Editura Eminescu
D. R. POPESCU
Coperta: *Teodor Şalar*
ÎMPĂRATUL
NORILOR
ROMAN

Până unde, până unde? Până unde voi ajunge nu m-am întrebat. Meticulos, am căutat să descopăr cine era de vină în furtul de la Viişoara, fără să-i dau importanţa cuvenită furtului sau celor implicaţi în el, sau dându-i şi dându-le importanţa cuvenită, profesională, de meserie. Puteam să mă opresc când dosarele aveau o jumătate de metru înălţime puse unul peste altul, era suficient, era destul, era dar. Dar am continuat cu entuziasm (şi cu entuziasm!) ce începusem, să aflu până la capăt adevărul, tot adevărul, şi când am terminat şi-am tras linia şi-am început să adun sumele m-am îngrozit: sumele acestea, acum, de bani, în bani, acum traduse în bani aceste fapte şi devenite sume, cifre, cifrele acestea însumate cereau, asta era legea, negru pe alb cereau, se încadrau în pedeapsa capitală: sumele îi duceau la moarte pe cei doi nenorociţi, acum nenorociţi de borfaşi de la magazinul din Viişoara, acum borfaşi, până mai ieri domnul Mircea şi domnul Aburel, domnul Aburel, în particular şi tovarăşul Aburel în adunări, minunatul nostru tovarăş Aburel, în şedinţe, deputatul nostru de comună, om cinstit, până ieri cinstit, împreună cu prietenul şi ajutorul său domnul Mircea, tovarăşul Mircea, până ieri deci domni şi tovarăşi şi vii, până ieri: de azi, sumele, cifrele, banii îi treceau la alt capitol: la morţi, puteau primi pedeapsa cu moartea. Sigur, pedeapsa cu moartea dată de legi, de legi, nu de mine, aveam o acoperire, (simţeam nevoia unei acoperiri legale, nu eu le luam viaţa, nu eu îi trimiteam în altă lume, fapta lor şi legea ce pedepsea întinderea lor de mână şi nesocotinţa), aveam un alibi: de ce să nu fi răspuns ei de ce făcuseră? Eu doar am constatat, putea fi şi altcineva în locul meu, în cazul lor, ea şi în alte cazuri, legea era lege: da, da, dar eu îi trimiteam spre această lege pe domnul Mircea şi pe dragul de el domnul Aburel, om cinstit şi tovarăş de încredere, om de bază, minunat, care dădea o mână de ajutor şi la recensământul oilor, şi al vacilor, care nu se sfia uneori să critice absenţa de la cor a tovarăşei profesoare de

geografie ce făcea naveta zilnic în Câmpuleţ. Eu n-aveam nimic cu ei, mie personal nu-mi făcuseră nimic, nu era vorba de vreo răzbunare, eu doar trăsesem linia şi făcusem o simplă operaţie, cea mai simplă în aritmetică, adunarea, atâta făcusem, o adunare, o simplă adunare de cifre şi ieşise ceva la care nu mă gândisem, ieşise pedeapsa… Aveam eu dreptul să le iau viaţa, le dădusem eu ceva, viaţă, o bere, bună ziua, nu le dădusem nimic, aveam eu dreptul să le iau totul, şi nu numai lor, dar în primul rând lor, lor totul, şi alor lor taţii, fraţii, fiii, cumnaţii, domnii, căci Mircea şi Aburel erau şi taţi, şi fraţi, şi domni, şi fii, şi cumnaţi, şi tovarăşi care-şi plăteau la zi cotizaţiile, cum spuneau referinţele, şi cântau în corul comunei, cum scriau rapoartele, şi depoziţiile, oameni minunaţi, de-ai noştri, crescuţi aici, modeşti, verificaţi, uneori, desigur, cu unele lipsuri, ca oamenii, mai o bere, mai o altă bere, dar cine nu are lipsuri şi nu bea bere, e cineva care nu bea bere? Să-l întreb pe judecător, domnule, tovarăşe, amice, le dai pedeapsa capitală? — cum să-l întreb, nu mi-ar fi spus, nu e logic, nu e moral, nu e în lege să pun o asemenea întrebare, el nu mi-ar fi dat un răspuns, de unde ştia el dinainte ce pedeapsă o să dea, nu ştia, chiar de aflase faptele, sumele, nu ştia… şi apoi, de afla cineva, he, he… Eu eram pus, eram plătit, nu nu în numele meu căutasem toate dedesubturile de la Viişoara, nu numai în numele meu, în niciun caz în primul rând în numele meu, jurasem, făcusem o facultate, eram un om cinstit… Bine, bine, dar moartea era moarte, facultatea e facultate, cinstea cinste, adevărul adevăr, dar era dar că domnii Mircea şi Aburel, fără niciun he, he… Dacă le dă pedeapsa maximă, îmi dau demisia: ei şi? Pe cine te su-

6 peri? A, nu pe ei, pe cei doi, nici pe amicul meu, prietenul meu din facultate, acum judecător, pe nimeni, poate pe mine, dar pe mine de ce? Păi… E bine să te întrebi până unde, până unde? Unde vei ajunge şi ce va ieşi… Ce rost, are vreun rost, doamne… Şi atunci, dacă pentru nişte borfaşi mărunţi… Dar cu Moise, cu Moise? În ultimul timp,

se îmbăta cu votcă şi rămânea pe scaun neclintit şi dus pe gânduri ca un înţelept, şi cine-l vedea şi nu-l cunoştea şi nu-i ştia nici febra sa de cal (rezistenţa sa de animal pe care alcoolul nu-l poate ataca decât la picioare, paralizându-le, dar în niciun caz mai sus de genunchi, de-acolo în sus rămânea bărbat) credea că se gândeşte la ceva neapărat din trecut, atât era de absent la cine intra şi ieşea din circiumă sau din restaurante, neapărat la ceva cunoscut, din trecut, foarte cunoscut, încât nu era necesar decât să urmărească acel ceva ca pe un film, totul curgând fără surprize – era deci, părea deci scufundat ca într-o apă în acel trecut, despărţit de lume prin tăcerea sa densă, izolat de chelneri şi de clienţi, prin această densă dar invizibilă materie... care era de fapt viaţa lui, cu întâmplă- rile ei şi în care se privea, se scufunda ca într-o apă ce-l copleşea şi în care căuta ce numai el ştia... Şi de fapt nu era chiar aşa, votca îi amorţea picioarele, e drept, dar din când în când el pleca la toaletă calm, ca să nu-şi piardă deprinderea de a merge, poate, dar mai sigur ca să se controleze în ce stare se află, şi cum e privit... Şi se spăla în cabină pe faţă cu batista muiată în apă în trecerea prin faţa chiuvetei, niciodată nu da cu apă pe obraz în faţa celor aflaţi acolo pentru treburile lor de oameni, apa putea să-i cadă pe haină, pe cămaşă, să-l stropească pe pantaloni, nu era bine, batista era ideală, îl refrişa, îl scăpa de transpiraţia de pe frunte... Se pieptăna doar în faţa oglinzii, îndelung, trecea pieptenele prin şuvoiul de apă rece de la robinet... Şi revenea la masă ca dintr-un voiaj, sobru, proaspăt, cerea o votcă ridicând degetul mare al dreptei, şi chelneriţa, care-l cunoştea, ştia ce aşteaptă şi-i aducea un pahar mare cu suc de roşii şi puţini ştiau, adică nimeni, că votca era în suc. Era al dracului, şi când venea să se îmbete nu voia să fie ştiut, şi când era ştiut schimba circiuma. Ioana şi Tolceag, adică familia Tolceag, proaspăta

7

j

familie Tolceag, Iau elino.ai! tnir o . Cară la „Cireşica”, nu

erau mese libero, au vonII. La H ’ii. Şl-au cerut voie... e cumva liber? A, nu, pof Li Vi.. Krau cu Dobrin, naşul lor, ieşiseră la o bere, Dobrin intrase mai I. Îrziu în local, rămăsese să-şi cumpere ţigări pânft ci vedeau dacă e bere, dacă sunt locuri... „A, da, îmi pnre bine,*: ; 1*| vă cunoaşteţi, finii mei, dânsul e”... Cei proaspăt căsătoriţi nu ştiau cine e, fuseseră repartizaţi aici... Berea era foarte rece... „Eu n-o să beau, sunt răguşită”, zisese ea... „Atunci, un coniac? întrebase chelneriţa. „Nu”. „Un pepsi?” întrebase chelneriţa. „Nu”. „Luaţi un suc de roşii, adă-i ce beau eu, Carolino”, zisese Moise. Ioana chicotise, hi, hi, sucul de roşii nu face bine la stomac, parc-aşa a auzit, mai ales seara... „Ei, vă luaţi după medici, doamnă?” „A, nu, hi, hi, însă... * Şi băuse din sucul de roşii cu sete, cu nicio precauţie, băuse ca şi cum altce\’a n-ar fi putut fi în pahar decât suc de roşii... Şi faţa ei, mai degrabă ochii ei avuseseră o scurtă, foarte scurtă licărire, ceva nu era în regulă, sucul nu era suc, doar suc, dar n-avea rost să zică ceva, în fond ce să zică, acceptase să bea ce consuma şi el, un suc, ce consuma el, un fel de suc, desigur cu votcă, şi nu cu puţină... Nu zisese că e altceva decât suc, pusese paharul pe masă calm şi-şi aprinsese o ţigară, nu-l privise pe Moise în ochi, şi nici el nu-i căutase pricina... Dobrin şi Tolceag goleau a treia sticlă cu bere rece, plini de ah-uri, seara de vară era moleşitoare, sufocantă, pe străzi asfaltul încă mai ardea, mirosul de gudron se simţea şi în grădina de vară înconjurată de tei idilici. Şi tăcerea ei fusese ca un pact, parcă atât aşteptase şi Moise, ca ea să păstreze secretul acestui suc de roşii, între ei ca o glumă exista ceva neştiut de Tolceag şi de Dobrin. Şi dacă ea ar fi spus că era votcă în suc era tot o glumă, el, Moise, n-ar fi avut nimic de pierdut, din contră, ar fi fost ca un banc bun, nu, n-ar fi pierdut nimic, da, nimic n-ar fi pierdut de le împărtăşea ea (hi, hi, e votcă, hi, hi) ce se afla în suc, dar nici n-ar fi câştigat nimic... Sigur, ce putea să obţină, nimic, nu se gândea la nimic deosebit, doar la ce de fapt şi obţinuse, că aveau un mic secret, numai ei doi, ca o glumă, nu, vezi, nu

făcuse de fapt niciun rău, să zici că intenţionase să extindă şi la altul un rău, votca nu era un rău, chiar un rău, şi el nu voise neapărat ca ea să bea ce consuma şi el... Din întâmplare îi propusese, şi-o altă întâmplare fusese că ei veniseră la bere chiar la „Cireşica!, şi-o altă întâmplare că nu găsiseră locuri la alte mese. Şi aşa, din întâmplare în întâmplare, ea ajunsese amanta lui, cum se mai întâmplă. Nu era nicio tragedie, nimeni nu ştia, nu se întâlneau văzuţi de lume decât la „Cireşica”, unde Tolceag bea bere cu Dobrin şi ei doi suc de roşii. Singura care a înţeles că sunt amanţi (deşi n-avea nicio probă, nu-i văzuse intrând sau ieşind din vreo casă şi nu-i auzise vorbindu-şi nimic) fusese chelneriţa, Carolina. Ea mi-a zis: dracul e în fiecare, de la naştere, dormea în ea însetat de votcă, nu Moise e de vină, el doar a făcut o încercare, cum ai aprinde un chibrit într-o cameră, fără să te gândeşti că ia foc cumva casa, nu iau foc casele la toate chibritele care se aprind în de, dar uneori mai iau... Era un drac în carnea ei, aşa că de el a învăţat-o cu votca, a fost posibil fiindcă şi ea a vrut, nu neapărat votcă a vrut, dar prin sucul acela a ajuns acolo unde poate nici faţă de ea n-a recunoscut că vrea să ajungă, şi-a recunoscut decât după ce ajunsese... Căci n-a reuşit Moise şi pe altele să le înveţe să bea ce bea el, deşi poate o mai fi încercat, nu ştiu, a zis Carolina. Şi acest pahar cu suc de roşii a fost ca o rugină, ca acea pelagră care acopere fierul cu un strat de culoare roşie şi apoi îl roade până la rădăcină şi-l face în timp ca pe nişte tărâţe, îl oxidează şi-l macină şi-l dezintegrează tot atât de fără cruţare ca o moarte. Şi de-abia aici s-ar putea zice că sufletul ăsta negru şi rău al lui Moise s-a întins peste casa lui Tolceag şi-a măcinat-o: dar ar fi totuşi prea caraghios să tragi dintr-un amantlâe o concluzie atât de neiertătoare şi de patetică. Obiceiul său de-a bea suc de roşii cu votcă, neştiut de nimeni decât de chelneriţa Carolina, s-a extins, l-a mai băut deci şi Ioana, dar poţi face oare dintr-un suc un semn al răului când de fapt şi un amantlâe este un fel de dragoste, dacă nu chiar dragostea cea mai dragoste? Aşa că aş dori să crezi că

povestindu-ţi această întâmplare nu m-am gândit la Ioana, nici la ce-a fost între ea şi Moise, treaba lor: nu cazul, ci felul de a fi al acestui ins m-a interesat. Completa lui detaşare de cei din grădina de vară, filmul acela ce se derula în sinea lui, tăcerea ce-l înconjura… Şi de fapt nu era aşa, el nu privea în trecut, nu-şi făcea probleme, el trăise în prezent, atent să nu-i picure apă pe veston la toaletă, în prezent savurându-şi nu numai votca neştiută de nimeni, ci şi această teribilă încredere, da, încredere că nu ştie nimeni ce bea, că nu-l ştie şi nu-l cunoaşte nimeni… Şi dă-mi voie să cred că nu numai în prezent, nu, doamne fereşte; când a văzut scurta, foarte scurta licărire din ochii Ioanei Tolceag, a trăit de fapt (sunt sigur, absolut sigur), nu în *acea c*lipă, a acelei scurte licăriri, el a trăit clipa unei alte licăriri, din viitor, a sângelui împreunat, a altui secret decât al sucului de roşii.

2 îl vezi pe Moise predându-se, obosit, sau con vins că nu mai are nicio şansă, ori devenit altul, modificat din fir în păr, ieşit din boala de care suferea, însănătoşit fiindcă s-a sculat într-o dimineaţă înaintea soarelui şi într-o cămaşă albă s-a dus la moara lui Adolfică (cea veche, cu apă) fără să scoată o vorbă cu cineva şi nevăzut de nimeni: şi cu stropii de pe roata de lemn s-a spălat de la creştet până în călcâie? S-a vindecat el dându-se cu apă rară pe trup, s-a curăţat el? Ia mai dă-l dracului, nu e el nebunul ăla din poveste care s-a lăsat mâncat de un tigru, ca să-i potolească animalului foamea… Anişoara să nu facă din el un apostol al celor care nu ştiu ce e violenţa şi se lasă ca Bucha înghiţiţi de fiare. Un rahatofag, Manoilescu, de pune preţ pe gura unei muieri sterpe şi uită că femeile gândesc mai bine când stau pe orizontală (vezi înţelepciunile doctorului Cristoloveanu) şi nu când ne-nvaţă cum să defilăm de ziua pădurarilor, când începe şi luna pădurii… Anişoara a crescut la casă cu mulţi golumbi, le-a mers bine ăstora, de-aia ca fată n-a avut ea noroc… A-ncereat pe urmă să-şi facă singură rost şi de noroc, că Gălătioan era atât de fermecat că putea să-mpartă şi noroc de voia!…

Fiecare casă are norocul şi adevărul ei, fiecare zi, şi fiecare ceas... Dar care e adevărul adevărat cine poate spune? Ala care stă peste toate ceasurile şi zilele şi casele care e? Şi Moise care Moise este el cel adevărat? Ala de pe vremea morii cu vapor a lui Adolfică, când îi lăcrimau cepele de-l auzea pe văru arătând cum se ară pământul şi cum nu dorm duşmanii toată noaptea şi umblă cu chibritele pe la şura de paie? Ori ăsta de s-a pus cu nişte bătrâni pensionari să colecteze duminica haine vechi (şi apoi să le sorteze şi să le destrame şi să le-mpartă pe culori, cârpele din lână să devină fire de lână, cele de bumbac s-ajungă măcar să folosească la şters maşinile la Autoservice şi strungurile aflate în reparaţie)?! Colectaţi deşeuri, nimic nu se pierde, totul se transformă! Ca să ajungă aici, l-a făcut în faţa pensionarilor praf pe Guguştiuc: el n-a ştiut că văru era... Şi bătrânii băcani şi vânzători de cuie şi de lumânări la ţăranii din împrejurimi au lăcrimat: el le-a spus adevărul, atunci aşa o fi: şi de-a fost aşa, e bine şi ce zice acum: valorificarea deşeurilor, măi fraţilor, este o acţiune serioasă... Făcea cu ei şedinţe duminică dimineaţa, un fel de şedinţe: se aşezau pe banca de la poartă a fostului bragagiu Alexandru Ipsilante, ca în Pătârlagele, legănându-şi picioarele, şi discutau meciurile de fotbal din acea zi... Lecţia politică Moise nu şi-o spunea drept, cu: tovarăşi, vom... Nu, zicea: măi fraţilor, ce-ar fi să tragem o raită înainte de biserică pe la vecini să mai colectăm ceva hârtie şi cârpe?... Şi orgoliul lor îi punea la treabă: erau doar singurii în Câmpuleţ care... Era o pace între ei şi-o dorinţă de a munci!... Şi totul venise de la Moise: el ştiuse spurcându-l pe văru să-i umfle de elan. Adevăratul Moise ăsta era pentru ei, cel care-l zobise pe văru şi odată cu el pusese la punct şi acele prejudecăţi tiranice de care oamenii se mai lasă influenţaţi (în loc să acţioneze pe loc!): şi aşa sunt de influenţaţi, că nici nu-şi dau bine seama de unde şi până unde... Ca să vezi un om cine este, trebuie să-l compari cu altul, un adevăr cu altul, o zi eu alta... Nici toate curcubeele nu sunt la fel, dar oamenii? De într-un

curcubeu e mult roşu, o să fie toamna buţile pline cu vin, când curcubeul e mult în albastru, va fi lipsă lungă de ploaie, secetă neagră şi moarte multă. Când a venit pe lume Alexandru Ipsilante, ştia el de la bunică-sa, bragagioaica:

a fost un curcubeu aproape verde, şi ce mândreţe de grâu a umplut atunci pământul! „Stai, domnule, zice Manoilescu, Moise nu e Ipsilante: el adună cârpe nu fiindcă-i curg balele din gură, nu, cu el nu se petrece o dramă? în el a murit Guguştiuc, în el nişte zile s-au ruinat (hopa! zice doctorul Cristoloveanu), s-au prăbuşit nişte adevăruri „Băi, să fie al dracului, aşa o fi: n-a suportat Moise chestia asta cu Guguştiuc şi s-a ruinat pe dinăuntru, zice Cristoloveanu, adevărul e ca banul, te lasă pe dric când se devalorizează, fluierind la vânt... Pa şi pusi, mă duc la meciul de fotbal, acolo nu mai are ce să se devalorizeze, sunt liniştit, n-o să fac infarct şi nici n-o să adun cârpe4-. Rahatometrul ăsta de Manoilescu toate crede că le măsoară şi le află buba şi ceasul rău... Dar Moise chiar aşa să fi ajuns el, o rablă ca bragagiul de Ipsilante, ăsta la care îi cade din cinci în cinci metri proteza de cât nu tace ca o moară stricată?... Ei, sigur, sigur, toate se măsoară, omul cu centimetrul, ziua cu ceasul... Şi tragi linia şi aduni, sau scazi, şi gata limonada! Şi înainte de-a avea ceas, a rămas ziua nemăsurată? Atunci, când n-ai ştiut cu ce să măsori timpul, a rămas el?... Bun, la un ceas i se-nvârt acele de două ori, şi e o zi. Ai măsurătoarea, fratele meu... Cu asta i-a făcut praf Moise: că i-a învăţat să vină la ore fixe la adunat de preşuri ponosite şi... Şi să meargă şi la biserică la ora fixă, şi la meci... Ceasul e ceas, el îţi spune adevărul: asta e ora exactă, ora douăsprezece... La unsprezece şi cincizeci şi cinci – buletin hidrologic: cotele apelor Dunării... Dar înainte, înainte nu era un ceas natural, n-avea omul pământul ca să socotească cum e cu ziua şi noaptea şi cu timpul, cu anii? Nu se roteşte pământul în fiecare zi o dată? Nu era pământul de sub picioarele lui care se rotea şi care era chiar timpul, era, nu?... Ce, bragagioaica lui Ipsilante nu

ştia câţi ani are, de n-avea ceas la mână, când l-a văzut pe Ipsilante în noaptea aceea coborând pe scări de luminări din cerul frumos înveşmântat până-n pământ în lumină, cu luna scrisă-n piept şi cu luceferi doi scrişi în umeri, avea nevoie de ceas grecoaica dracului ca să-l simtă pe ciobanul de Căcărează (i-a dat numele ei, pe urmă) c-o face muiere? ... Adică oamenii nu ştiau să... şi nimic, nimic, de nu venea Moise cu ceapa lui de la mână?

3Lilica nu-şi mai aminteşte cum s-au certat ei atunci după şedinţa de la întreprinderea unde era secretara directorului Dima... Cine a strigat întâi? Fusese o şedinţă obişnuită de plan cu angajamente luate peste plan, cu cifre... Pe ea o durea gâtul, o gripă leşinată, fără temperatură, o ţinea de câteva zile moleşită... Bătuse la maşină discursul şefului, acelaşi de anul trecut, doar cu câteva cifre schimbate... Nu-l ascultase: privise microfonul de metal cum strălucea indiferent, în bătaia becurilor ce luminau tribuna şi masa prezidiului. Dima transpira şi se *ştergea ştergea* mereu cu batista pe chelie, mic şi bondoc, Dima Preda, gras prea de timpuriu pentru vârsta lui... şi indiferenţa microfonului era fără margini, fără nicio stavilă treceau prin măţăraia lui metalică toate vorbele repezi şi uneori încălecate... orice trecea prin aer, orice gând, orice zgomot... Şi el, nemişcat, strălucitor, ca o ureche cu gât asculta ce i se spune şi vorbea în toate colţurile sălii mai tare tot ce auzea, în aceeaşi secundă făcea două lucruri, nu ca Brânzaş care era un instrument mai neperfecţionat... Calagherovici a luat şi el cuvântul şi s-a legat de cei care bat apa în piuă şi se ascund după vorbe şi sunt depăşiţi de sarcini şi se laudă că muncesc şi se bat în piept c-au mai primit încă atâţia membri de partid, ca şi cum aceştia n-ar fi avut niciun merit c-au intrat în partid... Ea nu-şi aduce aminte la cine se referea, o dureau şi urechile şi de febră nu putea şi nici nu ţinea să fie atentă la orice... de era ceva ce-i scăpa şi voia să-l afle seara n-avea decât să-l întrebe pe Calagherovici... Nu numărul membrilor de partid, calitatea membrilor de partid, reluase el un gând spus mai

înainte... Dar pe ea o fascina şi paharul de apă pus pe tribună lângă microfon, temperatura îi făcea sete... Iarăşi luase Dima cuvântul... bolborosea ceva, gesticula... numai apa era lim pede, şi liniştea paharului era desăvârşită, nepăsătoare... indiferent strălucea şi el aşteptând pe cineva să-şi spele gura de vorbele uscate din gură... Şi chiar că Dima, ca şi cum ar fi auzit-o, a luat apa din pahar şi şi-a dres vocea... N-am fost controlaţi, n-am făcut, e o lipsă, zicea el... Dar unde e responsabilitatea personală? Punctualitatea în urmărirea şi rezolvarea sarcinilor de plan unde este? a întrebat Calagherovici parcă... Poate de-aici a izbucnit cearta... Şedinţa propriu-zis se încheiase, Dima se dusese la tribună să-şi ia hârtiile pe care le uitase acolo şi rămăsese acolo în faţa sălii goale şi răspundea la întrebările celor ce se ridicaseră din prezidiu, dar mai rămăseseră pe scenă în spatele cortinei... „De ce nu-i trageţi la răspundere? întrebase Gălătioan, de ce ţineţi în aparatul de partid oameni degradaţi?” „Dar ce fac, de ce sunt degradaţi? întrebase Calagherovici... nu ştiu să muncească, dar asta e altceva...44 „Daţi-i afară44, zisese Gălătioan, şi Lilica se mai trezise din amorţeala şi indiferenţa cu care urmărise toată şedinţa, din buzunarul din stânga scenei, despărţit de scenă de un zid franjurat, ca să se poată vedea cei ce vorbeau... sala era pentru spectacole, nu doar pentru şedinţe... în acest buzunar se aflau cei de la lumini şi pompierul şi magnetofoanele pentru muzica programelor de brigadă sau pentru înregistrarea lor... De-aici începea de fapt şi magazia pentru decoruri, era chiar holul prin care se intra în ea... Stema întreprinderii proaspăt vopsită sta atârnată pe cortina de catifea şi magazionierii nu îndrăzneau să intre cu scara pe scenă şi s-o dea jos... „Oameni degradaţi44, continua să zică Gălătioan, şi Dima se ştergea spăşit cu batista lui cât un prosop pe creştetul capului lucios ea o bilă... „Tovarăşul Calagherovici a zis să nu-i mai dăm afară din partid, pe unii i-am primit doar de trei luni... Vin şi dorm în schimb sau...44 Şi ea a fost atunci mai atentă şi l-a auzit pe bărbatul ei spunând că o

sancţiune trebuie să fie privită ca o măsură educativă şi ea cu timpul trebuie să fie ridicată, fie la cererea respectivului, fie a organelor în drept... Da, de aici putea să izbucnească scandalul: Gălătioan a zis că aici nu e satul Pătârlagele şi că el e sătul de povestea asta... „Dunărinţu îşi merită sancţiunea şi să nu mai discutăm, e şi Moise aici care ştie mai bine...44 „Eu ce să zic? întrebase Moise, eu sunt mic... 44 „Nimeni nu e mic, nimeni nu e mare, dar adevărul acesta este... şi chiar azi am să merg în Pătârlagele să mai discut o dată cu Dunărinţu44, a zis Calagherovici, şi Dima a respirat uşurat: certându-se, ei îl uitaseră pe el şi pe-ale lui cu desăvârşire. Au ieşit bosumflaţi, şi inşii ce aşteptau să facă ordine şi curăţenie au intrat pe scenă şi-au luat pânza roşie de pe masă şi-au împăturit-o, şi-au dus scaunele din prezidiu în magazie, microfonul a fost deşurubat din chingile lui şi dus pe o tavă (pe tava pe care se afla şi paharul cu apă), dus ca pe un cap pus şi dus pe o tavă... Moise nu recunoaşte acum c-ar fi vrut cineva atunci să-i ridice sancţiunea lui Horia; toţi erau o apă şi-un pământ, pe-o părere, vrea să zică; şi vina, de este, e a tuturor, vrea să zică el – şi aşa a şi zis când Lilica l-a întrebat dacă-şi mai aduce aminte de şedinţa de la clubul... Nu, nu-şi aduce aminte, la atâtea şedinţe a luat parte că nu le mai poate pe toate ţine minte: şi cum să-şi amintească chiar de aia de care nici ea nu-şi aminteşte precis cum a fost... de-a avut gripă şi-a durut-o capul, poate a visat, poate nici n-a avut loc... Ba da, zice ea, îmi amintesc cum strălucea microfonul... şi cum în magazie scaunele au au fost puse unele peste altele, cu picioarele în sus, ca la restaurant, noaptea după ora închiderii, când se dă cu mătura... şi tribuna cum a fost culcată lângă lada cu costumele formaţiei de jocuri populare... şi microfonul pus pe un dulap, lângă pălăriile cu pene de păun uriaşe ale dansatorilor ce făceau pe oşenii... Nu-mi amintesc, o ţine Moise pe-a lui, şi Lilica n-are alte argumente care să-l facă pe el să-şi reîmprospăteze memoria, oamenii de-atunci s-au împrăştiat sau nu mai sunt, Dima e la Tulcea, pălăriile şi

penele de păun s-au ponosit şi dansatorii de azi sunt tineri şi le place muzica modernă, scaunele au fost schimbate, catifeaua dată la deşeuri, niciun amănunt nu mai există să-i poată trezi lui Moise amintirea acelei zile, de cumva doreşte să vrea... Lilica însă ştie precis c-a fost aşa... ei s-au mai ciondănit şi pe coridor, chiar în faţa ei ci' venise să-i spună lui Calagherovici să-şi ia cojocul de pleca în Pătârlagele cu gazz-ul acela vechi, să nu-l prindă şi pe el răceala... „Nu mă prinde44, a zis el. „Deci, totuşi te duci?" a întrebat Gălătioan. „Mă duc, mă duc singur, de nu vrei să mergi cu mine... că Moise mi-a zis de ieri că nu vine..." De ce-a reţinut Lilica această zi legată de Horia? În orice caz, nu pentru Horia... l-a şi spus lui Moise: „Atunci am simţit că vorbele lui Calagherovici despre Horia nu mă interesau, deşi de nu-i erau spuse lui Gălătioan, ci mie... Tu ştiai, Moise, că mă aflu în buzunarul (cum i se spune) scenei, cu alte secretare şi cu electricienii şi maşiniştii, ne şi văzusem nas în nas înainte în biroul lui Dima, ştiai că sunt acolo... şi făcusei aşa fel ca la spartul şedinţei să vină vorba de sancţionaţi şi de Horia... nu pentru Horia, şi nici ca să-l mai ambiţionezi pe Calagherovici să mai dea o tură prin Pătârlagele şi să se convingă încă o dată la întoarcere că nu poate schimba nimic... nu, nici să-i arăţi că e neputincios, ştiai că în faţa lui Gălătioan nu mai putea schimba nimic, Gălătioan nu mai era singur şi de el se temeau mulţi şi mai cu temei... Vorbele lui despre Dunărinţu (care nu mă interesa) îrry erau spuse mie, aşa dorisei tu... m-a cuprins chiar frigul, nu din cauza răcelii, ci înţelegând cât eşti de-al dracului: cum l-ai pus pe el să-mi spună mie din partea ta că n-o să fie acasă în după-masa aceea... Cu gura lui el mă anunţa că eu sunt liberă şi că eu deci n-am de ce mă teme dacă venea la mine Moise, adică tu... Tu veneai să mă descoşi despre el şi să încerci să mă mângâi cu vorba şi cu palmele... să mă duci spre pat, să stăm... Făcusei din el poştaşul tău, cel care îţi uşura întâlnirea cu mine ca să-l înşelăm pe el... el, deci, încrezătorul şi fanaticul meu Calagherovici, care era în stare să se urce într-o maşină

hodorogită, cum s-a şi urcat... el nu putea să se gândească o singură secundă că devenise mijlocitor într-o poveste cu trei persoane, un mijlocitor într-un (cum îi spun avocaţii) adulter unde cel cu coarne ca în filmele tâmpite era chiar el... Şi eu cum de te-am primit la mine chiar în acea după-amiază? Cum te-am primit şi mai târziu, când el nu mai era şi totul se împuţise şi-aş fi putut măcar atunci să te dau afară, căci nu mai aveam ce pierde (dar probabil, ce câştiga)... te-am primit nici pentru câştig, în acea dupăamiază ce-mi puteai tu oferi? Bani? Liniştea lui?... Ştiai că lui nimic nu-i mai putea fi de folos, ci numai să-l înfunzi mai adânc şi mai ca după toate regulile... Te-am primit atunci cu o oarecare sfială. Dar mai târziu, după ce

Cala... imediat ce mi-ai bătut la uşă *şi* ţi-am cedat numaidecât, cu mult înainte de-a ne întinde în pat... asta a mai întârziat din spaima ta, că n-o să ai destulă bărbăţie, ori o să te ard cu vitriol... ori ai întârziat ca să mă mai fierbi în oală seacă, plăcându-ţi să mă priveşti de departe cum îşi priveşte pisica prin casă leneş şoarecele lăsat liber de sub gheara ei pufoasă... Sunt o femeie destul de tâmpită şi de mândră, se vede: când mi-ai zis, pe bicicletă, c-o să-mi spui ceva m-am şi topit. Ştiam că n-ai nimic să-mi spui. Dar vorbele tale spuse în şoaptă ca flăcăiandrii, de pe bicicletă, m-au prostit, m-au măgulit, mi-au muiat picioarele... uite cine sunt eu, mi-am zis, şi-am uitat cine fusesem şi cine fusese Calagherovici, uite, mi-am zis: sunt şi eu... N-am înţeles precis ce, oricum cineva grozav dacă pentru ochişorii mei dulci şi pentru năsucul meu şi pentru gâtul şi şoldul meu un om ca Moise, al doilea ins după Gălătioan ca putere, nu ca funcţie, îşi încetineşte bicicleta... Eram poate grozav de încântată că pentru mine, Moise, tu ai săvârşit o măgărie fără margini dându-l pe Calagherovici pe mâna lui Gălătioan!... Un ins aşa moţat ca tine, Moise, a săvârşit o fărădelege pentru buzele mele dulci. O, să nu crezi am căzut fleaşcă şi-am „depus" armele din laşilule.. Că n am mai putut rezista?... Nici vorbă, mai mult derâl. Că el nu mai era, ce puteai şi ce puteaţi să-i faceţi? Nu a îi am mai

putut îndura bătaia ta la cap... doar în I.iţa fabricii de cuie mi-ai spus prima oară mai pe şleau, deşi destul de pe ocolite, ce vrei, atât de pe ocolite încât chiar puteam să mă prefac că nu înţeleg... Şi de n-aş mai fi putut rezista măgăriilor tale de tot felul (de care te ştiam în stare), ţara era mare, puteam şterge putina... Şi nici nu se poate zice c-am cântărit această situaţie de-am zis da, în gând, dar tot da... Nu, din mândrie... Mândria m-a ţinut pe loc, nu m-a lăsat nici să fug în altă parte, lici să fac un act necugetat, eu am rămas ce-am fost, nici dincolo de mine, nici dincoace, eu niciun pas... Şi-aşa am întemeiat în timp această casă... Şi ne bucurăm de ea! Suntem amândoi frumoşi, curaţi şi, cum zice Don Iliuţă, invulnerabili11. Deci, să revenim: Lilica, fără să vrea, a reţinut cu destulă precizie şi un fapt ce n-o interesa: că Dunărinţu a fost sancţionat şi umilit înainte de a i se pierde urma (şi, poate, zic eu, cu bună-ştiinţă, ca să se dea vina tot pe el pentru dispariţia lui: că numai un ins plin de greşeli şi sancţionat n-a avut tăria să se îndrepte şi a fugit cine ştie unde, poate în alt colţ de ţară, poate peste graniţă, dovedind şi prin asta că e vinovat) şi că au existat inşi care i-au luat apărarea, deşi apoi şi ei... Moise nu recunoaşte nici faţă de ea acea zi când Calagherovici s-ar fi dus spre Pătârlagele să-l întâlnească pe Dunărinţu... şi astfel nu recunoaşte nici e-a fost la ea în acea zi. Sau a fost? se-ntreabă. Poate, au trecut atâţia ani... Cu acest poate el îşi găseşte o scuză: dar cine-şi găseşte motiv să se scuze înseamnă că încearcă să-şi diminueze răspunderea ce-a avut-o, sau o are. Moise e un mare vulpoi şi un mare întorcător de vorbe pe dos şi un mare teoretician şi un mare avocăţel a ce vrea el să facă: şi ca orice mare clănţău ocoleşte tot ce nu vrea să întâlnească în cale, şi ca orice mare vulpoi nu-şi urmăreşte decât teoria arhicunoscută că lui îi vine greaţă când vede o orătanie, şi ca orice mare ticălos el ocoleşte prin vorbe orice faptă şi orice zi legată de un om sau de o întâmplare ce-a schimbat un om în alt om ori în nimic; dar în nebunia lui de a fi cât mai precis în ce vrea să dovedească sau să nege el uită

ceva cu desăvârşire, uită să spună tocmai ce s-a petrecut cu adevărat şi tocmai acest ceva pe care-l tace îl contrazice cu desăvârşire tocmai prin tăcerea sa: fiindcă Dunărinţu nu mai este, iar el stă într-o casă cu Lilica: şi cele două lucruri oricum le-ai răsuci tot se leagă între de prin acea zi când s-a vorbit despre sancţiuni, zi de care Lilica îşi aminteşte şi el zice că nu... Insă acea zi se aseamănă atât de mult cu ceea ce este el încât pare a fi făcută de el din propria lui fantezie, pentru propria lui plăcere, o zi creată de el pentru el...

Încolăcea în jurul gâtului indianul venit în turnee... era acelaşi, ori de nu ştiau că şarpele are venin în gură? Şi în faţa părinţilor au povestit de surâzând, ea pe un lucru normal, cum le privea şarpele cu nişte ochi frumoşi, blânzi, îşi cum de l-au mai căutat şi a doua zi lângă chioşcul unde cânta vara duminica uneori fanfara militară tangouri şi l-au găsit pripindu-se la soare în iarbă şi fiecare a vrut să-l ia acasă şi cum el tot le luneca din palme şi nu se lăsa dus... Erau de hipnotizate, de aveau vedenii? Greu de spus, nu şi-ar mai fi amintit, trezite, cum arăta şarpele... Sau aerul era atât de plin de vedenii şi de fantome (şi de poveşti cu vampiri şi cu şerpi) oare sug sângele făcând pe mironosiţele că nimeni nu mai ştia cum să evite această hărmălaie de năzbâtii? Cine avea interesul să nu înlăture minciunile cu fetele ce făceau plajă lângă chioşc, pe malul lacului din mijlocul parcului, şi se jucau cu vietatea sprinţară ce le trecea peste mijloc şi peste braţe şi eu care de se încingeau peste mijloc şi peste piept ca şi cu o curea, şi-o puneau la gât ea pe un colier viu, ea strălucind în soare cu solzii ei mărunţi şi mişcându-şi limba roşie ca o flacără? ... Ori fetele îşi băteau joc de părinţi şi de toată zarva cu vampiri inventând un şarpe? Tot ce este nevăzut şi de alţii ori e o glumă, ori e un simbol, ca orice lucru trecător, degeaba au căutat şi alţii şarpele cu sape şi ciomege în mâini pe malul lacului, el nu s-a mai arătat... Dar noaptea singuri sau în doi oamenii nau mai trecut nici spre casă, nici la plimbare pe lângă chioşc. Nu credeau, dar spaima intrase

în ei. E de reţinut acest mic amănunt, cum o prostie, ceva imposibil, ne umple fără voia noastră de groază. Dacă nu cumva siguranţa noastră că fetele ori erau cuprinse de isterie, de nu glumeau, e un semn al acrelii ce se aşază cu anii în noi şi nu mai putem înţelege că există o vârstă când totul e: frumos, şi jivinele cu sânge rece şi venin în limbă, când inima arde, generoasă, şi totul este colorat ca vara şi cerul o albastru şi înalt şi când şi nişte fantome, ale imaginaţiei, desigur, cum le numim mai târziu, sunt pline de viaţă, imaginaţia fiind în floare în acele clipe Când totul e plin de fericire pe pământ şi vrem să cucerim această lume de oameni fermecători şi de animale gata de joacă prin parc ca nişte jucării vii şi de păsări toate cintătoare... Nu înţelegem că există nişte ani plini de rai, cum le spune Sevastiţa, pentru că i-am pierdut şi acuma ştim, nu mai sântem la începuturi, când nu ştiam... De ce fetele acestea să nu fie altceva decât nişte proaste sau isterice atunci când în naivitatea lor delicioasă, idealistă, hai î vorbesc la grădina zoologică printre gratii cu maimuţele, ca Anita, şi cu elefanţii, sau îşi spun numele unei găini, ca Traian ce zice curcanul? a întrebat Traian la Crivina, a, nu Traian, Cristi, idar e acelaşi lucru, căci amândoi au pus, la ani diferiţi, aceleaşi întrebări... „Ce spune? «„Te-ntreabă cum te cheamă, i-a răspuns Nuţa, de unde eşti, a completat Gicu, răspunde-i, l-a îndemnat Pop...” Şi el a răspuns: „Mă cheamă Cristi. Dar pe tine?” Vedeţi, Cristi a găsit, ca şi Traian, găinile şi curcile egale cu el şi a vorbit cu păsările curţii ca şi cu nişte copii, căci şi de se plimbau pe bătătură şi le era foame şi beau apă ca şi el.

n-o să ne-mpăcăm niciodată, tu crezi altceva decât cred eu în multe, tu o să te mai împaci cu cine te-ai mai împăcat şi-ai fost prieten... Eu mă ocup de murdării, n-am cazuri excepţionale şi nici nu mă interesează... Hai, serios, ce se mai aude în oraş de vampirul care omoară copii şi femei şi le suge sângele?” „Este dar c-au fost câteva crime

inexplicabile în ultima vreme, la rând, care…” „Foarte clar’[1]. „Şi care să fie cauzele?” „Vântul…” „Ei, e uşor de făcut bancuri. Ieri, bunăoară…” „Ce s-a mai întâmplat?” „A dispărut fata lui Moise”. „S-o fi dus la bunicu-său… Şi altceva? Niciun traficant de droguri n-a apărut? Ascultă, răspunde-mi la altceva, e imposibil să nu cunoşti şi asta. De ce se refac, odată amputate, piciorul racului, membrele salamandrei şi capul melcului? Despre rac să nu-mi vorbeşti ca de un regres victorios care merge înainte, sunt sătul de retrograzi care cad în picioare şi urcă, nu numai merg înainte, şi de oportunişti care fac pe radicalii în dreapta, şi în stânga scuipă pe la colţuri când nu sunt văzuţi, şi invers, să nu-mi sufli o iotă nici despre gene şi cromozomi şi despre acel evreu genial ce le-a descoperit, nu-mi trebuie niciun citat, după care să te ascunzi, spune mi părerea ta, greşită, neştiinţifică, neexactă, sau exactă, hai, ce crezi?” „E ceva la care nu m-am gândit, cu sunt un spirit mai terestru, reacţionez la ce văd, la ce r ntimplă, la ce se aude, în imediat adică, eu mă ocup de fleacuri (uite, ca să-ţi fac plăcere!), de ce trece, de ce este efemer, n-am antene mai profunde, şi nici răbdare să călăresc ani de zile un caz, eu sunt mai superficial, după cum vezi…” „Hai, măi, nu fă pe modestul, nu crezi o iotă în ce spui, eşti şi ipocrit. Ai vrea să te contrazic şi să spun că te ocupi de lucruri temeinice şi nu eşti o. Moară de vânt, un fiuturaş, ei bine, n-o să-ţi fac plăcerea asta, o să fiu de-acord. Cu ce-ai spus tu înainte, că eşti un…” „Un ce*!*” „Eşti idiot, ai uitat ce-ai spus şi despre tine?” „Mă faci Idiot de-adevăratelea, sau glumeşti?” „Chiar te interesează? Vezi, măi, limbricule, nu ştii să deosebeşti gluma de. Şi mai faci pe curajosul, zici că eu spun glume

---

1 4 „Cum sufletul se risipeşte într-o mare de lu

mină... viaţa de dincolo de dincolo e oarbă pentru noi, dincolo de nori ce se află ? Pentru inşi ca Francisc, lumea aceasta nevăzută nu e mută. Dar ce facem cu fetiţele care în parc au găsit un şarpe şi s-au jucat cu el ? Semăna cu cel ştirb de la circ pe care şi-l

proaste, idioate, dar tu tot ce faci nu e o zilnică, de ani de zile, o lungă prostie? Ai intrat aici ca să faci bani, nu? Nu-mi umbla eu chitara pe la conştiinţă… Părinţii tăi ce-au fost pe la Sibiu!? Chiar ţărani săraci? Dar neamurile, legionari, liberali, c-am uitat, taică-tău sau unchiu-tău la ce partid era un fel de grangur? Vezi că pot fi şi eu?… Adică îţi pot spune şi eu adevărul despre tine şi ai tăi, pe care-l cunoşti… De ce te superi? Ţi-l spun ţie, să ştii că-l ştiu… Nu-l spun altora, fiindcă sper că se ştie şi n-am în fire nimic de-mpărţit cu tine din cauza lor; nu doar ei, şi poate ei foarte puţin sunt vinovaţi că tu eşti un linge blide care faci pe curajosul când eşti la adăpost… Eu îţi spun ţie, te superi? De ce taci? Dacă eu sunt murdar că mă ocup de murdăriile celor omorâţi prin Pătârlagele şi care unii sunt sânge de-al meu, tu ai intrat aici ea să aperi pe cine? Ce e curat? A, nu fac pe insul care şi-a. Amintit chiar în această dimineaţă de lupta de clasă, dar nici tu nu-mi fă pe prigonitul… Şi încă ceva: nu mă mai înjura când nu sunt de faţă, că tot n-o să te cred curajos, asta e curajul ciinelui care latră şi fuge. Latri ca să mă sperii eu şi să nu te plesnesc. Nu te iau de izmene, iartă-mi vorba proastă, că n-am timp pentru tine”. „Eşti furios?” „Eu? De-aş fi, ’te-aş lua în serios”. „Şi eu ee sunt, salamandră, sau ce, am cap de melc?” „Asta-i înţeles tu din întrebarea mea?” „Ce altceva?” „Mai bine spune-mi ee s-a mai întâmplat ieri? Fata lui Moise a dispărut… Altceva?” „E important cum şi când a…” „Spune”. „Mama ei, Lilica, zice că Anita se înţelesese cu prietena ei Marcu Nuţi să-i facă o vizită după-masă… Ieri a fost patru ianuarie. N-a putut merge la Nuţi, n-a lăsat-o maică-sa… în consecinţă, este verosimil ca îndată ce victima a avut ocazia să scape de supravegherea mamei sale, ea să meargă în strada Einstein nr. 5, unde locuia prietena ei…” „De ce-i zici victimă?” „Pentru că a dispărut în drumul dintre casa ei şi numărul cinci din Einstein”. „Altceva?” „Altceva nu ştiu despre fată”. „Las-o, altceva ce s-a mai întâmplat ieri?” „Un nebun a scăpat de la clinică…” „Crezi că-i el vinovatul?” „Povestesc ce s-a-ntâmplat ieri”. „Tu când povesteşti ceva, pui în

relaţie cele povestite, deja construieşti ipoteze, adevăruri, te cunosc…” „Atunci nu-ţi mai spun nimic”. „Foarte bine. Ce-ai visat de arăţi aşa prost?” „N-am dormit bine”. „Din cauza vântului, he, he… Şi ce-ai visat?” „Am visat cerul… Era înalt, albastru şi plin de maşini *Fiat* şi de pişcoturi, de mobilă stil şi carne de porc în galantare, de usturoi, în funii, şi papagali verzi, şi muzicuţe, şi grâne, mormane întregi, şi fete stând în fotolii picior peste picior, şi clopoţei de argint, şi dolari şi ruble şi mărci şi franci şi struguri, cerul era plin cu de toate bunătăţile, ca un supermagazin universal…” „Şi nu pica nimic?” „Nimic, nicio pară mălăiaţă, Dumnezeu era plin cu de toate în cer şi eu priveam holbat şi speram să-mi cadă ceva, şi nimic…” „Şi când te-ai trezit, cerul era plin de nori, gol…” „A, nu, era senin, chiar m-am dus la fereastră şi l-am privit să mă conving dacă e acelaşi cerul din vis cu cerul de-afară, era acelaşi, leit, dar nu se mai vedeau cele… Şi doar îmi erau promise mie…” „L-ai visat şi pe Dumnezeu?” „Da”. „Formidabil, eu niciodată nu l-am visat pe Dumnezeu44.

6 „Ghenadie, măi Nole, am fost aseară la circ, am un cunoscut mai vechi care e dresor de fiare. Se pricepe şi la hipnoză, scoate şi flăcări pe nas, lucrează la trapez, merge pe sârmă cu picioarele în sus, călăreşte, e un circar complet aproape. Îl cunoşti. A învăţat pe rând diverse probe şi în ultimii ani s-a apucat de dresură de tigri, lei şi pantere, zice că spre bătrîneţe încerci să rezolvi astfel ce nu mai poţi faae cu propriile tale mâini şi picioare. Decât să oânte la zece instrumente, ori să scoată fluturi din gură, preferă dobitoacele… De mulţi ani creşte un tigru, ’doarme şi cu el în cameră şi punctul lui principal din program e cu Satan, cum l-a botezat, în glumă, fireşte… Pentru afiş sună atrăgător, nu? Sala era plină şi din păcate am impresia că numărul de dresură nu prea i-a reuşit, deşi pentru el veniseră o mulţime de copii. Satan era nervos, mârâia, dormea pe el, absent la ce se-ntâmpla cu leii şi panterele şi când era chemat la ordine căsca o gură înfiorătoare şi scotea nu mârâituri, pardon, răgete… Lumea aplauda,

normal, orice accident într-un program de circ, dacă se. Sfârşeşte totul cu bine, pare calculat... L-am întrebat pe Francise după spectacol dacă tigrul său preferat nu e bolnav. Nu e, mi-a răspuns, e obosit de atâtea trambalări dintr-o localitate în alta şi din cauza vremii. E un timp ciudat în acest început de ianuarie, nici iarnă nu e cum trebuie, aerul e obositor şi pentru spectatori, dar ei nu-şi dau seama, dau buzna la casă după bilete să scape întâi de-o stare neplăcută de migrene, şi apoi să se distreze... E un timp minunat pentru contabilii circului. De ce sunt nervoşi tigrii mei? Toţi sunt la fel de nervoşi, însă numai pe Satan se observă mai mult, dovadă c-ai băgat de seamă şi din tribună, ca profan... O să râzi, totul e din cauza vântului, din cauza aerului plin cu părticele electrizate. Intreabă-i pe specialişti, cum i-am consultat şi eu, observând că leii şi fiarele mele sunt mai nervoase când e vremea în schimbare, şi-o să-ţi răspundă că e firesc totul, grupurile de particule ce poartă anormal sarcini electrice şi oare vagabondează în loc să stea cuminţi hotărăsc asupra dispoziţiei noastre, şi şi a fiarelor, care tot fiinţe sunt, doar puţin mai nedomesticite ca noi şi puţin mai fără frâne... Tragem în piept aerul ăsta electrizat şi uneori ne simţim mai bine, depinde de sarcina plus sau minus cu care e plin, alteori mai obosiţi, enervaţi, greoi în gândire, buni de duşi la circ să ne destindem şi să râdem de nişte fiare care şi de sunt obosite şi nervoase. Tigrul avea nervii răvăşiţi, asta e... Dar sunt zile când toate fiarele astea sunt fericite, un vânt cald parcă le bagă în rai..." „Doctorul Cristoloveanu, cu care am fost la circ, mi-a confirmat că Francisc avea dreptate... Şi nebunii lui sunt mai zăpăciţi când e vreme rea... Mi-a ţinut o întreagă teorie pe care am reţinut-o special pentru tine: nu te mai enerva pentru orice fleac, c-a dispărut o fată, că s-au ciocnit două camioane, că un beţivan în gară a aruncat în tavan douăzeci de sticle de bere, mai uită-te şi la aer... he, he, vezi, o moleculă de aer trebuie să fie neutră din punct de vedere electric, notează-ţi, dar milioane de ciocniri infime ce se-ntâmplă mereu dau

aceste particule... Fereşte-te de infarct, se moare de inimă, mor mai mulţi inşi pe vreme proastă, Nole, şi agresivitatea celor rămaşi în viaţă creşte simţitor... Nu te mai enerva pentru douăzeci de sticle de bere şi pentru bătaia vânzătorilor de flori din piaţa Mihai Viteazul, aerul e încărcat... Vezi, şi visul tău a fost oribil până la urmă, să vezi atâta belşug în aer şi chiar pe Dumnezeu să-l zăreşti printre acele minunate mărfuri şi până la urmă să nu-ţi cadă şi ţie o fărâmătură din cer e jalnic, înseamnă că o neînţelegere cosmică a făcut să plece în altă parte acele bunătăţi... De-ar fi aşa, ai crede în sfinţi, şi nu crezi, aşa că dă şi sfârşitul prost al visului pe masele de aer electrizate... Dă măcar vina pe aer, fii inteligent, ea Francisc, găseşte o scuză nereuşitei... Şi bătăii florarilor, şi dispariţiei fetei... Crezi că eu l-am crezut pe circar? În nepriceperea mea, tigrul era uzat, stors, şi oricum ar fi bătut vântul tot nesupus şi adormit ar fi rămas. Dar poate mă înşel, n-ar fi prima oară. Hai mai bine să bem o bere, cred că ne-am ciorovăit din cauza timpului, nu vezi ce negru e aerul afară, ca noaptea..."

/ „Francisc, ai îmibătrânit44, „Nu cred, domnule Dunărinţu". „îţi spun eu, nu te mai recunosc4*. „Nu v-a plăcut programul la circ? 4 „Foarte mult". „Tigrul a fost cam nervos44. „Nu s-a observat44. „Atunci de ce nu mă mai recunoaşteţi?" „Fiindcă eu te-am chemat aici, n-ai venit tu, n-ai bănuit că am nevoie de tine". „Chiar aveţi?" „Altădată ai venit nechemat, acum câţiva ani, şi mi-ai povestit ce se va-ntâmpla lângă podul de peste Amireş44. „Şi-am avut dreptate? 44 „S-a-ntâmplat ce-ai zis44. „Nu cred, nu v-a convins nici întâmplarea petrecută exact cum am zis eu că ea chiar s-a petrecut... Fiindcă n-aţi luat nicio măsură. M-aţi luat de caraghios. Sau de complice al lor. Că ei mi-au spus ce-o să se-ntâmple, ca să râdă de dumneata... Sau c-am tras cu urechea. Am învăţat să nu mă mai bag unde nu-mi fierbe oala44. „Exact ce spun eu: pentru asta nu te mai recunosc: nu mai ai încredere în prezicerile sau intenţiile dumitale. Sper că atunci te-am dezamăgit: ce-ai presupus,

că mă voi amesteca drastic, n-a ieşit... Am şovăit! Te-am dezamăgit, recunosc. Acum însă am nevoie de dumneata: ce zici de dispariţia fetei lui Moise?” „Eu?” „Nu mai e nimeni lângă noi44. „Tocmai de-aceea întreb: ce zic eu, ori vă interesează ce zic alţii?” „Dumneata44. „Eu tac44. „Deci ai îmbătrânit, nu ştii nimic şi nici nu mai ai curajul să rişti şi să-ti dai...” „Nu, cu presupusul s-a terminat, tac”. „Şi dacă te rog să m-ajuţi?” „încep să râd”. „Râzi şi ajută-mă”. „Râd şi nu mişc un fir de praf: nu crezi în mine, eu nu sânt’ bun decât să fac tigrii să urle trecând cu gura căscată printr-un cerc ide foc, sunt un dresor.. „Atunci ’de ce te-am -chemat de te cred doar un îmblânzitor de fiare şi-un scamator?” „Nu ştiu, nu bănuiesc...” „Asta e: nu ’bănuieşti, ai îmbătrânit”. „Că sunt mai cărunt nu mă enervează şi mândria mea nu suferă, degeaba, din orgoliu n-o să vă ajut cu nimic”. „Fiindcă nu poţi”. „Fiindcă nici nu vreau să pot, atâta cât m-or mai duce puterile”. „Să-ţi văd palma, Francisc”. „Poftim, n-o să citiţi nimic în ea”. „Nu mă pricep”. „Nu”. „Ai uitat ce mi-ai spus acum câţiva ani, că liniile vieţii se schimbă în palmă cu trecerea vremii, odată cu caracterul omului. Ale tale văd că nu s-au schimbat de-atunci, le-am memorat bine, m-au chiar obsedat... Crezi că eu m-am schimbat, nu vrei să-mi ghiceşti în palmă?” „Nu”. „Eşti supărat pe mine că nu te-am crezut?” „N-aş putea spune atât de hotărât că n-am fost crezut. E altceva cânid cineva, chiar de crede, nu mişcă un deget! N-aţi vrut să greşiţi, ori poate un circar n-avea nişte argumente atât de concrete...” „De ce nu-mi priveşti palma, sunt foarte curios, zău, m-am schimbat? Eu nu-mi dau seama”. „N-am nevoie să-ţi privesc liniile din palmă, îţi văd, domnule Dunărinţu, faţa, pentru mine e destul... Cum e ea, cutată, curată? Mâna şi faţa spun exact caracterul omului...” „Da?” „Vreţi un exemplu? Nole, cum îi ziceţi lui Ghenadie, prietenului sau colaboratorului... După cî te-am auzit despre el, trebuie să aibă faţa ovală şi ochii negri...” „Şi -dac-ai auzit numai minciuni?” „Atunci tot cam aşa e să fie, zău, nimic nu te poate apropia mai tare de adevăr ca o minciună... E aici?

Aş dori să-l văd”. „Poate l-ai văzut la circ, ţi-a spus cineva, ori ai dedus, şi-acuma îmi vinzi gogoşi că-i cu ochi negri… Şi cine ţi-a vorbit de el nu putea să-ţi spună şi ce ochi şi ce urechi are?” „E o mică neînţelegere, domnule Dunărinţu. Eu nu vreau să vă conving pe dumneavoastră că am dreptate, eu vreau să mă conving pe mine. De ce mă jigniţi? Aici doar ne asemănăm, nu doriţi să vă convingeţi singur că aveţi dreptate în ce-l priveşte pe Moise? „ „în ce-l priveşte ce? Pe Moise? Ce?” „A, nu cu Anita”. „Poate ai dreptate, lasă, nu te-am chemat să ne -ciorovăim, vreau să-mi dai o mână de ajutor”. „Şi ce să fac? Dumneata, din curiozitate, ca Moise, te apropii de mine şi prin mine de ocultism, nu din credinţă. Dar poate chiar asta doreşti: să vezi cum şi de ce s-a împrietenit Moise cu mine? Nole o să te ia de neserios de aude că vrei să afli de la mine, prin hipnoză, telepatie, prin orice scamatorie, he, he, ceva despre Anita…” „Nole n-are de unde să afle”. „S-ar putea să-i spun eu, ca să mă laud, nu dumneata”. „Ai vreun interes să mă vezi caraghiosul lui, ori vrei să-l pui la încercare?” „Bine, am să încerc… Am un mediu bun… Prin hipnoză o să…” „Prin orice”. „înţeleg, eu pot să fac orice şarlatan-ie şi să-i spun că-i hipnoză, ori altcum, numai să dau de Anita”. „Eu cred că n-o să mă minţi”. „Ar trebui să mai cred şi eu că vorba aia credeţi. Poveştile mele o să le luaţi ca pe o bârfă în plus, nu -credeţi c-aş av-e-a nişte viziuni reale, de sunt nişte iluziuni, basme, Francisc iluzionistul, adică eu, vede ce vrea să vadă sau îi e frică să vadă, nu -ce s-a petrecut de fapt cu Anita, este?… Bine, eu sânit mulţumit şi cu-atât, alţii nici nu stau de vorbă cu mine şi din escroc nenorocit nu mă scot. La hipnotism mă pricep, se ştie, şi se admite că se şi poate… Dacă procuratura, ori miliţia dau o aprobare, fac”. „Fă. Pe Ghenadie îl cunoşti de ani de zile, de ce umbli cu…?” „Aşa, să văd de nu se uită…”

3 – împăratul norilor

8 „Cât e -azi, domnule Francisc?” „Opt ianuarie, doamnă, sărut mâna”. „Ce bine că v-aţi obţinut autorizaţia pentru circ, vă mai plimbaţi prin ţară, vedeţi lume… E plictisitor să

ai o meserie care te ţine zilnic în acelaşi loc, pe acelaşi scaun”. „Nici cu dentisti-ca nu mă plângeam…” „Nu zi-c, aveaţi clientelă, şi-a-cuma vă caută lumea, nu ştiu toţi că sunteţi ciu -circul, dar eu nu mă gândesc la bani, bani poţi să faci şi tăind lemne, însă ai -altă libertate -când călătoreşti…” „Bănuiesc că-n tinereţe v-ar fi plăcut să fiţi artistă…”, „Nu de teairu, tot de circ, da… Mi-au plăcut caii, panterele… Vise care-au rămas nişte vise, la dumneata e altceva… Dentist poate fi oricine. E bine că nu v-aţi schimbat buletinul şi locuiţi tot în casă cu noi, ne mai lăudăm şi noi cu dumneata, măcar aşa mai suntem cineva… Nu râde, când se-ntâmplă atâtea, nu e puţin lucru să ai pe cineva oare la o adică te poate scăpa de?…” „Eu nu vă pot scăpa de nimic, scumpă doamnă Vilma”. „Ba da, ba da, eu întotdeauna râd cu hohote la numerele dumneavoastră vesele şi plâng la cele… o, ştiţi să-ntoarceţi sufletul omului pe toate feţele, sunteţi…” „Sunteţi foarte drăguţă, scumpă doamnă Vilma, însă aşa e meseria noastră”. „Nu-i adevărat, şi circarii sunt ca şi… ca şi artiştii, unii, meseriaşi, alţii artişti, da! Sunteţi un artist, dragă domnule Francisc”. „Sunteţi foarte amabilă, scumpă doamnă…” „Spun numai adevărul, eu nu fac complimente. Am fost la toate circurile care-au trecut prin oraş. Nu se compară! Şi aveţi atâtea daruri! Nu mint, la o adică ne puteţi ajuta, da. Câte preziceri am auzit c-aţi făcut şi s-au adeverit! Mi-e frică să vin la dumneata, dar tot am să-ţi calc odată pragul, să ştiu de ce să mă feresc!… Viaţa unei femei oa mine poate fi prezisă, cum şi altora le-ai prezis-o, până ia adinei… Şi de ştiu ce m-aşteaptă, să le ocolesc măcar pe cele rele, să mă bucur de… Am să vin, odată, aşa, pe neaşteptate, dar nu acuma, acuma mi-e frică… Aşa sunt eu, fricoasă. Dar o să-mi iau inima-n dinţi… Uite, Lilica tovarăşului Moise, o cunoaşteţi – cine n-o cunoaşte de când cu Anita? dar şi mai dinainte! —, dacă venea să-i ghiciţi în palmă, sau în cărţi, sau cum ştiţi, nu-i preziceaţi să aibă grijă de fată? I-am spus că nici acuma n-ar fi târziu să vă roage să…” „M-au rugat şi alţii…” „De la miliţie? De la

procuratură? Moise? Lilica? Bine, au-mi puteţi spune”. „Ba da, pot”. „Nu, nu-i nevoie, cred...” „Scumpă doamnă Vilma, nu mă bag decât cu autorizaţie, eu sunt ion circar, un escroc...” „Dar sunteţi un dentist respectabil şi un...” „Nu ca dentist, ca circar m-au rugat să... E un şiretlic la mijloc: criminalul să afle că eu o să-l descopăr prin... mă pricep la spiritism, la hipnoză, unii m-au văzut în arenă făcând tot felul de drăcii... o să se sperie vinovatul şi-o să se predea, ei nu cred, cei care m-au rugat...” „Dar eu cred, domnule Francisc, pe cuvântul meu de onoare! Şi-am să-i spun şi Lilicăi să vă roage, e fata ei”. „Cu o condiţie, să obţină aprobare...” „Sigur, sigur, dragă domnule...” „Numai pentru dumneata îâî...” „O, dragă domnule Francisc, oo! ce!...” „Fiindcă dumneata crezi în mine...” „O, domnule, eu!...” „Pentru asta îţi mai fac o mărturisire: ai auzit de gerovital? E ceva ce se vinde şi în Italia (bătrânii trec suta de ani, caii câştigă curse) pe dolari grei, dar totuşi nu este elixirul vieţii! Le dă vigoare la boşorogi, dar nu-i vindecă debătrân eţe, şi nici de moarte, nu, nu... Elixirul vieţii numai i; u l-am descoperit, uite, îţi spun, scumpă doamnă Vilma, fiindcă mă crezi...” „O, eu!...” „Pot să-ţi spun, aşa, în mare, şi din ce-i făcut, n-o să mă spui... şi reţeta, în grame, în mic, numai eu...” „Tac ca peştele”. „E din vin de Blaj, de la Crăciunel, sau de la Jidvei, plus nişte... asta e adevărul, spermă de iepuri, purcei, animale mai mari etc, nu fac tot pomelnicul... plus suc de...” „Suc de fructe!” „De plante, de multe plante, scumpă... Ei, alta în locul dumitale m-ar crede nebun!” „Eu, domnule...”.. Ştiu, de-aceea şi zic: alta. Sau ar zice că vreau să-mi bat joc de ea, că o cred o proastă, o vacă încălţată, şi s-ar supăra”. „O!...” „Dumneata nu te superi, crezi, şi sunt sigur că de n-ai fi căsătorită m-ai iubi... Nu, nu, mie-mi place să spun ce cred!” „Câte femei nu te-or fi iubind în secret, zău, ce, e puţin lucru să?... Cine te mai face azi să visezi, să?...” „Cine-ţi mai spune atâtea gogoriţe ca mine, ha, ha, da?” „Domnule Moise, n-o să mă poţi jigni, eu”... „Ştiu, noi ne-am mai întâlnit, scumpă doamnă, în Franţa...” „Dumneata ai fost în timpul războiului po-acolo, eu nu... şi

nici pe urmă...” „Ne-am întâlnit în Franţa acum câteva sute de ani, dar nu-ţi mai aminteşti. Frai regină, Vilma!” „He, he, acuma chiar că râd, vezi, şi pentru asta meriţi să te iubească muierile, că le minţi frumos... Acum-ai început să glumeşti! Şi cine mai glumeşte azi cu nevastă-sa? Sau cu o femeie? Nimeni n-are pic de fantezie, fiindcă n-au timp, bieţii bărbaţi... Iată-mă şi regină! Bată-te norocul, domnule Francisc, nimeni nu ni a spus o gugumănie mai mare care să mă distreze .1 l i l a şi să-mi facă atâta plăcere îneât să...” „Vilma, nu glumesc! Erai regină! Aveai alt nume, nu contează... Dar regină-regină! Ţi-am spus la un prânz – ce lume, ce cai, ce câini! — că am o vârstă!... mă rog, nici nu-mi mai amintesc câţi împăraţi şi regi am văzut şi că eu am trăit datorită elixirului meu... Şi tu ai râs. Atunci ai râs! Ha, ha, ha, omul care nu poate muri, ha, ha! Şi m-ai trimis la ghilotină, ca să te convingi, şi eu ţi-am spus c-o să ne mai întâlnim noi!... Ghilotina a căzut peste gâtul meu, cranţ!, dar eu tot am mai avut timp ca să-ţi strig: o să’ ne mai întâlnim noi în secolul următor în Anglia, unde o să descopăr vaporul, şi în Franţa, unde o să descopăr avionul! Cranţ! M-am dus în Anglia, şi tu, ’după o vreme, ai murit otrăvită şi-ai devenit broască ţestoasă... De ce nu râzi? Sunt documente care vorbesc despre venirea mea în Anglia... De ce nu râzi?” „Eşti foarte drăguţ, domnule Francisc. Dacă ne-ar auzi cineva, ar râde şi-ar zice: uite cum îşi fac curte doi guguştiuci cam scărmănaţi de pene!” „Dar dumneata, dragă, nu zici aşa, de ţi-aş face curte, mi-ai răspunde într-un fel, chiar cu două palme... Nu râzi, ce spun eu e adevărul, eu n-am murit niciodată, n-am nici vârstă (din această cauză!), sunt mai mult decât un om obişnuit, mereu tânăr, un – de ce nu? — chiar! hm! hm! un supraom este, un drac, un înger, cineva care te iubeşte cum poate fi, spune?...” „O, domnule Francisc, eu am şi copii..” „Vilma, dacă nu... înţelegi? Dacă nu... n-o să mai fie timp mulţi ani... O să trec printr-o mare încercare... nu, n-o să mă trimiţi tot tu la ghilotină, nici nu mai există... deşi cu femeile nimeni nu e sigur... Crede-mă, Vilma, o să dispar

din România, şi chiar din Europa până la sfârşitul secolului, şi chiar mai mult... Mă voi ’duce în munţii din Mexic să mă odihnesc un secol, mai mult, o mie de ani!” „Qoo, Fran-cisc! ...” „Parol, Vilma...” unde mai existau şi câteva piese metalice. Acest portmoneu Anita l-a avut pentru prima oară cu ea. La magazin erau cumpărători destui şi a trecut o bucată de vreme până i-a venit ei rândul să ia zahărul. A deşertat portmoneul pe tejghea, şi vânzătorul Sandor Ludovic, care o cunoştea, a servit-o cu zahăr tos. Era ora de închidere când ea a ieşit în stradă. În drum spre casă, fata s-a abătut pe la prietenele ei din strada „Einstein”, Marcu şi Leşeanu... Dar la familia Leşeanu nu era nimeni acasă, tatăl se găsea la un prieten în atelier, mama, la căminul de zi după fetiţă. O altă locatară din imobil, Adorian Irina, bucătăreasă la securitate, era de serviciu. În „Einstein” 3, nimeni n-a întâlnit-o pe Anita, deşi e sigur că aici s-a dus, s-o întâlnească pe Nuţi, cum se înţeleseseră. Nuţi plecase la circ, la spectacolul de la ora opt, văzând că Anita nu mai vine. Se vorbiseră să meargă şi la circ, dar nu stabiliseră ziua, şi Nuţi, având bani şi fiind singură acasă, plecase cu familia unei alte prietene. Aici i se pierde, repet, urma... Ce s-a-ntâmplat?” „Nu ştiu, Nole. Astă-vară, pe litoral, într-o duminică, apa era în depărtare albastră, plină de valuri, uruia, femei în rochii de ţară vindeau în găleţi porumbi fierţi, albi, săraţi, steagul albastru al salvamariştilor ce oprea intrarea în mare fâlfâia, zbuciumându-se în catarg, jucam unii şah sub umbrele, citeau „Sportul” şi beau bere, un gurist dintr-o formaţie de muzică uşoară se plimba şchiopătând pe faleză, cu cârjă, de zor, în sus şi în jos, să fie arătat cu degetul, în dreapta cu un burtos de la tobă, plin de el, ca un câine sătul, în halat de baie până în pământ şi fără slip, în stingă cu un limbric specialist în trompetă şi ghitară, toţi trei fericiţi că există o cârjă care-i punea în valoare, că o gleznă bolnavă e ca un miracol ce atrage atenţia celor întinşi pe nisip şi plictisiţi de atâta vânt şi de atâta soare, ca şi cum i-ar fi condamnat cineva să se prăjească pe malul mării de pe-ntinsul litoral, cum zice

cântecul... Lipit de cearşaf, sub o umbrelă, un blond, probabil finlandez, oricum un nordic, citea biblia şi privea rar marea şi în jurul său o ceată de puradei cu părul alb scărmănau nisipul clădind castele, în turnuri cu pene de pescăruşi, un neamţ se odihnea în cap, mişcându-şi lent în foarfecă picioarele, guristul când uita că e privit uita să-şi tragă şi piciorul, păşind normal, unii surâdeau că-şi clădise cariera pe asemenea succese ce-l scoteau în valoare, când o gleznă dată ruptă, când o tuse măgărească... L-am văzut şi pe insul cu care călătorisem în tren, mânca discret caise şi aduna într-un buzunar de pantalon sâmburii, îmi plăcea cum economisea şi ziarele, împăturându-le în opt, poate să le ducă acasă, aşa cum avusese grijă în compartiment după ce băuse o sticlă de Borsec să n-o arunce pe fereastră, s-o bage în servietă, la fund... Păstra, agonisea ziare citite, sticle goale, poate pentru a le umple din nou, mai ştiu eu, cu vin, trebuia să se apropie în viitor de noi şi o criză a sticlelor goale... Ţiriac, cu un câine uriaş care muşca lătrând valurile, se plimba singur, un campion obosit, doar cu o javră superbă... Pierduse un meci în cupa Davis în Italia şi toţi îl priveau jenaţi, ca pe un bătrân iremediabil pierdut şi care nu se retrage, şi noi (hm! acest noi!), noi pierdem din cauza lui... un bătrân ciung de piciorul drept venea în cârjă de fier până lângă apă şi se lăsa bătut de valuri până la brâu. Şi-n acest timp soarele nu contenea să ardă calm şi iarba se vălurea de vânt, verde, şi frunzele copacilor de pe faleză se legănau, nisipul amorţise de căldură, nu era arşiţă, aerul era sărat şi proaspăt ca dimineaţa, marea îşi schimba culorile sub vânt şi totul era atât de fermecător că aveam impresia că sunt foarte aproape de rai. Nu sunt băşcălios ca Don Iliuţă să spun că raiul e mişto fără oameni, era o stare atunci plină de voie bună, era sâmbătă, dormisem bine noaptea, somnul de vineri spre sâmbătă, mă înnegrisem în cele zece zile de plajă, absorbisem lumină destulă. Nu departe de ţărm, două vase greceşti, mi se pare, stăteau înfipte într-o insulă de nisip acoperită de apă, submarină, de vrei, două

vapoare eşuate, abandonate, înalte şi goale ca două mănăstiri de rugină plutind pe valuri. Cineva spunea că spre iarnă, când marea se învineţeşte de frig şi pleacă turiştii, catargele vapoarelor părăsite se umplu de păsări şi din sălile de maşini, goale, se aude o muzică dulce de bal… Puştii din împrejurimi au cărat în bărci fotoliile din saloane şi chiar că pot să pară în fantezia lor nişte vase gata de bal, deşi mi-ar fi plăcut mai mult să nu fi luat nici candelabrele şi de să ardă, şi pe fotolii pluşate să aştepte să fie invitate la vals domniţe bronzate venite din Grecia sau cele fecioare pierite în valuri în cele războaie de demult. Era un istoric chior cu noi, din Timişoara, care vedea în vasele ce înfruntaseră mări şi oceane două sicrie ce-aveau să zacă ani în şir împotmolite în nisipul unde intraseră oarbe, noaptea, când marinarii turtiţi de alcool, pe furtună, siguri de ei… Traian se juca cu vorbele, – să-i ridici nivelul, Cristi, lui Mălinei, să-l ridice de nivel!

— Cristi se juca prin nisip c-o unguroaică, unul cu, deci, cuvintele, altul nu cu vorbele, Michi juca şah, Silaghi, ochelaristul, prinsese în unghiţă o anghilă lungă de-un metru, uimind copiii cu vietatea aceasta ca un şarpe de mare ce se învârtea acum într-o găleţică plină cu apă… Discutam, râdeam, dădeam copiii în leagăn, jucam table, şi niciunul de pe plajă, absolut niciunul, nu l-am observat pe studentul acela de la Cluj când a venit pe plajă şi şi-a dat jos cămaşa galbenă, cu un trandafir roşu pe piept, pantalonii scurţi, de doc, când şi-a întins prosopul pe nisip şi şi-a luat ceasul de la mână şi l-a aşezat sub pantaloni… Şi doar avea şi un aparat de radio portativ, cânta pe Bucureşti I când l-a acoperit, pe prosop, cu cămaşa, să nu-l umple nisipul… Cum era studentul, înalt, brunet, avea părul lung şi o scoică la gât legată cu o aţă? Nimeni nu-şi aduce aminte, nici eu, deşi poate l-am văzut, doar hainele nu şi le-a lăsat departe de noi, la doi paşi, chiar pe locul de lângă leagăne şi scara ce urca spre faleză… Ce discutam noi când o fi sosit el, poate despre vapoarele rămase în larg, poate despre puiul de rechin pe care Traian îl băgase într-un

borcan cu spirt să-l ducă la şcoală pentru ora de naturale, poate despre clorofilă, desigur despre această cheie chimică a vieţii care absoarbe prin pigmenţii ei verzi energia luminoasă, raza de soare şi-o transformă în energie chimică şi apoi, ei, da, apoi această energie descompune apa în hidrogen şi oxigen şi aşa mai departe, până la glucoză, substanţa organică, ei, da, despre clorofilă şi despre proprietăţile ei şi despre ce-i datorăm ei, plante lor verzi, viaţa pe pământ şi forma ei actuală… Atunci, poate chiar când vorbeam despre fotosinteză, studentul de la Cluj şi-a aruncat pe nisip pălăria de paie, mexicană… Nu l-am observat, venise Geo cu ştirea că în septembrie pleacă sigur în America la o specializare… sau tot despre veriga ce leagă soarele şi toate manifestările noastre de pe pământ, clorofila, cea care produce totul, da, probabil că în acel moment ne explica deşteptul de Barcan cum se întâmplă totul, cum molecula de clorofilă dintr-o moleculă stabilă, oarecum inertă, inactivă trece în alta cu totul instabilă, pur şi simplu în stare de excitaţie, şi asta ar fi cheia vieţii, starea de excitaţie a verdelui, probabil aici eram când el, studentul, şi-a mai privit o dată ceasul, mai avea două ore până la tren, şi-a intrat în apă… Toţi ne-am văzut de ale noastre, ne-am chemat pe nume când am plecat la masă, ne-am dat întâlnire pe a doua zi, am mai privit o dată nisipul pe care-am fost întinşi, nu, n-am uitat niciun papuc, nicio jucărie, companionul meu din accelerat şi-a luat ziarele… Şi pe plajă n-au mai rămas până la urmă decât nişte haine şi un prosop şi un aparat portativ „Select” cântând muzică uşoară pe Bucureşti I. Şi în buzunarul de la pantaloni, un bilet de tren, clasa a II-a, până la Cluj. Dar cine-şi uitase acolo boarfele, un beţiv? Plecase ăsta cu vreo nemţoaică s-o înveţe româneşte şi uitase de haine, ori era sigur că n-o să i le ia nimeni? Ei, nu, el a intrat în apă şi un val l-a izbit, sau un oontraval, cum explica a doua zi marinarul bătrân ce era responsabil la bufetul ce vindea fleici şi mici şi bere, un contraval l-a plesnit în ceafă ca o ghiulea şi l-a ameţit… Dar cum arăta? Trecuse pe-aici şi nu-

l ştia nimeni, nu-l văzuse nimeni, şi-aşa a şi murit, nevăzut de nimeni, ca şi cum ar fi fost un nimic, sau ca şi cum nici n-ar fi fost... Dar de ce nu-l scotea apa la mal? Fiindcă de-şi înghiţise limba şi nu intrase apă în el... sau de-l băgase la fund... sau valurile îl duseseră în larg... abia peste patruzeci şi patru de ore, ehei! L-au scos a treia zi, fusese împins în bolovanii din dig... L-au pus pe-o targă, plin de sânge, umflat, semăna cu un peşte, ba nu, mai mult cu un delfin... L-au acoperit c-o prelată să nu fie văzut şi nu l-am văzut, poate era chiar un *delfin* mort ce-au pus în maşina salvării... Şi pentru ce mai intrase în mare? Să se răcorească, simţise nevoia să se răcorească, nevoia de puţină plăcere, să se bălăcească, nu o oră, pleca trenul, şi plătise scump plăcerea asta, nevoia asta neghioabă de niţică frumuseţe, cum zicea istoricul din Timişoara, chiorul... Şi pe urmă am tot discutat, uite, domnule, cum mor oamenii, încă bine că l-au scos valurile, altfel n-avea nici mormânt, îl mâncau peştii şi nu rămânea din el decât un schelet, uite, un schelet alb pe care l-ar fi găsit copiii într-o dimineaţă pe plajă, printre pescăruşi..."

a „Te-am înţeles, Tică, în viermuiala de pe plajă

IM fiecare şi-a văzut de-ale lui şi nu l-a observat pe student, iar atunci când s-au observat hainele lui pe nisip fiecare s-a uitat dacă n-a pierdut ceva, un tranzistor, un prosop, şi când s-a răspândit vestea că s-a înecat cineva, voi v-aţi mai uitat o dată unul la altul, v-aţi numărat poate în gând şi-aţi fost liniştiţi, nu era dintr-ai voştri. Pe urmă aţi fost mulţumiţi c-aţi vorbit despre clujean, datoria voastră era împlinită, îl compătimeaţi. Cum mor oamenii, domnule, v-aţi zis, azi e şi mâine nu e, cum se duc, ca frunzele, aţi zis şi-aţi mai băut o citronadă rece, aşa mă laşi să cred. Şi cum e în larg vaporul grec înţepenit, mort, ca o biserică de rugină, în valuri, sau ca o biserică ruginită, cum mor obiectele, domnule, văzând cu ochii... Şi-aţi privit marea superbă, ea care e leagănul atâtor vieţi, în care colcăie stavrizii şi calcanii şi guvizii şi caii de mare, algele verzi, meduzele albastre ca nişte umbrele fantastice, şi rozalii,

crabii şi scoicile, marea ca o burtă lichidă şi maternă în care simultan înviază şi pier milioane de vieţuitoare, moale, uriaşă, fecundă, nebună şi blândă, ca o femeie, albastră, sărată, vie, locul unde toate se-mpletesc, existenţa şi neexistenţa peştilor, unde toate sunt posibile, vapoare plutind sau dormind în adâncuri, ca în basme... Toate-s bune şi frumoase, te-am înţeles, n-o să oprim noi din loc nici vântul, nici marea să-şi plimbe apele în sus şi în jos, o să mai moară puşti înecaţi, având şi noi o vină şi neavând, sunt întâmplări şi întâmplări, nu de toate sâniem responsabili în egală măsură... Dar ce facem cu mţa JnrUn târg e mai uşor să dispară o puştoaică nevăzută de nimeni? Da. Şi tot da aş răspunde şi de mi-ai mai spune, ca înainte, c-ar fi putut pleca la bunici sau că s-ar putea reîntoarce azi... Am fi nişte caraghioşi de ne-am alarma de orice întâmplare obişnuită... Pe vampiri şi sadici să nu dăm vina, ca să nu râd'ă şi curcile. De-o mie de ori, da. Un singur lucru mă nelinişteşte. C-a început să se înfiripeze o versiune, o explicaţie... în drumul ei spre casă de la alimentara, fata a fost izbită de un camion şi cum în strada pustie de frig nu... şoferul a luat-o în cabină... Sau de era o maşină mică, alături de el... Poate, la început, cu gândul s-o ducă la spital, poate, şi de-l vedea cineva, îi spunea c-o transportă la urgenţă... A avut prezenţă de spirit şi curaj, a luat-o cu el şi-a plecat... şi pe drum, dându-şi seama că ea e moartă, n-a mai mers la spital, nu-l zărise nimeni, ştia doar precis... Şi-a aruncat peste ea paltonul ce-l avea cu el în maşină şi-a ieşit din oraş şi... Iată o explicaţie sigură la întrebarea: cum de-a dispărut ea atât de repede? Şi şoferul o va abandona undeva spre munte, sau într-o apă curgătoare, nevăzut, şi zăpada va şterge urmele până la primăvară, apa o va îngheţa şi-o va ţine între nişte rădăcini, sloi până vor scădea gerurile... Mă nelinişteşte această variantă ce-a început să circule... Ori cineva a observat ceva şi nu vrea să se amestece, ori chiar şoferul în cauză a trăncănit ceva, ca şi cum şi-ar fi spus şi el părerea, ca să fie văzuţi mai mulţi şoferi şi suspectându-i pe toţi să nu poată

fi prins niciunul, mai ales de cel în cauză nu era din localitate... Sau totul s-a petrecut altfel, şi vinovatul ca să se sustragă de la o eventuală urmărire, a scornit povestea cu şoferul, să deruteze cercetările, să îndrepte bănuielile împotriva altor persoane şi maşini, unele reale, altele fictive, căci, am uitat să-ţi spun, se vorbeşte de o maşină de Bucureşti cu număr mic, de un camion din Craiova, de un „Moskvici" de Cluj, de Cârpătean Alexandru, de la autobaza din Turnuvechi, de

Roşu Gheorghe, şoferul fabricii de marmeladă din Câmpuleţ, de unul Nicola Pamfil, necunoscut, de un oarecare Ignat, de-un italian brunet... Italianul putea s-o ducă până spre graniţă".

a a „Fiind un ins cu picioarele pe pământ, mă bazez pe probe concrete. N-am puterea maestrului Emyro de a citi trecutul şi viitorul în palmă şi poate că greşesc când trag un semn de egalitate între toţi cei care se găsesc ori s-au aflat într-o legătură oarecare cu familia lui Moise, depinzând de el, urându-l, blagloslovindu-l: toţi îmi sunt egali, sentimentele lor toate sunt egale acum pentru mine, şi duşmănia şi dragostea, toţi îmi sunt suspecţi... Altfel n-o să dau de capătul firului". „Şi pe mine mă iei la număr, şi pe Francisc, şi pe Sevastiţa, pe toţi care l-am cunoscut mai demult sau mai în ultima vreme... E un avantaj, dar te poţi şi pierde, Ghenadie, lărgind cercul..." „Nu-mi pot permite să înlătur nici cea mai neînsemnată suspiciune, hă, hă, ştiu că ţi-e drag acest cuvânt... De merg prea departe pe drumul meu, în loc să descopăr ceva despre Anita, risc să găsesc viaţa goală şi ternă, plină de posibili bandiţi şi criminali. Mă înşel eu chiar din plecare? Greşeala acestui efort fizic, şi psihic, de ce nu, o să mă ruineze şi n-o să descopăr nimic? Eu am făcut sport de mic, efortul mă întăreşte. Nu e o muncă forţată în ce m-am băgat, e un sport şi deosebirea între de e fundamentală, în sport îţi impui voluntar efortul ce-l faci. Nu-ţi convine nici cuvântul sport, ei, n-am altul şi eu sunt un meseriaş care nu se fereşte de cele mai banale probe, de bârfe, de scrisori anonime, de telefoane

binevoitoare, un bon pentru zahăr, de partea tehnică a unui furt, a unei crime şi nu mă gândesc că analizând prea meschin şi exact condiţiile unei întâmplări tragice împing prea jos existenţa noastră şi pierd posibilitatea de a găsi un sens vieţii... Că unul a săvârşit o crimă, cu Anita, călcând-o cu maşina, şi a ascuns-o ca să nu plătească şi să nu se ştie şi să fie el liber şi fericit, treaba lui dacă această fericire este sensul vieţii lui şi pentru ea ar face orice, mă lasă rece! Aşa orice monstruozitate îşi găseşte o acoperire rozalie, dar eu nu sunt Dumnezeu' să mă ocup de sufletele păcătoşilor, eu le cercetez faptele şi judecătorii n-au decât să decidă... După dispariţia Anitei, s-a aflat de scrisorile primite de tatăl ei, prea-l bombordau cu anonime care mai de care mai prăpăstioase. Unele el le-a predat singur, însă era mai bine să nici nu-i mai ajungă sub ochi toate murdăriile unor inşi pretinşi binevoitori. Iată acest plic din 9 ianuarie, e de culoare portocalie, să reţinem culorile... Pe un sfert de coală de hârtie sunt scrise, numără-le şi tu, opt rânduri, cu creionul... Literele sunt intenţionat stâlcite, să pară un troglodit... Citeşte, îl înştiinţează pe Moise că Anita trăieşte, că el a răpit-o din răzbunare... Moise i-a distrus părinţii şi i-a lăsat o soră să moară, zice bunul nostru anonim şi termină promiţând că în curând fata va fi trimisă acasă. Poţi să-l crezi? Poţi. A săvârşit Moise în lunga sa?... O mai fi făcut, nu-i un sfânt. Nu-i cere bani, e chiar ticălos, spune că trăieşte Anita, ca să-l fiarbă. Şi să ne liniştească pe noi, să aşteptăm liniştiţi, să treacă timpul şi orice urme să se ducă dracului. El vrea să-l deruteze pe Moise, să-l facă să se teamă că şi el pe pielea lui ar putea plăti în viitor... Insă nu e atât de prost să nu creadă că Moise nu ne-ar arăta şi nouă epistolele, deci, într-un fel, el e interesat să aflăm noi ce-i cu fata, nu Moise, fiindcă noi avem mai multe posibilităţi de a-l găsi". „Nu uita, Ghenadie, că ideea ca scrisorile să fie citite mi se pare că e a mea". „Ce urmăreşti tu nu-i ce urmăresc şi eu, să găsim vinovatul?" „Ba da, însă am impresia că fiecare îl căutăm în altă parte". „Eu îţi mărturisesc tot ce gândesc, tu de ce taci?" „Fiindcă

eu n-am nicio idee precisă, ca tine”. „Şi care ar fi a mea?” „Că un individ a omorât-o pe fata lui Moise, şi noi trebuie să găsim un ins…” „Să-l găsim pe acest ins”. „Mă rog, să lămurim cât mai repede cazul, ca să nu se creadă despre noi că suntem nişte neghiobi”. „E un simplu orgoliu?” „A, nu, şi o mulţumire absolut reală, că orice nedreptate e răzbunată etc. Etc. Îmi place de tine că ştii ce vrei”. „Omul ni se pare că e singurul animal care ştie ce vrea, nu-i vina mea… Şi singurul animal care-şi cunoaşte odraslele şi-şi recunoaşte părinţii şi nu-i uită, fapt ce şi urangutanii – sau care sunt cele mas inteligente moime? — ignoră cu desăvârşire… Să nu mă contrazici, e o teză verificată. Şi nici tu nu-i uiţi pe ai tăi, te-nţeleg, altfel ai fi un maimuţoi bun de băgat în trupa lui Francisc la circ. Ştiu ce vreau, ca şi tine, chit că nu mergem poate în aceeaşi direcţie. Eu cred că Anita e moartă şi că dobitocul care a comis această crimă nu e un dobitoc care să nu ştie că şi el va muri şi, ca să nu crape, caută disperat, aş zice, să-i acopere urmele… Vrea să supravieţuiască… A, o să-mi dai exemplul lui Alexandrescu Stra’tulat, care e în stare să-l vândă şi pe taicăsău ca să trăiască bine şi că şi-a dat pe câţiva lei şi pe prietenul care în puşcărie lua bătaie în locul lui, fiind mai vânos, da vina pe el ca să-i mai cruţe oasele lui Sănducu… E şi Stratulat, ca orice om, singurul animal care ştie că va muri. Şi nu voia să dea ortul popii, mai bine-l înfunda şi pe prietenul care cu o clipă înainte îl salvase de la moarte. Iată o altă scrisoare, din 12 ianuarie, către miliţie, are şapte rânduri şi e scrisă cu cerneală… Binevoitorul scriptor atrage atenţia, fii atent la limbaj, organelor de miliţie că el a văzut – însă nu precizează ziua – o persoană de talie potrivită, cu haine şi pălărie neagră, ducând o fetişcană de mână spre piaţa Mihai Viteazul, apoi plimbându-se de mai multe ori între sinagoga din strada Horia şi cea din Mihai Viteazul. Oameni de talie potrivită, îmbrăcaţi în negru, sunt destui, caută-i, frate! E acelaşi ins care scrie? Eu sper că da. Aici lasă dumnealui să se înţeleagă că omul negru, vampirul, e singurul vinovat, şi că fata nu mai trăieşte. Indirect,

recunoaşte moartea ei”. „Manoilescule, realistule, indiferent dacă insul scrie cu creionul sau cu cerneală aceste anonime, el e mai mult decât un vampir, scuză-mă, e o bestie, e un animal, dar nu orice fel de animal, ăsta nu crede că va muri vreodată. Elefanţii, chiar de în capul lor de-o tonă, sau cât cântăreşte, nu ştiu că vor muri vreodată, cunosc un elefant când e întins lat pe pământ că e mort, recunosc moartea lui şi îl respectă şi-l jelesc în felul lor dându-i târcoale şi acoperindu-l cu crengi de copac, făcându-i adică un mormânt, un semn unde să se ştie că a pierit unul de-al lor... Vita asta care ştie alfa betul nu are nici obrazul elefantului, nu-i pasă unde e moarta. Sau ştie şi nu vrea să spună, care e tot un soi de nepăsare faţă de ea... şi de frică a lui, da... Ăsta nu-i un şofer care a văzut pentru prima oară moartea intrând în cineva şi s-a speriat, ăsta e o bestie... Asta a căzut, nu de-acuma, şi căderea lui e fără întoarcere, mai greşeşte omul, se mai ridică, iar se dă peste cap, dar există o limită, a omului, îi zic eu, pe care n-o poţi trece. „Îţi ştiu părerea, acuma o să mi-l dai de exemplu pe Moise, el e dincolo de ea, şi nu eşti dincolo decât de eşti o bestie... Iată, dacă înţeleg bine, Moise şi-a găsit naşul, nu e singur... Să fie Stratulat, sau cine, ca să supravieţuiască oricum, a devenit un animal?” „Nu ştiu...” „Nu ştii insul, doar felul dobitocului...” „O să râzi, Ghenadie, eu nu-i consider o bestie, nici măcar atâta... ăsta face orice, e drept, ca Moise, asta e părerea mea, n-o ascund, dar din păcate ăştia supravieţuiesc... Şi-a pierdut orice urmă de inocenţă, nici nu-i mai tremură mâna când scrie el o anonimă dând vina pe un om în negru, nu e un om doar denaturat, o bestie, e mult mai puţin decât un elefant, decât orice animal, e un obiect oarecare, cu ochi, nas şi gură, un lucru care merge pe două picioare şi ştie să scrie şi să citească. O să zici că ura faţă de Moise mă face să-l văd şi pe acesta nu prea în roz? Suntîntr-adevăr neliniştit, dar nu din ură, ci pentru că n-am de unde să-l iau, nicio speranţă... Tu eşti un optimist, foarte bine, dar nici optimismul acesta fără margini nu e bun, e o amăgire...

Lasă, găsim noi, zici tu. Eu mă simt ca astă vară, pe malul mării... Seara, a plouat şi am jucat şah în holul hotelului cu Nicanor şi m-am gândit ce se întâmpla dacă tatăl său s-ar fi petrecut din lume în război, ori s-ar fi întâmplat să dispară ca tatăl meu într-o noapte? Nicanor nu şi-ar mai fi adus aminte de doctorul Dănilă şi de toată copilăria lui, ea n-ar mai fi existat, nefiind nici el, şi n-ar fi existat nici ce-a văzut el lângă Dunăre, câinii, din plop... Aşa că tatăl său chiar de nu s-a amestecat în politică atunci, tot s-a *amestecat,* făcându-l pe Nicanor, memoria asta a acelui tâmp... Noi însă am fost pe plajă şi n-am ştiut nimic de studentul din Cluj. N-avem noi să ne reproşăm nimic niciodată? Ploaia a zuruit toată noaptea pe acoperiş, se îndoiau sub vânt crengile sălciilor de sub fereastră, apa a curs în pământ, până s-au ivit zorile şi a răsărit soarele n-am pus geană pe geană, poate şi vinul de Murfatlar era de vină, roşu dulceag, pinot-gris, adus de la staţiune de Văran... Ziua a început să crească parcă ieşită din mare, norii s-au subţiat şi s-au dus, ultimele picături s-au prelins pe geam, totul era atât de trecător, într-adevăr ca o ploaie de vară. Ne-am băut ceaiul, cu unt şi gem de căpşune, ne-am luat cearşafurile şi pălăriile şi ne-am îndreptat spre plajă, pescăruşii ţipau în aerul curat, tranzistoarele anunţau sumarul presei şi un meci amical de fotbal la Braşov cu o echipă din Siria, camionete cu calupi de gheaţă treceau liniştite spre chioşcurile de răcoritoare, totul era ca şi-n alte zile, la fel, şi cum să te legi de ceva obişnuit şi trecător, cum să eternizezi, ca să zic aşa, ceva trecător şi să nu uiţi? ... Nicanor, atunci, copil, n-a uitat câinii lătrând lângă apă. Acum, noi, spre prânz, când studentul a fost pus pe targă ca un delfin... Şi mă simţeam la fel de neputincios ca în faţa unei *amintiri,* nu mai puteam îndrepta nimic şi n-aveam nicio vină... Şi acum mă simt tot aşa, gesticulăm, ne certăm, ne învârtim unul în jurul altuia, dăm din mâini, în gol totul, ca nişte mori de vânt care macină vânt, adică nimic... Atunci, pe plajă, tot bîrăind şi gesticulând, am simţit că nu eram altceva decât nişte mori de vânt pe malul

mării”.

yţ „Ce-mi place mie la tine, Ghenadie, Manoi-

/ lescule, este precizia detaliilor. Să luăm scrisoarea numărul trei, din 2 martie: plic albastru, treizeci şi şase de rânduri. Simţi o plăcere divină să cântăreşti şi să numeri şi să găseşti o fericire continuă în nişte rânduri ce zic că Anita a fost răpită de nişte hoţi care au coborât dintr-un automobil, aşa cum în Prisăceaua nişte bandiţi de ciobani au omorât în bătaie o femeie şi şi-au luat tălpăşiţa cu o basculă… îţi însuşeşti deducţiile altora, precizia detaliilor te îmbată, te face ca pe orice lovit de alcool ca să speri în alte detalii şi mai grăitoare. Şi scrisoarea din 8 martie, a patra, tot în plic albastru, pe o jumătate de coală de hârtie, de douăzeci şi trei de rânduri, te entuziasmează: binevoitorul zice că insul care a făcut depesajul victimei nu poate fi căutat decât printre chirurgi, medici care au făcut autopsii destule, studenţi din ultimii ani de medicină, măcelari… Profesiunea banditului din maşină se conturează: cineva ce lucrează în spitale. Şi încă un amănunt după care se poate porni la descoperirea criminalului: insul a vrut să se răzbune pe Moise lăsând geamantanul cu trunchiul fetei, ca o provocare, aproape în poarta miliţiei şi aproape în poarta lui Moise. A ţine cont de date e foarte bine, însă uneori e un fel de a nu înţelege nimic. Încrederea ta continuă în amănunte e o himeră. Ele se pot înmulţi la infinit, ca metastazele canceroase, fără să dai de capătul bolii… Şi în fond slăbiciunea ta e că nu te întrebi: ce doreşti? Un criminal, cu orice preţ, am impresia. Se pare că, mai mult, nici nu-ţi pasă cine este! Esenţial este că tu toată viaţa ai crezut şi mai crezi în probe, în obiecte, în detalii. Iluzia şi stupizenia ta sunt fermecătoare, pentru că de arată că tu nu te cunoşti încă pe tine. Eşti îndrăgostit de fleacuri, eşti într-adevăr tânăr! Omul nostru cu epistolele este însă un vulpoi bătrân, ştie că în cazuri complicate, ca al Anitei, orice fleac poate fi luat drept o pistă spre adevăr, şi se distrează dându-ne o mie de căi false… E un ins plin de siguranţa de sine, care se distrează ca mâţa cu şoarecele, e

cinic cu noi... Aici e şi cheia lui: se află în vârful curbei, înţelegi? Trebuia să coboare... Ne şi urmăreşte, poate, ca într-o oglindă: ce forţă are geniul său în ochii noştri? Poate ne spune chiar adevărul, sperând să nu-l credem, bazându-se pe mediocritatea noastră... Nu, nu proşti, nişte meseriaşi mediocri ce pot fi duşi de nas, asta suntem. Se crede cu mult deasupra noastră şi-şi ţine propriul său adevăr, despre sine şi despre ce face, deasupra a orice: se ştie un ins perfect, imposibil să greşească! Pe câtă vreme tu n-ai descoperit niciun criminal cu adevărat, ambiţiile tale nu s-au realizat niciuna, nici măcar pe-un hoţ de găini n-ai pus mâna, n-ai cunoscut nicio glorie, decât în speranţă... Pe altul l-ai putea impresiona spunându-i câte rânduri are o anonimă, ce creion a folosit... Cu fleacuri n-o să prinzi nici măcar o cioară, n-o să schimbi nimic, nicăieri, cu alte cuvinte vei fi mereu un necâştigător... Pe asta se bazează şi cel pe care-l căutăm, că suntem mediocri şi fraieri, nişte fluieră vânt. Şi el ne flutură pe la nas bazaconii, vânt, nimicuri... Am citit ieri în „România liberă" că la Geneva a fost constituită o societate care-şi propune să construiască nişte instalaţii în stare să producă şi să stocheze energia vântului. Prima morişcă amenajată ar fi un fel de urmaşă a vechilor mori de vânt. Între palete, un generator de curent, simplu, zic specialiştii elveţieni şi sunt de părere că departe de a fi o luptă cu morile de vânt aceste instalaţii vor face şi vor drege... Societatea morilor de vânt, mişto zis, vorba lui Cristoloveanu, ieri, la cafea, când mi-a pus ziarul sub nas. Suntem noi, mă întreb, nişte mori de vânt, cum am simţit astă-vară pe malul mării, când cu studentul din Cluj, măcinăm noi vânt? Binevoitorul epistolar este necruţător, zice da! El se ia pe el drept model de perfecţiune, şi cum maimuţele n-au loc în cer, nu pot ajunge până acolo, nici noi, eu şi tu, să zicem... Tu te ocupi de nimicuri, de culoarea plicurilor, vrei să extinzi cu orice preţ tot ce se ştie în legătură cu dispariţia Anitei, cauţi cât mai mult adevăr, şi în fleacuri, ai nevoie de cât mai mult adevăr şi crezi că întotdeauna adevărul duce la o mare descoperire, e o iluzie,

desigur, şi printr-o minciună auzită, pe o cale ocolită poţi ajunge, sunt atâtea exemple, la liman, dar aşa eşti tu, te îmbărbătează o veste despre o maşină plină de bandiţi, o şi vezi pe fata lui Moise răpită ca în filme de nişte inşi mascaţi, să se răzbune pe porcăriile tatălui ei, scotoceşti, asculţi orice vorbă, ai, ca să te pronunţi, nevoie de cât mai multă certitudine, nu te mulţumeşti cu ce se ştie, lumea e prea strimtă, prea mică, vrei să nu mai fie niciun văl, niciun dubiu, aşa eşti, şi el te cunoaşte, doar nu pentru mine trimite scrisori… Ei, aici zic eu că nu te cunoaşte eu adevărat! Te dispreţuieşte! A, nu pentru că în zicale cine seamănă vânt culege furtună!… Fiindcă vrei mai mult decât să dai de el, mania ta pentru amănunte e, zic eu, o dorinţă de a deschide, şi cu nişte fleacuri, toate porţile lumii cunoscute, e o sete, zic eu. Tu ai nevoie de o forţă care să te împingă mai departe, cauţi, iei în serios şi un banc cu un ins cu pălărie neagră… El, he, he, el e consecvent cu sine însuşi: se vede grozav! E singurul principiu în care crede orbeşte. Şi se vede şi din consecvenţa cu care taie la minciuni în scrisori că e consecvent cu acest… Aici zic eu că e în vârful curbei şi c-o să coboare, aşa împodobit de propria lui frumuseţe… El zice că ştie totul, aici e pericolul! Se bazează pe ce ştie, pe ce-a mai făcut, pe ce i-a mers întotdeauna strună! Se repetă şi în scrisori, şi în toate… Nu mai e atent la fleacuri, le dispreţuieşte, zice că numai un catâr mediocru – o fi şi asemenea catâri! — ca tine, poate să-şi mai piardă timpul cu de. Dar tu vrei să afli mai mult decât ce se ştie, să lărgeşti, aş zice eu ca prostul, lumea cunoscută şi pentru asta ai nevoie de probe, de adevăr. Tu te poţi înşela, nu-i vorbă, dar gândeşti, construieşti, poa’te, mori de vânt, totuşi nişte mori. A, da, morile astea nu fac doi bani, zice el şi se simte deasupra tuturor lucrurilor pe care le cântăreşte în bani. După capul meu prost, cei care cumpără şi vând sunt nişte burghezi, ei au siguranţa că paralele pot orice. Eu, nu prea având franci, i-am dispreţuit… Dar poate că de-i voi avea, mă voi schimba, ca Moise. Ieri m-am întâlnit cu Moise, a oprit maşina să mă

ducă până acasă. Am şovăit o clipă, n-aveam chef. El a surâs: hai, nu te duc în pădure să-ţi rup oasele! Râdea, cum vezi, de poveştile cu bandiţi din scrisori... Şi totuşi, lângă el, m-am întrebat: ce-aş face de-ar lua-o spre ieşirea din Câmpuleţ? Aş ţipa, l-aş lovi, m-aş teme? Ar putea avea un cuţit, un revolver, un complice? Ori şi-ar bate joc de mine? Oare acestui om i-a fost vreodată frică de mine? Nu, mi-am zis. M-a dispreţuit cum te dispreţuieşte şi pe tine cel cu scrisorile, a surâs mereu... „La ce te gândeşti? m-a întrebat. N-o să recunoşti, şi nici nu mă interesează, fiecare cu ale lui... Uită-te la mine, Tică, sunt un ins făcut, am casă, o nevastă, pensia e destulă, mă descurc bine, maşina mă plimbă pe unde vreau, sunt, hi, hi, un burghez? Am şi necazuri, cu fata, dar o să apară ea... Sunt mulţumit? mă întrebi. Am ajuns spre sfârşitul vieţii şi descopăr că sunt aproape un burghez... Un prost ar zice că acum, ca să plătesc cine ştie ce vină pentru care n-am plătit, aş fi în stare să fac o boacănă, chiar un omor, ca să fiu prins, să fiu găsit vinovat... Ei, nu sunt chiar un burghez, îmi mai lipseşte un singur amănunt, un mic capital...” „Aşa că nu eşti pe deplin mulţumit”, am râs eu. „Nici vorbă, tu eşti mai fericit ca mine, nu dai doi chiori pe franci, ca mine, dar ce satisfacţii îţi dă duminica fotbalul?... E grozav să te poţi bucura două ore de...” „Şi de-o prostie de joc cu băşica”, i-am zis văzând că mă aprecia, în sfârşit! El a surâs şi a stopat maşina lângă berăria „Crinul” şi m-a bătut pe umeri. „Lasă, eşti mara! a zis, cine poate măcar două ore să?...” a mai zis şi-a ambalat motorul şi-a plecat recunoscând că-i sunt superior în ceva. Şi-abia azi am înţeles că mă aprecia pentru duminicile cu fotbal pe care el le dispreţuia: şi spectatorii, şi jucătorii sunt nişte cretini, îmi zisese mai demult, şi uitasem. Un om ca Moise, sigur de el, e tipul care-ar fi putut scrie scrisorile, o să mă-ntrebi? Până la un punct, da. Nu mă crezi, din două motive: că-l urăsc şi că-i vorba de fie-sa. Nu, motivul e altul: Moise nu mai e atât de. Sigur de el. Am uitat să-ţi spun: chiar când m-a poftit în maşină şi eu am ezitat o clipă, mi-a zis: „nu mă mai

considera un duşman, o fiară, un lup, un drac-lac, nu poţi lupta ani şi zile în şir cu un duşman fioros fără să sfârşeşti să semeni cu el! A, nu la mutră, cu toate că, sper c-ai observat, bărbaţii ce stau mai mult timp însuraţi numai c-o muiere şi mănâncă din aceeaşi oală şi dorm în acelaşi pat ajung că seamănă cu de la mutră şi la glas şi la mustăţi, he, he... Eu mă gândesc la alt pericol: că te asemeni cu duşmanul tău la fel de-a gândi!... Tot vrând să-nţelegi ce-i bubuie prin cap, îţi trec şi ţie aceiaşi gărgăuni... Şi atunci o să mai ai tăria să mă bănuieşti de tot felul de scârboşenii? Dacă eu mă ascund şi de mine şi-mi găsesc tot felul de scuze, sunt eu altceva decât o cârpă? Dar tu, de ai, cum crezi, tot felul de probe, eşti altceva dacă tot te fereşti să pui punctul pe i şi-ţi găseşti scuze? Noi doi, spune, dacă de atâta timp ne tot ascundem de lume şi mai ales ne ascundem de noi în propriile noastre bile, în conştiinţele noastre, he, he, atunci ne mai respectăm noi pe noi înşine, spune, nu suntem amândoi nişte obiele de plutonier major?”

D „Lilico, să nu râzi de mine sau să mă spui cuiva să mă creadă bună de băgat în cămaşa de forţă. M-a apucat aşa ca o beţie şi m-am dus cu el în maşină până la voi în sat la un prieten de al lui nimuric, fără picioare... Am minţit acasă că sunt chemată la comitetul sindical pe Turnuveehi să călcăm nişte drapele, mai multe femei, până spre dimineaţă, şi bărbatumeu m-a crezut, şi m-ar fi crezut şi că plecam în lună, nu l-am mai minţit, înţelegi?!... Acuma, după ce s-auîntâmpl at atâtea şi mă simt stăpână pe ce spun, mă trec răcori de groază gândindu-mă ce-am văzut. Nu-s aiureli, ori el suflase peste mine vreo otravă, ori îmi pusese la motel (unde ne-am oprit să bem o bere) cine ştie ce prafuri în pahar fără să văd? E iute la degete, ca orice scamator, poate, eu n-am observat... M-am gândit să-l fac să încerce să afle ce-i cu Anita şi n-a vrut, şi-am zis că poate nu poate nimic, şi el a râs şi-a zis să merg cu el să-mi arate ce poate – şi m-am dus, ce era să păţesc? Să-mi fi pierdut minţile şi nimic să nu fi fost adevărat din ce s-a-

ntâmplat astă-noapte? Mi-a zis pe drum: „Vrei să vorbeşti cu maică-ta?” „He, he, am râs eu, e oale şi ulcele, sărmana.” „Vezi, mi-a zis, ăi bătrâni ai tăi, şi ai ăstora din sat (ajunseserăm) credeau să sufletul e nemuritor, iar tu când îţi spun de maică-ta, behăi ca o oaie, nu te supăra, dragă Vilma, nu-ţi pasă, nu crezi ca ei... Dar mă poţi întreba: cine mai crede? Nimeni, Azi nu se tem băieţii de nimic, nici de moarte, ea e un flecuşteţ acolo pe la sfârşitul vieţii. Dar străbunii tăi credeau, Vilma, mi-a zis el şi mi-a pus mâna uşor pe după mijloc, şi tu zici ca toţi bagabonţii că sufletul moare, dar siguranţa asta nu te face mai tare, n-ai un curaj mai mare în faţa morţii şi nici în ziua aceea n-o să ai, pentru că nu te-ngrozeşti de iad, ca ei, Vilma, nu ţi-e frică de judecata de apoi şi de talgerele ei, n-ai credinţă... Ca vagabonzii ăştia de pe stradă care fac orice, fură şi omoară şi nu se tem de nimic, că nu se tem de moarte, zic c-o scot ei la capăt, ori nu-i prinde, ori vine o amnistie, nu se gândesc că şi de nu eşti prins asupra unui fapt, tu ştii că l-ai făcut şi că există o judecată în cer... Cerul e plin de sateliţi, zic şi râd ca tine, dar mai sunt şi stele, Vilma, şi cine e vagabond prin viaţă şi dincolo, în moarte, tot aşa o să fie... Şi cu Anita, că vrei să-mi afli părerea... Vinovatul s-a împăcat cu ce-a făcut, el e împăcat demult cu moartea şi asta e foarte simplu, nu se mai gândeşte la ea... Ha, ha, o să behăi tu ca o oaie, scuză-mă, şi-o să mă-ntrebi: bine, ha, ha, dar atunci cum poate el preţui viaţa, care e şi ea?... Simplu, dragă Vilma, el ştie că va muri şi nu se gândeşte că are vreo scăpare

— Cum, să nu vrei să mori? — el ştie, şi cum nu dă nimic pe moarte, nu dă nici pe... Şi cu Anita va fi greu să-l prindă”. „Eu sunt prietenă bună cu Lilica, i-am zis, de te rog, n-o ajuţi să?”... A tăcut, Lilico, poate vrea să-l rogi chiar tu: şi eu după ce-am văzut apoi în casa ăluia fără picioare zic să-ncerci, n-ai nimic de pierdut... S-a făcut un fel de ceaţă în odaie şi mogâldeaţa cu labe ca de gâscă a început să horcăie şi să se bolboaie şi să cadă într-un fel de somn cu zbateri, cum face puiul când nu e tăiat bine la gât, şi

patul pe care stăteam se clătina, pârâind din încheieturi şi pe sub uşă şi prin îmbucăturile ramelor de la ferestre a curs înăuntru un fum albicios care s-a ridicat până în tavan şi-a început să se întărească în aer şi să devină colo o mână de muiere, dincolo un cap de câine, pe sub pat nişte lupi mici... şi pe urmă iarăşi să se amestece şi să fie un abur albicios şi dens, ca într-un vapor... S-a ridicat masa legănându-se şi s-a dus într-un colţ şi uşa s-a deschis singură şi din cuiul din perete unde atârna cu gâtul în jos o vioară am văzut o mână cum ia arcuşul şi-l trece peste corzile întinse şi-am auzit o romanţă („Smaranda, eşti cea mai frumoasă”) care-i plăcea mamei s-o pună duminica la patefon când venea de la biserică... Lilico, în jurul omuleţului aşezat pe un scaun năvăleau un fel de vapori care n-aveau decât culoare, în nări nu-i simţeam umezi, şi luau fel de fel de chipuri, pân-au ajuns din mai multe încercări să fie două mâini care-au mutat cana de pe sobă şi mi-au trecut degetele prin păr şi m-au mângâiat pe umeri... şi o mână mi-a întins o floare şi eu n-am ştiut dacă s-o iau sau nu, erau mâini de dincolo, şi floarea, o garoafă albă, era tot de dincolo... şi mama mi-a apărut în faţă surâzând, cu garoafa întinsă spre mine, şi m-a-ntrebat: „Vilma, ce mai faci?” Şi eu nu i-am răspuns, tremuram... Şi Francisc mi-a zis: „Răspunde, tu, ce ai?” „E Vilma”, i-a spus mamei care era îmbrăcată într-o rochie albă, de mătase, cu un voal pe cap, ca miresele, cu braţele goale. „întreab-o ce vrei, m-a îndemnat Francisc, ea poate să-ţi spună orice, ea poate vedea viitorul, adică ce nu există, ce încă nu este, întreab-o.. Şi eu tot n-am avut curajul, ea aluneca prin odaie ca o ceaţă... Mi-a zis: „Vilma, timpul e rău, trebuie să plec...” Şi a început întâi să se ducă spre uşa care se închisese şi într-o clipită a dispărut pe sub pragul uşii, cu picioarele înainte... Afară nu era cea mai bună vreme ca fantomele să ia formă, să se materializeze, mi-a zis Francisc, strângându-mă peste mijloc, la el în poală, ca să nu fiu speriată..

a a „Lilico, noi ne întâlnim aproape în fiecare zi şi

|*~$\mathcal{T}$ ce discutăm? Ia-mi un pachet de unt, e peşte proaspăt, a nins la Sinaia, o pereche de cizme nu strică, vrei nişte ciorapi supraelastici, sunt nişte ciuperci chinezeşti în conserve... Ne uităm la vitrine, cumpărăm oţet, săpun, hârtie igienică. Ne cunoaştem noi oare? Dar ce ştiu eu despre mine? Sunt căsătorită, cu copii, ei şi? Anişoara îmi zice că mulţi inşi sunt în luptă cu ei înşişi, da, şi că e bine să învăţ taina de a birui în fiecare zi păcatul... Ştie ea, şi de unde, că eu am fost la tine în sat într-o seară, sau noapte, cu Francisc? O să am eu puterea mai departe de a rămâne cu ai mei, nu ştiu, aş vrea să nu mă fac de râs în faţa lor, şi a lui Dumnezeu, cum a zis Don Iliuţă, râzând, aş vrea, dar am eu puterea de a împlini ce doresc? Nu m-am gândit la nimic rău cu Francisc, am vrut să aflu ceva despre Anita, dar ce-am sperat nu s-a împlinit, am văzut doar nişte umbre de ceaţă, şi pe maică-mea, şi poate că tot ce n-am vrut să fac am făcut, şi cine să mă mai înţeleagă dacă nici eu nu văd de ce-am ajuns aici? În mine multe nu sunt cum trebuie, şi ce să fac altceva decât să mă întreb ca în cartea sfântă cum m-a îndemnat Anişoara. „Cine mă va izbăvi de acest trup de moarte?” Chiar vreau eu să fiu izbăvită astfel? Pot eu cu puterile mele, numai cu de, să fiu fericită? Vezi, mă întreb despre ce nu ne întrebăm, doar suntem obişnuiţi să ne descurcăm... Eh, ca să fi fericit, zice bărbatu-meu, e de ajuns să te gândeşti la fericire. El acuma este încântat că l-a luat Moise cu el să ţină conferinţe pe unde-apucă, şi cu diapozitive, despre importanţa gunoaielor, a descoperit şi el, după ce-a lucrat ani de zile la drumuri şi şosele, că de se ard toate gozurile oraşului şi sunt amestecate cu un fel de nămol iese o zgură grozavă din care se poate cu ciment face mai ales pe la ţară kilometri de... Eu zic că e nebun, că-mi spune şi la supa de chimen şi la ardei umpluţi şi la orice-i pun pe masă de mâncare că vrea să construiască o uzină, cu Moise al său, de ars gunoaie: şi din focul ăsta să scoată curent electric şi să lumineze satele. Iar din ce nu ard şi nu intră la drumuri, să facă pământ de flori, de crescut în el lalele, garoafe... Lalele, lalele văd eu în capul

lui, şi-i mai pun două sarmale în farfurie, măcar să aibă burta plină când bate câmpii, dar el e fericit: şi poate există şi o asemenea formă de a te simţi fericit... Uite-l pe Francisc, vine, roagă-l, de ce să nu-l rogi, dacă el hipnotizând pe cineva poate să afle ce-i cu Anita, sau Aniţa, sau Anica?... Bună, domnule Francisc... Pe prietena mea o cunoşti, ar vrea să te roage... tu poţi hipnotiza... şi..." „Stimate doamne, ce pot eu la circ nu e acelaşi lucru cu... N-am voie, zău, Decât dacă-mi dă voie procuratura41. „Prietena mea o să..." „Să nu mi-o luaţi în nume de rău... altfel ar veni lumea la mine ca la Maglavid... Eu sunt păţit, nu vreau să mă cert cu legea. Mă scuzaţi că sunt grăbit şi nu pot rămâne cu dumneavoastră mai mult, am un tigru cam nervos şi înainte de spectacolul de la opt mai vreau... Să n-o luaţi ca un pretext ieftin, sau... Sărut mâinile". „La revedere, domnule Francisca Lilico, trebuie să vorbeşti neapărat cu văru-tău, sau ce-ţi este Alfred?... El e prieten cu... Mai bine dă-i un telefon lui Alfred, acuma, acuma..."
3 j— „Alfred, te numeşti Dorin Bubă, şi-ai boxat
’ „) până nu demult la „Metalul" Reşiţa. Eşti neam cu Moise şi prieten cu Francisc şi-ai fost rugat „De Lilica... S-a găsit şi un mediu, Âdorian Ion, ce alte amănunte mai doriţi?" „Ai asistat la şedinţa de hip— notism?" „Spuneţi aşa, pe nume. Sigur. Francisc mi s-a lăudat că rezolvă marea cu sarea şi că altă dată el... Pe scurt, n-a fost mare brânză. Adorian, ca o babă, tot zicea că n-are rost să-şi piardă vremea, n-o să descopere nimic cu el, dar când a fost hipnotizat a belit nişte ochi şi s-a aşezat picior peste picior pe un scaun ca un lord şi-a răspuns punct cu punct la întrebările lui Moise... Unde e fata? Răspuns: când a plecat de la magazin cu zahărul s-a întâlnit cu un necunoscut... întrebare: ce faţă avea insul? Răspuns: nu ştiu... întrebare: şi unde a dus-o? Răspuns: în strada Dubălarilor... La alte întrebări n-a mai răspuns deloc şi Francisc l-a trezit şi-am plecat toţi pe strada cu pricina să ne arate în care casă a văzut-o pe Anita... Nu ne-a arătat nicio casă, era ca tâmpit, nu-şi mai amintea nimic.Îl „Cine-a mai fost cu

dumneavoastră?” „Iuliu, impresarul lui Francisc, care tot mustăcea că e imposibil aşa s-o găsească pe Anita. M-a tras de mânecă să beau o bere şi să nu ne pierdem vremea pe Dubălari. N-am intrat la băutură, mă interesa trăsnaia ce-i trecuse prin cap Vilmei, cu hipnotismul. Apoi m-am plimbat pe muntele Plopilor cu Anişoara Caramalis. Vilma era în doliu, dar pentru Anita, deşi minţea că i-a murit o verişoară la Tulcea de gălbenare.Îl „Altceva?” „N-am boxat pentru Reşiţa, mă confundaţi.” „Altceva?” „Numai la primară se întreabă la ore aşa! Vă grăbiţi undeva? Nu credeţi în hipnoză, în ce vă spun? Atunci de ce mă întrebaţi? Să mă cunoaşteţi? într-adevăr, în buletin sunt trecut Dorin Bubă, dar toţi prietenii îmi zic Alfred, sper că nu vă deranjează... M-a uimit nu hipnotizarea lui Adorian, sunt obişnuit... ci doliul Vilmei. Cine mai ţine azi doliu măcar după un soţ? Câteva zile în negru, în rochie plătită scump la croitor... Sunt croitor, domnule, şi aflaţi că de dame, şi că preţurile aici sunt cele mai piperate, şi bacşişurile, nu lucrezi în serie, după modele, după tipare, faci unicate... Nu mă impresionează moartea, să scad preţurile, la cele cu picioare le fac minijup, un doliu în mini e foarte elegant şi se poartă mai ales la plimbare, în public, la întruniri... Am auzit c-a dispărut Anita şi-am venit cu materialele mele în geamantan, la morţi de nu sunt chemat mă prezint singur. Lilica n-a vrut s-audă de doliu, Vilma e azi în negru... Diferenţa dintre de este că Vilma se gândeşte mai mult la moarte, nu ştiu de ce, o să aflu... Revistele de specialitate arată numai croiul, nu crâcnesc o iotă despre faptul că majoritatea femeilor preferă un ciorap negru şi o îmbrăcăminte mai închisă, avută în şifonier... Cu bărbaţii e dezastru, cu o mică tresă la rever sunt... Dispariţia doliului să fie, cum zice Anişoara, o evoluţie a atitudinii faţă de moarte? Eu sunt un practician, trăiesc din foarfecă, nu din vorbe şi nu ştiu să răspund nici întrebărilor dumitale despre...” „După cum observi, nu te-am mai întrebat nimic.” „Aţi preferat să o iau razna cu croitoria, pentru ce? Doliul este un obicei strămoşesc, domnule, de sute de ani,

şi dacă el este caraghios pentru unii, astăzi, sau lipsit de importanţă, pe dumneata ar trebui să te preocupe cauzele... Mai demult moartea era în centrul vieţii, numai de ea se discuta şi nu s-ar fi întâmplat ca acum când după ce-a dispărut Anita părinţii ei să mai creadă că e în viaţă... te rog să mă crezi că încăpăţânarea lor de a nu umbla în negru nu e o renunţare, că ea n-ar mai fi în viaţă, nu e nicio siguranţă, că aşa, nelăsându-se copleşiţi, ea o să scape, bandiţii o să se dea bătuţi... îmi sunt neamuri, sunt meschini, un costum negru dă mai multă eleganţă şi durerea pare mai mare.Îl „De ce crezi că Moise nu vrea să pară îndurerat?” „Pentru că nici nu este. În satul meu, când mi-au murit bunicii, amândoi în aceeaşi zi, i-am dus la groapă cu car, eu sunt de la munte şi cimitirul era în mijlocul satului, lângă biserică... Acuma fiecare şir de case de pe-un coclaur a devenit sat cu şcoală şi magazin universal şi bufet, şi cimitirul a rămas la margine, departe... S-a dus spre marginea satului, cu moartea din el cu tot, parcă s-a îndepărtat, cine mai are timp să dea duminica măcar prin el? Că doar nu fuge, i’l te aşteaptă. Până atunci să-ţi vezi de treburi, este? Vezi, muntele ăla unde-i îngropam pe-ăi plecaţi dintre noi era un fel de buric neîmpădurit şi poate nu creşteau acolo decât iarbă şi flori fiindcă sufletele morţilor aveau nevoie de lumină, mai ales noaptea... Şi noi priveam cum apunea soarele seara după cimitir, după muntele ăsta, parc-ar fi intrat în pământ să-i încălzească pe... un buric de pământ, dimineaţa plin de rouă, de nori de ceaţă, ce zic? un buric al pământului, nu de pământ... acolo era centrul pământului, şi al cerului, al lumii, şi sufletele morţilor erau atrase acolo ca de un magnet şi cei îngropaţi în locuri străine erau la şapte ani scoşi cu popă din morminte şi aduse oasele aici unde veniseră ei... Dar cine mai crede acum în sufletele morţilor? Vilma, de câteva zile, din cauza lui Francisc, şi altcineva?... dumneata crezi?...” „E important să-ţi răspund?” „Nu. Dumneata ai nevoie de răspunsurile mele, nu eu de ale dumitale. Pot să vă spun la revedere?” „Da. Ce te-am

întrebat, ai tăcut, în schimb mi-ai împuiat capul cu...” „Vă rog să mă scuzaţi... Eu speram că vă preocupă cimitirele...” „Nu”. „Nici pe mine, dar uneori noaptea dacă mă culc beat bine mă trezesc fără aer şi beau apă şi deschid fereastra şi mă întreb de-o să crăp cumva în somn unde-o să mă înmormânteze, la mine în sat, sau?... C-am plecat de mult deacasă... Treaz, nu mă preocupă... Şi nu ştiu de ce beat mă preocupă. Ca şi o altă chestiune: unde o fi fost îngropat primul om, Adam? Cu el a început lumea morţilor, nu numai a viilor, unde i-o fi mormântul? M-aş duce să-l văd. Nu ştiţi unde este?” „Nu”. „Mie mi-a spus Sevastiţa că e îngropat la poarta pământului, unde începe lumea morţilor, dar unde e poarta asta nu mi-a spus. Lângă un munte, mi se pare, şi când sunt beat noaptea am impresia că muntele ăsta e ăla de la noi de-acasă şi m-apucă groaza că acolo o fi venit Adam pe lume şi-acolo o fi şi plecat din lume şi noi nu ştim nimic... Ai vreo idee dumneata?” „Nu”. „L-am întrebat şi pe doctorul Emilian Pamfilos, nu ştie nici el, deşi e specialist în boli nervoase şi i-ar fi putut spune cineva dintre cei veniţi pe la el... Văd că sunteţi nervos, vreţi să plec?” „Am nişte treabă”. „De ce nu spuneţi, şi eu am, şi, de altfel, eu n-am ţinut să vă văd, trebuie să cos încă şapte rochii negre, mâine trebuie să moară cineva în Câmpuleţ, şi cum se ştie că sunt aici n-aş vrea să mă găsească descoperit şi fără marfă gata!...”

/ „Vindem de sărbători ilustrate, perfect, de se

I Q umplu cu urări de sănătate şi de fericire şi cei care semnează simt că şi-au făcut datoria faţă de prietenul lor, de frate, de soră, de tată, soţie etc. Câţiva lei. Timbrul e imprimat pe anvelopă. Doar umezind cu limba cleiul plicului rezolvi totul. De întâi noiembrie i-am văzut pe Enescu şi Lepăduş gâfâind sub coroane de flori spre cimitir, e ziua morţilor la catolici, se aprind luminări lângă cruci şi pe morminte. Dar eu nu înţeleg de ce se vând luminări şi ilustrate cu ouă colorate şi cu gingaşe ramuri de brad ninse, cine crede, cel care vinde sau ăla de cumpără? Niciunul. Cu o ipocrizie pioasă, la sfârşit de an şi la început de ianuarie,

se celebrează o sărbătoare religioasă care de fapt a ajuns un pretext pentru a vinde şi a cumpăra, totul e de vânzare, cum zice Sergiu Patraulea, de la prăjituri în sus şi în jos totul e de consumat. Acasă ţi se spune, de mic: astăzi se va naşte Cristos, şi nimeni nu crede, e un obicei, se taie porcul, se fac sarmale... S-a pierdut sensul vieţii, şi cine-l caută şi cum? Şi cum va fi el găsit? Tot analizând condiţiile existenţei noastre rezolvăm ceva? Moise zice că nu, asta e ultima lui vorbă. Tai şi porcul, faci şi cozonaci, de paşti tai mielul, îţi scoţi vinul din butoiul rămas până atunci nedesfundat, ei şi? Are şi el un: ei şi? Putem să zicem că fericirea noastră şi sensul vieţii sunt date de nişte porci şi miei şi de nişte bunuri ce pot fi produse, productibile adică? Sau ne sunt date nouă de la început, ca păsărilor?... Tot calculăm cât dă un hectar cu vie, cu porumb, cu ceapă, când plouă, tot ne întrebăm adică despre ce poate pământul şi cerul, despre posibilităţile ce le are natura, şi lumea, căci ne mai şi strâmbăm de nu e în vitrină ce ne lipseşte, un nenorocit de tembelizor, un chilot, o pâine de secară, o lanternă... Ei, ce-i cu societatea, ce are, ce ne dă, cât poate pământul să ne ducă în spinare ne întrebăm, iar despre existenţa noastră ori uităm să zicem ceva, ori dăm vina pe bine şi pe rău, pe fatalitate, pe destin... Şi cumpărăm ipocriţi ilustrate şi luminări şi sărbătorim în cântece şi cu pupături venirea anului nou, ziua femeii, a copilului, a pompierilor, a pădurarilor, a naşterii lui Cristos, tot felul de zile care sunt ale altora şi nu ale noastre şi în care nu credem deşi le considerăm ale noastre. Anişoara zice că va reveni Cristos, e şi ea pe urmele Petrei. Moise i-a spus că de va învia din morţi Isus va fi dus pe muntele Plopilor la motel şi vor turna pe el vin spumos şi roşu şi-l vor răstigni în vârful cabanei, în timp ce pe terasă orchestra va zice la saxofoane şi tobe şi chitare un ritm îndrăcit, şi-i vor rupe degetele şi-i vor tăia nasul şi buzele, ca să le colecţioneze şi să le schimbe pe timbre scumpe din Venezuela şi Zair şi toţi vor fi fericiţi dansând în jurul lui şi jumulindu-l în cap de tot părul, pentru amintiri, toţi vor fi

fericiţi bând vin spumos şi spunând bancuri cu el şi cu Bulă, fiindcă toţi vor şti că ei sunt deja iertaţi şi că el de-aceea a şi venit ca să le ierte greşelile lor. Eu n-am râs ca Anişoara de povestea cu motelul, l-am luat în serios pe Moise, nu glumea, el redusese orice distanţă istorică ce ne desparte de Cristos: era posibil ca el să învieze şi atunci era la fel de posibil ca să şi moară din nou şi unde putea el sfârşi mai convingător pentru noi decât la motel, care e crucea crucilor, cea mai cruce, nu? Cine a omorât-o pe Anita, de s-a-ntâmplat aşa, doamne fereşte, nu e decât un fanatic religios, un baptist, un tremurici, un sectar care e convins c-a făcut un bine, c-a salvat-o scăpând-o de viaţa asta, şi el e fericit de ce-a făcut! Aşa crede Moise, dar eu zic că şi asta e o ipocrizie, dacă insul nu e nebun, fiindcă el şi-a luat un drept fără să-şi ceară permisiunea cuiva, chiar a lui Dumnezeu... A vorbit el cu Dumnezeu? Poate, zice Moise, poate el aude glasul domnului spunându-i ce să facă, şi nu face altceva decât ce i se cere: e un rob!” „A, povestea asta, Moise, cu bieţii robi, o cunosc, şi tu ai fost un rob, şi acuma...” Ei da, acuma nu se mai simte rob, şi ori îl doare, ori îl înnebuneşte de vrea să fie şi el el! „De ce vrea acest ins, fanatic, Moise, ca Anita să nu mai fie? De ce vrea să aibă dreptul de viaţă şi de moarte asupra altora? Ca să dispui ca un boier de-o oaie sau de-o capră, e o boală îngrozitoare... înseamnă că nu respecţi nici oaia, nici capra, nici viaţa altora. Dar mă întreb, ca proasta, fanaticul ăsta la care îi e dragă moartea nu trebuie el căsăpit cât mai repede ca să putem şi noi, tâmpiţii, la care ne e drag să trăim, să nu ne fie frică să mâncăm dovleac oopt, ludoaie, şi să facem ce vrem cu zilele şi nopţile noastre? Dumnealui îi e greaţă că suntem ipocriţi şi cumpărăm luminări şi ilustrate şi că sărbătorile noastre şi zilele noastre sunt ipocrite şi că meritǎm ca vite ce suntem, fără credinţe şi convingeri, sau cu de false, să ne cureţe, să ne salveze, ca pe oi. Dar de ce vrea el cu de-a sila să ne facă fericiţi, cu ce drept?...”

A —j într-o dimineaţă gazda la care de câţiva ani locuia

Anişoara s-a înapoiat acasă de la piaţă după un ocol pe la marginea Câmpuleţului, unde se ţineau târgurile de vite şi bâlciurile, şi cutremurată şi-a luat în braţe singura găină ce-o avea şi s-a închis în cămăruţa ei şi a plâns până seara, când din nou s-a dus până lângă locul zis Valea plopilor. Când s-a întâlnit cu Anişoara, avea ochii uzi de lacrimi. „Ce s-a-ntâmplat?” „Am văzut!” a zis bătrâna şi-a început să-i dea boabe de porumb găinii botezată Marga şi să surâdă: şi de-abia atunci Anişoara a înţeles că ea plânsese toată ziua de fericire. „Ce, mătuşă?” „Muntele41, a răspuns bătrâna, care nu-i era neam. Ajunsese la o vârstă când dintr-o clipă în alta putea să-l vadă şi pe Dumnezeu, însă aourn i s-a părut Anişoarei că se-ntâmplase ceva mai grav decât moartea bătrânei, ce-ar fi scutit-o de reumatisme şi de dureri de cap şi de singurătatea ei desăvârşită: baba înnebunise de fericire: şi fericirea ei se baza pe o eroare: că văzuse un munte! Unde să vezi un munte în Valea plopilor, mlăştinoasă şi plină de ţânţari şi de sălcii şi plute şi gunoaie şi plopi? „Ce munte, mătuşă?” „în Valea plopilor a început să crească un munte”. Deci, el acum se ridica şi ea îl văzuse prima, Dumnezeu dăduse ochilor ei puterea de a zări măreţia acelei dimineţi înalte şi ieşite din comun când începuse un munte, el, Dumnezeu, şi când doar ea fusese hărăzită (datorită curatei sale vieţi şi părăsirii în care o lăsaseră rude apropiate şi îndepărtate şi prieteni şi cunoscuţi) să fie martora sfintei zile când creatorul ceresc hotărâse o nouă naştere a lumii şi un nou început, cu un nou munte, al Plopilor din valea fostă până atunci mocirloasă şi duhnind vara a nămol putrezit. Ea văzuse o taină dumnezeiască dezlegându-se sub privirile ei mirate şi îngenunchease în singurătatea dimineţii şi a câmpieî ce încă mai puţea acru a tot ce Câmpuleţul îşi deşerta aici, zilnic, gunoaie şi lături şi closete desfundate. Visase noaptea, dormind la picioare cu singura ei prietenă, Marga, că în zori va trebui să treacă prin piaţă şi să nu cumpere nimic şi înaintea gunoierilor şi a camioanelor lor hodorogite şi a căruţelor lor încărcate de toate scursorile Câmpuleţului

să îngenuncheze pe iarbă şi să privească spre soare-răsare ca să vadă un lucru extraordinar! Şi că zărise printre lacrimi de bucurie această dorinţă a domnului întruchipându-se... Şi Anişoarei, ascultând-o cum bâiguie în hohote de plâns plin de fericire, i se făcuse pielea de găină, în ochii bătrânei nu licărea acel mister al creaţiei pe care-l văzuse dimineaţa şi nici extraordinara bucurie că ea, ea, fusese aleasa lui Dumnezeu ca să vadă clipa de început a naşterii muntelui, începuturile muntelui Plopilor, în ochii ei înlăcrimaţi în locul înfioratei clipe ce o trăise văzând ivindu-se din mâluri la ruperea nopţii o nouă zămislire în mersul şi vrerea creaţiei domnului, în locul acestui mister Anişoara vedea lăcrimând nebunia şi se-ngrozea... Baba strângea la piept găina şi o mângâia şi zicea că apoi a văzut un cer nou şi un pământ nou, pentru că cerul dintâi şi pământul dintâi pieriseră, şi marea nu mai era... şi a văzut coborându-se din cer de la Dumnezeu cetatea sfântă, noul Ierusalim, gătită ca o mireasă împodobită pentru bărbatul ei. Baba plângea cu Marga în braţe că fusese fiinţa aleasă de cel de sus nu doar ca martoră a acelui mister, ci şi, mai ales, ca ea să-l facă altora cunoscut... Că el va şterge orice lacrimă din ochii lor şi moarte nu va mai fi, şi nici tânguire şi durere, pentru că lucrurile dintâi au trecut. Cel ce şedea pe scaunul de domnie a zis: Iată, eu fac toate lucrurile noi. Eu sunt Alfa şi Omega, începutul şi Sfârşitul. Celui ce îi este sete îi voi da să bea fără plată din izvorul apei vieţii... Dar cât despre fricoşi, necredincioşi, scârboşi, ucigaşi, curvari, vrăjitori, închinători la idoli şi toţi mincinoşii, partea lor este în iadul care arde cu foc şi cu pucioasă, adică moartea a doua... Şi baba spunea oum a stat chiar pe vârful acelui munte şi cum a simţit ridicându-se muntele cu ea. Pământul acela ce se înălţa şi pe oare se afla fiind chiar buricul pământului, ho, ho. Râdea în ea Anişoara auzind-o... Baba simţise va să zică sub tălpi centrul lumii, locul de unde îşi începuse lucrarea... creaţia... Doamne fereşte! Şi îngerul a măsurat oraşul, după măsura oamenilor săi, căci cu măsura aceasta măsura îngerul. În cetate n-am văzut niciun templu, vorbea ea cu

găina, pentru că Cel Atotputernic, ca şi Mielul sunt Templul ei... Cine era acest miel, acest atotputernic, acest templu? Doamne, mătuşă, o să te ducă la Turnuvechi la central! Dar gazda îi vorbea găinii ca şi cum ar fi vorbit lumii întregi: „Cetatea n-are trebuinţă nici de soare, nici de lună, ca s-o lumineze; căci o luminează slava lui Dumnezeu, şi făclia ei este Mielul... Nimic întinat nu va intra în ea, nimeni care trăieşte în spurcăciune şi în minciună...” Oraşul sfânt, oraşul sacru, centrul lumii, prăpăstii în capul bătrânei ce simţise sub tălpi vârful muntelui... locul sfânt unde întâi şi-ntâi gunoaiele Câmpuleţului şi apele mocirloase şi tot haosul atâtor revărsări de pârâuri fuseseră împrăştiate şi alungate şi osândite pe veci să nu mai poată înghiţi şi atinge palma de pământ pe care ea stătuse cu tălpile ei preaslăvite, buricul pământului pe care

— Ho, ho, cum dracu de nu-şi dusese şi găina cu ea? — i-ar fi stat mai bine... „Mătuşă, de ce n-ai luat-o şi pe Marga cu dumneata azi-dimineaţă?” „Fiindcă nu mi-a spus în vis s-o iau”, a răspuns ea fără măcar o vagă bănuială că Anişoara s-ar fi îndoit de visul ei. Atât de fericită era că fusese pe munte (locul ce e şi pragul tărâmului celălalt şi de unde văzuse şi ce este dincolo şi ce este adică viitorul care o aştepta şi pe ea), încât ironia Anişoarei n-avusese şi nici n-avea cum s-o înţeleagă decât ca pe o smerită şi sfioasă mirare că nu fusese şi acolo în braţele ei Marga, fiindcă şi ea trebuia să fie sfântă dacă stăpâna ei era. Drace, îşi zisese Anişoara, cum îl cheamă baba pe nume pe Dumnezeu şi cum îl amestecă în plimbările ei prin rogozul şi papura mocirlei de la marginea Câmpuleţului ca să se liniştească şi să fie fericită şi să nu-şi vadă lacrimile ca pe un semn al nebuniei. „Unde sunt eu, e şi Marga, şi unde este ea şi va fi, voi fi şi eu”, a zis bătrâna strângând la piept găina, mândră că în singurătatea în care o lăsa seră neamurile şi prietenii să se sfârşească din viaţă Dumnezeu n-o părăsise: şi ea chiar de se va stinge nevăzută de nimeni, aşa cum se şterge o umbră când dă soarele, în luminile raiului se va duce să se odihnească, acolo unde e

şi locul Mangăi, lumina sfântă îi va şterge umbra şi numele de pe pământ şi din calendare... O luase razna, rămăsese cu Dumnezeu, dar o părăsiseră (în afara neamurilor şi mai mult decât ar fi putut de vreodată s-o lase singură) minţile şi era îngrozitor să vezi o ruină, o femeie care nici măcar la trup femeie nu mai era, împuţinată şi descrescută şi strâmbă de şale şi cu păr alb crescându-i în bărbie şi pe obraji ca la morţi... o ruină fericită că n-o uitase Dumnezeu şi el mai rămăsese în sufletul ei... Era aşa de fericită că avea febră, îi ardeau mâinile şi faţa i se roşise... Şi nici la spital n-ar fi luat-o, ce să mai faci cu o nebună bătrână şi paşnică, nimic, nimic... Această mare credinţă (care era o nebunie pentru Anişoara) o îndepărtase pe Anişoara dintr-o dată de acel fior ce-l mai păstra în suflet din copilărie şi a doua zi în zori plecase să-l caute pe şoferul ce-i spusese într-o noapte venind de la Turnuvechi că munca e Dumnezeul omului, ceea ce însemna, acum înţelegea ea ce şoferul nu ştia să spună exact, că munca era substanţa însăşi a omului şi că numai în ea, şi prin lupta ca ea să devină liberă, poţi fi liber şi să găseşti în tine liniştea şi... Dar îl căutase o săptămână pe şofer şi nu-l găsise şi nici de urmă nu-i dăduse şi asta o îndârjise şi mai tare să creadă în ce-i spusese el şi nicidecum în Dumnezeu sau măcar în ce făcuse împreună cu el în noaptea când ajunseseră la gazda ei, nu, nu, fiindcă şi nopţile trec, şi iubirile trec şi nu lasă nimic, din împreunarea sângelui nu rămâne întotdeauna altceva decât că se rezolvă o problemă pe care fără aceasta şi numai cu sângele din tine n-ai avea cum s-o scoţi la capăt... decât, doamne fereşte, prin cine ştie ce ruşinoase şi nici acelea sănătoase zăpăceli... încă mai credea atunci că se născuse într-o zi mare şi va fi un om mare şi mai purta în sân sau în tivul fustei o coajă dintr-un pom în care se prinsese un roi de albine (ca fetele ce vor să fie duse în horă de mână de băieţi), să aibă noroc în dragoste: şi încă n-avea mustăţi negre sub nas să înfricoşeze puştanii şi să înţeleagă totuşi că urâţenia ei îi atrăgea pe bărbaţi oa un magnet, fiindcă se ştiau dinainte

de-a intra cu ea în vorbă învingători, dinainte ea lipsindu-i de tulburarea şi nesiguranţa ce-o stârneşte acel grav defect ce-i ţine pe unii la distanţă sau îi îndepărtează şi care este frumuseţea moştenită de la părinţi şi pentru care n-ai niciun merit... După o săptămână l-a întâlnit pe şofer într-o seară, fusese prin sate cu şeful său, un om ce muncea de dimineaţa până seara. „Ce munceşte?” „Vorbeşte cu oamenii, le arată cum...” „Şi cum să facă copii cum le arată?” râsese ea. „Nu ştiu, că eu stau în maşină”, zisese el şi plecaseră spre Câmpuleţ, el fiind liber până a doua zi dimineaţa. Ea lucra la fabrica de marmeladă şi nu visa că va face seralul şi va ajunge profesoară, visa doar bărbaţi cântând în cor, aşa cum gazda ei îl visa pe Dumnezeu. Când a deschis poarta casei, a simţit un miros de câine mort şi a auzit prin vecini lătrături: şi răsucind cheia în broască, încă n-a înţeles ce încăierau potăile şi numai când a intrat în camera gazdei şi-a văzut-o pe Marga clocind la picioarele ei a înţeles neliniştea javrelor: baba era moartă sub pătură şi neagră, şi cu siguranţă se sfârşise în noaptea când ea plecase, spre ziuă, să-l caute pe şofer, da, atunci, căci ţinea în mână firele de iarbă ce le adusese (cu pământul din rădăcinile lor) de pe muntele Plopilor... Murise în noaptea aceea, fericită, desigur surâzând, deşi moartea putrezise carnea şi nu se mai vedea pe faţa ei niciun surâs, însă e drept că şi nicio durere. Poate se văzuse trecând peste muntele Plopilor dincolo, unde se duc sufletele, în lumea morţilor. Marga între timp ouase şi se pusese la clocit să scoată pui, neştiind, ca orice găină, că ouăle fără cocoş sunt sterpe. Niciun vecin nu se-ntrebase ce-o fi cu bătrâna, şi nici ce o fi cu ea, cu Anişoara: deci şi ea *ar* fi putut muri la fel, în aceeaşi singurătate. Baba nu ştia ce şi Anişoara a aflat mai târziu de la profesorul Haralamb, şi ea fiind deja dascăl la şcoala hortiviticolă, că pentru asirieni a muri înseamnă a se agăţa de munţi; baba nu ştia acest lucru şi Anişoara şi-a adus aminte de ea într-o seară când la Sinaia în excursie Haralamb le-a arătat elevilor cum apune soarele între munţi şi le-a spus că pentru multe popoare

munţii sunt locuri sacre, cum este şi la noi, după el, Ţebea, deşi pe hartă nu e însemnat, şi cum la evrei este muntele Sinai... şi cum drumul acesta spre munte ar însemna drumul spre paradis... şi cum... E drept că între un nebun şi alt nebun nu e nicio diferenţă, şi-a zis Anişoara, totuşi i s-a părut ciudat ce povestea Haralamb: să nu fi crezut el ce povestise ea în cancelarie despre cum înnebunise gazda ei de pe vremea când lucra la fabrica de marmeladă şi să se fi luat el după gurile rele care ziceau că găina de foame îi ciugulise bătrânei ochii şi-i mâncase două săptămâni viermii ieşiţi pe gură şi prin nări, două săptămâni, nu una... şi că Anişoara o lăsase moartă şi plecase tiptil ca să nu fie la pomană şi la cimitir şi că-şi găsise un şofer, ca să aibă un martor... Nu, n-o omorâse ca să ajungă ea singură chiriaşă, nu era Anişoara atât de proastă, cum le-ar fi convenit altora să fie. Baba murise de bătrâneţe.

A 0 Anişoara l-a cunoscut pe Gălătioan prin acest 1 şofer şugubăţ cu care la două zile după înmormântarea babei a mâncat seara găina (friptă la grătar pe cărbuni de gloduri, în bucătărie) cu mujdei de usturoi şi vin roşu adus într-o damigeană de el din Pătârlagele. Nu un sentiment sau o convingere i-a făcut să se întâlnească, ci o întâmplare: şoferul a povestit cum a mâncat o găină sfântă (despre care, după ce i-au rămas oasele în farfurie, a aflat că fusese a unei babe ce-l visase pe Dumnezeu cu ea în braţe) şi cum n-a visat nimic sfânt în acea noapte, poate din cauza vinului cam acrişor, sau a fetişcanei păroase prin părţile cu păr şi pe de lângă, cu care a împărţit pasărea sfântă şi care l-a gâdilat până dimineaţa de-a râs să se spargă... Fetişcana, de la ţară, iucrând la fabrica de marmeladă din Câmpuleţ, învăţase nu ştiu de la cine că în primul rând ca să ajungi orăşeancă trebuie să-ţi cumperi pijama, sau să-ţi coşi; şi avea una şi şi-o punea în bucătărie şi când stingea lumina murea de râs până-i dezlega brăcinarul, fiindcă n-avea elastic, ea şi-o făcuse cu mâna ei, ca pe-o izmană. Dimineaţa el se trezise pe-ntuneric şi plecase s-ajungă devreme la Turnuvechi. Şi-o lăsase

dormind aburită acoperită cu cearşaful până-n gât... Şi de-abia pe la amiază, după ce băuse o bere şi intrase într-un closet public şi încercând în grabă... şi negăsind... îl apucase râsul: şi bărbaţii ce stăteau în rând, unul în spatele altuia (era şi zi de târg), l-au privit cu mirare... Uite, domnule, unde te poate apuca nebunia! Rîdea cu hohote... Şi noaptea s-a dus din nou la Câmpuleţ şi i-a bătut ei în geam şi când a intrat înăuntru Anişoara râdea: era pe ea cu izmenele lui. Când spre dimineaţă hotărâseră să adoarmă, pe întuneric, în loc de pijama ea găsise la picioarele patului... În sfârşit, Gălătioan se amuzase de această întâmplare: şi şoferul, ca să-i facă o plăcere şi mai mare, i-o prezentase în Câmpuleţ pe Anişoara într-o duminică, să-i povestească şi lui despre găina babei şi să vadă şi el că Anişoara exista şi nu era o minciună.

— I„Vezi, Tică nu crede că tăcerea e suficientă

I *y* pentru a îndepărta un. Pericol şi nici nu se mulţumeşte cu explicaţii date în pripă una după alta ca să fie şi totul să se termine odată şi să se uite... El zice că tot ce s-a-ntâmplat cu taică-său îşi are rădăcinile în nişte întâmplări mai vechi şi spre aceste întâmplări şi spre acest trecut se duce el şi stăruie să cunoască totul bine, ca să poată înţelege ceva. Şi astfel se-ndepărtează parcă de Horia, ascultând şi cum Anişoara locuia la o babă şi cum lui Gălătioan îi plăceau păstrăvii fripţi în ziar, fleacuri ce au şi de nişte rădăcini din care până la urmă nu mai poţi pricepe într-adevăr nimic dacă uiţi ce cauţi, sau de oboseşti şi te-apucă lehamitea... El caută mereu acel adânc misterios cars înghite nu numai ca un râu morţii supţi de el (şi de vârtejul ivit în el acolo unde s-a prăbuşit un mal, ori s-au adunat din ruperi de ploi ape mari şi vijelioase), ci şi amintirea acelor inşi şi a acelor zile. Povestea cu Anişoara care dormea în izmenele şoferului pentru un tâmpit e o anecdotă tâmpită, dar pentru Tică e mai mult decât atât, fiindcă el ştie că şi pentru Gălătioan e mai mult decât atât: Gălătioan a zis primul (când ea a cerut să muncească în orice muncă o să-i dea el) că scârba ei de moartea pe care

o văzuse neagră pe faţa babei şi ura ei faţă de Dumnezeul inexistent cu care bătrâna murise în vis fericită erau într-adevăr nişte motive ce puteau s-o rupă de felul ei de-a gândi de până atunci, dar nu erau suficiente ca s-o apropie de revoluţie, cum ea a pretins mai târziu, uitând şi de şofer şi de izmenele lui… şi Gălătioan, primul, descoperise că marea ei calitate şi singura pentru care te puteai baza pe ea era nesinceritatea ei faţă de sine însăşi. Căci Anişoara inventase apoi mitinguri la care-l înjurase pe proprietarul fabricii de marmeladă şi chiar pe rege. În acest trecut vag şi tulbure trebuia coborât, crede Tică, pentru a desluşi nu doar misterul unor fapte (care oricum nu mai pot fi îndreptate, cum e moartea lui taică-său, moartea nu numai a lui, a oricui neputând fi îndreptată), cât mai ales cum de s-au întâmplat de şi care e misterul acelor cauze… Dar Gălătioan, care înţelege ce vrea Tică, vine şi spune că are impresia că această căutare a lui l-a dus mai departe decât a vrut el la început să ajungă şi unde e mai periculos în primul rând pentru el şi credinţa lui: căci a ajuns să vadă în acele începuturi tulburi de după război germenele zăpăcelii lui Guguştiuc care l-a distrus pe Horia… Lucru periculos, zice Gălătioan, fiindcă el confundă nişte greşeli cu o revoluţie. Dar noi nu trebuie să ne cutremurăm de murdăriile lui Gălătioan, de fac parte din felul său de a fi şi de arată şi acum un fel de a gândi de-atunci, de-a găsi în ce nu este şi-n ce-i convine lui să fie grave greşeli politice, intolerabile, ce trebuie stârpite! Oare Tică nu mai crede în revoluţie şi în comunism dacă spune că în acele zile de ceaţă (când Anişoara putea să se culce cu un şofer care era Francisc şi peste noapte să ajungă că nu-l mai cunoaşte – cu martori, Calagherovici şi Lilica, într-o circiumă –, ca peste altă noapte să spună c-a fost agent de siguranţă şi…) Guguştiuc era un ins care a făcut pui vii, ca orice animal ce naşte pui vii şi-i alăptează… puii vii ce înseamnă, un şir de întâmplări, un fenomen ciudat?… da, da, dintr-un bărbat să se nască alţi bărbaţi cu firea şi apucăturile sale, un fenomen ciudat s-a ivit din acele ceţuri, ca din toate

dimineţile ceţoase, când soarele e jos şi fără putere, îndepărtat parcă, un fenomen care nu era totuşi inevitabil, soarele putând răzbi oricând printre nori, nu inevitabil, dar totuşi, zice Tică, posibil, asta zice, că era posibil…”

5 Împăratul norilor

„Ana Peleş era o actriţă destul de cunoscută, x l J şi mai este şi azi, când, deşi anii se văd, ea continuă să poarte ciorapi treisferturi şi minijupă şi basc alb, ca o elevă: nu vrea să îmbătrânească, preferă să fie caraghioasă. „De ce nu te-ai măritat, am întrebat-o, doar atâţia inşi ţi-au făcut curte?” „O, domnule, mi-a răspuns, ei toţi au vrut numai să, nu să se şi mărite cu mine. Aşa e soarta mea, sunt păguboasă, n-am noroc să îmi iau de bărbat niciun doctoraş: m-a curtat unul, era mediocru, dar l-aş fi luat şi-aşa. M-a părăsit şi el. Eu nu sunt ca Francisc, el face curte la o mie de femei şi le părăseşte pe toate, nu vrea să se însoare cu niciuna.” De la Ana Peleş mi-a venit următoarea idee: de ce se însoară Francisc? El e un geniu (crede Moise), e ca o lavă arzătoare, se pricepe la toate, e într-o continuă risipă de energie: de ce dintr-o dată acuma el ezită şi nu mai ştie nimic şi se-npotmoleşte într-o căsnicie? Ce s-a rupt’ în el dacă din bogăţia de daruri cu care e înzestrat el n-a mai găsit o altă soluţie să trăiască decât pe cea mai la îndemâna oricui, căsnicia, calea cea mai prudentă şi mai egoistă? Să căutăm puţin în trecutul lui cel mai apropiat cauzele, mi-am zis. În 8 ianuarie, fiind chemat la miliţie să spună de ştie întâmplător ceva despre Anita, el, înapoindu-se acasă, se gândeşte să pună la cale o şedinţă de hipnotism ca să îndrume, cercetările pe o cale greşită. Găseşte şi-o proastă, pe Vilma, pe care o ştia prietenă cu Lilica, şi căreia îi îndrugă că miliţia i-a cerut ajutorul: ca prin hipnotism să descopere criminalul. Asta şi crede şi-o anunţă pe Lilica, şi iată-l rugat de mama Anitei să hipnotizeze pe cineva… El refuză, e rugat şi de Alfred şi se găseşte un mediu, Adorian Ion… De reţinut un amănunt: faţă de niciunul dintre aceştia el n-a zis că e inutilă o astfel de şedinţă. El se îndrăgosteşte de Vilma în acest timp, de-ai

putea crede că pentru ea a organizat toată mascarada cu hipnotismul, ea îl adoră, dar din legătura lor nu va ieşi nimic decât o aventură, Francisc nu vrea să se angajeze în mai mult, nu se angajează, ca şi altă dată, şi o părăseşte după şedinţa în care Adorian a fost hipnotizat şi-a zis că Anita a fost luată de un necunoscut şi dusă pe strada Dubălarilor. Francisc e un maestru al autopublicităţii, un fel de Casius Clay, şi a găsit şi în dispariţia Anitei un moment de autoreclamă, mi-am zis. Şi-a spus că e clipa cea mai oportună care să-i favorizeze cariera, să-l cunoască şi mai bine lumea şi să vină la circ să-l vadă în numere de dresură, ori acasă, ca la un dentist ce ia cu mâna durerea de măsele – drept pentru care l-a hipnotizat pe Adorian. El şi-a găsit acum şi amanta cea mai potrivită, pe Vilma, fostă campioană la 110 metri garduri, idolul mulţimii, regina Câmpuleţului, singura femeie din împrejurimi care reuşise să-şi aibă tipărit numele în *Sportul popular.* Francisc este rasa de om care-şi concentrează toate forţele pentru a izbândi în ce-şi propune: de mic, la Deva, şi-a propus să fie artist de circ, şi-a ajuns prestidigitator şi dresor de fiare sălbatice. Acum voia să-şi recupereze gloria cam şifonată după întâmplările din timpul războiului. Anita era un pretext excelent, mi-am zis, şi strategia lui cu hipnotismul trebuia să-i reuşească: el trebuia să recucerească atenţia lumii, ceea ce s-a şi întâmplat: Câmpuleţul a vuit că un necunoscut a răpit-o pe fata lui Moise etc… Degeaba impresarul circului, Teică Flaviu, şi Adorian Ion au zis că încercările de a descoperi prin hipnotism ceva nu pot duce nicăieri, sunt nişte bazaconii, nu i-a luat nimeni în serios; ba mai mult, s-a zis că au fost învăţaţi să zică aşa ca să nu mai vină şi alţii şi să-l roage pe Francisc să descopere cine ştie ce… Cu cât ziceau ei mai mult nu, cu atât era şi mai crezut Francisc. El e un ins invincibil, mi-am zis. Toate femeile pe care le-a avut n-au dorit decât să se mărite cu el, fiindcă e frumos, inteligent, are bani destui. Şi cu Vilma s-a întâmplat la fel, ea a rămas fascinată mai ales de drumul lor până în satul Lilicăi şi de noaptea petrecută acolo la un prieten de-

al lui Francisc: între viaţă şi moarte părea să nu existe pentru el o diferenţă, el ştia să ridice existenţa până la nivelul morţii, îngrozându-te şi fermecându-te când totul reintra în normal. Povestea cu fantoma în rochie vaporoasă a mamei ei şi cu propunerea ce i-a făcut-o Vilmei să ia împreună verde de Paris şi să moară nu era decât un joc, sinuciderea lor ar fi fost un fel de joc absolut. Era o nebunie care lui îi stătea bine, mi-am zis, e grozav să trăieşti ştiind că eşti ţicnit, şi aflând şi Vilma că e ţicnit, ştiind amândoi că e îngrozitor să-ţi pierzi minţile, însă ştiind la fel că altfel ar fi rămas nişte vecini normali care şi-ar fi dat respectuos zilnic bună ziua şi n-ar fi trăit bucuria acelei nopţi fermecătoare din casa omului ce semăna cu o cârtiţă. Şi atunci de ce n-a rămas mai departe cu Vilma? Fiindcă n-a rămas mai departe cu nicio altă femeie şi fiindcă el părea condamnat sau se condamnase singur să treacă mereu pe lângă marea dragoste ca pe lângă o mare în care niciodată nu intri. O asemenea viaţă era un eşec, şi tot cinismul lui cu Vilma şi cu altele era un fel de nebunie. Dar Francisc era un simplu nebun? m-am întrebat. Să fi fost şi Moise fascinat de un nebun? Era prea simplu. I-am cerut părerea profesorului Emilian Pamfilos de la Clinica neuro-psihiatrică din Turnuvechi: îl cunoştea, nu era nebun. Atunci de ce-l hipnotizase pe Adorian? S-o cucerească pe Vilma? Era cucerită. Pentru autoreclamă? Bun, şi pentru mai ce? Şi ce raport există, domnule profesor, între întrebările puse de hipnotizator şi răspunsurile date de mediu? Răspunsul medicului m-a uluit: între întrebările puse şi răspunsuri este o legătură foarte strânsă, echivalând, a subliniat el, echivalând cu un dialog al hipnotizorului cu sine însuşi. Ce înseamnă asta? mi-am zis. Înseamnă că Francisc a ştiut de la început, aşa cum au ştiut şi Teică şi Adorian, nişte inşi mai reduşi la minte, că iniţiativa sa, hipnotizarea lui Adorian, nu poate duce la descoperirea celor întâmplate cu Anita! Şi dacă Francisc totuşi a ştiut asta şi a mai şi spus, şi a mai şi propus să se încerce prin hipnotism să se descopere crima, ei, da, atunci e dar, mi-am zis, e foarte

dar: el a făcut asta cu scopul foarte dar, şi singurul, de a zăpăci cercetările, de a le deruta şi pune pe urme false. De ce, m-am întrebat, ce interes avea? Numai pentru autoreclamă? Din nepăsare, din cinism? Din fantezie? Iubirile lui una după alta cu tot felul de tipese i-au menţinut tinereţea şi vigoarea şi geniul, căci era genial şi găsea mereu alte cărări să nu se scufunde în tot felul de rahaturi ce năvăleau peste el, dar totuşi aceste legături fericite, cum a fost şi cea cu Vilma, l-au făcut să fie mulţumit, să se ofilească plin de plăceri, să se obişnuiască cu de, să se, aş zice, îmburghezească. Se acrise, îşi pierduse orice inocenţă de voise să încurce urmele dispariţiei Anitei? Sau era el cel vinovat de dispariţia ei? Era o întrebare la care trebuia să dau un răspuns. În asemenea situaţie, se poate ivi un pericol mortal: ca să *nu pierzi* şi să te consideri tâmpit că ţi-a trecut prin cap o asemenea întrebare, începi să fabrici un răspuns impecabil, clădit bine, din temelii, şi orice fantezie să capete o realitate, orice irealitate să se transforme într-o certitudine... M-au ajutat anonimele. L-am strâns niţel cu rşa şi-a recunoscut că prima a scris-o cu mâna stângă ca să încetinească cercetările şi să-l liniştească pe Moise că nu e moartă fata, ci doar răpită de cineva ce-i era duşman. Şi care ins nu putea fi el. Despre a doua anonimă a mărturisit că a scris-o sperând să se facă legătura între ce era scris în ea şi cele spuse de Adorian în timpul somnului hipnotic: persoana era la fel îmbrăcată, cu pălărie neagră şi... da, răpitorul trebuia să fie... şi să se răzbune pe Moise... el a fost văzut între cele două sinagogi, în negri1... El a dat amănunte şi cum le-a scris, la a treia aplecând literele spre stânga... Prima, cu mâna stângă; celelalte, cu dreapta... I-am zis: le poţi reface? Mi-a răspuns: da. I-am dat plicuri de diferite culori şi mărimi, căptuşite, simple, coaie de hârtie de diferite calităţi, liniate, neliniate, trei tocuri cu tot felul de peniţe, creioane chimice, negre, stilouri. Pentru fiecare scrisoare a ales coli şi plicuri asemănătoare, o carte poştală... Şi textele sunt la fel cu cele din anonime, cu toate că le-a refăcut numai din memorie. Poţi să spui că trebuia

să descopăr un criminal, un duşman, ca altădată Moise, ca să am cu ce mă lăuda acum şi să primesc felicitări şi să mi se strângă mâna şi să fiu trecut pentru primă excepţională şi pus în capul listei când va veni timpul şi prilejul unei decoraţii. Dacă dispăruse Anita, era imposibil să nu existe un criminal, aşa cum Moise găsea câte un bandit când nu ştia să rezolve o problemă... De nu e pâine vinovat nu e cine n-a semănat, ci cine a scris o scrisoare că nu e pâine în Pătârlagele, îmi amintesc... Greşeam? Dar de unde ştiuse el să-mi reproducă aproape exact anonimele şi să aleagă colile şi plicurile?..." Simplu, Ghenadie, pentru reconstituirea anonimelor, i s-a arătat cum să scrie, mi-a spus, cu ce caractere să scrie, pe ce hârtie... Şi textul l-a refăcut în urma întrebărilor ce i s-au pus... şi că i s-au dictat frânturi... pe care el le-a complectat, ieşind cam ce trebuie, esenţa unei anonime.. „A, pardon, oricât de sugestive ar fi întrebările, e imposibil să-l faci pe cineva să întrebuinţeze aceleaşi expresii în scrisorile originale şi în cele reconstituite.. „Dar de-i sugerezi şi expresiile?" „Bun, dar atunci cum de-a făcut aceleaşi greşeli gramaticale? Genialisimul nostru Francisc cam poceşte gramatica... Scrie ca un cunoscut publicist mi-au, ca pisica: miau! El le-a scris, ca să se pună în afara pericolului de a fi descoperit... Şi încă ceva: cunoştea cum s-a făcut depesajul, el... fiindcă în scrisoarea a patra atrage atenţia că fata a rămas virgină. Amănuntul cu lipsa violului nu-l puteau cunoaşte decât cei câţiva anchetatori şi expertul medico-judiciar, precum şi autorul omorului! Cum Francisc nu e nici anchetator şi nici nu are altă calitate care să-i permită să cunoască acest amănunt comunicat prin a patra scrisoare, înseamnă că el a luat cunoştinţă de el în calitate de autor al omorului. Se spune despre mine că sunt un ins insensibil şi că principala mea calitate e lipsa de încredere în omul de care mă ocup. E adevărat, mi-am zis, nu mă topesc în faţa unuia care varsă lacrimi de crocodil şi jură pe maică-sa că în viaţa lui n-a tăiat nici măcar o găină, sunt crud, dacă înseamnă cruzime să-l obligi pe ins prin probe pe care chiar el ţi le

oferă să-şi mărturisească fapta... Capacitatea mea profesională ar fi insensibilitatea mea şi neomenia mea, recunosc: cu Francisc am fost plin de cruzime când i-am arătat că el a semnalat amănuntul cu virginitatea prin grija sa grozavă de a da cercetărilor o direcţie care să le îndepărteze de el? Poate am fost prea pe şleau, dar ăsta e adevărul: Francisc ştia că omorul a pornit de la actul sexual neobişnuit pe care l-a avut cu ea şi pentru a nu ajunge ancheta la această pistă a căutat să abată atenţia din această direcţie, da, ca să se excludă factorul, da, factorul, aşa-i zice cel mai bine, sexual, să se elimine definitiv... Căci altfel, fie pornind de la femeile cu care el... * fie de la fetele... fie de la obiceiurile lui... de la felul lui de dragoste, se putea ajunge la el şi la felurile lui de a iubi, se putea ajunge la el, cum am ajuns eu, total întâmplător, pornind de la ce-a zis Ana Peleş, că pe ea mulţi au curtat-o şi n-au luat-o de nevastă, iar Francisc pe multe le-a zăpăcit şi nu le-a luat... Francisc a fost o singură dată logodit, la Aiud, mi-a mărturisit... Să-mi fie ruşine că eu duc la capăt ce alţii nu sunt în stare, ce alţii abandonează? Adevărul e insensibil, ca şi minciuna, de nu ştii care e capătul şi de unde... Francisc a răspândit zvonurile cu accidentul de maşină şi cu atâtea... Avea interesul, se simţea vinovat, şi scrisorile şi toate aceste... toate formează probe indirecte împotriva lui... Sunt sigur că am dreptate şi singura mea neşansă ar fi ca succesul acesta... să mă trădeze... Dacă el când eu am vrut să-l pun să reconstituie scrisorile mi-a ghicit gândurile? ... Dacă are un cap atât de neobişnuit şi se pricepe să asculte gândurile aschimodiei din satul Lilicăi, şi aschimodia pe ale lui... atunci s-ar putea ca eu... el să fi citit în mine ce citeam eu în acele anonime şi totul să fie o enormă farsă şi eu un caraghios. E singura mea îndoială. Eu îl cred pe Francisc un om normal, ea pe mine, seamănă cu noi, mănâncă pâine şi struguri şi bea bere etc. Dar mă tem nu că el mi-ar fi superior, ca un Dumnezeu, ci ce fel de Dumnezeu e? Sunt puteri şi puteri, dumnezei şi dumnezei, cel al grecilor avea figură, umană, dar pe la mexicani un

dumnezeu e fără cap, decapitat, şi cu o fustă din şerpi, impenetrabil, ceva ce omul nu va putea fi niciodată, şi are imaginea, şi se aseamănă cu necunoscutul... De dumnezeii ăştia fără cap, de puterea asta decapitată, de Francisc cel necunoscut mă îngrozesc11.

„Francisc are patru ţâţe. Sub cele două normale, încă două, E o greşeală a cromozomilor săi, sau un semn ancestral, o rămăşiţă? O rămăşiţă a ce? Că omul avea patru ţâţe, sau şase, pe piept, ca o scroafă, când era patruped? Ar fi fost atunci Francisc femeie, cel mult, ce să caute la un bărbat semnele sexului slab? Francisc nu doar că se simte bărbat în toată puterea cuvântului, dar mai şi susţine că în alte vieţi el n-a fost niciodată femeie şi a purtat tot numele de Francisc. El este cel care a fost în Franţa (mi se pare mie) Francisc I, bolnavul cu dureri intestinale ce-a chemat la curtea sa, cu oi cu tot, un cioban turc, ce deţinea secretul unui medicament miraculos: iaurtul. A fost într-o vreme sfânt, tot Francisc, ca apoi într-o epocă mai modernă, când pornografia era în floare şi nicio morală nu mai putea stăpâni orgiile trupului, să încerce, în acest haos unde nimic nu mai avea nicio valoare, să facă din sex o valoare. O asemenea credinţă, că el trăieşte continuu, sub numele de Francisc, desfiinţează timpul, el nu mai duce spre moarte, nu mai duce spre nimic, nu se mişcă, deci nu există, sau există doar ca să se poată schimba un decor, un împărat cu un circar, un rege cu un ascet. Rămâne doar spaţiul, o ţară, altă ţară, alt oraş, alt târg unde să poată vieţui la nesfârşit omul, sub alte înfăţişări, trecând prin moarte doar de formă, ca printr-un somn de unde să revină şi mai plin de vigoare şi de viaţă. Desfiinţând timpul, el nu lasă nicio nădejde lui Moise, bunăoară, şi nimănui c-ar putea scăpa de propriile fapte murind.”

r\ /*\ „Un câine mi-a murit în lanţ într-o iarnă, în// gheţat bocnă, în picioare, lângă poartă, rezemat cumva de gard, nins, cu ochii uşor deschişi, sticloşi, de credeai că doarme în picioare, învelit în zăpadă până la brâu. Îl cumpărasem de la un ţigan şi nu se putea nimeni străin atinge de el,

hârăia, mârâia. Ai Riţii dorm pe zăpadă, îşi fac culcuş cu labele, ca alţii în paie. A murit un câine, şi totuşi nu-i ceva neobişnuit, ce moarte a avut el, şi unde, care-ar fi, cum ar zice Don Iliuţă, cali tatea morţii lui, ce calitate are ea să răspundem, cum am răspunde, ar trebui, de ne-ar întreba, ce calitate are vinul, sau mirosul finului, sau mirosul zăpezii, dimineaţa, în prima zi când cade pe pământ, şi ce calitate are acea dimineaţă şi pământul acela ce ajunge alb peste noapte... Vezi, toate se strică, şi pământul se strică de-l calci în picioare, în roţi, în fiare de pluguri, ajunge praf, praf şi pulbere ca oasele morţilor, şi de câţi morţi au intrat în el ar putea fi pe dinăuntru ca un butoi plin cu praf, nu de puşcă, ci bleg, mort, fără nicio calitate, lut, nisip, stricat, uzat; şi de se uzează şi pământul, de îngheaţă şi un câine, în lanţ, stricat şi el ide ger, uzat ca o cârpă, omul nu poate, el nu e tot din apă făcut, în el nu poate îngheţa apa şi să rămână ţeapăn? Poate, dar cum şi unde, şi ce calitate are... Pe Anica, de-o lepăda moartă în câmp, sau vie, era iarnă, ianuarie... Dar să nu ne ducem cu gândul acolo, ca să nu ne îndepărtăm de adevărul în care... Cum stătea ea când a leşinat, ce calitate a avut moartea ei, să ne-ntrebăm, şi pentru ce şi pentru cine şi care a fost cauza că instinctul ei de conservare, când a simţit că n-are aer şi se înăbuşă, n-a tresărit, a rămas amorţită, când doar un simplu reflex o scotea din pericol, cum a fost? Ei, nu în genunchi, faţă în faţă, e foarte greu să mori faţă-n faţă cu cineva, vizavi, e mult mai uşor de eşti apăsat nevăzând înaintea ochilor... Şi de-l vezi în ochi cum moare, şi pe un câine, nu mai cercetezi cauza şi ce vină ai tu. Să respectăm morţii, adică să-i uităm, nu, nu sunt de acord, cu toate că moartea Anîţăi pare să devină un fel de spectacol, toată lumea îşi dă cu părerea despre ea ca şi cum ar fi vorba de un meci de fotbal sau de un program de revistă de la Bucureşti, nu mai e o moarte banală, a oricui, a ei, nu-i mai nici aparţine, e a târgului, e proprietatea tuturor, e proprietate colectivă... Tot felul de presupuneri, de experţi, de nechemaţi care n-au văzut nici cum moare un câine, bucuroşi, profesionişti,

domnule, numai ea e în afacerea asta o nepricepută şi o amatoare. Şi parcă te şi îndeamnă, mori, domnule, n-ai nicio teamă, noi descoperim adevărul, noi te îngropăm cu cai mascaţi, n-ai nicio grijă, facem noi restul. Nu în laborator, ci în cabinet s-au petrecut toate cele, ca şi cum de-ar fi adevărat acest adevăr ar mai avea acum vreo importanţă pentru Anica. Şi pentru noi ce rost are? Pe pat, fără pat, ei şi? Ce suferă biata Anişoara că el a fost în sens invers şi nu în picioare şi nici măcar dedesupt, ce plânge ea bându-şi cafeaua cu frişcă şi pudrându-şi ridurile, ce, oftează din rărunchi, ca şi cum moartea fetei n-a avut alt rost decât s-o întristeze pe ea… Mai şi zice: moartea ei e preţul păcatului – dar al cui păcat, al ei, al lui Moise, al lui Adam, al Evei, al tuturor? Atunci de ce nu şi păcatul Anişoarei Caramalis, Anişoaro, dragă? „Fiindcă, Don Iliuţă, i-a zis ea, asta dovedeşte că e o părere, o iluzie că putem pe pământ aduce raiul, n-ajungem niciodată până acolo, e o utopie, oricât ne-am strofoca, oricât ne-am emancipa, până şi noi, femeile, nu există o emancipare, aşa de mare, aşa de mare, aşa de… văzuşi, cu Anita fu ca şi cum nici n-ar fi fost”. „Nu mai plânge, Anişoaro, nu te mai strofoca atâta, de ce vrei tu să te emancipezi aşa de tare şi să suferi aşa de tare, vezi-ţi de biscuiţii tăi, lasă-i pe morţi în pace, ei să se plângă unul pe altul, lasă morţii să-şi îngroape morţii, şi nu mai căuta cum a murit Anica, lasă-l dracului de adevăr, crezi că dacă Francisc a spus că era atunci îmbrăcată în paltonaş (care nu avea buzunare) şi în loc de furou purta maiou înseamnă că el nu putea să le afle decât săvârşind crima?… Şi c-a venit la el cu zahăr tos şi că el n-ar fi avut de unde să afle că ea a cumpărat zahăr decât văzându-l la ea… şi după crimă, zahărul a rămas la el în cabinet… şi un portmoneu în care a găsit câţiva bani de metal… Trebuie să fie cineva tâmpit să mai scormonească într-un portmoneu după ce a ucis, şi să mai şi ţină minte, toate sunt cusute cu aţă albă de Manoilescu, să-i iasă pasienţa, şi că nimeni n-a ştiut de portmoneu decât vânzătorul de la Alimentara şi Lilica… Totul e perfect, şi că Francisc a adus singur vorba

de portmoneu, şi niciun alt martor înaintea lui nu şi-a amintit că Anica l-ar fi avut ea… şi că deci nimeni n-ar fi putut să-i dicteze lui, cum spune acum… Mai ales că l-a şi desenat. Şi cine putea să-i dicteze cum să-l facă de nu l-ar fi ţinut el în mână? Ea a fost la el cu zahărul şi apoi, apoi n-a mai fost văzută de nimeni. Toţi vorbesc de moartea ei, o dau ca sigură şi nu le pasă… Toate sunt văzute invers, întâi moartea şi pe urmă viaţa… Viaţa e moarte şi moartea e viaţă, ar zice Sevastiţa, dar ea tace despre Anica: ea se bagă când are ceva de zis cum aş zice eu despre calitatea acelei morţi, la ce-a fost bună ea? Şi cui? Şi la calitatea, aici e aici, a vieţii, ca la Horia, ce-a însemnat ea atunci şi mai târziu? Pentru el şi pentru cei de-atunci şi mai ales pentru cei ce nu l-au uitat? Şi de ce n-au putut, şi unii şi alţii, să-i uite? Mă gândesc la câinele ăla, ce-a apărat el, curtea, nu? Pe stăpân, bătătura, deci şi ce era înăuntru: şi pe el, şi hrana lui, şi lanţul lui ce-l ţinea *legat* lângă poartă să nu plece peste gard în drum şi să-l radă cineva cu un ciomag sau o sapă peste ceafă. Şi mă întreb: dacă fata asta n-a mai vrut să trăiască, din cine ştie ce scârbă, sau n-a mai putut, din cine ştie ce blestem, de ce să n-o lăsăm în pace, ea nu e Horia să suporte să se lege de el şi să nu doarmă din cauza lui atâţia, e o fetişcană… O să se aşeze zilele, unele peste altele, o să vină şi timpul să aflăm, de n-o fi prea târziu pentru noi, o să… Sevastiţa oricum o să afle, de nu ştie încă, ea odată pune geană peste geană şi trece în somn dincolo şi vede ce noi suntem orbi şi vorbeşte… Şi cu un aâine s-a întâlnit, dar cu un om, cu câinele meu luat de la ţigani: şi l-a întrebat ce-i cu el, şi el a răspuns că bine. Auzi, domnule: bine! Cică: de când tot voia el să moară. Cică: în lanţ să moară, nu dezlegat. Ce-i aia dezlegat, să sară gardurile liber? Pentru o căţea şi-o bucată de mămăligă? Din om în om fugit, din colţ în colţ dând, mai bine să mă bată cu biciul stăpânul şi să nu-mi dea apă şi oase şi să crăp de ger, mai bine aşa, zicea afurisitul, decât să facă pe deşteptul şi pe liberul şi pe stăpânul pe el! Eu am rămas uluit de ce-i spusese câinele ăsta Sevastiţei, doar

fusese al meu şi nu bănuisem ce-i trece prin cap... nu bănuim, domnule, ce le trece prin cap, la ai noştri, şi nici nouă, întotdeauna. Lătra afurisitul când voiam să-l dezleg de lanţ, şi se gudura când îl legam la loc, îi luceau ochii, prefera afurisitul să-l bat cu biciuşca de mânca puii de raţă ce nimereau pe lângă el decât să-i guşoaie nepriponit, eu eram un rege pentru el, cu ciomag, mâncare, un Despot-vodă în Pătârlagele, şi el era afurisitul mai fericit aşa, cu fericirea lui de câine, decât să zburde într-o falsă lipsă de lanţ, ca legat de un lanţ mai lung şi nevăzut, semănând cu o fantomă, de s-ar putea spune că un lanţ poate fi o fantomă... ei, el ştia să urască lipsa lanţului, să fie liber prin grădini de verze şi mărar, peste gunoaie de grajd scoase de sub vaci şi viţei şi boi, mirosind iute şi fumegând iute, ştia să urască libertatea lui de câine, calitatea ei, şi el ştia mai bine ce face, el avea şi dreptul, nu-i ea decât o fantomă care-i urmăreşte de la naştere până la moarte? Din părinţi în părinţi? De demult, chemându-i să scape şi să moară pentru ea şi murind ei degeaba şi ea refuzând tot timpul să apară adevărată şi vie ca o adevărată libertate a câinilor... lucru, după câte ştiu, imposibil, căci n-o să admitem noi, stăpânii lor, să ne muşte ei de izmene... Doar n-o să vină un Cristos al câinilor, nu, Anişoaro? El e doar pentru noi, oamenii. Sfârşitul lui Sărsănăilă este Isus, şi el e pentru noi, nu? Cea mai mare înţelepciune a lui Dumnezeu este să ne facă tot timpul să credem că el va veni, dar un câine în ce să creadă? şi Aniţa în ce să creadă? De Dumnezeu acasă n-a învăţat decât că nu există. Să creadă în taică-său? Până în ce zi? Cea mai mare şiretenie a lui Moise este să te convingă să-l crezi un neisprăvit şi un om şi rău, dar şi prost. Aici e aici: cum este? Vezi, despre el nu putem da un răspuns precis, şi trăieşte, şi despre Anica suntem siguri cum a fost şi cum a murit.”

/n *y*-l „Liliac, de ce crezi tu că Manoilescu are dreptate? El e ochiul lui Dumnezeu să ştie totul, nu e, nici în icoane pe pereţi nu mai afli ochiul lui Dumnezeu, pe Dumnezeu, ultimele, sau cele pe care le-am văzut eu recent, sunt

desenate mai simplu, o cruce, Maria, pruncul, o acţiune adică... De ce să se adune în capul lui Manoilescu tot adevărul? Şi cum şi l-a însuşit el? Ce vezi cu ochii tăi e cel mai sigur, simţul văzului e numit şi simţul inteligenţei, de la greci, mi se pare. Văzând ceva, vezi mai bine şi un adevăr, şi-o să râzi, dar aşa este: vederea, ca şi fotosinteza plantelor, este o problemă de pigmenţi. Deci şi adevărul despre Anica ţine de, ha, ha, pigmenţii lui Manoilescu doar? Toni Elisabeta a fost, zice

Nole, Ghenadie adică, la teatrul de revistă din Deva în 3 ianuarie şi venind spre casă după spectacol de mână cu soţul ei (personal), i s-a desprins coroana dentară pusă de Francisc pe unul dintre dinţi şi din cauza răcelii dintele cu pricina a început s-o doară. În aceeaşi zi, dimineaţa, se întâlnise la piaţa de vechituri cu Francisc şi el i-a spus să nu vină la tratament decât marţi, 5, după-masă, căci el luni va fi plecat... Dar Toni Elisabeta, luni, din cauza straşnicei dureri de dinţi, l-a trimis pe bărbatu-său să vadă de nu-l găseşte totuşi acasă pe Francisc. L-a găsit, şi Francisc i-a spus să-i dea ceai cu muşeţel. Dar Elisabeta, ştiind că dentistul e acasă, n-a mai aşteptat până în 5 după-amiază şi s-a dus la el dimineaţa, durerea de dinţi... A bătut la uşă, el n-a răspuns, ea n-a mai avut răbdare să fie invitată să intre, şi-a deschis uşa. Francisc aproape a strigat să fie lăsat în pace, face curăţenie... Neîntrebat, zice Nole să reţinem, şi eu reţin, Francisc a zis că e deranj în cameră fiindcă proprietarul s-a certat cu el şi i-a luat o masă din cameră... Dar Toni Elisabeta ştia că masa aceea lipsea din luna decembrie... Iată că Nole se bazează pe ce-au văzut alţii, şi bine face... Văzul, pigmenţii cu care vedem... sunt o mare cucerire a vieţii... Înregistrăm, stocăm fapte, bun... Se descoperă o crimă plecând de la o durere de dinţi. Pe mine mă preocupă clorofila, acest mister, acest pigment... Ea captează de mii de ani şi stochează energia luminoasă a soarelui sub forma unor substanţe energetice, glucide, amidon... Tot ca nişte capcane de lumină se prezintă şi pigmenţii din ochiul maestrului Nole, ca şi ai noştri, de

fapt... Ei codifică energia luminoasă în impulsuri nervoase care permit, ei, da, reprezentarea corectă a realităţii... fără de care nu te poţi orienta şi nu te poţi deplasa şi... Dar adevărul unei fapte, dragă Liliac... Până şi pământul e instabil, reţine, ar zice Nole, şi-a accelerat viteza în jurul axei sale cu o milionime de secundă, cel puţin anul acesta, anul viitor cine mai ştie ce va fi?... Pământul, imaginea regularităţii, a rotaţiei maiestuoase în jurul propriei sale axe... Şi atunci să ne bazăm pe-o durere de dinţi? Când te dor dintâi sau eşti obosit, zice Traian Popescu, poţi să vezi orice, noaptea poţi să faci dintr-un mărăcine mişcat de vânt un om mişcat de vânt, luat de vânt... Şi totuşi Francisc a tratat-o pe Elisabeta, a pus-o pe scaun... şi ea n-a reţinut decât că scuipătoarea dentară nu era la locul ei şi el a adus-o de-afară, din curte, unde a stat cam vreo cinci minute... Patul era complet desfăcut, plin cu cârpe făcute ghem şi îmbâcsite de murdărie. Pe jos, urme de paşi cu noroi, de picior bărbătesc... După cum se observă, pe ea n-au mai durut-o deloc dintâi dacă a înregistrat fiecare... în laborator, pe scaune, rufe şi haine, aruncate... Şi ascunsă după perdea, o muiere, cu care Francisc a şuşotit când a revenit. Şi Toni Elisabeta, Veta, şi-a dat seama că în cabinet se întâmplase un lucru cu totul neobişnuit şi când a auzit de uciderea Aniţei şi-a zis că aşa ceva s-ar fi putut întâmpla la Francisc. Să repetăm: vine cineva la tine să-i faci un bine, să-l scapi de-o durere, de măsele, să zicem, el se bolboaie peste tot şi peste un timp când se zvoneşte că... el te şi găseşte vinovat. Ăsta e dreptul lui, să te bănuiască. Dar de ce trebuie noi să ne luăm după toate bănuielile şi anonimele şi?... Noi suntem neserioşi, nu ei, nu? Ai dracului pigmenţi, cum reţin ei toate murdăriile şi cum le confundă cu adevărul şi cum nu redau ei o reprezentare corectă a realităţii... Vezi, unul zice una, altul zice alta, vorbele trec de colo colo şi până la urmă nu se mai ştie cine le-a spus şi de ce şi fiecare îşi scoate din de adevărul pe care-l vrea şi i se potriveşte”. „Bine, Tică, dar de-i aşa, de ce să uităm ceva?... S-ar putea să trecem chiar peste ce e principal.

Nole zice că Elisabeta, după ce-a aflat de dispariţia Aniţei şi s-a întâlnit din nou, de data asta la circ, cu Francisc, el i-a spus că…” „L-a întrebat ea?” „Nu reţin precis, şi n-are importanţă, i-a spus că Moise e un ins câinos şi cu mulţi duşmani mai noi şi mai vechi şi că în timpul războiului un prieten de-al lui, evreu…” „Cunosc povestea: evreul i-a încredinţat lui Moise la Oradea pe cei doi copii ai săi, să-i îngrijească, şi averea, s-o aibă în pază dacă el va fi prigonit… Şi Moise a omorât copiii şi când s-a întors evreul din lagăr i-a spus că cele două fetiţe au murit în bombardament la Timişoara, când el le ducea spre casă… Şi evreul i-a jurat răzbunare: şi poate el a omorât-o pe Aniţa, sau cineva plătit de el… Nu cred, Liliac”. „Te interesează, vorba lui Ghenadie. Dar e posibil. Moise a fost înainte de război învăţător o vreme lângă Oradea-Mare şi-acolo şi el recunoaşte c-a intrat în legătură cu nişte inşi, el zice membri de partid… Când Ardealul a fost luat de honvezi…” „Nu cred să fi omorât el două fetiţe ca să le ia aurul şi averea, gândindu-se că tatăl lor n-o să mai scape viu… Putea să le ia banii şi fără să le omoare, putea să le piardă în tren, de nu voia să-l întrebe cineva de ee are grijă de două evreice, putea…” „E drept, Tică, nici eu nu cred că le-a omorât, ba nici nu cred că a existat evreul din Oradea, aici nu-i vorba de Moise, ci de Francisc: el a inventat povestea cu fetiţele evreului ca să facă posibilă o răzbunare a… şi la el să nu se gândească nimeni…” „Aşa crede Nole, nu tu”. „Şi eu, Tică”. „. Atunci şi tu eşti un prost. Ba nu, tu vrei să mă prosteşti pe mine. Îţi însuşeşti tot ce spune Nole, de ce?” „Pentru că are probe. Moise zice că plecat la Deva în 24 decembrie pentru sărbătorile de iarnă s-a reîntors cu Dorina acasă în 4 ianuarie, fiindcă seara avea program la circ. De unde s-ar deduce că în momentul crimei ei se aflau în tren. Dar vecinii zic c-au venit în 2 ianuarie şi Elisabeta i-a întâlnit la talcioc în 3 ianuarie. Data venirii acasă e probată, nu? Doi: ei zic că şi Elisabeta şi alţii au găsit dezordine în cabinet fiindcă reparaseră soba… Soba scotea fum, şi Francisc cu Dorina au curăţat-o în seara de 2 (au

recunoscut şi ei sosirea în 2 ianuarie, zicând doar că nu-şi amintiseră exact), dar nu complet, şi în dimineaţa de 3 au lipit capacul de teracotă. Irina confirmă: l-a văzut pregătind pământ pentru lipitul cărămizilor. Deci, de nu terminau curăţirea, nu lipeau capacul la loc. Atunci cum de l-a văzut Adalbert în 5 curăţind soba? Tot de funingine, la un interval aşa de scurt? Nu mai degrabă fiindcă arsese hainele fetei în sobă şi voia ca la o eventuală percheziţie să nu se afle în ea resturi nearse complet? Sau ca să nu se poată stabili că cenuşa provine din textile arse? Nole are dreptate!" „Asta mă şi zăpăceşte pe mine, că are prea multă dreptate! Mie-mi place să cred că are dreptate despre un lucru numai cel care a făcut acel lucru, ori Nole are vreun amestec în povestea cu Aniţa?" „Vrei să-ţi răspund?" „Nu. Şi ce-ai putea la o adică să-mi răspunzi?" „Eu? Dacă nu mă-ntrebi, nu-ţi răspund". „Şi de te-aş întreba, n-ai avea ce să-mi răspunzi. Ai ţine-o una şi bună: Nole are dreptate că Francisc... Păcatul e că tu ai dreptate, şi Francisc când zice nu, şi Anişoara... Crezi că există un singur adevăr despre Aniţa, cel al lui Ghenadie zis şi Nole? Aş putea spune că pe el îl interesează Elisabeta, Francisc, Irina, Moise... Şi pe mine mă interesează aceşti oameni, dar şi puterea lor de-a face ceva, puterea... Şi ca să şi-o ducă la împlinire, fiecare are adevărul său, minciuna sa, de-aceea zic că şi în ce-o priveşte pe Aniţa sunt mai multe adevăruri şi bineînţeles mai multe minciuni. Tristeţea este nu că de sunt, ci fiindcă între de nu există niciun punct de contact. Între Moise şi tine nu există nicio legătură, zic eu, decât că uneori respiraţi acelaşi aer de mergeţi în acelaşi autobuz. Anişoara nu poate dormi în ultima vreme fiindcă zice ea că nu ştie precis ce sex au îngerii. Nu trebuie să râdem de orice nelinişte şi s-o dăm în seama doctoraşilor, şi eu aş putea spune că sunt neliniştit de sexul lui Dumnezeu, care e puterea, nu? Mă tot uit la Moise: ce sex are el? Prin puterea sa şi prin nebunia sa el este un bărbat, dar prin slăbiciunile pe care am început să i le descopăr şi pe care deci le are el este o muiere. Şi aşa e şi Dumnezeu, puterea asta teribilă

cu care numim pe cineva foarte tare... Şi nici lui nu i-am găsit nici în biblie şi nicăieri ce hram poartă, e el şi una şi alta? Ce e şi în ce constă puterea lui? Fiindcă în ce-l priveşte pe Sărsăilă, cu el lucrurile sunt clare, cunoaştem ce posedă între craci dumnealui. Pentru orice găsim probe, dar de sunt chiar adevărul, cele spuse de Elisabeta, cu dureri de dinţi, ori sunt chiar adevărul, cele spuse de savanţi că micile formaţiuni de gheaţă şi de zăpadă din nordul Mării Polare ar putea fi la originea acelor neregularităţi ale rotaţiei pământului? Draeu mai ştie! Poate, sigur e doar ce are Sărsăilă. Dar el n-are nicio putere, la nimic nu-i bun şi cui îi mai este frică de el? Pentru mine e mult mai interesant Moise, care are o mie de feţe şi pe care nu-l cunoşti când spune adevărul şi când minte. Uită-te mai bine la faţa lui: e ca un sfinx.”

/* *a* „Manoilescule, te-ai întrebat ce efect au descoperirile tale pentru Moise şi Lilica? Crezi că e uşor de suportat pentru nişte părinţi să le aduci la cunoştinţă că asasinul este înhăţat şi că după ce în seara de 16 ianuarie Vasile Chiş a găsit într-un geamantan sub zăpadă pe strada Bălcescu trunchiul fetei nici Dumnezeu nu-l mai poate scăpa de la glonţ pe vinovat?... Ce câştigă ei din această victorie a justiţiei? Dreptatea, o să spui. După ce Chiş a depus valiza, nimeni, sau foarte puţini au văzut ce este în ea, aşa că observaţia ta este minunată că în ianuarie, când Francisc i-a spus Elisabetei Pintilie că membrele Aniţei au păţit ce-a păţit şi capul ei... e dar că el nu putea spune decât dacă a văzut ce-a văzut şi Chiş, şi cum nu putea să vadă odată cu Chiş în ianuarie şi nici după ce-a văzut el, totul rămânând secret, nu-i mai rămâne altă posibilitate decât să fi văzut înainte de Chiş ce-a văzut Chiş... Şi că tot ce-a văzut Chiş se făcuse în spălătoria care era şi cămară de lemne, n-avea de unde să ştie Chiş, el n-a fost niciodată acolo... Pe betonul de-acolo se depusese un strat oarecare de pământ, de rumeguş de fierăstrău... Şi Chiş n-a observat că se lipiseră de ce-a văzut el pământ de-acolo, şi nici nu trebuia să observe, el a rămas uluit deschizând

geamantanul în care crezuse că va descoperi cine ştie ce avere şi pe care ca un hoţ îl tîrâse până acasă din strada Bălcescu... Pământul din spălătoria-cămară de lemne cu cel nevăzut de Chiş era acelaşi, spui tu, Ghenadie, şi-ai vrea ca Moise şi Lilica să se şi bucure. Şi mai ai şi mărturia Elisabetei Toni, că a văzut urme de noroi în camera lui Francisc în dimineaţa când o dureau dintâi, şi ai la îndemână şi buletinul meteorologic, care spune că în noaptea de patru spre cinci ianuarie, şi în cinci, ziua, temperatura aerului a fost scăzută, fiind cuprinsă între minus Îl grade şi minus 23 grade: ceea ce înseamnă că noroiul din cămara lui Francisc nu putea veni din spălătoria de la subsol ce folosea şi drept cămară de lemne: e deci o probă care... O să-i bucure pe Moise şi pe Lilica? Ei s-au luat cum s-au luat, după ce n-a mai fost Calagherovici, sau totul a început înainte, când mai era Calagherovici, a fost o nebunie poate a lui, că puterea lui e atât de grozavă că o poate stăpâni şi pe ea, nu numai pe alţii, a fost o neînfrânare a ei, o spaimă şi o curiozitate...

Şi apoi a venit podul de peste Amireş, acea noapte tulbure, şi apoi Aniţa, din dragostea lor sau din spaima unuia de celălalt... Râdeau fiind împreună când mâncau ceapă şi nu era nimic de râs, din senin se înjurau de mamă, era între ei mereu o pace plină de furtună, o veselie chinuită, o apropiere deznădăjduită care-i ducea în pat ca pe nişte descreieraţi, o moarte vie care le umplea zilele... Şi când se obişnuiseră şi cu asta, poate pentru Aniţa, a venit luna ianuarie şi groaza pe care zilnic o priveau în ochi uitându-se unul la altul şi cu care se obişnuiseră, repet, a răbufnit din nou... Şi descoperirile tale ce-o să le aducă? Ea, născând, după ce-şi plimbase burta prin lume (privită chiorâş şi unii surâzând chiar în urma ei), nu copilul ce creştea în ea, ci ziua în care ea ajunsese să-l aibă, gândul ei de-a-l avea, carnea ei surdă la ce se-ntâmplase cu Calagherovici şi blestemată de-l alesese chiar pe Moise, ea, născând deci, îşi înţelesese firea şi sângele ee bătea în ea ca un clopot, ca un clopot ciudat într-o sfântă mare, lin şi

cald şi violent şi îndepărtat, ca şi cum ea n-ar fi fost cea care-l purta în pântece şi cea care-l făcuse să fie, – ea, aducând-o pe lume pe Aniţa, descoperise care e datul ei pe lume, numirea ei şi menirea ei, să nu mai plângă când ei o înjură pe la colţuri şi flăcăiandrii îi mânjesc poarta cu păcură şi scârnăvii şi-i aruncă pe fereastră noaptea băligi tari de cal, să nu mai se certe când în magazinul de confecţii o calcă pe picioare bărbaţi necunoscuţi şi la „alimentara” femeile o lovesc cu şoldurile în treacăt şi la înghesuială ca pe o ciumă de care nu e bine să te atingi cu mâinile, ci numai s-o spurci cu gura şi s-o îndepărtezi cum poţi, să nu mai ţipe la această lume mută şi înverşunată împotriva ei şi duşmănoasă până la a-i da foc la casă, ca într-o noapte să piară şi ea şi Moise în flăcări, goi cum erau, ca nişte şobolani fripţi, să nu se mai bată cu ei şi nici să nu-i mai bănuiască deloc c-au vrut s-o aprindă, a fost o întâmplare, cineva o fi aruncat din nepăsare o ţigară, să-i lase pe toţi în plata domnului şi să-i pună în genunchi şi pe ei şi timpul care curgea peste ea, fără cuvinte şi fără nicio luptă, văzându-şi de burta ei care creştea şi de omul ce prindea puteri în ea, pentru că ea aşa îi învingea, aducând viaţă, ea aşa le închidea gura plină de bale, prin puterea cărnii ei de a aduce pe pământ un copil, asta era datoria ei şi ce avea ea de făcut acum ca să învingă timpul, bătrâneţea şi ura… Şi tu ce-i aduci? Un geamantan, o probă precum că…” „Şi ce vină am eu? Uite, o să-i mai dau încă o probă: se numeşte Naşul. Aşa i se spune lui Turea Simion. Cu vreo două veri înainte, Francisc a venit la el să-l întrebe cum ar putea încasa nişte parale de la nişte pacienţi ce nu-l plătiseră. Turea, ca avocat, i-a spus cum. Apoi Francisc a zis că mai are o chestiune de discutat. Ce? Scrie un roman. Şi ce legătură are asta cu el, cu naşul? E vorba de o problemă juridică, pe care el, ca nespecialist, nu ştie cum s-o ducă la capăt. Despre ce-i vorba? Personajul principal e un pervers îndrăgostit de o fetiţă. Nabokov, ar fi putut spune Turea, dar n-a spus, nici nu ştia de el şi nici nu-i apăruse acel roman… şi nici n-aveau vreo legătură de esenţă, acolo e

vorba de o cu totul altă pasiune şi o altă... Dă-i mai departe, a zis Turea, tăios cum e şi nepăsător, rece ca o lege, adică obiectiv, profesional... Ei, într-o zi, fiind această fetiţă la domiciliul personajului central, acesta profită de ocazie şi... fetiţa leşină. Văzând aceasta, eroul îi arde nişte palme, o stropeşte cu apă dintr-o cană, vrea s-o readucă la viaţă prin mijloacele clasice, deci cele obişnuite. Eroina se trezeşte şi vrea să plece acasă, dar eroul e plin de vitalitate şi din nou face ce-a mai făcut şi eroina nu mai are aer şi din acest motiv sucombă. Francisc l-a întrebat pe Turea: ei, cum ar putea eroul său să nu fie socotit criminal? Şi-n loc să-l aştepte pe specialist să se pronunţe, tot el răspunde: sunt două ipoteze, a zis, ori să îngroape victima, operaţie care e greu de dus la capăt, destul de greu, ori eroina să fie abandonată, pe părţi, în diferite locuri, la intervale de timp... Intre cele spuse de Francisc lui Turea în acea vară şi cele declarate de el când a recunoscut... este o foarte mare asemănare.41 „Asta dacă nu ţinem seamă de ce spune el acum că a fost forţat prin... şi i s-a dictat de Manoilescu ce să scrie, şi el doar a semnat...” „E normal să nege, trebuie să se agaţe şi el de ceva... Dar dacă ţinem seama de faptul că naşul Turea Simion nu a spus nimănui până în 21 august ce i-a zis Francisc în acea vară despre cartea la care lucra, înseamnă că niciun anchetator şi nimeni şi nici măcar

Ghenadie Manoilescu, pe care el nu-l înghite, n-ar fi putut şi de-ar fi voit să-i dicteze ce să semneze în declaraţiile sale, nu ar fi ştiut cum să prezinte faptele care urmau să le pună în contul lui... Deci nici eu n-am avut de unde să-i dictez asemenea monstruozităţi care să fie atât de asemănătoare cu cele declarate de el lui Turea. Şi este aproape o imposibilitate ca două persoane, eu, pe de o parte, şi Francisc, pe de altă parte, să aibă o imaginaţie identică: Francisc să-şi imagineze un roman exact la fel cum eu, peste ani... Şi eu să-i impun să recunoască verde cum a ucis-o pe Aniţa, fără să ştiu o iotă din romanul lui... Aşa că nu e nici măcar o coincidenţă bizară între cele... e o singură explicaţie, că şi o faptă şi alta, şi povestirea şi

crima, le-a făcut aceeaşi persoană... Eroul principal al romanului este şi personajul central al crimei şi declaraţiile date de el, chiar de zice că i s-au dictat, sunt expresia, ca să zic aşa, a propriilor sale gânduri. Aşa că nu mai are nicio şansă...” „Dar nici Lilica şi Moise, şi eu de ei îţi vorbeam. Probele tale sunt îngrozitoare, parcă înadins nu vrei să mai aibă vreo altă soluţie... Nu vrei să-i laşi nici măcar o clipă să uite acest adevăr... Şi ei se obişnuiseră împreună să uite... Se împăcaseră cumva unul cu altul, după luările de păr legate de Calagherovici şi de atâtea altele, se obişnuiseră să mănânce din aceeaşi oală şi la aceeaşi masă şi când te obişnuieşti cu ceva, cu cineva, uiţi, da, uiţi, reţine, uiţi adevărul care la început te-a împiedicat să trăieşti cu acel cineva, uiţi scârba, uiţi totul... Şi tu vrei să-i trezeşti din acea uitare, ca şi cum nu te-ar interesa vinovăţia lui Francisc, ci propria lor vinovăţie, care devenise jalnică şi monstruoasă pentru tine fiindcă ei se obişnuiseră cu ea.”

r„Să revenim la ce a spus naşul Turea: că Francisc lucra la o carte. Toată lumea scrie o carte, fiecare jură că viaţa lui e un roman, n-ar fi o năzbâtie să se fi apucat şi el să însăileze ceva într-un caiet. Dar cercetând hârtiile de pe la el din casă „cât şi cele de la Deva şi Vulcan, nu s-a aflat nici oînsemnare despre o asemenea temă. Să fi ars el propriul său roman, să se afle în altă parte?... Posibil, cum e şi posibil că nici nu l-a scris vreodată. L-a gândit, sau şi-a pus întrebarea: ce-ar face în cazul când o victimă de-a sa ar muri, cum s-ar scăpa de ea? Insă această întrebare poate să şi-o pună şi altcineva, nu numai el. Anita nu putea fi în diverse alte împrejurări victima altcuiva? Să revenim la naşul Turea: să-l credem că Francisc i-a declarat că scria un roman despre o fetiţă care moare şi... Neaflându-se manuscrisul, nu înseamnă că nu l-a scris, sau nu l-a gândit... Totuşi, nici o singură frază din însemnările lui şi din scrisorile lui nu arată că l-a preocupat o asemenea poveste. Acum el spune că tot ce-a zis despre cum a omorât-o pe Anita este de fapt subiectul unui roman la care el lucrează de ani de zile şi că tot timpul n-a avut încredere

că o să i-l publice cineva şi că s-a gândit că n-o să i-l tipărească pentru că o să-l găsească de necrezut, şi uite că a greşit: toată lumea e gata să creadă orice aberaţie, dacă le convine şi dacă astfel ies dintr-o dandana şi pot să doarmă liniştiţi: a greşit deci el neavând încredere în posibilitatea inşilor de a înghiţi gogoşi, orice fel de gogoşi, orice fel de poveşti şi de idei şi de lucruri împotriva firii, a greşit şi-i pare rău, ce spune el e crezut, ba şi argumentat de experţi, ştiinţific, ba şi atât de bine argumentat încât el de la un moment dat are impresia că el a inventat această gogoriţă nu ca să-i convingă pe alţii, ci ca alţii să-l convingă pe el ştiinţific că e nu doar posibil ce-a povestit el, ci e chiar adevărul gol goluţ şi că e neadevărată afirmaţia lui că a lucrat la un roman, nu există foi scrise care să probeze cât de cât că e vorba de o fantezie, nu, domnule… Şi eu zic atunci, contrar părerii tuturor, că nu e o fantezie ce declară el despre Aniţa: dacă e totuşi o fantezie? Ce interes ar avea el mereu să afirme şi să nege, ca să ne zăpăcească şi mai tare, că a comis o asemenea monstruozitate? Dar dacă el, mă întreb, nu înseamnă că am dreptate, ştie sau bănuieşte cine este vinovatul şi vrea să-i demonstreze lui, nu nouă, lui, acestui ins care se ascunde şi-i convine că nu e descoperit şi-i place să fie altul luat de păr în locul lui şi pus să plătească din gros, căci va fi vorba de o pedeapsă grea, exemplară, să nu-i mai vină nimănui ideea de a comite o asemenea monstruozitate – deci, dacă vrea să-i arate acestui ins că e posibil ca altcineva să plătească în locul lui şi să existe prin această pedeapsă o probă clară că vinovatul poate să-şi bea liniştit dimineaţa laptele sau ceaiul până în ziua balenelor şi a caracatiţelor, până la sfârşitul sfârşitului lumii, adevărul murind odată cu moartea celui pus să plătească din gros cu zilele lui şi cu viaţa lui, şi minciuna luându-i locul atât de adevărat ca un adevăr adevărat… sau povesteşte această sângeroasă întâmplare ca acel ins să se cutremure de indignare că lumea poate să creadă o aberaţie şi să vină şi să-şi declare vina sa şi prin asta să se limpezească povestea cu Anita şi mai ales să se

limpezească el în sinea sa şi să se ierte el singur, condamnându-se întâi el singur, recunoscând, şi apoi plătind, să-l ierte şi Dumnezeu şi cine-o vrea... Vrea el să provoace în acest ins o zguduire, să-l trezească, e cam riscant de zis, şi dacă nu se întâmplă cutremurul acesta artificial, venit din afară, dacă conştiinţa acelui om e moartă şi nu mai poate nicio scânteie s-o aprindă, sau dacă pur şi simplu acea conştiinţă doarme şi din somnul ei cald şi dulce nu vrea să se trezească şi nici acel ins care doarme şi el pe propria sa conştiinţă nu?... Atunci fantezia lui Francisc e ca o sinucidere, n-are niciun efect, ba are altul, nescontat, împotriva lui... are el siguranţa că până la urmă adevărul oricum va învinge?... Ar fi prea frumos, dar mie-mi place acest idilism al circarului, e ceva care pe el îl ţine în picioare şi-i dă forţa să se ocupe de fleacuri: de-o viaţă, de când se ştie, trecând prin târguri şi sate şi făcând oamenii să caşte gura şi să se mire şi să fie copii mereu şi să creadă în basme şi năzdrăvănii şi în acel idealism propriu circarilor, că maimuţele scot bani pe urechi şi iepurii dansează polca şi caii vorbesc şi ce e roşu e şi alb şi portocaliu şi că totul e posibil, şi adevărul să triumfe, şi şarpele să stea în coadă, şi că viaţa e astfel fermecătoare, şi numai noi trebuie să ne trezim şi... Oamenii serioşi trag tare, cum se spune, să-şi ia o diplomă, şi să-şi asigure o pensie fericită, ei nu se uită la fleacuri şi nu cred în săbiile care intră pe gât până se pierd şi nici în acele trecute prin palmă sau scoase din gură prin obraz şi nici în porumbeii ieşiţi din nimic, dintr-o pălărie goală, totul e o şmecherie care... Ei trăiesc fericiţi în apartamentele lor cu apă caldă şi cu sonerie şi în birourile lor cu ceşti de cafea şi sticle cu ţuică şi vin prin sertare şi din raiul lor niciun şarpe nu-i tulbură şi nu-i scoate şi uite-aşa trec şi se petrec fără să-şi cunoască cu adevărat nici vecinii de scară sau de curte cu care o ţin în certuri sau în beţii sau în vânzări şi cumpărări de mobilă şi de mere şi de haine vechi sau rămase scurte sau greu de încheiat peste burtă, fără să-şi cunoască nici rudele de la Vaslui sau din Pomârlanii din Vale, binele de a privi măcar o cazma înfiptă

în pământ, binele şi răul, liniştiţi se culcă ei şi se trezesc şi nu se uită la ei decât în oglindă: şi degeaba se spală pe dinţi şi merg pe două picioare sau cu bicicleta, ei tot în somn merg atâta vreme cât sub talpa casei lor şi a lor şarpele casei pe care dorm rămâne şi el o poveste şi o şmecherie şi o fantezie, un nimic. Francisc, care n-a clădit nici măcar o casă şi n-a sădit un pom şi numai de fleacuri s-a ţinut şi de nimicuri şi de panglici scoase pe nas, crede, în naivitatea lui, că nebunia cu Anita o să-l facă cel puţin pe adevăratul făptaş să-şi spună că uite, domnule, mai există nebuni care sunt gata să ia asupra lor chiar o josnicie a altuia, a lui, dacă el n-are curajul să şi-o ia, şi să fie pedepsit pentru această josnicie, ca jo*snicia s*ă nu rămână nepedepsită! Al dracului circar – şi-ai fi zis că nu e nici frumos, şi niciun semn de prietenie, sau de milă să iei ca al tău o monstruozitate, căci ar fi ca şi cum ai vrea să acoperi un monstru, tu făcând pe mântuitorul care se duce pe Golgota pentru păcatele altora, a, nu, el… nu dintr-o prietenie mămăligoasă, nu… el vrea să fie ordine şi toate să stea la locul lor, ca perele în păr, ca iarba şi ciupercile în pădure, cum le-a făcut di*ntâi p*ământul, fiindcă altfel se scufundă toată şandramaua, picioarele stau în locul mâinilor şi capul în locul şezutului şi asta e o perversiune mult mai îngrozitoare… şi fără leac… Aici văd eu cheia romanului de care-a pomenit Turea şi nu în ce zice Turea că ar fi vorba de un bătrân şi de o poveste de dragoste dubioasă şi de o crimă plină de sânge. Când se pervertesc nu numai simţurile, care după unii sunt din născare deviate… când gândurile, sentimentele, şi cele de dreptate, nu numai de dragoste şi amor, cum se zice în romanţe, de libertate şi de… Cine e bătrânul, un libidinos oribil, sau unul pentru care dragostea nu mai e ceva firesc şi în firea lucrurilor… e ceva în dezordine, nelalocul său în bătrânul ăsta care ucide până la urmă ca să nu se afle un adevăr, fundamental, că pentru el toate adevărurile sunt pervertite şi perversiunea lui… mă-nţelegi? Pentru mine totul e cu atât mai complicat cu cât probele de laborator şi analizele

medicale spun tot mai dar că fata a fost ucisă din teama criminalului de a nu fi descoperite raporturile sale sexuale perverse şi că tot din această teamă, ca să nu fie urmărit şi găsit, el a trecut mai departe, monstrul, fratele său geamăn din el a sărit şi l-a îndemnat să taie gâtul şi... Pentru mine e şi mai încâlcit totul când povestea lui Francisc că Aniţa întâi a leşinat şi pe urmă el a ucis-o se adevereşte de către experţi... Tilegan Ioan, de la Institutul medico-farmaceutic din Turnuvechi, şi care a făcut şi autopsia, confirmă că e posibil ce zice Francisc... Când sunt atinse acele regiuni reflexogene, se produce o stare de lipotimie şi-n această stare exanghinarea a fost practic totală... Şi prin tăierea venelor jugulare şi a carotidei, exanghinarea este posibilă, zice medicul Tilegan, coagularea nu se poate face, ca şi la vasele cu calibru mic... Deci, afirmaţia lui Francisc e confirmată de ştiinţă ca posibilă... deci s-a şi produs în realitate. Atunci se mai poate vorbi de fantezie? Şi încă ceva: toate precizările Tilegan le-a făcut în 6 noiembrie, dar începând din 20 iunie, deci la un timp foarte îndepărtat de data când Francisc le-a spus... Şi asta exclude orice posibilitate de a presupune că tot ce-a scris în declaraţii Francisc când a recunoscut faptele sunt dictate de anchetatori, de X, de Y, de Manoilescu... Ele sunt numai şi numai gândurile lui. Dar întrucât sunt confirmate de probele aduse de Tilegan, de sunt expresiunea, cum zice Manoilescu, adevărului material în cauză!... Mai poţi să crezi în fantezie? Sau să te îndoieşti de adevărul... Am mai văzut şi... Când ai numai certitudini, nu eşti neapărat un dogmatic, poţi să fi chiar un tâmpit. Există şi cretini care când nu înţeleg ceva sau nu vor să iasă din raiul lor cu etaje şi sertăraşe pe care şi l-au construit singuri zic că nu se poate să fie aşa, că e o bi zarerie... Ei sunt ca acei căţeluşi care-şi ling singuri şi plini de fericire botul virgin şi când plouă încep să mîrâie şi-şi închipuie în hărnicia lor că nu plouă şi nici n-ar putea să plouă şi nici n-ar fi nevoie câtă vreme ei n-au nevoie şi se simt ca în ceruri, plini de bucurie şi cu ochii beliţi de dulceaţa furnicăturilor din ei, nu plouă şi

nu poate fi aşa ceva adevărat, îşi zic şi mârâie pe nas. Manoilescu e incântat că l-a pus cu botul pe labe pe Francisc şi că adevărul nu poate fi altul decât cel constatat de el şi de experţii în care el are încredere şi mârâie de te îndoieşti câtuşi de puţin de acest adevăr – şi de fapt are şi de ce, căci se gândeşte că te îndoieşti de el, de mintea lui şi de profesionalitatea lui. Asta mă face să zic că el nu ţine atât la adevărul despre Francisc, cât la adevărul despre el, la valoarea lui... Îi dă ţigări străine lui Francisc şi discută foarte amical cu el şi-l îmbărbătează, că o să scape mai ieftin, şi aproape îi plânge de milă că n-o să scape chiar atât de ieftin, cu toate că şi-a recunoscut fapta: ai putea spune că ţine la el, şi şi ţine, şi că-l chiar iubeşte, ca pe un biet rătăcit, dar de fapt el iubeşte în Francisc părerea pe care o are el despre Francisc. Ce e perversiunea şi cine e acel bărbat care ucide? pare să ne întrebe Francisc în acel roman pe care nu l-a scris niciodată şi pe care poate nici nu-l va scrie, ceea ce n-o să-i scadă cu nimic din valoare..

/ „În 16 ianuarie, când s-a găsit valiza, m-am în/q trebat a cui este şi cine a pus în ea ce exista în ea şi cine a abandonat-o în strada Bălcescu. Le-am întrebat pe vânzătoarele de la magazinele cu geamantane dacă nu-şi aduc aminte de vreun cumpărător... Şi Ţuşcaş Irina a spus cum a vândut unui ins o valiză cu o pată de rugină pe broască şi când i-am arătat-o a zis că deşi nu mai are nicio pată şi pare alta nu e decât cea cumpărată de insul ce avea şi-o sfoară în buzunar... Am dus-o pe străzi să-l recunoască de-l întâlnim pe... Nimic. I-am arătat zeci de fotografii de pungaşi, tot nimic.41

A —r „Pe Francisc eu încă patru deţinuţi în haine / *f* vărgate şi bărbieriţi proaspăt i-am pus faţă în faţă cu Ţuşcaş Irina, confruntarea să fie cât mai obiectivă, să aleagă ea, de avea ce alege, cine e cumpărătorul valizei... L-a arătat pe Francisc şi a zis că purtase atunci o scurtă şi că i s-a părut mai înalt... Totuşi, după faţă şi voce era el... 44 „Totuşi, Francisc neagă că a cumpărat această valiză şi zice că el într-adevăr a cumpărat una, dar în luna

noiembrie, când a venit din Vulcan să o ia pe Dorina şi să se căsătorească. Probabil că Ţuşcaş Irina l-a recunoscut la confruntare deoarece a cumpărat de la ea valiza în noiembrie... ea însă confundă datele şi din eroare zice că el a cumpărat-o în ianuarie44. „Francisc şi Dorina sunt în contrazicere unul cu altul când vorbesc despre această a doua cumpărare... El afirmă c-a luat valiza, împreună cu soţia sa, din „Libertăţii44, iar ea zice c-au luat o singură valiză, din strada „Doja44, tot în luna noiembrie. Dar Francisc n-are dreptate: verificându-se, s-a stabilit că Ţuşcaş Irina în noiembrie nu mai lucra la magazinul din faţa bisericii din Piaţa Libertăţii, acolo a funcţionat doar până în 12 mai. Deci, în noiembrie n-a putut să-l servească pe Francisc în magazinul de lângă agenţia de bilete pentru avioane. Iar Poruţiu Emil, vânzător la magazinul „Universal44 din strada Doja, îşi aminteşte că în toamnă Francisc cu soţia au cumpărat o valiză de la el... Francisc şi Dorina zic c-au avut nevoie de-un geamantan ea să-şi împacheteze lucrurile când o să plece la Vulcan să se căsătorească. Acestea le confirmă şi Poruţiu: şi lui i-au spus că vor să se însoare şi au nevoie de-o valiză încăpătoare pentru haine... Astea dovedesc că Francisc a cumpărat două valize, una în ianuarie din Piaţa Libertăţii, pe care a lăsat-o în strada Bălcescu, şi alta în noiembrie, de la Universalul de pe strada Doja, ca să-şi transporte r uf aria la Vulcan şi...”

/~\ q „Presimţea Francisc eu nasul lui de câine că nu / fŞ mai este nicio speranţă să iasă din plasa aceasta de fapte în care a intrat?... şi spune totul ca să se termine cât mai curând bâlciul şi să i se dea fiecăruia ce i se cuvine? Ori a obosit? Ori nu-i mai place’ jocul periculos în care s-a înfundat, şi spune cât mai multe prostii ca să se vadă că e o glumă sinistră? N-are nevoie nici să mai fie întrebat, răspunde înainte de a fi întrebat, simte sau presimte ce vor de la el. Şi nu se sfieşte să mărturisească pe şleau nici cum a cumpărat valiza împreună cu Dorina de la magazinul „O.C.L. Produse industriale Nr. 32” din Câmpuleţ ca să

abandoneze trunchiul în ea şi ca să nu-i fie recunoscută valiza sa ştiută de mulţi (doar umbla prin trenuri şi autogări cu ea după el, burduşită de haine)... Presimte că judecata e inevitabilă, dar parcă nici nu-i pasă de ea, zice c-a ales un magazin mai frecventat, să treacă nebăgat în seamă. Dorina a rămas afară lângă vitrină şi el intrând a cerut o valiză... Vânzătoarea i-a dat una ce avea la o broască o pată de rugină. „Daţi alta, a zis el.44 „Rugina se poate şterge44, a zis ea. „Vreau alta44, şi când Ţuşcaş Irina s-a urcat pe o scară după altă valiză, el a scos din buzunar o sfoară şi-a măsurat lungimea celei pătate... Vânzătoarea a văzut şi s-a mirat nu că n-o alege pe cea nou coborâtă din raft şi că cere bon pe cea cu puţină rugină, ci că-i rămăsese un capăt de sfoară atârnând din buzunar... Ea cu gândul la cum o să plece el pe stradă cu aţa după el a greşit cu câţiva bani în plus preţul pe bon şi el i-a atras atenţia să modifice cifrele, dar calm i-a zis, fără ceartă... În această valiză, în 16 ianuarie, a băgat el ce-a dezgropat din grajdul caprei viitorilor săi socri, zice senin ca şi cum judecarea acestui fapt, precum şi a celor dinaintea lui, precum şi-a celor ce-au urmat până în momentul abandonării valizei în strada Bălcescu, seara, pe timp ploios, lângă scările liceului de fete, n-ar avea nicio importanţă, judecata neputând să-i facă niciun rău şi niciun bine, ea trebuind doar să fie.”

O O „Şi-am făcut într-o duminică după-masă o / y plimbare cu personalul până la Sănduleşti la cariera de piatră. În compartimentul nostru nu mai era nimeni, de sărbători trenul acesta cu vagoane mărunte umblă aproape gol din Câmpuleţ spre Buna şi mai departe. La tranzistorul lui Gălătioan se transmitea din ţară meciuri ide fotbal, la Iaşi, „Politehnica” învingea, în ultimul minut, pe Armata Târgu-Mureş, clujenii... Calea ferată trece şi peste o parte din muntele Plopilor şi probabil Moise era curios să vadă împrejurimile de pe acest munte artificial, cabana în construcţie unde Gălătioan îl şi vedea şef, brazii ee fuseseră plantaţi, parcul zoologic pentru pionieri şi şcolari. Muntele crescuse din te miri ce, din pământul cu minereu

de fier trecut prin concasoare şi staţii de spălare la Căpăuş şi îndreptat aici prin ţevi, amestecat cu apă, din gunoaie şi deşeuri aduse din Câmpuleţ cu camioane ani la rând, din zgură şi din ce transportau căcănarii în căruţele lor speciale după ce desfundau latrinele din străzile de periferie unde nu era canalizare, din nisipul purtat de vânt de la Dunăre şi poate dintr-o nebăgată în seamă frământare a adâncurilor acestor locuri... poate că un vulcan stins cândva îşi amintise de gloria sa dispărută şi începuse să-şi mişte adormitele sale puteri, poate că un nou vulcan se năştea (sub mlaştina ce fusese până atunci acolo) din moment ce aproape văzând cu ochii şi de necrezut muntele creştea spre cer, parcă totuşi plecând din străfunduri şi nu înălţându-se doar din cauza mocirlei aduse de la staţia de filtrare de la Căpăuiş şi a nisipurilor venite pe vânt... Eu mi-am adus aminte de gazda. Mea care înainte de a muri a visat munţi înălţându-se şi ea stând în vârful... chiar în vârful unuia, cu tălpile goale în bătaia vântului şi cu fruntea ajungând în lumea din cer, unde-a şi ajuns în noaptea următoare... Visase munţi plini de brazi şi de verdeaţă vara şi iarna ninşi, albi; şi-mi citise din Apocalipsa lui Ioan cum a văzut un cer nou şi un pământ nou... „Şi mi-a arătat un râu cu apa vieţii, limpede ca cristalul, care ieşea din scaunul de domnie al lui Dumnezeu şi al Mielului. În mijlocul pieţii cetăţii, şi pe cele două maluri ale râului, era pomul vieţii, rodind douăsprezece feluri de rod, şi în fiecare lună; şi frunzele pomului slujesc la vindecarea Neamurilor”. „Moise al nostru e trist, a zis Gălătioan, el nu simte mirosul muntelui... Este supărat c-au fost caftiţi dinamoviştii la Timişoara?” „Să nu mă pui la hoteluri44, a zis Moise. „Lumea şi-aşa te ştie director în Pătârlagele şi-o să-ţi zică aşa şi câind nu vei mai fi în învăţământ... Ce, crezi că în altă muncă e mai rău ca la clasă?” Moise privea pe fereastra vagonului trenul încărcat cu piatră, cu care ne încrucişam: îi părea rău că nu va mai fi dascăl? Se compromisese, şi Gălătioan găsea că e mai bine să-l şi aducă din Pătârlagele în Câmpuleţ? încercam zadarnic să-l

înveselesc povestindu-i de gazda mea şi de călătoria ei pe muntele Plopilor (care devenise centrul şi buricul şi temelia pământului), pe faţa lui nu se -clintea un muşchi, de parcă-l dureau măselele şi nu voia să aflăm şi să-l căinăm. „Ce mai face băiatul tău, Ilarion?" „Bine, creşte". „Mâine poimâine te văd bunic", a zis Gălătioan şi i-a pus mâna pe umeri şi aşa au stat câteva minute privindu-se în ochi cu acea nostalgie a atâtor ani care-i legase ca pe nişte soldaţi din acelaşi regiment, dar şi c-o neîncredere surâzătoare (şi eu sunt sigură căn acele clipe cât ei au stat ca îmbrăţişaţi, s-a destrămat şi-a murit totul între ei). Cine să mă mai asculte pe mine râzând de apa raiului, care este şi apa vieţii, şi de munţii, ce sunt stâlpii pământului? Moise poate nu putea să-nţeleagă un singur lucru: de ce era nevoie ca Gălătioan să-l fi invitat la o plimbare eu personalul? De ce nu-i spune: „Bă, trebuie să tragi pe dreapta." De ce nu-i cere şi lui consimţământul? Vrei? Crezi c-ai dat în bară? Şi dacă-i aşa, te dai bătut, eşti de-acord să lucrezi la turism? Bă, înţelege, e mai bine aşa... Care sunt motivele? Le cunoşti, astea, astea. Bun, le cunoşti, acuma înţelegi necesitatea tragerii tale pe dreapta? Cel mai mare ajutor ce mi-l poţi face, şi ni-l poţi nouă face, şi Anişoarei, şi ţi-l poţi şi ţie, este să tragi cărioara pe dreapta.. Dar Gălătioan îl ţinea de umeri şi-i spunea că mâine poimâine o să-l vadă bunic."

/ „E urât să-ţi schimbi părerea despre cineva după *J* ce moare şi să spui c-a fost mai bun, dar e şi mai urât să nu recunoşti, de-a fost bun, c-a fost. Să ne gândim la Florescu: a murit sub roţile unui camion chiar în ziua când mergea să-şi petreacă ziua de naştere cu Bindea, de la învăţământ. La înmormântare, Bindea nu s-a apropiat de sicriu, nu ca să nu-l observe pe Florescu de aproape, de durere, era capacul doar pus, ci ca să nu fie el luat în seamă şi să nu se spună c-a fost prea prieten cu un ins ce fusese scos de la cooperaţia meşteşugărească din Câmpuleţ cu câteva luni înainte ca plin de bube. Lepra am auzit că azi nu mai este la fel de violentă ca altă dată, sunt şi medicamente, şi carnea nu mai pică şi bolnavul nu mai rămâne ciung şi orb,

dar de bube e bine să te fereşti. În acel camion care s-a izbit de un bolovan se afla şi grasul de Uleu, Dumnezeu să-l ierte: se ducea la înmormântarea socrului său, cu care nu se înţelesese toată viaţa. Plecase, să nu se spună că nici la înmormântare nu l-a iertat şi nu s-au împăcat: şi iată că s-au întâlnit în aceeaşi zi dincolo, în moarte, împăcaţi. Intre aceşti oameni s-a băgat un fel de zgură ce nu poate fi dată în lături şi după care se judecă totul – şi ne judecă şi pe noi. Recunoaştem că Bindea s-a ascuns ca un porc printre puieţii de brad de la eăpătâiele mormintelor, dar cine ar fi făcut altfel în locul lui, tu? Poate nici nu te-ai fi dus să-ţi vezi intrând în pământ prietenul cu care ai făcut războiul până în Ungaria. Să-l dispreţuim pe Bindea? Da, aşa ar face şi el, şi ne-am scuipa pe noi în ochi de nu l-am înjura acuma: aşa se face că suntem împăcaţi cu noi înşine şi nu ne aruncăm sub tren. Tu vrei să te împaci cu tine însuţi, Moise, fără bineînţeles să recunoşti c-ai mâncat vreodată usturoi: nu, n-ai mâncat, dar îţi pute gura, şi asta din cauza altora. „Ai descoperit că ţi-a venit vremea să-ţi trăieşti viaţa cum vrei şi lumea te arată cu degetul şi zice că eşti curvar de n-o iei pe Lilica de muiere şi eşti închinat dracului de te-ai încurcat chiar cu muierea lui Calagherovici, că n-ai pic de ruşine în obraz: te judecă după acest ceva despre care eu zic că seamănă ca o zgură ce stă între oameni şi peste care nu se poate trece... Nu vor să te-nţeleagă nici că ţi-ai descoperit bărbăţia, asta care o mai ai, şi că nu mai poţi trăi fără carnea şi oasele tale: şi că de nici acum nu-ţi asculţi bietul tău sânge şi aşa cam hodorogit, o să devină şi el şi întregul tău corp de muşchi şi unghii şi muci duişmanii tăi cei mai grozavi şi-o să te simţi străin şi neputincios chiar în propria ta piele. Asta ţi-a mai rămas, în cnre să te ascunzi şi să fi, vorba vine, fericit, propria ta pieje: şi ei nu te lasă, Moise, şi nu te cred... Dar parcă noi îi credem pe alţii? Pe broasca aia de om, prietenul lui socru-tău şi al lui Francisc, îl ia cineva în seamă când zice că citeşte gândurile altora şi presimte ca şobolanii şi cutremurele de pământ de la dracu-n praznic? Creşte pui de lup, un zurliu, zicem, el zâmbeşte cu

gura până la urechi când îi aduce cineva un pui de lup, asta e fericirea lui: în mintea lui nu mai încape şi altceva, atâta este ea „să cuprindă un pui ’de animal sălbatic. Dăm noi doi lei pe el? E mai uşor să respingem ca neadevărate lucruri ce nu ne convin’ sau pentru care n-avem timp să le înţelegem... În nopţile tale de nesomn, cu mâinile strânse sub ceafă, privind cu ochi deschişi prin întuneric, tu ţi-ai găsit un răspuns la toate întrebările puse de tine şi puse de alţii, dar uite că nici în faţa mea nu eşti în stare să căşti gura şi să... Dimineaţa nu se mai potrivesc gândurile, ziua te ia prin surprindere parcă, nu mai eşti întins pe pat, în linişte, uruie maşinile, aleargă copiii după o minge de fotbal, trece peste drum o pisică, viaţa e altfel decât în gând: şi nimeni nici nu te-ntreabă de nimic, şi nici tu măcar... Cum să scapi tu de nopţile tale? Doar încurcându-te cu Lilica şi zicându-ţi că nu e nicio încurcătură şi niciun calcul măcar, nu e nimic altceva decât viaţa adevărată, fără acel ceva la care vezi că eu îi zic talaş, e mai bine zis aşa decât zgură... Tu îi mângâi genunchii şi o săruţi pe sfârcurile ţâţelor şi ea doarme în braţele tale uitând că există şi nu-i şopteşti la ureche „Lilica mea” şi nu-ţi vine să râzi cum ţi-ar veni de l-ai vedea pe altul prostindu-se ca un cârlan... Nu râzi, căldura ei trece prin tine şi în întuneric tu nu te mai vezi şi te simţi rupt de anii tăi şi de toate ale tale, tânăr: şi de când nu te-ai mai simţit tânăr, doamne! Şi-aşa noaptea se duce dracului şi nu mai ai vreme să stai cu pumnii sub cap şi să te perpeleşti, viaţa e mereu o lungă şi nesfârşită zi, he, he,. Este, băiatule? Vezi, mă gândeam privindu-te că pedepsele popeşti sunt proaste: ei te trimit în ţărână, să-ţi putrezească oasele şi gândurile şi să ajungi ţărână. Moartea de popi e o linişte fără margini şi iadul lor, pentru cei ce-ajung acolo, e o smoală încinsă care te fierbe... Pielea te ustură şi te arde, mai ieşi afară din cazan şi mai răsufli şi mai ce? He, he, e nimic, băiatule, sunt depăşiţi, depăşiţi... Ia să nu fie moartea altceva decât să stai întins pe pat în întuneric cu mâinile sub cap şi să n-ai linişte, nesilit de nimeni să n-ai linişte, nu pielea să te doară

şi să te frigă, gândurile să nu-ţi dea pace: ei da, asta ar fi o tortură adevărată, fratele meu, he, he, mai, cum zice Don Iliuţă, modernă, mai la zi cu ultimele descoperiri... De moartea asta ai vrut tu să fugi dormind cu fruntea pe gâtul Lilicăi, cu degetele în părul ei, ca dus... Păi să ne gândim: lumea zice că i-ai pus cruce lui Horia şi că pe Calagherovici... Dar de dormi sub umărul ei sau cum se nimereşte, şi doarme şi ea lipită de tine şi-n braţele tale, sau cum se nimereşte, nu înseamnă că nu ştiţi niciunul ce s-a-ntâmplat? Şi nici nu vă interesează, fiindcă nu v-a-mpins unul în braţele celuilalt nici dorinţa ei de a-l scăpa pe Calagherovici sau de a se răzbuna pe el şi pe nopţile lui lipsite de-acasă şi nici ambiţia ta de-a o vedea a ta, nici sângele tău cam copt şi nici sângele ei aprins şi neruşinat... a, nu, ea nu din preacurvie şi tu nu din câinoşenie, nu, voi v-aţi trezit în pat sub pătură fără niciun motiv, sau dintr-un motiv pe care nu-l ştiaţi, aşa cum nu ştiu când sunt în călduri nici alte animale ale domnului, he, he... voi numai din dragoste, Moise, adică din nevinovăţie v-aţi legat... De când căutai tu, băiatule, asemenea cuvânt: nevinovăţia înseamnă că nu numai trupul îţi este curat, ci şi amărâtul tău de suflet este dalb ca o floare de cais (lui Calagherovici îi plăceau romanţele), şi de-i aşa, şi aşa şi este de poţi dormi cu ferestrele deschise lângă ţâţele ei, atunci eşti nevinovat şi de tot ce se spune c-ai făcut cu Horia şi Cala... Dar e o minciună, Moise, ţi-o spun eu, cauţi să te-mpaci cu tine şi să dai vina pe alţii degeaba. E o metodă tâmpită, Moise: şi eu n-am putut să dorm şi-am privit noaptea prin întuneric tavanul, cu pumnii sub ceafă: tu semeni cu mine, băiatule, d-aia te ştiu. Semeni, până la un loc, fiindcă ţi-ai pierdut încrederea în tine şi în ce-ai făcut: ai început să te trădezi singur. Eu sunt sigur că n-am greşit niciodată niciun pas, asta mă face să nu te iert pe tine nici acuma... O să râzi, he, he, că trăiesc într-o singură credinţă, ca orbii, şi că orbirea asta mă face neiertător şi fără scrupule... Băiatule, când începi să ai milă de alţii şi înţelegere te abaţi de la drumul tău şi asta-nseamnă că drumul tău o fi fost de la

început greşit: şi eu n-am niciun chef să cred că mi-am trăit viaţa de pomană. Tu nu te-ntorci deloc cu faţa spre cine-ai fost, zilele tale trecute îţi put, vezi doar cei douăzeci de metri pătraţi de rai ai camerei unde aştepţi cu Lilica noaptea şi unde ziua fluieri şi-o ajuţi să gătească gomboţi cu prune şi tocăniţă de viţel cu găluşte. Dar astea erau mâncările ce-i plăceau lui Calagherovici şi proasta de Lilica a uitat şi crede că-i plac ei şi-ţi lasă gura apă şi ţie după de: şi în mirosul din raiul vostru stă, bagă de seamă, printre sâmburi şi aluat fiert, stă impresia că te afli în altă lume, că ţi-ai pierdut locul ce-l ocupai tu, băiatule, în spaţiu – şi că eşti altul: că nu mai eşti bătrân şi păcătos: fals! căci Calagherovici a mers lângă tine fără să ştii şi să ştiţi, în aerul trăsnind a tocană. Don Iliuţă zice că e un donquijotism legătura ta cu Lilica, e un fel de libertate de a ţine împreună mâţa cu şoarecele sau cu câinele, e împreunare ce nu ţine cont de nimic, dar care nu poate duce nicăieri: aşa că degeaba speri că ţi-a sunat ceasul libertăţii şi că nu mai ai nicio datorie şi nu-ţi mai pasă decât de încântările sângelui din tine şi că altfel de ceasuri le dai la closet şi tragi apa pe de şi nu te importă… Ba să te importe, he, he, băiatule, dacă te faci de râs, nu mă poţi face şi pe mine şi n-am să te las. Gândeşte-te bine: ai fost învăţător acum o mie de ani, când erai tânăr ca Peralta şi Horia: dar de-atunci nu te-ai mai ocupat de copii şi de clase, de cretă şi cerneală, ai avut alte sarcini şi ţi-ai pierdut cu desăvârşire (zic eu) ce-ai ştiut, aşa că n-ai nicio profesiune azi… De ieşi pe liber, fluieri în vânt, nu prin bucătărie. O să munceşti în administraţie, Moise, o să te ocupi de turism, de cabana din muntele Plopilor… N-ai fost niciodată un adevărat revoluţionar, ci un învăţătoraş ambiţios şi diletant, şi cu ambiţii şi cu diletantisme nu poţi ajunge decât unde-ai ajuns, într-un pat plin de ruşine pe care-l crezi tot ce ai mai sfânt: şi raiul ăsta o să te ducă la pierire, eu îmi iau mâna de pe tine, cu diletanţi nu mă mai încurc, ca să nu dau ortul popii odată cu ei. Chiar mă despart de ei ca de râie, cum o fac acum numindu-te directorul trustului, he, he, de turism

din Câmpuleţ. Îţi dau o pâine, Moise, dar nu te mai cunosc. Ce crezi că dragostea cu Lilica n-are nicio legătură cu munca ta şi cu poziţia ta, că e doar un fel al tău de a te mai răcori şi fi mai liber, că nu înseamnă nimic altceva? A, nu, nu vrei doar să-ţi îndulceşti zilele, e şi un fel de-a da cu copita ca vaca ce răstoarnă găleata cu lapte, scuză-mă pentru că-ţi zic vacă, când de fapt eşti bou: vrei să scapi de sarcinile tale, de munca ta, să te faci nebun, sau oricum nedemn de a te mai trimite să rezolvi… De-i aşa, te trimit la dracu de tot. Un soldat care o ia razna şi trage prost nu că nu-l doboară pe inamic, asta ştii din război, dar îşi zboară şi lui creieraşii, ba mai rău, te atinge la cap şi pe tine. Degeaba vrei tu să-l desparţi pe Moise cel cu Horia în cârcă de Moise cel cu Lilica în braţe, ei sunt acelaşi aluat şi se confundă. N-a pierit ăla vechiul, băiete, încălecând pe-o nuia. Ala ura, ăsta iubeşte, altă mâncare de peşte – crezi tu asta? Ai să dai bonuri de masă turiştilor şi celor veniţi prin sindicat să stea cu burta la soare, Moise, ca administrator o să râdă toţi de tine ca de-un căzut de pe cal şi n-o să pari nimănui cu stea în frunte: n-o să-ţi meargă escrocheria ce-o faci împotriva mea în primul rând, tăvălindu-te c-o zănatică, n-o să-ţi ia nimeni în serios ruptura ta de mine: căci asta vrei să arăţi, nu pe faţă încă azi, că nu mai vezi nicio cale s-ajungi cu mine la liman: deci gândurile şi convingerile şi viaţa mea şi-a ta şi tot ce-a fost au fost nişte tâmpenii şi tu nu mai vrei să te lupţi cu morile de vânt, scuipi pe mine şi pe tot şi nu-ţi mai trebuie nicio credinţă care nu duce la nimic decât la moarte şi că ţi-e mai bine şi mai sigur pe o saltea cu cearşaf decât cu mine, nebunul cel mai nebun, bătându-mă fără speranţă cu cai verzi pe pereţi… Te-am ghicit, băiatule, renunţi la orice convingere în afară de raiul tău de zece metri patraţi şi eşti şi delicat, nu urli în gura mare, ci pe tăcute: ba chiar lăudându-mă pe mine peste măsură, că tot o ţin ca Ieremia, cu oiştea în gard, fără să-mi pese, ca într-un vis grozav ce nu poate să nu mă scoată la mal!… Eşti un ticălos, Moise, mai ticălos decât Anişoara, care vrea să se împace cu Dumnezeu şi aprinde lumînări

prin biserici, tu vrei să te împaci cu tine, trădându-mă pe mine şi trădând şi ceva mai scump decât mine şi decât tine, credinţa noastră... Aici e drumul tău fără întoarcere, Moise: e ca şi cum ţi-ai pune singur ştreangul la gât! Nu mai vrei să te baţi să schimbi lumea, să semene nu mai vrei nimic cu mine şi nici cu tine, nu: drept pentru care băiatul îşi şi schimbă mănătăluţa într-o cămaşă de noapte: pentru el asta înseamnă să fie libertate şi să fie liber şi fericit, să dea din buric! Să-ţi fie ţărână uşoară!”

’j-’j „Ce vrei, băiatule, să-ţi dau în scris că nimeni

7 – – împăratul norilor nu te va mai urî şi vei primi în fiecare lună prime şi copiii tăi vor învăţa la Moscova şi Paris, vrei o poliţă de asigurare pentru ce-ai făcut, asta-mi cerica să te lepezi de drumul pe care l-ai apucat? Ei, n-o să-ţi dau nici măcar un chibrit să-ţi dai foc şi nicio cană cu lapte, eu nu dau milogilor nimic, nici nu merită, mai mult ne-ncurcă. Ce vrei, galoane, locuri la Sovata şi la băile Felix, vrei o perspectivă plină de lumină, luminoasă, he, he... adică, băieţică, tu în loc să-ţi bagi capul în ţărână de ruşine stai la târguială eu mine ca un negustoraş de cai... Nu, n-o să-ţi salveze nimeni pielea ta păcătoasă, de nu ţi-o scapi singur, geambaşlâcurile nu mă interesează... A, vrei să spui că nu mai am nevoie de tine şi că altă dată nu m-am dat în lături de-a-l beli chiar pe omul ce era atunci lângă mine, pe Calagherovici. N-ai martori, n-ai putea susţine asta, însă între noi nu e nevoie de martori, ştim amândoi că e adevărat, dar la fel ştim că nu l-am trădat atunci punându-i în gură ce nu zisese, nu, am scăpat de el, ne încurca. Mă mir că nu ţi-e teamă, şi că nici nu-ţi mai pasă de tine, doar ştii că eu îţi voi mânca ficaţii şi-ţi voi reteza capul de nu-ţi intră minţile la loc în el... Căci eu ştiu şi cine eşti şi ce-ai făout. M-am săturat de nebuni, de Sevastiţa care aude cai vorbind şi umblă pe pământ şi pe sub pământ pe unde e şi iadul şi raiul, mielul domnului şi şerpi cu aripi, care se uită în sus şi zice că cerul e doar o părere, că totul e una, morţii trăiesc cu viii (dar nu se văd între ei decât cei care trebuie să se vadă), m-am săturat şi de bolboroselile Anişoarei,

care ori îşi bate joc de mine, ori într-adevăr e căzută în cap de-mi zice să nu mă ating de tine că ai nume mare şi că trebuie să citesc biblia şi să văd cum Dumnezeu văzând poporul său asuprit s-a coborât într-un rug de foc şi i-a spus lui Moise cel care păştea turma socrului său că vrea să-i izbăvească de mâna egiptenilor pe copiii lui Israel şi să-i ducă într-o altă ţară, bună şi întinsă, unde curge lapte şi miere... şi vor sluji pe Dumnezeu pe muntele acesta... Eu nu sunt Dumnezeul tău, cum râde Anişoara, şi peste mine este altcineva şi pe urmă nimic de capul nostru nu este de fiecare facem ce ne trece prin cap..." „Eu n-am spus aşa ceva, nu m-ai înţeles, eu vreau doar să-ţi citesc ceva, din biblie... Cele din urmă cuvinte ale lui Moise... Moise s-a dus şi a mai spus următoarele cuvinte întregului Israel: „Astăzi, le-a zis el, eu sunt în vârstă de o sută douăzeci de ani: nu voi mai putea merge în fruntea voastră şi Domnul mi-a zis: „Tu să nu treci Iordanul". Domnul, Dumnezeul tău, va merge el însuşi înaintea ta, şi vei pune stăpânire pe de... Iosua va merge înaintea ta, cum a spus Domnul. Domnul va face neamurilor acestora cum a făcut lui Sihon şi Og, împăraţii Amoriţilor (şi ţării lor) pe cari i-a nimicit... Moise a chemat pe Iosua şi i-a zis în faţa întregului Israel: „Întăreşte-te şi îmbărbătează-te. Căci tu vei intra cu poporul acesta în ţara pe care domnul a jurat părinţilor lor că le-o va da, şi tu îi vei pune în stăpânirea ei..." Asta înseamnă, zic cu Anişoara Caramalis, de care cu multă plăcere râdeţi dumneavoastră, că Moise cel din biblie, după ce a îndurat patruzeci de ani în pustie conducându-şi neamul spre pământul promis de Dumnezeu, a rămas pe dinafara acestui pământ, lui nu i-a fost dat să intre în el... Şi poate că bătrânul nostru Moise, he, he, râd şi eu ca domnia voastră şi ca alte domnii, prietenul nostru, care s-a zbătut cum a putut, o fi dat cu ochii de cartea sfântă şi s-o fi cutremurat: dacă nici el n-ajunge nicăieri, nu e mai bine după o viaţă pierdută să nu mai o ţină ea zăludul tot în fruntea altora şi să se bucure şi el mai puţin de cele promise în pământul promis şi să-şi vadă de grădiniţa lui cu

zambile şi viorele şi de cărniţa dragei noastre Lilicuţa?... Mai face şi el o pauză, ho, ho, se mai hodineşte, cum fac ardelenii la deal, mai bea o horincă lângă o bucată de carne. „Nu-i asta,

Anişoara Caramalis, el nu stă să mai răsufle, el dă ca vaca cu copita, supărat, el nu mai crede în pentru ce s-a zbătut... El se simte ca sub un clopot fără aer, apăsat, şi nu vede nicio scăpare: decât de nu cumva Francisc face vreun hocus-pocus, un miracol... Se teme de orice, şi de ce este dincolo de apa Iordanului, şi de drumul pe care a mers, şi de morţii care au murit, ce mai, dumnealui, domnişoară, crede într-o fatalitate din care nu poate ieşi nicicum... decât, am mai zis, poate scos de mână de Francisc... A, nu sunt invidios pe un circar... Nu sufăr c-a trecut Moise de partea unui panglicar, asta-l priveşte. Nu e nici măcar ţicnit, să aibă o scuză şi să nu râdă nici alţii de el. El nu m-a părăsit pe mine din cauza dragostei pentru Lilica, asta s-ar mai înţelege cumva, nu, şi nu s-a lepădat de mine nici pentru că s-a împrietenit cu Francisc, şi asta s-ar mai înţelege cumva, deşi el cu prietenii s-a purtat întotdeauna cum se ştie... nu, el nu mă mai cunoaşte nu fiindcă nu mai dă doi lei pe mine (lucru ce iarăşi se poate înţelege când nu-ţi mai plac ochii cuiva) şi nici pentru că vrea să-şi păstreze libertatea sa de-a face ce vrea: e mai rău, toate astea au o cauză, pacea asta a lui în care s-a-nfundat vine nu că m-a trădat pe mine: el a trădat tot ce-a fost el, a trădat chiar o idee, s-a-mburghezit şi... Da, poţi spune că merită să fie ras un ins ce trădează revoluţia... nu, nu pe mine, eu nu contez... dar de bărbierit am să-l bărbieresc pentru ideea... Sunt eu ranchiunos, o fac din supărare sau din dreptate, judecă şi tu... zici că-şi vede omul de grădiniţa cu viorele şi trandafiri... adună şi timbre... s-a dus la Vatra Dornei să bea ape şi să tragă în piept aer cu ozon... şi-a cumpărat un pardesiu din pachet şi şi-a comandat mobilă de bucătărie... şi cearşafuri, vreo douăsprezece... Toate se ştiu... şi două pijamale... foarte bine, face omul ce vrea cu banii lui... Dar nu-i asta, da, e mai grav... s-a dus la Francisc

să-l înveţe să danseze d-astea… şi-a luat şi cravate colorate, două, una din lână, groasă… Şi Lilicăi i-a comandat o pălărie de la o babă care are o verişoară la Budapesta… Şi douăzeci de perechi de ciorapi, pentru el… Şi pastă de bărbierit „Bourbon”, tot din Ungaria… Şi duminica la amiază, când se-aşază la masă cu Lilica, îşi pune cămaşă curată şi se bărbiereşte.

E normal, poţi zice tu… Nu e, zic eu… pentru că nu e vorba de creşterea nivelului de civilizaţie, draga mea Anişoara… e altceva: el s-a hotărât să se bărbierească duminica pentru el, şi să-şi pună ciorapi noi ca să se simtă bine el… şi să danseze d-astea, şi să bea ape la Vatra Dornei şi Căciulata… toate le face pentru burta şi pielea lui, fiindcă, Anişoara Caramalis, aici e buba, el s-a hotărât să trăiască numai pentru el! El nu-şi pune nicio speranţă în viaţa viitoare, o, nu, nu e mistic, dumnealui, nu aşteaptă de la Dumnezeu vreo pomană… şi nici n-ar avea prea mult ce s-aştepte… şi nici nu s-ar fi mânjit cu atâtea rahaturi de aştepta ceva de la cer, ori se temea de el… De-asta, Anişoara Caramalis, lui îi e groază de moarte! Vrea să trăiască bine cât mai poate, moartea îl îmbolnăveşte numai când se gândeşte la ea… Şi morţii îl îngrozesc… Cred că s-a-mprietenit cu Francisc ca să-l scape de moroi… N-are somn băiatul… Şi moroii vin noaptea, pot să-ţi sugă sângele şi să crapi… He, he, te înverzeşti văzând cu ochişorii şi nu ştii ee ai şi de fapt îţi sug vampirii sângele… Vampirii sug sângele poporului, cum zice… Chiar, cine zice? A, da… Caragiale. Dar el n-are pace de gândurile lui, he, he, ăştia sunt vampirii… Şi vrea să-l scape Francisc cu hocus-pocus-preparatus şi cu… cu ce? Când vede un mort pe drum, începe să tremure… Şi caraghioşii îşi zic: uite, domnule, ce-nseamnă urmele războiului, au trecut atâţia ani şi pe Moise tot îl mai cuprind spaimele şi-l trec sudorile când stă dumnealui prin preajma unui mort… Prezenţa morţii îl zguduie, vezi doamne, din cauza ororilor războiului. A, nu, el tremură din cauza lui Horia… ştiu şi ziua când a-ngheţat pielea pe el pentru prima oară… De ce crezi că i-a căutat el

mormântul? Să-l dezgroape şi să vadă de nu-i neputrezit şi cu faţa roşie şi să-i bage un cui în inimă, să nu-i mai tulbure nopţile dumnealui... Se apără de moarte petrecându-şi nopţile în chef cu Lilica şi dormind ziua... Se apără de duhul lui Horia, he, este, fratele meu? De ce taci tu ca un mut? Nu ştiu eu ce-ai făcut cu cadavrul care s-a găsit primăvara undeva pe malurile Blahniţei îngheţat? Ai crezut că-i al lui Horia şi-ai zis că-l duci la morgă în Turnuvechi să-l recunoască...

Dar l-ai lăsat o noapte în câmp, lângă baltă şi lângă pădurea de plute... doar doar l-or mânca lupii şi vulpile... Ai zis că n-ai avut maşină şi n-ai avut ordin scris să-i ridici de pe locul unde fusese găsit, ceea ce era şi adevărat, dar adevărul adevărat e c-ai vrut să-l rupă în bucăţi fiarele, să-i mănânce carnea încă neputrezită din cauza gheţii în care stătuse ca într-un tron şi să-i împrăştie oasele peste câmpuri... L-ai dus apoi întreg la Turnuvechi, nemâncat de sălbăticiuni, însă nu era Horia... altcineva... Sufletul lui Horia e duşmanul tău cel mai periculos, moroiul îţi poate distruge viaţa, he, he... Cine a fost Dunărinţu? Un fiu de ţăran care a terminat şcoala normală, a ieşit din război şi-a ajuns apoi învăţător la el în sat... Om însurat, cu copii, la casa lui, la locul lui... intrat de tânăr la comunişti, prin Calistrat, înainte de război, când nu se ştia că vor ajunge la putere... şi nu se gândea că se va îmbogăţi, nu?... era un visător, un ins curat, aşa-l ştie lumea... Şi-aşa-l ştii şi tu, Moise... Ce viaţă simplă... Insă de-a murit un asemenea om bun şi drept, să n-aibă el nicio putere după moarte, numai spânii şi şchiopii să se facă moroi? Dacă s-a făcut şi el? Atunci el trebuia în primul rând de capul tău să se ţină... să-ţi distrugă masa şi casa şi nenorocitul tău de suflet... noaptea... un liliac să-ţi intre pe fereastră când dormi şi să-ţi sugă sângele... Deci tu ai umblat cu calul Mişu după el prin sate întrebând peste tot, nu ca să-i ridici statuie: ca să-i fărâmi ţeasta şi să-i îngropi oasele în cavou de ciment, cu uşă de fier, să-i iei orice putere... Şi să te poţi odihni, să te liniştească, de el nu mai e moroi, în inimă cu un cui bătut pe

furiş şi lăsat neputincios!... Şi cum nu i-ai aflat nici oasele, nici cadavrul, nici locul, nici numele, nimic, el rătăceşte nopţile şi oricând poate să-ţi bată în fereastră, şi uneori chiar ţi s-arată, recunoaşte... ai mai recunoscut, mie, mie... Şi, negăsindu-l, te-ai împrietenit cu Francisc, omul dracului... venit pe lume într-o casă de târfe la Deva, diavolul în persoană... Oricum, cu puteri miraculoase... Citeşte în palmă... vede prin zid, aude la zeci de kilometri şi vede ce nu se vede... El putea să te apere de acele forţe obscure, este, he, he, de forţele ce vin din necunoscut, el e... în lupta cu moroiul de Horia... Dar te întreb, dacă moroiul e în tine, să zicem, dacă s-a băgat în căpuşorul tău... Te-ai izolat acum cu Lilica în casa ta ca într-un deşert... Crezi că Francisc o să te scape de ce e în tine, de gândurile tale? Băieţică, un om care trădează o idee şi crede în moroi şi-şi umple nopţile c-o muiere şi nu-i mai pasă de lume, ca şi cum ar trăi în pustie, este un om mort: aşa că nu-mi bag nici cât negru sub unghie vreo vină atunci, adică acum când te voi bărbieri şi-ţi voi tăia cu mâna mea căpşorul: nu fac altceva decât să las fără căpăţână un om care deja e mort de mult...”

sy „îţi este mult mai uşor acum să te uiţi înapoi j/ spre prietenia ta cu Horia şi să fi trist: aducerile aminte sunt duioase, nu doar că e vorba de de, de el, e acolo şi tinereţea ta trecută şi -care nu se va mai repeta: ce frumoşi sunt anii noştri tineri! Ce plini de planuri!... Şi tu nu l-ai cunoscut deloc de n-ai vrut să-l asculţi şi să-i dai dreptate, şi parcă timpul n-a ţinut cu tine: şi ai toate motivele să te dispreţuieşti. În prietenie nu există compromis şi jumătăţi de măsură, ca şi în politică şi în dragoste, îţi ziceai, trebuie să te dăruieşti în întregime... Cu Lilica ai şi trecut la fapte, ce gândeşte omul asta să şi facă, şi-ţi pare bine; dar de felul cum te-ai purtat cu Horia, că v-aţi rupt prietenia, îţi pare rău. Acum, ţi-e şi mai lesne... Eşti mărinimos cu el, ca să poţi fi şi cu tine. De fapt, cine te-a obligat să-l înlături, sau, aşa cum se spune, să-l omori, eu, altcineva? Eşti un cretin dacă-ţi închipui că te poţi scuza în faţa ta şi a altora

dând vina pe altcineva decât pe tine. Te deranja, era mai cu cap ca tine, te enerva, îţi stătea în cale, nu puteai ajunge ce doreai, l-ai distrus din interes personal, nicio sarcină politică nu ţi-a cerut aşa ceva, ce-ar fi câştigat raionul sau partidul din Câmpuleţ dacă el nu mai era, ce, se termina mai uşor colectivizarea, creştea producţia de lapte şi de câlţi? Câştigam eu sau altcineva ceva de nu mai era el, câştiga partidul? Şi pun această întrebare, fiindcă tu ai impresia că ne-ai salvat pe noi şi ai salvat linia noastră, sacrificându-te… Dar uiţi că întâi e sacrifi cat cel care nu mai este după o întâmplare între doi şi nu cel care dintre ei doi rămâne în viaţă. Au crăpat mulţi inşi în secetă şi în război, fără niciun folos au murit astă iarnă de gripă câteva zeci de bătrâni din împrejurimi şi tot fără niciun folos pentru lume mor zilnic atâţia inşi loviţi de bătrâneţe sau de boli: dacă Horia ar fi pierit ca să se mişte spre bine toate în Pătârlagele, era şi el mare acum, măcar cu placă pusă pe casă, de s-a făcut o greşeală cu el, ori erai tu fără gânduri, tot mare, c-ai împlinit o sfântă cale curăţând drumul chiar de cineva la care ţineai… Ce frumos ar fi fost: Moise a trecut şi peste prietenie ca pătârlăgenilor să le meargă mai bine, el a sacrificat pe altarul omenirii, măi frate, chiar tinereţea sa, prietenia… Bântuit de un mare ideal, he, he, este c-ar fi fost mişto? Şi-ai ţine-o şi-acuma tot pe muzica de-atunci şi n-ai fi trist şi nu te-ai văicări şi nu ţi-ai căuta o fugă între fustele Lilicăi şi n-ai face niciun compromis cu propria ta conştiinţă, aia pe care o ai, cât o ai… Cum adică, unele se pot măsura cu un cântar şi altele cu altul, şi cu alte greutăţi? Fără jumătăţi de măsură, bine… nu poţi zice: muiere, ne iubim, dar nu împărţim şi noaptea în două… bun, dragostea ori este în toate, şi în vorbe şi în nevorbe, ori nu este… Aşa-ţi spune ţie o păsărică la ureche, din tine vine un ciripit de păsăruică şi nu poţi să-ţi astupi urechile cu ceară, n-ai cum, nu vine dintr-afară, să te poţi feri cumva… Bine, aici nu poţi face niciun compromis cu tine şi cu conştiinţa ta, aia pe care o ai… bine, dar de nu vrei nici cu Horia să… atunci nu fi trist, băiatule, nu e niciun

compromis aici, e mai rău, e o minciună gogonată: recunoaşte pe şleau ce s-a-ntâmplat între voi! Căci tu chiar înainte de-a-l lichida, de-ai făcut asta cu adevărat, l-ai distrus ca om, şi asta ştiu eu, am fost şi martor… L-ai persecutat la şcoală şi l-ai cărat pe drumuri şi nu l-ai lăsat să facă ce vrea şi i-ai închis toate căile chiar spre mine ca să se plângă, zicându-i că e un bandit: dar mai mult decât că l-ai ras în ce încerca să facă, l-ai ras în ce gândea el că e bine… Văd că zâmbeşti şi-ţi zici că ai învăţat asta de la mine şi că eu şi acum nu fac altceva decât să te oblig să crezi că tot ce-ţi zic eu este adevărul adevărat şi că o mai grozavă persecutare a unui ins decât să-l persecuţi şi în ce gândeşte tu nu cunoşti… zâmbeşti, da, semeni cu mine, deci se poate că ai dreptate, mă cunoşti, eşti ca mine… da, dar atunci şi eu am dreptate: te-ai purtat cu Horia ca un criminal, şi înainte de a-l omorî (de l-ai omorât cumva, nu ştii precis) i-ai otrăvit gândurile, ştiu precis, l-ai persecutat ca pe un bandit, ca s-araţi altora, şi lui, şi ţie, că tu ai dreptate… În toate ciocnirile cu el tu vedeai nu o râcă împotriva lui, ci o mare dragoste care te cuprinsese din unghie în păr pentru comunism şi care-ţi lua toate zilele şi toate nopţile, tot timpul, adică toată viaţa: deci nu mai era nimic întâmplător că voi vă izbeaţi unul de altul, cineva n-avea dreptate, şi era el, nimic’ întâmplător nu exista în această neînţelegere dintre voi, aşa trebuia să fie, tu erai plin de dragoste, şi el neapărat de ură faţă de linia partidului: şi el şi trebuia dat în lături ca să triumfe linia, îţi ziceai, linia, nu tu, linia, îţi ziceai tu convins că faci un bine comunismului şi nu c-ai făcut din comunism o afacere personală şi-o avere personală… Tu erai buricul pământului, cu tine-ncepea şi se termina revoluţia… Şi-acum zici că nimic nu mai are niciun rost pentru tine şi că… Te-ai îngrăşat, băiatule, a dat şi-n tine burghezia, he, he… Te-a apucat mila, de tine, tu care n-aveai milă nici faţă de-un purice! Mila e o băutură scumpă, se plăteşte cu capul, chiar de te-apucă faţă de tine, şi mai ales atunci… Eu strig la tine, bagă-ţi în cap. Fiindcă văd că mergi cu gâtul spre

laţ. Vrei să te omori? Va să zică tu ţi-ai făcut datoria: ai fost revoluţionar până ai prins ceva slănină şi acuma te-au cuprins şi te ard alte sentimente, vezi, doamne, mai omeneşti, dragostea, he, he, spaima de moarte, ruşinea de prin ce-ai călcat şi de ce-ai dres... În căpuţul tău şi-au făcut cuibuşor nişte idei personale, he, vezi cum eşti?... Şi lui Horia nu-i dădeai voie să aibă niciuna: nimic, tovarăşi, nimic personal, totul este al colectivului, să terminăm în toate cu proprietatea privată care pute ca o privată! Parc-aşa-ţi gâlgâiau din gât vorbuliţele, he, da... Revoluţia nu poate fi privită dinafară, ca pe o nuntă, sau ca pe o horă, ca pe o mireasă, ca pe ceva al altcuiva pe care-l cântăreşti şi judeci, revoluţia trebuie s-o trăieşti, să fi trup şi suflet cu ea. Horia avea păreri, păi... Şi aşa nu mai mergea. O revoluţie trebuie să răstoarne totul ca să învingă şi ea trebuie să treacă şi peste nişte amintiri din tinereţe sau din război şi peste duioase, he, he, şi plângăcioase sentimente... particulare... prietenii de cârciumioare, cu lăutari la ureche oftând, of, of, Lino-Leano... Ordinea nouă nu e o domnişoară, a, nu, ca să se afirme o lume nouă trebuie bărbăţie! Şi cine-mi face mie acuma pe surdul? Tu... Ba ai mai vrea să te şi scot cu tam-tam de pe unde eşti băgat şi să fac din tine un erou: uite că n-o fac! Tu l-ai ras pe Horia până şi din comitetul de „Crucea roşie”... şi tot nu ţi-a fost de-ajuns... L-ai făcut şi de râs, c-a furat nişte slănină în şcoală din dulapuri, la internat, cu Peralta... Că ţi-a spus Calistrat, râzând... dar nemai trăind Peralta să recunoască ori nu gluma, Horia a rămas un gă*inar, n*ici măcar un hoţ... Şi tot nu ţi-a fost de-ajuns. Trebuia discreditat pe plan ideologic şi politic: şi-ai găsit chestia cu cuiele de la fabrica din Câmpuleţ. Şi tot degeaba... El mai avea prieteni, inşi care-l credeau... Şi-ai făcut, sau n-ai făcut tu... oricum, el n-a mai suflat... Eu n-o să te discreditez: eşti o treanţă... înainte, chiar de mai călcâi în strâchini, cum ai şi călcat, măcar voiai ceva: te interesa revoluţia, păreai că-ţi ard şi urechile pentru ea, pentru comunism, pentru, vorba lui Don Iliuţă, idee, ceea ce era

ceva!... Chiar de în tine era şi-un fel de chiabur, ei, da, he, he, un chiabur al... cum să zic, al revoluţiei... Se potriveşte, nu se potriveşte, îţi zic aşa, şi tu le ziceai altora chiaburi, încă împuţiţi, şi de se potrivea şi de nu... O idee are alt preţ decât un fund de muiere, altă valoare... dar ce să-i faci, valorile se schimbă pentru tine... Dracu mai ştie ce e în sinea oamenilor, zici tu, sau în sinea sinelui, acolo unde e negură şi nimic conştient... Uite ce descoperire mare ai făcut, bravo! Ca să te-ascunzi după ea... Aşa-l înţelegi şi pe Francisc: ce miracole sunt în puterile omului, ce lucruri neînchipuite poate el împlini! Şi de-i aşa, şi Horia avea dreptul să gândească altfel atunci... Sunt în noi atâtea necunoscute gânduri, trebuie să le dăm voie să fie libere. Şi-i dai lui Dunărinţu libertatea de a fi putut, spune ce gândea şi ce voia, de ce, nu ca să-ţi dai şi ţie acelaşi drept?

Mă crezi pe mine vită încălţată să nu înţeleg că tu prin şmecheria asta şi fără să te coste nimic vrei să-ţi câştigi dreptul pentru tine de a face ce vrei, de a nu mai răspunde în faţa nimănui de cum te porţi şi vorbeşti şi de-a avea adică libertatea care o vrei tu şi care n-are margini şi în care încape şi fundul Lilicăi şi circul lui Francisc şi orice... Dar atunci de ce nu-ţi iei şi dreptul de a răspunde pentru viaţa lui Horia? Dacă tot îţi pui cenuşă în cap şi spui c-ai fost păcătos că nu l-ai lăsat pe Dunărinţu să vorbească pe limba lui, de ce te opreşti la jumătatea drumului în drumul tău spre curăţenie sufletească şi spre sfântă libertate şi nu te lepezi de toate rahaturile ca să poţi striga: eu sunt!... He, he, tu trebuie să spui cine eşti, de ce aştepţi să zic eu, vrei să greşesc? Căci de nu recunoşti totul, intri şi într-un mai mare rahat, faţă de tine... da, te obligi singur *să faci tot ce nu-ţi convine:* şi ce chin mai mare vrei decât să plângi că eşti năpăstuit şi nimeni să nu te creadă... să-l omori pe Horia, pentru a salva lumea de crime, aşa cum ai mai făcut... şi-aşa cum o să mai faci... Sau poate nici eu nu te cunosc? Suferi cu adevărat, faci pe nebunul? Nu, Moise, he, he, te ştiu.”

sy sy „Eu, Francisc, împăratul norilor, am să te fac,

Moise, acum să râzi mai puţin, ca să mă poţi asculta mai cu atenţie şi să nu mă mai vezi ca pe-un imbecil cu capul în nori. Superioritatea ta faţă de mine a fost că ţi-ai zis c-ai trăit mereu cu picioarele pe pământ şi numai un astfel de ins poate învinge, căci tălpile lui simt căldura ţărânii sau răceala ei şi el se bazează pe nişte fapte şi nu se desprinde ca mine de oameni şi de adevărurile lor. Insă eu am să-ţi demonstrez că un aiurit ca mine, cum mă consideri, te-a şi înspăimântat: eu am văzut ce tu nu puteai să vezi, fiindcă nu îndrăzneai şi nu voiai şi-ţi ziceai că e imposibil... Numai un dobitoc ca mine poate să povestească liniştit cum noaptea doarme pe nori iluminat şi când vrea ghiceşte viitorul în palmă sau în ghioc, sau în cărţi... Eu am pre văzut că războiul se va termina în ziua de 8 Mai 1945, am şi martori, care pentru tine sunt la fel de mincinoşi ca şi prevestirea mea de-atunci, fiindcă tu nu poţi înţelege trăind cu tălpile pe pământ că pentru mine trecutul, prezentul şi viitorul sunt din aceeaşi singură esenţă eternă în care citesc când vreau ca dintr-o carte. Ai auzit de împăratul Caligula, ei bine, n-o să mă-nţelegi că eu l-am şi văzut din împărăţia mea de nori cum a domnit patru ani în orgii şi crime şi cum la 29 de ani a fost ucis de doi cetăţeni romani care l-au ars, ţine minte, şi l-au îngropat în grădina palatului. Un rege al mincinoşilor ca mine, îţi zici tu, poate să povestească din istorie orice întâmplare şi să spună c-a şi fost martorul ei, ăsta e farmecul mincinoşilor, să distreze oamenii, ori să-i înspăimânte pe cei slabi de înger. Soţia lui Caligula, Cesonia, a fost în aceeaşi zi cu nebunul ei soţ asasinată, iar fiica lor în aceeaşi zi a fost strivită de zid... Tu nu poţi crede că eu în acelaşi timp pot fi peste tot ca un Dumnezeu, ori ca diavolul, Ubicuitatea aceasta însă mi-o laşi totuşi, ca să te amuze, mincinoşii fiind şi ei ca sfinţii sau ca Sărsăilă peste tot, ca să poată tăia mai bine la piroane... Că n-am fost la omorârea lui Caligula eşti sigur, dar atunci de ce nu crezi c-am fost de faţă când a murit Aniţa? La început, n-ai crezut c-aş putea fi eu vinovatul: de ce, din dragoste faţă de mine sau din dorinţa ca să nu se fi-

ntâmplat aşa ceva? Când s-a aflat că în seara crimei eu călătoream de la Deva spre Câmpuleţ cu trenul împreună cu logodnica mea, ce-ai simţit văzând că toate bănuielile îndreptate împotriva mea cad? Nu-ţi cer un răspuns, îl ştiu. Cu o zi înainte vizitasem muzeul din Deva şi semnasem în registrul de impresii: deci, nu puteam fi eu asasinul. Şi nici martorul: deci, nu pot fi mereu peste tot, e o gargară de-a mea pretenţia aceasta, ca şi tinereţea mea eternă, cu care mă laud. Aceste probe, trenul şi registrul, dovedeau neputinţa mea de a vedea totul: şi de te-au bucurat. Dar te întreb: de ce aveai tu nevoie de neputinţa mea? De ce erai fericit că eu fusesem departe de Câmpuleţ? Şi de ce te-ai întristat când Manoilescu, mergând la Deva să cerceteze registrul, a constatat că semnătura mea era cam înghesuită între altele două, din acea zi, deci era falsă?... Sau nu falsă, ea era a mea, dar eu semnasem în altă zi, mult după aceea, între cele două semnături ale vizitatorilor din data ce preceda cu o zi crima... Alibiul era aruncat la coş de Manoilescu şi el strălucea de încântare... Iar tu te-ai posomorit, ca şi atunci când, în grajdul viitorului meu socru, Manoilescu (săpând) a descoperit nu un cadavru, ci un fleac, o bucată de ziar, dar care pentru el a fost o probă decisivă: căci era ruptă din ziarul în care fusese învelit ce mai rămăsese din trupul Anitei. Şi apoi de ce-ai acceptat că sunt vinovat? „Ca să mă scap pe mine, Francisc, aşa eşti mulţumit? Lilica aşa mi-a spus, c-am lăsat vina pe tine fiindcă ai o viaţă plină de semne de întrebare, adică o biografie îngrozitoare, tocmai foarte bună şi pentru o asemenea faptă.” „Exact, Moise, şi pentru încă ceva: eu am scris un roman, un fel de roman, despre un pervers care ucide o fetiţă ce leşinase la el în cameră, – şi-o taie în bucăţi, să scape de urmări. Dar cine ştia de acest roman pe care ţi l-am povestit ţie, Moise? Şi pe care poate nici nu l-am scris, he, he... dar aş putea să-l scriu, de-aş vrea, ori doar l-am însăilat pe hârtie... Manoilescu e convins... cum am ucis-o eu pe Anita, pas cu pas... căci romanul meu descrie propria mea crimă, deşi l-am scris înainte. Adică eu

mi-am găsit înainte de a comite o oroare ca asta calea prin care aş putea rămâne nedescoperit. Şi tu te-ai consolat acum: şi Tică îl crede pe Manoilescu, deci ce spune şi dovedeşte ăsta despre mine, că sunt vinovat. Insă nu te grăbi, Moise: pe Tică îl interesează mai puţin să mă-nfunde pe mine sau pe altcineva, el vrea să afle cum a fost posibil aşa ceva... Vezi, el zice că adevărul nu este ceva unic, cum să mă-nţelegi, ca o baniţă sau o greutate de cântar cu care să stabileşti exact fenomenul acesta extraordinar care este existenţa noastră... şi nu numai, al existenţei!... Fiecare om se vede în oglindă pe el, el e propriul său adevăr şi poate propria sa oglindă. Dar e posibil să vezi ce vrei să vezi şi e posibil ca fiecare să vadă ce vrea el. Uite, Anişoara, în ultima vreme, se uită la tine şi la viaţa ta prin ochiul lui Dumnezeu şi prin el te înţelege şi adevărul ei despre tine este adevărul lui Dumnezeu, ceea ce nu s-ar putea spune despre ce crede Don Iliuţă despre tine şi despre tot ce s-a-ntâmplat cu tine. Şi şi Lilica te vede altfel, adevărul dragostei ei sau al plăcerilor ei (căci au fost şi asemenea nopţi) nu este acelaşi, ba din contră, este total altul cu al raţiunii ei, ca să-i zic astfel suspiciunilor ei şi urii ei ce te văd ca pe singurul vinovat de moartea Anitei.. „Ţi-a spus ea ţie, Francisc, asemenea măgărie?” „Ţi-a spus ţie.41 „Aha, he, he, înţeleg... tu ne-ai auzit vorbele, tu eşti peste tot. Bravo! Dacă Anişoara mă vede prin nerozia ei în care a căzut, tu mă vezi din împărăţia norilor tăi în care trăieşti de când te ştiu. Cum să mă neliniştesti, Francisc? Eşti mereu simpatic, numai un caraghios s-ar putea supăra pe un om plin de imaginaţie ca tine (vezi că nu-ţi zic mincinos!). Eu te înţeleg şi de ce te deranjează cumva (fiindcă nu te mai amuză prea tare) tâmpeniile lui Manoilescu: ăsta se vrea până în gât intrat în pământ, el nu e doar cu tălpile, ca mine, pe pământ, el e... şi adevărul lui despre tine şi despre mine e o tâmpenie! Aşa crezi. Şi atunci te-ntreb: dacă Tică ascultă şi ce spune Anişoara, sau Don Iliuţă, sau Sevastiţa, de ce-i dă dreptate lui Manoilescu? Sau el le dă la toţi dreptate? De ce Manoilescu să fie mulţumit?”... „Foarte

simplu, Moise. Ca Manoilescu să nu mai bănuiască o clipă că nu e crezut de Tică şi că Tică-l ia drept un mincinos şi şi e convins că toate probele lui sunt false... Şi ca nici tu, Moise, să nu bănuieşti altceva şi să fi convins de ce-ai şi început să fi: că-i dă dreptate lui Manoilescu. Şi astfel nu te bănuieşte pe tine..." „Nu-nţeleg, Francisc". „Să presupunem că Manoilescu a vrut să se răzbune pe tine şi ţi-a omorât fata şi ca să scape a dat vina pe mine, care am un dosar cel puţin neclar şi o viaţă tulbure şi plină de semne de întrebare, cum chiar el a spus, nu Lilica. A dat vina şi-a adunat probe." „Am mai auzit de povestea asta". „De-ar fi aşa..." „înţeleg, Tică-l lasă în pace s-adune mărturii şi astfel să nu poată fi el bănuit că-l bănuieşte pe Manoilescu de crimă." „Exact". „Şi în momentul când Manoilescu o să aibă tolba plină de dovezi şi-o să vrea să pună mâna pe tine..." „Exact, în momentul când Manoilescu, liniştit, mă va aresta sub învinuire de crimă şi va crede c-a ieşit învingător, da, chiar atunci Tică îl va prinde în laţ". „Asta, dacă Manoilescu e vinovat. Şi, de nu e, cui îi pune laţul de gât?" „Ţie, Moise".

a „Te-ai plimbat cu trenul pe muntele Plopilor şi te-am văzut din împărăţia mea, care începe deasupra munţilor". „Ce ţi-a povestit Anişoara?" „Nimic, şi ea nici n-ar fi putut să priceapă că dându-vă jos în staţia Buna şi urcând pe jos până spre cele şapte pietre zise Adormitele, voi, tu şi cu Gălătioan. Căutaţi un loc unde să staţi de vorbă pe îndelete... Şi n-aţi găsit nici când din marfar v-aţi dat jos la capătul liniei. Din munţi izvorăsc apele, ei unesc lumea de deasupra cu lumea de dedesupt, împărăţia mea începe acolo unde ei se termină şi unde tu n-o să ajungi niciodată... Eşti curios: de ce-ţi vorbesc eu de plimbarea cu Gălătioan? Pentru a-ţi arăta ţie cât de mult se-nşală Manoilescu atunci când în logica lui de care e orbit nu poate pricepe că nu toate faptele tale au o cauză precisă şi că asta nu înseamnă că de sunt nişte basme sau simple ciudăţenii neverosimile... El respinge tot ce nu intră în pătratul logicii sale din căpăţâna sa pătrată. Tot ce ţi-a

cerut Gălătioan tu ai împlinit, zice el, şi atunci e nefiresc şi melodramatic ca tocmai el să se lapede liniştit de tine şi tu să cazi într-o indiferenţă de babalâc senil care nu mai vrea altceva decât să colecteze acţibilduri cu maşini străine sau să adune cârpe vechi. Nu-i adevărat, tu erai şi până atunci nepăsător şi Gălătioan, ştiind asta şi că-ţi era indiferent de-l rădeai chiar pe Horia Dunărinţu, te-a şi pus să-l razi nu cu guma!, ca să-nţeleagă şi Calagherovici ce-l poate aştepta pe el... (Nu e firesc acest mecanism pentru logica lui Manoilescu ce vrea cauze limpezi care să se-mpletească şi să ducă spre...). Şi cum atunci pe tine care ai făcut un rău să te dea de pământ şi să te... Nu te-a dat Gălătioan pe mâna procuraturii, să te-aresteze, e drept, nu te-a băgat în puşcărie, ţi-a făcut altceva care să te distrugă, te-a lăsat liber. Ca să te aibă lumea mereu în faţă şi să ştie că de la tine a plecat răul şi nu de la mai mulţi (şi deci şi de la el): a fost o tâmpenie a ta şi te priveşte strict şi personal... Ţi-a oferit şi post de inspector, să te cunoască şi cei ce doar auziseră de tine... şi chestia asta cu turismul e la fel: să fi văzut... El a dat vina pe tine, ştiind că şi de asta nu-ţi pasă. Aici te-a înţeles cel mai bine Lilica". „Ce ţi-a spus ea?" „Aşteaptă. Gălătioan a fost deci primul care te-a arătat cu degetul şi te-a umflat şi te-a plimbat cu el ca lumea să aibă cât mai multă ură faţă de tine că nu plăteşti pentru ce-ai săvârşit şi să găsească şi alte probe că eşti ucigaş... Ca lumea singură să-şi aibă argumentele ei ca să te creadă vinovat". „Ce ţi-a spus Lilica?" „Ce ţi-a spus şi ţie: că te simţi nevinovat". „Fiindcă am fost cel mult o unealtă a lui Gălătioan? He, he, pentru asta?" „Nu, pentru că te crezi deasupra tuturor cu şapte capete şi orice vină nu te-atinge şi-ţi este indiferentă, ca şi ce ţi-a zis Lilica sau îţi spun eu acuma11. „Spune mai pe şleau, ca ea, că sunt un şarpe ce se simte nevinovat de veninul ce-l are... Măi băieţi, aveţi un creieraş cât un greieraş, şi tu, şi Manoilescu. Şi Lilica. Şi Anişoara. Manoilescu încearcă să obţină nişte probe materiale, verosimile, despre ce s-a-ntâmplat cu Anita, şi legat de ea, cu mine... Tu mă plimbi pe muntele Plopilor, iar

Anişoara mă tăvăleşte prin biblie şi vrea să afle *părereii* lui Dumnezeu despre mine, a ei nu-i mai ajunge, fiindcă nici n-o are, şi n-a avut-o niciodată. Şi Lilica îşi dă şi ea cu presupusul, vezi doamne! Şi tu, la fel, şi Eftimie la fel, toţi nenorociţii nu mai au somn din pricina mea. Ei, mormolocul ăsta de carne ce forţe necunoscute şi aflate deasupra firii noastre zice că m-au împins, sau m-au legat de ce-am făcut?... Dacă nu sunt ale lui Dumnezeu şi sunt ale stelelor, eu ce vină am că între mine şi drumul meu... he, he, unde nu mai găseşti nicio explicaţie, îi daţi cu destinul, cu acele taine obscure ce intră în aluatul secret din care suntem croiţi şi în şurubăria secretă a zilelor şi nopţilor şi faptelor noastre..." „Vezi, Moise, aiurelile noastre nici nu te enervează, nici nu te fac să râzi, doar să behăi dispreţuitor, nu-ţi pasă adică... Adică tot are dreptate Lilica. Dar să mă-ntorc la plimbarea de pe munte... Îţi aminteşti ce ţi-a zis Gălătioan? C-ar trebui să te predai singur şi să mărturiseşti ce-ai făcut". „Ce-am făcut?" „Asta l-ai întrebat şi pe el. Şi-ai mai zis: „dacă spun totul?" Adică aveai ce spune, de voiai. Şi el ţi-a răspuns că nimeni n-o să creadă decât ce ai făcut tu, faptele rămân, nu vorbele. Şi martorii n-o să recunoască nimic. Şi eu zic că nu te-a supărat îndemnul lui de a te preda (doar şi el ştia că n-o să te duci la postul de miliţie sau la procuratură şi să recunoşti ceva), ci faptul că te consideră compromis şi bun de lepădat la gunoi: nu mai reprezentai interesele celor din Pătârlagele şi nici ale învăţătorilor şi deci nici ale Revoluţiei în care el se angajase... Şi el n-avea să mai lucreze cu tine. Era vremea să plăteşti. Cine nu se rupe de cei care cad, cade cu ei, şi Gălătioan nu voia să piardă niciun pai pentru tine... Când scăunelul său putea fi ameninţat, scăunelul, nu viaţa, reţine, ar fi fost o prostie să te mai ţină în braţe. Aici începe scutirea lui de orice morală, ca să zic aşa, lângă scăunaş, hî, hî... deci trebuia să te sacrifice pentru interesul său, zicând că şi pentru al altora."

„De ce-am rămas eu cu tine, ce-am vrut să mai J protejez şi să nu mai pierd când şi Calagherovici dispăruse şi nu mai

aveam pentru ce accepta o ruşine, ce? Poate o singură dorinţă mai pâlpâia în mine, ascunsă, oarbă, să trăiesc oricum, ca un măr, ca o plantă de apă, măcar soarele şi apa să mă bucure. În seara când te-a găsit tata la mine sleit ca seul te primisem cu o nepăsare aproape desăvârşită, ca pe o rudă de care nu-mi era frică, între mine şi tine exista un zid nevăzut, nu de silă şi nu de curiozitate, zid care fiind nevăzut era şi greu şi imposibil de distrus, o detaşare, o lipsă elementară de ură sau de cinism, sau de răzbunare, cum te-ai şi aşteptat (mirosind vinul înainte de-a-l pune pe limbă, de nu e otrăvit, precauţie ridicolă, fiindcă otrava n-ar fi putut fi decât în lichid; aproape uitându-te pe sub paturi, să nu apară fotografi, ori ciomăgari)... Vrei să spui că această nepăsare nu era firească, ci mai degrabă o nebunie, sau un calcul drăcesc pentru o răfuială amânată pen tru o clipă îndepărtată când tu aveai să intri în laţ cu gâtul iară putinţa de a mai scăpa şi fără martori şi nu la mine în casă?... Nici linguşitoare, nici isterică, de spaimă, calmă, nefiresc şi neomenesc de calmă te-am primit, şi nefiresc şi cel puţin nefemeiesc de sigură de mine, ceea ce exclude orice calcul drăcesc... Abandonarea asta nu era mai degrabă ce putea şi fi? nicio altă iluzie într-o înviere din morţi sau într-o sfântă dreptate, într-un adevăr absolut ce-ar fi putut fi adus cu sabia din cer de vreun arhanghel sau cu legea sau cu pistolul în mână de vreun erou sau haiduc de cine ştie unde? în bunătatea zâmbetului tău?... Şi de voiam doar să trăiesc ca o târfă, de ce nu mi-am găsit un alt neisprăvit, dar tânăr, şi cu dintâi albi, frumos ca un salvamarist din filmele de operetă, de ce, nu pentru că nu mă mai interesa decât contrariul a ce visasem până atunci şi se dovedise cu neputinţă... nu pentru că voiam în sinea mea o altă dacă nu frumuseţe, cale... nu un tânăr sănătos şi strălucitor, un ins pe care şuncile începuseră să se aşeze şi părul să i se răărească şi... Şi nu era această lipsă a mea de ironie şi de răutate, nu neapărat un calcul de fiinţă sângeroasă care-şi amâna ceasul când trebuia să ia satârul în mână şi să lovească peste ceafă ca un călău, ci altceva,

care putea fi şi asta, dar şi mai mult decât atât, un semn al unei ore în care libertatea a fost din rădăcini, şi nu doar a mea, ameninţată, libertatea mea de femeie şi de om, nu era acesta semnul: deschiderea porţii de la stradă, seara, şi vinul adus pe masă şi becul stins pe scări? Când te-ntrebam mai demult ce te-a făcut să te apropii atât de mult de Guguştiuc, îl găseai un om hotărât şi necesar şi de neînlocuit, iar în ultima vreme, fără să te mai întreb, şi din ce în ce mai des, îmi spui, poate nu pentru a mă convinge pe mine, ci pe tine, că acesta, cu toate părţile lui ce se pot critica, ia fost mai mult decât un ins: o etapă a luptei între forţele revoluţionare şi reacţionari şi şovăielnici, o forţă contra burghezilor şi moşierilor... Acum te ocupi de turism şi cumva te-ai retras din ce se punea la cale în Câmpuleţ şi nu ştiu dacă e chiar un refuz al tău de a mai lua parte la aceste treburi, sau o punere de-o parte, fără tam-tam, dar categorică... făcută chiar de Gălătioan şi cam de un timp destul de... Nu mai participi la toate şi la toate şedinţele, îţi vezi de aprovizionarea cu bere a cabanelor şi găseşti prin ce-mi spui cine a fost Guguştiuc că tu nici pe vremea lui n-ai luat parte din suflet la ce făcea el, dar nu puteai să zici nu şi nici n-ar fi fost bine, mai pe şleau adică: ai acceptat acest compromis de a fi alături de el şi nu cu el, ca Gălătioan, pentru a-ţi găsi până la urmă adevăratul drum, pentru a trece dincolo de acel moment când adevărul nu erai atât de sigur că era adevărat şi când nesiguranţa asta şi starea asta ceţoasă şi relativă, da, da, aşa zici, starea trebuia să *fie* ca să poată trece şi să se limpezească... Eu nu te cred, Moise, dar n-am voie să nu te cred, Horia ar avea, eu doar în numele altora care nu mai pot să te creadă nemaifiind ca să te poată crede nu te cred... dar hai să zicem c-aşa a fost c-ai acceptat acest compromis: ei, şi-aşa e ceva, ai avut posibilitatea să te târguieşti, cu ei, dar în primul rând cu tine, să alegi... Eu când ţi-am deschis poarta nu mai aveam nicio putere, nu mai credeam în niciun fel de târg cu tine, sau cu mine, ultima mea libertate, ce-mi mai rămăsese şi care mai era posibilă, era să desfac patul şi să

sting lumina ca să te ţin încolăcit şi să te simt în mine şi... şi în acest întuneric din cameră şi în această beţie de pe cearşafuri şi de sub de se mai găsea această ascunsă şi supremă libertate a mea care nu mai putea să se teamă de nimeni şi nici chiar de tine, Moise."

*y-y / „*În clipele de strâmtorare, fără ieşire, chiar în \ somn când te goneşte un câine dolofan şi negru şi c-o limbă roşie de un cot şi cu colţi ca de mistreţ strigi ce-ai mai strigat de-atâtea ori în vise, ori când te-ai aflat înghesuit şi fără speranţă, strigi: Mamă! Atât: Mamă, ca în ziua când ai văzut venind spre tine din grajd vaca enormă şi cu ochi blânzi şi cu coarne şi ai crezut c-o să te strivească, ori o să te arunce peste gard dintr-o izbitură cu îngrozitoarele ei oase albe şi încovoiate ce-i ieşeau din frunte... Mamă, mamă, strigi cum ai mai strigat şi cum o să mai strigi şi e de reţinut acest cuvânt plin de speranţă şi izbăvitor crezi tu... căci îţi aminteşti cum mama a ieşit din magazie şi-a înţeles ce te speriase şi-a strigat la vacă: vacăă! deci fără să-i zică pe nume, vacă, de ea te speriase, şi ea s-a oprit, nu era bine de nu-şi auzea numele!... Aşa-mi amintesc eu cum am strigat-o pe mama întâi, sau asta e doar prima amintire a strigării mele disperate... Fiecare strigă ce ştie mai bine şi face ce se pricepe mai bine atunci când e încolţit, zice şi face astfel deoarece şi altă dată a scăpat zicând şi făcând astfel şi va mai scăpa... unul fluieră, să se-ncurajeze, cel care s-a-ncurajat şi altă dată fluierând, Brânzaş înjură în gând, să nu-l audă nimeni, să se audă doar el, de nu e sigur de omul de lângă el, sau îşi spune singur, Brânzaşe, nu eşti tu cel mai prost om din lume, din contră, intri printre primii zece din Câmpuleţ, zicem zece ca să fim democratici, Brânzaşe, he, he, eşti deştept şi ai dreptul să te respecte mârlanii şi rataţii şi să stea drepţi în faţa ta şi să fie fericiţi de le întinzi mâna, nu te lăsa golit de sentimente de imbecilii ăştia din neolitic, de nevertebraţii ăştia, nu-ţi risipi celula nervoasă cu bandiţii care dau pe la spate cu şişul şi trăiesc în haită şi atacă în haită, treci prin faţa lor cu fruntea sus şi de-ţi spun c-o să plăteşti

neobrăzarea asta, cum o consideră ei, zi-le să te pună s-o plăteşti, să te bată, ori să-ţi pună piedică, ori să te bage la pârnaie prin cine ştie ce şmecherii, înfruntă-i, Brânzaşe, şi-o să-i vezi cum se dau pe coadă îndărăt şi nu mai mârâie şi te lasă în pace şi în libertate să te plimbi şi să zici ce vrei, nedorind un scandal cu tine care să-i înfunde şi să-i compromită şi să te facă erou... Mai bine mai cedează din ale lor, sunt şmecheri, chiar de le dai peste bot şi văd că amenințându-te nu leşini şi nu-ţi ceri scuze şi-ţi susţii dreptatea ta, ei înghit găluşca şi tac mâlc, să nu te provoace mai tare şi să urli mai tare şi să devii erou... De asta se tem: să nu ajungi erou şi ei să se vadă că sunt cârpe, mai bine să se termine orice conflict la egalitate, toţi să aibă aceeaşi medie, şi tu, Brânzaşe, şi ei, primitivii ăştia fără materie cenuşie în bilă... nu trebuie să aştepţi milă de la ei, Brânzaşe, îşi zice el, trebuie să te baţi şi să rişti ca să câştigi... Şi după această lungă teorie cu care se-mbărbătează singur şi pe care o şi mărturiseşte atunci când vrea să-i dea cuiva un semn că-i este prieten şi-i spune secretul vieţii sale, unul dintre de. Şi-şi numără şi victoriile, ca totul să aibă o bază şi o justificare... Sunt o valoare, îşi zice Brânzaş cu voce tare, de e singur, şi cu o uşoară modestie de nu cu un fel de semn de întrebare ce nu suportă decât o acceptare, de ţi-o zice ţie... nu sunt şi eu totuşi o valoare? cam aşa te întreabă şi aşteaptă să-l scoţi tu pe totuşi din discuţie şi pe un şi să fi mai răspicat... ba da, Brânzaşe, eşti o valoare... păi nu? zice el şi-ţi serveşte în continuare exemplul strivitor: cum a vrut el să cumpere meciul cu „Vulturii Textila” Lugoj... nu meciul, punctele puse în joc, două, cu arbitrul... Nelu Baroană, prietenul său din armată. „Nelule, ajută-mă, ai şapte mii, uite plicul, bagă-l în buzunar, salvează-ne de la retrogradare.” Şi Nelu i-a răspuns: „Bă, eu trag de meci, vi-l dau, dar să nu fie băieţii voştri muhaiele şi să nu s-arunge pe jos în careul ălora, că nu le pot da unsprezece metri... Şi să nu se lase... Fac ce pot, numai s-aveţi şi-un pic de noroc... Eu sunt cinstit...” „Lasă, bă Nelule”... „Bă, frate, frate, dar brânza-i

pe bani, aşa că de nu câştigaţi punctele, eu nu-ţi iau chiar ţie marafeţii, îi ai după meci înapoi...” Jucam pe terenul nostru, zice Brânzaş, dar tactica cea mai grozavă e să cumperi meciurile ce le ai acasă, că e mai sigur şi nimeni nu te bănuieşte, de cumperi în deplasare bate la ochi, mai sar ziariştii, de au vreun interes, mai mârâie lumea... Acasă dai pitacul şi e-n regulă! Şi „Vulturii Textila” erau în găleată, şi ei aveau ca de aer nevoie de puncte, cine câştiga dormea liniştit, cine-o sfeclea trebuia să plătească alte meciuri, alţi arbitri... I-am dat banii lui Nelu, după ce pusesem o pilă să fie el delegat ca arbitru, începe poarca, dăm noi o boabă, mai dăm una din unsprezece metri, doi zero, dau şi ei o boabă, la un contraatac, se termină repriza pe bine... Pe urmă dau ei un gol la o înghesuială, doi doi, dăm noi unul iar din unsprezece metri... şi vine minutul optzeci, dorm fundaşii noştri de două ori... şi bat „Vulturii Textila” în ultimele minute... Nimic de zis, Nelu ne dăduse două unsprezece... mă duc la el, zice: „Brânzaşe, asta fu!” Era îmbrăcat cu paltonul, de mers la gară... se uită-n jur, eram pe la cabine, nimeni... Bagă mâna în buzunar şi-mi dă plicul. Îl bag în buzunar şi ne despărţim şi el îmi spune că ne-ajută altă dată... Vin în oraş, mă-ntâlnesc cu antrenorul... Asta fu, zic şi scot plicul şi număr banii... Nu ştiu ce m-a apucat, să nu zică antrenorul şi preşedintele că m-am înfipt în ei, că de Nelu puteam să jur că n-a luat o sută din ei... Şi număr, număr, şi ce să vezi? În loc de şapte mii, erau paisprezece. Adică Nelu umblase la două oi, care dă mai mult... la pauză luase de la ăia... Şi când mi-a dat înapoi banii, a uitat... şi-a schimbat plicurile.” Şi de-aici se vedea cât era el de deştept, Brânzaş, că nu putea pierde niciodată şi că Nelu... prieten, prieten, dar cam nevertebrat, se păcălise singur. Brânzaş când vorbea despre fotbal avea şi limbajul celor care trăiesc din fotbal sau se-nvârt în jurul lui... Eşti o valoare, Brânzaşe, îşi zicea el şi-i ziceai şi tu dacă el aşa se simţea bine, el nu striga niciodată mamă! când era la ananghie, el trebuia să rezolve singur... nu cineva să-l salveze, era o valoare... Şi-i ieşea mica lui

pasienţă, îmbărbătându-se aşa... nu îmbărbătându-se, era altceva, era o aducere aminte: că el e cineva, nu că nu este şi de se umflă în pene este, nu: el era, şi nu trebuia să uite ce este! Aşa crede Don Iliuţă şi tot el crede că tu la o adică de n-ai mai şti pe unde să scoţi cămaşa într-o situaţie fără ieşire ai face exact lucrul... nu, n-ai striga, „mamă", n-ai zice că eşti o valoare, ai ucide... cum l-ai omorât şi pe Horia, noaptea, neştiut de nimeni, doar de el, sau poate nici de el.. E ceva ce te poate scoate din sărite, părerea altora... Ştiu, tu juri că n-a fost aşa, dar eu mereu mă-ntreb pornind de la această situaţie: cum mama dracului îşi formează oamenii părerile despre oameni, pe ce se bazează ei când n-au nicio dovadă?... Uite, acuma, în cazul Anitei, c-a murit... Francisc e vinovatul? Da, aşa se pare, aşa încep să fie probele, şi să recunoască şi el: s-a aflat într-o situaţie din care n-a mai putut ieşi altfel... Dar Anita când a simţit că ar putea să moară ce-a strigat, ce-a simţit, a zis ea: mamă?! Şi ea s-a aflat într-o situaţie fără scăpare, şi Francisc, amândoi, fiecare în felul său... Dacă a fost cumva Francisc şi n-a fost altcineva... Cine, Moise?!" „De ce mă-ntrebi, nu ştiu, bănuieşti tu ceva?..." „Nu... Vezi ce slabi suntem, avem noi haine mai bune, ne-am luat şi mobilă făcută la comandă, cu intarsii, dulapuri cu uşi curbate, nu atât de frumoase, cât destul de scumpe... am băgat banii în ceva ca să nu-i ţinem la ciorap şi să se devalorizeze şi să ne trezim într-o zi că n-avan nimic în casă şi valoarea lor s-a dus... Avem şi maşină, şi frigider, mergem vara şi la „Sovata': sau la „Herculane4', sau la Mangalia... dar suntem noi mai fericiţi, Moise? Trenţele astea mai scumpe, paharele de cristal luate de la „Consignaţia41 şi care se odihnesc în vitrină... biblioteca asta pe care-am umplut-o cu cărţi legate... petrecerile noastre cu bere poloneză la motelul de pe muntele Plopilor ne fac mai fericiţi?... glumele cu... Şi tot aşa, râzând, bând bere, cumpărându-ne covoare... sau umblând după icoane... aşa, cu lustre noi, cu aragaz cu trei ochiuri, suntem noi mai fericiţi, Moise? Ce înţeleg eu prin noi?... Păi... nu doar noi doi, cunoaştem noi

ceva mai mult despre... să zicem despre Horia, decât s-a cunoscut atunci?... sau despre Anita, decât ce nu se ştie?... sau despre sufletul nostru, Moise... cu hainele astea am câştigat ceva, nu s-a pierdut nimic în drumul ăsta al nostru, în timpul de când?... De când stăm noi împreună, Moise, suntem mai frumoşi, ha, ha... sau am pierdut şi ce mai aveam... sau şi ruşinea s-a dus dracului, am pierdut şi ruşinea? te-ntreb... Nu ne-am golit ca nişte... cum zice Brânzaş, mai au pitecantropii sentimente?... Nici n-au avut, ei au trăit din ce le-a dat burta şi patul, din frecarea cărnii pe carne... Dar şi asta e o fericire, Moise, zău... sunt lucruri care se petrec între un bărbat şi o muiere când sunt singuri şi e întuneric şi le arde sângele... se petrec atunci între ei nişte... arde sângele, ceva dumnezeiesc se întâmplă, că tot ce urmează apoi, mizeria sau ura, mobile şi haine urâte sau frumoase, înjurături sau bătăi, nu mai contează!... Acele clipe, Moise, merită orice... chiar şi o crimă... chiar şi ea nu mai contează, o uiţi... întrebarea e cât poţi să uiţi? Şi cât ţin acele dumnezeieşti?... Dar între noi a fost aşa ceva încât s-o uităm pe Anita? Cum adică s-o uităm? Foarte bine, foarte bine... Dacă eu aş fi omorât-o, tu ai uita, ai putea să uiţi? Sau dacă tu?... Sigur, e o tâmpenie de-a mea, mereu o aud strigând: Mamă! Mamă! îmi amintesc cum acum câţiva ani când a venit popa cu crucea: a sunat şi i-a deschis Anita... „Am venit cu crucea”, i-a zis. „Mamă, m-a strigat Anita, a venit părintele cu crucea!” Şi eu am ieşit din baie, unde spălam nişte ciorapi de-ai tăi în lighean, şi i-am spus preotului, ştergându-mă cu un prosop pe mâini: „Părinte, noi suntem atei”. Omul a rămas cu gura căscată, n-a mai scos o vorbă, a ieşit cu spatele înainte din săliţa unde intrase, era să-i cadă pe scări căldăruşa cu busuioc în ea... Am închis uşa în urma lui şi m-am îndreptat spre baie... „Mamă!” am auzit. Nu era chiar un strigăt de ajutor, era o chemare, o întrebare în el... „Mamă, a zis Anita, noi nu suntem români?” „Ba da, i-am zis eu, ba da, mamă, dar suntem atei”. N-a înţeles, fiindcă nu era sigură că eu am înţeles ce mă întrebase... pentru ea cine nu se închina

preotului... şi prin străzile vecine umblase preotul de câteva zile şi toţi copiii de seama ei sărutaseră crucea... dacă nu fuseseră... dar ce erau aceşti atei? Pe tata îl ştia, om de la ţară... dar tu cine erai? Şi dincolo de părinţii lor care pot fi şi ei nişte oameni obişnuiţi, cine sunt aceşti atei, de ce sânge, de ce neam? Am încercat să-i explic... doar tu mi-ai spus mai demult că nu e cazul să primim popa cu crucea, când nu era Anita... Dar se schimbase preotul „şi acesta, cel nou, nu ştia că nu trebuie să ne sune la uşă. Cel vechi te ştia pe tine, erai cunoscut, un om puternic şi cunoscut, puteai cu o vorbă să-l angajezi pe unul din Pătârlagele la fabrica de cuie, să-l pui pe un profesor de română să vorbească de 8 Martie, să-l chemi pe directorul de la pivniţe... Şi-i spuneai şi şoferului: „Bazile, adă nişte bere!” Şi el se căra imediat şi tu de erai cu alţii de faţă, sau chiar numai cu mine, trăiai o clipă de linişte: erai adică plin de alte gânduri şi nu mai aveai timp să-ţi pierzi timpul cu nişte sticle în plasă după bere... Puteai să-i dai unuia, nu un ordin, o dispoziţie, puteai să dai o dispoziţie şi mai măruntă, pentru nişte bere... Erai un cineva, ştia popa, şi ştiam şi eu, chiar din clipa când pe bicicletă mă întrebasei de poţi veni la mine şi întrebarea fusese tot ca o dispoziţie, binevoitoare, la care eu trebuia să zic da, ca să am şi eu o mândrie, că am decis eu... şi că aş fi putut zice nu, când de fapt... Te-ai jucat atunci cu acest da şi nu, care erau mai mult decât nişte vorbe, erau nişte sentimente, nu, Moise?... Te jucai stând pe bicicletă cu de, zâmbind, cu mine te jucai, sigur că poţi dispune la o adică... erai prea tare, dar te distrai, mergeai cu bicicleta, când ai fi putut să umbli în maşină şi să mă chemi, sau să vii direct, fără să mă-ntrebi... Cine te putea opri, nu-ţi păsa de nimeni, nici de mine sau de aşa-zisele mele, posibilele mele sentimente... Şi-aşa, într-o seară albastră, tra, la, la, a început iubirea noastră, tra, la, la... fără să-ţi pese cum şi fără să-ţi pese ce consecinţe avea să aibă... Nu te-ai gândit la Anita, recunoaşte, nu la numele ei, ce nume putea să aibă, nu te-ai gândit c-ar putea să se nască, Moise, şi nu te-ai gândit c-ar putea să moară... şi c-

ar putea să moară., ha, ha, la asta nu te-ai gândit, deşi… de te cunoşteai, sau voiai să te cunoşti…”

— / „O, doamne, Moise, nu-l pot uita pe bătrânul / din Lăzăreni, mort de câteva zile şi lăsat să-l umple viermii ca pe un burduf de armonică aerul şi ajuns dintr-un biet om un ins care nu mai încăpea în propria sa piele: şi nu mai încăpea, în clipa când nu mai avea nevoie nici de el şi nici de propria sa piele, când viermii din măruntaiele lui trăiau şi el nu mai era decât această viermuială într-o piele care fusese a lui şi mai era în acte a lui… Şi din vina cui nu-l acoperise pământul la timp? Fusese el uitat de rude şi de sat, batjocorit de cineva, îşi meritase el acest drum spre groapă plin de duhoare şi lătrat de câini şi ocolit de copii – şi cu lăutarii cântându-i în urmă la zeci de paşi, mult mai în urmă decât la cel din urmă găinar – îşi merita el această osândă, să umble femeile cu batistele la nas şi bărbaţii să se-mbete atâţi puţini câţi l-au condus spre ultimul său loc de pe pământ), cui să se facă să nu simtă nimic din dâra ce-o lăsa în aer ca o uriaşă veşină peste toţi şi peste toate, vinovaţi şi nevinovaţi, şi peste el însuşi, de parcă toţi meritau acest rămas bun al lui de la ei, şi chiar şi el, ce era acum, de la el ce fusese şi nu făcuse ce probabil ar fi trebuit ca să nu umple aerul cu duhoarea lui de bălegar, de om ce nu mai era decât un bălegar acoperit de-o piele ce se mişca din înăuntru de isteţimea acelor mărunte vietăţi ce intraseră în el cu mult înainte de a intra el în pământ, când le venea rândul să-şi desăvârşească temeinica lor lucrare, cu mult înainte ca el să fie acolo, dar poate chiar în acelaşi timp ar fi intrat în el de-ar fi fost el acolo: deci nu era vina lor că veniseră să-l toace, era vina lui că nu mersese la timp în locul său de pe deal. Bătrânul era de vină, sau cine era de vină?

Se umflase şi ieşea din sicriu cu pieptul şi cu picioarele şi pieptul îi ridica şi capul, şi picioarele îi săltau peste lături şi bocancii. Parcă nu voia să rămână în hainele lui de brad, mai avea ceva de spus şi n-avea gura deschisă, îi fusese închisă cu o fâşie de pânză albă petrecută pe sub bărbie şi

dusă pe lângă urechi până peste frunte. Sigur, ca să nu-i iasă printre buze din gură acele vietăţi ce se foiau în el, şi pe urechi (nasul îi fusese astupat cu bumbac, iar peste pleoape se aşternuse un strat de ceară), sigur, nimeni nu se gândise că el mai voia să spună ceva şi nici că acele vorbe ar fi fost mai înspăimântătoare ca orice vierme... Nu încăpea în tron umflat cum era şi atunci au pus peste el capacul, şi l-au apăsat cu capacul, să rămână între scânduri; dar el ridica şi capacul de pe el, de parcă nu voia să stea acolo! Au bătut capacul în cuie: şi după o vreme s-a auzit un fel de hirşcâit şi au văzut lucind mijlocul cuielor, lucind în acel spaţiu care creştea văzând cu ochiul şi care era locul dintre capac şi ladă... A sărit la picioare întâi capacul, scos cu cuie cu tot ca lovit cu bocancii de bătrânul care nu încăpea înăuntru şi nici nu voia să încapă. O, doamne, şi alţii abia aşteaptă să intre în tron şi să se ascundă acolo şi să-i plângă cineva şi să-i ierte, de-abia aşteaptă să se facă mici şi faţa să nu mai poată fi decât galbenă ca ceara. Asta nu. De ce-mi aduc aminte de el? Pentru că treceam pe lângă casa lui spre şcoală cu săcuiul la gât şi de era vară el îmi arunca peste gard mere sau prune, pentru că îi plăcea să aibă în grădina casei gutui şi nuci şi caişi, lilieci şi chiar doi smochini şi, mai ales, desigur, mai ales pentru încrederea lui fără margini în mine... De la şcoala din Câmpuleţ venind mai târziu în vacanţe tot pe lângă casa lui, mă întreba: „Ce note ai, mă?” „Bune”, ziceam. „Păi aşa şi trebuie, bă, tu eşti deşteaptă, tu ai fost miruită cu mir dintâi11. Îmi zicea: „mă”, ca la băieţi, la primară, ca la bărbaţi, mai apoi. El mă dusese la biserică în braţe şi popa la botez se întâmplase să aibă mir neînceput, şi cu el, cu cel dintâi, mă unsese pe frunte: trebuia deci să fiu deşteaptă şi... şi... Şi eu la moartea lui ce-am făcut? Ce-am ştiut, ce n-am ştiut? Când nu mai ai nimic de făcut, te-ntrebi, măcar atâta, şi-ţi găseşti şi-o acoperire, slavă domnului! Dar cu Calagherovici? Da, l-am cunoscut la un miting pentru pace, strigând lozinci: „Jos războiul!”. „Noi, tineretul, mereu treji1’, „Băgăm spaimă în burgheji!” – asta

la altă adunare a fost, în curtea fabricii de cuie. „Măi oameni, ce vreţi voi? Noi vrem pace nu război!” Duceam lozinci uriaşe scrise pe pânză roşie, în fiecare zi se-ntâmpla ceva în Câmpuleţ sau în lume, noi trebuia să ieşim în stradă şi să ne spunem cuvântul, să defilăm cu steagurile fâlfâind, să vadă cumva capitaliştii şi să tremure, să ştie că au de-aface cu noi... Fete, fete, dar şi băieţi, la fel, elevi, meseriaşi, muncitori... şi femeile, şi bărbaţii, cu copii în braţe, toată suflarea... Atunci l-am văzut pe Calagherovici printre acele uriaşe lozinci, atunci ne-am cunoscut, întâi în trecere, din priviri... apoi am ştiut că ne vom zări şi a doua zi... de-abia aşteptam o grevă a poştaşilor în Franţa, a docherilor care nu voiau să descarce armament nu ştiu pe unde, de-abia aşteptam un avion capitalist să violeze spaţiul aerian al unei ţări din lagărul nostru ca să ieşim în stradă şi să ne manifestăm indignarea, şi să ne vedem... Eram încrezători în vocea noastră şi în defilarea noastră şi în visul nostru că vom băga în sperieţi pe burjui şi vom clădi o nouă lume... Nu, nu-mi reproşez nimic, n-am folosit nimic pentru mine din toate acele zile, n-am ocupat niciun alt post mai mare şi nici la cantină nu mi s-a dat altfel de mâncare decât supă de chimen şi mămăligă cu marmeladă. Era însă ceva curat şi adevărat în mine, o mare încredere... Şi tot ce ne spunea partidul şi organizaţia de tineret era sfânt şi până la capătul capătului ne-am fi bătut pentru... între mine şi vorbele ce mi se spuneau şi pe care trebuia să le spun nu exista nicio uşoară măcar urmă de neîncredere sau de... Strigătele noastre erau voluntare, din tot sufletul. Eram indignată la începutul fiecărui miting şi la sfârşit mai veselă, mândră, ca în faţa unei victorii. De ce-ţi spun ţie astea, Moise? Fiindcă ţi le-am mai spus, la fel... Da, aşa l-am cunoscut pe Calagherovici, sau de-acolo ne-am cunoscut... îl ştiam şi mă ştia atunci când ne-am vorbit, da... însă tu, Moise, n-ai reţinut acest fapt, ci numai ce ţi-am povestit că s-a-ntâmplat nu după multă vreme de la data când ne-am zis pe nume (eu: „Tovarăşe Calagherovici!” El: „Tovarăşă Lilica î11 Şi mai târziu,

însuraţi, eu: „Calagherovici11; el: „Lilico11)... Ţi-am povestit că (şi tu ai ţinut minte şi-ai spus, da, da, ai spus cui trebuia ce eu nu ştiam că e ceva foarte grav, şi nici măcar grav: eu ţi-am vorbit la fel de sincer, şi crezând cu sinceritate că aşa. Şi era) într-o duminică nu se întâmplase nimic deosebit în Câmpuleţ şi nici în lumea capitalistă nu mai făcuseră nicio boacănă: şi totuşi am ieşit, am fost trimişi în stradă să strigăm nişte lozinci pe care le mai strigasem şi altă dată din toţi bojocii şi cu toată speranţa, dar care până atunci nu fuseseră obligatorii: şi nu ne privise nimeni cum le zicem. Ce se-ntâmplase nu mi-am dat seama, dar ceva. Se-ntâmplase, fiindcă chiar eu fiind pusă responsabilă (din marginea rândului, de toate fetele din rândul meu) cu aceste vorbe care trebuiau strigate n-am mai găsit în mine acea. Încordare care nu mă făcea să gândesc, acea credinţă... De fapt, cine era insul acesta? Nu-l văzusem niciodată la faţă şi şi în Dumnezeu a cărui faţă n-o văzusem fusesem învăţată să nu cred. Nu era vorba de nicio criză de misticism, dar ce era? L-am întrebat pe Calagherovici: „Tovarăşe Calagherovici ce e cu?” Şi el m-a ascultat până la capăt, parcă aşteptând această întrebare, fiind sigur de când am deschis gura că nu poate fi vorba de altceva, şi mi-a zis ce ţi-am mai spus, Moise: că o revoluţie este ai oamenilor, a tuturor şi pentru toţi şi că a-l pune pe acesta în locul lui Dumnezeu nu înseamnă că cineva te minte pe tine, care ai fost învăţat să nu crezi în icoane şi sfinţi „nu-nseamnă şi nu e o minciună, o, nu, nu înseamnă că revoluţia a făcut o concesie, sau a revenit, constatând că. Greşise şi că pe lângă materie există şi Dumnezeu şi există şi materie şi Dumnezeu împreună, în unii oameni plini de’ har ceresc, o, nu, nimeni nu crede în Dumnezeu, nu-i vorba de o concesie aici, ci de o trădare: a noastră; lupta noastră nu mai vrea să dărâme o lume şi să transforme oamenii, nu: totul să rămână pe loc, în mod ordonat, controlat, să nu mai credem în noi, şi că am putea mişca un pai fărăDumnezeul cel nou, cel pe care nu l-am văzut niciodată la faţă, nu, fără sfaturile lui suntem

neputincioşi ca orbif şi ca sluţii, nu suntem nimic... nimic, de el depinde pâinea noastră, somnul nostru, fără el suntem pleava pământu— lui...” De ce-ţi repet acestea, Moise, după atâţia ani, ca să arăt că nu le-am uitat şi că nu l-am uitat pe Calagherovici, cel din acea zi, sau că am ţinut minte că ţi le-am spus?...

Fiindcă el nu bănuia poate atunci exact ce adevăr îmi spunea şi cum descoperirea lui avea să-i mănânce capul. De ce nu fusese şi el orb, de ce simţise că unora le place mai mult să nu gândească deloc, sau cât de puţin cu propria lor minte? Dar acest adevăr de rămânea doar o părere şi nu găsea oameni care să-l împlinească, devenea o părere „greşită, o minciună. Şi-a găsit însă oamenii... Da, Calagherovici, în marea lui sinceritate (care s-a dovedit o gogomănie, nu?), ţi-a spus şi ţie chestia asta cu Guguştiuc... Dar tu, deştept, n-ai spus-o mai departe, nu, să nu pară că vine de la tine, şi să nu pară că totuşi n-ai protestat prea tare când ai auzit-o, şi să nu pară că eşti complice... De-o spuneai ca auzită de la mine, se schimba calimera. M-ai şi dus cu vorba spre acele timpuri pline de romantism revoluţionar... când Calagherovici striga lozinci la şedinţe... când noi toţi... Şi eu am continuat, exact cu ce-a urmat, şi exact cu ce-ai vrut. Doamne, Moise, Calagherovici îţi spunea deschis toate părerile lui voind să vedeţi împreună ce e de făcut, ca oamenii să nu înceapă să se îndoiască de toate, n-ar fi fost drept şi n-ar fi fost bine! Cu tine şi cu Horia Dunărinţu a discutat... mi-a spus el, şi ţi-am spus şi eu... crezând că nu greşesc cu nimic, că e normal să vorbim... Mă credeam o deşteaptă, miruită fiind cu mirul -dintâi, nu vedeam că zilele bătrânului din Lăzăreni trecuseră... El vorbea cu tine şi nu ştia că tu nu-l crezi şi că din ură faţă de Horia îl pârăşti... şi nu ştia că tu mai aveai un spion la el în casă, pe mine, care, la început, fără să-mi dau seama, îţi spuneam ce voiai, dar mai târziu, voind să-l scap de ceva ce-l ameninţa şi nu ştiam ce este acest ceva, îţi spuneam tot ce voiai tu... Şi Calagherovici nici nu bănuia măcar că omul care-l turna eram chiar eu... Şi astfel s-a

dovedit că s-au găsit şi oameni care să împlinească acel adevăr de care mi-a vorbit el în duminica fără boacăne în lagărul capitalist, cei care nu voiau să se schimbe nimic, decât lor să le fie bine, Moise, adică tu, într-un fel, şi eu, în altfel, dar tot din acelaşi gunoi. Da, da. De ce nu i-am suflat eu lui o vorbă despre tine? De ce l-am lăsat eu să aibă încredere în tine, ca în Horia, de ce n-am încercat să-i spun: stai, omule! Până nu şi-a dat el. Seama… şi nici atunci nu i-am zis: da, aşa e cum vezi!”. „Dar, Lilico, eu nu puteam să fiu altfel decât ticălos, eu nu puteam să cred că el a trădat revoluţia de care vorbeşti atât de pompos? N-au mai fost cazuri? Să-l fi făcut atent: stai, omule, că dai în gropi? Să mă bage şi pe mine în?… Să mă apuce mila şi să-l fac atent c-o păţeşte de?… Dar asta nu însemna trădare a revoluţiei de care vorbeşti atât de plângăcios? Nu eram eu atunci o fiinţă neputincioasă, care nu avea ce să mai caute în lupta cea?… Nu trebuiam eu dat afară… chiar şi de mine, chiar mai bine, nu?…” ’ „Da, ar fi fost ca un fel de sinucidere de-l făceai atent că. El poate să crape… şi n-ai vrut să te omori: credeai!… Dar de erai atât de sigur de adevărul tău, de ce mai aveai nevoie de o capră ca mine? Nu să-l trădez pe el voiai, nu, voiai să mă culc cu tine. Şi atunci cine mănâncă rahat? De ce şi acuma mai ai nevoie să mănânci, Moise, nu te-ai săturat?… Mâine, poimâne o să dai şi tu ortul popii, nu mai trăieşti o mie de ani, vrei să le dai viermilor numai rahat? Ai milă de ei, dragul meu, şi pe ei vrei să-i tragi pe sfoară? He, he, drăguţule..

— … Ce a fost între noi, ce credinţă, ce adevăr, ce dragoste, ce bucată de pământ, un stânjen măcar, doi ari, o apă curgătoare, un lac, ce-a fost şi pe ce-am ridicat noi casa noastră unde s-a născut Anita, ce lumină a fost, de-a fost, şi ce lumină ne-a legat, sau întuneric, sau ce? Nimic nu e sigur, totul e ca o ceaţă care se îngroaşă. De ce m-ai ales pe mine ca să-i numeri lui Calagherovici fiecare pas, păream atât de proastă ca să accept sau să-ţi dau orice răspuns fără să-mi dau seama? De unde ai avut siguranţa că nu te spun? A, te-ai fi apărat: nu i-am cerut, domnule,

nimic, aiurează! Ce mai face Calagherovici, e pe teren, pe teren, unde, cu vreo mândruţă, he, he, la Turnuvechi, he, he? Ce şedinţă, aşa le zice acuma la femei? Şi ce mai zice el de viaţa asta, ce bancuri mai ştie? A băut ceva ieri, singur? întrebări nevinovate, domnule, cine-a vrut să-i ţină seama ce-i trece prin cap şi cum se poartă? Fiecare doarme cum îşi aşterne, ce-mi pasă mie de el, de ee să am eu mâine inima sărată de calcă pe bec, nu ştiu nimic, întrebam aşa, să nu stau ca mutu când mă-ntâlneam cu nevastă-sa…

Adică nu te interesa ce gândeşte şi ce face fiindcă ştiai dinainte ce gândeşte şi ce face – şi fiindcă nici nu-ţi păsa ce gândeşte el şi ce face, crucea lui îi fusese pusă, mai trebuia băgat sub pământ şi sădite peste el florile, să se odihnească şi să-nflorească peste el florile… De ce nu-l înghiţi tu pe Tică? Deoarece el între ce s-a-ntâmplat atunci şi între ce spune că s-a-ntâmplat, sau mai bine zis nu spune, gândeşte, între faptele pe care le-a aflat reale, între, deci, realitatea acelor fapte şi ziua de azi, între realitatea acelor zile şi cei care-l ascultă sau îl vor asculta el pune viaţa lui şi conştiinţa lui: şi chiar dacă el nu este un martor care a văzut şi a ştiut ce s-a-ntâmplat atunci şi-şi spune doar o părere, noi suntem cum ne întreabă şi se-ntreabă şi Don Iliuţă, mai obiectivi ca el, mai drepţi? El vrea să-şi spună părerea lui care poate nu, sigur nu este la fel cu acele fapte, aşa cum s-au petrecut de pe dinafara lor, ca fapte: el le construieşte, încearcă o altă faţă a lor, de dinăuntru, necunoscută poate nici nouă, posibilă şi cred că şi sioură dună ce atâţia ani am descoperit şi eu alte noi gânduri legate de o întâmplare. Şi la care nici n-am visat… Aşa şi cred acuma că venind să mă descoşi atunci despre Calagherovici nu te-ai gândit să baţi palma cu mine şi să facem un târg, ce să-mi dai ca eu să bodogănesc fleacuri de care să te foloseşti, nu, domnule, nici n-ai primit vreo indicaţie în acest sens (şi de ţi-ar fi dat-o cineva ai fi aruncat-o la coş ca pe un ziar citit şi care nu ţi-a spus nimic nou şi folositor) şi nici nu era nevoie, cu o capră nu se duc tratative la Geneva când eşti sigur că poţi să-i tai beregata

când vrei şi poţi s-o bagi în coteţ ca pe-o găină când vrei sau... Eu eram deci dinainte făcută chifteluţă pentru burta domniei tale, deci aş putea spune că eram o victimă a burţii dumitale înainte de Calagherovici, şi indiferent dacă şi el putea fi sau nu până la urmă, *el* era mai dificil! Vă putea da peste cap orice plan. Pe când eu, nu. Şi nu costam nici cât un ban şters, pe care mai poţi cumpăra ceva, pe care să-l dai într-un târg pentru altceva de care ai nevoie: deci, zic eu, nefiind vorba de nicio afacere ce trebuia pusă la cale şi parafată cu mine, eu nu valoram o ceapă degerată. Şi cine are preţul cepei degerate e dar că n-are nicio pu tere, totul e stors de ger şi puhab. Mai pe şleau: de-l iubeam eu sau ba pe Calagherovici, era un moft fără importanţă, calitatea mea de muiere era aşa de proastă incit orice-aş fi simţit eu faţă de bărbatul cu care trăiam nu conta, cât timp atât de măruntă şi de jegoasă era aşa-zisa mea calitate sufletească... Tu ştiai ce-o să i se-ntâmple lui Calagherovici, şi dacă el pierdea partida până la urmă. Ce mai conta o muieruşcă? Cine nu mergea cu tine şi cu Gălătioan mergea în altă parte şi cum eraţi amândoi grandomani şi cum în toate adunările vă obişnuiseră să folosiţi pentru munca voastră şi ţelul vostru şi drumul vostru spre acest ţel un singur cuvânt, istoria... ei, bine, atunci istoria era cu voi, ea nu putea fi în două părţi deodată, decât altfel, şi acest altfel n-avea cum să mai fie... Istoria ziceai tu în sinea ta că e cu tine şi cu viitorul tău şi deci cu istoria ta viitoare, în care Calagherovici nu încăpea, el nu mai era demn... Şi siguranţa aceasta a ta n-avea cum să te pună în situaţia penibilă de a mai face chiar şi o tranzacţie cu mine, să-l dau pe el, ca să rămân eu... De ce să mai pierzi timpul cu o ceremonie inutilă, cu o discuţie în care la o cafea să-mi propui... Şi-ai avut şi dreptate, totul ţi-a ieşit cum ai vrut, şi chiar eu am intrat cu tine în pat fără niciun târg, fără să-mi promiţi nici măcar o îngheţată ca la servitoarele ce ies joia în piaţă şi se plimbă cu plutonierii şi mănâncă îngheţată până le dor gâlcile... Calagherovici a ajuns acum demult pe steaua lui, de unde-a şi venit aici, şi ne priveşte şi ne aude

cum îi pomenim numele, dar nu înţelege nimic din ce s-a-ntâmplat, cei ce-ajung în stelele lor nu mai ştiu ce s-a petrecut după ce şi-au luat calabalâcul (şi chiar de-ar şti, n-ar însemna nimic, ei despre noi, ca şi noi despre morţi, n-avem decât cuvinte bune: despre morţi, despre vii, numai bine!). Şi crezi că eu dacă reuşesc să te văd pe tine mai exact cine eşti fac asta ca să-mi simt conştiinţa mai uşoară? Nu, amândoi suntem în aceeaşi barcă şi-n acelaşi loc, nici dincolo, nici dincoace, stând pe loc, pe acest loc unde nimic n-are sfârşit, nu trece, nu se termină... He, he, da, vorba lui Don Iliuţă, nu e prea simpatică viaţa pe apa asta neagră, duci cu tine şi propriul tău gunoi, n-ai unde să-l arunci..." „Da, îţi place ţie să-ţi pui cenuşă în cap şi să te vaieţi, vai, doamne, trăiesc pe apa blestemată (ah!) a infernului (ah!)... Stau pe Stix (ah!), dar vedeţi cât mă perpelesc, dar (ah!) vedeţi cât sunt de tare şi recunosc că viaţa mea e macademaca... Ah! observaţi casa mea, luntrea mea, zilele mele care nu se mai termină, ah, viaţa mea e un Stix (bravo! bravo! zic îngerii în cor), viaţa mea... (urale prelungi din cer), lumea e un Stix (îngerii aplaudă şi strigă ura!)... Din clipă în clipă, Dumnezeu se va trezi din somnul său şi-ţi va lua de jde inimă... Lăsând, cum era şi normal, asupra mea tot rahatul. Eşti mulţumită, scumpa mea? Moise păcătosul, care e obişnuit cu apele infernului (huo!), va fi... un moment, ai uitat toată schema lui Don Iliuţă: nenorocitul m-a şi pictat într-o barcă, în zale şi platoşă, invulnerabil ca bravul Achile care şi el... adică el a fost scăldat în Stix, şi cine face băiţă în acest fluviu mocirlos devine invulnerabil... Ca şi mine, he, he... Achile n-a avut noroc, din prostie cei (un grup de greci) care l-au băgat în apa asta... da, cineva l-a ţinut de călcâi, şi locul acela de care a fost ţinut a rămas vulnerabil şi viteazul Achile fu înfrânt... Sigur, tu mai îţi aduci aminte şi de minunata zicală din tinereţea ta: cine se rupe de pământ, ca Achile, o sfecleşte. Cine se rupe de mase o pune de mămăligă! Eu nu mă rup de pământ, dar nici n-am nevoie... n-am călcâi... He, he, râzi tu, punctul meu slab, călcâiul

meu e conştiinţa mea, he, he, eşti deşteaptă!... M-ai dat gata! Da, dacă nu dragostea, atunci faptul c-am făcut împreună un copil îţi dă dreptul să-mi spui ce crezi despre mine. Tu tragi nădejdea că, de-o să-mi spui nişte banalităţi (pe care lumea le înţelege mai uşor), o să mă turteşti... Spune: eu sunt o capră, tu eşti un porc! Tulburătoare descoperire, bravo! Tu eşti un criminal odios! Tu eşti un om fără conştiinţă! (Nu uita năzbâtia cu Stixul!) Conştiinţa ta... (Hop aşa şi tot aşa!) Ah, ce frumuseţe de gândire! Ah! cum tu înţelegi lumea şi dramele ei! Ah! cum tu înţelegi timpul (şi istoria! sigur, neapărat Istoria) şi... vai! (să zic şi eu cum ar zice un grec, din rărunchi) vai! scumpo, cum te fascinează pe tine vorbele goale! vorbele mari!... crimă! conştiinţă! adevăr!... Ca şi Tică, nu te mulţumeşti cu o realitate dată în plic ca la şah mutarea secretă, vrei şi tu să dai alta: poftiţi, domnilor, asta este! Poftiţi, domnilor, ideea mea este... Adică ai idei. Ai intrat la idei. Bravo! Comunici idei, cu care vrei să te schimbi şi pe tine şi să schimbi şi lumea... în părerile ei proaste... Deci vrei să transformi lumea, deci eşti o revoluţionară! Păi de ce nu spui pe guriţă că eşti o revoluţionară, dragă? Tu vrei să mă faci pulbere ca lumea să respire uşurată. Demască-mă, scumpo, ce mai aştepţi? Scuză-mi tonul, cam băşcălios, dar ce să mă mai ierţi pentru ton, striveşte-i şarpelui capul cu călcâiul tău revoluţionar! N-o să-ţi fie greu, nimeni n-o să mă plângă şi n-o să-ţi găsească vreo vină... Vai, sărmana, cât a suferit! Mă mir că n-a ajuns la ospiciu! Să-mparţi patul cu un drac! ... Mă rog, merge şi drac. Hai, fă lumină, să rămână Tică Dunărinţu cu gura căscată şi negru de invidie, sau bucuros nevoie mare... cine mai ştie cotloanele întortocheate ale sufletului omenesc, cine?! Fă, draga mea, lumină, fă ca să zic aşa vizibilă partea invizibilă a (nu, nu a lunii, că nu eşti la institutul de astronomie şi nici cu sateliţii... în sfârşit!), da, a lumii, dă în vileag (sau pune pe tapet, cum vrei) idei noi, concepţii noi... Hei, ce-a fost cu Horia? Numele lui nu putea fi spus cu voce tare multă vreme, ca să nu te-ntrebe cineva de el, era de ocară, şi nu-l puteai spune decât ca să-l

faci de ocară. Şi al lui Calagherovici... Spune cum chiar eu te-am rugat să nu-l mai pronunţi, nu că m-ar fi supărat, ca bărbat, dar era un nume de ruşine. Da, eu te-am rugat, eşti mulţumită că te ajut să mă distrugi? Fac şi eu ce pot, ca să ai şi tu o plăcere: am să-ţi ofer cât mai multe date cu care să mă faci ţăndări! Am să te-ajut...” „Crezi că n-aş avea destule, de-aş voi să te fac ţăndări?” „Atunci îţi ofer un ajutor dezinteresat.” „Din păcate, dezinteresaţii ca şi interesaţii au tot doi ochi şi două mâini şi nu se deosebesc cu nimic... Şi nici tu nu se ştie când eşti interesat de ceva şi când nu... N-aş avea deci nevoie de ajutorul tău ca să te distrug, şi nici nu vreau asta...” „Da, înţeleg, vrei să discutăm şi să mă conving eu că m-am înşelat, calitatea ta sufletească este mare şi tare! Şi că nu te-ai legat de mine pentru că eram frumos sau tânăr, sau că mă iubeai, nu, ce ţi-a plăcut la mine a fost pielea mea scofâlcită şi uscată ca o iască, buzele mele searbede şi reci, burta mea moale ca o meduză moartă, hai, spune că te-a entuziasmat părul meu năclăit mereu de sudoare şi de mătreaţă, tălpile mele care seara în ciorapi răspândeau o putoare cât un internat al şcolii de tractorişti. Hai, spune, Calagherovici era un om de caracter, un bun comunist, un erou, un ins care se spăla pe picioare seara şi te săruta noaptea în somn, un bărbat perfect, pe când eu, un porc, un criminal, un mincinos, care nici la subţiori dimineaţa nu se spală... Şi de ce m-ai luat totuşi tu pe mine (recunoaşte!) V Ca s-arăţi cât eşti tu de grozavă şi de bună, cât te poţi tu sacrifica pentru omenire... A, nu, pardon, nu-i asta melodia...’ Care e? Greşeala mea veche este c-am crezut că în ritm cu dezvoltarea economico-socială se dezvoltă şi conştiinţa omului... Şi nici vorbă, uite, mă uit la mine, sunt la fel, un!... Dar tu oare te-ai schimbat, nu-mi dau seama?! Trebuie să te impresioneze sinceritatea mea... Nu? E prefăcută? Vezi ce fine observaţii faci, eşti măcar în stare să constaţi cât de bun psiholog eşti? Păcat că nu ai diplomă în învăţământ, zău. Ţi-e greaţă de mine, nu-mi mai. Răspunzi, sufletul tău e încărcat de hidoşenia mea, ce mai vreau de la tine? A, da, înţeleg, taci,

fiindcă orice ţi-aş mai spune nimic n-ar mai fi nou: m-aş repeta, memoria ta sfântă mă ştie pe de rost. Şi totuşi, ce ne-a legat pe noi, ce pământ, ce a fost între noi, ce ne ţine împreună şi-acuma?” „Poate că dispreţul, Moise.” „Vezi ce înţeleaptă eşti? Dispreţul şi jegul, astea ne fac să mâncăm la o masă şi să ne înţelegem şi să ne scoatem ochii şi să ne culcăm pe o pernă şi să ne scuipăm… da, astea ne apropie, şi zilele prin care am trecut ca doi… spune tu… Şobolani e bine? Nu e… Ne-am urât, ne-am iubit (cum să-i spun la chestia asta când faci copii?), ne-am minţit, ne-am bătut (tu mi-ai dat şi c-o tigaie în spinare – norocul meu că nu m-ai nimerit în scăfârlie!), am gustat şi din fiere şi din miere (am băut şi vin!), nu ne-a ocolit nici grindina (şi în vara aia la Lăzăreni!), am gustat din pomul vieţii, he, he, al binelui şi al răului (din partea mai puturoasă), în sfârşit asta a fost viaţa noastră, o bătaie nu. Cu floricele, o luare de gât, când pe pat, când sub pat, o strângere de gât, când cu dragoste, când cu…” „Oricât ai râde,

Moise, şi oricâtă voinţă ai avea tu de a trăi fără ce-a fost, fără trecut, poftim, fără istorie, este cu neputinţă. La ce e bună această povară, această reamintire a unor zile şi luni? … n-ar fi mai bine fără nicio poveste, fără nicio istorie, poftim! N-ar fi mai bine să nu mai ţinem nicio legătură cu tot ce-am fost şi ce-a fost, nicio legătură cu propriul nostru trecut, de ce mereu să ne sărbătorim ziua de naştere numărând anii de când am venit pe lume? N-ar fi mai lesne fără origini, fără acea parcă lumină care ne urmăreşte din locurile unde ne-am dat seama întâi că există lumină, stele, ape, oameni, n-ar fi mai bine să închidem ochii şi să nu credem şi să cântărim cine suntem la lumina acelei lumini şi a trecutului care oricum nu se mai întoarce, anii se duc, ce să-i mai numărăm?… De ce să-mi mai pese mie de ce am zis da când tu pe bicicletă în faţa fabricii de cuie m-ai întrebat de poţi veni să mă vezi? Nu străluceai de deştept şi nici nu plesnea cămaşa pe tine de muşchi, ca să-mi fie uşor să-ţi răspund că te-aştept, nici nu-mi scăpasei pe mama sau pe tata de la înec ca salvatorul ce erai să trezească în

mine dorinţa de a-ţi mulţumi şi neştiind altfel cum mai bine să fac decât să fiu a ta, ei, da, neştiind – te-am chemat… Ori poate văzând că albeşti, să m-apuce mila, să vreau să mai simţi că mai eşti bărbat şi că eu pot să te fac să mai simţi că n-ai murit ca bărbat, pentru asta?… Sau c-ai făcut şi tu ce-ai putut ca să crape Calagherovici, şi pe un animal atât de murdar şi fără onoare şi beat de sânge şi mincinos şi imperfect voiam eu să-l ridic până la suferinţa mea atât de omenească şi să-l fac alături de mine să fie şi el om, să-i pun în faţă o oglindă, care eram eu, şi care era şi el, şi să-l îndrept? Nici vorbă!” „Ce minune ar fi fost să faci dintr-un monstru ca mine un suflet iubit, poate asta era… De ambiţie şi de mândrie nu duci dorul… Nu eşti sigură, dar tot te întrebi şi tot nu găseşti un răspuns acelui răspuns… Pe mine nu mă importă, vorba ardeleanului, n-am o ţinere de minte a originii tuturor lucrurilor, n-am talent de istoric, asta el şi fără o conştiinţă… istorică, uite că totuşi mănânc, mă cert cu tine, trăiesc. Fără o conştiinţă a începuturilor, şi a acelei istorii cu bicicleta, trăiesc şi te enervez, nu?” „Trăieşti, cine zice că nu…” „Că trăiesc aşa şi salcâmii şi popândăii, şi vitele?, he, he…” „Fără ea… e vorba de conştiinţa acelor ani (nu mai behăi!), nu poţi să ai o conştiinţă de ce eşti şi cine… Ceea ce nici nu vrei! Bun! Atunci de ce m-ai întrebat şi tu ce ne-a ţinut legaţi, ca să râzi? Nu, şi tu vrei să afli, ca să te ascunzi şi mai bine de ce cred eu că ne-a apropiat… Nu dispreţul, sau nu el în primul rând, ci faptul c-am simţit, fiecare în felul său, c-am pierdut trenul şi că suntem cu siguranţă şi pentru întotdeauna nişte învinşi, da, da, dar pe care în primul rând nu ne-a învins altcineva decât noi înşine cu propria noastră… Noi am avut frică, sau neîncredere de a vedea în noi, eu măcar în mine şi tu în tine, în oameni, în om, da, ceva fără egal (absolut, cum zice Don Iliuţă, care-şi priveşte vacile din tablourile sale plin de convingerea că de sunt o valoare fără egal, absolută), deasupra tuturor chestiunilor de pe pământ şi din cer, sociale, de religie, de orice religie, de ambiţie, de putere… Nu, noi le-am pus pe-astea pe toate deasupra

noastră şi a bietului animal care e... deci şi noi, care tot oameni suntem, vrem nu vrem... Şi-am pierdut, Moise, partida... Asta ne-a unit încă înainte de acea zi când tu pe bicicletă..."

'ÂG „Dar oare există bătrâni fericiţi? Nu să ne-a*Jy* runcăm pe fereastră ca să scăpăm de aceste haine grele, bătrâneţe haine grele... Şi nici nu suntem atât de bătrâni la ani. Pedeapsa cea mare a noastră este să trăim aşa cum suntem şi cum ne-am străduit să fim, eu rămânând lângă tine cu o dragoste întreţinută cu frica, mereu aprinsă cu spaima că din vârful turnului pompierilor în care te aflai tu puteai să vezi cel mai bine unde se poate da foc fără să ajungă la timp nicio maşină cu tulumbe şi să astâmpere focul pus de mâna celui ce ar fi trebuit să-l stingă, să vezi cu ochiul tău deschis peste mine ca noaptea privirile strălucitoare şi fixe ale unei păsări ciudate, cucuvea aducătoare de nenoroc, buhă ascunsă ziua de lumină în coşuri de case părăsite, de orice lumină pierdută ca să nu i se stingă în lumină misterul ochilor ei; eu, da, sculându-mă dimineaţa şi mergând la serviciu să-mi câştig sutele de la chenzină, tăcând în dru mul meu şi în lucrul meu în faţa atâtor feţe întrebătoare şi a atâtor vorbe cu întrebarea ascunsă în de ca o scuză a mea sau ca un blestem aruncat peste capul meu, mută ia acestea şi laşă, ca o umbră, fără limbă şi fără grai, laşă faţă de ei şi faţă mai întâi faţă de mine, aşteptând să se deschidă cerurile şi să pogoare asupra mea o izbăvire, ori să mă ia, aşteptând fricoasă un semn al lui Dumnezeu în care nu credeam muncind pentru o rochie şi o pâine şi un bilet la cinematograf care să-mi dea impresia că totuşi am şi eu o valoare a mea, pot scoate din serviciul meu un ban care să nu mă ţină lângă tine ca o cerşetoare, care să-mi dea libertatea de a fi dacă nu în întregime ce voiam, cel puţin în întregime c-aş fi putut fi ce nu eram... Şi glasul tău seara la cină întreţinând în mine acea spaimă care la alţii se numea credinţă în ce spuneai tu, acea spaimă care până la urmă s-a numit şi în mine credinţă în adevărul tău, măcar o vreme, o secundă, dar

destul, chiar şi prea mult, o secundă fiind tot timp… şi ea a rămas în mine ca un cerc într-un prun, strâmb cum fusese acel an de secetă şi cu fluturi albi ieşiţi din găocile lor atârnate pe frunze, hrăniţi cu puterea verde din frunzele rămase ciuruite şi arse de foamea lor. Un cerc ca o părere dar peste care nu se poate trece şi peste care vine apoi alt cerc fără fluturi în el sau cum o fi anul următor… Şi când mă-ntâlnesc cu un ins ca Solomon Pexa, văd în privirea lui absentă că el chiar prin faptul că nu mă vede şi nu-mi dă bună ziua şi nu-mi răspunde la bună ziua (ascunzându-se în vârsta lui ca într-o binecuvântată stare de ramolire. Ascunzându-se sau fiind pe drept ramolit) mă tolerează, mă lasă în pace să trăiesc aşa cum sunt şi cum merit, respectându-mi libertatea de a trăi, dar respectându-mi atât de tare această libertate încât ar fi de acord şi să m-arunc sub un tren, el admiţându-mi senin şi tăcut acest drept şi această libertate, şi le-ar chiar şi înţelege (el care multe nu le pricepe şi nici nu vrea), din moment ce înţelege şi cum trăiesc eu şi cu cine… sau poate asta ar fi pentru el o pedeapsă mai mare decât a te arunca pe fereastră, să înduri în fiecare zi ruşinea, să ai dorinţa să termini şi să n-ai curajul să duci până la capăt propria ta dorinţă, şi prin asta să dovedeşti că ai un curaj mai mare, acela de a nu termina cu tine fără o împăcare, fără o plată, faţă de tine întâi… Despre Horia când a fost vorba că şi-a pus singur ştreangul la gât într-un loc unde să nu-l afle nimeni, poate pe muntele Ţebea, în pădure neumblată, unde să putrezească în vânt şi să nu-l mănânce viermii pământului şi furnicile şi jivinele, ci să-l despoaie de carne păsările cu cioc tare şi să-l ducă peste văi în bucăţi spre cuiburile lor la puii lor, să umble prin văzduh cu carnea lui în burtă şi în plisc, purtând-o peste verdele pădurii şi sub cerul de zi albastru şi sub cel de noapte luminat de stele, carnea lui să nu devină ţărână, ci carne şi viaţă de păsări ce zboară în înălţimi – şi numai oasele lui să rămână albe în ştreang, măcar o vreme, ca un schelet spălat de ploi şi alb atârnând sub un brad poate, numai de apoi căzând pe cetină să fie năpădite de furnici şi

roase încet de vreme şi împrăştiate... ei, şi despre Horia când a fost vorba că şi-a pus singur capăt zilelor, Solomon Pexa a zis că el nu judecă pe nimeni, nimeni să nu judece pe nimeni, el nu-l judecă nici pe Horia pentru asta, dar nu-l înţelege..."

A /* „Ai îmbătrânit şi tu, nu pe dinafară, asta se *i* w observă mai greu... Despre doctorul Bokor Cristoloveanu zice că a devenit un moralist fiindcă i-a venit vremea să fie: cât timp hormonii îi funcţionau normal, nu găsea la orice gest o explicaţie şi o morală, acuma însă e mai rău ca un popă. Şi în ce calitate şi cu ce drept mă judeci tu pe mine, eşti tu făcută din alt aluat decât alţii, ai tu o viaţă de-o altă calitate ca alţii de faci pe Pilat din Pont care-şi spală mâinile şi zice că n-are niciun amestec şi găseşte vina în alţii... Cine eşti tu, nu te-ntrebi, de faci pe victima acelor ani şi-ţi şi găseşti tot sosul şi saramura care să-ţi justifice propria ta purtare... Dar Calagherovici era un miel sfânt, înjunghiat pe altar de nişte ticăloşi care acum când nu mai au cum da îndărăt că nu l-au tăiat la gât zic că era necesar să fie sacrificat şi un miel, sunt şi victime nevinovate, însă fără de care nu e posibil, există ca în orice luptă o cotă de nevinovăţie care piere, există desigur o distrugere şi a mielului nevinovat, altfel n-ar mai fi altar, n-ar mai fi jertfă, nu s-ar mai salva de la înec vasele trimise pe mare, luptele... Adă-ţi aminte de bătrânii greci, şi acolo, şi dinainte de ei, şi după ei, de când e lumea a murit şi cineva nevinovat într-o bătălie, altfel n-ar mai fi fost durere şi n-ar mai fi fost nici victorii şi nici bucurii. Cine sunt ticăloşii, să vedem, şi cine sunt mieluşeii: adă-ţi aminte de noaptea de iarnă când am plecat cu sania din Lăzăreni spre Câmpuleţ prin pădure, ca să scurtăm drumul şi să trecem şi pe la locurile unde taică-tău plecase să pună sare pentru cerbi. Era şi Calagherovici, învelit în cojoc, şi Eftimie, pe care trebuia să-l lăsăm la biserica sau mănăstirea pe care Paisie şi-o cioplise din lemne şi exact ca în vremea lui Ştefan cel Mare, când preoţii duceau pe butuci dintr-o parte în alta biserici, să se-nchine lumea, trase de cai sau de boi,

locuri de închinare puse pe roţi, ca nişte uriaşe căruţe cu coviltir şi cruce… Sau cam aşa ceva, sau în acest fei, şi Paisie se gândise să trăiască în pădure într-o chilie aproape ca o covercă şi să se închine unei biserici pe care şi-o făcuse singur cu mâna lui şi pe care o putea lua cu el ca pe vremea lui Ştefan (din faţa turcilor sau a tătarilor, a păgânătăţii), preoţii lui pentru care, şi nu numai pentru ei, desigur, a ridicat atâtea zeci de biserici în timpul vieţii lui atât de plină de războaie şi de jertfe… L-am lăsat acolo pe Eftimie, în uşa bisericii în care ardeau luminări şi se auzea vocea călugărului citind din cărţile sfinte… Nici eu, nici Calagherovici nu ne-am dat jos din sanie să-l vedem pe Paisie şi să-i vorbim, că i-am adus prietenul, deşi fiecare dintre noi pentru asta şi ne hotărâsem să scurtăm drumul spre Câmpuleţ prin pădure, ca să-l vedem pe pustnicul cu barbă şi păr lung pe umeri despre care se zvonise c-ar fi Horia Dunărinţu… Dar nici eu n-am avut curajul să deschid uşa acelei biserici şi să dau ochii cu omul care în sutană sta în faţa icoanelor, şi nici Calagherovici care poate acceptase drumul cu sania pe-aici ca să mă vadă pe mine ce voi face de Paisie îmi va vorbi sau mă va privi… sau în faţa crucii mă va pune să jur cine ştie ce… Nimic din ce spera el nu s-a-ntâmplat, Paisie a fost mai înţelept, nici n-a ieşit să ne vadă, a venit alt călugăr să-l ducă la căldură pe Eftimie, în braţe, ca pe un sac, el a rămas lângă luminări, să-şi termine rugăciunile… Se temuse, de-ar fi fost Horia, că de ne recunoştea, îl recunoşteam şi noi şi-atunci el îşi pierdea liniştea şi pacea şi izolarea pentru care venise aici şi se călugărise? Ori nu era încă vremea să ne iasă în cale şi să ne vorbească? Ce ascundea, de era el? ne întrebam, fiecare în sinea lui, pândindu-ne din cojoace… Căci Calagherovici, zicând să mergem să-l luăm şi pe socru-său, pe taică-tău de la locurile unde ieşeau cerbii la sare, se gândise că eu n-o să vin cu voi, o să-mi fie frică de-o întâlnire cu Paisie – şi un refuz de-al meu era mai mult decât o recunoaştere, a ceea ce se spunea, şi voi credeaţi, că eu încercasem să-i vin de hac lui Horia… Atâta să fi zis, că nu vin – şi eram şi

condamnat de Calagherovici... Dar eu am venit, nu m-am temut de întâlnirea cu Paisie: şi tot eu n-am ieşit bine, Calagherovici a zis că eu am riscat, am avut o intuiţie salvatoare: de nu era acolo călugărul, ori era bolnav, ori murise de friguri, ori din altă cauză n-aveam să mă întâlnesc cu el nimeni n-ar mai fi putut să mă-nvinuiască, da, că m-am temut să-l întâlnesc... Pădurea era plină de zăpadă, ardeau pe sus stele albe, înalte, reci de atâta frig şi noi în cojoace tăceam în drum spre Paisie, indiferenţi, ca adormiţi, nepăsători la strălucirea zăpezii şi la aburii ce ieşeau pe nările cailor, la ce vorbeam destul de rar... dar pândindu-ne unul pe altul. În gând, fiecare pândindu-i cu gândul gândurile celuilalt, într-o tăcere ce părea într-adevăr plină de pace sub cerul încărcat de stele, cu lună... Pe dinafară eram ca pădurea, plini de linişte, indiferenţi la ger şi la zăpadă, frumoşi, aş zice eu, oameni buni, dar dincolo, înăuntru, acolo unde nu se putea vedea ce este, acolo unde şi în pădure nu se vedea nimic... ce gânduri, ce jivine, he, he, ce gânduri mai sălbatice ca orice jivine şi mai necruţătoare pândeau în acel întuneric?... Şi ce frumos lumina luna, ca în poveşti, cum licăreau stelele, cum lumina lor lumina zăpada şi drumul şi copacii grei de nea, ce linişte şi pace în noaptea de iarnă, gerul era pur, totul părea neschimbat de-o mie de ani, de la începutul lumii... Cum zici şi tu uneori, da, totul ar fi fost aşa, de n-am fi fost noi care împuţeam totul cu duhoarea cojoacelor şi cu neîncrederea şi pânda... Tâmpenia acestei veşnicii a luminii, a pădurii şi a nopţii, a aceleiaşi lumini de lună şi a zăpezii albe e că această materie care pare că nu s-a schimbat niciodată şi nu se schimbă şi că astfel trăieşte în afara timpului şi neţinând deci seamă de el nu seamănă cu noi, tâmpenia e că eu cel puţin nu mă simt făcut să trăiesc fără să ţin seamă de drumul din acea iarnă spre Câmpuleţ şi de ce-a fost înaintea lui, când Calagherovici mi-a zis să vin cu voi în sanie, şi ce-a fost în faţa bisericii de lemn ce mirosea a tămâie ca o cădelniţă şi ce-a urmat apoi când ne-am rătăcit căutându-l pe taică-tău şi negăsindu-l şi când am

văzut ochi de lupi sticlind în urma noastră şi înaintea noastră în pădure şi când caii sforăiau şi băteau din copite şi nu voiau să meargă... Calagherovici, în mândria lui, se socotea băgat până în gât în toate, implicat, vezi doamne, în istoria asta nouă şi eu zic că şi era, dar fusese şi în cea mai de demult, cum s-a văzut şi a recunoscut şi el. Adă-ţi aminte, lupii nu urlau, nu voiau să ne atace, se goneau între ei într-o joacă, presimţind poate primăvara, erau superbi, vânjoşi, ageri, luna-i bătea de sus, n-aveau nici umbre, sau doar nişte umbre mici, firave sub ei, ca nişte alte fiinţe ciudate, ca nişte mici vietăţi uşoare ce alunecau pe zăpadă... Şi caii s-au potolit, ba mai mult, poate nici nu se speriaseră, poate voiseră şi ei să alerge mai iute şi să nu fie ţinuţi în frâu de teama ce intrase în noi când înţelesesem că pierdusem drumul spre Câmpuleţ şi cu toate că stelele erau pe cer toate, şi carul mare, şi cel mic, şi steaua polară nu ne puteau fi de niciun folos... Cerul era înalt, aproape albastru, aerul proaspăt, noaptea plină de linişte, pădurea largă, fără sfârşit, stejarii şi fagii plini de omăt dormind în iarna bogată drepţi ca nişte soldaţi ai unei armate stranii... Şi noi mergeam mai departe în sanie fără să ne oprească din drum nicio jivină şi nicio groapă, alunecam lin, dar n-ajungeam spre nicio margine de pădure, ca şi cum ne-am fi învârtit într-un cerc sau într-un labirint plin de stele şi de lumina lunii, mergeam înainte fără să ne împiedice nimic sau să ne oprească vreo rădăcină de copac, pe-acelaşi drum care şi el se arăta superb şi care putea fi în toate părţile la fel prin luminişurile pădurii: sub cerul senin mergeam înainte fără teamă şi fără nicio oprelişte şi habar n-aveam dacă înainte nu era cumva înapoi şi dacă dimineaţa n-avea să ne găsească de unde plecasem seara: dar nu ne mai interesa, totul era frumos şi caii trăgeau la pas sania fără spaime de lupi sau de nălucile lupilor care dispăruseră ca şi cum nici n-ar fi fost niciodată... Nu-l deranjasem nici pe Paisie din rugăciunile lui, sau poate nici el nu ne băgase în seamă... puteam să ne vedem fericiţi de drum prin noaptea senină şi fără sfârşit şi

ca de vis... Eram toţi trei în sanie, tăcuţi, nu mai speram să-l întâlnim pe taicătău, demult ajunsese el acasă, ori la schitul lui Paisie. Te întreb: Calagherovici a acceptat să mergem pe acest drum ca să mă vadă tresărind sau încurcat sau pierdut când o să dau ochii cu călugărul, voia să vadă un criminal ce nu reuşise să fie (din moment ce omul lovit de el trăia) nici măcar atât, un neisprăvit ce-avea să stea faţă în faţă cu fapta sa nedesăvârşită, cu neputinţa sa? Căci Paisie era acum întruchiparea nemerniciei mele, singurul ei martor, şi a lipsei mele de orice putere, din moment ce niciun rău monstruos nu putusem să împlinesc, după ce-l gândisem şi-l începusem... Aşa să fie oare, aşa mă vedea Calagherovici, m-am întrebat atunci şi adevăratul răspuns mi-a venit după mult timp, peste răspunsul păgubos şi fals de-atunci: Calagherovici ar fi vrut să stau faţă în faţă cu Paisie şi eu să mă cutremur de nu era Horia, şi de era să mă pierd cu firea şi... I-ar fi plăcut să ne spintecăm burţile şi să cădem amândoi laţi cu maţele fierbinţi, pe zăpadă. Asta a şi mărturisit: v-am urât pe amândoi de când v-am cunoscut, pentru fanatismul vostru şi pentru credinţa voastră în comunism. Calagherovici a fost omul siguranţei de când avea optsprezece ani. Aşa că, Lilico, mai vino-ţi în fire şi nu mai căuta orice pretext ca să mă izbeşti la mir şi să mă faci pulberi. Moartea Anitei, în loc să te întristeze şi să vezi în ea un fel de năpastă ce ne urmăreşte şi pe care va trebui s-o ducem împreună, te-a înverşunat împotriva mea şi-ai găsit în ea un nou prilej de-a mă strivi: dar te-ntreb: eu ca un tiran sângeros te-am obligat să ajungi în patul meu şi tu n-ai putut altfel, ca să-ţi poţi păstra măcar jumătate din libertatea ta şi din pacea ta... Deşi eu zic că pacea şi libertatea ori sunt, ori nu sunt, de nu sunt, cum zice şi dragul de Don Iliuţă, în care crezi, şi pentru care-ţi reproduc şi cuvintele: de nu sunt divizibile, sunt indivizibile, – aşa că te-nşeli când dai vina pe mine... Insă se pare că-ţi place să te şi minţi, nu să te-nşeli doar fără să-ţi dai seama, cu bună ştiinţă te minţi, ca să mă poţi zdrobi pe mine... Bine, dar de eram un monstru, nu trebuia

să stau cu tine în aceeaşi casă şi să-ţi fac un copil. O să spui că n-am vrut şi-am fost forţat. Bine, accept ce vrei tu, cu o condiţie, sau chiar fără nicio condiţie, fiindcă tot nu se mai poate schimba nimic acum… da, condiţia ar fi fost: să-mi răspunzi de ce eu de pe bicicletă voia, în ce susţii tu, când s-ar fi putut ca să fie şi altceva: şi iată ce: Calagherovici se dovedise c-a fost omul siguranţei încă înainte de război (a recunoscut cu guriţa lui) şi că s-a opus prin tot ce-a putut după război să împiedice instaurarea unei noi puteri, a comuniştilor (a recunoscut cu guriţa lui)… deci: nemaifiind el, şi tu nemaifiind astfel decât fosta muiere a unui bandit, eu am fost un ticălos atunci când am vrut să fac din tine (iubindu-te, recunosc ca un ticălos ce sunt) nevasta mea, neţinând eu astfel seama de nimic ce mi s-ar fi putut întâmpla şi care m-ar fi putut distruge, neţinând seama că dorind (în ticăloşia mea) să fiu şi eu fericit se putea ca această fericire a mea să mă zdrobească…”

a a „Domnule Dunărinţu, să mă iertaţi că intru tam nesam în vorbă cu dumneavoastră, nu pe mine mă aşteptaţi aici în cofetărie.. Îndrăznesc să viu la masa dumneavoastră, deşi nu se cade, sunt femeie şi – hm! hm! niţel mai în vârstă decât sunteţi… Desigur, nu vin cu intenţii, he, he… dar am ceva neapărat să vă comunic… Vă interesează de ce-l apără Moise pe circar? E împotriva lui Dumnezeu, s-ar zice, de necrezut, după atâtea probe… Gândiţi-vă, nu-l clatină nimic, e ca de fier… Desigur, şi eu mă mir. Mă cutremur numai închipuindu-mi, după cele auzite, cum el a învelit corpul fetei într-o hartă ce se afla în pivniţă şi l-a pus în valiza adusă de Dorina… Şi pânza de bomfaier, foarfecele de tăiat ghips şi bisturiul, toate murdare de sânge, le-a dus în cameră şi le-a spălat şi le-a uns. Şi Dorina, auziţi, i-a curăţat lui ghetele! Le-a dat cu cremă să nu mai rămână strop de sânge. La masă nu s-au mai dus, nu le era foame, şi să nu fie văzut el, să se creadă că e bolnav… Dorina i-a adus mâncarea în sufertaş de la pensiunea unde prânzeau… Eu spun adevărul aşa cum

este, gol goluţ, şi mi se face părul măciucă, şi Moise dă din umeri şi nu crede o boabă... Desigur, se poate bănui că e atât de zdrobit încât nu mai e în stare să simtă nicio durere! E normal, un tată care-şi pierde copilul cel mai mic în aşa hal, poate să rămână toată viaţa într-o dungă şi să prindă muşte... Ce-i mai pasă lui care e adevărul? Şi cum s-a întâmplat povestea cu Anita, şi cine e de vină?!... Orice amănunt nou îl lasă rece, şi că Francisc a curăţat soba a doua oară, după ce arsese hainele fetei, ca la o eventuală percheziţie să nu se afle nimic... Şi că în acel moment a venit Marcu Adalbert pe la el, cu ochii bulbucaţi... Orice-i spui, priveşte pe deasupra ta şi pare surd. Părerea mea este că Moise toată viaţa s-a zbătut să ajungă la o înţelepciune, dar niciodată n-a fost un înţelept, i-a scăpat ceva foarte mic, acel secret care... Şi el a văzut în Francisc un om căruia toate i se împlinesc, poate pentru că nu se ţine legat de mâini şi de picioare de nicio regulă... Francisc sărea (ca o pasăre sigură de ea din creangă în creangă, nu râde) din scamatorie în scamatorie, acum i se umfla burta cât o butie, c-a înghiţit o cămilă, acum zbura peste oraş călare pe o mătură, acum fabrica bani falşi din ziare şi-i mesteca între măsele şi-i scotea pe urechi plini de clei şi de panglici verzi ca să-i arunce lumii şi ei să piară căzând din aerT ca nişte năluci, şi să rămână doar mirosul lor proaspăt de bancnote scoase din bancă noi... Acum vorbea în şase limbi cu dracul şi-l punea să mestece într-o oală de pământ fasolea pusă la fiert, acum lua în braţe o femeie şi-o făcea să dispară sub halatul său, trecea, vreau să spun, surâzând şi stăpân pe el de la o scamatorie la alta, de la bărbat la diavol şi de la muieri la maimuţe ca un prăvăliaş de la o marfă la alta, sigur că le găseşte la locul lor şi le ştie preţul, ca un (ce mai calea valea!) burghez liniştit şi plin de încredere în ale lui... El, să ne-nţelegem, trecea ca vrabia din par în par, rămânând, he, he, vrabie, piţigoi, cum vrei să-i zici, fără să se lege de nimic, ca Moise... Aici e deosebirea: Moise n-a rupt niciodată lanţurile cu care s-a legat de-o muiere sau de un om, sau de o zi, sau de un

fapt... El îşi cară în spinare totul, ca un prost, nu se poate rupe de nimic... Eu ştiu că-l bănuieşti că l-a omorât pe Horia Dunărinţu şi speri să-i dai de capăt acestei... Şi te bazezi tocmai pe prostia lui, că rămâne ca un prizonier... legat de toate zilele prin care a trecut şi de toţi oamenii... şi de diverse alte fleacuri legat, ca o slugă a acestor diverse fleacuri... Nu e înţelept ca Francisc! Când a intrat la el Marcu Adalbert şi el curăţa soba de cenuşa hainelor fetei, zâmbea şi se schimba în oglindă, cănindu-se cu funingine... Sunt caraghios? l-a întrebat pe Marcu... Am să mă spăl pe faţă, dar ce eşti aşa de constipat, domnule Marcu? Vrei să te dau cu funingine? Sau te dor măselele de eşti încruntat? l-a întrebat râzând. Marcu a zis: „A dispărut fata lui Moise". „Unde, în aer? A trecut graniţa, hă hă?" „Nu glumesc, părinţii ei sunt disperaţi: n-a mai apărut de ieri". „S-o fi dus la bunici... la neamuri... la vreo prietenă..." „Au căutat-o peste tot: nu el" „Ce glume... doar nu e pasăre să-şi piardă urma prin aer... Hai, lasă, o să vină ea acasă, sperioşi mai sunteţi toţi, domnule!" „Şi după ce a plecat Adalbert, la fel de stăpân pe el ca altă dată, a plecat cu Dorina la locuinţa părinţilor ei, ea ducând valiza în mână, el la subţioară lădiţa de struguri. Au săpat în grajdul caprei o groapă şi le-au îngropat... Şi s-au despărţit, ea a dormit în „Giordano Bruno", el în „Einstein"... Scamatorul parcă a tăiat orice legătură între el şi fapta lui îngrozitoare, a dormit liniştit toată noaptea... Ori Moise n-ar fi avut asemenea putere, el se perpeleşte după orice fleac..." „Crezi că Moise a dormit în acele nopţi?" „Nu, domnule Dunărinţu, desigur că nici nu putea, Anita era fata lui. Moise, ca orice om, a greşit de multe ori, cu voie sau fără, dar te rog să mă crezi că spre deosebire de Francisc el era conştient de greşeala sa, şi n-o uita, şi nu se putea rupe de ea, îl frământa, nu-l lăsa noaptea să pună geană pe geană, şi era conştient de ea, o să râzi, nu numai după ce-o făcea, ci şi înainte de-a o face... Deci, mi-aţi putea zice, el nu făcea nimic întâmplător. Da. Avea o credinţă, o convingere, şi când greşea, greşea ştiind că nu e bine, omeneşte poate, dar

trebuie să... Nu vreau să-l apăr, toţi greşim, şi proverbul spune că doar cine nu munceşte nu greşeşte. Ei, eu cred că pe el l-a umplut admiraţia faţă de Francisc văzând că se poate trăi şi ca Francisc, fără probleme, la întâmplare, nelegat de nimic, nici de oameni, nici de zile, de obiecte, de'trecut, de nimic... Liber ca pasărea cerului, aşa i se părea Francisc, nelegat de nimic, fără nicio răspundere! Ei* mi-aţi putea spune că voia să înveţe de la Francisc să trăiască şi el ca Francisc! Poate, totul se poate, dar un măgar bătrân cu greu se mai dezvaţă de drumurile pe care le ştie. Dumneata vrei să-i afli aceste drumuri? Crezi că voia să fie ca Francisc ca să nu-i mai poţi cunoaşte aceste drumuri? Desigur, dumneata nu trebuie să-mi răspunzi la nicio întrebare, eu însă înţeleg că eşti sigur că orice-ar face tot o să-ţi cadă în mână, ca măgar bătrân ce e... Ţi-a intrat în cap că trebuie să afli adevărul şi să spui lumii totul, să nu mai existe niciun secret şi niciun mister, să răzbată tot ce e omenesc în om şi să se termine... De e aşa,: în ce-l priveşte pe Moise, de ce povestea cu Francisc te interesează mai puţin, sau o priveşti ca un ins cu salariu, fără să pui suflet? ... În şase şi şapte ianuarie, Francisc şi Dorina au făcut curăţenie! E nemaipomenit! Şi mă priveşti şi pe mine... înţeleg, nu te interesează Francisc. Nu e ce-ţi trebuie..." „Şi ce-mi trebuie mie, domnişoară Caramalis?" „Domnule Dunărinţu, ai nevoie tot de Moise... Dumneata eşti sigur, şi ai şi probe, dar nu destule, ca să nu greşeşti, ori să te faci de râs şi să strici totul... eşti sigur că Horia Dunărinţu a fost omorât de Moise, însă eşti tot atât de sigur că nu-l poţi pedepsi pentru asta, a trecut vreme lungă, martorii s-au mai pierdut, au mai uitat... Şi atunci ce faci? Aştepţi! Moise trebuie să mai greşească... Şi să-l prinzi şi să plătească acum, cu greşeala asta, pentru Horia!... Dumneata mă asculţi, te văd, dar nu-ţi pasă de-ţi spun că Francisc, ca să încurce firele cercetărilor, a scris o scrisoare... şi că a cumpărat o valiză de la magazinul de jucării, şi-a burduşit-o cu boarfe şi i-a rupt un colţar ca să-i schimbe fasonul... şi că s-a hotărât să hipnotizeze o proastă care să răspundă ce

dorea el... şi că în 16 ianuarie a dezgropat-o pe Anita... şi într-un sac de hârtie, în valiză, a lăsat-o în stradă... Dorina s-a internat în spital, o lună... Şi prin august i-a spus mamei sale că de-ar povesti ce ştie despre Francisc, l-ar închide pe toată viaţa... Nu-ţi pasă de ce-ţi povestesc, desigur şi pentru că le cunoşti... Dar de ce le asculţi, de nu te interesează? Pentru că vrei să afli de ce Moise ţine la Francisc, este? Altfel mă lăsai cu îngheţata mea cu frişcă şi-ţi luai pălăria şi bastonul! A, nebuna asta, adică eu, nu se va lăsa până nu-mi va spune de ce crede ea că Moise e fermecat de Francisc... Ceva tot ţi-am mai zis, nu eşti mulţumit, taci... Pentru că, domnule, Moise cât a fost în putere a fost înconjurat ca o târfă de tot felul de barbugii, profesoraşi, vânzători de iaurt, circărese, preotese, bucătărese, şoferaşi, crâşmari, cizmari, lozâmplicişti, ţărani săraci, mijlocaşi, chiaburi, ceferişti, pescari... Era dus pe la chefuri, ei îi dădeau întâi bună ziua, erau plini de dragoste faţă de el, se interesau de-l strâng pantofii, râdeau când el începea un banc, îl purtau pe braţe când se pilea, uşurel, uşurel, să nu se scuture vinul în tovarăşul Moise, îi aduceau flori în camera de oaspeţi, câte-un şold cald... şi el se simţea fericit! Şi acuma când a pierdut trenul se uită la el cu fundul şi el trebuie să se îngroape în casa lui pentru câte zile o mai avea, cât mai la întuneric, ca un gunoi, în jurul lui e gol pământul... Şi-atunci a apărut Francisc, care n-a ţinut cont de nimic, l-a făcut să râdă, să se simtă întreg, s-a certat cu el când alţii nici măcar nu-l mai înjurau! S-a pilit cu el, i-a scos nasturi din nas şi l-a făcut să râdă, să simtă că e şi el om şi că nu s-a pus iarna peste el pe vecie ca peste un bălegar... Francisc l-a trezit din mormânt, l-a înviat ca pe Lazăr, dracul ăsta de Francisc, cu scamatoriile lui, cu neobrăzarea lui... Şi acum i se pune în cârcă lui Francisc că i-a omorât fata... Cineva a născocit năzbâtia asta ca să-i despartă, să i-l ia pe Francisc şi el să rămână singur ca-ntr-un pustiu – vezi de ce nu crede nimic din ce se pune în cârca circarului? Şi e trist că n-o află pe Anita, şi că Francisc va fi dus şi el va rămâne..." „Domnişoară Caramalis,

această tristeţe a lui mă bucură, pentru el: că-şi dă seama de vidul, de golul, cum îi spui, din jurul lui... El e un ins conştient şi de greşelile lui, ai zis, cu atât mai bine e pentru el că e conştient şi când simte acest, da, vid, n-am alt cuvânt mai bun... E uman, e omenesc, tristeţea asta îl ridică în ochii mei... Dar ce mă enervează este că şi tristeţea asta a lui e meschină, măruntă... Că-l pierde pe Francisc, că nu mai are cine să-l gâdile să se simtă cineva... Aici îl recunosc, nu-i pasă de nimeni, şi mă-ngrozesc gândindu-mă că nu crede că Anita nu mai este, ca să nu-l piardă pe Francisc!... Nu-i pasă decât de el".

a /- „Don Iliuţă, o cunoşti pe domnişoara Carama/ lis?" „O cunosc de când era doamnă, acum a decăzut, doamne, doamne, ceresc tată, în domnişoară..." „Nu mă supăr că face bancuri proaste, fiecare nu poate decât ce-l poate mintea" „A, mă scuzaţi, dumneavoastră într-adevăr vă consideraţi un banc prost? Atunci să râdem, când vă vedem... hă, hă... Dar uite că nu-mi vine să râd când te privesc, domnişoară, şi nici să plâng, simt că mă ard palmele, ai un jbrăjor care cere palme... Nu-mi fă semne, Tică, nu se ri iică să plece, n-o cunoşti... Crapă de curiozitate: de ce ne-am întâlnit noi aici? Şi l-am văzut şi pe Moise dând târcoale pe-afară, şi l-a văzut şi ea prin perdele... Oare ce punem la cale?" „Ce mai pictezi, Don Iliuţă, tot vaci, tot vaci?" „Nu-ţi fie teamă, nu te iau ca model, tu nu eşti o vacă". „Nu sunt un animal sfânt, ce sunt?" „O domnişoară perfectă: care ştie tot, dar n-are acte, care a mâncat murături, şi usturoi, desigur, dar nu-i pute gura. Când mă uit la tine, nu te supăra, îmi vine să pictez o găleată cu muci. Hai, râzi, ştiu că te-au distrat de o mie de ani prostiile mele... Noi ne cunoaştem de-o mie de ani, de când era Moise Moise..." „Pe Moise l-ai făcut atunci mămăligă..." „A, nu, să spunem exact... am zis ce ştiu de la mama: mămăliga când prinde coajă, se crede cozonac. Moise prinsese coajă şi se şi credea viţă nobilă, ca şi dumneata, ha, ha... Nu râzi? Căşunase pe voi, fiind cu frânele în labe, că aveţi sânge albastru! Păi de nu râzi, uite

că râd eu, ho, ho, şi te şi ciup să văd curge sânge albastru? Tot maică-mea, săraca, zicea că omul sărac e drac. Ăştia erau săraci cu duhul, draci de-amniază! Draci de ziuă, înţelegi ce grozav le-au zis ăi bătrâni: draci de-amniază! Domnişoara se umfla în pene şi-şi pieptăna părul tăiat scurt şi lăsat să-i acopere urechile, ca şi cum le-ar fi avut tăiate în lagăre şi ţinea nişte conferinţe scurte şi nişte cursuri scurte de-ţi strica urechile cu glăsciorul ei. Şi eu m-am dus la ea la masă, de unde vorbea, chiar când vorbea, şi i-am dat în lături părul de peste urechi, şi-am văzut' că nu le are lipsă, şi chiar am prins-o de-o ureche, nu i le tăiase nimeni, doar nu călcase prin lagăre, nu era evreică, cum nu e nici acuma…" „Eşti un caraghios, Don Iliuţă, un neisprăvit; n-am râs niciodată de bancurile tale…" „Sunt sărac cu duhul, domnişoară. Ferice de mine, căci a mea este împărăţia cerurilor! Tică, nu ţi-a ţinut la o cafea, aici, ea mâncând îngheţată, predica de pe Munte, ca să ajungi fericit? Mă mir. În zadar încercăm să trăim fără Dumnezeu, am păcătuit împotriva creatorului nostru, trebuie să recunoaştem că am călcat legile sfinte ca să fim mântuiţi… Domnişoară, eu tot tâmpit am rămas, de ce numai legile sfinte trebuie să recunoaştem că le-am călcat, astea, ale oamenilor, dintre oameni, nu e voie?… Despre Haralamb nu e voie să vorbim, pe nume, de ce să vorbim doar în general despre păcate? Parcă aveai o vorbă: să fim concreţi, tovarăşi! Nu, ai dreptate, doar Dumnezeu ştie despre cine e vorba… Şi nu ne dedăm nici la năravul beţiei, nici la desfrânări ale cărnii ca să ne potolim setea sufletului nostru, numai cel de sus ne poate satisface această sete, pentru că sufletul a fost făcut pentru el şi fără el va fi mereu tulburat… Ai dreptate, domnişoară, când spui ca în biblie: „Ne-am îmbogăţit, şi nu ducem lipsă de nimic „. Chiar te-ai îmbogăţit, ca şi Moise, dar astea lumeşti nu vă mai ajung… Acuma ai descoperit că sufletul este etern, domnişoară, şi că am venit pe lume goi, n-am adus nimic, şi-o să plecăm în pământ fără să luăm nimic… Ai nevoie de linişte, eşti pensionară, ţi s-a luat pita şi brişcă, e bun pe lângă casa omului un Dumnezeu… Am

păcătuit, da, recunoaştem! El nu îngăduie păcatul în prezenţa sa şi ne-a îndepărtat de el, păcatul a fost pus între Dumnezeu şi om, adică între el şi dumneata, dar dacă vrem să fim fericiţi, recunoaştem… Vrei să fi fericită, domnişoară Caramalis'! Perfect! Dar nu ne obliga şi pe noi să fim fericiţi, cum ne-ai mai obligat, vezi-ţi de dumnezeii dumit'ale!" „Don Iliuţă, ai, n-ai treabă, te bagi ca musca-n lapte. Discutam cu dumneata despre Francisc. Nu mai am voie să-mi spun părerea despre ce vorbeşte toată lumea? De ce-l apreciază Moise? Eu am…" „Cunosc, mi-ai zis şi mie… Poate, uite că-s gata să-ţi dau şi dreptate, sunt generos. Ar fi prea puţin, cred… Altceva nu-i convine. Idolul său să fi fost un pervers banal? Şi se agaţă de o întrebare: totul e o minciună fiindcă în cabinetul dentar al lui Francisc nu pot avea loc orgii ale cărnii, nici măcar întâmplări mai fugare: în realitate, cabinetul, aşa zis, este o cameră de trecere pentru familia Leşeanu… O cameră împărţită în două printr-o perdea de pânză şi un dulap, într-o parte fiind un soi de coridor spre locuinţa Leşeanu, în alta, cabinetul de dinţi… Cum să se petreacă monstruozităţi aci, oricât ar declara Dorina şi Francisc?!. Normal, sau mai ales anormal, e nevoie de spaţiu, şi de ei declară altfel, au fost forţaţi. Moise nu crede, având argumentele lui. Că e sigur că e o scorneală amestecul lui Francisc, îl interesează… Ca tată, el trebuie să respingă asemenea bazaconii, n-o vede el pe Anita ajunsă acolo… E supărat că nu ştiu cine, ca să se răzbune pe el, a inventat totul, murdărind-o şi pe fată, să-l compromită pe el şi mai tare!… Ce-au cu fata? nu înţelege. Mai degrabă cineva i-a furat fetiţa şi-a ascuns-o, şi a aranjat minciuna gogonată cu scamatorul plutind prin aer cu limba scoasă ca un câine şi cu femei sufocate de fluidul său din adâncuri, rămase înţepenite cu faţa spre ceruri ca strânse în chingi. Şi Anita, hipnotizată, cu ochii bolboiaţi şi cu omuşorul împins înăuntru, fără aer, şi ca să scape trebuind să muşte ce găsea ca o căţea, urlând… Cineva fără experienţă, strâns ca între hulube şi fără aer, putea în nemişcare şi spaimă să-şi piardă firea, şi instinctul de

conservare şi el să se piardă... Leşeanu Izabela şi Adorian Irina, din camerele vecine, auzeau în cabinetul dentar ce voiau de, degeaba se laudă că zgomote şi gemete le împuiau urechile. Ce-şi pot de închipui că se întâmplă când un dentist scoate măsele pa cientelor şi de urlă? Şi ce declara Bălău Mălioara, Covaci Elena, Ciat Carolina, Dumitrache Viorica, pacientele lui, că se întâmpla când le punea dintâi, le interesează, dormeza e pentru orice oră a zilei bună să stai pe ea sau să nu... Moise e supărat şi pe excesul de zel al Erikăi Leşeanu, prietenă cu Anita, o tâmpită care n-are pic de ruşine să spună că Francisc le dădea bomboane şi jucării şi le chema pe la el şi le punea muzică la radio şi le povestea minuni din Franţa şi le săruta la plecare pe frunte şi pe obraz. Poţi să învinuieşti un bărbat care n-are copii că-i plăteşte unei fete o prăjitură? Moise, chiar dacă Francisc era un monstru, fără scrupule ca orice monstru, nu poate crede... Din două motive, cel puţin. Francisc era un bărbat enigmatic, e drept, dar viguros, puternic, şi Moise la anii lui aflaţi în cădere spre vârsta când toate cele se împuţinează găsea în figura fantasticului scamator o imagine compensatoare pentru virilitatea sa inferioară şi pentru temperatura ce scădea în el mocnind, fâs, fâs... E insuportabil pentru el să vadă în inepuizabilul şi turbatul scamator Francisc o biată javră lipsită de orice mister, un golan pervers şi prost şi care îl batjocoreşte chiar pe el, adoratorul său, în ochii lumii. Deci, mai'binele nu se află nici în felul de a fi al lui Francisc! Atunci cum arată? Cine e fericit, dacă şi Francisc, care pe dinafară arăta strălucitor şi plin de reuşită şi de mulţumire? şi în el există o imensă mizerie? Gălătioan fusese un alt mit, al puterii sigure şi fericite, şi ce se alesese din el? La anii săi de insuficienţă hormonală şi când nici altfel o altă potenţă, în Turnuvechi sau în împrejurimi, nu-l mai înghesuia, Moise căzuse într-o melancolie şi era bucuros că descoperise în Francisc felul de a fi întreg şi fericit... Chiar dacă dumneata, domnişoară Caramalis, îl mai tachinai că Francisc şi-a vândut sufletul diavolului şi se ocupă de magie neagră şi de

tot felul de escrocherii, el era de acord şi cu aceasta, dacă trebuia plătit un preţ ca să ajungi ca maestrul Emyro... Şi încercase şi el, la început în joacă, apoi din curiozitate, să înveţe diverse formule cabalistice şi nu se speriase nici de şedinţele de hipnoză... Era fericit că avea timp şi pentru nişte lucruri, ca magia, de care alţii râdeau, şi el până atunci râsese... Avea timp, ce n-avusese niciodată, putea să şi-l piardă chiar cu prostii... dar nu erau tâmpenii, îl amuzau, îl umpleau de fiori necunoscuţi, şi de gheaţă uneori... Să fi fost totul o simplă escrocherie şi el un dobitoc? îl întrista (şi eu insist că asta e tristeţea lui, nu ce susţii dumneata, domnişoară) faptul că această teribilă libertate pe care şi-o cucerise, de a cunoaşte şi a face orice, ca să fie mulţumit el în primul rând, era o iluzie, ba mai mult, el era mai puţin liber ca oricând... Se luase după un şarlatan, ca o slugă cretină? Dăduse cu nasul prin magie, atâta cât ştia Francisc... Ar fi dat mâna şi cu dracul, vorba domnişoarei... şi aşa-şi pierduse orice demnitate, îl arătau cu degetul pe stradă că se prostise, căzuse şi în mintea copiilor... căutase cai verzi pe pereţi, nişte fantasme toate... Şi vorba domnişoarei, mai de demult, că cine e cu Francisc nu e cu Dumnezeu şi că încetează de a fi un om demn de numele de om... O, asta îl enervează şi-l face să nu creadă că Francisc i-a omorât fata, mai speră într-un miracol..."

a şj „Ce mi se întâmplă mie cu Manoilescu este o 4 dovadă clară de cum se poate înscena un proces ca să găseşti un vinovat cu probe. Dacă eu spun că în 5 ianuarie nu am făcut niciun fel de curăţenie şi că deci nu putea fi niciun deranj la mine în casă, el zice că dezordinea au văzut-o Bartis Toni Elisabeta şi Pintilie Elisabeta. De spun că Pintilie Elisabeta n-a fost la mine din anul ce trecuse în decembrie, el îmi argumentează aşa: c-am zis că nu-mi amintesc să fi fost Toni pe la mine, numai Pintilie a fost să-i aplic un pansament dentar. Dacă zic că în 6 ianuarie nu puteam să sap o groapă în grajdul unde era ţinută capra lui socru-meu fiindcă era ger, minus şaisprezece grade, iar

grajdul e legat de zidul camerei unde locuiesc părinţii Dorinei, şi ei ar fi auzit săpăturile, şi ar fi rămas şi pământ pe care ar fi trebuit să-l scot afară şi s-ar fi văzut pe zăpadă, el, Manoilescu, găseşte nefondată apărarea mea, fiindcă eu aş fi ştiut că socrii se aflau la casa de rugăciuni din centrul Câmpuleţului şi că grajdul nu este lipit de casă, între de fiind o cămară de alimente şi că puteam şi săpa groapa, gerul nu intra înăuntru, grajdul era izolat şi în faţă de o magazie (mai mult: acolo era singurul loc unde puteam îngropa valiza nevăzut şi că pământul săpat l-am răsfirat pe paiele şi gunoaiele din grajd încât nu s-a observat nimic). Dacă eu zic că în 4 ianuarie, între 17 şi un sfert şi 19 şi un sfert, a fost la mine Picu Nina, el îmi aduce declaraţia ei în care se vede că ea a fost în acea lună la mine în tratament pentru două măsele şi un dinte, dar n-a venit decât de două-trei ori, la început, pentru că eu am încercat s-o trântesc în pat... De zic că de a venit de două-trei ori, nu putea să vină decât la începutul lunii, el zice că n-are importanţă, Nina n-a fost niciodată seara la mine, ci cel mult în amurg, şi n-a stat mai mult de zece-cincisprezece minute. Şi trage el concluzia: alibiul cu Picu Nina e neîntemeiat şi fiindcă în luna ianuarie de la orele 17 este întuneric. Pe mine nu mă supără logica lui şi că el pune la punct prin mine o crimă imaginară, dar cu care legal el va săvârşi o nedreptate atât faţă de mine, cât şi de Anita şi părinţii ei, eu doar mă întreb: de ce Picu Nina n-a spus adevărul şi care e mecanismul afurisit care-i face pe oameni să se spele pe mâini când te afli la strâmtoare? De ee simt ei nevoia să se socotească neamsteeaţi şi nevinovaţi, când nici nu simt? De ce Picu Nina, care venea la mine şi se dezbrăca de la uşă şi n-avea niciun dinte cariat, m-a lăsat baltă când a trebuit să recunoască nimic altceva decât c-a fost la mine? Pe femeia asta am cunoscut-o la Braşov: veneam de la gară spre centru, îmi lăsasem geamantanul la magazia de bagaje, trebuia să pierd vremea până seara când alt tren avea să mă ducă la Cluj: intram prin magazinele alimentare şi mă uitam la

conservele de peşte şi de fasole şi la pachetele albe de unt şi la sticlele uniforme cu coniac, în librării răsfoiam numai volumele groase ca şi cum aş fi fost interesat să descopăr o problemă ce mă obseda, în vitrinele cu mobilă admiram inimaginabila urâţenie cu care erau dichisite pe noptiere flori grosolane de plastic, tăiam frunză la câini, cum se zice, când am observat o pipiţă acceptabilă, cum zic bişniţarii ce dau în acelaşi cuvânt şi calitatea şi preţul aproximativ al obiectului, o femeiuşcă ce apărea când în faţa mea în librării şi pantofării, când în urma mea în „Consignaţia14 şi în Biserica Neagră: şi mândria mea de om cu câteva ore libere în buzunar a... he, he, ia să încerc s-o agăţ, dacă tot o urmăresc şi fără să-mi dau seama c-o urmăresc, dacă mă ţin de urmele ei şi când uit pentru ce intru într-o patiserie... Şi chiar în patiseria cu pricina m-am aşezat direct la masa eişi i-am zis: „Vreţi să bem împreună o pepsicola?” şi ea’a râs de tonul ce nu se potrivea cu barba şi vârsta mea, şi-a râs întruna până am intrat sub acelaşi acoperământ. Am pierdut trenul şi m-am lăudat faţă de ea cât am urmărit-o şi ea a râs şi-a zis: „Aiurea, eu m-am ţinut după tine, mi-am dat seama că pierzi vremea şi cum şi eu o pierd, de ce să n-o pierdem împreună, că poate câştigăm ceva...”. Lucra la o drogherie în Câmpuleţ şi venise după marfă şi cum la Braşov n-o cunoştea nimeni şi-a zis ce-ar fi; să mai încerce să vadă cum mai e când eşti tânără şi liberă, ca altă dată când nu se măritase şi n-avea nicio obligaţie faţă de nimeni şi timpul era *tdt* al ei şi putea cu el să facă ce voia... Picu Nina mi-a spus şi un banc cu elefantul care era prieten cu un muşuroi plin cu furnici şi cum într-o zi din greşeală a dat cu piciorul în muşuroi şi furnicile au zburat în aer şi una a căzut pe gâtul lui şi suratele i-au strigat: sugrumă-l, Veto, sugrumă-l! Picu Nina a cumpărat şi cinci sute de grame de tobă şi două franzele şi un litru de vin superior de masă cu doisprezece lei şi în camera de hotel din Braşovul unde n-o ştia nimeni că a vrut să fugă nu doar de bărbatul ei, ci şi de vârsta ei, să iasă din anii ei şi din timp şi să fie iarăşi pentru o noapte tânără şi zăpăcită şi liberă să spună bancuri

răsuflate şi să bea o poşircă, ca altă dată, şi eram şi eu ceva din acel altă dată... Şi uite-o acum când nu-i cer nimic decât să recunoască o minciună, că se trata de măsele la mine, nu vrea, cinstea ei e mai presus de gâtul meu ce-ar putea să intre în laţ, şi de ce? Ca să nu afle soţul ei, care e brutar şi şi-a deschis o prăvălioară cu franzele şi cornuri pe care le vinde mai âles spre seară când ies ucenicii de la şcoli şi merg acasă din serviciu coafezele şi funcţionarele de bancă şi profesorii de la seral şi toţi întârziaţii ce n-au mâncat la amiază o ciorbă caldă şi vor seara o pâine ca la mama acasă, pufoasă şi atunci ieşită din cuptor?... Manoilescu poate să vină cu probele pe care le vrea, dar de ce Nina n-a recunoscut, nu adevărul, o simplă minciună, cu măselele? Şi ea îi dă lui Manoilescu prilejul să fie din nou drăgălaş şi generos cu mine: el zice că eu m-am încurcat în minciuni fiindcă e sigur că am un cromozom suplimentar, XYY, mi se pare că-i zice, şi care e criminal, e predispus la... M-a şi întrebat: „Dragă Francisc, când erai mic dădeai cu praştia după ciori?” „Nu, în Deva nu erau ciori11. „Omorai păsările?” „Nu le prindeam14. „Da, dar muşte?” „Muşte omoram!’4 Specialiştii lui medici i-au zis că insul ce e crud cu muştele şi cu şoarecii şi cu găinile şi brabeţii, când e mic are crima în sânge. „Dar n-ai nicio vină”, m-a asigurat el. Şi mi-a vorbit de Tadeus Dobroviei, zis în cronici străine Sfântul, cel care la Pireu în închisoare prindea şoarecii... Şi Sfântul era şi el nevinovat, ar trebui să înţeleg eu. Deci poveştile cu bampirul din Câmpuleţ ar merge spre mine, trebuie eu să înţeleg, şi că el ştie că eu am omorât-o pe Anita nu pentru ce zic vorbele şi cele scornite de mine, totul e simplu: ca să-i beau sângele. Dar eu n-am nicio vină, aşa m-am născut, victimă a hazardului care mi-a dat în plus un cromozom şi care e sigur vinovat de viciile mele şi eu nu sunt altceva decât un inocent, din marea şi nefericita familie a criminalilor inocenţi.”

a a „Moise s-a acrit în ultima vreme şi seara nici nu Ştie când eu mă culc, stă în camera lui şi ascultă „Europa liberă44 şi înjură orice şi uită să se dezbrace uneori şi

adoarme încălţat. Anita avea un papagal şi-i dădea mâncare şi apă şi vorbea cu el şi Moise se molipsise cumva de la ea şi repeta şi el „porcule, laşule44, şi alte cuvinte stricate de ciocul şi de limba afurisită a celui din cuşcă. Dar acum îşi pierduse orice răbdare şi nici nu se mai uita la papagal şi i se părea o tâmpenie fără margini să te îngâni cu o pasăre vorbitoare: îşi pierduse orice inocenţă, poate şi ea molipsită de la Anita, şi-l enervau strigătele papagalului şi tot mormăia că trăieşte într-o cşsă de nebuni în care el e cel dintâi fiindcă n-are curajul niei să-l vândă şi nici să-l dea la pisică pe afurisitul de... Poate pasărea-i amintea de Anita, mi-am zis şi-am dat-o unui vecin şi-atunci el s-a supărat şi-a zis: „Să-l ia dracul, adă-l înapoi! 44 Era sucit şi morocănos şi nu-l mai încântau nici întâlnirile cu Anişoara Caramalis („o scrântită”) şi cu lungile ei predici despre Dumnezeu. Strângea sticle goale în pod şi dimineaţa mătura prin casă şi-şi făcea pantofii şi ghetele cu cremă şi-şi peria hainele şi pălăriile şi excesul de ordine şi de curăţenie îi umplea de mândrie, ca şi cum cine ştie ce operă istorică înfăptuia zilnic: dar devenise maniac. Despre Anita începuse să scrie pe foi separate ce auzea prin lume şi mai ales de la Manoilescu: şi numerota foile şi zilnic le răsfoia şi le ţinea închise într-un cufăr de lemn ca al soldaţilor: îi plăcea să colecţioneze ştiri şi să le ţină sub cheie. Şi pantofi şi rochiţe de-ale Anitei şi tot ce fusese al ei... O întreagă colecţie o ţinea tot sub cheie, în dulapuri şi de închise. Lua din cărţi cumpărate special capitole sau foi separate şi le sublinia cu creioane divers colorate. Baza limbii este o regiune reflexogenă. Sângele conţine fier, hematiile sunt... Colecţiona şi conserva date şi obiecte şi ştiri şi era mulţumit. Pe o foaie: a vrut s-o trezească fără să-i facă respiraţie artificială şi n-a reuşit. Pe alta: dându-şi seama că în această situaţie va fi nevoit să ceară ajutorul altor inşi. Pe alta: şi fapta sa va fi descoperită. Pe alta: pentru a evita, s-a hotărât... Pe alta: pe sub bărbie cu bisturiul. Pe alta: auzind zgomot afară, s-a speriat şi ca să nu fie surprins, a pus-o în pat, acoperind-o. Pe alta: în

spălătorie s-a gândit că e prea mare pentru a fi scoasă din clădire neobservată, şi ca să scape... Pe alta: să taie şi să facă două pachete. Pe alta: le-a adus în locuinţă într-un rucsac. El acumula, el nu mai credea nici în Dumnezeu, de mult, nici în Anişoara sau în altcineva, în niciun om, el era dezamăgit şi colecţiona sticle goale şi ştiri şi orice ca un desăvârşit pensionar sau ca un burghez cumsecade. Şi credea în pământul din camera de lemne şi în geamantanul adus de Francisc din cameră ca în acea noapte să scape de orice povară, lăsându-l plin în parc: şi în gândul schimbat al acestuia, că valiza ar fi putut fi recunoscută; şi în noaptea nedormită a circarului şi în dimineaţa cu covoarele adunate în dezordine lângă perete şi în liniştea pe care voia să şi-o păstreze chiar, cu preţul acelui bisturiu. Moise muncea în fiecare zi: stătea de vorbă cu oricine, cu miliţieni, judecători, trecători, scria fraze noi pe foi noi: descoperise o valoare care-l putea salva de nebunia altora şi de propria sa nebunie, de bârfe şi minciuni şi de atâta laşitate şi meschinării ale chiar foştilor cunoscuţi mai apropiaţi – muncea fără preget, din zori până noaptea târziu. Da! Vorbea singur prin cameră şi se minuna că Francisc cu Dorina, după ce-au făcut toată ziua curăţenie, au mâncat ce-a adus ea în sufertaşe de la pensiunea din colţ... Şi Marcu Adalbert, care a venit la el să discute despre introducerea gazului în clădire şi înainte de-ai vorbi despre gaz i-a povestit despre dispariţia Anitei... şi ea era acolo... Şi Francisc a zis c-o fi răpit-o cineva... sau a lovit-o o maşină?... şi ea era acolo, de mult... Francisc minţea, îi era frică şi voia să se asigure de orice risc... Aşa că el minţind s-a închis în nişte limite şi nu mai era şi nu mai putea fi circarul fantastic şi în toate plin de fantezie şi fără măsură... era un biet oarecare, un om sfârşit, fără nicio altă libertate în afara aceleia de a minţi cât mai mult ca să se apere şi să-şi păstreze casa şi femeia şi circul şi paralele, un biet burghez care nu voia nimic altceva decât să fie tăcere în jurul lui ca să poată trece peste acele zile şi peste acea năroadă istorie şi trecând să se cuminţească şi cu femeile şi

să se adune şi de pe drumuri, lăsând dracului circul, să-şi poată petrece în linişte bătrâneţea care avea şi ea să vină... Moise, care nu observa că în fiecare zi devenea mai morocănos şi mai tipicar şi mai burghez, descoperea cu stupoare că Francisc cel plin de lumină şi de libertate şi de nebunie ajunsese un burghez nenorocit care nu mai credea nici în Dumnezeul circului şi nici în puterea ochilor săi de a adormi şi hipnotiza o sală şi nici în iuţeala degetelor sale care din piatră seacă scoteau iepuri şi monezi sunătoare... Francisc refuzase să trăiască propria sa viaţă, plină de aventuri şi de neprevăzut, de nopţi pierdute prin cârciumi sau la jocuri de cărţi, sau în trenuri mâncând salam cu franzelă, el care fusese pentru Moise în ultimul timp singurul om demn de invidiat şi de urmat, fiindcă nu-i era teamă să fie ce este, un circar ambulant şi un dentist de ocazie, când n-avea spectacole, el, Francisc, ajunsese un.om cuminte, un gospodar al propriilor sale greşeli... O, Francisc era acum pentru Moise mult mai puţin decât zănatica Anişoara Caramalis, care, după ce-şi pierduse viaţa în şedinţe şi în fum şi în vorbe lungi şi sunătoare, refuzase dintr-o dată aproape această aventură printre oameni şi probleme pe care nu le înţelesese niciodată bine şi nu-şi refuzase... adică intrase într-o nouă aventură unde nu era nimic de înţeles, decât să crezi, într-o nouă şi tainică aventură, a credinţei în Dumnezeu... Dar Francisc se înfundase în crima pe care încerca s-o facă şi mai de nepătruns... La lumina unei lumânări lipite de geamul grajdului, a săpat sub zid o groapă... şi vagonul cu oase garat în imediata apropiere a pasarelei din dreapta gării... şi craniul dus la fabrica de cleiuri... Şi valiza cea nouă şi sacul de hârtie care fusese plin cu zahăr. Şi pe o vreme ploioasă, seara pe la şase, el ducând singur valiza burduşită prin piaţa Mihai Viteazul, prin curtea blocului Policlinicii nr. 1 şi intrând în strada Bălcescu... Şi apoi, în august, el se mută la Vulcan şi-şi deschide cabinet dentar... Şi s-a însurat... Dar vedeţi, luând-o de nevastă pe... şi stabilindu-se la Vulcan şi Francisc ştia ce face şi spre ce se

îndreaptă... Chiar această cale atât de burgheză şi de cuminte era o cale, ca şi a Anişoarei, alta, desigur... Ca şi a lui Don Iliuţă care, neînţelegându-se cu profesorii de la liceul din Turnuvechi, a dat dracului şcoala şi învăţământul şi leafa, ca să poată desena ce-i trecea prin cap şi să poată vorbi ce-i trecea lui prin cap: şi această totală abandonare a toate ce le avea pentru a-şi ţine sus fruntea şi menţine cu demnitate ce gândea era şi ea o cale: trăind ca un lup singuratic, mereu zburlit şi pus pe harţă, în pantaloni scurţi ca un scăpat din cămaşă de forţă, fără avere, stând printre oameni şi nepăsându-i de ei, ca exilat pe! o insulă, el păstrase în el o credinţă salvatoare care era felul lui de a vorbi şi a gândi liber şi a se îmbrăca cum îi plăcea şi... Dar Moise, printre caietele şi sticlele lui goale, printre maldărele de ştiri adunate, privind pantofii şi:: batistele Anitei şi toate amintirile rămase de la ea, avea mereu un gust de fiere în gură şi o continuă insatis facţie îl enerva: şi înconjurat de această abundenţă de probe şi de certitudini, el părea de fapt ce şi era, un rătăcit şi un exilat într-o insulă caldă ca un mormânt şi unde singurul obiect viu şi adevărat era papagalul cu pene galbene şi verzi ce se distra nepăsându-i de nimic, strigând din rărunchii săi de pasăre de colivie: porcule!”

a „Ştiu că mă deteşti, Tică, şi că pentru tine 4*3 pasionaţii până-n pânzele albe pentru ceva, fanatici ca Moise, şi tehnicienii, experţii care-şi duc la capăt cu sânge rece ce şi-au propus sunt din acelaşi aluat, vopsiţi altfel. Ai râs de mine când ţi-am povestit cum ca pedagog la şcoala hortiviticolă eram singurul ins care-i descoperea pe elevii ce furau mâncare spărgând dulapurile colegilor din clasele paralele: îi duceam la infirmerie şi-i descălţam şi le făceam injecţii cu nimic, doar să-i ciupă acul în fese şi-i ardeam cu o nuia peste pantaloni, culcaţi pe pat, şi-i ţineam noaptea acolo fără lumină şi cu uşa închisă şi dimineaţa îi luam din nou la întrebări şi-i trimiteam la cantină la curăţat de cartofi şi până la urmă îşi dădeau seama că eu sunt obosit de cât erau ei de tari şi de rezistenţi şi de încăpăţânaţi în a nu

recunoaşte o iotă şi când le era lumea mai dragă şi credeau c-au scăpat înfruntându-mă şi cu demnitate, care era o neobrăzare., îi urcam în ora de sport până pe Cetăţuie şi-i alergam până la turnul pompierilor, de-o sută de ori, fără niciun scop, sau ca să le fac pasămite condiţie fizică, eu fiind mereu în stânga lor, în pas cu ei: şi atunci se floşcăiau. N-avea niciun rost să mai spere că mă duc de nas, ar fi urmat curăţarea podului şcolii de urme de lilieci, şi cine poate să ştie care e urmă şi care nu e în întunericul de-acolo... Băieţi, n-aveţi nicio milă de mine, îi întrebam, mă goniţi pe coclauri până la turnul paraşutiştilor, noaptea nu mă. Lăsaţi să dorm acasă şi mă obligaţi să împart cu voi infirmeria şi să vă rad când îmi săriţi din pat dimineaţa la sunetul soneriei ce dă deşteptarea, ce vreţi, cu ce v-am greşit de nu recunoaşteţi, să scăpăm odată unii de alţii şi directorul să fie liniştit că s-a făcut lumină şi vinovaţii şi-au luat nenorocita aia de notă scăzută la purtare, de ce mă chinuiţi şi mă obligaţi să vă duc şi în pivniţă la cărat de lemne tăiate dintr-o parte în alta, fără rost, de ce voi să mă-njuraţi de mamă şi eu să-mi rup palmele pe voi, de ce nu vă băgaţi minţile în cap şi mă torturaţi ca pe un netrebnic? Şi pe ei ori îi apuca mila de mine, ori scârba, ce să mai răspundă când eu îi băteam cu lacrimi în ochi, plângându-le de milă? Recunoşteau. Degeaba râzi, fără o anumită tenacitate nu scoţi nici mâc de la unii. Cu Dorina n-a fost greu să recunoască verde că după ee Francisc a plecat din Câmpuleţ la Vulcan ca să rămână acolo definitiv a primit de la el multe scrisori prin care

0 ruga să afle de la diverşi inşi veşti ce-l interesau şi să

1 le scrie, ceea ce a şi făcut. Iar după ce a părăsit şi ea Câmpuleţul în 7 noiembrie, şi până la data căsătoriei, în 24, la cererea lui, i-a scris mamei sale să se ducă la cutare şi cutare şi să încerce să afle ce ştiu despre Francisc şi să-i dea de veste printr-o carte poştală măcar: şi ce i-a scris maică-sa i-a spus lui Francisc. Deci el, prin viitoarea lui soţie şi mai apoi prin soacră-sa, a vrut şi-a avut mereu informaţii despre crimă. Ea a început să-l ajute în dimineaţa

când găsind pete de sânge pe haine, la cererea lui, le-a spălat şi apoi împreună au mers să îngroape valiza în grajdul din curtea părinţilor ei. Şi în 20 august i-a spus mamei sale că miliţia îl bănuieşte pe Francisc de uciderea fetei lui Moise, dar acest lucru nu e adevărat. La acea dată ei erau la Deva şi s-au reîntors numai în 4 ianuarie... Ea a minţit-o şi pe maică-sa, ca de nimic să nu poată fi bănuit Francisc. Eu pentru minciunile ei îl învinuiesc pe Francisc şi nu fiindcă a îndemnat-o să mintă, amestecând-o până la urmă în toată murdăria acestei întâmplări, ci pentru că el a făcut-o să creadă că de nu-l apără nu-l iubeşte şi vrea să-l trădeze şi-n acest caz dezamăgirea lui e mai mare decât închisoarea. Şi i-a zis că tocmai se gândise să se căsătorească şi de se află boacăna cu fetişcana, ei n-o să mai fie împreună niciodată: iar cea care nu mai este tot n-o să câştige nimic din nefericirea lor şi din viaţa lor pierdută. Şi numai ea stricase totul, dând buzna în cabinet. El îi promitea c-o să colinde ţara împreună cu circul şi-o să-şi clădească şi-o casă la Deva sau la Vulcan, unde o să-şi petreacă bătrâneţile, şi-o să circule la Berna şi Moscova şi Oslo, el trebuind să semneze cât mai curând nişte contracte cu circul de stat din Bucureşti. El deci îi oferea nişte false perspective ca s-o încânte şi să-i închidă gura, promitea excursii în Spania şi în Sardinia (ce i-o fi venit cu Sardinia?) şi în Venezuela şi Cipru, rochii de voal şi o maşină din R.F.G. Cu motorină, frigidere elveţiene şi tot soiul de alte obiecte de care ea avea nevoie şi nu prea avea (la ce-i trebuiau şapte candelabre şi şapte televizoare în culori şi şapte magnetofoane „Grunding”?) – tocmai ca ea să renunţe şi la slujba ei şi la gândul de a se rupe de el şi să plătească prin tăcere aceste false zile de mâine. Francisc dorind să ştie cât mai mult de mersul cercetărilor pentru a-şi lua măsuri de apărare corespunzătoare, s-a gândit că posibilitatea de a-l descoperi nu poate porni decât din strada Einstein, de la locatarii de-aici şi de la cei cu care ei sunt în legătură... Marcu Vilma, vecina, era prietenă şi cu Lilica... şi în casa lui Moise trebuia să se ştie cel mai bine

mersul cercetărilor. Şi la Vilma o trimitea, prin scrisori, pe Dorina, apoi pe viitoarea lui soacră... Nu-l caută clienţii, n-are note de plată pentru lumină şi apă, n-a ars ceva, n-are scrisori?... într-o vreme, când cercetările se înfundaseră şi el n-o mai pisa cu scrisori, ea îi trimite-o vedere cu „Ai trecut peste hop (peste criză, peste acel moment, zic eu) şi acuma începi să mă uiţi şi să mă minţi încetul cu încetul...” El protestează, ea îi expediază pe o altă vedere: „Să nu dai greş, căci aşa cum te iubesc eu nu te iubeşte nimeni Este exact ce aştepta el din partea ei. Pentru Dorina deja nu mai conta crima, se alteraseră treptat în ea până şi spaimele şi a ascunde acum adevărul nu mai era un păcat: şi nimic rău nu i se mai putea întâmpla decât de spunea adevărul despre Anita. Francisc îi răsucise frumuşel şi pentru totdeauna gâtul eu dragostea lui şi cu viitorul lor şi cu tot ce le trebuia pentru acest viitor, linişte în primul rând, calm, timpul având el apoi grijă să îngroape totul în marele său closet... Şi prin faptul că Dorina l-a ajutat în ianuarie la ştergerea urmelor crimei şi la îngroparea Anitei, şi apoi, înainte de căsătoria lor, la culegerea unor informaţii, ca el să se poată sustrage urmăririi, şi apoi, sau mai înainte, la răspândirea unor vorbe care să arate c-au fost împreună la Deva când s-a-ntâmplat... prin astea nu doar că a fost alături de el, nu, el a făcut un lucru şi mai murdar: a rupt în sufletul ei orice ruşine şi orice adevăr şi a făcut să-şi piardă orice valoare valoarea ei: şi prin asta Dorina a devenit o cârpă, şi ce te mai poţi aştepta de la o cârpă în viaţă decât să fie ce este, degradarea oricărei puteri şi frumuseţi şi calităţi, deci şi a calităţii şi puterii şi frumuseţii vieţii...”

a / „încerc să-mi formulez singur apărarea, cât. Mai MQ simplu: nu e nimic adevărat din câte declară Marcu Nuţi şi Bobi şi Iudita. Şi părinţii lor, dacă n-au văzut, şi n-au avut cum, fiindcă nici nu s-a întâmplat aşa ceva, cum de mint că fetele le-au povestit ce-au păţit şi cum de trag (lasă-i pe ei, sunt părinţi) alţii concluzii atât de stupide? Sărutam pe frunte în curtea blocului şi pe stradă fete şi fetiţe, sunt întrebat ca şi cum a devenit o crimă să mângâi un copil şi

să-i oferi o ciocolată, un măr sau un pachet cu bomboane. Cine mai e atât de caraghios încât să ia pe genunchi puştoaice şi să le spună poveşti cu împăraţi verzi şi roşii? A devenit chiar o perversiune să mergi de mână cu odrasla unui cunoscut şi s-o chemi la tine să-i dai creioane colorate sau o carte, ori s-o chemi la circ să vadă la menajerie lei şi tigri, ori să-i oferi în parcul oraşului o limonadă de un leu? Toate acestea de le credeţi aşa o să vă ducă sigur spre un singur ţel, să mă declaraţi cum doriţi, dar pentru mine asta ar însemna că aţi ajuns la o lipsă totală de gândire şi că singuri v-aţi distrus şi ultima urmă de raţiune: şi din acest moment începe barbaria, mă puteţi nu numai învinui, ci şi face pulbere. Sunt eu oare un mic-burghez criminal care-am ajuns aici iubind ce-mi plăcea şi nepăsându-mi de părinţii fetelor şi de vecini şi de nimeni, am aruncat eu la coş dinainte orice precauţie şi bun simţ zicând că de-mi place să pun mâna pe ceva, mi se şi cuvine acest ceva şi trebuie să-l iau şi cu forţa? Lipsa mea de raţiune ar veni din încrederea pe care o am în sângele şi carnea mea şi din glorificarea fără nicio rezervă a naturii mele umane plină de instincte şi de atâtea necunoscute nici de mine dorinţi... Sunt eu chiar ca un cotoi în martie pe acoperişuri mieunând şi plimbându-mi paşii pe unde vreau într-o de~ săvârşită libertate pe care numai această iresponsabilitate a lipsei de raţiune ţi-o dă ca să fi fericit? Dar chiar arăt eu a motan fericit? Aş putea fi invidiat atunci pe bună dreptate şi ar fi o cale spre fericire... Dar acestui iraţionalism al meu care m-a dus până acolo încât am devenit un pervers şi-am şi ucis voi îi opuneţi nişte feluri de perversiuni ale gândirii mult mai periculoase... A sta de vorbă cu o fetiţă în staţia de autobuz, ori într-un magazin unde se vinde marmeladă şi orez... Cine sunt iresponsabilii şi bolnavii? Zice Manoilescu că există o raţiune pentru. Care el mă bănuieşte, care, aş întreba eu? E o raţiune de stat, sunt eu periculos ca o holeră? Dintr-o raţiune ştiinţifică, îmi spune el, vrând să spună că tot ce medicii îi confirmă prin laboratoare e ştiinţă şi e adevăr curat şi că în baza acestui adevăr ştiinţific eu

trebuie să fiu ţinut în laţ şi să nu mai fac cumva o nouă măgărie. Eu put, pentru el, îl văd cum strâmbă din nas când se-apropie de mine, de parc-aş fi putred, sau ca un lepros... Dar de put eu, pute şi locul unde stau şi tot pământul şi şi el, putoarea se ia, se lipeşte... Şi de sunt gol în cap de minte ca un motan, nu pot fi un burghez... El îşi aduce argumente la tot ce spune, dar eu am mai văzut cum un ins foarte rezonabil, ca să zic aşa, a degenerat pe neobservate şi-a devenit altceva. Şi Moise, într-un fel: nu urăşte el ce-a iubit şi nu s-a căsătorit el cu femeia pe care se zice c-a vrut s-o omoare după ce n-a putut-o ani de zile vedea în faţa ochilor? Vedeţi cu ce uşurinţă tot ce e pozitiv se transformă în negativ şi invers, mai al dracului ca hârtia de turnesol, care biata hârtie trece prin băi diferite, de acizi sau baze... Eu văd în trecerea lui Moise, bunăoară, de la ura lui faţă de nevasta lui Calagherovici la căsătoria cu ea începutul nebuniei lui din el, al acelei surpări... Schimbările bruşte nu strică oare şi nu rod şi firul de în, nu-l storc de putere... Şi Moise doar se cunoaşte că ani în şir nu şi-a permis să calce în străchini cu vreo muiere. Gălătioan s-ar fi făcut foc şi pară, şi Moise decât să-şi vadă şeful tunând şi fulgerând mai bine şi-a sacrificat orice dragoste posibilă şi a dat dracului libertatea sa individuală şi s-a dus la miezul nopţii şi oricând unde a fost trimis, cu maşina sau cu bicicleta sau cu căruţa, să facă un proces verbal şi să cerceteze şi să sesizeze miliţia şi securitatea şi să rezolve ce i s-a spus. Gălătioan a ştiut să scoată din Moise un funcţionar supus şi să facă din utopia lui că poate rezolva tot ce e în cer şi pe pământ o putere grozavă şi de temut... Şi Moise credea în această putere şi nebunia lui de-acuma vine din această putere pe care şi el a avut-o şi despre care Cristoloveanu zice că e şi ea ca toate cele de seama ei o forţă alienantă... Lui Moise îi băgase în cap Gălătioan că ei trebuie să făurească o nouă istorie, şi ei şi începuseră să creadă că dacă se desfiinţase exploatarea muncii cuiva de către altcineva, asta era suficient ca revoluţia să fie gata terminată. Imbătrânesc şi oamenii, şi gândurile lor. Şi

adevărurile lor, ceva se-ntâmplă, nimic nu stă pe loc. Şi câinii chelesc. Manoilescu mă crede pe mine ucigaşul Anitei şi pentru alt motiv: că pot fi, dacă m-am ocupat de hipnotism şi telepatie şi tot felul de vrăjitorii care pentru el sunt suspecte. Şi prietenia mea cu Anais, vrăjitoarea cu sânge armenesc din Deva, e un semn sigur că nu mă mulţumesc cu ce îndeobşte poate gândi un om cu capul său şi că doresc ca şi toţi cei ce practică ocultismul să scap de ce se vede şi doar se aude şi de toată civilizaţia asta nebună, nebună ca să pot gândi cu tot corpul şi ca să mă simt nu singur şi izolat, ci într-o totală şi desăvârşită unitate cu pietrele, cu iarba, cu cerul, cu apele şi să simt pe propria mea piele cum e refăcută unitatea omului cu natura mumă… Şi cum vrăjitoria presupune o gândire iraţională, Manoilescu leagă şi această iresponsabilitate a mea de prima, pomenită înainte, şi mă găseşte vinovat. Ce ciudat mecanism, totuşi: el pleacă de la o ipoteză, că sunt un criminal şi un pervers, şi-şi argumentează această ipoteză cu altă ipoteză, şi apoi cu o a treia, uitând că niciuna nu este altceva decât o presupunere. Iar de construit şi le construieşte foarte simplu: dacă eu cunosc o vrăjitoare în Deva şi vrăjitoria e ceva iraţional, şi eu sunt un vrăjitor şi şi eu pot face orice, deci şi o crimă. Dacă eu spun că toată povestea cu. Anita omorâtă de mine este o invenţie de-a mea, asta nu e decât în defavoarea mea, căci n-am fost îndemnat să spun decât adevărul. Dacă eu spun că Veta Elisabeta, ce-a văzut la mine în cameră în 18—20 decembrie o mare harababură, a greşit data zicând c-a fost în 5 ianuarie, Manoilescu zice că nu, ea n-a reţinut bine data şi că nu ea. Caută să decaleze data, ci eu, – dar dorind să schimb data, recunosc neorânduiala din cabinet, petele de pe parchet, crima adică, ce nu se putea întâmpla decât în 5 ianuarie. Ea a bătut la uşă şi n-a mai aşteptat s-o invit să intre, a dat buzna: şi eu i-am ieşit în cale şi aproape n-am lăsat-o să-mi treacă pragul şi-am strigat la ea. Deci, zice el, intenţia mea a fost de a o împiedica să observe vreo urmă: dar n-am putut s-o opresc din drum, fiindcă o

înnebunise măseaua şi durerea asta insuportabilă i-a dat curaj să păşească în cabinet... şi să vadă. El şi cu Veta Elisabeta şi cu alţi martori joacă şi rejoacă, povestind şi repovestind, nişte scene tâmpite cu pete de sânge şi. Cu covoare strânse într-un colţ şi fetiţe batjocorite şi hăcuite ca şi cum tot adevărul ar cădea pe umerii lor şi ca. Şi cum totul n-ar fi o simplă pălăvrăgeală de-a mea, ci chiar destinul lor de-a fi trăit şi de a depune mărturie despre acea istorie cu fata lui Moise, care este mai mult decât o istorie, este chiar istoria, şi ei nu sunt decât nişte vechi combatanţi şi făuritori voluntari sau întâmplători ai istoriei... Ei chiar îşi amintesc cu o duioasă nostalgie acel trecut, care de fapt n-a existat, el fiind invenţia mea şi proprietatea mea. Aşa că ei, tot apelând la medici neurologi şi criminologi şi experţi în anatomie patologică şi-n auţopsii, vor să înţeleagă actul meu de iresponsabilitate şi să descrie amănunţit acea zi şi acel moment pe care ei îl consideră istoric şi-l consideră şi aberant: dar eu tot ascultându-i ce spun şi cum se dau de pământ şi asudă şi se indignează mi se par nişte dobitoci care trăiesc cu sinceritate o groaznică aberaţie. Şi nu e prima oară când văd nişte inşi lipsiţi de memorie cum îşi fac una falsă şi discută de un trecut, şi-l refac din vorbe, cum vor ei, ei care atunci se aflau la dracu-n praznic şi mâncau linte cu praz şi n-au fost capabili să facă nimic. De când poate-şi doreşte Veta Elisabeta o zi atât de însorită! De istorică, boieri dumneavoastră! Ca şi Moise, care povesteşte cum l-au bătut într-o noapte în Branişte chiaburii cu pernele miresei, în glumă, la o nuntă, de nu mai avea în plămâni decât puf şi nu mai putea respira şi rămăsese lângă o claie de paie învelit într-o mare de pene de gâscă: şi dacă n-a murit atunci când a şi văzut cum se scufundă într-o albă şi uşoară moarte, n-o să mai piară niciodată... Dar nunta aceea nici n-a avut loc, şi istoria cu acei bandiţi, nici ea, şi nici alte multe istorii... Ca şi Veta şi Manoilescu: ei în iarnă n-au văzut nimic şi nu ştiu nimic despre istoria cu Anita, dar dragii de ei ştiu să profite de istoria asta şi de orice istorie... Manoilescu şi Veta şi ei

toţi n-au memorie de doi bani, dar asta înseamnă că n-au nici imaginaţie de-o para chioară să-şi închipuie ce va fi mâine. Ei, ca şi Moise, tot au vrut să schimbe lumea ca să fie mai bine, dar nu s-au schimbat întâi pe ei, revoluţia să o fi început cu ei... Eu nici măcar n-am încercat niciodată să schimb lumea, mi-ar fi fost şi greu de pe talaşul de sub corturile de pânză ale circurilor ambulante, ori de pe estradele de scândură, unde-mi câştigam o pâine, eu am încercat doar să trăiesc aşa cum îmi place şi să fac eu ce-mi place, panglicării, să scot fum pe nas în deplină libertate şi să învăţ noi numere pe care să le pot face cum vreau, să schimb numerele de circ şi să mă schimb pe mine ca să pot trăit prin târguri şi sate nebătut la cap şi în deplină libertate, cu un vin seara şi c-o femeie, jur că neapărat c-o femeie, nu cum crede Manoilescu, care a văzut şi el două maimuţe în viaţa lui, una bună de speriat şi ciorile şi alta lucie la piele ca o mumie.”

A —r „Şi acel vals îmi apare în minte cântat la viori / şi la chitare şi contrabas de ţigani cu dinţi de aur şi cu pălării verzi de vânătoare, cu pene de cocoş, nebărbieriţi ca să pară mai munciţi de vreme şi să se asemene cum le ceruse Ioachim, şeful sindicatului, celor care de dimineaţa până dimineaţa fierb în cuptoare oţelul pentru cuie şi sunt plini de năduşeală şi fum; şi îmi apare în minte chiar Ioachim, certându-se cu Don Iliuţă, pus de tine să-l tragă la răspundere de ce făcuse cadou Clubului un tablou cu un melc în mijloc uriaş, un melc ce putea să fie şi berbec şi dulău şi care ducea în spinare o muiere cu basmaua legată sub bărbie, o munteancă frumoasă şi tristă ce părea să coboare de la munte pe acest animal ce n-avea o formă precisă, dar putea să aibă una pe care credeai tu sau îţi închipuiai că o are... de ce bătuse un cui şi agăţase melcul acesta pe perete, clubul nu primea cadouri, n-ajunsese sindicatul la pomana lui, şi de voia să cumpere un tablou, cum veniseră recomandările de la Turnuvechi, n-avea decât să comande... şi-i comandase chiar şi lui nişte muncitori aplecaţi lângă maşinile de tăiat cuie, surâzând că ies cuie

din ce în ce mai multe şi mai ascuţite şi mai tari pentru gardurile şi casele ţăranilor noştri cooperatişti – şi el venise cu berbecul sau câinele galben ce trecea printr-o mare albastră cu o muiere în cârcă, de râsul lumii... Şi Don Iliuţă mânca seminţe, în pantaloni scurţi la bal, şi zicea că albastrul nu e o mare, ci e un cer, sau nici atâta, sau mai mult decât atâta. E o stare albastră, adică destul de tâmpită, însă nu atât de tâmpită încât să nu fie învinsă: sau cu cât era mai albastră şi mai tâmpită, cu atât era această culoare mai plină de optimism (ce fiind altceva optimismul decât învingerea unei situaţii groaznice? nimic altceva, căci un optimism fără luptă e inutil şi cretin)... Şi cine era melcul? tot chiţcăia Ioachim, şi Don Iliuţă zicea că nu ştie... Păi nu tu l-ai făcut din pensulă? zicea Ioachim, şugubăţ. Eu, eu, dar eu ştiu precis cine e? Nu ştiu! Ar putea fi o oaie, aia bălăioară cu care vorbeşte ciobanul când moare, sau un câine, pe care-l cheamă la el când simte că se-apropie de el fraţii lui să-l omoare, ar putea fi un melc care merge încet ca timpul ca să putem vedea cum vin fraţii să-i ia oile celui mai bun dintre ei, ar putea fi un cal cu un fel de cap de om, mut ca o piatră, putând spune orice, ca o piatră... Şi muierea? Mama lui, sau muierea lui, sau poate chiar moartea lui, frumoasă ca o mamă, ca o mireasă, sau ca altă mireasă... Ei, da nimeni nu-i aşa prost, a zis Ioachim, înţelegem unde baţi, dar noi avem nevoie de ceva mai concret, ori e oaie, ori e bălaie, ori e albă, ori e neagră, aşa că să-şi ia melcul şi să-i aducă nişte sârme măcar şerpuind, un laminator... Eu nu pictez maşini, nu mă pricep, şi locomotiva când o văd mi se pare că e un brontozaur care pufăie pe mări şi vrea să mă calce, eu nu mă pricep la maşinării şi cuie, zicea Don Iliuţă, şi de nu vreţi melcul, pe care nici n-am cerut bani, nu v-aduc altceva nici pe bani... Şi-a plecat cu melcul la subsuoară şi ţi-a spus şi ţie că nu e vorba de bani, bani ar fi putut face foarte uşor, dorinţa lui, lupta lui... Nu e între mine şi Ioachim, Moise, ţi-a zis, nu e între mine şi voi, lupta e între mine şi mine... Şi ai râs şi l-ai întrebat când a pictat berbecul, sau?... Şi el a răspuns: L-

am pictat în timpul vieţii mele, şi-a plecat, şi tu m-ai invitat să dansăm alt vals, care era tot „Valurile Dunării”, ţiganii cu dinţi de aur şi cu pălării cu pene şi neraşi nu ştiau decât un vals şi un tangou, nu erau de meserie lăutari, se ocupau cu adunatul penelor (şi fuseseră prinşi făcând speculă cu oglinzi date pe puf, înşelând la cântar pe nişte întovărăşiţi: şi intraseră la închisoare şi acolo Ioachim cel tânăr, fratele lui Ioachim de la fabrica de cuie, avusese ideea să-i înveţe o meserie serioasă, şi-i dăduse pe mâna unui profesor de muzică să-i facă să ştie măcar un vals şi un tangou pentru balul de ziua femeii la clubul oţelarilor din Câmpuleţ, unde Ioachim Ioachim, tatăl său şi al fratelui său, era director)... Şi când Don Iliuţă, chiar lângă uşă, unde mai întârziase cu Calagherovici, arătându-i tabloul, a început să râdă fără ca să înţelegem noi de ce, că i-am priceput arătarea, ori că dansam împreună cu gând vinovat şi el ne ghicise, tu te-ai înfuriat şi i-ai zis:,. Mai lasă-te, mă. De bancuri!” „Ce bancuri, Moise!” a râs el şi iarăşi cred că ai1 crezut că el se gândea la noi şi nu la tabloul cu arătarea... „Lasă-te de bancuri şi de basme, ai fost tu mai dar, nouă nu ne trebuie cai verzi pe pereţi, tot felul de plăsmuiri năroade, fă şi tu ceva realist,” ai zis tu fără glumă, dar cu un glas de împăcare, de bunăvoinţă. „Moise, bancurile mele nu trebuie să te sperie, fiecare face numai ce poate, el plănuieşte ce-l duce mintea... basmele mele sunt şi de ca orice cai verzi pe pereţi, nişte încercări ale minţii mele de a-mi explica lumea... Eu mă ocup acuma de tine? N-am timp, zău că n-am timp nici să mă bat cu tine şi nici să te pun cu botul pe labe... cât timp nu mă zgândări prea tare...” „Chiar m-ai bate?” ai râs tu. „Nu numai te-aş da cu fundul în ţărână, ciobăneşte, te-aş şi înfrânge... dar n-aş avea timp şi chef să te omor, a râs el. Ar trebui să-mi pierd prea multă vreme cu tine, şi n-am...” „Mulţumesc, Don Iliuţă”. „N-ai pentru ce.” „Du-te şi fă melci, tu eşti un spirit superior, ai râs tu, fă berbeci şi încearcă misterele, adâncile mistere ale vieţii şi misterioasele mistere ale existenţei! Amin!” ai râs tu şi el te-a înjurat de mamă şi te-a făcut idiot şi-a plecat: îl

învinsesei încă o dată: şi m-ai invitat să bem o bere. Gălătioan şi Calagherovici erau aproape, au auzit totul şi-au râs; şi-am băut berea împreună în sunetele viorilor care cântau iarăşi „Valurile Dunării”: era pace şi veselie. În sala de bal era pace şi veselie, dincolo însă… adică nu, dincolo de noi era aşa… Te-a cuprins imediat o tuse cumplită, fără sfârşit, ai ieşit pe coridor şi în grădină scuipând: o tuse groasă te îneca şi-ţi venea să borăşti, te îndoia, fără leac… A fost berea prea rece, a zis Calagherovici. A trebuit să treacă o grămadă de timp ca să te văd la fel cuprins de aceeaşi tuse neagră: şi-am crezut că vine tot de la bere… era în ziua când aţi băut bere plecând din faţa bufetului unde e gestionar Oprică Mititelu… Când Sevastiţa vorbea cu calul, îţi aminteşti? Cu Mişu, calul care povestea cine e cutare şi ce… Şi când Sevastiţa povestea cum fusese ea peste noapte în rai şi se-ntâlnise acolo până şi cu gâscanul ăla de vorbea şi el… despre Ţeavălungă, despre Dunărinţu, despre draci fierţi în smoală… Nu era berea, Moise: aceeaşi ură şi neputinţă te înecau într-o tuse ce-ţi bolboia ochii… victoria ta asupra lui Don Iliuţă (şi a Sevastiţiei)… era aşa, de ochii lumii… În tine erai stins, pus cu botul pe labe şi asta întrecea orice putere a minţii tale de a suporta: îţi intra până în bojoci şi te scutura o tuse cu sudori reci, ca ajuns lângă ceasul din urmă, lipit de acel ceas care te îngheţa şi-ţi scotea ochii din cap de groază, simţindu-l… Căci pe Sevastiţa, cu basmele şi raiul ei în care se ducea când voia ca la Câmpuleţ, n-aveai cum s-o învingi, cu ce s-arăţi că minte sau e nebună, calul Mişu, care vorbea, cu ce putea fi şi el dovedit că nu vorbea?… Drumul Sevastiţei în rai n-avea cum fi verificat, nici de tine şi nici de niciun fel de priceput, drumul acesta, ca şi poveştile ei cu lumea de dincolo întreceau orice întâmplare trăită de cineva, orice experienţă, nu numai a lui Moise, a ta adică, erau mai mult decât o întâmplare sau un adevăr, erau o dorinţă, o idee, dacă vrei, o nebunie, oricum ceva mai mult decât ceva obişnuit, o năzuinţă… Şi mai e un om pe care simt că de-l vezi tuşea e gata să te cuprindă până-n rărunchi, e Tică…

M-a întrebat de mai multe ori de ce-i zic eu lui Calagherovici Calagherovici, pe numele de familie şi nu pe cel de botez şi de soţ, de fost bărbat al meu… Fiindcă l-am cunoscut într-o situaţie oficială: el era tovarăşul Calagherovici. Apoi, mi-a plăcut să-i zic Calagherovici, mă alintam… Apoi, era şi cu câţiva ani mai mare ca mine… „Apoi, asta mi-a zis el: apoi, poate v-a fost ruşine să-i mai ziceţi pe numele pe care nu i-aţi zis…” Ce voia, Tică? Simplu… Dar eu nu m-am gândit şi la acest apoi… Mă obişnuisem cu ale mele, cu certitudinile mele. Omul acesta e îngrozitor, Moise! Bagă neliniştea în tine… Pentru taică-său îl interesează şi Calagherovici, şi Anita, orice. Şi de ce-i ziceam eu fostului meu bărbat pe numele de nume şi nu de prenume”. „El face din orice o problemă, despică firul în patru, problematizează măria sa: e un caraghios!” „Nu, Moise, nu tu, Gălătioan l-a făcut caraghios, dar puteai şi tu… Da, dar acest caraghios nu se mulţumeşte cu toate variantele despre moartea tatălui său şi despre viaţa celor care l-au cunoscut şi şi a noastră, el nu se mulţumeşte cu nişte adevăruri verificate, certe, înmormântate chiar, el pune în faţa lor un semn de întrebare şi despică firul în patru şi problematizează orice nimic, orice fleac e întors pe dos şi oricare dintre liniştile şi adevărurile şi certitudinile noastre sunt întoarse pe dos şi puse sub semnul întrebării şi Dumnezeu ştie cine până la urmă va râde sau va tuşi, Moise.”

a Q „Am găsit prin podul casei căutând un cufăr cu care tata şi-a făcut milităria şi de care avea nevoie acum să plece cu nişte ouă la Bucureşti ia un cunoscut din tinereţe să nu meargă la el cu mâna goală, nu pentru altceva, nevoind să-i ceară nimic, decât să-l vadă şi deci să-şi revadă împreună acele timpuri când ordonanţe fiind amândoi obişnuiau când erau liberi să mănânce o tigaie plină cu ouă şi să bea molan şi să cânte, am găsit deci printre maldăre de cârpe şi nimicuri – doamne, podul meu e plin de nimicuri, mi-am zis, de Nimicuri, de praf şi de paianjeni! — am găsit o scrisoare aproape înnegrită, nu

îngălbenită: era de la Calagherovici, de când îmi făcea el curte şi-mi trimitea aproape în fiecare zi un plic albastru burduşit de foi burduşite de cuvinte scrise citeţ, chinuit, ca să pot desluşi ceva ce altfel din scrisul lui cu greu ar fi putut cineva pricepe ceva… Şi colţul acesta de hârtie m-a speriat, ca şi cum l-aş fi văzut pe Calagherovici răsărind din acele maldăre de cârpe şi geamantane vechi şi nimicuri pline de praf: şi nu era el, nu putea să fie, deşi îi auzeam şi glasul citind literele; şi nu era el acolo, însă tot era undeva şi nu ştiam unde şi până la urmă am simţit unde era, într-un loc de unde nu-l mai puteam scoate şi unde nu mă gândisem că mai era atât de viu şi de în stare să mă facă să tremur, era unde-l uitasem, poate prin carnea mea care-l cunoscuse; oricum era, exista nu printre acele fleacuri din întunericul nu prea tare, nu prea des de sub ţigle, ci poate chiar în capul meu plin de atâtea nimicuri ca un pod, he, he, ca propriul pod al propriei mele case… Nu râde: vreau să spun altceva, nu la ce te gândeşti, că bat câmpii cu fleacurile ce mi-au umplut podul şi capul şi viaţa de-am ajuns să am o viaţă şi un cap şi un pod pline toate de mărunţişuri neînsemnate şi fără exact nicio valoare, stând în acel aer unde nu e niciodată lumină, din moment ce şi-au luat drumul acelui loc, ca pe un destin, he, he, ca şi cum şi podul şi cele din pod ar avea un destin, nu râde, vreau să spun că, ţine miftte: tatăl meu avea nevoie de un cufăr rablagit, cu mâner de metal, din scânduri, greu ca un mormânt, pe care putea să şi stea ca pe un scaun în coridor de n-avea loc în compartiment, cum mai stătuse, avea nevoie de un cufăr pentru ouă, să nu se spargă de nici în cea mai cumplită înghesuială din trenuri… şi atunci, iată, ouăle puteau să ajungă cu el la amicul său, ouăle învelite în hârtie de ziar, să nu se spargă unele de altele, nu să le facă praf ceva dinafara cufărului, în el de erau ca într-o cazemată, de neînvins… stai, stai, n-am ajuns încă la ce vreau să-ţi spun… şi cufărul e la fel de important ca ouăle, fiindcă fără el de nu pot să fie mâncate şi cinstite cu molan, deci… nu, nu te grăbi, da, şi un fleac de cufăr dintr-un pod

îşi poate avea viaţa lui şi poate împlini, sau aduce aminte, exact ca un colţ de scrisoare... Dar eu vreau să-ţi spun nu asta, Moise, ce poate trezi un nimic în noi... altceva, că: din moment ce eu am găsit această scrisoare, înseamnă că ea n-a mai fost găsită de altcineva, ceea ce înseamnă că nimeni n-a mai fost în acest pod să caute scrisori şi că scrisorile lui Gălătioan zise că erau primite de Calagherovici nu putuseră fi găsite în podul nostru! A, ştiam asta, însă peste ani iată că un fleac mă face pe mine să văd încă o dată un adevăr, care este acelaşi adevăr, de-atunci, că a fost o porcărie fără margini... Miercurea eu mergeam la Turnuvechi să-i duc mamei lui Calagherovici (care locuia în subsolul muzeului de naturale al oraşului, unde era şi salariată ca femeie de serviciu) ceva carne şi smântână şi ouă şi de la o vreme am început să te-ntâlnesc pe-acolo, ori citind un ziar în curte, ori ieşind din sălile pline de oase însăilate pe sârme de animale care au fost când poate nici oameni nu erau şi de animale de-acum, împăiate şi cu ochi de sticlă... Ce căutai tu acolo? Să vezi cine vine pe la mama lui Calagherovici: poate prin ea ţinea legături cu acei oameni de care ţi-am vorbit eu? Nu-i adevărat: veneai acolo înainte de-a-ţi spune eu de ei. Ce putea o femeie venită de la ţară cu mulţi ani în urmă şi rămasă tot ţărancă... Cu cine-l făcuse pe Calagherovici? Cu un funcţionar de la muzeu, cu administratorul care era evreu, cu cineva din neamul sârbului ce era fochist la cazanele de încălzit camerele şi aerul unde stăteau acele fiare şi animale ce-au fost sau n-au fost niciodată, cu cine?... Te-am întrebat, îţi aminteşti: „Cu ce drumuri pe-aici?” Atunci nu mă gândeam ce mă gândesc azi. Ai zis că trebuia cu un fotograf făcut un album despre fosile şi animale preistorice, pentru şcoli... Şi fotograful ne-a şi tras în poză şi pe noi doi: acolo suntem pentru prima oră într-o fotografie, zâmbind, noi doi, dar şi mama

lui Calagherovici. Ce minunat va fi când şi elevii din satele cele mai îndepărtate vor putea să vadă măcar într-un album acele animale preistorice... toate au rostul lor în

educaţia şcolară, chiar nişte fosile ne pot vorbi despre o lume dispărută, o lume de la începuturile lumii şi din care n-au mai rămas decât aceste amintiri, nişte oase desperecheate, ciuntite... Nu, nu te interesa albumul, care nici n-a mai apucat... din motive financiare, zici... Şi nici ce-i aduceam eu bătrânei, un pui tăiat, zece ouă şi-o cană cu smântână... şi pe care i le aduceam mai mult ca s-o văd şi să vorbesc cu ea, fiindcă era bolnavă, foarte bolnavă, plină de reumatisme până în inimă, însă ducându-şi nenorocirea din încheieturi şi din oase cu mândrie şi cu fruntea sus şi cu un soi de zâmbet ciudat cu care îşi dusese şi singurătatea de ţărancă trăind într-un subsol (ca să-şi crească băiatul în şcoli) şi de văduvă şi de... Tu mă urmăreai pe mine, Moise, de nu ţin eu legătura bărbatului meu, prin femeia bătrână ce era mama lui, cu cine ştie ce drăcovenii... Te-am mai întrebat o dată: ce-i cu albumul?.. A, era un fel de a mă întâlni, mi-ai zis, de a-mi vorbi: adică tu de-atunci mă căutai, de-atunci mă iubeai! Am şi crezut, şi-ar putea fi chiar şi adevărat (de-ar fi încă o dovadă, şi este!) că tu în acelaşi timp erai şi îndrăgostit de mine, dar erai şi hingherul meu: erai îndrăgostit ca de o căţea la care vrei să-i iei pielea... Nu, nu-i bine zis, erai îndrăgostit, dormeai cu fotografiile noastre la căpătâi, cum mi-ai zis, dar nu mi-ai zis că mă şi urmăreai şi erai şi hingherul, nu, călăul meu, călăul meu drag... Scrisoarea din pod îmi aduce aminte de zilele de-atunci, de nişte zile scufundate, trecute, ca de o poveste, ca de un timp de începuturi de dragoste şi de moarte, căci s-a-ntâmplat şi moartea lui Calagherovici, ca de o istorie dispărută... şi care, a dracului istorie, se mai trezeşte chiar din nişte fleacuri rămase într-un pod şi găsite întâmplător, căutând un cufăr pentru nişte ouă de găină... Mi-ai arătat o fotografie cu un fel de os ce putea să fie un dinte de şarpe, din acel soi de şarpe despre care Solomon Pexa, serios sau în bătaie de joc, nu ştiu, zicea că a umblat la început în patru picioare şi de atâta mers prin ani şi prin timp şi-a tocit şi şi-a pierdut picioarele şi-a rămas şi el o târâtoare... La balul oţelarilor de la fabrica de cuie mi-ai

povestit asta, când dansam, ca să zici ceva şi să nu taci, când Calagherovici şi Gălătioan beau bere cu muncitorii la bufetul improvizat lângă orchestra de ţigani… Dansam un vals, ţie-ţi ardeau mâinile, aerul dintre noi era fierbinte, ce dans plin de dragoste, şi sinistru, Moise, ce aer plin de sânge ne unea, ce vals – „Valurile Dunării” îţi aminteşti? — plin de dragoste şi nevinovăţie dansam şi cum mâinile tale… dreapta mă ţinea de mijloc, ca o centură ce tremura, şi stânga se plimba pe spatele meu, în jos, încet, dar mai ales în sus, spre umeri, şi spre gât, ca să-mi cuprindă gâtul cu dragoste, dar nu numai, cum s-a dovedit, nu numai, gâtul e locul cel mai bun de la Dumnezeu pentru laţ, pentru o temeinică, he, he, Moise, sugrumare… A, nu a mea, atunci… Dar nu mă întrerupe, te văd cum dansai, ca beat de dragoste, de parcă dansa chiar dragostea în picioare beată de dragoste, he, da, beată de dragoste, şi cu ochii arzând şi beţi de sânge şi de moarte şi d: e…”

A O „Bine, zici să nu mă iau după vorbe, blestemele unei babe (care întâmplător nu e chiar o babă, sau chiar de este, este şi mama lui Calagherovici) sunt nişte aiureli… N-a putrezit în mine fata, dar carnea ei tocată a fost aruncată în pachete în mai multe closete publice, sau de restaurante… Asta-mi spui chiar tu, înduioşat. Şi că în vagonul cu oase ce staţiona în gara din Câmpuleţ în 13 ianuarie i-au fost aruncate oasele mâinilor şi picioarelor ei… Şi chiar tu-mi spui că există un proces-verbal care spune că în 13 ianuarie a început încărcarea cu oase a unui vagon, care a fost trimis apoi la Mărăşeşti la fabrica de clei de oase… E şi un număr al vagonului, mi l-ai spus: 620561… Şi la Mărăşeşti, deoarece fabrica nu lucra cu toţi muncitorii, ori aveau surplus de oase, vagonul a fost descărcat şi rândul acelor oase venea peste trei luni să ajungă clei… Aşa c-au putut găsi printre de şi oseminte omeneşti. Se confirmă ce-a mărturisit Francisc, c-a aruncat oasele… oasele membrelor, spui, şi craniul într-un vagon… Dar ce câştig eu dacă acesta este adevărul? îmi mai dă fabrica din Mărăşeşti fata înapoi, o mai învie Francisc? Să nu cred în blesteme, bine, dar în ce

să cred? În tine?” „Lumea este plină de nebunie.” „Şi cu ce mă-ncălzeşte asta?” „Lumea pe care o vedem şi-o auzim îşi iese din pepeni…” „Taci, o să spui ca Francisc că lumea e plină de întâmplări iraţionale, ţine el mult la acest cuvânt… îi şi dă mâna, din asta trăieşte… Dar poate el să-mi răspundă, sau tu?… că fata mea dacă nu mai este… o, ce proastă sunt, întâmplarea aceasta îngrozitoare şi fără nicio minte… iraţională… nu înseamnă că voi mai vorbi cu fata mea şi nu înseamnă, înţelege, că fapta nu s-a-ntâmplat şi că oasele ei, dacă fapta e nebunească, o să se lege la loc şi-o să învieze… Deci viaţa ei, viaţa mea şi-a ta, Moise, existenţa noastră ar putea fi şi ceva lipsit de minte (nu zic, de nu vrei, atinsă de blestemele unei babe, dar fără minte da, asta-ţi place), iraţional – cuvântul ăsta îi place lui Francisc, şi ţie… Deci dacă legătura noastră obişnuită şi viaţa noastră obişnuită pot fi lovite de fapte neobişnuite şi îngrozitoare, înseamnă că nu tot ce paşte se mănâncă şi nu tot ce se vede este aşa şi că dacă doi şi cu doi fac patru, nu este totul… raţiunea… zice tot Francisc, nu este totul, mai sunt şi fapte care n-au nicio lege, deci viaţa noastră, existenţa noastră nu stă doar pe tabla înmulţirii şi pe raţiune, of, of… stă şi pe nicio lege, care e legea nebunilor, of, of… Şi atunci de ce să nu fiu şi eu nebună şi să cred în blestemele mamei fostului meu bărbat? Dacă Francisc crede în hocus-pocus, că are şi de ce: chiar de par nişte tâmpenii ce face, lipsite de orice minte, hai, zi-le iraţionale, să mă scuteşti… tot sunt adevărate… da, din moment ce se petrec… şi din moment ce şi alte lucruri groaznice sunt adevărate şi se petrec, cum e şi vagonul cu oase… Numai unui nebun ca Francisc putea să-i treacă prin cap să-i arunce oasele într-un vagon pe care trenuri de marfă să-l tot plimbe prin ţară, să-l acopere zăpada şi el să pară un mormânt pe roate, învelit în alb, un mormânt care nu-şi găsea locul, un mort care nu-şi găsea locul în pământ şi avea să devină clei de oase, fără urme… Dar vezi că şi în lipsa lui de raţiune, of, of, ce porci! era ceva foarte bine gândit… Şi în partea necunoscută din om, acolo unde zace

întunericul şi de unde pleacă fapte la care nici nu te aştepţi, este o fărâmă de minte... sau de spaimă... ca la animalele care nu ştiu de ce muşcă întotdeauna, dar ştiu, ca să nu piară... Ca să nu li se stârpească viţa... Gălătioan are dreptate: ţie ţi-e frică de moarte, de morţi, de tot ce nu vezi şi nu ţi-e cunosut ca în palmă, da... de-asta şi crezi în hocus-pocus şi în Francisc... şi-l apărai şi până ieri... şi azi, când îmi spui de vagon... Atunci oare chiar îl aperi, sau vrei să mă abaţi pe mine cu gândul de la cine ştie ce altă trăsnaie... De crezi în trăsnăi, tu nu poţi face? N-ai făcut?... Dacă el citeşte gândurile oamenilor şi face atâtea miracole, ar mai putea s-o învie pe Anita? Eu cred că nu. El cu jongleriile lui şi cu vorbele lui... of, of, proastă mai sunt... vede el şi aude ce vorbim acuma, vede el în lume ce alţii nu văd şi nu cunosc, e el stăpân pe acel necunoscut din lume, Moise? Atunci ar putea fi stăpân şi pe necunoscutul din noi, Moise, şi-atunci tot ce-a spus el despre mine şi tine ar fi adevărat... şi de-ar fi adevărat, ar fi groaznic, odată c-a spus nişte grozăvii, şi a doua oară, fiindcă i le-a spus lui Tică Dunărinţu!... Dar de ce trebuie noi să ne temem de Francisc sau de Tică dacă nu ne e frică de noi şi suntem nevinovaţi? Suntem nevinovaţi, Moise, răspunde?! De Anita suntem ca doi golumbei cu pene, albi şi chiar inocenţi, ca să zic aşa?...” „N-am nicio vină...” „Dar de ce te simţi tu vinovat? Ţi-am cerut eu despre Anita să spui că n-ai nicio vină? Eu aş avea una... nu ştiu care... aia din partea necunoscută din mine, hă, hă... Dar cu Calagherovici sunt eu la fel de neîntinată şi de inocentă ca o porumbiţă cu pene albuţe? Am vrut să-l salvez? Da. Când m-ai întrebat ce ştiu despre el şi cu ce l-am putea salva... băgându-te şi pe tine ca salvator. Intre noi atunci a fost prima legătură păcătoasă: nici nu făcusem un pas împreună să-l scoatem dintr-o măgărie şi ne şi legasem... Şi ce ţi-am spus? C-a primit nişte scrisori din străinătate nu prin poştă, de la nişte inşi... Cine erau aceşti inşi care-i suciseră minţile? Nişte amici din tinereţe, nişte spioni, cine? Trebuiau găsite scrisorile... şi ne-am înţeles să le găsim împreună... Eu să

scotocesc toată casa, şi prin pod... să vedem întâi despre ce e vorba... Eram şi geloasă, dacă veneau de La nişte muieri? Da, da, şi nişte nenorocite erau amestecate, cu care trăise... Asta-mi dădea şi dreptul să-ţi spun ţie despre scrisori, jelozia, cum zice Jilu... jelozia, bat-o vina, ea m-a apropiat de tine: voiam să-mi salvez căsnicia şi voiam să-l scap şi pe Calagherovici de la cine ştie ce afaceri murdare cu foşti proprietari şi generali din ţară sau din străinătate... N-avusese el în război un colonel la care ţinuse ca la un frate? Unde se afla acuma, trecuse graniţa, era în munţi şi făcea pe...? Eu eram o femeie naivă, nu prea mă interesa politica, voiam să nu rămân fără bărbat... şi fără banii lui, şi fără funcţia lui... Aşa ţi-am părut, şi apoi, când el a chiar dat de dracu, imediat, căci totul s-a întâmplat foarte repede... trebuia oricum să-l scap şi să găsim acele scrisori... Dar n-a mai fost nevoie, le-au găsit alţii, mi-ai spus. Chiar sub straşina casei noastre! Ce chestie grozavă, Moise, într-adevăr numai Francisc... Ce hocus-pocus, ce miracol! Ei au găsit nişte scrisori care nici nu existau... într-adevăr, of, iraţionalitate în toată regula... căci eu inventasem acele scrisori şi pe acei oameni şi pe acele destrăbălate... Ca să-l scap cumva, ca să-i găsesc totuşi o vină, de tot trebuia să plătească pentru ceva şi trebuia aflată una... Nişte scrisori ce nu existau s-au aflat totuşi legate cu aţă albastră, da, albastră, ai spus... Deci tu n-ai mai aşteptat să le găsim împreună şi eu n-am mai avut cum să-ţi arăt că nu existau şi că el n-avea nici măcar această vină, tu te-ai dus şi-ai spus ce ţi-am spus eu, ca şi cum nu ne-ar fi legat nicio înţelegere... Atunci m-ai trădat tu pe mine prima oară, Moise, înainte de-a-l trăda pe el pentru scrisori cu spioni... Dar eu (asta da lipsă de minte!) nu mi-am dat seama decât foarte târziu, poate chiar ieri, sau azi... Când eu am rămas văduvă, fără Calagherovici, lumea m-a plâns: vai, săraca Lilica! Vai de viaţa ei! Ei ştiau că el fusese nevinovat... e un aer în oameni care îi face să înţeleagă tot ce se-ntâmplă în tot aerul din lume... el fusese o victimă, dar, of, doamne dumnezeule, şi eu eram pentru ei o victimă, o biată văduvă

nevinovată…” „Gălătioan oricum îl bărbierea…” „Dar eu i-am dat un preţios ajutor, i-am întins o mână preţioasă: eu am mărturisit că primea scrisori, eu, nevasta lui! Pe cine mai interesa că eu minţisem? Nici pe tine… Avusese Gălătioan nevoie de o probă, şi găsise una la care nici nu se aşteptase! Voise un act banditesc, o crimă politică, o crimă, şi eu îi dădusem o mărturie despre o crimă perfectă… pe cine mai interesa că era o minciună, o crimă închipuită de mine? Că era ceva aproape imposibil, caraghios, o, le dădusem chiar ce căutau, ceva imposibil, caraghios… Eram, vezi bine, nu o golumbiţă când m-a blestemat mama lui Calagherovici, eram vinovată de mult, de când s-au găsit acele scrisori, şi şi mai de demult, de când ţi-am zis de de… Prostia mea era de vină? Ori că m-am încrezut într-un om? A, n-am crezut nici în tine, dacă te-am minţit cu scrisorile şi cu spionii?… Oricum, faţă de mama lui n-am nicio ieşire: cum o să creadă ea că nu eu am dat scrisorile pe mâna miliţiei când de s-au găsit şi şi eu am recunoscut (înainte de-a mi le arăta Gălătioan!) cu martori că le primea… M-aţi jucat cum aţi vrut: Gălătioan m-a chemat şi m-a-ntrebat de de şi când am zis da, crezând după zâmbetul lui că l-ai convins să stingă totul… atunci a scos din sertar un teanc, legate cu aţă albastră! Şi eu ca proasta n-am mai dat înapoi, sperând, după plicurile colorate… că făcuserăţi voi rost de nişte prostioare de la muieri… şi c-o să-l săpuniţi pe el, să-şi bage minţile în cap şi să-şi vadă de nevastă! Ieşind pe uşă însă, mi-am dat seama că nimeni n-a pomenit de nicio muiere, deci plicurile puteau fi de la oricine! Totuşi: era o minciună, am să strig că e o minciună! Şi-am şi strigat: şi toţi au găsit că era normal să strig şi să zic că nimic nu-i adevărat: da, ca să repar ce nu se mai putea, că eu vă vorbisem de de! E o minciună! i-am zis lui Gălătioan într-o dimineaţă aşteptându-l chiar în faţa casei lui: şi el a zâmbit şi s-a urcat în maşină şi-a plecat: ştia că este o minciună, el ştia cel mai bine, de ce voiam eu să-l lămuresc? Dar el nu avusese nevoie de altceva! Şi eu îi pusesem pe tavă această minciună gogonată de care el

avea să se folosească liniştit ca de un adevăr cu ochi şi cu urechi! Aici e nebunia, Moise! Când ceva foloseşte la altceva, orice la ce vrei: aşa miracol nici Francisc nu ştiu să poată face prea bine! Şi acuma mi se spune că Francisc e în stare de orice... dar oare numai el? I-a aruncat Anitei oasele în vagon... el putea aşa ceva... e un... şi cu nevas tă-sa cum s-a purtat?... Chiar înainte mi-ai reamintit, Moise: ca o fiară! Sigur, nu e părerea ta, tu încă mai şovăi, repeţi doar spusele lui Manoilescu, cercetările lui..

— Pe nevastă-sa a cunoscut-o când era virgină! aşa a constatat cretinul de Manoilescu. Şi mai departe: a pervertit-o şi când ea a început să-i devină o povară, a încercat să. Scape de ea... I-a spus să se mărite! Ba şi cu martori, chiar faţă de tine, Moise, i-a zis: găseşte-ţi, fetiţo, un handralău cu care să te măriţi! Sau: fato, găseşte-ţi un bărbat să ai şi tu o casă, eu umblu cu circul şi n-am bani de casă şi n-o să te pot lua de nevastă până nu câştig la loto! Adică: la pastele cailor! Ba pe unii i-a şi rugat să-i zică să renunţe la un circar ca el... „Vilma, zi-i, dragă, să-şi ia un responsabil de bufet sau un croitor!” Insă după comiterea crimei, zice înţeleptul de Manoilescu, după ce ea a luat cunoştinţă de fapta lui... a început dumnealui să-i facă aluzii de căsătorie! Dar fără promisiuni concrete, zici că zice înţeleptul... fiindcă mai spera să n-o ia. Şi când a văzut că laţul se strânge, ea s-o lege mai strâns de el şi de crima lui... când i-au luat la Vulcan probe de scris cu ambele mâini, ca să-şi construiască, zice înţeleptul, o platformă de apărare, având nevoie de întreg ataşamentul ei „se hotărăşte s-o ia de nevastă! Aici o întoarce bine Manoilescu: să se lege mai strâns de el şi de crima lui! Asta la mulţi se potriveşte, chiar dacă nu şi lui Francisc! Căci nu el a omorât-o pe Anita, Moise!” „Dar cine?” „Tu cine crezi?” „Nu ştiu, cine?” „Nici eu nu ştiu precis, Moise,. Nici ce-am făcut eu, dar alţii...” „Francisc văzând că e urmărit s-a însurat cu ea ca să aibă un martor care să-i susţină alibiurile, zice Manoilescu. Şi-o altă dovadă a vinovăţiei lui: că s-a mutat la Vulcan. Locuia la Câmpuleţ, între drumuri cu

circul... Nu era un apartament prea grozav, a vrut să facă schimb, dar nu s-a gândit o clipă să plece din Câmpuleţ, unde avea, la priceperea lui, destulă clientelă... N-a găsit un schimb convenabil şi şi-a băgat gaz metan... Cine vrea să se mute în altă localitate nu intră la cheltuieli. După crimă... a plecat la Vulcan... ca să dispară ca persoană din raza organelor de cercetare... şi să fie omis din cercetări...» „Câţi n-ar vrea ei să fie omişi, Moise... Oare noi de ce stăm împreună, n-avem nevoie unul de altul, spune? N-avem nimic de ascuns?" „Ce?'

Eşti obosită şi supărată pentru Anita şi-ţi găseşti tot felul de vini care sunt nişte închipuiri de-ale tale!..." „Dar dacă cineva a inventat toată povestea cu Francisc şi cu Anita ca să..." „Ca să ce?" „Dacă Manoilescu de-al dracului ţi-a zis că Francisc s-a însurat ca să aibă un alibi?..." „Unde vrei să ajungi?" „Oare nu noi l-am omorât pe Calagherovici?" „Eu, în niciun caz". „Nu, nu, tu ai vrut să-l salvezi. Mi-ai şi spus de mai multe ori: dacă luase legătura cu acei oameni periculoşi, era mai bine să fie prins mai din timp, cât acei inşi nu şi veneau chemaţi de el în ţară, ori nu intra direct în legătură cu ei, fără scrisori... Puteau să-i ceară alimente, maşini, colonelul din munţii... şi poate cei paraşutaţi... De era prins împreună cu ei, putea fi pus la zid. Pentru nişte scrisori, ieşea ieftin, nicicum nu murea!... Şi el chiar trebuia să-ţi pupe tălpile că l-ai scăpat cu viaţă... c-ai vrut, când i-ai spus lui Gălătioan de scrisori, să-l scapi... poate se-alegea c-o mustrare, poate c-o spălătură zdravănă, poate i se spunea aşa ca de la om la om să înceteze cu târfele..." „Gălătioan a găsit scrisorile, nu eu..." „Nu, tu numai i-ai vorbit de de, ca să ne scoţi cât mai ieftin pe mine şi pe Calagherovici... Asta a fost primul tău semn de dragoste faţă de mine: ca să mă salvezi i-ai spus de scrisori... Cum toate se amestecă, Moise, dragostea cu crima..." „Vorbeşti prostii, eşti obosită..." „De-ar fi numai oboseala, ce bine-ar fi, Moise, mâine n-aş mai fi obosită şi-am fi fericiţi... o, ce fericire, Moise!..."

„Blestemul să te ajungă pe iarbă, de treci prin câmp

dimineaţa pe rouă, tălpile tale să se umple cu bube şi ca muşcate de şarpe să te doară, canta în care duci apă să-ţi ruginească şi să curgă, cărpătorul pe care pui pâinea să ia foc, de ai capre să moară în de iezii şi să fete viermi, de te împreuni cu el în burta ta să crească o bufniţă turbată, de te vei aşeza pe scaun apa să-ţi intre în casă până la gât plină de broaşte, de vei pune mâna pe lingură s-o bagi în ciorbă să învieze sângele în carnea tocată şi să strige cu glas înjunghiat la tine, în casa pe care o ai în stăpânire să te cuprindă frigurile la încheieturi şi să te ardă focul la unghii, grâul să ţi-l înnegrească tăciunele şi patul sub tine să fie de piatră… carnea ta să fie numai o urdoare şi să crapi în răscruce şi să te mănânce ciorile şi coţofenele ca pe o balegă şi nimeni să nu le huşuie… Dar până atunci să te bată la gură bubele dulci şi râia în beşitoare, să fluieri când vezi ziua şi când vezi întunericul, buzele să-ţi crape de-atâta eântec ieşit din minţi, altcineva să-ţi mănânce ceapa şi varza pe care le pui în pământ… fiii şi fiicele tale nu vor fi ale tale şi ţi se vor topi ochii de dor, uitându-te toată ziua după ei, şi mînia ta va fi fără putere… Să sameni de dimineaţa până seara sămânţă de mătură şi să nu răsară nicio mătură, numai ochi de mâţe moarte, omizele să-ţi umple patul şi masa şi să-ţi mănânce toate frunzele pomilor, în mijlocul foamei să-ţi ghiorţăie maţele… zidurile casei să le umple umezeala şi lepra şi să se surpe când o bate vântul… şi-n sminteala care le va cuprinde pe rimele ce te vor trezi din somn încolăcindu-se pe şoldurile tale îţi vei mânca rodul trupului tău, carnea fiilor şi fiicelor tale, sămânţa ta să se stârpească sub soare… Ochii pân-atunci să aibă odihna apelor care cad din piatră-n piatră, inima să ţi se usuce ca iasca, să nu fi sigură de viaţa ta nici cât trece o muscă peste un ţânţar, numele să-ţi fie şters de sub orice stea, nici sămânţă, nici rod să nu mai plece din mâna ta sau din carnea ta, şi peste mormântul tău să nu crească nici pirul şi nici şopârlele să nu se încălzească la soare, să duhnească locul a pucioasă… pentru că te-ai lepădat de bărbatul tău, de băiatul meu, şi l-ai luat pe Moise, toate

blestemele să te ardă şi să se-mplinească…”

”’1 „Atâtea cuvinte avem în cap şi atâtea întâmplări la care nu le cunoaştem ’tâlcul încât dorinţa ta de a şti pentru Gălătioan ce e în mintea lui Calagherovici a fost o încercare drăcească, aproape imposibilă, dacă ţinem cont că nu-l trăgeai pe el de limbă, ci pe mine, fiindu-ţi mai uşor: ţeasta lui plină de păr uneori dând în roşu, dar doar uneori, când soarele cădea într-un unghi dinspre asfinţit de pe cer, un roşcat ce nu era atât al pigmenţilor părului cât mai degrabă culoarea soarelui pe care o reflectau aceşti pigmenţi, ţeasta lui era plină de mistere şi de semne de întrebări şi de colegi morţi pe front şi de tot felul de planuri şi voi (prin tine, şi tu prin mine) voiaţi să ştiţi aceste enigme pe nume şi să le băgaţi în dosare. El gândea şi lucra la Câmpuleţ într-un post politic şi era bine că gândea şi lucra, însă devenise cam confuz şi cârcotaş şi i se tocise vrerea şi uitase sau poate nici nu reţinuse niciodată părerea lui Gălătioan că un om politic nu e cel care gândeşte şi lucrează într-o asemenea muncă, ci acela care este ales şi pus să lucreze acolo. Şi el o cam ţinea pe a lui şi părea că este în afara altora şi în afara lumii şi că ascultă doar de ce e în căpăţâna lui şi acolo se pare că nu erau decât nişte păsărici care începuseră să zboare ca dintr-un cuib şi-l luaseră şi pe el cu de desprinzându-l cu tălpile de pe pământ şi înălţându-l spre cer, ca şi cum şi-ar fi dus cu de aceste păsări şi propriul lor cuib… E adevărat că într-o seară s-a dus la Anghel, unde trebuia să vină şi Petrică Stănescu, şi că acesta a venit beat cu Nichi Stoica într-un camion plin cu porci: şi că aveau mâinile pline cu flori când a oprit camionul din drumul său spre abator să coboare ei: şi că porcii guiţau şi ei îi băteau cu flori? Şi el ce-a zis? A râs, mi-am adus eu aminte. În tinereţe fusese prieten cu cei doi nebuni minunaţi, Petre şi Nichi… şi-i dusese odată pe toţi trei la o grădină de vară noaptea prin Turnuvechi un camion care avea instalat pe platformă un cazan de fiert smoală şi făcut asfalt pentru pavajul străzilor: ei s-au urcat pe această maşină drăcească ce scotea fum şi scântei şi-i

ducea spre talpa iadului care era grădina cu bere „Elefantul”... Unde lucrează ăştia acuma? În ce oraş? La ce adresă? Cine sunt părinţii lor şi ce avere au avut? Au rude peste graniţă? Mai se ţin de chiolhanuri şi de unde au ei parale să le-arunce-n vânt să dea pe-un fir de trandafir douăzeci şi cinci de lei? Şi de ce au ei obiceiul să spună prin cârciumi poezii actriţelor pe care le invită să de dea gin şi câte un grătar, ce, de n-au leafă să-şi achite consumaţia? Aşa începeai, Moise, de departe, cu Nichi şi Petrică, şi ajungeai la Calagherovici: a mâncat bine la amiază? A dormit bine astă-noapte? A citit ceva, ce, ori a vorbit la telefon, s-a plins de hirţoapele din Branişte unde-a fost cu „Gazul”, a vorbit ceva prin somn? Mă întrebai fleacuri, printre alte fleacuri, şi eu îţi răspundeam şi nu-mi închipuiam că tu mă iscodeai cu un scop şi că eu pălăvrăgind îl turnam şi că între noi din nişte nimicuri, între mine şi el se mototolea şi se murdărea o dragoste, şi între mine şi tine se înfiripa o trădare a lui şi o legare a noastră de această măgărie... Eu intrasem fără nicio pregătire în acest joc şi nu ştiam niciodată nici ce-o să mă întrebi şi ce va trebui să răspund şi nici ce va trebui să fac, o curiozitate mă împingea să stăm de vorbă, mai ales în acele miercuri la Turnuvechi, şi o greaţă mă apuca joile, ca pe beţivii care nu mai ştiu ce-au scos din gură turnând în ei vin sau ţuică şi le e silă de borhotul ce le stă în nas şi de răul din burtă ce le stă în gât ca o broască şi le e groază, şi la unii le trec şi gânduri negre prin cap de nu vor să vadă pe nimeni – ca şi cum ar fi omorât o lume cu vorbe şi cu fapte... Lipsa mea de experienţă de la început a trecut cu vremea... m-am obişnuit... şi am băgat de seamă asta când după ce Gălătioan mi-a arătat scrisorile primite de Calagherovici, mi-a strâns mâna: era adică mulţumit de mine! Făcusem eu adică nişte nazuri ca orice târfă care, zic eu, nu ştie să le potrivească bine... şi trupul ei nu e pregătit pentru altceva, dar cu vremea... Acuma ştiam şi eu ca orice beţiv că orice beţie e suportabilă şi din experienţă învăţasem că nicio durere şi nicio ruşine nu te pot face să mori atunci când le

cunoşti: şi eu am învăţat să le cunosc, Moise… prin tine… şi nu mă mai umpleam de silă, trecuseră: numai ce avea să vină şi era necunoscut mi se părea de nesuportat, fiindcă nu-mi puteam închipui cum o să arate acele zile şi clipe necunoscute de mâine şi de voi putea fi în stare să le ţin piept… Ele au venit cum au vrut şi niciun calcul al meu nu s-a potrivit cu de, şi chiar primul nu s-a brodit: mă aşteptam ca Gălătioan, după ce mi-a arătat scrisorile a doua zi, să mă facă şi pe mine părtaşă la de şi amestecată în toată ciorba asta: şi nici vorbă! M-a chemat la el, erai de faţă, ca şi alţii, şi mi-a zis: tovarăşă Lilica, mă bucur pentru curajul şi atitudinea dumitale, şi hotărârea dumitale, eşti un om de nădejde, pe care o să ne bazăm şi pe viitor, eşti demnă de toată stima şi drept să-ţi spun m-aş bucura să ştiu că şi alte tovarăşe ar face ca dumneata, să ne ajute să facem bine, te felicit din toată inima şi te rog şi pe mai departe să fi alături de noi, dreaptă şi cinstită şi spunând adevărul, adevărul mai presus de orice… bravo şi mă bucur de actul dumitale de devotament, şi încă o dată te felicit şi…” Am rămas năucă: îşi bătea joc de mine, felicitându-mă pentru o minciună de oare ei se folosiseră? Nu ştia că era la mijloc o murdărie de mă felicita pentru ea, că era nu un soi, ci chiar o trădare?… şi mă găsea, doamne, demnă de ea! îşi bătea joc, nu ştia, sau credea în toate astea? Pentru ce eram un om de nădejde, pentru o minciună care era şi o trădare, ori el găsea de cuviinţă că atâta vreme cât acestea îi foloseau nu mai sămănau a minciună şi trădare şi nici nu mai le lua decât drept adevăr şi devotament şi demnitate?… Ce era atunci adevărul care trebuia să fie mai presus de orice? Ceva cu care el putea să se scape de Calagherovici, o cheie, o portiţă, o ieşire, o soluţie… indiferent de cine era Calagherovoci, şi eu, şi oricine… ce-i tihnea lui şi-l ajuta să-şi poată aprinde liniştit pipa şi să fumeze pufăind, aşa cum învăţase de la prietenul său. Şi după ce a murit cum a murit Calagherovici, el m-a invitat prin tine în salonul albastru al restaurantului renovat din parc, unde lui Ion Logofet, venit la o şezătoare la clubul fabricii de cuie şi la pompieri, i s-a

dat o masă de către conducerea metalurgiştilor şi pompierilor... un banchet început cu coniac şi sfârşit cu ciorbă de potroace, cu muzică la patefon... Calagherovici fusese mare iubitor de poezie, a zis Gălătioan, dovadă şi prietenia lui veche cu Petre şi Nichifor, doi dintre cei mai mari poeţi români contemporani, traduşi de curând şi în străinătate, în est şi în vest... Mâncând cu ei (Gălătioan şi Logofet şi alţii) pulpă de porc la un banchet (şi morun la grătar) mi se făcea o mare onoare, şi ei erau omenoşi... Puteam să nu merg, dar tu ai ţinut foarte mult să fiu acolo... fiecare venind acolo singur... Bunătatea ochilor lor... privindu-mă în timp ce gurile hlăpăiau m-au făcut să înţeleg şi mai bine că sunt văduvă... şi poate că banchetul (la care Ion Logofet, pilit, recita patetic versuri despre campania de primăvară şi despre tulumbele bravilor pompieri civili de la arie, vara) n-avea decât acest rost, să-mi reamintească... fusesem chemată ca să nu uit că eram singură... şi că eram de-a lor, de-a lui Gălătioan... Logofet era cu nevastă-sa, toată numai în dantele galbene, într-o rochie lungă şi foarte largă, să-i acopere cărnurile dolofane... şi mereu îşi făcea vânt cu poalele rochiei, să-i mai astâmpere usturimea de transpiraţie... Era cu zulufi... aşa a pictat-o mai târziu din imaginaţie Don Iliuţă botezându-şi tabloul „Monaclisa”... Pe la o oră din noapte doctorul Fieraru, care nu băuse aproape nimic ca să se poată distra privind, îi spune lui Dumitru Pop, de lângă el, arătând-o pe nevasta lui Logofet ce se lipise în discuţie pulpă în pulpă de şeful pompierilor în civil, Vlad Bâlbăie: „Uite cum îl ţine pe Bâlbâie de arcuş!” Se-mbătase madam Logofet şi-l asculta pe Bâlbăie (care şi el scria poezii) spunând că: „O portocală satisface nevoile de vitamine ale unui om pentru o zi – poftim asta o idee, plecând de la o realitate concretă!” Şi când Bâlbăie a ieşit afară şi ea a venit lângă Logofet, ce se afla în alt colţ de masă, poetul i-a zis: „Nu-l lăsa pe Bâlbăie să plece, mergi după el!” „Dar s-a dus la budă!. „Mergi după el, că iese el de-acolo...” Şi ea s-a dus. Erau nişte porci amândoi, şi el, unsuros şi lingău, şi

Ileana, cu zulufi, grasă... Ileana Osânzeana, cum i-a mai zis tot Don Iliuţă... Toţi erau nişte ticăloşi, şi şi eu... Logofet îşi îndemna proasta, gata s-o sacrifice pentru cariera lui... Bâlbăie având un frate care... şi fiind şi el... Logofet totuşi poate având o şansă, că pompierul era veştejit de ani... Sau din cinism, vrând să scape de ea... îşi punea Logofet nevasta într-un mare pericol, oare?... pentru un viitor fericit al lui... făcea el acest sacrificiu, conştient, era vorba de un calcul, de o mârşăvie, de o tragedie, că nu putea scăpa altfel... intrând în acel timp şi în nişte discuţii... părinţii lui erau chiaburi, de-abia dovediţi, şi un frate... ceva sabotaj... O sacrifica el pe Osânzeana pentru ziua de mâine? Ce era? Ceva tulburător, sau?... Dar eu, eu? Pentru ce lume viitoare inventasem scrisorile lui Calagherovici?... Nici măcar atâta... Ce se-ntâmplase, doamne? m-am întrebat. „Nu-ţi fă griji, Gălătioan tot ar fi pus mâna pe alte scrisori, de la altcineva, sau pe altceva... Nu mai fă pe martira, nu ţi-ai vândut soţul... el era atunci terminat şi nişte probe de vinovăţie putea găsi Gălătioan foarte repede...” „Dar tu ai ştiut asta, Moise?” „Eu n-am ştiut, eu am împlinit ce mi-a cerut el...” „Să stai de vorbă cu mine?” „Iar începi? Nu confunda... sentimentele mele, da, da, nu râde, cu ce s-a nimerit să fie povestea lui Calagherovici...” „O, doamne, cum se face frig, cu cât îmbătrânim, cu atât seara se apropie mai repede şi oasele ne sunt mai friguroase... Noaptea e mai frig şi nici n-ai ce face şi unde pleca, stai în pat şi n-ai ce să vezi, decât întunericul... şi n-ai ce să auzi decât sforăitul celui de lângă tine”. „Al meu.” „Al tău, Moise... Doar întuneric şi un sforăit, şi în mine la fel... Şi mâine la fel, noapte de noapte, şi nicio speranţă... Aproape că mă împăcasem cu acest nimic şi nu te mai uram şi nu mă mai uram, murisem, intrasem într-un ger întunecat şi nici ruşine nu mai aveam... Anita parcă închisese toate porţile şi nu mai puteam, pentru ea, ieşi... Acuma, că ea nu mai este...” „Ce vrei să spui?” „Cred că nu ne mai leagă nimic, Moise”. „Fiecare suntem liberi să murim cum vrem... bravo... şi altceva?” „Taci, nu râde, stăm amândoi pe un

rahat şi el ne leagă, închidem ochii şi e linişte şi nimic nu ne pute… dar amândoi suntem plini de draci, încărcaţi de… ca înainte de furtună…” „Ca norii, dragă?… Noi suntem nori? Norii nu sunt nimic, decât apă de ploaie, ce vrei?…” „Să nu râzi. Anita ne despărţea… dar suntem încărcaţi, da, da, de electricitate, dragă… Orice fleac poate să ne facă…” „Bine, o să explodăm! De ne atingem unul de altul, trosc! Pleosc! Tunete şi fulgere! Scurtcircuit! Bomba atomică!” „Nu râde, Moise, mai bine încearcă să vezi că noi suntem făcuţi să ne distrugem şi să ne facem praf unul pe altul”. „Amin!” „Nu râde!” „Nu râd, dragă, am zis: Amin! Ioan, zice Anişoara Caramalis, s-a închinat îngerului care i-a spus însă că e numai *păzitorul* cuvintelor din cartea sfântă – şi să se închine lui Dumnezeu: „Căci vremea este aproape. Cine este nedrept să fie nedrept şi mai departe; cine este întinat să se întineze şi mai departe (adică eu, Lilico); cine este fără prihană să trăiască şi mai departe fără prihană. Şi cine este sfânt să se sfinţească şi mai departe! (Adică tu, Lilico). Amin! Aşa se sfârşeşte, he, he, biblia, cu un cuvânt: Amin”.

„N-ai impresia că trăim într-o luntre ciudată *ţ /* care nici nu merge înainte şi nici nu pleacă înapoi, se leagănă pe loc între nişte maluri negre ca de canal de sub oraş prin care zoaiele şi împuţiturile şi şobolanii morţi par să nici nu mai curgă, atât sunt de la fel zilnic, şi fără sfârşit… O luntre cu două persoane, fără lopeţi şi fără cârme, parcă prinsă într-un vârtej ce-o roteşte sau o ţine aproape în acelaşi loc ca spânzurată de o ancoră… Şi cineva ne-a legat unul de altul ca pe nişte fraţi gemeni: stăm de-acelaşi buric legaţi, luntrea fiind casa şi buricul ce ne ţine în viaţă pe apa asta de sodă şi de pucioasă şi grea de-atâta noroi ce o îngroaşă… Cine ne-a pus aici, cum am visat, a cântărit cât de mult ne plac aceleaşi mâncăruri şi ce mari asemănări sunt între ochii noştri cu care privim, ce gânduri gemene avem. Când Dunărinţu n-a mai fost, tu nu te-ai mai întâlnit cu nevastă-sa ca să nu te-ntrebe de cunoşti ceva despre el? Ori să nu-ţi spună că lumea zice că l-ai omorât? Ori să nu-ţi dea cu vitriol în albul ochilor şi să te lase fără vedere? De

spaimă c-ar trebui să-i ajuţi copiii să-şi termine în viitor ceva şcoli? Aiurea, da, aiurea, cine îndrăznea să te-arate cu degetul, ori să-ţi lase ochii orbi, ori să te roage – avea doar mândrie! — pentru urmaşii lui, să-i ai în grijă? Mai simplu: tu nu voiai să fi văzut cu ea ca şefii tăi să nu ăe uite cumva chiorâş la tine, că te-a cuprins mila de muierea unui nătărău! Cum să-ţi eompromiţi tu cariera mergând să te interesezi la Dunărinţu acasă cum o mai duc ai lui?! Asemenea purtare te-ar fi arătat cu nişte sentimente tare dubioase şi ţi-ar fi retezat orice viitor, ţi-ai zis. Dunărinţu fusese un duşman al poporului şi poate într-o noapte îşi pierduse urma fugind peste graniţă în străinătate şi a te interesa de soarta lui însemna că nu crezi c-a fugit? Şi-atunci n-ar mai fi fost duşman şi s-ar fi putut pune întrebarea: unde se afla? Şi de-o puneai, erai ca el. Şi tu zisesei despre el că e un duşman al poporului – e drept, nu întotdeauna în gura mare, spusesei doar unde trebuia; şi când, şi la ureche. E formidabil cum putea să-ţi strice cariera (de te interesai de el) chiar omul pe care l-ai omorât! Ar fi fost o catastrofă: să-l omori şi să nu câştigi nimic din asta, decât propria ta ruinare! Nu mă iau după pălăvrăgelile lui Tică Dunărinţu când spun că l-ai omorât pe taică-său, ţin cont de glumele lui Gălătioan, la care am fost de faţă... Iată aici bunăoară cei ce ne ţin legaţi pe luntrea asta se uită numai la asemănările dintre noi, şi greşesc: trebuie să ia în seamă şi deosebirile! Viaţa lui Horia, şi mai ales viaţa lui Calagherovici ne-au apropiat, dar moartea lor ne-a apropiat şi mai tare oare? Ce mai contează? Totuşi, contează, între mine şi tine sunt importante zilele ce ie petrecem sub acelaşi acoperiş, mâncând aceeaşi ciorbă şi împărţind acelaşi pat, sunt importante şi-ai putea zice c-am început să ne asemănăm şi la pofta de mâncare, şi la glas – dar ne deosebeşte ceva: ce ai tu şi ce-mi lipseşte mie şi ce te face pe tine bărbat şi pe mine muiere: deci hotărâtoare între noi sunt lucrurile ce ne despart, nu cele care ne apropie şi ne fac asemănători. Tu aduni cârpe vechi şi te-ai retras ca o victimă din toate la care mai erai chemat, ba ai

făcut şi un memoriu că deputat de stradă nu-ţi convine să te pună, de nu te mai lasă ce erai: tu eşti bolnav şi de te consideră bun doar pentru ca să mergi cu pensionarii să pui primăvara flori în scuaruri şi să rogi oamenii toamna să-şi ardă gunoaiele şi frunzele uscate în grădini şi la zile de sărbătoare să scoată drapelele la ferestre – atunci mai bine să pună pe altul! Moise, tu vrei să faci pe eroul, să-ţi plângă lumea de milă: uite ce-a ajuns, nici deputat de stradă şi nici în comitetul de „Crucea Roşie”! El care a făcut şi-a dres! Te-nşeli, nimeni nu zice aşa ceva, sunt bucuroşi c-au scăpat de tine şi de ifosele tale. Şi ce victimă eşti? Te-ai bucurat de toate ani de zile şi numai din cauza ta te-ai dat de pământ, de ce vrei pentru prostiile tale să tragi lumea la răspundere? A, n-aştepţi nici de la mine un cuvânt de bine, încă te mai urăsc pentru Calagherovici… acuma, în ultima vreme, când ţi s-au rupt toate aţele, am scos şi eu coarnele, ca melcul după ploaie… Şi după ce n-a mai fost nici Anita mi-am ascuţit limba, din răutate că n-o mai am pe ea nu mai vreau să am nimic? Vrei să mori – şi-atunci să vină dreptatea: un ins să caute adevărul despre tine şi să te scrie cu litere mari! Adică vrei să te consideri chiar o conştiinţă politică grozavă, Moise! Eu zic să te uiţi în oglindă mai atent: nu-ţi vine să râzi? Aici ne deosebim, Moise: nu te-ai trezit acuma că nu ţi se face dreptate şi că nefăcându-ţi ţie nici nu mai există dreptate, nu, şi nici că Tică umblând să te mături ca pe o treanţă nu se uită la munca ta şi la anii tăi pierduţi şi la nopţile dormite pe mese prin cancelarii acoperit cu ziare… ura (cum îi zici tu) lui Tică te îmbărbătează, recunoaşte. Te face să vezi ce conştiinţă mare ai avut şi câtă dreptate ai avut şi când ai… da, revoluţia, zici, nu se face fără violenţă şi greşeli, dar nu există greşeli şi violenţă dacă ai învins. Tică te întristează, dar mai mult te îmbărbătează, este? Mai mult te supără Gălătioan: el te-a lepădat ca pe-o obială şi nu te mai cunoaşte. Şi aici te simţi tu foarte puternic: aici ai conştiinţă, şi nu vrei să mai continui cu nimic la nimic: cu un ticălos ca Gălătioan nu poţi merge pe-acelaşi drum!

Aiureli, Moise! Singura ta şansă de a fi om este să zici ca mine, să te asemeni cu mine şi să recunoşti: doamne, dumnezeule! (căci numai el ne mai poate ierta, nu ca pe Anişoara, care crede, – Dumnezeu fiind nu cel din cer, ci poate acel plăpând şi omenesc fior omenesc ce mai pâlpâie pe undeva în noi), inima mea e putredă şi mintea mea e neagră, nu mai sunt în stare niciun pai să ridic, am descoperit în mine o vacă nesătulă cu şapte capete mâncând şi bălegând totul, un şarpe cu şapte capete doarme în mine, scapă-mă de mine întâi, doamne! Dar tu taci, Moise, nu vrei să recunoşti c-ai avea măcar sub unghie o pată…" „Nu sunt atât de ticălos, Lilico, să mă vaiet şi să nu cred. Da, ne deosebim: eu nu zic: inima mea e putredă, – adică, vezi, conştiinţa mea e murdară şi mă sugrumă şi ea mă împiedică să mai stau, măi frate, în front… nu, nicio conştiinţă nu-mi mănâncă nopţile şi zilele şi nu vreo vinovăţie mă împiedică să mai mă bat pentru ceva şi să mă bat chiar pentru o stradă cu cinci case…" „Atunci care e cauza, Moise? În ce nu mai crezi? În nimic? Da, în nimic. Nici în Dumnezeul Anişoarei… Nici în naivităţile gâştei cu care vorbeşti… Te simţi urât ca un câine bubos şi rămas fără nicio libertate de-a arăta cine eşti şi ce poţi. Starea asta, Moise, e foarte periculoasă! înseamnă că n-ai fi în stare să mai suporţi nicio vină, că decât să-ţi găsească cineva o nouă greşeală… una nouă care să le aducă la vedere pe toate care ţi se pun pe cap… înseamnă, Moise, că de eu mi-aş rupe un picior n-ai chema un medic ca să nu se spună că mi l-ai frânt tu…" „Nu-ţi frângi tu nici gâtul, cum să-ţi frângi un picior." „Dar de mi l-aş frânge, mai bine m-ai arunca noaptea în canalul oraşului decât să chemi un medic… sau pe cineva să cerceteze…" „Adică, Lilico?" „Adică, Moise… pe scurt: n-ai nimic nou să-mi spui despre Anita?" „Ba da: că mama ei ar trebui dusă la un psihiatru". „N-o s-o duci, ca să te-ntrebe de ce o duci…" „Şi ca să nu mă-ntrebe şi pe mine de ce nu i-am tras mai bine nişte palme?" „Moise, cu palmele tu n-ai rezolvat niciodată nimic, numai cu mâna strânsă…" „Ai noroc că-ţi înţeleg durerea…

pentru Anita... şi nu mă supăr...” „încă un lucru ce ne deosebeşte, Moise: dintre noi doi, numai eu am puterea de a simţi ce e libertatea... Nu mă opreşte nimic... Nu e vorba nici de durere, nici de supărare... Sunt singură, Moise, şi singurătatea mea îmi dă dreptul să nu mă tem de nimic, nici de mine... când eşti singură, fără familie, fără Dumnezeu, ca Anişoara...” „Mai sunt eu, femeie...” „Oare chiar crezi că eşti, după ce nu mai este Anita? Sunt singură şi liberă, Moise, numai cu moartea mea în faţă, de care nu-mi pasă, ea o să vină aşa cum vine şi ziua de mâine şi viitorul, chiar de nu vrei, dar nu-mi mai pasă de ea şi nici de ziua de mâine...” „Şi nici de mine... mai bine ia o pastilă să dormi... Te măcăi ca o babă...” „Crezi?” „Dacă asta e libertatea ta, să te măcăi ca o babă, cred: ia un dormitai! Ştiu, nu-ţi pasă de părerea mea, eşti singură cu singurătatea ta şi liberă... totuşi, dormitalul face bine! Dormi chiar fără să te scarpini şi mâine poţi s-o iei de la început cu miorlăitul... că spui şi dregi şi faci ce vrei şi nu-ţi pasă nici de Dumnezeu, nici de mine... Aşa e când ai nevoie de-o pastilă, îţi uşti gura cu vorbe proaste şi gogonate... Păi nu ţi-e ruşine, Lilico, să spui că noi stăm într-o barcă şi ne legănăm pe nişte ape reci în mijlocul întunericului... întunecat... Crezi că e chiar aşa de băgat de seamă pe ce fluviu blestemat plutim noi cu casa noastră şi cu masa noastră şi cu vieţişoara noastră?... Ai văzut şi tu filmul ăla de desene animate la televizor şi te-ai şi simţit cu barca pe... Hop şi Neaţă!” „N-am văzut niciun desen...” „Atunci la „Teleeneiclopedie”. „Nici acolo...” „Că doar n-o fi vorba de Amireş, c-atunci iau eu o pastilă. Uite că şi iau, să nu te mai aud vorbind ca Bulă”.

r» „Nu poţi Ji supărat o mie de ani fără întrerupere, nici nu trăieşti atâta şi chiar de-ai trăi n-ai avea o energie aşa de cumplită şi de oarbă încât să te ţină într-o singură încordare. Şi atunci te obişnuieşti cu un an de supărare, cu o zi de ură sau de tristeţe, restul timpului rămânând şi pentru spălat rufe sau dureri de dinţi, care sunt mai violente şi împotriva cărora n-ai cui de ce să te plângi, de

sunt date fără vina cuiva, vin din rădăcină, din propria ta gingie… Moise' ştia că o supărare de muiere nu ţine nici cât durerea lor de dinţi, şi chiar de n-o vindeci (ca pe o măsea, cu cleştele, smulgându-i orice atingere şi orice rămăşiţă de atingere cu locul de unde pleacă durerea, cu locul durerii pe care nu-l poţi smulge), ea se domoleşte singură „răbufnind din când în când din ce în ce mai firav… N-o să-şi pună Lilica sfârşit zilelor pentru nişte dureri de dinţi, îi făcuse mai de mult cunoştinţă cu Francisc, să-i dea ceva zeamă de cleşte, ori doar s-o sperie cu cleştele… şi nici pentru Calagherovici n-o să se arunce în Dunăre, o apucau smiorcăiturile din an în paşte s-arate că are şi ea suflet şi el o asculta până la capăt să-i dea impresia că ea într-adevăr are suflet şi nu-l uita pe fostul ei bărbat… Dar de la o vreme văicărelile ei se înmulţiseră, moartea lui îi venea mai des în minte şi-o enerva până acolo încât îl găsea chiar pe Calagherovici vinovat că nu mai este viu şi de faţă să-i poată explica pe şleau că ea n-are nicio vină, sau o prea mică parte de vină… şi cum el se-ncăpăţâna să rămână în lumea lui, părea că intenţionat o face, ca s-o fiarbă, şi intenţionat nici nu vrea s-o audă, ca să n-o ierte… Moise surâdea, vedea cum Lilica nu vrea să se obişnuiască deloc cu noua ei fire şi haină şi cu noul ei trup lipsit de fiorii pe care Calagherovici nu mai avea cum să i-i mai dea şi lipsit de emoţia revederii lui şi a cuvintelor lui şi lipsit de acele sentimente pe care ea şi le ştiuse şi pe care nu le mai avea şi credea că le mai are – şi se autoamăgea crezând că le mai are… Trecuseră chiar nişte ani de când Calagherovici nu mai era şi ea se autoamăgea că nu se întâmplase nimic definitiv, şi doar se întâmplase ceva destul de definitiv, absolut definitiv şi ireparabil, încât văicărelile ei erau floare la ureche şi copilăreli… Aici era ceva care lui

Moise îi scăpa: supărarea ei nu venea dintr-o dementă, că nu ştia ce ireparabil se întâmplase, ştia: enervarea însă o durea mai rău bineînţeles decât o durere de dinţi, nu era din când în când, violentă, nu, se aşezase în ea surd şi permanent şi fără speranţă: căci de n-avea cum să-l mai

revadă pe Calagherovici, şi n-avea cum, atunci de ce mama dracului îl mai înşelase sperând c-aşa o să-l mai vadă? însemna că de pomană se culcase cu Moise şi ani de zile trăise împreună cu el, şi de era de pomană, însemna, mai departe, că nu pentru Calagherovici o făcuse, să-l scape, ci pentru ea… şi pentru ea de ce? Ce să scape?… Mai ales că el, Cala, şi murise?… Nu dintr-un gând şi cu vreun scop, ci din plăcerea cărnii ei… Se uita în oglindă în ochii ei cu o mare linişte aşteptând un răspuns care să nu însemne târfă şi cum nu venea niciunul, era dar că atunci şi nu acum se autoamăgise şi că nici în vis Calagherovici nu mai avea cum să vină să-i spună că n-au fost aceşti ani de când se afla cu Moise de pomană… ba da, fuseseră fără rost, şi dacă aveau totuşi un rost, era acela că arătau că se încheiaseră fără rost şi odată cu ei se încheiase şi un drum şi o istorie, acela şi aceea a credinţei că un adevăr se poate afla de unul singur, sacrificându-şi chiar viaţa alături de vita pe care o urăşti, şi o iubeşti de totuşi stai cu ea, se sfârşise istoria efortului omului singur de a căuta şi găsi şi răzbuna o taină şi de a face lumină şi de-a împăca lumea cu această lumină… Era o ambiţie muierească, de a răzbate şi de a învinge pe cineva care nu fusese învins şi care părea de-o mie de ori mai tare, o dorinţă aprigă de-a arăta că nu greşeşti trăind împreună cu el umilindu-te – dacă până la urmă îl dobori şi-l îngropi şi-i pui cruce şi tu treci mai departe cu adevărul tău şi cu taina ta spuse lumii, treci mai departe, ducându-le mai departe, supravieţuindu-i: tu şi adevărul tău dăinuind dincolo de groapa lui, supravieţuirea fiind semnul victoriei absolute… Şi uite că Moise o ia peste picior şi când ea-i vorbeşte de viaţa lor, care i se pare meschină şi ca trăită într-o luntre, dincolo de oameni şi de lucrurile şi prostiile lor şi dincoace de moarte, ca pe un râu blestemat şi întunecat şi rău, undeva în mijlocul acestui râu, dincolo de viaţă şi dincoace de moarte… el îi zice să nu mai vorbească precum Bulă-prorocul, teribilul nostru Bulă, prostovanul, să tacă din gură şi să ia o pastilă de dormit… Şi doar nu era vorba nici de apele Amireşului şi nici de filme

cu desene animate de la televizor, mai discutaseră despre acest râu infernal într-o seară când trăia Anita şi când îi cumpărase o carte de poveşti cu desene despre bătrâna Grecie, o carte de vulgarizare unde Anita văzuse o barcă pe o apă neagră numită Stix şi trebuiseră să-i citească ce se-ntâmplă cu acea luntre care stă pe fluviul ce merge în infern... şi i se păruse ei, citindu-i fetei povestea, că luntrea asta e îngrozitoare şi că... Şi peste noapte o visase şi dimineaţa îi povestise lui Moise visul şi el, mâncându-şi brânza şi omleta cu brânză, era într-o duminică, râsese... Când nu voia s-o ia în serios, dar nici s-o facă proastă pe faţă, râdea: şi ea învăţase acest râs din gât şi silit şi cu buzele uşor întredeschise şi nemişcate... Discuţia care se sfârşise cu Bulă durase două ore, două penibile ore, şi se sfârşise prin acel râs îngăduitor şi prin îndemnul de a se culca... la o pastilă să poţi dormi liniştită, îi zisese el binevoitor, dar tonul vocii lui, care era binevoitor şi el, ca şi cuvintele spuse, ar fi vrut să spună să se ducă la dracu-n praznic, dincolo de acest ton, în gât rămas... ori în mintea lui era cu totul altceva decât îi zicea... Şi ea nu uitase nici vorbele lui de după înmormântarea lui Calagherovici, când se-ntâlniseră în faţa fabricii de cuie, ea în negru şi el pe o bicicletă (a lui Oprică Mititelu: i-o luase de la depozitul de vinuri – unde acesta se aproviziona – să se plimbe); el îi zisese: „Pot să vin pe la dumneata să-ţi spun ceva?” Ceea ce însemna c-avea să-i comunice un lucru ce nu putea fi discutat faţă de alţii, neapărat despre Calagherovici, sau în legătură cu el, un secret al lui care trebuia să devină şi un secret al ei... „Să vin?” mai întrebase el, tot de pe bicicletă, în treacăt, ca şi cum de-i vedea cineva nici nu trebuia să observe că-şi vorbesc. „Să vin? deci”, mai zisese el, şi ea îi răspunsese: „Oricine poate să vină să vorbească cu mine...” Dincolo de vorbele lui şi de tonul \rorbelor lui ea înţelesese ce dorea el, ceva în legătură cu Calagherovici (că nu mai era Calagherovici) şi răspunsul ei în doi peri (ca şi cum la fel i-ar fi răspuns oricui) era, adică fusese, dincolo de vorbe şi de vocea cu care spusese aceste voi’be. fusese

un fel de a nu se mai bate, o formă în aparenţă indiferentă de a zice că se predă şi de-a accepta că cedează şi se supune ca să poată trăi... Când zisese că oricine poate să-i vorbească, nu se gândise la oricine, ci numai la Moise, dar un pic de mândrie mai răbufnise din ea, făcându-l pe el oricine, oricine, de nu mai era Calagherovici... Era o ultimă formă, a cuvintelor şi a vocii, de a ceda, şi cu niţel humor cam leşinat, de a capitula, o formă târzie şi neimportantă, căci adevărata capitulare avusese deja loc cu mult sau cu puţin timp (nu contează) înaintea vorbelor şi glasului acestor vorbe... Ea cu Moise acum se cunosc destul de bine, chiar şi seamănă, după cum spune Sevastiţa, că toţi care se adună între ei până la urmă seamănă întrp ei, şi ori mor împreună, ori de gât... Eram cu ea la berăria din parc: într-un colţ, Gălătioan bea bere cu halba şi mânca alune americane cu Moise. Baba se uită atunci lung la ei, ca şi cum nu i-ar fi recunoscut: „Muică, zice, cum se trec oamenii, cum mor... a, ăştia n-au murit, încă nu, dar uită-te ce-a mai rămas din ei... şi uită-te câţi au mai rămas din ei... şi erau fala şi groaza Pătârlagelor, erau frumoşi, graşi, deştepţi, chiar ziceai că sunt... Ei învârteau şi pământul, ei porneau şi zăpezile, ei erau... Şi ce-a mai rămas din ei? Nişte inşi, doi, care beau bere la halbe... nebăgaţi în seamă nici de nenorocitele alea de chelneriţe, neştiuţi decât de noi şi de ei... S-au topit aşa ca două luminări de ceară vara în soare, i-a topit căldura şi n-au mai rămas din ei decât mucurile şi umbrele de la mucuri şi berea din halbe...” Ce sunt ei altceva decât nişte consumatori într-o berărie, voia să spună Sevastiţa, nişte păsări călătoare, berze sau cocori, care vin şi pleacă, stau în cuiburi o vară şi se duc şi poate pier (şi alţii vin în cuiburile şi în locurile lor în primăvara viitoare, ei nu se nasc şi mor aici, mereu pleacă, doi călători)... Numai alţii stau pe-acelaşi pământ, arându-l toamna, sădind vie, punând boabe sub brazdă, ei sunt călători şi trecători şi trăiesc pe spinarea noastră, lăsa Sevastiţa să se înţeleagă, a celor care treierăm griul şi punem varză şi lubeniţe şi morcovi în bu toaie pentru

murături şi... Mai trebuia să adauge: că sunt veşnici doar cei ce muncesc pământul, nu cei care zboară peste el, – dar n-a mai zis nimic despre ei, l-a luat în primire pe lingăul de Brânzaş care, cu sacoşa lui soioasă, s-a apropiat de ei şi s-a invitat la masa lor, dispreţuindu-i cum dispreţuia pe toată lumea şi mieros cum era cu toţi, mereu să se afle în treabă şi să ducă în gură un rahat de la unul la altul şi să pară prieten cu cei cu care vorbea şi duşman cu cei pe care-i părăsise... El îi găsea pe Gălătioan şi Moise buni de pus în frigare, după părerea Sevastiţei, dar nu strica să stea de vorbă cu ei şi să fie văzut ca să poată spune că i-a pus la punct şi le-a reamintit măgăriile pe care le făcuseră... În fond, zic eu, Brânzaş umbla să-şi încropească faţă de sine o autoritate: avea impresia că nu e destul de sus pentru cât cântărea şi că nu este din cauza corectitudinii sale şi a muncii sale cinstite şi nespectaculoase şi că lipsa lui de versatilitate şi faptul că nu se putea împăca niciodată cu părerile eronate ale unora ca Gălătioan şi fermitatea sa îl ţinuseră pe loc... El n-avea decât o sfântă lege, să fie dbcil faţă de munca sa, îşi zicea, şi-asta îl pierduse... pe câtă vreme, de făcea ca Gălătioan compromisuri, atunci când simţea că i se clatină scaunul, ca să se menţină, ieşind la berărie chiar cu Moise... ori de-ar fi acceptat ca Moise să se împace cu omul ce-l împinsese spre prăpastie, ieşind cu el la o halbă... ori ca Logofet, lăudându-i pe cei care-l criticau, ca să le astupe gura cu marea lui preţuire... Brânzaş însă încerca toate căile umblând cu limba scoasă de la unul la altul, să fie mereu în văzul tuturor şi în treabă, înjurându-l pe Moise faţă de Tică şi sperând să ciupă ceva, măcar o vorbă bună, că e aliatul lui şi al ideilor lui... răţoindu-se, dar nu prea, la Ljogiolfjet, la care se şi putea strâmba, ca să obţină şi el chiar de la Logofet o invitaţie la minunatele sarmale pe care sâmbătă le servea Monaclisa la aşa zisa cremă a Turnuvechiului, unde era bine să te afli, ca să se vadă că exişti... Brânzaş, înjurându-i pe toţi, îi pupa în fund pe toţi pe rând şi nesilit de nimeni, făcând pe băiatul bun şi conştiincios şi săritor şi de fapt nefiind altceva decât un

turnător de la unul la altul, un şoptitor voluntar şi uneori involuntar, o rasă de javră care umblă pe la mese şi se hrăneşte cu fărâmituri şi e mândru în sinea lui că mănâncă la restaurant şi este cineva, un turnător conştiincios şi ros de orgolii şi crezând că nu face decât ce vrea el... Sevastiţa îl privea cum refuza halba cerută pentru el de Gălătioan, el nu bea ca să nu i se dezlege limba şi să spună ce nu trebuia, el era o ureche, el trebuia să asculte, nu să vorbească, ce auzea la o masă trebuia să spună la alta, cele două simţuri ale lui nu trebuiau folosite în acelaşi loc şi deodată, urechea şi limba... „Asta nu-i făcut de tat-său, a zis Sevastiţa, de ăla din acte, e făcut c-un spân, numai ăia sunt neîmpliniţi, lipsă au şi de păr în barbă, şi de sămânţă în boaşe, se culcă c-o muiere ca bătrânii, când îşi aduc aminte, şi cum nu-şi aduc... e spiţă de spân; neîmplinit şi la suflet... asta-i cea mai bună privată pentru Gălătioan, că-l ţine pe umeri ca să-l poată urî... Asta i-a spus lui Moise că Horia... Pentru că Horia i-a zis lui Brânzaş că Moise e ca o turbare, orb şi prost11...

rA „Oare numai alţii greşesc, noi nu greşim?

Francisc a avut încredere în Dorina împărtăşindu-i ce se întâmplase şi rugând-o să-i ajute să şteargă toate urmele? Nu te înşeli, domnule Moise? După câte ştiu eu, Francisc i-a spus că deranjul din cameră se datora unei percheziţii ce-o avusese. Ea s-a speriat: „Vai! ce-au cu tine?” În faţa unei posibile arestări, ea s-a topit şi el şi-a atins scopul: să-l asculte orbeşte. Ea a văzut atunci pete de sânge pe parchet şi în locul scuipătoarei dentare care lipsea... „Ce s-a-ntâmplat?” a ţipat ea. „Nimic, o extracţie dentară11, a potolit-o el. Căci de-ar fi văzut cei cu percheziţia petele de sânge el n-ar mai fi fost la locuinţa lui, de nu era vorba de un dinte scos cu cleştele... „Nu, nu trebuie să te sperii, a continuat el, aseară venind spre casă am întâlnit în stradă o fată accidentată de o maşină şi-am adus-o aici, aşa s-a murdărit podeaua cu sânge...” Francisc i-a cerut să nu mai plece la grădiniţă, să rămână să-i ajute la curăţenie, să spele rufele... Şi ea l-a ascultat... El a aruncat o haină

bleumarin în sobă... „De ce?” a întrebat ea. „Pentru că, să vezi, aseară a venit la mine o... i-am oferit dulceaţă, apoi... ea s-a sufocat41... şi el speriindu-se i-a tăiat gâtul şi a ţinut-o în braţe ca să i se scurgă sângele în scuipătoarea dentară, pe care apoi a golit-o în closet... Vezi, domnule Moise, el a pregătit-o foarte bine pe Dorina ca să-l asculte: întâi a speriat-o, pe urmă a vorbit de un accident, el ieşind total din cauză, apoi a ars pardesiul, s-o înspăimânte din nou, şi i-a mărturisit crima... N-a avut încredere în ea, a determinat-o să-i fie complice... Şi dacă Dorina n-ar fi acceptat, nu te-ntrebi ce-ar fi fost el în stare să-i facă? Oare ea n-a consimţit să-l ajute de teama că şi ei i-ar fi putut el, în disperare, face acelaşi lucru, s-o?... Şi acceptarea ei poate fi o murdărie, nu un sentiment sublim... Groaza, nu... Ar fi prea frumos: ea să fi zis da, ca să împartă cu el din dragoste crima lui, păcatul, să-i zicem, sau oroarea... Dar dacă ea din frică a acceptat, o putem invinui? Ar fi fost mai bine să crape şi ea, decât să ascundă adevărul? Asta parcă văd că vrei să mă întrebi, şi dacă numai alţii greşesc şi dacă noi nu greşim niciodată? Francisc a asigurat-o că de vor distruge toate urmele, nimeni, absolut nimeni nu va afla nimic. Şi ei ar putea trăi mai departe ca şi până atunci, în dragoste şi în linişte. Vrei să-mi spui că Francisc s-a dovedit un mare psiholog: a pus-o la încercare pe Dorina? I-a cerut să-l ajute să facă în cameră curăţenie, să spele cearşafuri, parchetul, să distrugă orice urmă a crimei lui: dar, aici e inteligenţa lui Francisc, nu i-a arătat nicio secundă victima! Deci dacă ea nu era de acord să-l ajute şi pleca şi-l spunea, putea să-şi frângă singură gâtul şi să rămână cuc, fără el, pe veci: căci era foarte posibil ca totul să fie o simplă glumă. El o punea la încercare: mă iubeşti tu, fato, Dorino, cu adevărat, ai fi în stare pentru mine să înfunzi şi puşcăria, sau îmi haleşti banii şi eşti cu mine fiindcă n-ai pe altcineva? E o probă prea crudă? Poate. A fost, zici dumneata, oricum am răsuci totul, un ins cu nas: a pus-o la încercare, şi ea din dragoste a zis da. Deci chiar de ai o uşoară îndoială din partea lui, că nu din iubire, ci din calcul

a pus-o pe jeratic, pe ea o găseşti sfântă în iubirea ei: pentru că Dorina, zici, n-a crezut că el e ucigaş, asta în primul rând, şi apoi a acceptat orice… Eu zic: dar dacă ea a consimţit ştiind că e o probă, că el o încearcă de ţine la el sau ba? E o ticăloasă în acest caz? Nu mai mult decât el, deşi el glumea. Dar cum nici el n-a glumit şi ea după ce s-a convins că nu e glumă a tăcut chitic, amândoi sunt la fel. Dumneata când îi găseşti demni de stimă, că se iubesc şi nu s-au trădat şi-au avut încredere unul în altul, te referi la acest moment: când Dorina a văzut-o pe moartă… Până atunci nu numai el făcea exerciţii de psihologie domestică, şi ea, aşa că sunt chit. Dar de când ea a văzut-o pe Anita, sunt complici, amantlâcul, să-i zic, precum Vasile Cristoloveanu, pâsologic s-a, dus dracului. Ei bine, mă poţi întreba, în faţa unui fapt împlinit, a morţii, ce mai poţi face? Ce era important, viaţa Anitei, nu mai putea fi… Aici Anişoara găseşte următoarea explicaţie: Dorina a simţit că diavolul l-a împins în păcat pe Francisc şi Dumnezeu l-a îndreptat spre ea să-l; ajute'… „Iată, eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului", spune Cristos în evanghelia lui Matei. În acel moment greu, nu-l putea părăsi pe Francisc, credinţa ei în Dumnezeu creştea dacă o mărturisea şi altora, în primul rând lui, cel căzut în… numai aşa îşi păstra credinţa, de împărţea cu el… „Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă11. Şi ea a căzut în genunchi văzând-o pe fată şi a început să se roage tatălui ceresc, care este în ascuns, fiind sigură că el, care vede în ascuns, o va răsplăti. Ar fi cam prea mult să speri în această viaţă o fericire desăvârşită, răsplata este în ceruri, şi-ar fi zis Dorina, crede Anişoara. Chiar dacă rămânând cu Francisc şi-ar fi distrus viaţa şi ar fi fost o nebunie, cum ar fi zis şi zic alţii, ea merita să încerce să-l aducă în credinţă pe acest păgân care îi fusese scos în cale. Şi rugându-se ea în pivniţa casei cu lacrimi în ochi nu înseamnă doar că îi cerea milă lui Dumnezeu de ea şi de Francisc, ci îi asculta poruncile celui din ceruri, aşa cum o rugăciune înainte de toate, ca orice dialog cu cel de sus, este un fel de-a asculta

ce ţi se spune şi porunceşte... „Voi sunteţi lumina lunii”, scrie în Matei, spune

Anişoara, şi Dorina simţea că lumnia ei trebuie să lumineze înaintea oamenilor, ea era *lumina* lui Francisc. Era plină de mândrie, scroafa, zice Anişoara, şi-n nebunia ei a rămas lângă scamator să-l salveze, aşa cum o altă nebună de la Aiud, şi ea tot sfântă crezându-se, că el doar de sfinte a avut parte, a încercat să-l ascundă la ea în casă de privirile şi de ura celor care nu-l iertau că trădase în timpul războiului... Trebuia să-şi poarte şi Dorina crucea ei, viaţa credincioşilor e o cruce. „Cel care nu-şi ia crucea lui şi nu vine după Mine, nu este demn de Mine”, scrie în Matei. Nebunia ei este, zice Anişoara, că încercând din acea clipă să *ascundă* cu el moartea Anitei, a fost convinsă că-l apropie pe Francisc de Dumnezeu! Dumneata, Moise, zici că din dragoste a rămas cu el, Anişoara zice că din nebunie curată41. „Tică, înainte pentru ea toţi oamenii erau reacţionari, numai ea era comunistă din tălpi până în creştet; acuma toţi sunt vânduţi satanei, deci şi Dorina, numai ea îl iubeşte cu adevărat pe Isus şi zice că greşeala noastră a tuturor este că vrem să construim o societate bună, fără Dumnezeu, şi nu-l pomenim decât când suntem pe patul morţii sau ajunşi la nebuni”. „Pavel, zice ea, domnule Moise, spune: „Voia lui Dumnezeu este sfinţirea voastră; să vă feriţi de curvie”. Însă Dorina e curvă şi degeaba aşteaptă ea sfinţirea, care e şi castitate, dacă ea e în stare să facă numai curăţenie în casa lui, de pete de sânge, şi nu se gândeşte în primul rând la curăţenia ei trupească. „Păstrează-te curat44, zice cartea sfântă, şi Dorina, nici vorbă, precurveşte mai departe şi păcatul ăsta era pedepsit încă de demult cu moartea, în vechea lege iudaică, şi la grecii bătrâni, citiţi istoria, la fel, şi legea lui Dumnezeu, la fel, dar o pedepseşte pentru plăcerea trupului şi mai rău, cu moartea sufletească... Şi atunci, se întreabă Anişoara, ce să mai aştepţi de la o moartă ca Dorina? Nimic. Domnule Moise, încă n-am ajuns în pivniţă cu Francisc... Ai puţină răbdare, puţintică... Mă întreb:

„Dumneata de unde cunoşti atât de amănunţit toate aceste etape ale lor către pivniţă?” „M-ai mai întrebat44. „Şi tot nu mi-ai răspuns. Le-ai fi putut afla de la Anişoara, şi ea le ştie la fel… Aţi vorbit împreună, poate chiar v-aţi înţeles cum să le povestiţi…” „Atunci şi noi suntem complici, cumva… însă ce-am urmări? Să te convingem pe tine că aşa s-a petrecut totul între Francisc şi Dorina? De ce, dacă, cum ai şi povestit, Anişoara o crede moartă sufleteşte pe Dorina? Ce interes am avea să salvăm doi morţi?” „Stai puţin, e o diferenţă, ea crede că sunt criminali şi complici, dumneata nu, aici e deosebirea – deşi povestiţi aceiaşi paşi ai lor spre pivniţă şi aceleaşi vorbe! Să reluăm: când ea făcea curăţenie, a găsit o poşetuţă, zice Anişoara, pe la orele zece-unsprezece… Eu mă întreb, de ce aşa de târziu? Şi de ce n-au ajuns mai repede la subsol? Doar pentru a mai exista nişte martori? Căci. Către aceste ore, zece-unsprezece, au intrat în cabinetul dentar soţia lui Bartiş Petru şi soru-sa… Francisc a ţipat la de c-au dat buzna, însă prima, pacientă mai veche de-a lui, i-a răspuns să nu fie supărat, aşa a intrat şi altădată, bătând uşor la uşă… Francisc i-a pus un pansament dentar Elisabetei, soţia lui Bartiş Petru, şi femeile au plecat. În tot acest timp Dorina a stat ascunsă în camera ce era folosită ca laborator dentar. Abia acum, rămaşi singuri, Francisc i-a dat ei o valiză şi i-a spus să-l urmeze la spălătoria din subsol… Aci ea a văzut moarta, pentru prima oară. Acum a căzut ea în genunchi şi-a început să se roage. A, sigur, văzând trunchiul, a îngheţat de spaimă. Anişoara, care crede că ei sunt autorii crimei, şi dumneata, care susţii că totul e o poveste abominabilă scornită doar pentru a-l compromite şi închide pe Francisc, amândoi pomeniţi de lădiţa de struguri. Acest amănunt mă pune pe gânduri, mă derutează… Anişoara întâi zice că rugăciunea scroafei, iartă-mă că reproduc exact, era sinceră, ca a unei nebune, dar apoi adaugă că sufletul ei fiind murdar şi păcătos nu putea să-l scoată pe Francisc din rahat… Bun! Deci tot ce face ea este o luptă cu imposibilul, trag eu concluzia, sau sunt adus de Anişoara în acest punct.

De ce atâta efort? Pentru că domnişoara Caramalis nu e o cretină să relateze nişte fapte abominabile fără să nu le ducă spre un sens. Eu mă pripesc şi vorbesc de o luptă cu imposibilul şi ea mă corectează: nu, şi Francisc şi Dorina trecând prin aceste îngrozitoare momente au vrut să scape cu viaţă, să nu fie prinşi, dar fiecare dintre ei nu s-a mulţumit să-i zică pe nume acestei încercări meschine, nu, ea l-a adus ca martor pe Dumnezeu, că soarta omului nu este în puterea lui şi nici în puterea omului nu stă să-şi îndrepte paşii... Adică, mai pe şleau, omul trebuia să se întristeze din cauza imperfecţiunii sale, să plece genunchii şi să plângă înainte de a primi bucuria mântuirii... Dorina se gândea să scape basma curată, zice Anişoara, de legile de pe pământ şi vorbea de lumina strălucitoare a sfinţeniei lui Dumnezeu, căci „Domnul este aproape de cei cu inima frântă şi mântuieşte pe cei cu duhul zdrobit”. Unu! Domnule Moise, am reţinut această cam băşcălioasă zicere a Anişoarei Caramalis despre Dorina şi m-am întrebat şi eu dacă nu cumva tot ce nu ne place la alţii şi-l descriem cu lux de amănunte trebuie să-i convingă pe alţii că noi şântem altfel, aşa cum alţii nu sunt, că Anişoara este credincioasă, aşa cum Dorina nu este... Aici e marea întrebare! Doi. Dumneata spui că în sinea ei Anişoara crede în Dumnezeu, şi deci e cinstită, dar pe faţă nu-şi arată credinţa în cel de sus, drept pentru care în alte oraşe când se află intră în biserică, sau la Cozia, la mânăstire, şi se roagă să fie iertată că e laşă şi... Deci punctele unu cu doi sunt la fel: Anişoara nu minte. Şi de ea nu minte, ruga Dorinei în spălătoria de la subsol, nu în pivniţă, cum am mai greşit eu, este adevărată... Nebună sau nu, Dorina s-a rugat. Ceea ce înseamnă ce? Că Dumnezeu iartă păcatele şi şterge greşelile şi le aruncă în străfundurile mării şi le îndepărtează de noi, cum departe este ziua de noapte şi îndepărtate stau răsăritul soarelui de apusul soarelui şi răsăritul zilei de apusul ei? înseamnă şi asta, însă în principal ce?... Că Francisc a ucis. Eu sunt obligat să reţin crima, în orice nebunie religioasă ar fi învăluită ea... Şi încă

ceva: că eu, fiind om, nu sunt Dumnezeu, cel ce are o însuşire pe care oamenii n-o au: el poate uita... Eu nu... Dorina, îngenuncheată în spălătorie, credea în harul Celui de sus: acela de a nu-şi mai aduce aminte de păcatele noastre, după ce el le-a şters, şi de-a ne privi luminaţi, ca şi cum n-am fi săvârşit în viaţa noastră niciun pas greşit... Asta se cheamă neprihănirea noastră, căci prin credinţă avem pace cu Dumnezeu... Anişoara mi-a vorbit atât de mult despre cele sfinte fiindcă ştie că eu nu cred în Dumnezeu, şi necrezând nici în neprihănire şi în atâtea altele nu pot să uit. Şi atunci e dar că Francisc şi Dorina n-au nicio şansă să scape. Şi dacă este aşa, şi aşa şi este, Anişoara nu vrea să scape cei doi de pedeapsă: atunci Anişoara se bucură că ei vor fi pedepsiţi: şi cine se bucură de răul în care a căzut altul, crede el cu adevărat în Dumnezeu? Indiferent ce răspuns o să-mi dai, domnule Moise, nu mă interesează decât ce-ţi spun eu, ca să vezi ce egoist sunt: şi acuma, cu Dumnezeu, şi înainte, când îi credea pe alţii reacţionari, cum ai zis, ea a fost la fel, aceeaşi: indiferent dacă a crezut sau nu, ea a făcut din credinţă o, cum să-i zic, monedă nu-i bine, marfă nu sună la fel de bine, o afacere personală, mă-nţelegi? A folosit-o ca pe o unsoare de pus pe bube când o durea, de scăpat de râie, de aruncat în ochi la alţii... Ei bine, domnule Moise, eu cred că din asemenea figuri ies adevăraţii criminali. Ea vrea acuma să se facă dreptate, să fie pedepsiţi vinovaţii, perfect. Dar de unde este ea atât de sigură că-i cunoaşte? Dacă băgăm la zdup nişte nevinovaţi şi mâine se vede că altul e adevărul, ea nu are nicio vină, alţii sunt de vină, şi eu, printre ei... Strigă că lumea nu va fi fericită decât când se va face dreptate, perfect, dar de ce vrea ea să facă dreptatea pe care o crede ea? De asta te întrebam mai înainte, numai alţii greşesc, noi nu greşim?

r „Am impresia că problema ce te preocupă acum, Tică, nu-l priveşte pe Francisc, ci pe mine. Îmi dai aţă ca la peşti, aşa pari de sigur că m-ai prins în unghiţă, dar că dacă nu e momentul potrivit să mă scoţi la suprafaţă, să nu-ţi scap

rupând cârligul, ori rupându-se nailonul... Francisc e încă o momeală pentru mine, una în plus... Ce se mai petrece în capul bătrânului Moise, te întrebi, el a fost tot timpul un ins cu picioarele pe pământ, poate prea în pământ, băgat până în gât uneori în pământ, un materialist, un lucid care nu lasă nimic pe seama întâmplării... Crede el acuma în fantasmagoriile lui Francisc? Are casă, maşină, reuşita în viaţă i-a fost deplină, dar am impresia, îţi zici, că în inima lui e o mizerie imensă... Nu te dezvinovăţi, cum încerci tu să citeşti în mine, dă-mi voie să văd şi eu în mintea ta cum mă priveşti... Ce colcăie în bătrânul drac împieliţat, te întrebi, de-l apără pe Francisc, chiar în faţa unor probe evidente, şi fiind vorba şi de Anita... Francisc cu Dorina s-au reîntors în 2 ianuarie de la Deva, unde plecaseră de Crăciun, în 24 decembrie. Seara, friguroşi, Francisc a încercat să aprindă focul în sobă, a ieşit fum... A desfăcut partea superioară a sobei, a curăţat o parte, apoi s-a lăsat păgubaş, până a doua zi... În noaptea de patru spre cinci ianuarie, Dorina a dormit la locuinţa ei din „Giordano Bruno”, dar în dimineaţa de cinci, plecând spre grădiniţa de copii unde era angajată, s-a oprit pe la Francisc. Era ora şapte, bătea ceasul în turnul bisericii... Camera lui, în neorânduială; el, nervos, a vrut s-o dea afară... De ce era nervos? Nu se aştepta să-l surprindă chiar ea, îi era frică şi de ea... Dorina putea, din gelozie, din... putea să-l denunţe imediat. Nici în ea n-avea încredere! Dau aceste date concrete, zile, ore, să vezi că nu sunt aiurit, sunt tot cu picioarele pe pământ: şi atunci de ce-i mai ţin partea lui Francisc? Probele sunt evidente. Să reiau: Dorina, dacă avea putere (când el i-a zis: rămâi, ajută-mă să fac curăţenie), s-ar fi rupt de el şi ar fi spus miliţiei totul... Ce curăţenie? Să ascundă un mort? A fost slabă, l-a ascultat, l-a iubit, zic eu, dacă a acceptat să împartă cu el o crimă... Adică, zici tu, împieliţatul de Moise e în stare să apere nişte oameni dacă observă că e vorba între ei de ceva de care el n-a avut parte, de dragoste, ho, ho, ăsta să fie secretul că ţine cu Francisc? Şi că el, în loc s-o alunge, cum a şi dorit în

prima clipă, pe Dorina, a ţinut-o lângă el ca să-i mărturisească (ce?) o crimă? A fost disperat şi n-a mai găsit altă cale singur de a scăpa de cadavrul fetei, sau a avut încredere în Dorina? Ce încredere e asta, să ascundă împreună ceva odios, fâs, fâs, e complicitate?...

Bine, eu îi zic încredere şi tu poţi să te întrebi: împielițatul de Moise, care n-a avut încredere în nimeni, şi nimeni în el, să fie uluit descoperind că asemenea, să-i zicem, sentiment există?"

„Ca şi cum intrase într-o umbră, într-un sac de umbră, de care n-avea cum să mai scape, oricum s-ar fi tăvălit, s-ar fi zgâriat până la sânge, oricum ar fi alergat ori s-ar fi aruncat într-o apă plină de sare, sau dulce, peste tot, în el, peste el, neagră, umbra aceasta jalnică îl urmărea, fără moarte, şi groaznic era că el ştia asta, că n-o să se poată desprinde niciodată de ea, oricât ar fi urlat şi s-ar fi spovedit, orice-ar fi făcut ea nu putea muri, era nepieritoare, ca un blestem de care nimeni nu era vinovat, decât el, căci el... El ştia destul de bine cum se petrecuse totul, jalnica lui faptă cu Dunărinţu, într-o noapte de iarnă, pe malul unei ape, îl urmărea acea noapte, amintirea aceea jalnică şi lâncedă, venea spre el mereu ca într-un film uzat imaginea ştearsă a feţei lui Dunărinţu, tremurând, putrezind, ca de pe alt tărâm, palidă, mai ales vinerea, când totul se întâmplase, sau miercurea, sau joia, sau lunea, în orice zi, căci în orice zi se putuse întâmpla, nu mai era sigur în ce zi fusese, nu mai voia să fie sigur, ca să uite, şi să fie măcar o zi fără acea faţă, palidă, la masă, care-i vorbea însă grozav de limpede, mai ales noaptea, cu o precizie grozavă, neuitând nimic din ce se întâmplase între ei, grozav, faţa asta ca dintr-un film descarnat şi vechi avea o memorie a tuturor fleacurilor, spunea cum era zăpada atunci, că trecuse o vulpe roşie pe zăpadă şi luna era rece ca de gheaţă şi vulpea alerga târându-şi coada pe zăpadă, ca speriată de ce? De ce presimţea c-o să se întâmple? De ce scheuna vulpea?... Era îngrozitor cum venea Dunărinţu mai ales noaptea, bătea vântul în fereastră şi el era acolo,

afară, în picioare, ca un bolnav de friguri, ca un mâncat de oftică, cu obrazul parcă măcinat de ape, macerat, descărnat – şi doar nu se despărţiseră aşa, era atunci un bărbat frumos, cam obosit, dar nu arăta om sfârşit, glasul rămăsese însă acelaşi ca atunci, vioi, rău… „Ce faci, măi?” îl întrebase şi mereu îl întreba, asta era vorba lui dintâi, „ce faci, măi Moise?” şi deşi glasul său era ca de la om la om, de aproape adică, foarte dar, nu părea că vine din gura lui, deşi buzele lui se mişcau odată cu vorbele ce le spunea… Ei, da, vorbele erau vii, nu venite din altă lume, dar el era ca venit din altă lume, palid, cu tot sângele scurs din vine”.

— *T* „Te-a durut?” m-a întrebat el. „Nu, n-am / simţit nicio durere”. „Nu când te-a lovit, a, zis el, de te-a lovit, că poate nu-ţi mai aminteşti de te-a izbit peste mâini cu pantoful să te-mpingă în Amireş, nici când te-ai lovit de apă, intrând în ea, cât ai intrat, până ţi s-au umflat poalele, eu altceva vreau să ştiu: când ai murit, căci ai murit măcar un pic, pentru câteva clipe, de nu-ţi mai aduci aminte nişte amănunte, le-ai uitat de-ai trecut în lumea de dincolo un pic… pe urmă ţi-ai revenit, ai venit înapoi pe lumea asta, şi eu vreau să te întreb, asta e imposibil să fi uitat, te-a durut ceva când ai murit, ai simţit că pierzându-ţi gândurile şi nemaivăzând nimic te doare pierderea asta a vederii şi a gândurilor, e dureroasă pierderea asta a conştiinţei, sau cum este?” „Nu e nicio durere, nu e nicicum, am căzut în Amireş şi parcă mereu cădeam şi mă purta pe valuri o apă dulce şi lină, lunecam pe Amireş în jos şi-mi era cald şi bine, când mori e adică bine, toate sunt în tine pline de linişte, lunecam legănată de ape moi şi numai când m-am trezit pe nisip, din ameţeala asta sau din începutul ăsta de moarte, cu toate că orice început înseamnă că nu numai începutul este aşa… ei, da, pe nisip, în crengi de salcie oprită, între pietre reci, acolo nu-mi era bine, trezindu-mă ca dintr-un somn, mă durea grozav capul, mă înţepa ca după o beţie grozavă ceva prin cap, între o ureche şi alta, ca un vârtej, mi-era limba coclită şi-mi era de toate lehamite, aş fi vrut parcă să nu mai fiu, să se fi terminat toate, să nu mă mai

trezesc niciodată, să scap de greaţa din maţe, ca de o ruşine să scap de toate, să nu mai văd şi să nu mai aud... Nu, când mori, totul e lin şi dulce, când te trezeşti din moarte e îngrozitor, ai o acreală şi un venin pe limbă şi în cap îţi cântă broaşte bete şi te ling pe mâini şerpi şi te scuturi de spaimă şi-ţi clănţăne dintâi ca şi cum l-ai avea în faţă pe dracu.”

q „El este fiul proxeniţilor Isac Grigore şi Veturia care din 1921 au avut o casă de toleranţă în Deva. Maestrul Emyro s-a născut în această casă şi moaşe şi ursitoare i-au fost fetele ce erau atunci în rond sau ascultau fumând pianul în salonul de primire, aşteptând să se deschidă uşa de la intrare: de toate au dat dracului lucrul sau aşteptarea şi-au alergat pe scări la etaj, unde în ţipete s-a auzit venind pe lume iluzionistul care avea să fie peste ani maestrul Emyro. A văzut lumina zilei, deci, într-o casă pierdută, şi de pierzanie, blestemată, a diavolului, cum ziceau lăptăresele de la sate, dimineaţa trecând pe lângă ea încărcate cu bidoane pline cu lapte de bivoliţă. Fetele, rujate toate şi stând picior peste picior şi bând cafele lângă pianul cu coadă la care cânta un grec sau un armean măsliniu şi cu sprâncenele stufoase şi unite, nu erau chiar fiinţele cele mai pure nici pentru telefonistele oraşului care le ascultau cu gura căscată convorbirile mai ales nocturne cu şefi de gări îndepărtate ce-şi anunţau sosirea cu personalul sau acceleratul de dimineaţa şi cu ofiţeri aflaţi în trecere, cu băcani sau studenţi, ori numai zişi, cu cofetari şi croitori, vânzători de vinuri şi ţuică, de arpagic şi mărar, angrosişti şi bişniţari, bătăuşi, proprietari, calfe, barbugii, inşi cu parale, fraieri, babalâci, viţeluşi cu vocea piţigăiată, de domnişoare, zilieri şi miniştri aflaţi în campanii electorale, hingheri, curăţători de hasnale, curcani, oameni de toate meseriile şi din toate locurile doritori să-şi petreacă timpul în plăcere la casa cu fete parfumate. Anişoara Caramalis în tinereţea ei a fost telefonistă în Deva şi urchile ei, zice, atâtea bălăcăreli şi râsete au auzit venind şi plecând spre şi de la casa cu trandafiri pe balcon încât i-ar trebui şapte

vieţi să le poată uita pe acele decăzute guri ale regimului burghezo-moşieresc. Emyro s-a născut în camera cu balconul plin cu trandafiri, s-ar putea spune printre trandafiri, căci era vară şi era noapte şi uşa spre balcon era deschisă larg să-i vină aer femeii gata de soroc. Anişoara zice că dacă un telefon la care nu vorbeşti, ci numai asculţi, te poate înnebuni, ce s-a întâmplat cu băiatul care a trăit într-o asemenea cocină? Ea are un limbaj cam nepieptănat, cum recunoaşte. Zice, indignată: desigur, cele văzute de el şi trăite în cocină printre prostituate şi-au lăsat stigmatul pe întreaga lui viaţă, deformându-i caracterul şi imprimându-i o mentalitate potrivit căreia a căutat să trăiască întotdeauna numai din expediente, să înşele, să se lase întreţinut, în care scop a utilizat pe scară largă şantajul. Limbajul Anişoarei nu este chiar nepieptănat, se aseamănă mai mult a proces-verbal, a depoziţie, dar, mă rog, ea mereu a vorbit cum a şi trăit. Zice ea, din cele ascultate la telefon, că prostituatele erau nevoite să suporte cele mai scabroase manifestări ale reprezentanţilor drojdiei morale a societăţii trecute şi toate acestea una peste alta l-au făcut şi pe el un ferment activ al feluritelor denaturări amoroase pe care le desfăşura pe o scară foarte largă... Desigur, ca să zic ca Anişoara, ea are un fel personal de-a trage o concluzie: spune ce-a auzit la telefon despre nişte pipiţe, fapte obiective, deci, cum zice, dar despre Emyro trage o concluzie bazându-se nu pe faptele lui, ci pe ce fapte şi acte ar fi putut el săvârşi fiind născut şi crescut în casa unde un armean sau un grec cu sprâncene stufoase cânta toată noaptea la pian fără întrerupere, ca un drac, fără odihnă, bându-şi cafeaua cu stânga, în timp ce cu dreapta improviza valsuri şi tangouri... Nu vreau să comentez plăcerea Anişoarei de-a asculta în cască nişte bălăcăreli şi râsete şi glume deocheate. Eu zic că se revolta, desigur, auzind, dar cine o obliga să le asculte? Nu le invidia, nu zic, le ura, e posibil. M-aş opri o clipă însă asupra grecului: când i se aducea grătarul, de câteva ori pe noapte, le ruga pe fete să i se taie carnea de porc, mărunt, în bucăţele: cânta,

cu farfuria pe pian, luând cu scobitori, când cu dreapta, când cu stânga, printre note, pătrăţele de carne şi le înfuleca fericit. De altfel el era tot timpul fericit, cu ochii plini de zâmbete, negri distins, destins, glumeţ, făcând cu ochiul noilor veniţi, cunoştinţelor vechi, cu voce de bas fredonând romanţele, ca un tenor, uşor parodiind, lălăind tangourile şi valsurile, niciodată neieşindu-i din gură vreun cuvânt. Mut nu putea să fie, deşi nu vorbea, doar cânta, n-o fi ştiut limba, deşi înţelegea totul şi ar fi avut tot timpul s-o înveţe de la atâţia inşi din atâtea meserii. Când s-a născut maestrul Emyro, a râs cu lacrimi de bucurie şi a cântat la pian (pentru prima oară plin de şampanie pe cap) cu degetele de la picioare şi fetele au văzut (desigur, şi de cu şampanie în cap) că avea unghii lungi şi lăcuite în roşu la degetele lui foarte lungi ca de muiere de la picioare14...

„Francisc nu e un şarlatan44. „Asta mă bucură, *yjy* domnule Moise, eu l-am crezut altfel când l-am auzit spunându-mi nişte întâmplări... şi n-o să-ţi ascund nici că mi-a vorbit de ce s-a întâmplat la Amireş...41 „Ce ţi-a spus?” „Nimic deosebit: decât că a prezis c-o să se întâmple acolo ceva cu dumneata...” „Şi nu l-ai crezut?” „Eram obişnuit să râd când auzeam că un ins are viziuni, mai târziu m-am obişnuit, am un prieten psihiatru care mi-a arătat zeci de cărţi despre viziunile unora...” „Unor nebuni?” „Cum îi califică el, e altă problemă, principalul este însă că sunt inşi ce au viziuni...Îl „Unii halucinează...” „Orice ins ce are febră patruzeci de grade peate vedea şoareci, oameni care nu sunt de faţă, vapoare, orice obiecte şi fiinţe inexistente, cu coarne... Febra! Sper că Francisc nu are tot timpul patruzeci de grade!” „Mâinile îi sunt calde mereu, poate are o temperatură a corpului mai ridicată decât noi ceilalţi11. „Prost nu e, dovadă că a invitat-o pe nevastă-sa când mărturiseşte ceva sub semnătură, ca în cazul Anitei, să amestece adevărul cu minciuna... ca să se despartă foarte greu sau niciodată adevărul de... Eu cred că el n-a omorât-o pe Anita când ea era leşinată, e o ipoteză care nu-mi place... Ar fi avut

viziunea, dacă vrei, a prinderii lui... A fost pur şi simplu o moarte prin sufocare, o moarte fulgerătoare, din imprudenţă. Deci, n-a voit, n-a ştiut... Că n-a bănuit, se mai întimplă, chiar dumneata eşti convins că el vede lumea şi tot ce se petrece ca un proces nelogic, arbitrar...14 „Da, i-am spus Anişoarei că Francisc e un mare romantic, lumea pentru el e o minune, nu o creştere în etape a formelor materiei, o dezvoltare, e un miracol, un vis, un basm cu cai verzi pe pereţi, cu şerpi umblând întâi pe şase picioare, apoi dintr-un capriciu, pe două, apoi rămaşi să se târască, fără măcar urme de tălpi, cu fluturi orbi zburând prin peşteri, cu elefanţi mâncând prin copaci păpădii... În această mare noapte care e timpul, numai fantezia şi întâmplarea le-a pus ochi animalelor, unora, pe şarpe l-a lăsat în două picioare o vreme, ca să meargă drept ca omul... Apoi i-au căzut, ca să se târască, nemernicul...44 „Credeţi, domnule Moise, că a fost un omor prin imprudenţă?” „Nu cred nimic44. „Nici să nu-mi mai susţineţi că Francisc e un ins dotat cu însuşiri oculte, m-am lămurit, este un fel de om magic şi prin visele lui, şi prin fantezia sa minunată are vizi unea absolutului.!” „Da?” „De ce nu râzi, ho, ho?...” „De ce să râd? Că nu cred că el e plin de mistere şi că este o conştiinţă suprasensibilă şi că tot ce vede şi aude îl face să trăiască într-o lume de basm pe care eu, necioplit şi cu simţurile blege şi uzate şi surde ca piatra, n-o înţeleg şi n-o văd? Mă înşel dacă prin scamatoriile lui şi prin tot ce mi-a prezis şi s-a adeverit, chiar în întâmplarea de lângă Amireş, nu-l consider un om superior care trăieşte zi şi noapte, mereu, în mijlocul lumii nevăzute de mine, în esenţa ei, într-o sfântă şi minunată armonie cu ea? Ba cred că nu ne este superior... şi-am să-ţi dau doar câteva exemple pe care şi eu le percep: am să încep cu Dorina. El a ştiut că ea o să fie interogată, a avut o viziune clară asupra viitorului şi-a învăţat-o...” „Să amestece minciuna cu...” „Stai, principalul n-ar fi fost de ajuns, s-ar fi încurcat femeia... Aşa că ea a negat că l-ar fi ajutat să şteargă urmele de sânge, dar a recunoscut că în timp ce Francisc se

găsea la Vulcan, la cererea lui, a mers la diferite persoane indicate de el în scrisori ca să afle cum merg cercetările şi i-a comunicat totul... De ce, întreb eu, se interesa el de o biată crimă dacă n-ar fi vrut să ştie mereu totul şi să se afle în armonie cu esenţa lumii, a tuturor întâmplărilor mari şi mici, de ce?..." „Anişoara Caramalis e o dobitoacă, numai slăbiciunea ochilor noştri ne face să nu vedem şi noaptea ca pisicile, numai neputinţa urechii noastre nu ne lasă, ca pe câini, să auzim, o, da, şi nici mirosul... Ce să mai spun de acel simţ al melcilor de a se îngropa în pământ o jumătate de metru toamna ca să nu-i prindă frigul şi zăpezile, şi un metru, atunci când iarna va fi groaznică... E arhicunoscut că şobolanii presimt cutremurele, părăsesc corăbiile în caz de... E o descreierată, telepatia e recunoscută în medicină...44 „înţeleg, ne-am pierdut acele atribute pe care de le-am avea am trăi într-o lume de basm, caleidoscopică, ho, ho... Păi trebuie să râd, nu e destul de colorată lumea pentru noi? Francisc nu s-a-ngropat în pământ ca un melc, a fugit la Vulcan, la câteva sute de kilometri s-a îndepărtat de frigul care venea... E cam acelaşi lucru. Dorina a rămas în Turnuvechi să răspândească tot felul de minciuni, ca să deruteze cercetările... Pentru ce? dacă era nevinovată... Vechea placă: a recunoscut împrejurări referitoare la omor, din cauza... Şi a revenit asupra lor... Nu, domnule Moise, tot ce-a spus ea referitor la demascarea, iartă-mi cuvântul, lui Francisc sunt gândurile ei proprii, nu i le-a băgat nimeni în cap, că n-avea de unde...44 „Nu te înţeleg, Tică, acum îl condamni pe Francisc, acum îl aperi. Ce vrei de la mine? Ce socoteli îţi mai faci cu mine? 44 „Niciuna, deocamdată... Eu la matematică sunt tămâie, nu ţin minte din şcoală decât că două unghiuri care sunt egale între de sunt egale cu al treilea... Cam aşa, nu?"

✓ „De ce să arăt eu că pot greşi, Tică?" „Nu ştiu,

Ow şi poate nici dumneata nu ştii, doar mare e nu numai grădina lui Dumnezeu în care încap atâtea întâmplări neînţelese, şi mare e şi regatul, ho, ho, inconştientului

nostru în care... Dar să ne înţelegem, eu nu vreau să-l apăr pe Francisc, dumneata vrei, căci dumneata eşti sigur că e nevinovat. Omul ăsta, care are în frunte un cucui sau fibrom, o bubă ascunsă sub piele, sau un corn, te fascinează de mult cu ochii lui albaştri şi cu pielea lui albă (atât de albă, că la soare capul său e roşu, mai ales vara) şi cu puterile grozave ce le are dispărând la circ din faţa a sute de oameni şi rezistând să i se taie capul, băgat într-un sicriu... Sunt trucuri la îndemâna circarilor, o să cârtească unii; dar nu-i aşa: după război, o chelneriţă pe care a iubit-o şi-a părăsit-o, fiindcă mânca tot la ea, la acelaşi restaurant, i-a pus de nenumărate ori în felul doi sau în prăjituri otravă, ea s-a jurat, şi animalul ăsta cu unicorn magic a stins cu puterile sale minunate toate tăriile otrăvitoare, murind de râs când înfuleca hălcile de carne şi... De nu l-ai apăra, ar însemna că te-ai înşelat în el, ceea ce nu-i adevărat, sau că... Ei, ar mai fi o variantă, însă dumneata nu eşti ca acei sălbatici care îşi halesc totemul tribal, să zicem un struţ sau un bou, ceva, în orice caz, sfânt pentru ei, ca să-l poată apoi plânge în hohote... El nu e nici superiorul dumitale, funcţionăreşte, deşi... altfel e ca un vrăjitor pe care de ani îl admiri... E şeful unui clan de circari, şi dumneata te simţi de-ai lor prin câte-ai dorit să faci ca ei, şi-ai mai făcut poate... Primitivii de care-ţi vorbeam obişnuiesc uneori să-şi asasineze şeful, nu ca să-i ia locul, nu, ca să-l înmormânteze cu mare alai şi să-l plângă până la nebunie...” „Crezi că eu mi-am omorât superiorii, nu doar pe cei de pe lista de salarii, ca să scap de ei, şi să-i plâng apoi, să vadă lumea şi să simt chiar şi eu că n-am nicio vină, aşa trebuia, altfel n-aş fi trăit eu, ori n-aş fi mai fost liber, da? A, ştiu, poţi să-l distrugi pe cineva şi sufleteşte, nu e obligatoriu să-i dai cu sapa în cap, se poate muri în mai multe feluri... Nu sunt chiar aşa de sălbatic, ha, ha, Tică, şi pentru Francisc am să mă bat până în pânzele albe să dovedesc că e nevinovat... A, văd pe ochii tăi că o să-mi spui: mersi, te zbaţi pentru un circar cu o biografie cel puţin dubioasă, pentru o lepră simpatică, şi cum nu te-ai fi dat

atunci peste cap în apărarea unui om integru ca?! nu dau nume, spun doar principiul... este?” „Domnule Moise, cofetăria în care ne aflăm se numea, când eram copil, „Victoria noastră44, acuma-i zice simplu, „Victoria44. E plină de lume doar în pauzele orelor de la şcoala hortiviticolă, atunci vin elevele să-şi cumpere biscuiţi, elevii să...

Încolo, e goală, ca acuma, pustie.44 „Aşa că noi ne aflăm într-un mic pustiu, la o cafea...44 „Vreau să-ţi spun că o să-ţi fie foarte greu să mă convingi pe mine, în acest mic pustiu, cum i-ai zis, că Francisc... Iată ce povesteşte Dorina, soţia lui... În cinci ianuarie, a venit dimineaţa pe la el, nu erau căsătoriţi, şi a văzut în cameră neorânduială, sânge... 44 „De unde sânge, dacă el, ho, ho, pusese ştreangul la gâtul... Sunt nişte baliverne, să-i ducă de nas pe cine-i ascultă44... „Le semnează... Trunchiul era în spălătorie, mă urmăreşti? Francisc i-a spus ce se întâmplase şi a rugat-o să-l ajute să se scape de cadavru. Era ora şapte, şapte şi jumătate...41 „Ştiu toată minciuna.” „Nişte oribilităţi care nu pot să-i facă decât pe tâmpiţi să le creadă. Şi ciulamaua că au îngropat oasele în grajdul caprei, la părinţii Dorinei, pocăiţii de la marginea Turnuvechiului...” „Exact, cadavrul, învelit într-o hartă a oraşului, a fost dus într-o valiză până în grajd... Hainele ei le arseseră în sobă...44 „Da, şi au cumpărat o valiză din magazinul numărul 32 din piaţa Libertăţii, în ziua de 9 ianuarie... ca în 16 ianuarie să dezgroape... şi în valiză s-o aducă până pe strada Bălcescu şi s-o abandoneze în dreptul şcolii de fete...44 „Cunoaşteţi totul, dar de unde?”

✓ *a* „Două viori dacă sunt acordate la acelaşi ton

I sunt acordate între de, două cantităţi de zahăr egale între de sunt egale cu a treia, doi oameni care cred în Dumnezeu au încredere unul în altul, noi doi care amândoi credem în Francisc ar trebui să credem unul în altul, şi aşa la infinit, două ouă egale între de sunt egale cu al treilea, două crime egale între de sunt egale cu a treia, doi inşi care trăiesc în armonie cu diavolul se înţeleg de minune

între ei... Eu, după câte ştiu, n-am avut plăcerea să mă vând nimănui, nici măcar satanei, ha, ha... O să zici că nici dumneata, şi-atunci am fi egali... Dar ce matematică imbecilă e asta că noi nu ne înţelegem deloc şi stăm în cofetăria asta de câteva ore şi parc-am sta unul la apusul soarelui şi altul la răsăritul soarelui... Ce ne desparte, o zi, o noapte?”

/ „Domnule Moise, aş vrea să vă reamintesc câteva păreri ale dumneavoastră despre Francisc. Unde greşesc, vreau să fiu corectat. Francisc e un scamator, maestru al telepatiei, un diavol al prestidigitaţiei, un escroc, dar nu un criminal. Intr-adevăr, zic eu, un telepat ar fi ştiut când Anita se îndrepta spre casa lui, de lăsăm această variantă ca valabilă, putea chiar el s-o cheme, dar de ce s-o omoare? A, după primele declaraţii scrise în întregime cu mâna lui, s-a întâmplat un accident în acea seară: el fiind culcat sub plapumă pe la şase şi jumătate când a sosit Anita, ea s-ar fi sufocat şi atunci el şi-a pierdut cumpătul văzând-o leşinată şi pentru a-şi păstra liniştea faţă de eventualele divulgări ale ei s-a hotărât s-o ucidă. Aici, zic eu, ar fi momentul cheie: Francisc s-a temut că fata ar mai putea trăi şi vorbi şi s-a apărat. Asta înseamnă că telepatia lui şi toate trucurile ce le ştia nu valorau doi bani dacă el nu era sigur c-ar fi putut s-o determine pe Anita să tacă. Şi de ce ar fi vorbit ea trezindu-se? De frică? Ar fi fost ea sigură că fusese aproape de moarte? Şi oare fusese? Şi oare nicio altă apărare n-ar fi putut el găsi împotriva spaimei şi a eventualelor ei vorbe? Şi oare nu era mai simplu să se apere de nişte vorbe şi de o faptă ordinară chiar, decât de o crimă? înseamnă că nu-i pasă de crimă! Că e un nebun! Dar dumneata recunoşti că nu e nebun. Mai rămâne: să-l fi apucat atunci pe loc nebunia, să fi trecut printr-o clipă de nebunie! Fata s-a dezbrăcat, cum declară el şi semnează, şi ce se mai întâmplase s-a întâmplat din nou, până ce ea şi-a pierdut firea şi n-a mai avut aer. Şi în continuare numai un nebun putea săvârşi ce a fost el în stare să facă: a luat bisturiul şi ţinând-o pe ea deasupra scuipătoarei dentare i-a tăiat gâtul

şi pentru a nu stropi în jur cu sânge, i-a legat un ştergar în jurul grumazului. Aici intervine, zic eu, prima fisură: un nebun cuprins de panică era într-adevăr atent să-i atârne prosopul, ca să nu fie pete de sânge? De e cum declară el, nu putem zice că şi-a pierdut minţile, din contră, c-a fost calm şi-a procedat cu o mare precauţie. Ori de-i aşa, putea fi din capul locului precaut, să nu pună mâna pe bisturiu. A, da, se mai poate zice că s-a gândit şi că ea ar fi putut muri sufocată! Şi i-ar fi fost mai uşor s-o îndepărteze tăiată în bucăţi decât întreagă. Drept pentru care a dus cadavrul în bucătărie şi a făcut depesajul, reţine acest termen, şi a constatat că sângele se scursese aşa de bine că la tăierea membrelor abia s-a mai prelins ceva din răni. În împrejurări deosebite, cum ar fi aceasta, indivizii dereglaţi îşi iau nişte măsuri extrem de precise ca să se salveze, sunt şi asemenea inşi, dar ei prezintă un interes pur clinic. În acest caz, Francisc n-ar trebui să ne mai intereseze: un nebun e un nebun şi pe el nici măcar n-are rost să-l condamni, n-are nicio vină. De e nebun, eu trebuie să-mi văd de alte treburi, să vină medicii! Şi nici dumneata, şi nimeni nu are ce să-i reproşeze lui Francisc, ce vină are el, decât că trăieşte? Trebuia internat demult, nu? Ori un asemenea măcelar nu este Francisc, în care dumneata întotdeauna ai admirat darul vizionar de a vedea până în străfundurile lucrurilor. El te-a convins de nenumărate ori, precizând fel de fel de întâmplări, aproape că vedea prin timp... Şi cum de a fost atunci atât de orb încât în acea seară să nu întrezărească unde va ajunge de va face ce a făcut? Sau cum de înainte n-a văzut acea seară şi de ce n-a ocolit-o? Lumea are taine ascunse, dar nu pentru el, erai convins, şi acum, în faţa faptelor, vei fi silit să accepţi că toţi oamenii sunt egali şi supuşi aceloraşi legi şi că darurile fantastice ale lui Francisc erau doar nişte simple escrocherii sau coincidenţe? Astfel trebuie să recunoşti că te-ai înşelat amarnic şi că eşti şi dumneata un biet ins care poate pierde totul, înşelându-se, ori dând prea mare credit cuiva... Adică, eşti vulnerabil».

/ „Şi totuşi, Tică, Francisc e nevinovat!” „Vrei să-ţi

demonstrez eu, domnule Moise, că este, ca să te contrazic?” „Nu vreau nimie”. „Chiar nimic, nu cred, e vorba de Anita. Dacă n-aţi dori nimic, ar însemna că vreţi să se treacă peste această poveste… Nu vreţi asta, nu? Mie mi se pare că Francisc este o burtă, un pretext de a îndepărta de adevăr cercetările… Şi de se găseşte el vinovat, foarte bine, se închide povestea… Pe un timp, sau pentru totdeauna… Adevărul se poate pierde, s-a mai pierdut şi în biblie, dar în viaţă?…” „Şi la judecătorie nu?” „Aş fi un tâmpit să zic că nu. E foarte greu să demonstrezi un adevăr, cam tot atât de greu dt o minciună. Uite, chiar în cazul pomenit mai înainte… Afirmaţiile făcute de el atât înainte de a recunoaşte crima, cât şi apoi, negând-o, dovedesc că el a fost lăsat să spună tot ce a voit… Şi atunci când au fost verificate spusele sale şi găsite neadevărate, el să recunoască singur că a afirmat lucruri neadevărate… 44 „Şi dacă a fost strâns cu uşa?” „Putea să dea câteva declaraţii, dar nu atât de multe, sau putea să se eschiveze, că nu-şi aminteşte, că suferă de amnezie… E calea clasică: foarte mulţi zic că suferă de amnezie44. „Şi eu?” „Nu, cred că ai o memorie de fier, ca să zic aşa”. „Şi mă pot apăra foarte bine, nu?” „Exact. Deci iată cât de greu e să dovedeşti un adevăr… Eşti dus pe alte căi, ca acuma, cu Francisc… Dar află că el tot ce-a declarat la anchetă şi-a retractat ulterior sunt numai gândurile lui… şi urmează să fie verificate prin ce numim noi material probator, dacă mărturisirile lui, înţelegi, domnule?, se coroborează sau nu cu fapte şi împrejurări care să poată convinge instanţa de, reţine, domnule Moise, expresiunea adevărului material în cauză”. „Sper să-l salvaţi pe Francisc44. „Vreţi să mă verificaţi de sunt în stare să salvez un nevinovat pe capul căruia e pusă o crimă, ha, ha, da?” „Să fie pedepsit vinovatul, asta vreau44. „Asta nu e uşor, şi uneori nu duce la nimic, nu-l schimbă pe vinovat şi nici vinovăţia… nu şterge murdăria din maşinăria care îl… Vezi, pedepsirea vinovatului are o valoare mai mult pedagogică, ea este necesară pentru liniştirea oamenilor, dar foarte rar îl

schimbă pe vinovat cu adevărat. Dumneata să zicem c-ai plăti acum pentru un păcat mai vechi, ai mai putea fi schimbat?” „De-aş fi vinovat, tu nu m-ai ierta?!”... „Nu ocoli întrebarea: eu pot să te iert sau nu, dar dumneata, iertat sau ba, ai fi altul? Nu răspunzi44. „Nu mă simt vinovat...” „Chiar aşa, n-ai omorât nicio găină, nicio muscă?” „Ei, muşte.

„Cum, ei, muşte?, doar erai aşa de tare, că toate erau nişte muşte, ha, ha... Vezi, să revenim la Francisc: pe mine, cel puţin acum, nu mă interesează să-l pedepsesc pe vinovat (pe care nici nu-l ştiu precis!), ci să pătrund cât mai adine în această zoaie care a dus la moartea unui copil”. „Vrei, ho, ho, să pătrunzi în adâncul păcatului?...” „Spune-i cum vrei... rămâne totuşi întrebarea: cum s-a ajuns aici, din frică, din laşitate, din imprudenţă, şi ca să acopere alte măgării mai vechi...? De ce s-a pierdut acest copil? Ce zăpăceală s-a întâmplat (şi cui), de i-a luat minţile, şi Anita nu mai este?” „Poate chiar noi, părinţii, suntem de vină... nu trebuia trimisă după zahăr, s-o fi rătăcit, poate a călcat-o vreun beţiv cu maşina, în atâta lume ce nu se poate întâmpla?’” „înainte de a veni dumneata aici, când Anişoara Caramalis mânca, cred, a treia îngheţată cu frişcă pândindu-mă de plec şi aşteptându-te să intri şi să ne vadă alături, m-am ridicat de la masă şi m-am aşezat lângă ea pe un scaun şi i-am zis: ce crezi despre Anita?” „Şi ţi-a răspuns cu versetul din Ieremia despre inima nespus de înşelătoare...” „Exact41. „Aşa face, se ascunde după un citat din biblie, ca să nu-şi spună părerea şi să pară tâmpită... înainte se ascundea tot după citate, ca să pară deşteaptă.44 „Nu e tâmpită. Mi-a zis că în evanghelia după Luca se povesteşte cum într-o zi Iosif şi Maria l-au pierdut pe Isus.44 „Isus e adevărul, nevinovăţia, dar ce-are Anita cu povestea asta, eu nu sunt nici Iosif şi Lilica nu e Maria44. „N-am terminat... Dar poate că Anişoara se gândea că într-o vreme nu erai sigur că Anita e fata dumitale...44 „Nu se leagă deloc cu Iosif, ho, ho, ce prostie...44 „N-am terminat. Iosif şi Maria l-au pierdut pe Isus unde? În templu.44 „Nu-

nţeleg44. „Din cauza unor, să zicem, neînţelegeri, e simplu, şi Isus a fost pierdut, *chiar* în biserică…44 „Şi eu care n-am nicio biserică şi niciun Dumnezeu şi cu Lilica mă înţeleg ca miţa cu şoarecele puteam s-o pierd pe fetiţă orieând, da? Asta a lăsat să se înţeleagă Anişoara, sau asta crezi tu? 44 „Asta crezi dumneata, fiecare crede ce vrea…44

/ A „Au fost trimişi în judecată Francisc şi Dorina, el pentru crima de omor prevăzută şi pedepsită de articolele cutare (463, 464, combinate cu art. 421), şi ea pentru delictul de favorizare de infractori prevăzut de art. 484… el a ucis-o pentru a nu se putea descoperi raporturile ce le-a avut cu ea…

Dorina, născută Tăciunaş, luând cunoştinţă în dimineaţa lui 5 ianuarie de crima săvârşită în seara precedentă, i-a dat ajutor lui Francisc (nu erau înţeleşi, de omor, şi nu erau căsătoriţi) să şteargă urmele petelor de sânge din camera… Cu el a îngropat cadavrul, a cumpărat valiza… A ascultat ce se vorbeşte prin oraş, a răspândit tot felul de minciuni pentru… şi pentru a deruta cercetările… şi pentru… Ei bine, eu nu cred că Moise a dat vreo importanţă acestor fapte… Ele erau interesante pentru Anişoara, Ghenadie putea să raporteze un caz încheiat… Dar, Moise, dumneata nu crezi nimic din aceste orori. Francisc nu este pentru dumneata un măcelar şi cine a inventat asemenea fapte abominabile trebuie să le demonstreze… Dacă Ghenadie, ce s-a ocupat de acest caz, nu le demonstrează, se face de râs… Insă dumneata crezi că pot exista şi erori… Ar fi posibil ca maestrul Emyro să recunoască… sigur, n-ar fi o probă capitală, s-au mai văzut cazuri când cineva a recunoscut o crimă pe care n-a comis-o… Ca să scape de o altă învinuire, să abată atenţia asupra unui fals… ce în timp putea fi dovedit fals… Judecătorii puteau şi ei greşi… Uneori din convingere poţi greşi, nu? Se mai întâmplă că şi din dorinţa de a închide un caz grav… mai bine să nu existe probleme, de ce să se raporteze forurilor superioare că aici sunt nişte incapabili ce nu pot da de capăt unei… Mai bine o soluţie falsă decât niciuna, e omeneşte chiar să te înşeli, cine-o să-

ţi taie capul pentru o eroare? Decât să te declare incapabil... Sau dumneata vrei să-mi dovedeşti mie, Tică Dunărinţu, că siânt un incapabil? Şi apoi să se adeverească... a, nu, cu fetiţa lui Moise a fost altă poveste... Nişte incapabili... Şi dacă şi eu sunt printre ei, e foarte bine... Nu pot dovedi ce se întâmplă sub ochii mei, acum, atunci de ce mă mai leg de fapte petrecute cu ani în urmă? Asta e socoteala dumitale: dacă eu dau un verdict greşit în cazul de faţă, de ce nu m-aş putea înşela şi cu...?" „De ce crezi că eu vreau să arăt că eşti un incapabil? Eu nu spun că Francisc a omorât-o pe Anita... Eu îl apreciez pe Francisc. „Tocmai aici e un punct interesant: Francisc are toate datele unui criminal... însă dumneata îl apreciezi... şi lumea o ştie, şi eu, mi-o chiar confirmi... Deci n-ai putea nicicum să-i învinuieşti pe Francisc că a ucis-o pe Anita... şi mai ales în acel mod barbar... Şi totuşi..." „Şi totuşi ee?..." „Şi totuşi chiar acest punct imposibil să fie adevărat..." „Că Francisc a...? Mă faceţi să râd..." „Nu trebuie sănmi vorbiţi la plural, sunt mai tânăr, şi altădată m-aţi tutuit..." „Altădată şi tu m-ai tutuit..." „Nu eram într-un cadru oficial, ca să zic aşa... Şi nici acuma nu sunt..." „M-ai convocat... „A, nu, v-am dat o întâlnire, aici, la cofetăria „Victoria", nu la procuratură... Şi n-am zis «i totuşi» gândindu-mă la Francisc..." „La cine atunci'?" „La'dumneata..." „Nu-nţeleg, mi-am ucis singur fetiţa?" „Am spus eu aşa ceva?" „Aştepţi să spun eu aşa ceva? Mă descoşi ca să mă duci spre un fir imposibil care să fie posibil... cu un simplu «şi totuşi»?" „Domnule Moise, am zis «şi totuşi» gândindu-mă c-ar fi posibil ca dumneavoastră, care-l apreciaţi pe Francisc..." „Să-l bănuiesc pe Francisc?" „A, nu... nu-l bănuiţi, dar ar fi posibil ca de la dumneavoastră să plece presupunerea că el a omorât-o pe Anita..." „De ce, nu-nţeleg?!" „E o simplă presupunere, nu o certitudine... Nu ştiu de ce..." „E ideea ta, Tică?" „Mă tutuiţi, vi se pare copilărească?" „Mi se pare o aberaţie!" „Pe asta mă şi bazez: fiindcă dumneata întotdeauna te-ai folosit de nişte... de nişte aberaţii, lucruri ce păreau aberaţii..." „Tot crezi că eu l-am omorât pe

prietenul meu Horia Dunărinţu?” „O să discutăm altă dată mai pe îndelete această problemă”. „Când vrei”. „Încă nu vreau…” „încă n-ai destule probe ca să demonstrezi că… a, era o aberaţie ca eu să-l omor pe Horia?… Şi e alta, ca eu să-l denunţ pe Francisc…” „Nu l-aţi denunţat. „Nu, calea mea, zici tu, nu e a adevărului spus direct… Eu am sugerat prin alţii ică el e vinovat… Dar de ce?” „Asta mă întreb şi eu, v-am mai spus”. „Află că Francisc e un băiat de aur. Numai Anişoara crede că e un obsedat sexual, un criminal… Să nu mă confunzi pe mine cu ea… Sau poate eu i-am sugerat ei să răspândească acest zvon?…” „Nu, ea e sigură că Francisc e un pervers…” „Şi eu nu sunt sigur? Mulţumesc, într-adevăr nu sunt… Recunoscându-mi acest merit, mă faci un ins deştept, nu un dobitoc… Cine persistă la infinit să-l judece pe Francisc ca pe un animal infernal bolnav de sex este el un psihopat… Deci eu sunt responsabil de ee gândesc, nu ca Anişoara, care nu-i găseşte lui Francisc şi o altă faţă… A unei posibile purificări, a unei căinţe, ca să nu-l fac chiar aflat pe calea unei posibile mântuiri. Insă, Tică Dunărinţu, eu nu cred în Dumnezeu, îl cred pe Francisc nevinovat, dar nu-l văd, de va fi găsit aşa, capabil să calce pragul vreunei biserici… Şi chiar de-ar deveni papă la Roma, ar fi zero pentru mine, Dumnezeu nu există, şi nu-ţi spun că nu există, ori că-i învechit, ca Anişoara, ca să se ştie că nu cred, iar eu pe ascuns, tot ca ea, când mă aflu în alte oraşe unde nu sunt cunoscut, bunăoară la Călimăneşti la băi, să intru în biserică să aprind luminări, ori spre seară, cu autostopul, să ajung la mânăstirea Cozia şi când călugării cî-ntă să cumpăr zeci de luminări şi să le aprind şi când nu sunt nici turişti înăuntru (sunt turişti şi turişti) să mă închin până la pământ şi să mă rog lui Dumnezeu să mă ierte că pe furiş mă rog de frică…” „Anişoara e o domnişoară care… în sfârşit, până la maici nu ajunge ea, sau…” „Eu de ce?… A, nici tu nu ştii… Voiai să afli de la mine, aşa, printre vorbe? Dar spunându-mi că sunt deştept, he, he, şi râd… nu crezi c-aş putea să nu-ţi spun? Sau o să-ţi spun adevărul, ca să te fac

cumva să nu-l crezi şi astfel să scap?” „Eu vreau să bem pur şi simplu o cafea... domnişoara Caramalis mănâncă aici îngheţate... Şi înainte a înfulecat – mă scuzaţi! — două, eu frişcă... Ştia că am întâlnire aici cu dumneata?” „Nu i-am spus nimic...” „Atunci a bănuit, cânid m-a văzut... Aţi rămas afară, şi puteaţi s-o întovărăşiţi, şi altă dată... ea, o îngheţată...” „Eu o cafea...” „Da... M-a văzut şi-a înţeles că nu vreţi să vă vadă ea că vă întâlniţi cu mine... Atenţie! şi-a zis, se fereşte de mine!... Şi-a mai cerut două îngheţate, crezând că plimibându-vă pe afară v-aţi gândit că ea a ieşit, când priveaţi un afiş, doar trecuseră atâtea minute...

Atenţie! vă zic eu, o să vă urască. „Pentru o îngheţată?” „Ştiţi că nici noi nu ne-am întâlnit doar pentru o cafea. „Ai altceva să-mi spui?” „Nu... voiam să precizez că nu e niciun secret pentru mine că mă...” „Eu nu te urăsc, tu mă urăşti...” „Eu nu, mă stăpânesc, zău... Ha, ha, ar fi prea simplu, ura...” „Ura te-ar face să nu fi crezut... că eu...” „Domnule Moise... în instanţă inculpatul a negat ce i se impută... Şi când i s-a pus în vedere că la ancheta penală a recunoscut faptele, şi-a semnat şi declaraţii... şi atunci de ce revine şi tăgăduieşte?... A zis că acele declaraţii sunt doar nişte bâiguieli, că el a semnat ce i s-a dictat în stare de inconştienţă...” „De cine vorbeşti? Francisc n-a fost adus în instanţă, după câte ştiu. Ai găsit un martor care declară... ceva cu tatăl tău, pentru care ar merita să mă urăşti? Despre cine vorbeşti?” „Domnule Moise, motivele invocate de inculpat pentru a justifica revenirea asupra declaraţiilor de recunoaştere de la anchetă nu sunt plauzibile deoarece dacă inculpatul ar fi făcut declaraţiile acelea numai pentru că a fost maltratat, nimic nu explică faptul că după ce a fost lăsat să revină asupra recunoaşterii... a mai dat o serie de declaraţii în care neagă săvârşirea infracţiunii...” „Nu-nţeleg aceşti termeni...” „E foarte dar; dacă prin bătaie i s-a stors recunoaşterea... atunci e logic ca tot prin bătaie să
i se fi menţinut această recunoaştere până la capăt... Ori numeroasele reveniri de la anchetă pledează împotriva

celor afirmate de inculpat...” „Ai găsit un dosar vechi şi citezi din el?” „După ce după prima revenire a recunoscut iarăşi faptele, a revenit din nou... şi întrebat de ce, a zis că le-a recunoscut fiindcă s-a speriat şi n-a mai avut putere morală şi voinţă...” „Am impresia că te joci cu mine... ca şi cum aş fi într-o anchetă şi-aş recunoaşte, şi pe urmă aş nega, şi iarăşi... Dar nu sunt într-o anchetă, sunt l’ifoer, Tică...” „Ştiu...” „Ştiu că ştii... Vrei să-mi arăţi că ar fi greu cu mine, de n-ai avea probe grozave...” „Nu, vreau să arăt că şi eu citesc biblia. Spune Ieremia, mi se pare, că: «Inima este nespus de înşelătoare şi de deznădăjduit de rea; cine poate s-o cunoască?»”

y’ *r*„Pentru Moise, care la înmormântări şi de cuQ) noscuţi se ascundea ca să nu ajungă lângă cel întins pe pat sau pe năsălie sau în groapă, galben şi cu mâinile în veci împreunate (ca legate, şi chiar legate sub cămaşă, să nu se vadă, cu o sfoară, să nu se despreune din încleştarea moartă în care erau înţepenite), Francişc zis Emyro era o binecuvântare, el era omul care părea că nu va fi niciodată de ceară, dat cu pudră pe obrajii palizi şi reci; el va avea ca baba Sevastiţa zile fără de sfârşit. Moise era într-adevăr cuprins de panică în prezenţa unui mort, dar şi a unei poveşti despre cei duşi, deci s-ar putea spune că acest sentiment de groază în prezenţa morţii îl împingea spre Francisc şi spre nebuniile lui şi escrocheriile lui care toate trebuiau să aibă o taină ca apa vie ce nu te lasă niciodată să treci în pământ de pe pământ, ca o nălucă ce poate nici n-a existat vreodată. De când cu Mişu, calul, Sevastiţa îi tot zicea să stea împreună în seara de sfântul Vasile, când boii vorbesc, să audă că animalele nu sunt mute şi că povestea cu Mişu nu era o simplă poveste, numai că nu oricui îi este dat să înţeleagă limba necuvântătoarelor, şi nu aflându-se oriunde. La sfântul Vasile, el ar fi trebuit în grajd să se culce, lângă ea, în iesle, să audă boii, dar el nici nu voia să audă de aşa ceva, nu c-ar fi râs lumea de el că se ia după o babă ţicnită, sau care-şi bate joc de el (deci, e şi el lovit cu leuca, de ea poate să-l facă să doarmă în miros de balegă şi

pe paie), nu, şi nici că, oricum, să dormi lângă o babă nu te duce la niciun folos, nu, ci pentru că se zicea că e primejdie de moarte să-i auzi: ţi-ai putea auzi moartea când vine, şi să intre groaza în tine de-atunci, s-ar putea să-i auzi pe boi vorbindu-şi cum i-a auzit Romulus Pirşu din Peclean; ziceau boii: „hai, frate, să ne culcăm, că mâine avem treabă, trebuie să-l ducem pe stăpânul nostru la groapă44. Ce era la Francisc decădere morală şi ce era felul său de a nu ţine seama decât de ce zicea el că: trebuie să ne bucurăm de noi?! El, Moise, fusese curat? El crezuse că atâta timp cât împlineşte litera legii şi nu iese din ea e destul pentru neprihănirea lui. Altădată poate nu se întrebase de ce se întâmplă înlăuntrul lui şi cu el, acum, cu bătrâneţea ce se apropia şi-n care şi intrase, seara aerul era mai rece şi noaptea devenea negru şi se băga în oase nevăzut şi-l făcea să tremure. Ajunsese până acolo încât într-o zi o întrebase pe Anişoara dacă nu-i vai de cei care pe dinafară se arată ca mormintele văruite, iar pe dinăuntru sunt plini de oasele morţilor şi de orice fel de necurăţenie. „La mine te gândeşti, sau la tine, sau la cine, de-ai dat în mintea ălora de citesc biblia? Află c-am cunoscut la Căliimăneşti astă-toamnă un pocăit din Bihor, vorbea de farisei, şi anul ăsta când m-am dus să-mi fac iar cura de ficat – sunt ape grozave la Căciulata! pentru tot felul de boli –, am aflat că murise, cu toate că dormea sub cap aleşdanul (era, da, din Aleşd, din comuna Subpiatră, fost perceptor, sau colector, cred că de lapte) cu Dumnezeu, cu biblia lui Dumnezeu. S-a dus, l-a chemat la el în cer, să-l scape de ficat, avea nisip, sau pietre, ceva nesfânt, ca oricine, ei... El a crezut că s-a dus în cer, nefericitul, dar a ajuns pur şi simplu în pământ, ca orice cal...”, „Ce-ai tu cu caii?” „Am zis aşa, puteam să zic şi: ca tine, mâine poimâine, de-mi vorbeşti de morminte văruite... Nu-mi pomeni mie de sfinţi, Dumnezeu e un lucru învechit, hi, hi. Nu sunt nici Lupu, să fiu... Ce să-ţi povestesc, o cunoşti... O nenorocită crescută într-o familie de pocăiţi, aproape analfabetă, femeie de serviciu la grădiniţa de copii a fabricii de marmeladă. Frumuşică, slabă

de minte, adică sensibilă, cum se zice când îşi pierde cineva capul pentru o rochiţă şi un grătar, cam ca puştoaica aia din Arad ce era deosebit de sensibilă cu italienii ce veniseră să cumpere viţei şi umblau în antena de radio de la maşină cu ciorapi… Francisc a fost primul bărbat din viaţa ei, a…” „A pervertit-o. „Ce e de râs aici, Moise? A trecut de la zăpăceala ei mistică de pocăită cu biblie la o, he, he, pasiune amoroasă. N-aveai ce să te aştepţi de la ea la vreo demnitate, dar să ajungă chiar o cârpă… Chiar de-a luat-o ide nevastă, a luat-o, e dar, ca să aibă un martor pentru toate potlogăriile lui, un cum i-am spus lui Tică, alibi, da… să-l ajute în toate, ca să – vezi la ce e bun misticismul? — să înşele adevărul, să-l, he, he, mistifice… Pentru el nu era greu să ducă de nas o pocăită, avea o uşurinţă la circ în faţa a sute de oameni de-a scoate pe nas bani, şi iepuri din pălărie, că a falsificat un adevăr… nu era o problemă… mai ales că primise ca spion şi nişte instrucţiuni… cum să omori, cum să îndepărtezi un cadavru, he… înainte de-a ajunge ancheta în preajma lui, cine a umplut oraşul cu scrisori cu nenumărate versiuni, exact, versiuni ale dispariţiei Anitei? Mie mi-a spus lângă stadion (îmi cumpăram nişte sticle eu bere neagră, asta-mi place, îmi dă diaree şi scap de constipaţie) că pe Anita sigur a călcat-o vreun hipist cu maşina şi-a pus-o în portbagaj şi-a aruncat-o în munţi în cine ştie ce prăpastie, ori… Dar varianta cu tine? C-ai fi bătut-o, mă rog, o mică punere la punct, o corecţie de tată… a, dar cu sfârşit nenorocit… Şi la prima înfăţişare în faţa judecătorului, ce-a răspuns Francisc? c-a inventat, ţine minte! a inventat toate afirmaţiile lui… Pe ăsta trebuie să-l verifici şi supraverifici, n-o să scoţi uşor de la el că e vinovat… Şi o are şi pe proasta de pocăită martoră, şi ea jură pe Dumnezeu că el e nevinovat… Cum’să nu jure pe ceva ce şi-a trăit traiul şi şi-a mâncat mălaiul… Şi tu mă mai iei cu morminte vopsite, Moise?” „Am zis şi eu aşa o vorbă proastă, n-am avut alta… Dar pentru că aduseşi vorba de Dorina… de ce-l apără ea pe Francisc?” „Că-i e nevastă”. „Şi?” „Şi e târfă…” „Ai spus

că el i-a sucit capul, înainte citea numai biblia. „Când a fost mai tânără… ştiu eu exact… Pe urmă, un vopsitor de firme a lăsat-o, era însurat, şi ea a căzut în biblie, în… Nevasta vopsitorului a prins-o într-o noapte cu el, beţi amândoi, pe el l-a închis în casă cu lacătul, că dormea buştean, şi pe ea. A tras-o pe pătură până în bucătărie, unde a vopsit-o în roşu, cum era goală puşcă, până şi părul i l-a dat cu vopsea de-asta care nu iese, e de vopsit porţi de fier, firme de tablă, să ţină la ploi şi la ierni ani la rând… A legat-o cât a pictat-o (ce pictat? a turnat bidonul peste ea şi cu o pensulă mare a mânjit-o pe toate buzele şi unghiile şi urechile) şi pe urmă a scos-o la poartă şi-a împins-o în stradă… îţi închipui ce plăcere… A, nu c-a văzut-o cine-a văzut-o (nevasta a strigat: hoţii, lume! hoţii! — să fie lume sculată din somn pe la fereşti), asta-i nimic… însă nu ieşea vopseaua la spălat! Pe urmă, e uşor să iei biblia în braţe… Tî. Rfă, asoultă-mă pe mine, că mă pricep… A devenit dumneaei cuvioasă, cocota cuvioasă. Se ruga ore în şir şi cred că s-a şi rupt de pocăiţii ei dacă a fost văzută şi pe la o mânăstire în faţa icoanelor închinându-se, a revenit la credinţa veche a părinţilor ei, înainte de a deveni sectari, ţinea posturi miercurea şi vinerea… După atâta carne, nu mai voia să vadă carnea ide porc în farfurie… Făcea pe Magdalena, domnişoara Lupu. Şi i-au reuşit rugăciunile şi căinţa, Dumnezeu i l-a adus pe Francisc ca ea să aibă din nou parte, şi mai nemăsurat, ne neînfrânta pace plină de război, he, he, de veselia plină de chinuri a acestei, he, he, grozave dureri pline de dulceaţă… Francisc i-a pătruns puterile cu vrăjile lui şi acuma după păcatul lung prin care ea zice c-a trecut a conceput din nou să spună pe de rost psalmi şi părţi din biblie şi să se căiască plină de spaime şi în genunchi… Căci e dată dracului bestia (aşa-i zice, eu’ş, Naghi Micloş, fotbalistul, portar şi în poarta fabricii de marmeladă (pe schemă) şi pe teren), plânge şi jură pe Dumnezeu, pentru Francisc, şi se-nchină şi posteşte de două ori pe săptămână şi-şi recunoaşte toate păcatele ei de carne, faţă de Dumnezeu, în gând le recunoaşte, şi pe cel

cu vopsitorul de porţi şi de garduri de fier şi de firme de magazine alimentare şi farmacii, toate păcatele şi le recunoaşte plină de înfrigurare şi toate aceste zile ale ei de rugă şi penitenţă sunt tot atât de grozave ea acelea în care a păcătuit, nu ştiu dacă pentru că trăieşte din nou ce-a mai trăit, adică cred că nu pentru asta, sau şi pentru, asta, dar în primul rând, în primul rând ea gândindu-se la ce o să fie, la dulceaţa care o s-o cutremure în friguri, când va fi din nou liberă, cu Francisc, sau chiar cu altcineva... Bestia, îi zic ca Micloş, trăieşte nişte zile şi nopţi pline de duhul sfinţeniei şi poate să le ia ochii la cretini cât o vrea, pe mine nu mă înşală... Se roagă cu plăcere, înfioratã suferă de foame, plină de bucurie, bestia, nopţile eu vopsitorul şi cu portarul şi cu Francisc sunt va să zică egale cu astea de închinăciune şi pocăinţă, păcatul cu sfinţenia, toate trăite la fel, în flăcări, ca la orice isterică... Iată de ce-l apără pe circar şi jură pentru el şi vreun procuror ca Tică Dunărinţu poate s-o şi creadă...” „Şi eu aş fi în stare s-o cred”, a zis Moise. „Fiindcă te lasă praf o târfă care nu-şi ascunde murdăriile... Dar tu nu eşti Cristos, soro, şi beştia asta nu e Magdalena, tu o crezi acuma, mâine nici vorbă, eşti schimbător, nu ca Isus (apropo, am auzit pe unul că Isus ar fi venit pe pământ într-adevăr, acum două mii de ani, dar nu din cer... din cer, însă din altă galaxie, de pe alt pământ, adus de o farfurie zburătoare, hi, hi, ce... ce ţi-e şi cu farfuriile astea, hm!) Şi tu cauţi... hi, ai căutat şi mai cauţi putorile... Şi pe Lilica, nu numai.că te-ai ţinut de fusta ei şi-ai căutat-o şi-n piatră seacă, până la taică-său în sat, dar ai şi ridicat-o în slăvi. „Nu te lega de ea...44 „Ascultă, Moise, nici eu nu mai am păr pe cap, vorba aia, am lină, nu fă pe cuviosul cu mine... Toţi sunteţi de-o teapă, vă ameţesc putorile... N-ai decât să-i ridici Dorinei o statuie, Lilicăi, altă statuie... N-ai vrut să te-nsori cu mine, nici nu ţi-am cerut... Vorbe, nu sunt supărată, n-am de ce... Dar bestia de Dorina o să-l convingă pe Tică Dunărinţu, fii atent ce-ţi spun, o să-l, deşi pe tine zici că... Eh! mă duc să mănânc o îngheţată cu frişcă, a venit frişcă la cofetăria «Victoria» ...44 Şi

Anişoara a plecat ca o furtună călcând lat cu pantofii ei cu tocuri late şi cu plachiuri bătute special, să ţină, să nu se tocească talpa de talpă nici în spate şi nici la bot. Şi sigur a mâncat îngheţată pe nerăsuflate (printre fetiţele de la şcoala hortiviticolă ieşite în pauza mare peste drum să bea sucuri şi limonadă rece la „Victoria44) şi s-a gândit cine mâine dintre cele cu uniformă şi cu număr şi cu cârlionţi şi cu coşuri, pudrate uşor, vor ajunge nişte' bestii şi vor răsturna Câmpuleţul şi Turnuvechiul şi vor găsi şi idioţi ca Moise (e în anul morţii!) gata să le cânte în strune (noroc că n-are chitară, c-ar fi în stare să-i zică o romanţă), să le apere... Ei, da, se gândea Moise, cunoscând-o pe Anişoara, ei, da, îşi zicea Anişoara în cofetărie, e normal să se întâmple aşa, bestiile au avut mereu cântăreţii lor care... Ei, da, şi-a zis Moise, din mine asta a mai rămas, crede Anişoara, un ramolit care altceva nu mai poate decât să-i cânte romanţe unei... şi să o creadă şi s-o privească plin de smerenie pe Dorina, pe bestia asta aflată în puşcărie, în apoteoza ei de târfă şi de criminală, de tăinuitoare de omor... Căci da, ei, da, Francisc o omorise pe Anita, fata ramolitului de Moise, aşa zicea mâncând îngheţată cu frişcă...44 ✓ ✓ „Ce îi plăcea lui Moise la Emyro era că nu r" \r făcea din credinţa sa o teorie şi nu ţinea mereu prelegeri despre ea şi nu voia s-o bage şi altora pe gât ca să arate cât este de grozavă. Nu s-a lăudat (nici când i s-au interzis spectacolele de circ în 1951 şi a trebuit la Turnuvechi printr-o falsificare de acte uşoară pentru el să obţină o autorizaţie pentru deschiderea unui cabinet şi laborator dentar) că ar putea îndeplini orice profesiune, dtupă câte ştia, pur şi simplu, şi-a văzut de meseria de tehnician dentist şi nici bolnavii n-au observat că el îi ducea în eroare, descoperindu-le alte boli şi scoţându-le fără milă dintâi stricaţi (dar nu atât de atinşi încât să nu poată fi recuperaţi). A continuat să ducă o viaţă fără muncă serioasă, a zis Anişoara, şi să practice acele relaţii dubioase cu orice pacientă care-l accepta. În acest timp a ademenit o serie de... printre care se găsea şi victima. Asupra acestei

ultime supoziţii trebuie să insistăm puţin. Emyro nu scotea o vorbă despre ce făcea, învinuirea Anişoarei e o presupunere, deşi s-ar putea să fie şi o realitate: circarul era într-adevăr un animal plin de pofte, şi Moise e sigur că el nu s-ar fi stăpânit nici de-ar fi rămas chiar şi acum singur cu Anişoara. Şi recunoscuse, indirect, înjurând-o pe Caramalis, care-l blagoslovea că nu-şi pune frâne, că e o nebunie să crezi că ţine de voinţa ta acea forţă aventuroasă din tine care doarme şi se trezeşte după vrerea ei, ca orice bestie fără minte şi fără Dumnezeu şi care nu-şi urăşte nici duşmanii şi nu vrea să ştie nici de prieteni şi face exact ce-i trece prin cap. Secretul reuşitei lui Emyro şi în dentistică nu era doar, cum credea Anişoara, că el n-avea niciun scrupul. Mai sunt şi alţi inşi fără scrupule, slavă domnului, şi rămân nişte neisprăviţi. Anişoara aflase atunci (era era bombelor atomice) că secretul puterii atomului stă în dezintegrarea sa şi respectându-şi felul de a trage concluzii despre ce voia ea, cum voia, a zis că taina puterii fără limite a scamatorului se baza pe lipsa lui de orice obraz (adică pe dezintegrarea sa morală, soro, o completase zâmbind Moise). Nu era chiar aşa, surâdea Moise, Emyro credea în ce se putea întâmplă între un bărbat şi o femeie, în acea clipă dulce şi de spaimă, de aici venea forţa lui cu care-i hipnotiza pe gură cască de la circ şi pe zăpăcitele ce veneau la el zicând că le dor dintâi: puterea lui de a stăpâni lumea venea din acea parte proastă din el şi oarbă şi la care nu-i putea nici porunci, nici pune frâne. Puterea sa asupra oamenilor era ca un soi de instinct (independentă aproape de el!) – şi de-aici venea siguranţa cu care el se apuca de orice şi nu se da în lături de la nimic. Nu fiindcă era superficial nu-i păsa de alţii, ci pentru că el nu putea să fie decât aşa fericit, îndrăznind, ca să-i reuşească orice. Şi Moise, care o bună bucată de vreme nu mai ieşise în lume cu o femeie şi nu mai bătuse noaptea pe la porţi ca să nu-i zică cineva ceva, Gălătioan, poate, învăţase de la Emyro să îndrăznească şi oricât l-ar fi spurcat Anişoara pe iluzionist el în sinea sa îl admira ea pe un Dumnezeu: insul acesta venit

pe lume într-un bordel şi trăit printre putori şi hamali şi vânzători de bragă şi impiegaţi şi studenţi în vacanţă şi croitori şi avocaţi şi gunoieri învăţase în acest paradis infernal că de un singur lucru nu trebuie să-ţi fie frică: de tine însuţi, în toate. Şi Moise ştia că toată zăpăceala, în care se năclăise până în gât şi de unde nu putea ieşi ca un vierme roşu prins în carne de cal putredă, venea din frica ce-o avea în primul rând faţă de sine şi de tot ce făcea sau ar fi vrut să încerce41.

/ ~~ I„Moise nu e atât de naiv ca să creadă toate Q / presupunerile Anişoarei despre Emyro, întâi pentru că ea e domnişoară bătrână şi nu poate suporta ideea că un bărbat ce schimbă mai multe femei nu e neapărat pervers, şi apoi pentru că dacă doreşti să-l lichidezi pe cineva îi atârni de gât un viciu ce nu se poate controla exact, spui că e pervers şi-l aşezi astfel în rândul acelor animale lipicioase ca melcii sau reci şi pline de diavol şi de otravă ca reptilele, de care ţi-e greaţă şi spaimă să le atingi. Emyro devine astfel, după felul Anişoarei de a trage concluzii, un tip lipsit de onoare, ca şi cum un viciu sau o boală ţin numai de voinţa lui… Omul nu e ca vinul, dacă nu umbli la ale lui, învechindu-se, nu mai sunt bune de nimic. Scăpând după război de puşcărie, Emyro s-a căsătorit cu Viorica Barabaş din Aiud şi în loc de recunoştinţă că l-a ţinut în casă cu haine şi mâncare şi că l-a luat de bărbat când altele fugeau de el ca de un excroc şi-l blestemau pentru trădare şi tot aşteptau să se facă dreptate şi să-l înhaţe poliţia din nou, în loc măcar de o purtare onorabilă faţă de ea, el a început s-o bată şi s-o umilească în văzul lumii şi noaptea s-o facă să urle până se strângeau trecătorii la fereastra lor şi le băteau în geam crezând că vrea s-o omoare. Şi tot pe ea atunci o trimitea cu părul despletit să-i alunge pe la casele lor şi să spună că a mâncat gras şi a ţipat în somn. Să fi fost plin de candoare, zice Anişoara, să-i fi lustruit şi pantofii Viorică Barabaş, s-o fi purtat pe braţe, să nu se atingă de-un ac şi de-o aţă, nu s-o bată şi s-o înveţe prostii noaptea şi s-o facă de risul târgului. Emyro era însă bărbat în puterea

cuvântului şi candoarea de care vorbea Anişoara ar fi fost o prostie pe care nici Viorica n-ar fi dat două cepe degerate, nu pentru asta îl luase ea în casă şi ca să-i facă pantofii. A fost lipsit de obraz, zice Anişoara, mai ales când s-a încurcat c-o elevă ce locuia în aceeaşi curte cu ei şi nu s-a sfiit să şi recunoască deschis că mucoasa îi plăcea mai mult şi că nopţile trecea de lângă nevastă-sa, lăsând-o dormind, în vecini, îmbrăcat doar cu un pardesiu şi desculţ, să nu piardă timp între o căldură şi alta cu atâtea rufe de luat şi dat jos de pe el. Să ne bucurăm de viaţă, mai şi zicea afurisitul, spune Anişoara. Să iubim! — auzi ce măgării scotea pe gură afurisitul în loc să crape de ruşine. Parcă se temea de viitor, nu-i mai rămîneau zile, aşa se grăbea în toate, ceea ce înseamnă că el nu cunoştea taina dumnezeiască care să-l ducă prin viaţă senin şi plin de siguranţă, deasupra oricăror întâmplări, fie de chiar grele, sau poate nedrepte (cum a fost, zice el, în închisoarea unde a fost băgat fără nicio vină, dintr-o turnătorie a unui şef de gară la care dormise într-o noapte), el nu era un om fericit, cu toate perversiunile şi escrocheriile lui, cum le numeşte Anişoara, el se temea de ce-o să fie mâine, nu avea o încredere în el, o credinţă a sa care să-l facă să trăiască deasupra oricăror împrejurări ale vieţii, era un biet ins bolnav de priapism, şi fără scrupule, scamator şi panglicar. Când Viorica Barabaş a încercat să divorţeze ca să scape de el, a şantajat-o c-o spune organelor fiscale c-a furat, e drept, pentru el, bani din casieria depozitului de cherestea unde lucra. Iar după ce-au divorţat, totuşi, a denunţat-o la poliţie pentru crimă de război. C-ar fi omorât un soldat în secuime când se afla la părinţii ei (Viorica e numele ei, e unguroaică, Barabaş) şi l-a luat pe el de bărbat crezând că el într-adevăr a trădat. Şi chiar i-a povestit lui într-o noapte cum pe mort l-a aruncat într-o groapă cu var şi a stins var peste el să-i topească toată carnea şi să nu mai miroase, să-l simtă câinii putred. Şi l-a luat de bărbat să-l urască lumea pe el şi să-i fie milă de ea că se chinuia cu un neisprăvit. Şi că noaptea, când urla, urla într-adevăr în

somn, visa cum iese alb din var soldatul şi vine spre ea râzând şi c-o urzică în mână s-o bată peste păr. Era un ins groaznic dacă el pe toate ştia să le întoarcă, repede, ca la Ploieşti, n-avea pic de cinste în el şi de onoare. Anişoara pleca de la nopţile lui destrăbălate şi ajungea la lipsa lui de onoare, uita că pentru el noaptea era un loc al dragostei (când orice plăcere era posibilă), şi trăgea concluzia că-i pute gura şi-i put ciorapii şi şi-a vândut şi nevasta (ca să scape el, că e cinstit!) – şi-şi vinde orice, minţind, se-nţelege, ca să-i fie lui cald. Prin asta e el puternic, zice Anişoara, că n-are nimic sfânt şi nu-i pasă de nimic. Nu-mi pasă de ce crezi dumneata, i-a zis el Anişoarei, şi asta ar fi atitudinea lui fundamentală faţă de viaţă, nepăsarea. Când are ce bea şi ce mânca, şi cu cine se distra, ce e în sufletul lui n-are nicio însemnătate. Asta mă face, zice Anişoara, să cred că e un om gol, superficial, o lepră care râde în hohote de orice (şi când Barabaş a fost arestată, a râs, doar el ştia că e o calomnie povestea cu soldatul, ca să scape de Viorica: dar probabil atunci a râs văzând că o minciună e *luată* în serios şi e posibil să distrugi un om fără să cauţi adevărul). Râde mereu şi-i face şi pe alţii să râdă, nu numai la circ, şi la cârciumi, peste tot, cu bancuri stupide, seci, râde ca proasta târgului. „Asta nu-i rău, zice Sevastiţa, poate să râdă mereu, ca aia iepii, oamenii râd împreună unii cu alţii, tâmpenia e că atunci când plâng, fiecare plânge singur”. „Dar la înmormântări?” nu se lasă Anişoara. „De ce să vorbim de morminte, fato! Mai bine ai mai râde şi tu cu vreun om, că-ţi trece viaţa şi te usuci ca o papură. Nu te mai uita în unde-i omul mai negru, lângă coada lui, că n-o să faci niciodată locul ăla să nu se mai mişte cum vrea el”. „Eu vorbeam cu Emyro”. „Şi el e tot om”. „N-are pic de omenie şi de onoare...” Baba Sevastiţa a început să râdă şi Moise, care era de faţă, şi-a dat seama că ea ar fi vrut să spună, sau poate el a gândit ca ea, că omeneşte este să faci tot ce pretinde omul din tine şi că în afară de asta onoarea de care bate câmpii Anişoara nu e decât o gogoriţă de fată bătrână. Sau poate că Sevastiţa a râs ştiind că

Anişoara una mânca şi alta pipa, că vedea negru când vorbea de Emyro, dar ei nu-i crescuseră niciodată paianjeni între încheieturi”.

s „Baba Sevastiţa zice că ea ştie precis de ce r X mama maestrului Emyro s-a chinuit atât de groaznic înainte de a-l aduce pe lume. În bordelul pe care-l ţinea cu banii ei cânta la pian grecul cu sprâncene groase şi ea nu ştia că el era de vină de chinurile ei: diavolul stăpânea la ea în casă, şi când pruncul trebuia să vină pe pământ şi a cerut din acest pământ ceva ca să aibă ce munci şi din ce să se hrănească, afurisitul i-a zis: întâi trebuie să mi te vinzi mie, să-mi dai întăritură la mână cu iscălitura ta şi apoi eu îţi voi da pământ cât vei voi. Şi pruncul nenăscut a zis că bucuros dă~iscălitură, dar vezi că el nu ştie carte... Şi afurisitul cu mutră de armean sau de grec a râs: „Ei, nu ştii carte! Uite lucrul ăsta nu e greu. Am să fac o cărămidă de lut, tu ai să apeşi cu mâna pe dânsa şi zapisul e gata”. Şi afurisitul ce-a zis, a şi făcut. Emyro s-a născut nu mult după aceea şi pe masa pe care a fost aşezat de moaşă se afla o cărămidă pe care i-o puseseră mamei lui la picioare să-i dea căldură şi cărămida asta el a atins-o cu mâna şi semnul a rămas pe ea ca o pecete. Armeanul a pus mâna prin moaşă pe cărămidă zicând că-i trebuie lui să-şi încălzească noaptea tălpile şi-a ascuns-o... Aşa i-a dat el băiatului pământ, că atunci omul ca să trăiască avea nevoie întâi de pământ, prin el având ce-şi dorea. Dar vorba e că Emyro cu toţi urmaşii lui au rămas dăruiţi Necuratului. Şi Anişoara, care ştia astea de la baba Sevastiţa, zice că pe la doisprezece ani băiatul a avut prima dragoste de om cu o fată din bordelul părinţilor săi, după care nu la mult timp a părăsit şcoala pentru a trăi din destrăbălări şi escrocherii. Anişoara bineînţeles că nu crede o iotă din aşa-zisul contract dintre om şi diavol, basmele babei Sevastiţa n-au nicio valoare pentru ea; iar la motivul legendei lui Faust nu că n-o duce mintea, dar chiar de-o ar duce, presupunând c-a auzit, nu c-a citit ceva despre bătrânul învăţat nemulţumit de tot ce i-a oferit viaţa – pentru ea tot basm băbesc ar fi: ea nu crede

decât ce vede şi pe ce pune mâna, şi ce aude, aşa a fost obişnuită la telefoane: vezi telefonul, pui mâna pe receptor, îl ridici, şi auzi, asta el Anişoara ştie că de mic Emyro şi-a luat acest nume şi de mic a fost învăţat de armean telepatia şi hipnotismul, grafologia, şi de mic înşela prin orăşele naivitatea şi credulitatea celor care, zice ea, şi-au pierdut încrederea în forţele proprii, oferindu-se astfel drept victime acestui mistificator, scamator şi prestidigitator. El îi făcea pe oameni să râdă, cum îl învăţase grecul, care mereu se hlizea şi se dădea peste cap în faţa fetişcanelor să le facă să chicotească, zice Sevastiţa: grecul era Cornea cel lipsit de rai, afurisitul, numai el căuta petrecerile şi vinul şi muierile şi nopţile cu cântec şi cu lampa mică. Adică, vrea să spună Sevastiţa, că numai el avea nevoie de alţii şi de băutură şi muieri ca să poată râde şi ca să poată adică să fie fericit. Căci tot ea zice: pe Isus nimeni nu l-a văzut vreodată *râzând* şi nici într-o foaie din biblie nu se arăta că el a râs cândva sau undeva. Fericirea lui adică, vrea să zică Sevastiţa, nu depinde de alţii şi de cine ştie ce împrejurare. Emyro, zice Anişoara, ştiind ce crede Sevastiţa, şi continuând-o fără să creadă ca ea, a învăţat de la armean să le ia oamenilor minţile şi să-i facă să râdă scoţând francul şi plătindu-l... Şi, zice Anişoara, în 1938, nu l-a mai încăput pământul la noi, s-a dus cu circul până în Franţa, dar acolo nu s-a mulţumit să scoată panglici pe nas, s-a apucat de furturi şi-a fost prins şi băgat la închisoarea Sânte din Paris, după care a fost expulzat peste graniţă. Ne vine greu s-o credem pe x\nişoara că el la Paris n-a găsit altceva mai bun decât să se ţină de furtişaguri, mai ales că în 1939, reîntorcându-se acasă, este condamnat de Tribunalul Militar al Corpului VI din Sibiu la muncă silnică pentru înalta trădare ce a săvârşit furnizând serviciului de spionaj al Ungariei hortiste, de care era plătit, date privitoare la situaţia unităţilor militare din Transilvania.”

/ O „Naşterea unui prunc într-o casă de cocote n-a trecut neobservată în tot oraşul şi în împrejurimi şi a rămas de pomină peste timp. Armeanul sau grecul cu sprâncene

împreunate nu era altul decât diavolul, zice Anişoara c-ar fi vorbit atunci babele aprinzând lumânări în biserici şi în cimitire. Cântăreţul la pian sau cântătorul dormea nevăzut de nimeni toată ziua într-o mansardă închisă pe dinăuntru cu cheia (chiar în casa unde era angajat şi unde sosise într-o noapte îmbrăcat în frac) şi la subţioară cu un tablou învelit în ziar şi care nu era altceva decât o copie ordinară realizată de un pictor de gang după „Plimbarea lui Priap" de Rafael, înfăţişând fecioare pline de exuberanţă înhămate la o troică ce aluneca pe alb şi roşii petale de trandafiri în uraiele unui alai de piţipoance nude ieşite din mare. Desigur, zice Anişoara, Rafael n-a pictat niciodată asemenea ţipete de carne şi asemenea monstru cu cap roşu lăfăindu-se într-o sanie, totul era un fals grosolan, în blânda Italie cum să fie atâta belşug de zăpadă încât blândului pictor să-i vină ideea unei sănii şi unui apocalips al simţurilor. Emyro nu s-a născut într-o iesle, să fie sfânt, şi nici măcar într-o casă de oameni, să fie cumsecade, lui i-au cântat la naştere în cor fetele cu ciorapi negri „Mulţi ani trăiască", acompaniate la pian de-un ins cu limba parcă tăiată. Se zice că maică-sa câteva zile s-a chinuit să-l nască, ploaia bătea cu grindină pe acoperişuri de tablă ca o tobă de tinichea şi fulgera orbitor şi crengile pline de poame se rupeau rămânând agăţate în cozi ca nişte braţe frânte, vântul gemea prin cer, numai armeanul continua să cânte fericit la pian, pentru el furtuna trebuia să aducă mai mulţi clienţi, pe asemenea vijelie nimic nu era mai bun de făcut decât să dormi într-un pat în dragoste: drept pentru care degetele-i alunecau pe clape în nesfârşite tangouri lăcrămoase şi-i privea cu ochi, să zicem, galeşi pe dansatorii ce plecau îmbrăţişaţi să se spele de transpiraţie şi de parfumuri dulcege şi tari. Sus, în camera ei, proprietăreasa palidă şi istovită se chinuia să nască, vijelia de ape izbea ferestrele făcându-le să zdrăngăne ca la cutremur, jos, în salon, armeanul la pian cânta nesfârşite ritmuri ale iubirii, surâzător, cu papion, şi mâncând friptură de porc tăiată în pătrăţele mărunţele. Nu e de mirare că

mai târziu, zice Anişoara Caramalis, trăsătura fundamentală a tuturor pornirilor şi perversiunilor maestrului Emyro era aceea de a umili pe cale sexuală femeia. Şi aici întâlnim din nou procedeul drag Anişoarei de a trage o concluzie ce n-are aproape nicio legătură directă cu expunerea prealabilă a unor fapte, dar urmind exemplul ei putem spune că pe noi nu ne interesează acele fapte, ci părerea Anişoarei despre Emyro, indiferent cum şi-o expune, şi părerea ei e clară: iluzionistul umilea femeile. Desigur, am putea s-o întrebăm pe dânsa: de unde ştiţi aşa de bine? Cunoaşteţi personal cumva pe maestrul Emyro? Ar fi nişte nedelicateţuri, şi renunţăm, ca să putem afla şi alte amănunte de la domnişoara Caramalis. Ea nu împărtăşeşte ideea babelor că Emyro venind pe lume s-ar fi închinat către diavol, ea e darwinistă, cum se şi mândreşte: numai un mediu corupt şi murdar putea să-l ducă pe un bărbat să fluiere pe mâinile femeilor şi pe faţa lor, dispreţuindu-le, cu acel zăcut... în febră şi simţind astfel adevărata dragoste, cea care pe toate le prăbuşeşte şi le adună şi le dă suflare vie şi le înnoieşte. Înghiţind ca pe o cuminecătură totul, nu numai drăcuituri desigur, în beţia care-l făcea să o şi bată, pe Dorina, bunăoară, ea, femeia îşi pierdea capul, zice Anişoara c-ar fi spus Moise, şi dragostea asta ucidea orice frână şi orice raţiune şi era cea mai grozavă şi singura şi cu adevărat stăpânitoare forţă peste tot ce este, adică peste lume. Şi de fapt aici vrem să ajungem: la Moise şi la ultima lui credinţă: că nimic nu e adevărat, decât dragostea, şi-n afara ei nu există o altă putere mai mare a omului, pentru el şi peste el şi şi peste alţii: puterea puterilor, dulceaţa dulceţilor, care pe pământ este una, aceasta. Aşa că mărturia ca un referat a domnişoarei Caramalis precum că Emyro, fiind fără scrupule sub toate raporturile, a infectat cu acest viciu fete şi femei căsătorite, producându-le o infirmitate ce le va urmări poate toată viaţa, rămâne un protest, desigur, dacă nu o denigrare, lipsită fiind de probe, o atitudine ce o caracterizează pe Anişoara, nimic nou deci, şi oricum sub teribila revelaţie a lui Moise.”

— *Jr*|,. Boieri dumneavoastră, privindu-l atunci / (J Adrian pe Moise cum da mâncare la viermi în crescătoria lui din butoaiele aflate sub şopronul acoperit cu carton gudronat, s-a gândit că soră-sa când îi dăduse paharul cu apă în bucătărie îşi pusese mâna pe burta ce-i ajungea până la gură: adică ea nu peste mult timp avea să nască. Vedeţi, boieri dumneavoastră, cu o noapte înainte crăpase spart ca un lemn Dolângă, care nu voise în Lăzăreni să mai vină pe lume niciun copil şi să nu mai existe niciun viitor: şi acum iată că Lilica avea să nască. Şi chiar dacă era vorba de o jalnică aventură cu cel care chiar când pe ea o cuprindeau durerile facerii da mâncare la vietăţile acelea roşii, şi chiar dacă în mod mizerabil se împlinea ce refuzase şi-i făcuse şi pe alţii Dolângă să refuze, şi chiar nimeni nu mai voise să descurce iţele din noaptea de sâmbătă de la Amireş, şi chiar dacă Tică găsise că pentru Moise cea mai îngrozitoare pedeapsă ce putea să i-o dea atunci era să-l lase să trăiască *în libertate,* şi chiar dacă, boieri dumneavoastră, mai existau o mie de dacă, Adrian privea ploaia cum curgea de sus, la nesfârşit, privea ploaia, uitând o clipă totul, atât cât îi trebuia unui om ca să fie el însuşi şi să se bucure de ploaia care cădea,. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, sau ar fi putut să nu se-ntâmple: privea ploaia şi cu mâinile întinse lua apa ei în palme şi se spăla pe faţă.”

— *Ja* „Şi Moise, mai apoi, privindu-se în oglindă, / | i se părea că nu e nici bătrân şi nici tânăr, boieri dumneavoastră, nu mai era nicicum, era fără vârstă, nici cal, nici măgar, nici iubit de ea şi nici vândut lui Tică pentru cele întâmplate cu ea, privit cruciş de cei din Branişte şi întâmpinat la fel şi de cei din Câmpuleţ, adică respins, nu privit, şi de unii şi de alţii, şi de Sevastiţa, şi de bătrânii ei, şi de Celce, cu care fusese împreună, şi de Don Iliuţă, cu care nu fusese, şi de Tică, şi de cei mai tineri ca Tică, singur şi în faţa ei şi şi în casa sa şi nesimţind acum nicio plăcere nici sub teii din Teiş, pe unde păscuse oile copil fiind, şi nici prin curtea şcolii din Turnuvechi, undenşi trăise adolescenţa, peste tot privit din dungă, ca un străin ce

poate voia să vândă fâşuri sau să se-ncurce cu fetişcane pentru ciorapi, sau să fure, sau dracu mai ştie ce să facă, căci la un străin te poţi aştepta să facă orice... Şi ea, nenorocita, o uitase lumea, îşi câştiga o pâine ca secretară şi cei mai tineri n-o cunoşteau, părea o oarecare, nu era nici mai urâtă, nici mai frumoasă decât alte femei de vârsta ei: dar a venit Moise şi-a scos-o în lumină, ca pe un fluture ce-l tragi spre lumină, a rupt-o din uitarea în care căzuse şi ea, trezită, a început parcă să se întrebe cine este şi cine a fost şi ce s-a întâmplat cu Calagherovici şi ce rost are ea, şi căutarea asta nebună a cine este ea şi ce este ea şi cât valorează a făcut-o s-o arate lumea cu degetul, să-şi aducă aminte de ea şi s-o ştie şi iată că ea fiind mai ales după cele de la podul de peste Amireş în atenţia gurilor (da, gurilor şi ochilor din Câmpuleţ) a fost pusă pe urmă să se întrebe ce caută ea acolo şi care fusese şi mai era şi mai trebuia să fie sensul drumului ei acolo şi al vieţii ei cu Moise şi fără Moise şi să-şi găsească un răspuns la întrebarea asta şi la altele, un răspuns şi o izbăvire, boieri dumneavoastră. Căci după cele întâmplate cu fie-sa...".

— „Să-l luăm pe Brânzaş: unsuros, mereu oftând / / ca ieşit din şut, deşi vine cotropit de somn în lume, încercănat, plângăcios, ca să i se dea importanţă, mereu suferind, socotindu-se faţă de sine un geniu, având nu ca Moscovici un dispreţ faţă de propria sa pricepere în muzică (Moscovici: „eu fac, dirijez, dar ştiu eu cât fac de bine? Ştiu că fac bine, dar am eu un cântar exact?"), ci, din contră, o convingere uluitoare în ce face. Perfect. Dar atunci de ce caută să convingă şi femeile de serviciu în lungi colocvii pe culoare, cât mai ascuns, de cât este el de obstrucţionat şi de ce valoare excepţională reprezintă el în ochii altora, nu ai celor cu care lucrează, care sunt nişte tâmpiţi, ai altora care au zis şi zic despre el... Ce nevoie era dacă e convins ce reprezintă de aprobarea secretarelor şi curierelor şi portarilor? Pentru că trebuie să-i facă cineva popularitate şi „jos, în mase", zice Moscovici, şi pentru că vrea să se spună despre el că e democratic şi bun şi blând, şi pentru că

niciodată nu e sătul de laude şi le acceptă pe-ale oricui când nu le primeşte pe-ale cui le-ar fi dorit. El nu-i ca Logofet, să dea bună ziua din vârful buzelor celor care nu-l interesează şi de la care n-are ce aştepta, el ştie că atmosfera e totul şi atmosfera se creează oriunde, la toate etajele, începând cu portarii şi femeile de serviciu. Logofet îşi coase hainele la Tobă, un croitor cu mutră de cântăreţ italian de muzică uşoară, împerciunat şi lins pe cap, cu mustaţă. Tobă are o fată actriţă şi când Cristea a scris despre ea într-o cronicuţă că nu prea dă dovadă de talent într-un Goldoni, unde juca un personaj de mâna a treia, Logofet i-a schimbat fraza plină de negaţii şi juna copilă a apărut cu încă câteva fraze în plus pline de elogii şi cu un semn de întrebare la sfârşitul paragrafului: de ce nu joacă mai des şi în roluri mai substanţiale Ana Tobă?

(de fapt, Ana Bobescu, pe afiş, nu mai era Tobă)? Aceste cazuri vor să spună că deşi Brânzaş şi Logofet luaţi fiecare separat sunt nişte hahalere total deosebite, nişte otrăvuri, cum s-ar zice în chimie, împreună se înţeleg de minune, chiar se suplinesc şi pot fi folositori. Ei sunt nişte martori excelenţi, căci sunt amândoi nişte nemulţumiţi de propria lor scară pe care se află şi le place să se lapede cu plăcere de oricine, deci să-l toarne pe oricine dacă prin asta orgoliul lor măcar pentru o clipă primeşte o apreciere... Eu am mai spus că doi sau mai mulţi inşi pot să-ţi fie de ajutor sau nu în funcţie nu neapărat de valoarea lor, ci de sistemul de relaţii în care se află între ei. Comportamentul martorilor în cazul de faţă este imprevizibil dacă ne gândim la fiecare ins luat în parte. Logofet poate să spună că deşi l-a cunoscut pe Moise n-a putut niciodată să se pronunţe despre el fiindcă nu l-a putut niciodată influenţa cu nimic şi deci: (pe) un om pe care măcar o dată nu-l poţi determina să meargă măcar până la un colţ de stradă cu tine sau să bea o cafea este un om pe care nu-l poţi cunoaşte... şi deci el nici nu-l cunoaşte pe Moise... Atunci ce să mai afli de la el despre Moise şi nevasta lui Calagherovici? Despre Mitashe, omul cu care lucrează de aproape cincisprezece ani, întrebat fiind

de ce nu discută cu el să nu mai umble cu cravate negre şi să nu se mai bată prin barurile din Turnuvechi, a răspuns că Mitashe e matur şi el n-are nicio putere asupra unui ins ce răspunde singur de ce face. Şi i-a spus lui Mitashe: uite, m-au întrebat despre tine şi le-am zis că eşti matur şi că eu n-o să te moralizez şi n-o să te trag de mânecă, şi Mitashe a fost fericit şi i-a mulţumit. Mitashe s-a crezut chiar apărat, în independenţa sa, căci asta vrea el, să fie independent şi nimeni să nu-l tulbure din singurătatea lui, pentru asta nici nu s-a căsătorit, ca să nu-i facă nimeni niciun plan ce nu i-ar conveni. Dar plasa lui Mitashe este asta (căci a luat-o, mulţumindu-i din inimă lui Logofet): Logofet a zis: e matur, adică dă-l dracului, nu pot nimic să fac din el, e un neisprăvit, scăpaţi-mă de el! Când a zis că e matur, şi-a şi luat mâinile de pe Mitashe, l-a şi vândut. Drept care Mitashe a şi păţit-o. Dar şi păţind-o i-a mulţumit lui Logofet: domnule, eşti singurul bărbat care m-ai apărat! Iarăşi mă reîntorc şi spun, ca ăla din poveste: oamenii se comportă imprevizibil, depinde însă în ce interese intră şi ce grupuri formează. Acesta e totul, grupul, asta e părerea mea, insul luat separat nu-mi spune nimic. Adevărul nu-l pot scoate de la el, doamne fereşte, dar nici măcar minciuna, sunt tras pe sfoară… De-aceea eu văd întâi oamenii în ce raporturi se află unii cu alţii, astea dau tonul, astea spun adevărul. Acest mic adevăr îl ştiu de la chimie. Uite, în tabloul lui Mendeleev sunt diverse elemente care în starea lor pură sub care sunt cunoscute sunt nişte otrăvuri. Cele mai simple: clorul şi sodiul. Te ia dracul de-ncapi pe mâna clorului, nu? Sau a sodiului. Mamă, ce sode, ce… Dar clorul şi cu sodiul amestecate, aceste două otrăvuri amestecate dau nici mai mult nici mai puţin: draga de ea, sarea de bucătărie, fără de care nicio ciorbă nu face o para chioară. Clorul, nebunul ăsta care e mortal pentru om, combinat cu ce trebuie, e bun şi trebuitor ca mărarul. Aşa că asta e regula: grupul se comportă altfel decât fiecare din componenţii lui, şi chiar mai mult: total deosebit de fiecare element ce intră în componenţa lui. Bine, o să spui că

oamenii nu sunt nişte elemente chimice. Cu atât mai mult, zic eu, cu atât mai mult, repet eu. Să luăm bunăoară pe martorul... Calagherovici... Unii care nu mai sunt, ca Horia şi Calagherovici... Calagherovici mi-a zis odată, şi n-am uitat:

„M-am urcat într-un personal de după-amiază, să merg la pescuit în Belareca unde şi mai cădea ceva în unghiţă, în locurile din jur gunoaiele de la îngrăşătoriile de porci şi chimicalele aruncate stinseseră orice urmă de peşte. Vagoanele erau ticsite de inşi ieşiţi de la lucru cu şepci pe cap sau băşti albastre, niciunul cu pălărie, într-un fel de haine de dimie industrializată, murdare, pătate, foste la început negre şi acum decolorându-se de vreme şi de purtare şi de uleiuri, sclipind prin locuri spre verde sau chiar în galben maroniu, în bocanci cu talpă de cauciuc, sau în pantofi, jucând cărţi şi bând un fel de poşircă alba cu mult spirt, ce-i făcea să închidă câte-un ochi şi să-şi aplece bărbia în piept şi să zică: Ah! până le ajungea în burtă alcoolul, cu feţele vesele însă, cănite şi albite de nesomn, dar vesele: râdeau cu hohote de câte-un banc, probabil cunoscut de ieri, de alaltăieri, fiindcă nici nu trebuiau să-l asculte toţi, ci numai cineva să li-l spună care este

(ăla cu împărăteasa şchioapă!), ca să râdă ca şi cum atunci l-ar fi auzit întâi: erau fericiţi! Mă uitam la ei şi nu-mi venea să cred: dacă le-aş fi spus, măi oameni, priviţi-vă în oglindă, sunteţi nişte nenorociţi, storşi de oboseală, vai de capul vostru! ei, da, atunci s-ar fi uitat la mine ca la un nebun şi la o adică mi-ar fi făcut şi vânt pe scări ca să se poată distra şi mai bine între două staţii... Cine eram eu şi cu ce drept, ducându-mă la pescuit să mă liniştesc, îi deranjam din plăcerea lor, din fericirea lor?... Aceşti ţărani ce nu mai purtau opinci: şi nici cămăşi ţesute în casă şi nu mai erau agricultori şi totuşi nu ajunseseră să fie muncitori cu salopetă şi stând în blocuri sau în căsuţe cu flori în ferestre (singura nostalgie a unei lumi pierdute de părinţii lor ce veniseră de la ţară), aceşti inşi ce n-aveau să se mai întoarcă la, coarnele plugului, dar mai aveau mult până să

se rupă de pogoanele lor şi de mândria că le au, mă priveau cu indiferenţă, ca şi cum n-aş fi existat în vagon lângă ei, strigându-se pe nume când unul cobora într-o haltă („Să-mi aduci nişte usturoi, mâine, Vasile”), într-o veselie ca de tren de vacanţă… Nu mă cunoşteau deloc, mi-am zis, şi doar fusesem de atâtea ori la şedinţele lor şi le vorbisem de la tribună despre plan şi despre lupta pentru progres, mă. Confundau cu altcineva, nu, nici atât… Nu le venea să creadă că eu aş putea călători cu ei într-un personal din care pe ferestre ieşea un fum poate mult mai grozav decât de la locomotivă, eu de-aş fi fost eu m-aş fi putut duce cu o maşină la pescuit, de ce în înghesuială?… Da, uitasem să mai călătoresc în personale, nu mai avusesem timp, nu-mi mai găsisem, şi ei nici nu mai bănuiau c-aş putea să-mi mai găsesc şi să fiu eu între ei… Sau mă ştiau şi în tăcerea şi nepăsarea lor faţă de mine voiau să-mi arate cât eram de. Departe de ei şi ei de mine? Aş fi fost caraghios să le spun, cine sunt, aici toţi erau egali şi nu voiau să-şi cedeze locul de pe bancheta unde jucau cărţi şi n-aveau chef să nu pălăvrăgească şi să nu tragă din sticle şi drumul lor cu mine să devină o şedinţă în care ei să m-asculte vorbindu-le acuma despre cum se prinde peştele cu unghiţa, mai bine mă ignorau cu desăvârşire… Însă nu era nici atât, că mă ignorau, nu mă cunoşteau, nu mă reţinuseră, eram străini şi aşa şi voiau să rămânem, eu plecând la pescuit, un funcţionar oarecare, şi ei mergând acasă cu pâini în plase de aţă, jucând şaizeci şi şase, teribila invenţie de înghiţit timp a navetiştilor, jocul diabolic ce trebuia să le mănânce acest timp care nu le folosea la nimic şi nu era al lor, cum nici eu intrat în acest timp nu eram de-al lor…” Iar Horia mi-a zis, şi-l mai aud, din cerul meu: A zis: „Să-l fi văzut pe Moise lângă mine cum îşi freca genunchii ca podidit de nevoi, precum copiii ce uită să-şi facă la timp treburile, luaţi cu joaca, în pauza dintre ore, cum înghiţea în sec speriat de câte ne spusese Gălătioan şi nu îndeajuns de încântat de cuvântările celorlalţi colegi care după ce fuseserăm porcăiţi că nu ajutăm la recensământul animalelor, al porcilor şi

oilor şi câinilor nici de echipele de dansuri şi de coruri nu ne mai ocupăm şi în loc să fim nişte ajutoare de nădejde ale partidului în epoca aceasta de transformare a satelor stăm numai în clase cu creta în mână învăţând copiii abecedarul şi tabla înmulţirii, uitând... Dar cine uitase şi cine putea să uite şi cine nu voia? Toţi eram o apă şi-un pământ, bieţi reacţionari cărora li se făcea un favor că nu erau daţi afară de la ore... Dar era chiar aşa? l-am întrebat pe Moise şi-am ridicat mâna să cer cuvântul şi Moise m-a călcat pe picior şi mi-a şoptit să-mi văd de treabă, erau destui care-şi făceau autocritica, sfântă autocritică din care ieşi mai vinovat ca dintr-o critică atunci când minţi de frică şi ca să-i faci plăcere cuiva, acum lui Gălătioan, furios şi ironic ca orice semidoct care-i urăşte pe cei ce ştiu (şi el ştie că ştiu) mai multă carte şi care dă înapoi şi se sperie şi nu vrea să greşească şi să-şi aprindă paie în cap atunci când strigi şi tu la el şi-i arăţi care e adevărul... Vreau să-i spun că toţi învăţătorii sunt fii de ţărani şi că ei... i-am zis lui Moise când m-a întrebat pe şoptite ce problemă vreau să ridic... Nicio problemă, să afle ce nu ştie sau nu vrea să ştie, şi să nu mai facă din nişte oameni care vor să muncească nişte... Taci, taci, mi-a zis el. Şi mi-au zis şi alţii de lângă mine, colegi de-ai mei şi ei... mă ştiau şi nu voiau să vorbesc, le-aş fi făcut un rău... Lasă, Gălătioan dăduse cu noi de pământ, râsese de noi, nu-i nimic, toate se aranjau, de ce să stric eu liniştea ce avea să vină? Bun, ne înghesuise ca pe nişte derbedei la colţ, ei şi?... Era şi el supărat, nu peste tot rezultatele corurilor... Lasă falsele probleme, domnule, demnitatea noastră şi a meseriei noastre, se-aranjează... Şi ce de-a fi altfel? Dar era ca şi cum ne-ar fi scos din sălile de clase şi ne-ar fi băgat în pivniţele şcolii, unde erau pivniţe, sau în magaziile de lemne, acolo să ne *ţ*inem cursurile şi să trăim, asta meritam, era, cei puţin simţeam eu... Lasă, mă, îmi spuneau ochii colegilor mei... da, şi vedeam cum atunci cel mai mare duşman al meu erau colegii mei pe care-i deranjam cu ce voiam să spun şi chiar cu prezenţa mea acolo, da, eu eram atunci cel mai mare duşman al lor, şi de

vorbele mele ei n-aveau nevoie, şi de-ar fi putut să mi le astupe în gât ar fi făcut-o cu plăcere, şi de-ar fi putut să-mi frângă gâtul ar fi fost mai bine şi pentru alte ocazii... Moise mă călca mai des pe picior şi-mi dădea coate şi el era ca o antenă a lor, ca o dorinţă a lor... Da, de-ar fi putut, mi-ar fi rupt limba, da, ei vedeau în mine pe insul care voia să-i distrugă, pe duşmanul lor... Mai bine linişte, linişte, şi-n pivniţă e loc şi e aer, ne împărţim şi acolo leafa, se-aranjează... Şi-atunci m-am ridicat în picioare, fiindcă degeaba ţineam mâna în sus ca un elev, nu mi se dădea cuvântul, m-am ridicat în groaza din ochii lor în două picioare şi-am început să vorbesc...44 Dar Anişoara, boieri dumneavoastră, mi-a povestit... hi... hi...

„Şi-au venit nişte inşi la fata lui Gălătioan să-i vadă casa, au zis, s-ar fi putut face în ea un dispensar, era de stat... Avea o mulţime de camere, parter şi etaj, o grădină cu meri şi trandafiri... Şi ea mi s-a plâns, la o cafea... Da, avea de vânzare o mobilă, o cumpărase de la cineva ce-o avea de la un boier sau cerealist...Putea să vândă orice, şi mobilă, şi bijuterii, chiar şi tablouri... Cine să i le ia? Se auzise că ar dori cineva să i le ia, dar de ce? Nu avea şi ea atâta drept, nu muncise şi tatăl ei şi nu putuse şi el să-i facă fetei lui nişte cadouri? „Anişoaro, se uită că Gălătioan a muncit o viaţă pentru cauza poporului, şi-ncă în ce condiţii! A avut şi el un salar, nu putea pe el să-mi ia şi mie mobilă şi ceva tablouri? Altele îşi pierd preţul... să am şi eu ceva de valoare din care să trăiesc la o adică... De ce să-mi numere ei cu coada ochiului tablourile, de ce să se prefacă, da, că vor să repare casa... au şi uitat de dispensar... Nu, nu, nu-i vorba să vă mutaţi, doamne fereşte, poate vreţi s-o cumpăraţi, mi-au zis... Aşa erau de proşti, că nu ştiau că tata-mi cumpărase de mult casa... Şi i-am lăsat să intre ca să-i văd până unde merg cu obrăznicia... Ce să-mi repare ei în casa mea? Le-am şi spus şi-au făcut feţe-feţe şi s-au scuzat... Au zis că sunt de la electricitate şi de la canalizare, bancuri pe care le-am fumat şi... Nu mi-am ascuns nicio bijuterie, nu le-am ascuns niciodată, fiindcă nu mi-a fost

teamă c-o să mi le ia cineva, şi n-ar avea niciun rost acum să le dosesc, tot se ştiu... Şi e mai bine să se vadă şi să se ştie, de mi le iau, câte mi-au luat şi cu ce drept, sunt eu o moşierească, sunt eu os de bancher, am exploatat eu pe cineva? Tatăl meu pe leafa lui şi pe munca lui pentru binele Câmpuleţului n-avea dreptul fetei lui să-i ia nimic? Cine vrea să uite cine a fost Gălătioan, s-ar putea să-i...44

„N-am să uit acea dimineaţă când mă spălam / j în lighean pe faţă şi mă gândeam la ziua de naştere a bătrânu'lui Bogrean: trecuse de două zile (îi trimisesem o scrisoare), deci şi el putea îmbătrâni, pentru nimeni calendarul nu se oprea şi era bine aşa, numai o zi neagră poate ţintui pe loc un calendar, dar numai al aceluia cuprins deja între naşterea şi moartea sa... Mă gândeam la el ca la un patriarh la care nu-i cerusem nimic (şi nici n-aveam de gând) şi care te ajuta fără să-ţi dea nimic, trăind. De el putea să-ţi fie ruşine şi în faţa lui te puteai mândri că ţi-ai păstrat obrazul curat. Nu-l cunoşteam prea bine de aproape şi nu ştiu acuma dacă el era atât de sfânt în realitate cum îl vedeam eu, ca măsură a lucrurilor, sau eu făceam din el ce doream el să fie pentru el şi pentru alţii şi cred că în special pentru mine. Mă gândeam la ziua luminoasă în care el venise pe lume, când a sunat telefonul în hol: cu prosopul pe umeri, ştergându-mă cu o mână de apă, am ridicat receptorul: era vocea lui. M-am speriat uşor, ea deci venea pe fir când eu vorbeam în gând cu el, ea zicea „Alo" când eu încă nu mă desprinsesem de vorbele ce i le spuneam în gând şi 1 le mai spuneam... „Alo", a zis. „Da", am răspuns. Şi el şi-a spus numele şi fără să mă lase o clipă să mă bucur a început pe un ton ca venit din ceruri să-mi spună că în viaţa lui n-a primit o scrisoare atât de teribilă de la cineva... N-am mai avut cuvinte: va să zică primise rândurile în care îl felicitam pentru ziua sa de naştere. Dar nu, imediat am pălit: scrisoarea era teribilă prin obrăznicia ei, mi-a zis. Nu este exact, nu obrăznicie, altceva: nimeni nu-i făcuse o propunere care să-l îndurereze atât! „Vă rog să mă scuzaţi că v-am supărat!" „Nu m-ai supărat, m-ai îndurerat11. Era

vorba de o altă scrisoare expediată cu o săptămână înainte, ca răspuns la o... ce să mă mai explic: glumisem, făcând pe tiranul, spun'mdu-i cu un aer marţial că am hotărât să le dezvălui cunoscuţilor despre care el îmi scrisese frumoasele lui gânduri despre ei... Nu era nimic în tonul meu decât un orgoliu ce-şi zicea că săvârşeşte o nedreptate faţă de el, spunându-le separat celor doi... era un ton însă plin de dragoste şi de respect faţă de el. Evident, uşor... prin hotărârea neînduplecată, cum ziceam... uşor caraghios: doar nu puteam prin asta să-i fac lui nicio nedreptate şi nu puteam celor doi să le produc decât bucurie. Atunci de unde venea neînţelegerea? De unde tonul său categoric? Până la urmă, ne-am împăcat, ne-am lămurit la telefon... i-am explicat că nu voiam decât să fac un bine, o plăcere... M-a întrebat dacă în Câmpuleţ e soare, da, era... şi mi-a urat... între noi să fie numai lumină, să se reverse peste mine şi peste ai mei, peste familia mea numai lumină, soarele să... Şi de unde telefona era soare, deci acelaşi soare să ne lumineze... Bun, foarte frumos, dar ce se-ntâmplase? Desigur: mă bănuia de ceva. De o ticăloşie? Sau îi băgase cineva în cap că urmăream ceva cu acea scrisoare?... Ce?... Devenise un lucru nemaipomenit de grav, dintr-o pornire curată de-a mea... Ce modificase în el această intenţie a mea? Nişte rânduri spuse totuşi cu autoironie („m-am hotărât ca un tiran să...", cam aşa) le luase drept ce? M-a întristat acel telefon şi m-am gândit cu stupoare că primisem nişte vorbe grele, ca să nu le zic înjurături, tocmai de la omul pe care-l iubeam. Apoi m-am gândit că poate primise şi scrisoarea de ziua numelui său şi poate se gândise că urma să-i cer ceva: căci altfel de unde atâta dezinteres la mine în două epistole, de unde atâta timp liber pentru fostul meu profesor de istorie? Nu-l iubisem niciodată ca pe un bărbat, nici nu putea fi vorba de asta, era cărunt şi distins şi bătrân de când îl ştiam. De ce mă repezise? De fapt, nici nu-mi fusese mie profesor, predase la alte clase şi pentru puţin timp, suplinise orele unei domnişoare ce intrase în concediu de naştere. Da,

omul acesta ori ne credea şi pe mine şi pe Calagherovici nişte ticăloşi, ori aflase că soţul meu are încurcături şi nu mai voia să primească scrisori, de niciun fel, de la mine, să rupă orice... Ori, da: credea c-o să-i cer un ajutor şi se supărase (nu, fusese cuprins de durere) pe mine... ca nu cumva să-i, cer acest ajutor? Vezi, îl bănuiam de orice, fiindcă nu-mi puteam explica telefonul său... sau poate fiindcă şi el mă bănuia de orice şi nu-şi explica scrisoarea mea, îmi dăduse acel ciudat telefon? Tristeţea mea era una singură: dintr-un gând bun ai meu ieşise o catastrofă. Ce taine pot produce o asemenea transformare? Cu tine cum a fost, Moise? Crezi că. Nu dormeam noaptea visându-mă în braţele tale calde, fulgerată de marea ta forţă, posedată până la nebunie ca de un diavol (ce şi erai faţă de oameni), beată de plăcere? Mai degrabă era altceva, o întrebare: ce voi face eu mâine (când oasele o să-mi fie grele şi sângele uscat şi-o să trăiesc numai cu un aparat de radio la ureche, străină de toate, vorbindu-mi lumea numai dintr-o cutie de lemn, ce vrea ea şi la ce oră vrea ea, îşi în limbi diferite, mai mult pentru ea, nu ca s-o-nţeleg eu), mâine, la bătrâneţe, în afară de nesfârşite bodogăneli prin odaie de una singură, mâine?... Deci am căutat să fiu cu. Tine ca să găsesc în tine acea stare liniştitoare care e uitarea, acea puternică linişte, de care tu aveai nevoie în primul rând pentru tine, ca să nu crăpi... Trebuia să existe în tine un adevăr în numele căruia nu ţi-a păsat de nimic atunci când... Nu, în tine trebuia să fie acea linişte ce vine dintr-o convingere, neînţeleasă pentru mine convingere... Altfel, ştreangul! Căci altfel prelungirea vieţii (cu toate dichisurile şi băile şi curele de ape minerale şi medicamente gratuite şi atâtea alte mijloace artificiale, din afara ta venite, excursii în ţară şi-n Turcia şi Bulgaria) putea fi în sine un râu şi mai îngrozitor. Ce convingere ascunsă pentru mine, dar uriaşă te făcea pe tine atât de zâm’bitor şi de odihnit, mulţumit de gândurile tale şi de simţurile tale toate cele şapte şi toate cele care or mai fi fiind, şi rămân necunoscute, într-o desfătare a privirilor aruncate, cum se

zice, peste oameni şi zile şi copaci şi străzi şi lume, în urechi cu muzică de îngeri cântând duios, cu gura niciodată acră şi niciodată de fiere, mirosind a mentă, ce rai era în tine şi în întrebările şi răspunsurile tale ce nu puteau să te mai doară, ce siguranţă te ridica uşor, ca într-un vis, peste ce se-ntâmpla şi se-ntâmplase, peste trecut şi peste viitor, privind ca dintr-un leagăn atârnat, şi legănându-se, peste trecut şi peste viitor, sigur că tot ce lăsasei în urmă şi ce avea să vină erau numai crini, pogoane de crini, în toate părţile la fel, egal, o nesfârşită şi odihnitoare lumină de crini?... Ce mă voi face eu fără tine la bătrâneţe, să mă rog în fiecare zi lui Dumnezeu, în care nu cred, să se-ndure de mine? Ce voi zice atunci, ce voi face? Deja noi doi eram legaţi prin nişte amintiri comune, prin balurile celor de la fabrica de cuie (şi ale cofetarilor), prin scrisorile zise primite de Calagherovici: de, amintirile, începeau într-o zi şi se terminau în ziua când te-am întâlnit plimbându-te pe bicicletă, între două zile erau prinse, ca o viaţă, ca o smerită şi ciudată viaţă cuprinsă într-o viaţă ce fusese şi avea să fie cum fusese, altfel ca aceasta... Dacă n-aveam să ne mai purtăm ca în această scurtă viaţă, ca în aceste amintiri, de rămâneau doar ca amintiri, ce avea să se întâmple cu mine?... Totuşi, vrând nevrând, îl trădasem pe Calagherovici, tocmai cu tine (crucea lui e pe mormântul lui, în cimitir, pe oasele lui, aşa cum este şi a lui Dunărinţu în Pătârlagele, dar nu la căpătâiul lui, el nu este acolo şi nici nu se ştie unde este, numai ea este şi-l aşteaptă, îmbătrânind ca orice cruce, cu data naşterii şi a morţii pe ea pusă ca la o înmormântare, cu pomană, cu bocete de babe, cu luminări, doar fără cel care nu trebuia să lipsească, mortul): ce avea să se-ntâmple cu mine, care n-aveam nici mormânt şi nici cruee şi trăiam, dar mă simţeam arsă şi moartă? Insă ce puteam eu să fiu altceva în carne şi oase decât o muiere groaznică şi decât carnea şi oasele în care zăceau minciuna şi trădarea bărbatului meu, o arătare boită pe buze şi pe unghii, nimic altceva decât consecinţa în carne şi oase a propriilor mele gânduri...

Toate disperările mele, din clipa când întrezărisem că tot ce se-ntâmplase cu Calagherovici era ceva real, şi chiar moartea lui era un act real (dădusem chiar şi eu o mână de ajutor să se împlinească) ce nu se mai putea modifica, sau să revină ce fusese, toate spaimele mele (când descoperisem că totul era definitiv şi pentru totdeauna încheiat cu Calagherovici) trebuiau să-mi dea curajiul să mă prind în laţ, şi lumea eventual să regrete acest curaj al meu şi să mă ierte? Sau de să-mi dea puterea să-mi trăiesc bătrâneţea oricum (chiar infirmă şi putrezită şi fluierată în degete, pe la colţuri de stradă şi printre garduri, de copii), de-o mie de ori oricum, fericirea şi bucuria nefiind altceva decât a exista, decât a exista oricum... Viitorul meu nu mi se mai părea necunoscut, mă aştepta lângă tine o bătrâneţe lungă, plină de bunăstare şi de linişte, cu salam de Sibiu la cafeaua cu lapte dimineaţa, cu o căciulă de nurci ca nevasta ginecologului Pantelimon Marcu, o dragoste fericită ca orice dragoste a bătrânilor, care sunt fericiţi pentru că pentru ei nu mai există niciun viitor. După cum vezi, toate aceste clipe ale mele sunt legate de tine. Aveai un secret, o credinţă care să mă izbăvească şi pe mine? Sau erai un escroc? Eu îţi pomeneam mereu numele, să mă dezvinovăţesc. Şi şi acuma numi tace gura şi mereu te văd ori pe bicicletă, ori cu jupuitul de Carastan, ori bând bere cu Gălătioan, mereu te văd surâzător şi sigur în raiul tău de crini şi totul mi se pare că pute şi urlu la tine ca o tâmpită, da, urlu, căci de-aş tăcea ar însemna... da, tăcerea ar însemna o mărturisire, că sunt vinovată..."

— *A* „Ce facem noi cu libertatea noastră, Moise? / Cu credinţa noastră? Mi-am pus această între bare când fratele meu Adrian s-a-mbătat în noaptea de sfântă Maria cu vin în Pătârlagele şi-a venit peste dealuri acasă şi peste izlaz, tăind drumul, pe niciun drum bătut de sănii şi căruţe, pe unul al lui, prin porumbul încă necules, prin vii, peste mirişti: era adică beat destul de s-a uitat el peste zare şi şi-a zis că acolo e Lăzărenii, satul nostru, unde nu se vedea nu din cauza nopţii, ci a depărtării, acolo este şi acolo voi

ajunge... Mai era cu Marin, băiatul lui Dolângă, cu Temistocle Puţurache: o ceată de băieţi beţi, călări, veniţi în Pătârlagele la rugă pe la neamuri. Au plecat toţi, dar unul n-a mai ajuns în Lăzăreni şi partea asta de viaţă a lor a rămas numai a lor, şi nici măcar a lor, fiindcă piliţi fiind şi fiind şi noapte nici ei nu ştiu precis cum s-a-ntâmplat şi din ce vorbe şi din ce încăierare Sabin ciobanul a rămas fără zile. Cine a dat primul şi de ce şi cine a desăvârşit moartea în Sabin cu un cuţit rămas fără urme? În învălmăşeală s-au despărţit, fiecare în altă parte a luat-o din pâlc şi unii numai a doua zi când s-au trezit mahmuri au aflat că Sabin sta cu pânza peste ochi fără suflare. I-au dus pe toţi să-l vadă, pe rând: şi când s-a apropiat Adrian de el şi a văzut încet ridicându-se cu mâna celor din Câmpuleţ tifonul de pe faţa lui Sabin, când i-a văzut ochii deschişi privindu-l ca îngânduraţi şi gura căscată în colţul buzelor cu un licăr de sânge, a strigat: Sabine! Şi-a căzut în genunchi ca un juncan lovit cu securea în creştet şi cei din Câmpuleţ au fost siguri că el avusese custura. Şi el a şi zis: eu am dat în el. Şi l-au şi dus cu maşina. Dar i-au dus şi pe cei care n-au recunoscut nimic, pe toţi adică, să-i cerceteze: şi iată cum dintr-o prostie libertatea lor se sfârşise, cel puţin pentru un timp, până-l găseau pe cel care dintre ei... sau pe cei care... până se limpezeau apele... Eu n-am dat în nimeni, mă gândesc, nici cu aracul de vie (ei într-o vie începuseră să se bată, după ce descălecaseră să se uşureze; se ciuciseră să mănânce struguri de la butuci; şi unul îl stropise pe altul peste mlini cum alegea boabe dintr-un ciorchine, şi nu se ştie, voise, ori se-ntâmplase, în bătaie de joc, ori din nebăgare de seamă... Care-ai fost, mă, care? Tu! Ba tu! Ba nu eu! Tu! Şi căzuse căţeaua pe Sabin, care tăcea. Cine tace ăla este, şi-uite-aşa...), nici cu o nenorocită de furculiţă... Dar ce e ciudat: după moartea lui Calagherovici, eu am rămas în libertate, n-avea nimeni ce să-mi reproşeze, ba mai mult, eram plânsă şi compătimită ca o văduvă, eram liberă să fac ce vreau, dar am simţit că nu pot să fac nimic, că nu ştiam ce să fac cu libertatea

mea, la ce să-mi folosească. Şi când l-am băgat pe Calagherovici în pământ şi lăutarii din Pătârlagele şi Branişte cântau cântecul lui cel din urmă şi babele se jeleau, când bulgări de pământ au început să se audă izbindu-se de sicriul lui de lemn, când toţi cei din jur îşi luau rămas bun de la el aruncând peste el un bulgăre negru sau un pumn de ţărână, atunci am simţit că mă aflu la propria mea înmormântare, că mie-mi bat tobele şi peste mine se ridică pământul şi mie-mi potrivesc crucea la căpătâi şi mie-mi ard luminările în lumina zilei. Şi atunci de ce m-au luat femeile de braţ, de ce mi-au vorbit, de ce trebuia eu să mai supravieţuiesc propriei mele morţi? Ce libertate şi ce viaţă mă aşteptau, când eu văzusem cu amândoi ochii cum coboram sprijinită în frânghii în groapă, când mă văzusem acolo stând cu mâinile pe piept şi pudrată? De ce mai trebuia eu altă dată să mai mor încă o dată? Acum măcar ştiam şi fusesem de faţă până se golise cimitirul de oameni, până rămăseseră acolo, pe dedesubt, şi sub rădăcini de pruni şi meri morţii muriţi mai demult, cei bătrâni, cei tineri... Bine, babele mă ţinuseră de braţ şi-mi vorbiseră până mă duseseră acasă, până deci se încheiase înmormântarea: dar ce-avea să se-ntâmple cu mine de-aeum încolo, ce viaţă mă aştepta pe mine după moartea mea, după această moarte a mea? La ce-o să mai fiu bună, o să fiu ca un moroi, o să beau sângele altora? Prostii, totul a reintrat cumva în normal: te-am întâlnit pe tine pe bicicletă şi parcă te aşteptam să te văd şi să mă chemi în Lăzăreni să-ţi dau o mână de ajutor, sau să vii la mine acasă... Oare n-a fost un blestem ca după moartea asta a mea carnea mea să se împreune în nopţi nenumărate cu a ta şi să vină pe lume Anita? m-am întrebat asta când a murit Anita, Moise. Când s-a născut ea, am fost fericită: uite, aveam pentru cine să trăiesc (viaţa mea care nu mai avea nicio importanţă pentru mine, şi mi se putea întâmplă orice, orice măgărie, orice insultă, orice murdărie, chiar încurcătura cu tine nefiind altceva decât un lucru fără importanţă pentru o muiere şi pentru o viaţă de muiere

care n-aveau nicio impor tanţă), ei, uite că acuma venise Anita, aveam pentru cine să muncesc şi să rabd orice ruşine, viaţa mea, aşa păcătoasă cum era, era a ei, îi aparţinea ei în întregime, de-acum încolo ei... Vezi, era şi o minciună, şi o bucurie adevărată: îmi găseam un rost, nu mai puteam fi nepăsătoare la ce se petrece cu mine şi la ce se zice despre mine, aveam o datorie, îmi căpătasem cumva din nou libertatea care murise atunci, odată cu Anita se născuse şi... Asta poate n-ai dorit tu, Moise, ca eu să mă trezesc, ţie întotdeauna ţi-a plăcut să porunceşti peste morţi şi să trăieşti... în ce crezi tu, te-ntreb, şi ce faci tu cu libertatea ta, cu puterea ta? Taci şi mă priveşti ca pe o proastă înnebunită că i-a murit fata şi c-a rămas în vânt ca o... Dar eu te-ntreb pe tine şi aştept un răspuns, când ar trebui să n-am nicio speranţă şi nici să-mi mişc limba în gură: tu semeni cu Cristofor Paicu! El e cu pantalonii călcaţi, dichisit, dat cu parfum, ras, cu părul alb tuns scurt, cu pălărie neagră şi cravată neagră, palid şi semănând cu un mort ce se mişcă pe stradă încet, să nu se spargă, livid încă de dimineaţa când pleacă la slujbă. Pare scăpat noaptea din cimitir, venit să răsufle, un mort plimbându-se prin magazine alimentare, făcând coadă la conserve cu ciuperci şi la brânză puturoasă, bându-şi cafeaua în restaurante, mai săltând şi câte-un coniac mic, de ochii lumii, cu ochelari de soare ca orbii şi iarna şi vara, cu o cârjă neagră, groasă, cu toc de aluminiu, să izbească asfaltul şi lumea să se desfacă în două şi să-i facă loc, mort fără să ştie, aşa cum şi tu eşti, dar nu pe dinafară ca el, pudrat şi elegant şi cu pălărie neagră, nu, tu eşti îmbrăcat normal şi nu te supără un pantalon fără dungă, pari ca oricare altul şi treci neobservat, dar... fie-ţi ţărână uşoară! Dar poate că această stare îţi dă ţie puterea care te face de neînvins, că nu eşti ce arăţi şi te afli dincolo de ce eşti, în afara propriului tău destin... Toţi sunt ce şi arată, mai mult sau mai puţin, Brânzaş târându-şi sacoşa prin cârciumi şi cofetării şi săli de sport, obosit de prostia lumii şi de lupta în care se află de dimineaţa până seara cu tâmpiţii şi cu cei

fără şira spinării şi fără creier, cu găgăuţi ce văd lumea şi o cântăresc cu burta lor şi cu plăcerile lor instinctuale, animale pe două picioare, funcţionari uşor de cumpărat şi de manevrat, sensibil la toate suferinţele omenirii, fără bineînţeles să mişte un deget, scuzându-se că nu poate schimba lumea, neavând putere, nefiind decât un slujbaş ce-şi câştigă şi el o pită, nebăgat în seamă de cei ce taie şi spânzură... ducând Brânzaş, în vorbe, nişte lupte grozave pentru binele umanităţii, sacrificmdu-şi viaţa, dar neputând totuşi mai mult, singur e şi greu... Cu Gălătioan vorbind despre etică şi democraţie, ca un teoretician, nu îndeajuns însă de preţuit, iar cu deşteptul de Carastan despre faptul că nu-l consultă niciun for şi nu poate ajunge la nicio autoritate să-şi spună gândurile şi că şi Gălătioan şi alţii... Aşa că până la urmă toţi îl ştiu că el îi vinde pe toţi unul la altul şi-i linge în fund, asta fiind boala lui, să meargă cocoşat în urma celui cu care se află, zicând da şi aprobându-l mieros şi înjurându-l în gând... Pe Gălătioan, pe care în spate îi zice că e un subcortical, de ce o singură dată nu l-a băgat în mă-sa pe faţă şi de ce măcar o singură dată nu l-a ocolit pe stradă? Orgolios, bolnav că o invidiat şi persecutat, violent şi necruţător când nu-l aude nimeni, şi resemnat ca o rimă, târându-se după cei care ar putea să-i facă un bine, zâmbindu-le umil cu toată gura, făcând până la urmă poate fără să vrea ca aceşti zişi de el ignoranţi... Amenințând ca acei băieţi că vor cutremura lumea de-o să aibă prilejul şi ştergând-o pe furiş şi definitiv în faţa primului prilej de... Eu sunt un om liber! striga el, şi dacă toţi ar fi ca mine n-ar mai exista nedreptate şi corupţie, şi dreptatea!... Ştiu că acest gâgă care face pe filosoful prin cârciumi te amuză cel mai mult atunci când îl inviţi la o ciorbă şi când vine spart de foame şi de dorinţa de-a-ţi spune tot ce-a aflat în ultimul timp în Câmpuleţ... că poetul Ion Logofet la şcoala de tractorişti le-a citit elevilor şi profesorilor un ciclu despre campania de primăvară, pe care altă dată şi-ar fi putut cumpăra un Grigorescu (cum îşi şi luase unul pe un grupaj despre mineri) şi... astăzi, de-

abia un Piliuţă putuse să... Venise cu soţia la şezătoare şi ea rămăsese în fundul sălii şi elevii se tot întorceau cu privirile spre ea, dolofană şi cu blana pe genunchi, ea arăta pentru interni destul de... destul de... Şi unul îl întrebase pe Logofet: „Tovarăşe poet, mie mi-au plăcut versurile... cele cu brazdele întoarse de şapte brăzdare... şi cu motorul care duduia... dar aş dori să-mi spuneţi... poeţii au muze, cine e muza dumneavoastră pentru versurile astea despre tractorişti, tovarăşa?” Logofet râsese, he, he... Da, Brânzaş te ţine la curent cu toate fleacurile, să-ţi facă plăcere şi să-i facă pe alţii de râs. Aşa este el, cum şi arată, dar tu?... Tu eşti foarte ciudat, cel puţin ciudat: după ce l-ai băgat pe Horia în pământ, te-a cuprins mila de el şi-ai încercat călare pe-un cal să baţi toate satele şi coclaurile ca să-l afli şi să-i ridici un monument... Şi cu mine, după ce l-ai nenorocit şi cu ajutorul meu pe Calagherovici şi-am rămas neputincioasă şi zdrobită ca o iască, ai căutat să-mi vorbeşti cu dulceaţă şi să mă-ntrebi de taică-meu, ce mai face el, dar Eftimie?... Şi într-o seară (când nu te vedea nimeni), mi-ai bătut în geam şi pe fereastră mi-ai întins un buchet de trandafiri şi mi-ai vorbit despre sateliţi... „Auzi, domnule, omul mâine poimâine o să ajungă pe Venuis! Oare pe alte stele o fi viaţă?” m-ai întrebat şi ştiai că numai de alte stele nu-mi păsa mie... „Scuză-mă că ţi-am adus flori, să nu crezi că sunt... dar... Şi mâine o să aducă portocale şi banane la «Autoservirea» din centru...” îmi vorbeai deispre lucruri mărunte, omeneşti, ce mai ştiu din Lăzăreni, am auzit despre hoţii care-au spart un tren cu coniac şi?... Erai adică şi tu un ins obişnuit, cu picioarele pe pământ, un om de omenie şi între noi trebuia să fie numai gânduri curate şi... Dar până atunci de ce nu fuseseşi aşa, Moise? Acuma erai pus pe vorbă, nu te mai grăbea nimeni şi nu-ţi mai cerea scrisori faise şi mărturii, acum veneai cu trandafiri şi erai om de omenie şi-mi vorbeai despre banane şi băile de la Pucioasa şi voiai ca discuţia noastră să nu se mai schimbe şi să rămână mereu plină de portocale şi de hoţi de trenuri prinşi a doua zi şi de viaţa de pe Venus, şi

seara să nu se mai termine, secundele să se dilate şi noi să trăim în omenie în imensitatea şi necuprinderea lor de secunde dilatate ca într-o sfântă eternitate... Dar cu cât tu erai mai blând şi mai de omenie, cu atât eu vedeam în tine, vie, toată disperarea mea, pe care aveam să o port ca pe cămaşa de moarte şi care avea să mă doară şi sece cu atât mai mult cu cât n-aveam nicio scăpare din ea şi nimic să mă vindece..."

r faţa fabricii de cuie au aranjat pe trotuar

/ J două barăci de lemn cu ţuici şi şliboviţă şi rom şi coniac, şi cei care-au ieşit din schimb s-au oprit şi-au început să cumpere câte patru o sticlă, apoi câte doi, să se înghesuie şi să strige şi să nu mai aibă loc în faţa tărăbilor, şi cei ajunşi lângă vânzători să fie strigaţi pe nume şi să li se trimită banii peste capetele celorlalţi, aflaţi într-o coadă uriaşă, să le ia şi lor... şi gălăgia creştea după fiecare înghiţitură, un fel de nemulţumire surdă îi întreba din mai multe guri deodată pe cei doi cârciumari de ocazie de ce nu veniseră mai mulţi? Şi strada se bloca, unii se aşezau pe marginea trotuarului, alţii dădeau noroc rezemaţi de biciclete, obrajii li se colorau, îşi aduceau aminte de bancurile cu Bulă cârciumar şi cum erau nemâncaţi băutura îi ardea la stomac: şi ca să nu mai simtă nimic, mai luau o sticlă şi erau din ce în ce mai voioşi în această zi de salar şi din ce în ce mai puşi pe cântec şi mai fericiţi... Şi de la o vreme, se vedeau cam lângă calea ferată nişte femei care se foiau, întâi zece şi în secunda următoare douăzeci, în fiece clipă înmulţindu-se ca ieşite din pământ, bolborosind ceva şi neîndrăznind decât să privească spre barăcile ieşite şi de ca din pământ şi dovedindu-se fără fund în sticle cu ţuică şi tării... Erau nevestele şi fetele şi surorile lor, mai mult nevestele scăpate şi de de la lucru, strânse acolo să-i ducă acasă, neîndrăznind niciuna singură să se apropie de bărbatul ei ca să nu fie fluierată de toţi ceilalţi şi luată în glumă şi trimisă acasă, ori chiar împinsă sau lovită de chiar propriul ei bărbat, ce trebuia să dea un exemplu că nu ascultă de-o găină şi că el câştigă banul şi el... Aşteptau să

se adune cât mai multe, cât mai toate, ha, ha, şi-atunci dintr-o dată, cu un curaj nemaipomenit şi încruntate, se îndreptau spre bărbaţii lor şi strigând ca la meci, nemaiştiind care la care... şi-i luau de-o aripă, îi despărţeau, încurcau totul, vorbeau de ciorba de fasole care-i aştepta acasă, de copii... Şi se spărgea tămbălăul ca o bubă şi rămâneau cei doi birtaşi să-şi numere banii, obosiţi şi transpiraţi, cu creioane chimice la ureche, cum le stă mai bine oamenilor cu importanţă... Şi atunci se observa lângă un stâlp de telegraf şi o grămadă de hârtie, lozuri în plic rupte şi dintre de răsărind cu borcanul în mână Brânzaş, adunându-le cu piciorul la un loc ca să le ia şi să nu facă murdărie... El era mereu la datorie cu cei doi bufetieri, mergeau la salar în faţa tuturor porţilor, la fabrica de marmeladă, la... Intr-o vreme, lucraseră şi în turele de noaptea, când ieşeau de la cuie dimineaţa cei... Ei aduceau norocul, ziceau, şi bucuria, aveau şi ei rostul lor, erau întreprinderi de stat, făceau ore suplimentare, muncă în plus, casă fie bărbaţii fericiţi, se luptau şi ei adică pentru fericirea oamenilor, în zile de chenzină măgarii... Vezi, oamenii munceau, şi Brânzaş sta cu mâinile în buzunare şi cu borcanul de bileţele pe-o laviţă şi-i aştepta... şi uite aşa ei mai plăteau un impozit, îl mai ţineau cu salar şi pe Brânzaş, mai rămâneau fără nişte parale, dar acestea Îi se lua într-un fel mult mai ticălos, făcându-li-se adică şi lor o plăcere, aceea de a-i da de bună voie, de a-i juca, sperând o maşină, un frigider, un „mai trageţi o dată...”

— *J* / „După câteva zile, au venit din Câmpuleţ mai / Q mulţi să ancheteze cele întâmplate. Era şi Brânzaş cu ei în maşină şi el a venit la tata şi i-a spus: „Adrian nu e vinovat, el a recunoscut fiindcă a fost cel mai sensibil, n-a putut suporta să vadă pe cineva care a fost şi nu mai este, moartea acelui băiat l-a zguduit peste măsură... M-au luat şi pe mine din întâmplare în maşină şi i-am auzit vorbind... e şi părerea mea că ei au dreptate... Pe la amiază o s-ajungă să discute şi cu dumneata, au luat-o de la cei mai bănuiţi... Vezi, poate pui o ţuică la rece şi-ai vreun pui, că

le-o fi foame... Vine şi şoferul, şi ăstuia de-i dai un ţol, se-aranjează..." „Ce ţol?" a întrebat fata. „De lână, o pătură, acolo... să pună pe scaun ca o husă..." „Ca o ce?... Dar cine te-a trimis la mine?..." „Nimeni, am venit eu singur, am simţit că Adrian e nevinovatul cel mai nevinovat... şi ca să-l scoată cât mai repede... le-o fi şi lor sete şi foame şi un ţoi... da, de asta am vorbit şi cu şoferul." „Uite care-i situaţia, a zis tata, eu nu tai niciun pui şi nu dau niciun ţol, să fie dar..." „Ce-ar zice lumea d-asta?..." „Nu lumea, nu-mi pasă mie de ea... Şi nici ţuică nu scot. Şi ţolul nu-l dau, n-am de ce, dacă Adrian nu e vinovat, de ce să dau eu de pomană un ţol? Iar de e vinovat Adrian, să plătească, şi ţolul tot n-am de ce să-l dau." Brânzaş a dat din cap şi-a ieşit pe poartă şi dus a fost şi-n acea zi nimeni n-a mai dat pe la tata să-l întrebe de Adrian. Cine l-a trimis pe Brânzaş, sau de-a venit el singur, nu mai contează: refuzul tatei de-a accepta propunerile lui sunt importante, fiindcă părerea lui despre Adrian era mai importantă decât a celor veniţi din Câmpuleţ, oricine ar fi fost ei. Cine ştie ce le-a şi spus Brânzaş? Descoperiseră vinovatul, de n-au mai dat pe la tata, l-au găsit zgârcit şi cârcotaş? Astea îi priveau... Tata nu s-a dus nici la proces, nu era treaba lui: dacă Adrian ucisese, trebuia să-şi ia răsplata, de nu, dreptatea şi legea aveau să-l trimită acasă, el, ca tată, n-avea nimic de făcut, decât să creadă orbeşte, cum şi credea, în lege şi în adevăr şi în dreptate. Şi când Adrian a primit doisprezece ani, el n-a scos o lacrimă şi nu s-a dus să-l vadă nici la recurs, când deja se ştia că tot nu va câştiga, dar când trebuia măcar să se mai privească o dată lung pentru cei doisprezece ani ce-aveau să-i despartă... Tribunalul nu putuse greşi, îşi zicea el, şi nici prin cap o singură clipă nu se-ndoise că s-ar fi putut strecura o greşeală... Tata credea în lege cum alţii cred în Dumnezeu, nu era un exemplu de conformism, cum mi-ai zis tu, el n-a fost de-acord din frică şi din laşitate cu judecata şi nici n-a primit-o cu tristeţe şi resemnare şi nici cu: „aşa a fost să fie..." Nici nu folosea cuvântul destin şi nici nu lăsa adică în voia lui ce se-ntâmplase, că toate curg

într-o ordine fără greşeală şi imposibil de schimbat, nu, nu, el credea în legi şi-n adevărul lor. Aşa cum Peralta şi Mare Ştefan n-au dat doi bani găuriţi pe tribunale burghezo-moşiereşti şi judecători şi legi şi n-au crezut decât într-un singur adevăr, care pentru ei se numea partid. Opt ani, cât Adrian a stat la închisoare, tata n-a trecut o singură dată pe la vorbitor, măcar să se privească: şi nu era nici cruzime şi nici nepăsare în purtarea lui: fiul lui era un criminal şi el nu-l învăţase să scoată cuţitul la nimeni... Şi tata o clipă n-a tresărit încolţit de acel frig care-ar fi putut să-i strecoare în gât (în gât, unde se opresc întâi cele pe care nu vrei să le înghiţi, he, he) că s-ar putea înşela... Şi că s-ar putea şi un om neînvăţat să ridice custura şi să dea, să fie scos din starea lui şi din neputinţa lui de a ridica mâna şi a da şi pus să ridice cuţitul şi să izbească, să scape de-o pacoste mai grea decât pedeapsa ce el ar fi putut s-o primească, el, şi alţii să scape... Opt ani de zile nici nu i-a zis pe nume lui Adrian Adrian, ca şi cum nici n-ar mai fi fost, şi, repet, nu chiar din nepăsare... aşa i-ar mai fi rostit numele, întâmplător. Nu voia s-audă de el: nedreptatea ce i-o făcuse el părinţilor acelui băiat, omorându-l, era de neiertat. Şi muţenia lui de opt ani nu l-a dus cu gândul că el... da, că el refuzând un nenorocit de ţol refuzase să se facă lumină într-o întâmplare ce nu era atât de clară şi că aproape dându-l afară pe Brânzaş ca pe un trepăduş nimerit acolo să mai vândă şi acolo nişte lozuri în plic (şi în acel loc unde se întâmplase o tragedie) nu-i primise în curte pe cei care veniseră să înţeleagă şi să dezlege ce se putuse petrece în acea noapte... şi el, astfel, prin credinţa lui în dreptate, împiedicase chiar să se facă dreptate, şi Adrian... Nu, legea era deasupra lui, şi fără el, Dinache, dreptatea tot... Aşa era el, şi-aşa a şi rămas opt ani fără să ştie că purtarea lui l-a făcut să intre într-o apă fără fund, în tragedie, într-o tragedie unde nu murea un om sub cuţit, se-ntâmpla o moarte şi mai îngrozitoare... şi între el şi

Adrian, şi mai ales în el, da, mai ales în el avea să moară o. Credinţă şi o... Când l-a văzut pe Adrian intrând într-o

dimineaţă pe poartă şi spunându-i că s-a constatat că fusese o greşeală şi el era nevinovat… da, de-abia atunci şi-a adus aminte că parcă în ultima vreme auzise ceva… ceva ce păreau nişte bârfe, vorbe să-l liniştească pe un părinte… De-abia văzându-l intrând pe poartă într-un costum strimt şi scurt în mâneci… cel poate de-acum opt ani, a zis: „Cine ţi-a dus hainele astea, soră-ta?” Şi n-a aşteptat un răspuns, nici nu-l interesa, întrebase ca să poată zice ce-a şi zis: „Ai mai crescut, mă”. Nu i-a zis pe nume, mă Adriane, încă nu-l iertase, încă nu voia să recunoască faţă de el că greşise şi că în el se făcuse praf… nu, nu i-a pomenit numele, încă nu i l-a pomenit, când fără s-o poată numi pe nume şi nepăsându-i de acest nume, el ştia că intrase într-o apă fără fund, într-o tragedie, în ceva fără scăpare, în ceva care, da, avea un nume… Mie, nu lui Adrian, mi l-a spus, zicând: „Fato, am intrat până peste cap în rahat”. S-ar putea întreba: dacă Eftimie citeşte gândurile oamenilor şi ştie adevărul, de ce nu i-a spus el tatei prin ce trecuse Adrian în noaptea de sfântă Maria, doar erau cei mai buni prieteni? Nu e asta cea mai bună dovadă că poveştile cu Eftimie sunt nişte aiureli? „Ba da” a zis Dolângă. „Ba nu, a zis Don Iliuţă: dacă Eftimie ştia adevărul şi nu i l-a spus lui Dinache, e pentru că ştia şi ce gândea Dinache, că nu crede decât în lege, întâi în lege şi apoi în oameni, în prieteni… deci pentru Dinache legea era deasupra chiar a prieteniei, chiar a sentimentelor, care mai pot greşi şi greşind ar putea schimba sensul unei întâmplări şi, prin asta, întâmplarea… pe când legea nu poate greşi deloc şi aşa se dă stabilitate şi forţă unei lumi… Şi Eftimie, dacă voia să-l schimbe pe Dinache, nu putea cu vorbe, era prea tare Dinache ca să fie schimbat cu nişte vorbe, era nevoie de un preţ greu, de fapte… Şi-au fost cei opt ani ai lui Adrian care l-au întors pe dos pe Dinache”. „Aşa zice Don Iliuţă despre tata, şi de-i aşa, atunci tata n-o să se împace nici cu legea care i-a dat dreptate lui Dolângă în procesul cu Eftimie, când i-a câştigat puşca de vânătoare, şi nici cu povestea cu motoraşul de tăiat lemne: şi-o să-ncerce să-ndrepte el ce e

stricat şi nu se ştie de-o să găsească drumul cel mai bun…” Dolângă trage în iepuri în sezon închis şi în vulpi şi n-are milă nici de puii de lupi şi de fazanii tineri… şi nu se ştie cât e aici setea lui de sânge şi cât e plăcerea lui de a încălca nu legea, ci puterea celui care apără legea în pădure, a lui Dinache… El, mai mult decât cu nişte biete animale, are cu pădurarul şi cu prietenul pădurarului, Eftimie, şi cu prietenul prietenului pădurarului, călugărul Paisie… De ce dă el foc la pădure, de nebun, ori ca să-l sperie pe călugăr că s-ar putea înîr-o zi când vine în sat să-i ia foc în pădure şi biserica lui de lemn şi să piară odată cu ea şi puterea care-l ţine pe el departe de lume şi aproape de Dumnezeul din biserica lui?… Dar s-ar putea ca din focul ce tot îl pune el prin pădure şi din animalele împuşcate şi lăsate moarte acolo şi din toată nebunia lui, din nerespectarea pădurii şi a puterii lui Dinache peste ea şi din violarea acestei puteri şi din violarea prin aceasta a naturii şi a legilor ei să se ivească până la urmă o tragedie, care chiar de încă nu s-a ivit există din moment ce faptele lui Dolângă există… şi atunci, atunci, zice Don Iliuţă, nu mai garantez că n-o să se petreacă tot fără martori, aşa cum nevăzut de nimeni pune şi Dolângă foc în pădure şi trage cu puşca… Şi cine nesocoteşte pădurea şi iepurii, în marea lui nesocotinţă nesocoteşte şi omul ce păzeşte pădurea, sau numai trece prin ea sau trăieşte în ea şi nesocotirea asta a omeniei celui care păzeşte şi animalele pădurii duce sau a dus sau a fost aşa de la început) şi la nesocotirea omului… Şi buba aici e, zice Don Iliuţă. Şi eu te-ntreb, Moise, nu are dreptate şi-n ce-i priveşte pe alţii, în afara lui Dolângă? Care acum e mort… M-ai socotit tu pe mine om? Sau ceva ca o mătură de care să te foloseşti pentru a-ţi face un colţ curat şi al tău într-o?… Tata nu nesocotea legile, tribunalul era ca o biserică, sfânt: bună sau proastă, avea o credinţă. Era un ins cu spinarea puternică, îl căra pe Eftimie noaptea în gârgele ca pe un fulg până la el acasă şi înapoi, cântând ei doi, beţi turtă… el, mai tare ca piatra, părând cu Eftimie în cârcă (cum Eftimie n-avea decât nişte lăbuţe în loc de mâini

şi picioare, ca fiind fără de adică) un om cu două capete, o fiinţă ciudată, cântând pe două voci de răsuna sub stele tot satul... Dar când a intrat Adrian în curte după opt ani de lipsă de-acasă, s-a muiat ca o luminare pusă vara în mijlocul curţii la soare: nu legile, dar poate şi de, însă mai mult decât de, credinţa lui în de l-a topit, l-a umilit... „Am intrat în rahat", mi-a zis, şi asta era cel mai grav ce putea spune... În rahat erau cei ce nu semănau cu el, codoşii, putorile, Dolângă şi neamurile lui, toţi cei de care se deosebise prin munca lui şi credinţa lui şi beţiile şi prieteniile lui, toţi cei cu care nu voia să fie egal şi cu care prin intrarea lui Adrian pe poartă devenise. Ăia dăduseră ţolul şi puseseră vinul la rece şi pâinea la copt în ţăst pentru copiii lor şi pentru ei, crezând în ţol, şi în vin şi în nişte pui fripţi pe cărbuni, cu mujdei... El se socotea vinovat şi era vinovat, dar mă întreb: oare era vinovat chiar de ce se simţea el vinovat?... Dar cu această întrebare tulburătoare şi de tortură ne putem şi noi doi uita în oglindă: cine suntem, ce amestec am eu în povestea cu Calagherovici, cu anii lui din urmă, de scrisorile ălea false sunt eu de vină, sau de altceva mult mai puturos şi de care nu ştiu sau nu vreau să ştiu?... Şi cu Anita? Sunt vinovată că nu m-am dus eu în locul ei la magazin să cumpăr zahăr... sau tu... eşti vinovat că te-ai împrietenit cu Francisc, şi Francisc a omorât-o... Ca să scape de-o faptă ruşinoasă, nu de-o prietenie cu tine care i se părea ruşinoasă... Suntem noi vinovaţi de ce ne spunem singuri că suntem, sau noi am omorât-o pe Anita... altfel... şi asta nu vrem să recunoaştem... sau chiar nu ne cunoaştem chiar această vină... Oare nu din nesocotirea noastră mai veche a... Nu a altora, sau şi a lor, dar şi a noastră... Nesocotirea asta a ce e omenesc în om, Moise, chestia asta... Nu în asta ai crezut tu, ca taică-meu în legi şi în tribunale, şi nu asta m-ai învăţat şi pe mine încet, încet, mai bând o cafea, mai dansând un vals, „Valurile Dunării11 la balul fabricii de cuie, „Valurile Dunării" la balul cofetarilor, mai bând o bere, mai plimbându-ne cu bicicleta, ieşind seara fiecare pe

bicicleta lui spre Muntele Plopilor, acolo unde liniştea?…”

” 7 „Când se naşte un copil, moaşa îi taie buricul //pe un ban de argint. Argintul e semnul curăţeniei. Trei zile moaşa îngrijeşte de mamă şi de copil. La trei zile, îi pune turta copilului şi tot atunci se scoală şi mama din pat. Turta de ursători e o asmă subţire pe care se pun trei cruci: cine n-o face cu socoteală, nu rămâne copilul bun, zice Sevastiţa. Spală postava, spală cărpătorul, arde ţăstul. Crucile, toate trele, le face însemnate: întâia e zâna mare, a doua e zâna mijlocie, a treia e zâna mică. Bagă asma în ţăst, care nu trebuie să fie prea ars, să nu facă asma din nou… Când o pui pe cărpător, să ai un rând de haine curate pe tine, când laşi asma pe vatra încinsă şi când o iei de sub ţăst, tot cu hainele alea să fi… Şi sara, când pui turta de ursători, cu alt rând de haine curate să te-mbraci. Unde e copilul, totul trebuie să fie curat, zice Sevastiţa. Şi când a venit pe lume Anita, în Lăzăreni, aşa am şi făcut. Dar vezi, ciudat, odată cu ea mi s-a părut că mă nasc şi eu din nou, că vin dintr-o moarte de unde murisem, sau dintr-o zi trecută şi înţepenită în acea zi şi-n acel timp şi-n acea istorie a acelei zile şi a acelui timp mort, că vin împreună cu Anita, mă nasc odată cu fata mea, ea pentru prima oară şi eu din nou, rupându-mă de acea zi, eliberându-mă, simţind aer proaspăt în piept, necunoscut: vezi, ciudat, mi se părea chiar că nu ea se naşte din carnea mea, ci ea este fiinţa fără de care eu n-aş fi putut să văd iarăşi lumina şi să şi am pentru ce să o văd, una din alta născându-ne, trup din trup, ca două gemene surori, mamă şi fiică în acelaşi timp fiecare… Eram ca moartă de mult, Moise, mă obişnuisem cu tine şi cu vorbele şi purtările oamenilor şi nu-mi mai păsa, o pace grea şi surdă şi fără niciun gust mă copleşise, stinsese şi ura şi ascunsa sete de răzbunare şi de dreptate, căci totul mi se părea imposibil… N-aveam cum să mai ies din zilele ce erau la fel: şi uite că totuşi imposibilul se ivi, veni pe lume fiinţa pe care o purtasem în pântec nouă luni, totuşi veni chiar împotriva neîncrederii mele că ar mai putea veni, se născu, şi cu ea trecui şi eu dincoace de acel

ceas negru în care zăcusem şi iată că viaţa mea se împărţi dintr-o dată în două, cea de dincolo de Anita, care era şi cea de dincolo de moartea mea şi cea… Să nu behăi, sau fă ce vrei, te interesează, dar aşa este: dincolo de ziua când s-a născut Anita e moartea mea, ea e deci în urma mea, şi nu în faţa mea, şi cred că de-aici vine şi curajul meu de a-ţi vorbi de nepăsarea mea de ceea ce ar putea să mi se mai întâmple: de murit, oricum nu voi mai muri, decât sugrumată sau bătută de mâna cuiva, lucru care nu contează, acel cineva, şi nu eu, va da socoteală… Când am auzit-o întâi pe Anita scâncind, am uitat să mă mai şterg de sudoare pe frunte şi cerul parcă s-a deschis: aud, mi-am zis, o aud, este, mi-am zis şi am privit lumina blândă ce tremura din zăpezi peste case, lumina zilei ce venea din zăpezi peste case şi salcâmi şi pruni şi lilieci… Simţurile mele parcă s-au deşteptat, lângă fereastră vedeam smochinul dat în rod verde, adus de tata de la Eftimie să umple odaia de verdeaţă… Cerul era tot de sticlă, îngheţat bocnă, lupii urlau îndepărtat în păduri gonind în haite, flămânizi: şi, totuşi, o vrajă ciudată deschisese cerul şi eu auzeam şi fuga haitei noaptea peste zăpada lucie sub lună şi încremenită de ger, auzeam şi goana şoarecilor printre nuci în pod… şi-l vedeam pe tata urcat în spinare cu Eftimie pe şoprul pătulului privind spre Dunăre şi numărând lupii ce treceau pe gheaţa Dunării în Ostrovul Corbului, rămas peste iarnă pustiu… Şi i-am văzut pe tata şi pe Eftimie intrând apoi roşii de frig în cameră, veseli… Şi tata s-a dus în beci să aducă vin şi Eftimie a zis: „O să vină lupii înapoi, n-au gheaţă să treacă şi dincolo de Ostrov, se încură şi ei ca vara cirlanii…” Pe Eftimie îl pusese tata pe masă, ca de obicei. Stătea în fund pe un căpătâi umplut cu paie, spunându-i Sevastiţei, care băga gloduri de porumb pe foc, sau mie, sau lui însuşi, încet, aproape şoptit: „Se joacă, asta e, dar vin ei înapoi”. Ca şi cum altceva nu era mai important pe pământ decât de vin ei sau ba înapoi. „De stă gerul, vin, i-a zis Sevastiţa, n-au cum să treacă prin apă, nu-i gheaţă decât până la Ostrov, că e Dunărea mai mică,

dar dincolo... Când eram eu fată a fost o iarnă sălbatică de tot, a îngheţat şi apa-n fântâni şi Dunărea s-a făcut drum de sanie, veneau sârbii la noi pe ea călări să cumpere sare şi treceau ai noştri la ei pe la neamuri şi când se-ntâlneau pe unde vara era sforul apei, fiind ei şi cu ţuică fiartă în cap, ciocneau ulcioarele cu băutură şi-i apucau cântecele şi Dunărea parcă-i aţâţa să tropăie pe ea şi să joace beţi ca la horă... şi unii mai afurisiţi strigau de-acolo spre sat la ai lor să le mai aducă de băut... Şi într-o zi i-a prins noaptea pe gheaţă, şi ori li s-a făcut frig, ori foame... au adus coceni cu săniile şi-au pus pirostriile pe gheaţă şi-au făcut focuri şi-au fiert ţuică cu zahăr şi să vezi... ardeau pe Dunăre focuri şi era un chiot... şi-atunci au văzut şi ei haite de lupi ieşind din păduri de la noi speriaţi şi trecând pe gheaţă în Serbia...” „He, he, râdea Eftimie cu gândul nu ştiu dacă la lupi, la acei lupi, sau la vremea când fusese Sevastiţa fată, dacă ea fusese cumva vreodată fată... sau de fusese, acum câte sute de ani fusese?... he, he asta părea că-l face pe Eftimie să hăhăie... Eu ascultam, Anita dormea, ei vorbeau verzi şi uscate, de parcă nimic nou nu s-ar fi întâmplat, sau poate aşa trebuia să fie? Ce era neobişnuit că se născuse o fată? Nimic, nimic, numai faptul că lupii trecuseră în Ostrov pe gheaţă era ceva... Sau ei trăncăneau verzi şi uscate ca eu să uit patimile în care mă zbătusem şi să adorm în vorbele lor verzi şi uscate ca în nişte poveşti... Totuşi, mi se părea ciudat că la naşterea Anitei (o botezasem în gând) ei sporovăiau despre lupi şi ierni cu ger: iată deci ce se vorbeşte când se naşte un om, numai prostii... Când se naşte un om, dar şi în ziua când înviază morţii va fi la fel, era la fel, nicio deosebire... Şi poate şi atunci când trecuseră Dunărea lupii, în Lăzăreni venise pe lume o fată, şi atunci lumina luna deacum, nu se-ntâmplase nimic între timp, era acelaşi lucru, aceeaşi secundă parcă, nesfârşită... Tata a venit din beci cu o cântă plină cu gheaţă roşie, cu bucăţi mari de gheaţă roşie ca sângele... „Pune o căldare la foc”, i-a zis Sevastiţei... „Tu n-ai mâini să-ţi pui?” „Mi-au îngheţat în butie... ha, de-abia am scos ce-am putut... Pe

slăvină, nimic... Am scos vrana... Domnule, a îngheţat vinul în butie... L-am tăiat cu toporul, ce-am putut... uite-l, gheaţă, să-l mănânci... De-l bagi aşa în burtă, crăpi, trebuie fiert, pune căldarea...” „Pune-o tu, eu umblu cu fata”. „Eftimie, cât bem, mă?” „Să zicem, deocamdată, cinci.” „Şi cum ştiu eu să iau din cântă cinci kile?” „Du-te în pod şi ia cântarul”. „E pe prispă, c-am măsurat nişte lână pentru Câmpuleţ”. „Aşază un ziar pe talger, cum ai cântări brânza, şi pune gheaţa pe el... deocamdată cinci kile... e bine să bem cu măsură, să nu ne fure vinul...” „Tata a ieşit afară şi-a venit cu cântarul, a mai tăiat gheaţa în bucăţele cu toporul, în cântă, să nu ude pe jos... Şi-a pus-o la fiert în căldarea de mămăligă şi dintr-o dată camera s-a umplut cu miros de vin şi ei doi au început să ciocnească ceştile pline şi să cânte, tata de bucurie că avea o nepoată, cu lacrimi în ochi până la urmă că stirpea lui nu se stinsese, cum crezuse după ce Adrian intrase în puşcărie, Eftimie... pentru că prietenul lui avea o nepoată... Motive, când e vinul bun, vin de... „Să ne trăieşti, fato!” „Să ai noroc!” „Noroc, noroc! ” Sevastiţa i-a scos la bucătărie şi se auzea prin perete cum lălăiau şi-şi petreceau... Am adormit în cântecele lor de oameni beţi şi mi s-a părut că văd Dunărea cum îşi leagă malul de mal cu gheaţă, şi cum ard focuri pe ea, şi cum lupii trec ca într-o joacă dintr-o ţară în alta, pământul fiind peste tot al lor, ţara lor...”

— „Când a venit vremea să vină pe lume Anita / X tu nici n-ai ştiut că-i venise vremea şi nu ţi-am spus nici eu, m-am dus în Lăzăreni să fiu cât mai departe de tine. Doriisei tu un copil? Dar eu? Pentru el am venit eu spre tine? Nu, atunci când te aflai pe bicicletă, nu m-am gândit când ţi-am răspuns la întrebare că vom avea un copil: deci eu am acceptat să fiu târfa ta, saiu poate nevasta, nu pentru ca împreună să ridicăm o casă şi să avem urmaşi, ci ca să nu te refuz, căci de ţi-aş fi zis ba mi-ai fi putut imediat pune gâtul în laţ. Erai un bărbat de care m-am apropiat din frică şi nu topită de dragoste. Când eram mică, în sat cel mai mare om era boierul, pe care nici nu-l vedeam, el trăind

prin Turnuvechi sau la Bucureşti. El era cel mai puternic, fiindcă avea pământ şi era de neam vechi. Nu i-am văzut faţa, cred, niciodată, dar ştiam că de el depinde totul, să ai pogoane în parte, să ai unde munci. Cei mai bătrâni îl cunoşteau, vorbiseră cu el, noi nu-l văzusem, era ca o umbră care trecea prin sat fără să-i ştim stăpânul, omul din carne şi oase care ţinea în mână tot Lăzăreniul şi avea această putere fiindcă era bogat... Când tu ai venit spre aşternutul meu şi eu ţi-am deschis uşa, n-am făcut-o ca o fetişcană zăpăcită de dragoste sau de curiozitate sau neştiind ce avea să se întâmple, am ştiut exact ce avea să se întâmple şi am acceptat să-ţi deschid uşa ştiind că-ţi deschid uşa, calculând fiecare pas spre clanţă, şi cum o să-ţi pui pălăria în cuier, de-o să ai pălărie, sau şapcă, şi cum o să-ţi ofer o cafea sau o ţuică, nu pentru că voiai cafea sau băutură... Te-am primit liniştită şi-am înţeles că nici nu trebuie să-ţi spun că te iubesc şi că nici tu n-o să-mi vorbeşti de sentimentele tale căzându-mi în genunchi ca un fante: şi aşa s-a şi-ntâmplat, n-a existat nicio vorbă, nicio explicaţie, totul a fost ca de când lumea, şi apoi mereu la fel... Eu m-am supus din calcul, ca o târfă dacă vrei, dar necerându-ţi nimic, niciun ban, ştiind că n-aveai să-mi dai nimic, necerând nimic m-am supus plăcerii tale ca să-mi pot păstra totuşi întreagă ura faţă de tine pentru moartea lui Calagherovici şi greaţa faţă de carnea ta rece ca de şarpe, m-am lăsat în voia ta ca să te pot privi cu dispreţ cum te zbaţi să ai o plăcere şi cum îţi put picioarele şi cum dimineaţa îţi pute gura ca lui Ion Logofet toată ziua... Am înţeles de ce erai tu puternic, pentru că puteai să-i faci pe alţii şi să mă faci şi pe mine să ne fie frică... Tata crede că te-am iubit de m-am legat cu tine, altfel nu-şi poate explica de ce stăm noi împreună. Şi pentru el dragostea aista ar fi destul, nimeni n-ar putea să-mi găsească vreo vină... Tu taci, ca şi cum şi tu ai crezut că-i vorba de dragoste şi că neînţelegerile noastre din ultima vreme vin dintr-o oboseală şi dintr-un fel de uzură... Te-nşeli, Moise. Am fost complici, aş putea spune, de la început, nu-i vorba de o oboseală,

care acum ne face indiferenţi unul faţă de altul de ne şi vorbim deschis, căci din indiferenţă avem, sau cel puţin am eu tăria de-a-ţi vorbi aşa... Nu s-a stins niciun amor şi nu s-a transformat stingându-se, he, he, ca o luminare în ură, în... ura a fost de la început, cel puţin din partea mea. Am fost complici, Moise, în acea zi, şi mai apoi... şi chiar şi pe malul Amireşului... şi-am trăit într-un compromis, asta era forma cea mai adevărată a legăturii noastre... şi n-am ajuns la ea din oboseală şi cu trecerea timpului, nu, oboseala şi trecerea timpului au arătat şi mai bine acest compromis, care uneori părea ce nu era, uneori dragoste, alteori... Pentru alţii, şi poate şi pentru noi, legătura asta, ce-a-nceput pe la balurile cofetarilor sau mai ştiu eu pe unde, nu putea să se sfârşească cu noi sub acelaşi acoperiş, mai ales după moartea lui Calagherovici, ar fi fost o nebunie... Da, dar toţi uită, şi eu, că nebunia e un lucru posibil... Ne-am cumpărat mobilă, am început să ieşim în lume, la cinema, la motelul de pe muntele Plopilor... şi paltoane să ne luăm în aceeaşi zi de la magazinul universal, şi pantofi, să avem fiecare ceas petrecut împreună... Dar de fapt împărţeam împreună aceste ceasuri fără de plăcere, acest coşmar bine pus la punct şi bine sulemenit, căci, Moise, căsătoria noastră este o minciună... Şi ce vină avea Anita că s-a născut din ea, mi-am zis în Lăzăreni. Am plecat în sat ca ea să vină pe lume cât mai departe de casa noastră, de minciuna care... Şi-am chemat moaşă pe o femeie care nu era rudă cu mine, pe Sevastiţa. Şi-am auzit-o cum a pus turta de ursitori seara şi cum s-a închinat de douăsprezece ori la fiecare zână, cum le zicea ursitorilor, ursătorilor... Mă închin pe numele dumitale, zână mare, să iertaţi şi pruncul bine să-l ursaţi... La câteşitrele le-a zis la fel, la fiecare punându-le pe turtă un semn o cruce... La fiecare cruce, un pahar cu apă... la una, o legătură albă de la moaşă, de la ea... la alta, busuioc legat cu borangic alb... Dimineaţa, când a ridicat turta, a făcut douăsprezece închinăciuni... întâi mi-a dat mie, mamei, să muşc din pâine şi pe urmă a dat-o pe apă mergătoare... Şi eu am sărutat-o pe moaşă pe

spinare… Apa din pahare a aruncat-o Sevastiţa peste cap… A, nu, nu eram o proastă, nu m-am lăsat în voia ei, necrezând în toate astea, şi doar ca să-i fac ei plăcere şi alor mei, am vrut să pot crede în ceva, în ce credeau ei de nu puteau fi schimbaţi cu nimic şi înfricoşaţi cu nimic”…

” 70 „Când eram mică, vara, de eram pe câmp şi / *y* cădea soarele greu cu căldură peste capetele noastre, ale copiilor ce păzeam oile sau porcii pe lângă sat, sau caii împiedicaţi lângă pogoanele cu porumb să nu intre în vie, părinţii dar şi vecinii ne trimiteau cu ulcioarele după apă şi lenea era aşa de mare şi umbra de salcâm sau de vişin aşa de dulce… dar mergeam, nu se discuta, nu puteam zice nu, era şi o rugăminte a lor, şi o hotărâre… Dar nu era cine ştie ce mare brânză, te duceai şi veneai, totul trecea, de strâmbai din nas tot n-ai fi scăpat, te-ai fi ales cu nişte spârnele făcute în creştet, dar tot ai fi umplut ulcioarele cu apă rece. Cu cât te-ai fi încăpăţânat, cu atât n-ai fi câştigat decât nişte luări de urechi sau drăcuituri sau bătăi la fund, ei erau mai tari şi aveau şi dreptul să te trimită, ei munceau şi tu trăgeai mâţa de coadă şi de te duceai n-avea cine să te sâcâie că eşti prost sau laş, era firesc să cari apă… Insă căldura îţi lega picioarele, moleşeala te bosumfla şi nicio plăcere n-aveai… Da, dar cu cât mergeai mai repede până la fântâna dintre pogoane sau până la vreun izvor, cu atât scăpai mai repede de această corvoadă, care nu era nici cine ştie cât de grea şi nici cine ştie ce de serioasă. La asta m-am gândit când te-am văzut pe bicicletă: că o legătură cu tine nu poate să dureze (tu ai destule fufe ce te-aşteaptă cu plăcere când vrei), dar nici să fie ocolită, şi-atunci e mai bine să se-ntâmple cât mai repede, ca să nu te zăpăcească şi ca să n-o iei în serios, niciunul să n-o ia în serios şi să-şi facă o ambiţie… era ceva neserios, o tâmpenie mai bine să fie şi să se ducă dracului şi să scăpăm… Dar iată c-au trecut câţiva ani şi suntem alături şi încă nu mi-este dar de ce şi dacă adevărul e chiar cel zis de mine… Nu e niciun joc de-a şoarecele şi pisica, sau poate este, sau poate este vorba de doi ticăloşi, de doi monştri care se înfruntă într-o

luptă pe viaţă şi pe moarte din care nu e posibil să iasă niciunul învingător... Nu zâmbi, hai, pot să spun că monstru e un cuvânt cam caraghios, bine, nici nu l-am spus, uită-l, dar adevărul tot ăla rămâne... în ziua când ţi-am spus de scrisorile primite de Calagherovici, erai numai zâmbete şi miere, mi-ai oferit o ciocolată (aveai un porthart militar mereu cu tine), mi-ai strâns mâna prieteneşte la plecare, surâzător: da, adică voiai să mă ajuţi, omeneşte, da, asta voiai! Şi de fapt erai un biet câine de vânătoare, Moise, domesticit de Gălătioan, care avea nevoie de-un asemenea animal în expediţiile lui, în planurile lui... Doamne, parcă te văd cum umblai în palton de piele prin Lăzăreni, şi apoi prin Câmpuleţ, veşnic cu un ziar în mână, privind, fără să vezi nimic, copacii sau vitrinele, nepăsător parcă, aşteptând pe cineva ce întârzia, o muiere, sau pierzând timpul... da, dar tu trăgeai cu urechea, aveai un auz grozav, şi-un nas grozav, adulmecai, erai pentru Gălătioan un colaborator, miroseai prada şi, la o adică, surâzător, scoţând un pachet cu biscuiţi din porthart (ce minune erau biscuiţii! îmi plăceau), sau o ciocolată, atacai, he, he... Şi mai târziu, când Gălătioan a fost încolţit, întrebat din ce bani îşi făcuse conacul din pădurea lăzărenilor şi bijuteriile alea care trebuiau păzite, tu l-ai apărat, ca un paznic, fără somn, ca un câine, Moise... Niciodată nu ţi-am zis câine, da, ai dreptate, dar asta îmi dă şi mie dreptul să zic că am trăit cu tine tot timpul cu o... de ce să nu spun, conştiinţă dublă... Te-am visat la ursători, în Lăzăreni, în noaptea când tata cu Eftimie au băut vinul dezgheţat în căldare, tăiat întâi în bucăţi, roşu... în noaptea aceea când am auzit lupii, urlând în haită spre Dunăre, şi când Sevastiţa povestea de cum în tinereţea ei trecuseră Dunărea în Serbia, în noaptea aceea şi în următoarele... parcă în acelaşi vis... Sevastiţa mi-a zis când am chemat-o de moaşă că visele... „Vise însemnate ca la ursători nu există! Una din Pătârlagele a visat c-a scăpat ulciorul de trei ori în Dunăre şi l-a prins... şi de trei ori l-a precestuit pe copil şi l-a scăpat”. Eu te-am visat pe tine cu bot de câine, Moise, şi nu ţi-am spus, m-am obişnuit

să trăiesc, cum zice Don Iliuţă, cu două feţe, cu limbă dublă, cu dublă conştiinţă, he, he, să trăiesc aşa, ruptă în două, măcar aşa… măcar aşa să am şi eu o libertate, măcar o jumătate de libertate… Cu bot de câine, da, şi-am fost atentă apoi… Când Gălătioan a mai picat din jeţ şi rostul tău s-a mai dus, te-a ţinut încă pe lângă el, îţi zâmbea, te invita la table, la o bere pe muntele Plopilor, duminica, ieşea cu tine seara la plim bare, cum te-ai plimba cu un câine, avea şi el nevoie de un prieten fidel… De ce-ţi povestesc toate astea acuma, Moise? Pentru că mi se pare toată ciulamaua noastră o poveste stranie, a doi oameni care pot să-şi povestească orice, căci au murit de mult… He, he, mai ales tu îmi pari un ins cu bot de câine care a murit de mult. Eu încă, încă parcă nu… Dar pe tine te urmăresc de la acel vis cum te stingi… ca o haită de lupi care piere într-un vis, ca o haită de câini care fuge după ei să-i ajungă, ştiind că nu le mai pot face nimic, şi nici mânca nici fărămituri şi oase lăsate de ei… Un vis care moare, Moise, care a murit, o lume care… Şi doar erai un dulău preţios, când te-au întrebat de la Turnuvechi dacă ştii că Gălătioan… Orice te-au întrebat, ai zis nu, nimic n-au scos de la tine, nici cu ameninţări, nici cu vorba bună, nimeni, niciodată, atât ai fost de… de ce? de nedecumpărat? de incompatibil? de neîncrezător în nimeni? în curse, în vorbe? Oare nu chiar Gălătioan îi pusese, de probă, să te-ntrebe? Erai un animal de soi, Gălătioan te ducea seara la plimbare de umăr, ca pe un copil, ca pe un adevărat prieten… da, prietenia e un sentiment sfânt, nu-ţi foloseşte la nimic, e gratuită, dovadă şi prietenia oamenilor de la oraş cu tot felul de căţeluşi., şi ăştia ce să le mai apere? Stau în case, în blocuri, nu tu hoţi să le fure porcii, nu tu lupi să le ia oile, nu tu vulpi… Vă plimbaţi în cămăşi, de umeri, singuri, prieteni, nu mai aveaţi nicio putere, Moise, ca doi morţi, vedeam cum mori în fiecare seară un pic, vesel, zâmbitor, şi cum moartea ta n-are nicio importanţă, doi morcovi nu face… Doamne, câinii la oraş mai pot folosi la ceva, ei pot fi nişte foarte buni câini poliţişti, mi-ai zis… Mda, mda, secase

sângele în tine, mureai văzând cu ochii şi nu conta, ba nu, ceva tot conta… moartea ta avea totuşi o nenorocită de valoare, ce se petrecea deodată cu a lui Gălătioan şi cu a unei lumi care crăpa şi se ducea pe Dunăre ca un vis de iarnă cu ger care-ngheaţă şi vinul în butoaie şi buţii şi pe care nu poţi să-l bei decât dacă-l tai cu securea şi nu te laşi până nu-l fierbi în căldare…" *ryrs* „Şi-n seara când ai venit, n-am închis uşa după tine şi ai băgat de seamă că nici la poarta de la stradă n-am tras zăvorul, întâi la poartă ai observat că n-am de gând să trag obloanele şi să sting luminile şi să mă predau, şi-ai avut o uşoară sclipire în ochi, de nesiguranţă, te temeai cumva şi de o cursă? Becul de pe scări a rămas aprins, putea să intre cine voia în grădina din faţa casei şi să fie văzut şi deci şi tu să fi văzut, ieşind. Trebuia să te decizi să rămâi până dimineaţa, ori să nu-ţi pese de te zărea cineva, ori să mă rogi să răsucesc comutatorul şi întunericul să înece uşa de la intrare, ori să ai curajul tu să-l răsuceşti… Nu l-ai avut, ai zâmbit, n-aveai nevoie de asemenea curaj, tot eram în mâinile tale, în casa mea, degeaba mă mai fandoseam cu nişte fleacuri… Te-am poftit înăuntru, perdelele erau trase, însă nici n-ar fi trebuit să fie, era camera dinspre curte, n-avea cine să ne vadă şi să ne audă. A fost un moment de linişte, nu-ţi găseai rostul, cuvintele, zâmbeai acum uşor stânjenit şi eu nu-ţi dădeam nicio mână de ajutor, eram curioasă ce-ai să faci’ cum ai să-ncepi să-ţi împlineşti gândul pentru care venisei, era vorba doar de a-l împlini, de câştigat nu mai aveai ce câştiga acum, totul se câştigase când îmi vorbisei de pe bicicletă… Te-am servit cu nişte ţuică, am adus şi vin, nu mai erai aşa de sigur ca atunci când trăia Calagherovici şi veneai pe la noi să mă-ntrebi de el, dorindu-mă ca un elev ce nu ştie să-şi stăpânească privirile şi şi le ţine aţintite mereu spre coapse şi spre locuri dorite, erai mai stingherit acum când totul era câştigat şi nimeni nu ne mai putea deranja… Am mers spre uşa de la ieşire şi-am tras yala: clac! Şi-am stins becul de pe scări, să par că m-am culcat şi nu mai am chef de musafiri întâmplători. Era încă un semn,

abandonul meu sigur, ce mai voiai, să-ţi şi vorbesc, să sting şi lumina în cameră, să aştern patul, să te prind de gât ca florăresele şi să mă aşez pe genunchii tăi? Tăceai lung. E drept, nu venisei să discuţi cu mine – nu mai era ce –, şi totuşi înţepenisei pe scaun... Ascultai ce e în dulap? Am deschis uşa dulapului şi-am căutat ceva, de fapt nimic, să vezi că nu e nimeni acolo... „Nu ţi-e cald? ct te-am întrebat şi mi-ai răspuns că nu şi astfel n-am mai avut cum să te invit să-ţi dai jos haina. Eşti un ins ciudat, când ai ce ţi-ai dorit, nu ştii ce să faci... Te-aş fi putut invita să pleci, să te enervezi şi să devii bărbat şi plin de tine, aş fi putut căsca, sau să mă uit la ceas... Nu conta, nu voiam să pleci, nici nu te-ai fi urnit de pe scaun şi-ai fi râs, aşa că am râs eu, am pus muzică la radio, am ciocnit cu tine, dar tu tot împiedicat ai rămas, suspicios, nu, mai degrabă neştiind ce să faci... Nu mai mi-era frică de tine, mă resemnasem şi iată că nu păreai atât de grozav când trebuia să treci la fapte ca atunci când te grozăveai cum ai să faci şi să dregi, erai mai curajos înainte... Şi totuşi, până la urmă... N-am să mai povestesc totul, nici nu contează, am să-ţi reamintesc doar clipa când stăteai întins pe pat în cămaşă, fără cravată, mototolit, transpirat... şi când s-au auzit bătăi în uşa de la stradă: cioc! cioc! N-ai vrut să crezi... Cioc! cioc! din nou: acum era sigur.

O vecină, un amant, o cursă? Privirile tale m-au întrebat despre toate astea, glumind sau mai de oţel – şi te-ai dus spre baie şi eu ţi-am spus: „Stai să văd cine este”. „Lilico, dormi?” s-a auzit la uşă. Era tata. „Nu, nu dorm”, am zis şi m-am dus să-i deschid. „Ce faci?” m-ai întrebat. „E tata, am zis, trebuie să-i deschid44. Te-ai îngrozit, nu voiai să te afle aici şi pe fereastră n-aveai cum să sări, îţi era şi ruşine, nu era nici demn să te ia vreun câine de pantaloni, să te-ascunzi sub pat era ridicol, în baie n-avea rost. Ai aranjat în grabă o pătură pe pat şi-ai încercat să-ţi pui cravata şi să-l înfrunţi pe bătrân, de era pus pe harţă, de eram vorbită cu el, să-ţi baţi joc de el că ne-am înţeles să-l prindem şi cine ştie ce să stoarcem de la tine... „Să intre44, ai zis furios şi

sigur, dar în acelaşi moment te-ai aşezat pe scaun fleşcăit şi ţi-ai aruncat cravata pe dunga patului: te-ai gândit: dacă nu era singur? Şi cu cine era şi cu câţi? Şi câţi mai rămâneau pe afară? Ai fi fost zdrobit, şi nu voiai... şi altă soluţie n-ai găsit decât să-ţi torni un pahar cu apă minerală şi să-l dai pe gât... Broboane de sudoare ţi-au ieşit în aceeaşi secundă pe frunte, ca şi cum apa n-ar fi luat-o în drumul ei spre stomac... şi-ai transpirat la subţiori şi-aveai o faţă palidă de mort de trei zile... „E tata44, ţi-am zis încurajator, dar tu nu mai credeai în mine şi tu, care n-ai crezut niciodată în nimic şi asta te-a salvat de-ai rămas mereu deasupra ca undelemnul, te-ai îngrozit că putusei să faci o prostie atât de neiertat şi să crezi în mine când am stins becul de pe scări şi-am închis uşa cu yala şi-am... Te-ai prăbuşit, aşteptând fără speranţă să se deschidă uşa şi să se-ntâmple orice catastrofă... A intrat tata cu o paporniţă în mână şi când te-a văzut a zis: „Bună seara, tovarăşe44. N-a mai intrat nimeni după el, însă afară, ţi-ai zis... Tata s-a îndreptat spre tine lăsând paporniţa la uşă şi aruncându-şi şi haina pe un scaun... „Dumneata eşti foarte bolnav44, a zis şi ţi-a pus mâna pe frunte. „Lilico, a strigat, adă nişte spirt să-l frecăm pe tovarăşul Moise...” Şi eu am adus din bucătărie o sticlă cu spirt şi când i l-am întins el te şi luase în braţe şi te pusese pe pat şi-ţi desfăcuse cămaşa... „E gripă, o fi gripă, a zis, adă şi usturoi, Lilico11... „A trecut dumnealui pe la mine să-i dau...44 „Adă usturoiul41, a zis tata şi-a început să te frece pe piept cu spirt. „Şi i s-a făcut rău44, am zis eu, curăţând nişte căţei de usturoi. „Cu gripele astea, a zis tata, te lovesc şi...44 Şi te-a întors cu faţa spre cearşaf şi a turnat spirt mult pe spatele tău şi... „Am fost la Turnuvechi să cumpăr nişte sodă pentru săpun, a zis tata, m-aşteaptă un camion din Pătârlagele în piaţă, vrei să-ţi aduc ceva de-acasă? 44 „Nişte mere44, i-am răspuns. „Bine, a zis el, eu plec, lasă-l pe tovarăşul Moise să se mai odihnească... sau să chem pe cineva de la spital? Nu, nu...41 „Nu, vin şi eu, mi-a trecut11, ai zis tu şi-aţi plecat împreună. Era chiar un tontălău, n-a priceput nimic,

te-ai întrebat, n-a mirosit nimic, n-a văzut cearşaful?... Sau e un şmecher la care-i convine, sau? Te-ai dus pe altă stradă, după ce v-aţi despărţit, până-n piaţă, să te convingi de era acolo un camion din Pătârlagele. Era. Deci fusese totul o întâmplare... Sau el aranjase şi cu camionul ca să pară totul o întâmplare? Dar de ce nu te-ai uitat la tine cum te lăsai frecat de el cu spirt pe ceafă şi pe spinare? El era caraghios, că nu pricepea că nu eşti bolnav, sau tu că ştiai că nu eşti şi te lăsai frecţionat ca un copilaş?... De te răţoiai la el, s-ar fi putut termina totul cu un cuţit în burta tovarăşului Moise, şi era tragic: dar când tata şi-a scos briceagul şi şi-a curăţat unghiile după ce te-a îmbrăcat la loc cu cămaşa, totul era ridicol... calea asta era mai sănătoasă, nu-i aşa? Ridicolul ăsta era în interesul tău, toată această umilire era un semn grozav al dragostei ce ţi-o purtai ca unui Dumnezeu, care trebuia să rămână oricum întreg... Cum ştiai tu, spre deosebire de Calagherovici, să te serveşti ca să cazi în picioare şi de-o suferinţă ce te încerca şi de-o ruşine... Câtă minciună era în tine care-mi vorbeai că omul trebuie să fie liber să facă ce vrea şi că Horia nu-şi respectase ţelul vieţii sale, libertatea, se luase după nişte haidamaci, şi zăpăciţi, şi reacţionari... Ideea de libertate cu care te băteai în piept îţi ţinea de cald şi te puteai folosi de ea ca să-l înfunzi şi să-l distrugi pe Horia şi să distrugi chiar ideea de libertate... Iar tu atunci ai mâncat trei căpăţâni de usturoi curăţate de tata cu mâna lui, după ee s-a spălat pe mâini de spirt şi şi-a scos de sub unghii negreaţa cu lama briceagului. Cu un căţel de usturoi te-a frecat şi pe frunte şi pe după urechi şi n-ai fi zis nimic de ţi-l băga în nară sau în altă parte, dacă ăsta era preţul, naivitatea lui, sau prostia lui, sau mica lui şmecherie... Nu-ţi păsa cum plăteai, să ieşi bine... Vezi, asta n-ar fi suportat Calagherovici, şi nici Horia. Bine, şi ce-au câştigat, îţi zici, doi metri de pământ şi liniştea de lângă cruce... şi Horia poate nici n-are cruce... S-au zbătut, au ţipat, s-au luptat, ei şi? şi ei nici n-au câştigat măcar o bătălie... şi au şi crezut, dinainte, că vor schimba marea cu sarea... Dar, iată, Moise, că dacă ei au pierdut

atunci, dacă bărbatul meu... să rămân doar la el, a fost sacrificat atunci, tot a folosit la ceva, peste ani îmi foloseşte mie, înţeleg... Nicio moarte nu-i de pomană şi dacă el n-a schimbat atunci lumea, lumea se schimbă acum... Dacă el ar fi fugit în străinătate sau ar fi făcut sau ar fi zis ea voi, era ca voi, se distrugea, se rata, era un găinaţ... Dar oare chiar aşa de simplu să fie totul? Cei care au murit nu s-au ratat şi ei, nu sunt şi ei decât pulbere şi vânt şi nişte nume pe o piatră în cimitir? Nu-i aşa, moartea e şi ea cu folosul ei, moartea doctorului Voicu nu-i o ratare a unui mare medic, deşi aşa ar părea să fie, muţenia lui Blagoe nu-i o sinucidere, e mai mult, un refuz de a nu-ţi cânta ţie în strună, deci până la urmă tot o moarte, ca şi beţia fără sfârşit a vioristului Băcăoanu Gheorghe... da, dar aceste morţi care n-au fost bune pentru ei au fost necesare şi pentru ei, că nu i-au transformat în ce nu voiau să fie şi nu trebuia şi au fost necesare şi bune pentru cei care-au venit după ei sau pentru cei care n-au înţeles ca ei, fiind de-o seamă cu ei, ce trebuiau să facă atunci... Din de a crescut obscur o conştiinţă... s-a ridicat ceva din aceste ratări, cum le zici, şi niciuna nu-i până la urmă o ratare şi nici moartea lui Horia nu e fără rost şi dintre cei cu care-ai fost tu într-o clasă, Horia a fost sacrificat în locul altora, sau pentru alţii, dat la o parte ca tu să poţi merge înainte şi să-i iei locul şi să profiţi de durerea nevestei lui şi a copiilor lui şi... Mâna ta l-a îngropat în pământ, şi eu trebuie acum peste ani să văd în bucuriile tale cât de mare a fost suferinţa lui... Tu ai ştiut însă foarte bine să treci peste frecţia cu spirt a tatei şi peste slujba ce ţi-a dat-o într-o vreme Gălătioan, să te ocupi de motele şi de turism şi de grădina zoologică pe care-ai construit-o la poalele muntelui Plopilor, unde-ai adus urşi, veveriţe şi lupi, corbi şi râşi, lebede şi vulpi... dar n-ai observat că aceste animale Gălătioan îţi spusese să le aduni nu pentru, sau nu numai pentru copii şi gură-cască, sau doar în al doilea rând pentru ei, şi în primul rând pentru el, din simpatia lui pentru animale şi din curiozitatea lui faţă de de: dar şi aici în al doilea rând era curiozitatea lui faţă de

de, în primul rând era curiozitatea lui faţă de animalul cel mai de preţ al acestei grădini zoologice şi pentru care se şi hotărâse s-o facă, să-l poată avea cât mai la-ndemână şi mai sub observaţie pe acest animal care erai tu... Şi nici această umilire nu te-a deranjat, era plătită şi nu se vedea şi poate nici nu era, îţi ziceai să-ţi vezi liniştit de viaţă, nicio moarte, nici boală nu te ameninţa... Pe când Horia... Da, tu trebuia să trăieşti, şi el, el a fost un fel de om de încercare de se poate ceva... nu, aşa cum sunt acei şoareci albi ai lui Nicanor: un cobai, un cobai, pentru viaţa altora şi a ta, Moise, un şoarece alb.”

Qţ „Tică Dunărinţu stă îndepărtat de noi, ca un

X I străin, deşi ne urmăreşte prin iscoadele lui şi prin neprietenii noştri şi prin toţi flăcăii care neavând ce spune despre ei îşi dau cu părerea despre alţii: şi astfel încearcă el să ne cunoască şi să-şi atingă scopul vieţii sale ştiut de toţi, neascuns nici de el: ce-a păţit Horia?... Tică a învăţat ce tu uiţi în fiecare zi şi-n fiecare clipă tot mai mult, că adevărul nu este unul singur, al meu sau al tău, sau al altora, el se află ca aerul peste tot şi de-aceea e greu de pus mâna pe el: şi ştiind Tică Dunărinţu că marginile acestui adevăr sunt greu de tras cu creta şi sunt chiar flotante, ca să zic aşa, azi mai în dreapta şi mâine mai în stânga, ştiind el asta, nici eu nu sunt prost să nu ştiu, – şi de nu ştiu să nu învăţ de la el dacă el nu se sfieşte şi şi spune deschis?... Şi el spune, ca să nu-l tragă cunoscuţii de mânecă şi să-l ia de neserios, că ştie ceva sigur şi nu întreprinde nimic. Poţi să iei şi ca o justificare a neputinţei lui de a mă pune pe mine în lanţ această constatare a sa despre adevăr, deşi eu zic că e bună, din moment ce şi mie-mi foloseşte, şi nu pentru a scăpa de urmărirea lui, ci de prostia ta: căci tu te vrei mai deşteaptă şi mai sfântă decât papa de la Roma şi uiţi cine-ai fost şi nu vrei să admiţi că în tot ce-am făcut eu au mai fost şi alţii amestecaţi şi zbieri ca o zăludă şi mă pisezi la cap de când a dispărut Anita să mă convingi că tot ce s-a petrecut cu ea nu este urmarea unor întâmplări ştiute sau care ne scapă, ci este urmarea firească a nevinovăţiei tale

şi a ticăloşiei mele, a îngerului din tine ce-a păcătuit o singură dată, când mi-a deschis într-o seară poarta, şi a veşnicei mele păcătoşenii... Şi greşeşti de mai multe ori, întâi, că astfel tu chiar regreţi c-a venit pe lume Anita, fiindcă de nu greşeai, ea nu se năştea. E un păcat, ar zice Anişoara, pe care-l faci chiar fără să judeci, el vine dintr-un gând ascuns al tău... Doi: uiţi că oamenii nu sunt exact ce fac din ei nişte împrejurări, ori sunt cel puţin ceva mai mult decât atât. Tu uiţi, şi uitând, ca să mă poţi învinui numai pe mine de moartea Anitei (că de la blestemele căzute pe capul meu i se trage ei moartea), mă scoţi basma curată... Dacă numai nişte împrejurări au făcut din mine o bestie pentru care suferi şi tu şi pentru care voi plăti şi eu şi tu şi toţi urmaşii urmaşilor mei, atunci eu sunt un nevinovat şi numai ticăloasa vreme şi numai nişte circumstanţe vinovate m-au făcut ce sunt... ori ai intrat pe drumurile Anişoarei Caramalis, că omul se naşte şi este nevinovat... nu, nici măcar pe-ale ei, atâta biblie a citit şi ea acuma ca să ştie că omul a fost izgonit din rai şi trebuie să plătească păcatul de-a-l fi înfruntat pe Dumnezeu... Cine să cred eu că eşti tu cea cu adevărat, furioasa de-acuma sau tăcuta şi blinda şi frumoasa femeie învelită în cojoc din sania ce ne-a rătăcit într-o iarnă prin pădurea de lângă Lăzăreni? Atunci nu erai furioasă, eu te-am făcut astfel şi nişte împrejurări cumplite? Poate, totul e posibil, zic eu, dar atunci dă-mi voie să cred că nu neapărat moartea Anitei te-a îndârjit împotriva mea, ci tu erai mai de mult pornită să mă umpli de zoaie, şi moartea fetei ţi-a dat prilejul, e drept, cam scump... Şi aici Tică e mai cinstit decât tine, el mă urmăreşte, ştiu, dar fără să mă muşte ca un câine la tot pasul (el poate vrea să-mi rupă beregata, deodată, când va fi sigur că a sosit momentul) şi fără să-mi ascundă ura lui rece, distantă, stăpânită... Tu m-ai strâns în braţe ca o târfă şi m-ai fi putut otrăvi de trei ori pe zi punându-mi în ciorbă sau în pâine şoricioaică... n-ai făcut-o, ai aşteptat să treacă timpul şi să-mbătrânim şi să se schimbe tinerii în vârstnici şi copiii în tineri, să se preschimbe lumea şi

preschimbându-se să nu-nşi mai aducă aminte de cine-ai fost tu şi cu cine-ai fost măritată întâi şi să nu te bănuiască nimeni când o să-mi înfigi noaptea în somn în gât un cuţitaş că din ură veche şi ascunsă e totul, nici să nu le treacă prin cap de ce tu poate în loc de cuţit o să iei din baie o lamă de bărbierit şi-o să-mi retezi când eu o să sforăi arterele şi venele de la gât... He, he, ce chestie, o să zică lumea, femeia n-a mai putut să doarmă cu el într-o cameră, îi omora nopţile cu horcăielile lui şi şi-a pierdut firea şi ca să-l facă să nu mai sforăie a luat lama din cutia lui de bărbierit şi hârşti! l-a lăsat fără beregată, să nu mai aibă aerul pe unde... O clipă de nebunie, într-o noapte, biata muiere! Doar aşa s-a-ntâmplat şi cu muierea lui Dionisie Mitricică! Hârşti! hârşti! cu briciul de bărbierit... Şi când ai şi un alt exemplu, ieşi mai uşor la liman, nu? Ei, n-o să mă-ncui noaptea singur într-o cameră, n-ai frică, n-ai tu, încă n-ai acest curaj, şi nici n-ai nevoie de asemenea curaj... Tu n-o să mă izbeşti în faţă, nici măcar dormind, nu, tu vrei să mă faci întâi de bâlciul târgului, şi-ai şi început-o, încet, întâi cu mine, la ciorbă, înainte de culcare, pe drum... încet încet, îţi faci curaj, un soi de curaj... Acum c-a murit Anita şi toţi au uitat, sau nici n-au ştiut de Calagherovici, mă poţi umple de bale... Dar ce urmăreşti tot nu înţeleg! Te pomeneşti că până la urmă în marea ta ură care văd c-a mocnit în tine ani de zile eşti în stare de orice tâmpenie, şi să spui că eu am dat foc bisericii lui Paisie, ori c-am omorât-o pe Anita... Nu contează pentru ce, să afle lumea singură de ce, să-şi dea cu presupusul, şi de-o să-şi dea, o să afle destule motive... Ce peşte gras pentru prostime: era un călugăr în pădurea Lăzărenilor care-şi făcuse din lemn o biserică nu prea mare, atât cât să încapă pe o căruţă lungită, o bisericuţă din bârne şi din scânduri, cu turn de lemn şi cu cruce în vârful turnului, pusă pe patru roate, ca o căruţă ce era în acelaşi timp şi ca un loc de închinare: şi se muta din loc în loc cu ea, spre satele din care-i veneau mai cu greu oameni la sărbători, punea doi cai la ea şi mergea prin pădure... şi uneori iarna de-o viscolea prea tare, o muta în

alt loc mai ferit, câteodată trăgând-o el, băgat în ham, cu fraţii lui, fiindcă tot acolo în pădure mai era o veche mănăstire de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, cu călugări... Dar el îşi făcuse o bisericuţă a lui, sau venise la mănăstire cu ea gata: şi Moise i-a dat foc, crezând că acel Paisie este Horia Dunărinţu... Ce peşte gras, ce indignare poţi stoarce din sufletele creştinilor! Şi cu cât de puţin efort, cu o biată minciună ce nu se poate controla şi care pusă pe seama unui monstru ca mine... ce sfântă eroină face din tine, Lilico! Doamne, câte o mai fi suferit şi muierea asta! Şi cu poveşti d-astea pentru ologi şi domnişoare bătrâne încerci tu ca o nevinovată să strici zidul de cetate în care zici că m-am închis eu ca să devin invulnerabil, cu disperare şi nu cu nevinovăţie încerci să zvârli în aer cochilia de beton şi aura de invincibilitate în care eu, viermele, m-am ascuns, strigi şi zgârâi şi încerci să faci pulbere...

şi nu precupeţeşti niciun efort şi nu-ţi pasă de-atâta risipă de energie, te zbaţi, asta e datoria ta, chiar dacă eşti sigură că n-ai să mişti din loc niciun fir de nisip... Eşti destul de deşteaptă: nu speri să mă învingi, nici Tică nu poate, dar tu e bine să te rupi de mine... cu Anita e un prilej minunat să te desparţi de mine... Deşi încă nu ştii precis ce-o să câştigi. Un alt bărbat, la anii tăi, dar, mă rog, s-a mai văzut... Sau ai mirosit că Tică sau altcineva, poate chiar ajutaţi de Gălătioan, o să mă dea gata şi n-ar fi bine să ajungi, nu, nu văduva unui ticălos, ci muierea care a ascuns o ticăloşie sau mai multe ca să trăiască bine... Ai şi mândrie, vrei s-ajungi la pensionare cu fruntea sus! Ai avut şi tu o credinţă şi-ai fost înşelată... Ce victimă, domnule, să-ţi dea lacrimile! Ai vrut să fi fericită! şi cine poate să te condamne că după ce n-a mai fost Calagherovici ţi-ai legat viaţa de mine, cine are îndrăzneală să judece o femeie care trecând peste durerile ei vrea să fie fericită, cine e lepra ce nu vrea să înţeleagă o aspiraţie atât de sfântă? O femeie îşi caută fericirea, ce mai mârâiţi? Bătându-se cu necazurile, suportând umilitoarele priviri ale ţaţelor ce-o pândeau din spatele ferestrelor închise, sinceră şi singură căutând... Şi

mlaştina în care intrase o trăgea la fund, acolo unde nici lumina şi nici aerul nu mai pătrund şi unde putrezesc toate rădăcinile şi devin neputincioase şi de unde rar mai tulbură suprafaţa mohorâtă a apei un gâlgâit stins, nişte bule de aer împuţit ieşit din ultima degradare a celui ajuns acolo, vultur împuşcat în văzduh, sau păianjen sau frunză, ultimul semn al materiei ce fusese pasăre sau altă vieţuitoare, iarbă ori grâu şi cu desăvârşire murise... Drăguţa de tine, ai vrut să fi fericită şi ai reuşit să te rupi la timp din această degradare de ape murdare şi stătute, dar fericirea la care ai ajuns şi excesul în care ţi-a plăcut să trăieşti în această fericire, care a fost numai a cărnii şi a nopţilor, te-a adus acum acolo de unde-ai plecat, la aceeaşi degradare şi la aceeaşi puturoasă şi neagră şi banală realitate. Spui că mi-ai deschis poarta şi te-ai lăsat în întuneric dusă spre acel culcuş care nu este cald oricât ar fi de cald afară sau înăuntru în cameră până nu se încing acele tainice resoarte ale vieţii ce nu ţin cont de întunericul lor de nepătruns cine este insul ce le aţâţă şi a cui este mâna ce trecând peste umeri şi piept şi şolduri le trezeşte din somnul lor sau din odihna lor fără vise, te-ai lăsat deci dusă lângă veioza stinsă în voia ultimei libertăţi ce-o mai aveai, aceea de a nu te rupe în întuneric de la ce nici sângele care e orb nu se rupe (când o forţă tainică a altui sânge, din trupul altuia, îl aprinde) şi nu poate să adoarmă, te-ai lăsat deci în voia acelei ultime libertăţi care nu era doar a voinţei tale, ci şi a sângelui tău, libertate ce era imposibil să ţi-o ia cineva dacă nici tu nu puteai să ţi-o iei şi să ţi-o refuzi câtă vreme erai vie şi nu voiai întinsă pe pat în întuneric (unde ajunsesei şi de unde nu mai puteai scăpa) să-ţi tai singură gâtul cu lama, sau cu o custură să tai gâtul ce se întindea peste al tău, te-ai lăsat deci în voia acestei supreme libertăţi ce nu putea să ţi-o ia nimeni decât de ţi-ar fi tăiat venele să ţi se scurgă pe podea gâlgâind tot sângele în care ea era ascunsă de la naşterea ta şi încă dinainte de asta, de când exista sângele primului moştenit fără nicio condiţie de-un şir neîntrerupt de vieţi, te-ai lăsat deci în voia acestei

moşteniri asupra căreia nicio putere n-avea niciun drept şi n-o putea jefui (decât de-o golea cu sânge cu tot în ţarină) şi n-o putea vedea, şi nu-i putea dicta nimic, şi n-o putea zări şi înţelege niciun trimis al puterii, chiar unul ca mine n-o putea clinti, şi rămânea pe veci inaccesibilă, da, da, de-o mie de ori da, şi recunoşti, şi aşa a şi fost, te-ai lăsat în voia acestei moşteniri care era ultima (şi prima) ta libertate, şi de care, culmea culmilor, te puteai bucura de ea în acea seară datorită mie şi moştenirii din sângele meu şi libertăţii ascunse în sângele meu, care nici ea nu ţinea cont de mine şi de ce făcusem, şi nici nu-i păsa de ce aveam să mai fac: asta înseamnă că în seara aceea şi-n acel întuneric ne-a unit nu o dragoste, care ne-a împins unul spre altul şi ne-a chemat de la mari depărtări unul spre celălalt, şi ea nici n-avea să ne ţină împreună până în această clipă, nu, ne-a împins în acelaşi pat şi ne-a lăsat în voia puterii oarbe din sângele nostru altceva, dorinţa obscură de a rămâne mereu cu lampa stinsă într-o noapte fără sfârşit, de a rămâne amândoi alături, neştiuţi de nimeni, doar cu acea bucurie ciudată că te simţi cu desăvârşire liber de orice, singur şi stăpân pe tine, dorinţă obscură care azi se dovedeşte că n-a fost dragoste, dacă mai era nevoie de o dovadă, nici vorbă de dragoste, nu, a fost atunci ce este şi azi, o disperare, un sentiment straniu care ne-a unit şi care ne-a ţinut la aceeaşi masă atâţia ani, mâncând pe din două pâinea şi sarea şi fasolea şi usturoiul, în doi mergând la film. Ca doi adolescenţi sau ca două jucării stricate, din romanţele cu multă ploaie, o disperare nu de unul singur, ci geamănă, în doi, egală: şi tu vrei acuma să te desparţi de mine şi nu găseşti alt mijloc decât de a mă umili şi scuipa, undeva tu zăreşti o mare victorie nu numai asupra mea, nu, ai nevoie de această înfrângere şi aruncare a mea la gunoi pentru o mare victorie a vieţii tale, prin care-ţi găseşti rostul şi prin care te răzbuni şi pe tot ce-ai suferit (şi să le dovedeşti şi altora şi şi ţie că n-ai făcut fără rost umbră pământului): dar care este această luminoasă victorie, eu n-o văd şi tu mi-o ascunzi, şi poate de-asta eu cred că tu te-

nşeli, Lilico, totul e o aparenţă, degeaba te duci ca fluturele spre lampă, nu e nicio victorie, e o iluzie, e o aparenţă a victoriei, ai îmbătrânit şi mai crezi în prostii, uită-l pe Calagherovici încă o dată şi las-o pe Anita, de-a murit, să-i fie ţărână uşoară, lasă basmele şi iluziile şi nu te lua după ce vezi, e o fata morgana, atâta ştiu şi proştii, că nu tot ce se vede şi este, şi nu tot ce zboară se mănâncă, nu e nimic din ce ţi se pare şi vezi şi crezi c-ai descoperit şi-ai cucerit, niciun muşuroi, nu o cetate, n-ai cucerit, ce vezi, ascultă-mă pe mine, nu e o victorie, e doar, scuză-mă că-ţi spun astfel, e doar deşertul, nisipul şi mlaştina care nici mlaştină nu mai este, a crăpat, e doar pustiul care înghite totul, drăguţo, uită-te în oglindă şi vezi ce pustii îţi sunt ochii şi cum ţi s-au dus anii şi cum înainte nu mai ai ce să aştepţi şi nu mai este altceva decât o victorie care o să te devore ca o căţea, o sete de victorie până la urmă, şi nu o victorie, o sete de cămilă cu două cocoaşe, într-un deşert, drăguţo, he, he, atâta tot, atâta tot, adică nu un nimic, mai puţin, un nimic e totuşi ceva sigur, ceva definitiv sigur, care-ţi ucide orice speranţă şi te pune cu picioarele pe pământ, pe când tu, tu visezi ca un general cai verzi…”

q „Calagherovici este nevinovat? În noaptea când ne-am rătăcit în pădurea luminată de lună el tăcea în sanie şi liniştea zăpezii părea că-i convine atât de tare încât îi era indiferent dacă ieşim la liman sau ba, ceea ce însemna că nu voia să ieşim şi nu spera c-o să putem scăpa: şi nepăsarea lui era un fel de a recunoaşte neputinţa noastră de a găsi drumul spre Câmpuleţ, sau înapoi spre Lăzăreni, sau spre Dunăre: şi îi plăcea că suntem sub stelele ce scăpărau nişte biete fiinţe ce nu-şi găseau calea pe care o doreau, noi, biete fiinţe, el nu, fiindcă el nu mai voia nimic, pe el îl încânta noaptea petrecută într-o sanie trasă de cai, el găsea o bucurie şi într-o bâjbâială, într-o rătăcire… Ne învârteam noi în cerc, sau într-un cerc, unde era marginea şi unde era mijlocul pădurii, inima pădurii, cum se zice, încotro trebuia s-o luăm ca să ne îndepărtăm de ceva şi să ne-apropiem de altceva? Habar n-aveam, peste tot neaua

era la fel de înaltă şi copacii la fel de goi de frunzele căzute în toamnă, nu vedeam decât cerul, nu vedeam decât în sus, acelaşi cer, aceleaşi stele; dar oricât ştiam unde e nordul şi încotro poate să fie Câmpuleţul şi Lăzărenii, ne trezeam după o vreme trecând prin acelaşi loc unde mai fusesem... Atunci am fi putut să ne oprim, eram departe de lume, puteam discuta ce nu voiam să ne spunem, era iarnă şi noapte şi linişte şi numai noi trei... Nici martori n-aveam, lumina lunii aibea pădurea ninsă, dizolva ca printr-un miracol întunericul şi era atâta puritate în aerul proaspăt încât am fi putut opri sania din mersul ei fără rost, ştiind că e fără rost, şi să spunem ce ţineam ascuns în noi, dar n-am oprit caii: acest drum fără rost era ca o mană cerească, ne salva, încurcătura ne venea în ajutor, ca să tăcem mai departe şi fiecare să rămână cu gândurile lui... Ce bine era că exista o problemă pe care n-o puteam rezolva, ce bine, doamne, că puteam amâna, că puteam scăpa de ce am fi vrut să ne spunem... Laşitatea aceasta măruntă ne-a unit, am dat vina pe cai, pe zăpada ce astupase drumurile şi-am fost bucuroşi că existau destui vinovaţi pentru că ne-am rătăcit, caii, noaptea, zăpada... Cine era Paisie, voiai tu să întrebi, cine era acest preot ce se ruga într-o căruţă în care-şi făcuse o casă, ce era de fapt o biserică, a cui era vocea ce-o mai auzeam sau credeam c-o mai auzim? Era Paisie omul care trăise ce tu refuzaseşi atât de mult timp să-ţi imaginezi că putuse fi pasibil, era omul acesta (pe care acum îl văzuseşi şi de care trebuia să ţii seama că există) Horia Dunărinţu, cel despre care n-ai vrut să accepţi nimic (ca să nu te simţi şi tu vinovat: căci e mai bine să nu ai noaptea coşmaruri, e mai bine să nu crezi şi să poţi visa frumos...), cine era?... Oamenii toţi fac cumva parte din viaţa noastră, voiai să spui, şi de ei mor sau nu, gândurile noastre despre ei şi despre ce-am făcut noi sau nu legat de ei rămân cât trăim... Anii nu contează, câţi trec de la un fapt la altul, de la o moarte la alta, anii se numără doar, dar ei nu potolesc şi nu sting ce gândim sau simţim, dovadă cumplita sete care-l arde pe Tică să descopere cine sunt eu

şi ce s-a-ntâmplat cu Horia, dovadă ura cu care tu mă pândeşti, cum şi recunoşti, din ziua când pe bicicletă eu te-am întrebat de pot să trec pe la tine... Dar ar trebui şi tu şi şi Tică să ştiţi că şi eu ştiu ce vreţi voi şi că în mine este o sete de a nu mă lăsa buşit şi de a nu mă lăsa judecat de adevărul care credeţi voi că este şi cu care mă puteţi înghesui şi doborî, având şi dreptul, de intru în limitele lui, în cercul acesta din care n-aş mai putea ieşi... nu, n-o să mă băgaţi în el, căci nimic nu-i aşa cum credeţi numai voi, căci şi voi până la urmă nu credeţi la fel... Ura voastră şi adevărul vostru n-o să mă schimbe cu nimic, fiindcă ce vă trece vouă prin cap nu modifică în mine nimic din ce ştiu eu şi voi n-aveţi de unde să ştiţi... Şi, după cum observi, nici pânda voastră de fiare, şi nici vorbele voastre pline de bale, da, da, de bale şi de ură, nu m-au zdrobit, iar de-o fi cândva să mă fac praf şi să cad din ce sunt, căderea asta a mea va veni din propria mea scârbă şi neîncredere şi spaimă – şi groapa care-o să mă astupe şi-o să mă înghită numai eu pot să mi-o sap, am atâta putere, drăguţo, nu m-ai cunoscut, degeaba am stat atâţia ani, at’âţia nenorociţi de ani împreună... Mai bine ai grijă de tine, ai căzut de pe prag şi te tot duci ca într-un vis când cazi într-un hău fără fund, cazi ca dintr-un cer într-un gol ce se cască mereu, şi mai adânc şi mai negru, ca o gaură de iad, ai grijă, ura asta a ta fără sfârşit, monotonă, sigură, te va omorî cu duhoarea ei ce în fiecare zi e aceeaşi, egală, plictisitoare, o să crapi de plictiseală, he, he, prăbuşindu-te ca într-un vis, fără să te mai poţi ţine de nimic... Calagherovici era inocent? De ce nu s-a dus să-l întrebe pe Paisie cine este? El voia doar pe mine să mă vadă îngălbenindu-mă de spaimă şi din cojocul lui să se bucure că eu ştiu că el ştie că mă are la mână... Dar să nu neglijăm contextul istoric, vorba lui, să ţinem seama de ce dorise Horia, revizuirea dosarelor celor închişi sau duşi pe nedrept în Bărăgan şi lăsarea în pace a oamenilor în adunări să vorbească aşa cum îi tăia capul şi nu după hârtii pe care unii analfabeţi n-aveau nici cum să le citească, dar să le mai înţeleagă... Era prea mult ce voia el?

Noi nu dorim să ne sinucidem, a zis Gălătioan, aşa ceva e imposibil (căci acest aşa ceva nu era doar o hârtie scrisă de unul şi citită de altul, ci era libertatea dată oamenilor de a spune ce gândesc, democraţia pentru care luptaseră în război şi li se promisese şi li se mai promitea chiar şi atunci când el le lua acest drept). Şi Horia voia acestea nu pentru boieri şi cerealişti şi proprietari de fabrici de sârmă sau de marmeladă, nu, ci pentru ţăranii din Pătârlagele, pentru navetişti şi pentru marinarii din sat care urcau şi coborau cu şlepurile pe Dunăre şi-şi lucrau şi pământul, pentru oamenii noi ai socialismului. Îngăduinţa asta o să ne mănânce capul, i-a zis Gălătioan. Şi Horia a zis că n-are nimic cu îngăduinţa foştilor burghezi din Turnuvechi şi Câmpuleţ care se certau la primărie ca hoţii de cai zicând că aşa e democraţia parlamentară, liberă, el e de-acord că trebuie terminată o asemenea... dar asta n-are de-a face cu ee se-ntâmpla în Pătârlagele... El voia adică o democraţie socialistă şi Gălătioan voia să distrugă orice fel de democraţie... Trebuie să recunoşti şi tu că Horia nu putea să renunţe la felul său de a fi şi să ajungă după ce vremurile se mai liniştiseră un popă care se ruga şi noaptea la sfinţi... înseamnă că nici Calagherovici nu l-a cunoscut cu adevărat. Gălătioan voia o revoluţie care să schimbe totul pe pământ imediat, şi Horia voia acelaşi lucru, însă el nu voia să fie sânge şi lacrimi, trebuia să fie o frână care să protejeze acest mers şi să ferească acest mers de cruzime şi de nebunia lui... Nu l-a cunoscut oare Calagherovici destul de bine pe Horia? Doar eram împreună când Dunărinţu i-a zis lui Gălătioan, dar de fapt mie, ca s-audă şi Gălătioan, că nimeni niciodată nu s-a luptat decât pentru progres şi înţelegere între oameni şi nu pentru intoleranţă şi triumful fanatismului... A zis: „Moise, de noi nu avem grijă de soarta celor duşi noaptea din Pătârlagele fără vină, noi nu putem vindeca Pătârlagele de mizerie şi de urât şi atunci binele care zicem noi că li-l aducem este mai rău decât mizeria şi untul pe care zicem că le vindecăm eu acest leac, este mai rău şi mai periculos fiindcă nu ţine cont

de ei şi-i duce în altă parte, şi e mai rău fiindcă nu le dă dreptul să spună cine sunt şi fiindcă astfel se suprimă nu democraţia socialistă, ci democraţia însăşi, nu mai rămâne nici urmă din ea, de orice fel ar fi fost ea…” Calagherovici a auzit aceste cuvinte şi el ştia că Gălătioan nu poate ierta să nu-i repete cineva ce spune el, dar să audă asemenea cuvinte!… Şi a tăcut Calagherovici, ca în noaptea cu lună când în sanie stătea învelit în cojoc, nepăsător, dar eu cred că convins că aşa era bine: Gălătioan avea să-i plătească lui Horia cu vârf şi îndesat, avea să iasă cu burţi spintecate, he, he… he, he, râdea el în el, în nepăsarea lui: de ei se distrugeau unul pe altul, era foarte bine, foarte bine… N-a recunoscut apoi chiar Calagherovici că scopul vieţii lui a fost să distrugă mişcarea comunistă? Şi că, dezertând din armată şi voind să aibă pentru pipiţele de la bordelurile din Turnuvechi bani, a semnat, fiind prins… a semnat să fie agent al siguranţei, primea un salar bunicel, avea de băut şi de jucat nopţi la rând pocher… Şi Grecu, fost căpitan sau colonel de siguranţă, când a fost întrebat de-l cunoaşte, a răspuns că da… El, Grecu, a fost special tri mis în Franţa şi în Germania să se pregătească, zicea el, pentru lupta anticomunistă. „Dar, domnilor, a mai zis, vreau să vă mărturisesc ceva: am fost foarte bine pregătit, însă fiecare întâlnire cu Calagherovici a fost pentru mine un prilej grozav de a învăţa cum trebuie dusă această luptă, o academie…” Cine-a uitat vorba lui Grecu, nimeni… he, he, domniţă dragă, Calagherovici era o academie… Şi-l crezi nevinovat, un Cristos… El nu era doar (ca agent de siguranţă băgat în partid încă înainte de război) împotriva lui Horia (sau a lui Gălătioan, a tuturor celor ce voiau altceva decât el), contra lui Horia, ce nu voia să creadă că idealul pentru care din şcoală se bătuse poate să ajungă la nişte noi stăpâni (mai cruzi şi mai nepăsători decât cei vechi, boiernaşii, înfofoliţi în blănuri şi aşteptând de Anul nou şi de Crăciun copiii cu steaua şi vicleimul, sau în colindat, să fie generoşi, să le dea colaci şi bomboane) contra lui Francisc, care se născuse într-o casă de târfe la

Deva, dar nu voise să se lase niciodată tras de limbă de el, nici când îl chema să-i facă cinste cu o bere, el era contra tuturor, mari şi mici: şi nu-i plăcea decât să aibă parale şi să intre noaptea în bordeluri, acolo de unde nu se putea naşte un copil (decât din greşeală, ca Francisc, ce era fiul de fapt nu al unei târfe, ci al unei patroane de târfe), unde exista doar plăcere, fără nicio urmare, fără să se nască o nouă viaţă... fără să ai apoi vreo responsabilitate... Şi-l luase într-o zi de 3 martie pe Francisc la o circiumă şi-l servise cu coniac şi fripturi şi vin, şi când îl întrebase circarul de ce face cinste el răspunsese că nu face cinste, da o masăr în amintirea a ceva... Şi ce era acest ceva? Nu ghiceşti, îţi spun eu, zisese el, astăzi se împlineşte un an de când s-au închis bordelurile... Şi în fiecare an el dădea cuiva o masă, poate ca un parastas, nu ca o victorie, sau cu humor, cum voia să se-nţeleagă... Era o dată însemnată pentru el, care-l durea. Calagherovici era el un nevinovat dacă turna încă de tânăr la siguranţă pe toată lumea, urându-i pe toţi, şi mai mult decât pe ei, urând chiar viaţa însăşi... Şi cum să-l intereseze pe el cine era cu adevărat Paisie dacă nu-l iubise pe Horia, şi ce spunea Horia şi ce voia el, Horia, ca omul să se respecte pe sine şi să-i respecte şi pe alţii şi din acest respect şi din acest refuz de a-i lovi pe alţii şi a-i umili să-ţi câştigi o autonomie, un fel de libertate de a fi tu şi de a spune cine eşti şi de a iubi tot ce trăieşte, viaţa însăşi... Şi după ce inşi ca Horia au ajuns la putere, chiar de mai târziu cu unii s-a petrecut ce se spune, Calagherovici n-a mai avut la cine turna, trebuia fără organe de siguranţă să se lupte, făcând pe mielul, pe revoluţionarul, pe dreptul, cum era cazul, – şi nu se mai simţea în apele lui, era ca peştele pe uscat, zbătându-se fără speranţă, dar fără să poată crăpa, urând sângele din el care nu se sleia şi inima care-i bătea împotriva lui, egală, la nesfârşit, plină de acea dorinţă obscură şi necontrolată de nimeni şi nici de el de a trăi, de încăpăţânarea vieţii de a nu muri... De-aici venea nesomnul lui, sau urletele lui, sau căderile lui într-o muţenie ca aceea din noaptea de iarnă

petrecută alături în pădurea Lăzărenilor, din neputinţa şi ura împotriva nu doar a vieţii, ci a vieţii lui însuşi, şi a paşilor lui, şi a auzului său care nu putea să n-audă bunăoară în acea seară vocea lui Paisie, şi a privirilor lui care mai apoi n-au putut să nu-l vadă pe Francisc în circiuma unde se dusese cu tine, fără să-ţi spună că sărbătorea sau dădea cu praznic, fiind ziua de 3 martie când se-mplineau nu ştiu câţi ani de la închiderea bordelurilor… Toate astea ţi le-am spus nu pentru inocenţa lui, în care crezi, ci ca să-ţi reamintesc că la circiumă, în acea zi de 3 martie, el a schimbat nişte vorbe cu Francisc despre Cristos, nu înjurându-se… ci zicând, Francisc, că Isus nu poartă vina inchiziţiei, aşa citise el, Isus nu, dar biserica da, – însă biserica aici e cinstită, recunoaşte că i-a izbit de pereţi şi i-a ars pe rug pe eretici, biserica recunoaşte aceste crime pe care le consideră datorii, ea are această putere de a nu retracta nişte dogme şi de a nu se preface că nu ştie ce s-a-ntâmplat: şi nu se preface, ca să nu se mai întâmple! … Tu n-ai înţeles ce-i apucase de vorbeau în circiumă şi în gura mare de religie, nu era cazul… Mai era cu voi la masă Anişoara Caramalis, care a zis că religia este opiul popoarelor şi cu asta basta! Vreau să-ţi aminteşti de acea zi fiindcă ea arată că Francisc s-a cunoscut bine cu Calagherovici şi că între ei se petrecuse ceva, nu ştiu precis ce, oricum ceva destul de jignitor şi de compromiţător pentru Francisc, şi de neiertat, dacă, după atâţia ani, Francisc, crezând în sinea lui că nu putea să fie decât copilul lui Calagherovici fata pe care ai adus-o tu pe lume nici la un an de la acea zi de 3 martie, căci nici Calagherovici nu se sfârşise atunci imediat… el deci crezând asta, Francisc, oare n-a vrut să se răzbune pe Calagherovici, lăsând-o pe Anita să crească atât cât trebuia ca lumea să uite cearta sau ce-o fi fost între el şi Calagherovici, şi să nu-l bănuiască deloc pe el… Dacă numai bordelul avea o valoare, şi viaţa niciuna, nu era cazul ca din omul ce spunea această enormitate să nu rămână nicio spiţă vie, ca să i se împlinească această sumbră şi

caraghioasă credinţă?”

Q „Da, eram într-o circiumă, cum îi zici, un res-

QJ taurant nenorocit de la marginea Câmpuleţului, unde se găsea întotdeauna un grătar de porc şi o sticlă cu vin bun şi unde doar mai apoi am aflat, atunci nu mă interesa, că se găseau numai pentru câţiva inşi. Era şi o cameră separată, unde se intra prin spatele clădirii, pe lângă bucătărie, aşa ca inşii aflaţi în sala de la stradă să nu te observe şi să nu ştie că eşti acolo şi să nu te audă ce vorbeşti. E drept, eram şi cu Anişoara Caramalis când a intrat pe uşă Francisc. Calagherovici l-a poftit la masa noastră şi el ne-a povestit că tocmai sosise de la Bistriţa, unde fusese după un pui de urs pentru circ. Mersese într-o comună în munte, Budac, era acolo un paznic de vânătoare, cunoscut vechi, care-i mai vânduse şi altă dată pui de urşi. S-au dus la cabana de vânătoare, zăpada lucea pe coamele despădurite ale munţilor, ţapinarii cu glasurile lor, nevăzuţi, făceau să răsune pădurea... N-au înţeles despre ce era vorba, cântau când munceau? „Nu, a zis el, când împing un trunchi de brad cu ţapinele, când îl duc spre locul de unde o să-l tragă afară din munte caii, unul dintre ei da comanda, un fel de ăăit pe diverse tonuri, cum să vă spun... Ei, nu, trebuie să vezi munca asta a oamenilor, uite că noi n-o cunoaştem şi ne mirăni. —..

— Nu e cin tec, sau e un fel de cântec ciudat, e o muncă grea, să ştiţi...” „Bine, bine, am înţeles aluzia, s-a bosumflat Anişoara, dar pentru fiecare muncă există oameni care s-o facă, eu nu pot fi şi-ai’ci şi-acolo, şi nici tu ziua la ţapină şi seara la circ”. „Domnişoară. „Hai, ce, aveţi chef de ceartă? a râs Calagherovici. Cum îi cu puiul de urs?” „La cabană, ne-am dus într-o verandă, la etaj, să bem o pălincă, era cald, soarele bătea prin ferestre ca într-o seră şi muştele se zbăteau între geamuri şi perdele albe de tifon, ieşeau din lemnele în care dormiseră peste iarnă, zăpăcite de soare, bâzâind... şi acolo, pe verandă, privindu-le, am înţeles că venise primăvara. Zăpadă era pe munţi, în părţile din dos, nu dinspre soare, şi muştele...” „Dă-le dracului de muşte, a

zis Anişoara, ce-i cu ursul?” „Acolo e o zonă foarte interesantă, plină de urşi, trăiesc cei mai mulţi urşi din ţară şi poate din lume, pe un teren nu prea mare... Şi dincolo, spre Moldova, tot în Călimani, nu sunt atâţia urşi, de ce? Pentru că, mi-a spus şi mie pădurarul, ei, moldovenii nu lasă până spre primăvară fânul pe câmp, adică nu pe câmp, propriu-zis, nu-i câmpie acolo, nu-l lasă în clăi pe locurile de unde l-au cosit... Dar nu asta e important. În partea dinspre Bistriţa sunt mulţi meri şi peri şi urşii vara vin până în livezi şi mănâneă noaptea ca porcii mere până se satură... Şi numai de foc se sperie şi de puşcă, însă nu poţi păzi toţi merii şi atunci mai bine nu-i mai păzeşti şi-i laşi pe urşi să se sature... Şi se duc la mărul cel mai copt, cel cu merele cele mai dulci, îmi spunea pădurarul. Uneori se urcă în meri, uneori fac prăpăd, rup toate crengile ca să se sature de mere... Dar nici asta nu e important. Acolo sunt saşi mulţi prin sate şi ei au obiceiul când pleacă în munţi să altoiască tot ce găsesc în cale de altoit, merg cu briceagul în buzunar şi cu crengi de măr şi păr în mâini... Şi toţi perii pădureţi sunt altoiţi... Şi urşii mănâncă până toamna târziu poame, întâi pe cele care se, coc întâi, apoi...” „Ai un dar de-a ne duce cu vorba...” „Stimată domnişoară, eu îmi plătesc friptura şi vinul şi povestesc cum ştiu, cine nu vrea să m-asculte, n-are decât”. „Cu poveşti de-astea lungi stai pe la mesele oamenilor...” „Pardon, m-aţi chemat.” „Hai, nu vă certaţi, eu te-am chemat.” „Mă jigneşte domnişoara.. „N-ai de gând să şi plingi?” „Nu pot, din atâta, deşi mi-ar prinde bine, lacrimile, zic medicii, joacă un rol important, înţelegeţi, joacă un rol foarte important în eliberarea, în spălarea, sau cum să-i zic... când creierul e supus unei tensiuni nervoase, de plângi, această tensiune se reduce... Dumneata, domnişoară, n-ai plâns niciodată... n-ai motive, eşti plină de optimism”. „Vezi să nu te fac să plângi, he, he...44 „Depinde cu ce fel de lacrimi, domnişoară.44 „Ce-i cu ursuleţul?” am întrebat eu ca să opresc cearta ce ameninţa să izbucnească din clipă în clipă. Norocul însă a venit odată cu Ion Logofet: poetul a intrat pe uşă înfăşurat

la gât într-un fular uriaş de lână roşie şi cum ne-a văzut a zis: „Tovarăşi şi tovarăşe, am onoarea să vă salut şi să vă spun că vin din Pătârlagele, unde trebuia să ţin o conferinţă despre lirica tânără, şi n-am ţinut-o (i-am spus şi tovarăşului Gălătioan, am trecut înainte şi pe la el, aşa că nu e o bârfă, e adevărul) din cauza lui Horia Dunărinţu, care... trebuie să fac o paranteză, sinceră: am întârziat aproape o oră din cauza unei pene de maşină, hârtoape, chestii... şi dumnealui a dat drumul la elevi şi la adulţi şi când eu am intrat în sală şi-am zis să-i cheme înapoi, el n-a vrut, că nu poate... l-am spus: partidul poate totul, de ce nu poţi şi dumneata? Şi el a zis să nu amestec partidul aici, că e... Ce e, domnule, ce e? Demagogie, a râs el. Auziţi: eu fac nişte kilometri cu maşina, şi el râde şi mă întreabă de ce n-am dat telefon... De unde, din câmp? Bat satele şi citesc poezii şi ţin conferinţe, şi alţii îşi trec în rapoarte activitatea mea şi se laudă cu ea, ca şi cum ar fi a lor, trăiesc din munca mea, şi mă mai şi insultă când se sparge un cauciuc şi nu sosesc la timp... îmi spune că m-am şi pilit, dar am băut din vinul lui? Am tras în maşină o duşcă împreună cu şoferul, să nu îngheţăm, cât a lipit camera. Toţi idioţii îţi fac morală, domnule, nu te poţi mişca de atâta belşug de puritate! Cum i-am spus c-o să aduc chestiunea la cunoşitinţa partidului, cum pac! m-a lovit în moalele capului cu alcoolismul, să mă sperie, să mă aducă la nivelul său de tâmpit.” „Horia nu e alcoolic44, a zis Calagherovici. „Dar eu sunt? Bun, am băut o gură de vin, eram şi nemâncat... şi sunt beţivan? E tâmpit, domnule, nu e alcoolic, i-am raportat şi tovarăşului Gălătioan.44 „Foarte bine44, a zis Francisc. „De ce e foarte bine? 44 a tresărit Logofet, neînţelegând de ce era foarte bine, când poate şi el se îndoia de asta. „E foarte bine, fiindcă aşa Horia Dunărinţu n-o să mai aibă spor de-o să vrea să spună şi el ce-a fost... o să fie al doilea... Dumneata n-ai ascuns adevărul, l-ai raportat.44 „Dumneata îţi baţi joc de mine? 44 „Doamne fereşte, cum aş îndrăzni?” „Şi ce-ai fi vrut să fac, să tac?” „Nu, să plângi.44 „De ce să plâng? 4’ n-a înţeles Logofet. „E

bine să plângem la o mare supărare, sau la o mare durere, ca să micşorăm tensiunea din circuitul cerebral44… „Scuză-mă, domnule, de băşcălia asta.44 „Nu e nicio băşcălie, creierul trebuie lăsat să funcţioneze fără presiune…44 Şi Francisc a continuat calm, ca un dascăl, nu ca un medic, să-i arate cum laorimile sunt de două feluri, unele mai sărate, cele normale adică, provocate de vânt, să zicem, şi altele mai puţin sărate… „Astea sunt lacrimi psihice, tovarăşe Logofet, au doar 0,5 la mie clorură de calciu, spun medicii, ceea ce înseamnă că e vorba de un simplu lichid din sângele venos secretat din ordinul creierului…44 „He, he, bravo, m-am prins, scuză-mă că n-am avut humor, a râs Logofet, şi dă-mi voie să te sărut, e unu la zero pentru dumneata11… Şi l-a ţocăit de două ori pe obraz. Pe uşă a intrat Brânzaş, cu nelipsita lui sacoşă în mână, şi o duduie blondă… ’, Mă iertaţi, a zis Logofet, aveam o întâlnire cu… nu ştiam că sunteţi aici, dacă v-am deranjat cu lipsa mea de humor, nu doar cu prezenţa, vina e a mea, m-am înfuriat pentru un tâmpit… Intr-adevăr, nu merita, mi-am dat seama de-abia după ce v-am auzit… da, chestia cu lacrimile e grozavă… Ce să faci, mediocritatea pândeşte la tot pasul şi de n-ai humor destul te afunzi în ea şi ea e dulce… n-o mai simţi, te complaci în ea, e şi rentabilă, he, he, s-o ia dracu! Trebuia să-l las în plata domnului pe învăţător, sau… sau să plâng, hi, hi, să mă eliberez şi apoi să pot scoate căpăţâna din zoaia asta ee te ţine, mediocritatea altora şi a ta, de nu te rupi la timp…Îl „Hai, i-a zis Brânzaş, poate tovarăşii au alte treburi.Îl „La revedere şi vă salut44, a zis el umil şi a plecat în urma blondei şi a lui Brânzaş, care ne făcea cu ochiul de la spatele lui Logofet, adică să nu-l luăm în serios, e pilit şi-l aşteaptă blonda, care era o cântăreaţă de muzică populară din Turnuvechi. „Logofet nu te cunoaşte, i-a zis Calagherovici lui Francisc, crede că eşti cineva de la centru, se vede că nu umblă pe la circ… Ţi-a l’ăcut pe voie, cu lacrimile, dar să fi sigur că a acceptat povestea ta numai ca să te poată înjura în gând, nu-i idiot să creadă ce nu vrea, chiar de-i adevărat ce aude…” „E un

tip umflat de credinţă (în bani) şi de eroism, l-am auzit recitind poezia „Sondele patriei „la ziua pompierilor... Acum e fericit, şi-a făcut datoria: l-a turnat pe Horia Dunărinţu la mai mulţi şi poate liniştit să se ducă acasă la Brânzaş şi să facă dragoste cu blonda, cu muza cântăreaţă de muzică populară... Brânzaş îi dă camera, i-o dă oricui, e băiat bun... Ce minunat e să torni pe cineva şi pe urmă să aşterni pe hârtie o poezie luminoasă despre grînele patriei recoltate cu combine şi să te culci cu o junǎ blondă... Asta înseamnă o mare încredere în cuvinte, de răscolesc sufletele, de ucid duşmanii, de condamnă tot ce e putred... Iată un ins fericit, Logofet! Se simte cu adevărat un om! Am mai auzit de la Brânzaş că nu demult l-a spus tovarăşului Gălătioan pe Ismail Bogdaproste, turcul care vindea bragă... că vrea să plece în Turcia să vândă bragă. Şi a doua zi l-au luat băieţii pe turc la întrebări: cum de vrea să fugă din ţară?” „Dar ce-i cu puiul de urs? a întrebat Anişoara Caramalis. Pe Logofet îl cunoaştem, e simpatic, mai trăncăneşte el, mai trage un gât de băutură, rar, că-l doare ficatul, nu-i un sfânt, însă nici...” „Dar eu îl laud, a zis Francisc, e un om dintr-o bucată, chit că-i plac cântăreţele de muzică populară, are o mare calitate, crede în cuvinte, cum eu cred în animale, el scrie şi vorbeşte exact ce crede fiindcă se simte într-o lume unde cuvintele lui trăiesc cu adevărat, răscolesc sufletele, condamnă putregaiul...” „Dar ai spus că toarnă. „M-am exprimat greşit.” „Turcul Ismail Bogdaproste făcea speculă cu cafea...” „N-am ştiut”, a zis Francisc. „N-o să mă iei şi pe mine de proastă, ca pe Logofet.” „Vai de mine! Chiar de mi-ar fi permis, aş spune că-mi plăceţi foarte mult... Domnişoară, s-a ridicat el în picioare, îmi permiteţi să închin acest pahar în sănătatea celor care se iubesc?... Dumnealor se iubesc... Dar şi eu, de-aş găsi o înţelegere...” „Lasă, lasă, a zis ea, să nu întinzi coarda, te-ai îmbătat.” „Vă iubesc, domnişoară.” „Eşti neserios, zău...” „Vă iubesc”, a zis Francisc şi i-au dat şi două lacrimi şi într-adevăr era greu de spus de se-ndrăgostise de Anişoara, ori îşi bătea joc de ea. „Minţi, ca să te iert pentru ce-ai zis

despre Logofet.” „Dar l-am lăudat, bată-l norocul…” „Eşti şi laş…” „Dacă vă spun că vă cer în această clipă mâna, sunt laş?…” „Te-ai îmbătat, a chicotit Anişoara. Ce-i cu puiul de urs?” „Adică: plimbă ursu! Am înţeles! Bine, l-am cumpărat ca să-l dresez…” „Asta-i tot?” „Da.” „Credeam că s-a-ntâmplat cine ştie ce minune.” „Păi chiar că s-a-ntâmplat, întâi pentru el…” „Şi cum faci?” „Simplu, ca şi până acum, exact ca ursarii… Am început să nu-i mai dau mâncare câtă-i trebuie, urşii trebuie flămânziţi, să n-aibă putere. Şi-l pun cu labele pe plită încinsă, ori pe-o vatră de unde-am dat la o parte jarul: şi el sare în sus, să nu-l frigă la tălpi, şi eu cânt şi bat dintr-o tobă, ca toţi ursarii. Joacă bine, măi Martine, he, he, simplu… Joacă băiatul, că-l frige la tălpi, de durere, şi de spaima durerii. Aşa se-mblânzesc urşii… şi mai ales, ce e mai puţin cunoscut, însetându-i, aproape deloc nedându-le apă să bea, să crape de sete, să se moleşească, să te-asculte, pentru o gură de apă să facă orice… omorându-i cu setea, să ajungă blegi, neputincioşi, ascultători ca nişte căţeluşi… E bine şi noaptea să nu-i laşi să doarmă, să-i trezeşti din somn de-i doboară oboseala, să-i pui să se plimbe prin cuşcă până totul le este atât de indiferent încât nu le mai pasă nici de-i calcă un tractor… Să-l flămânzeşti şi să nu-i dai apă până se topeşte pe picioare, şi să nu-l laşi să aţipească, asta e şi contribuţia mea, până vede că eşti mai tare ca el şi că trebuie să facă ce-i zici tu dacă mai vrea, în instinctul lui dacă mai vrea să mai trăiască, până acolo să-l duci, până dincolo de ce poate mintea lui judeca… Aşa se…” „Şi nu ţi-e milă de bietul pui de urs?” „Cui îi este milă nu se face dresor, domnişoară, şi-apoi mai e ceva, eu îi fac un bine, îl scap de pădure şi de gerurile iernilor, îi asigur o hrană regulată, îl fac fericit, s-ar putea spune, nu? Dumneata ai altă părere, domnişoară? Ce e păcătos în dorinţa asta a mea de a transforma viaţa urşilor din pădurile Bistriţei în altceva? E o pasiune care nu trece cu ti nereţea, uite că nu mai sunt chiar aşa de tânăr, şi chiar de mi-ar trece mie, s-ar găsi alţii să aducă urşi la circ pentru ca să-i facă pe copii să râdă, trăim într-o lume

civilizată, domnişoară, nu mai lăcrimăm pentru un ursuleţ... Mai bine să fie împuşcat de-un vânător oarecare, prins ca un hoţ la mere, sau de un neamţ, să-i ducă blana în cine ştie ce berărie şi să i-o pună pe perete, ca un trofeu, cu gura căscată?... Îi schimb viaţa, fac şi eu acest efort pe care alţii îl fac altfel, schimb şi eu ceva pe lumea asta... Şi noi ne schimbăm, urşii ce cusur ar avea, nu l-aţi văzut pe Logofet cum s-a schimbat când a vorbit de Horia, sau când a intrat cântăreaţa pe uşă, şi doar nu l-a obligat nimeni să se-nfierbânte... Domnişoară, mă scuzaţi, vă dau un sfat: să nu vă mai fie milă de urşi, zău, asta şi-aşa nu le schimbă cu nimic soarta, zău. Lumea trebuie schimbată, asta e şi credinţa dumitale, dar ce faci dumneata pentru asta? Când eu îţi declar dragoste, spui că sunt beat. Aşa o să rămâi o mie de ani pură, mă rog, o să rămâi în limitele condiţiei dumitale de om şi n-o să treci dincolo de aceste limite şi n-o să treci fiindcă nici n-o să-ncerci să treci de de şi să le depăşeşti şi să trăieşti cu adevărat..." „Eu nu trăiesc cu adevărat?" „Numai cine iubeşte găseşte acel foc, domnişoară (pe care Logofet îl găseşte în aceste clipe cu blonda lui), care arde orice limite şi ne face să trăim cu adevărat, altfel, numai cine iubeşte, domnişoară..." „Şi ce vrei, să mă mărit cu tine ca să ajung şi eu fericită ca o ursoaică, he, he, vrei să ne căsătorim?" „Vai de mine, ar fi o mare greşeală. Căsătoria în general, după cum ştim cu toţii, sper, are darul de a rezolva nişte probleme dintre un bărbat şi o femeie pe care, probleme, de n-ar fi căsătoriţi, nu le-ar avea." „Mă faci să râd." „Râdeţi, domnişoară, râsul întinereşte şi linişteşte nervii." „Deci nu vrei să faci eu mine nuntă, doar să..." „Doar să, da," a zis Francisc şi ea a râs cu atâta poftă încât a început să strănute de atâta voie bună. „Strănutaţi, domnişoară, cine strănută măcar o dată pe zi nu moare de infarct, strănutaţi!" Şi toţi am râs cu hohote, a fost o seară minunată: şi mi-am amintit de ea în ziua când Anişoara a zis: „N-am ştiut ce fel de om a fost Calagherovici decât în ziua când l-am auzit râzând într-o circiumă cu un bandit ca Francisc." q A *S*ingurul tău duşman adevărat, de

care îţi este şi teamă, nu e Tică, de el te poţi feri şi el nu te cunoaşte nici cât te ştiu eu, nu e nici Sevastiţa, şi doar ea citeşte în tine ca în palmă, nici eu, muiere proastă şi slabă şi foarte rea uneori ca să mai pot să-ţi şi plătesc ce şi aştepţi c-aş putea să-ţi plătesc, nu e alt om adevăratul tău duşman, şi nu e altcineva decât chiar tu însuţi, conştiinţa ta: şi de ea, îmbătrânind, nu mai ai cum să te ascunzi, oricât dai vina pe alţii: aşa că ai şi ce urî de-acum, pe acest duşman ce se trezeşte dimineaţa odată cu tine şi se uită în oglindă la tine odată cu tine şi mănâncă ouă fierte şi ceai cu gura ta, pe care-l hrăneşti ca să-ţi mănânce capul până la urmă... Şi asta ar fi singura ta salvare, în faţa lui să recunoşti ce altfel tăgăduieşti. M-am întrebat când Francisc a povestit cum a început să dreseze puiul de urs dacă în viitor oamenii vor mai avea nevoie de animale, de lupi pentru vânat, de iepuri, de cai, de pisici, de animalele din curtea lui, ale lui, şi de cele din pădure, o să-i mai trebuiască la ceva când fiecare va avea automobilul său, avionul, farfuria lui zburătoare? Sau o să rămână numai în grădini zoologice oile şi câinii, caii, pentru copii, ca elefanţii şi tigrii? Unele legende spun că albinele vin de pe alte planete, despre oi ce legende o să se mai ivească, despre oile noastre şi despre oile domnului, care suntem cu toţii, ce-o să se spună?... Francisc a zis că urşii nu se dresează în turmă, fiecare este o persoană cu individualitatea sa şi cere o îngrijire individuală, mai uşor îi poţi împuşca pe toţi la o vânătoare decât pe toţi şi deodată să-i faci să ţopăie în două picioare cu lanţul în bot şi să se plece până la pământ şi să facă tumbe de le cânţi că de joacă bine le dai pâine şi măsline... „Ce bine-ar fi să aibă fiecare ins câte-o mioară, laie-bucălaie, a zis Anişoara, să-l înştiinţeze de ce se urzeşte împotriva lui, o oiţă bârsană, năzdrăvană, oraculară, aşa, un fel de radar, he, he...” „Numai cei care complotează...” „Ce fac ăştia?” „Se gândesc c-ar putea fi prinşi şi văzuţi de altcineva, ei la ei nu se gândesc, c-ar putea fi în ei ochiul acela care să-i privească şi să nu-i ierte, sunt aşa de ticăloşi încât nici pe ei nu se mai respectă şi nu

mai au o speranţă c-ar exista şi în ei (sau ar putea să se trezească din somn mai târziu) o conştiinţă, inşi fără niciun Dumnezeu, fără nicio credinţă.. „Sunt legi care pedepsesc pe cei ce calcă legea. De sunt prinşi, de nu, au ei vreo lege în ei care să-i facă să plătească, n-au... Cine omoară, să zicem. „Unii aşa se nasc, criminali, întârziaţi mintali, de ce să nu recunoaştem? Ce poţi să le faci dacă le lipseşte o bilă? Să-l obligi să umble cu buzunarele pline de legi, eşti naiv, zău, aşa l-a făcut mumă-sa... sigur, societatea trebuie să ia măsurile necesare...” „Deci dumneata recunoşti că unii aşa se nasc cu instinctul crimei în ei, să spunem... da, nu e o noutate, decât că eşti de această părere... Deci, legea vine şi vrea să-i interzică întârziatului mintal, criminalului ce acesta vrea să facă îmboldit de propriile sale îndemnuri, cu care s-a născut şi care i se par normale... Asta mai înseamnă că de facem legi în care se interzice omorul, omul vine pe lume blestemat să omoare, pornirile lui fireşti sunt să sugrume şi să scoată brişcă, he, he... Şi atunci, ca ursul, credea el, trebuie învăţat şi ţinut din scurt ca să nu mai rupă merii pentru un măr şi să nu mai dea cu laba... Părerea mea e c-o să mai avem nevoie de animalele noastre şi de pădurile noastre, dar şi de oamenii noştri...” „Precum că?”... a întrebat Anişoara... „Sunt şi nişte gânduri în capul nostru, chiar de există şi idioţi, de ce să facem regula plecând de la ei şi nu de la cei limpezi la cap, mai există şi o conştiinţă, nu, domnişoară? Unii în Dumnezeu, alţii în...” „Nu te grăbi, să-nţeleg unde baţi. Credinţa în Dumnezeu?” „Nu numai”. „Stai niţel: unii au şi credinţa că sunt mari dresori de urşi”. „Asta ar fi o meserie întâi...” „Stai, fiule: credinţa în Dumnezeu, într-o lege care să vină din afară şi să rămână în noi, ştiută şi clară şi atotbiruitoare, he, he... da, înţeleg. Îl cunoşti pe Smarandache Pintecan? Crede în mielul sfânt şi în Dumnezeu şi în învierea lui Cristos. Dă-mi voie să-ţi spun că o credinţă oarbă este o laşitate, o rupere de oameni şi de interesele lor, de pâinea oamenilor care trebuie coaptă, de grâul care trebuie secerat, de social, de vrei, izolarea lui în

credinţa lui, în oaia sfântă şi nevinovată şi în candelă, e o nepăsare faţă de ai lui şi faţă de tot ce se-ntâmplă, mai mult, aş îndrăzni să zic ce şi este, o trădare". „Greşeala noastră este că uneori noi nu mai rămânem la faptele omului, a zis Francisc, le umflăm până plesnesc ca să arătăm că gândim şi nu suntem nişte troglodiţi ce nu ştiu să generalizeze şi să tragă o linie şi să adune şi să găsească o concluzie, tragem chiar prea multe concluzii plecând de la o biată vorbă sau de la o biată faptă, am devenit nişte filosofi, ce mai, vedem numai esenţa, tovarăşi, direcţii... Din Smarandache Pintecan facem un caz..." „Dumneata văd că nu faci, îi batjocoreşti pe cei care ar încerca, da, ca să nu încerce... eu să nu m-ating de credinţa lui, să nu fac speculaţii ieftine plecând de la el, nu? Eu aş fi o infirmă de-aş încerca să găsesc un sens faptelor lui? care cred eu că au un sens de sute de ani, n-a inventat Smarandache biserica... Cei tineri cum pot fi educaţi dacă noi trebuie să-l punem în ramă pe un ins ca Pintecan? El râde pe ascuns de mine şi nu se sfieşte de Dumnezeu să spună c-o să ajung fată bătrână de mă ocup de el: vezi cum interpretează o părere a mea despre credinţa în Dumnezeu, ca o râcă personală?! Am ţinut la clubul „Flacăra" o conferinţă cu... da, caracter ateist, doar am citit textul ce venise din Turnuvechi şi el a şi aflat şi-a şi râs: că nu aşa am să-l zdrobesc eu pe el, şi adevărul lui... şi că mai bine mi-aş găsi un ins să mă tăvălească bine, adevărul meu pe care ar trebui să mi-l caut ăsta ar fi, şi să-l găsesc pe el întâi, adevărul, cu un ins, desigur, şi pe urmă să mă uit în jur şi la al altora... Şi că negăsind eu un bic, chiar aşa a zis sfinţia sa, nu încap de el, dar el n-o să fie bicul meu... înţelegi, preacuviosul Smarandache lăsa să se înţeleagă că eu îl vreau de bărbat de ţin conferinţe ateiste. El nu trăieşte cu picioarele pe pământ de spune asemenea bazaconii, e cu gândul la Domnul, trăieşte în lumea ideilor sfinte ale mielului, de îl rup de tâmpenii şi-l scapă de toate mizeriile, zice, el e cu cât se află mai lângă dreapta Celui de sus în credinţa cu atât mai pur şi mai salvat... E un minunat

exemplu de egoism, zic eu, şi de prostie. C’ „Şi dumneata vrei să-l ajuţi, să-l pui cu propriul său cap pe proprii săi umeri, prea stă cu el în nori... Dumneata cunoşti adevărul adevărurilor, ai cheia lumii cheiţa fermecată, mă baţi şi pe mine, zău: hocus, pocus, preparatus! Acesta este inelul care a fost în degetul dumitale, poftim! a zis el şi a pus pe masă inelul de aur al Anişoarei. Hocus, pocus, preparatus! Poftim, acesta este cercelul din urechea dumneavoastră stingă.. „N-o să mă dezbraci şi de...” „Asta numai dacă doriţi”. „A fost o după-amiază minunată, a zis Anişoara, ne-am certat, am râs, mi-ai scos cerceii... Poate c-am mai bătut câmpii, poate că n-am avut dreptate în toate, domnule Francisc, n-am cheiţa fermecată, îmi pare rău, mai am şi eu lipsuri, sunt o biată femeie care începe să îmbătrânească fecioară, he, he, sau fată bătrână, ca să nu fiu prea caraghioasă... În orice caz, nu sunt atât de plină de nepăsare faţă de mine şi faţă de ce mi-ai spus dumneata şi faţă de alţii, n-am cheiţa lumii, nu sunt dincolo de viaţă şi de moarte. Da-mi voie să dispreţuiesc un ins ca Smarandache Pintecan nu pentru mutra lui, pentru egoismul lui cretin, care şi el este un fel de-a-şi arăta el dispreţul faţă de conferinţele mele ateiste poate copilăreşti şi faţă de tot ce nu-i cântă lui în strună şi nu e ca el şi luptă pentru alt adevăr decât cel al lui”. „O femeie, Moise, ca Anişoara Caramalis, poate să-l ducă pe un bărbat până să-l scoată din minţi, răsucindu-l pe degete, cu atât mai al dracului cu cât ea nu rămâne niciodată aceeaşi. Ea a râs de Francisc când a fost cerută de nevastă şi-a-nceput să discute cu el despre religie nu ca despre o lege sfântă ce o ar opri de la un păcat, cât nu sunt căsătoriţi, ci tocmai ca să-i arate că nicio religie şi nici Smarandache Pintecan n-o pot împiedica să se iubească absolut cu cine vrea, de vrea ea, dar cu el nu voia... Şi după ce l-a umilit spunându-i şi în faţă că nu e un pui de urs s-o vrăjească şi s-o dreseze un circar ca el, l-a dus la ea acasă şi s-a culcat cu el. Ea nu voia nicio clipă (ce eu n-am înţeles atunci şi mai apoi) ca între ei sau în discuţiile ei, sau între ea şi faptele ei să se

strecoare un sentiment, o tulburare a sufletului: nu, nimic!

— Şi asta dacă pe un bărbat poate a doua zi de dimineaţă (când ea-i pune hainele pe scaun în hol şi-i spune să plece şi-i dă peste mână când el încearcă s-o mângâie măcar ca drăgălăşenie pentru ce a fost dacă atunci şi în viitor nu mai era nimic posibil să fie) să-l scoată din fire, ori să-l umilească, văzându-se el drept obiectul care a fost folosit, ca să zic aşa, şi nu mai avea acum nicio întrebuinţare, ca un prosop, sau ca un duş înviorător vara, pe cine nu-i bărbat şi nu poate fi astfel umilit ar trebui măcar să-l pună pe gânduri... Altfel poţi înnebuni, neînţelegând nimic, Anişoara în orice clipă putând să facă orice: sau nu chiar orice, tot ce nu cunoşti tu c-ar putea face, fiindu-ţi indiferentă sau simpatizând-o pentru unele plăceri ale ei mai trăsnite cu bărbaţii... Ca s-o cunosc bine, ar fi trebuit s-o urăsc, cum te urăşte pe tine (şi şi tu-mi spui asta) Tică Dunărinţu, cu tenacitate, fără să bată toba, apropiindu-se de tine şi de cunoscuţii tăi, cum se apropie marea de o insulă, nu, de o peninsulă, iartă-mi exemplul, al lui Don Iliuţă, din toate părţile, în fiecare clipă, să o rupă de ţărm, să o înghită pentru înfruntarea ei... Tu ai putea să crezi că şi eu m-am apropiat de tine şi-am făcut şi o fată cu tine tot pentru acelaşi lucru, ca să te cunosc şi să nu ajung la nebuni după câte s-au întâmplat atunci când era şi Calagherovici şi când eu nu te cunoşteam îndeajuns: şi ca să ajung să te cunosc şi să înţeleg ceva, nu-mi mai rămânea decât să mă încurc cu tine, să ne căsătorim sau ba, să fim împreună şi dragostea să mă ţină legată de tine ca un scai, sau duşmănia, oricum un sentiment, nu lipsa lui, nu ceea ce te făcea pe tine puternic şi de neînvins, pe tine şi pe Anişoara Caramalis, nelăsând niciun sentiment să vă tulbure şi să fie în nicio clipă... Numai aşa am înţeles mai târziu de ce Anişoara a zis când Calagherovici a recunoscut c-a fost din tinereţe agent al siguranţei că dacă şi el recunoaşte c-a fost un ticălos, ea de ce să mai ezite să-şi arate indignarea faţă de o murdărie şi de ce şi alţii să se dea în lături şi să nu sancţioneze imediat şi din rădăcini o

mârşăvie, dacă el n-a avut scrupule şi o clipă n-a şovăit să lovească pe ascuns, şi chiar din interior, revoluţia şi oamenii ce s-au angajat în revoluţie, oamenii aceştia de ce să ezite, şi ea de ce să nu ceară pe loc şi răspicat excluderea lui şi pedepsirea lui?... Era tot atât de sigură şi tot atât de hotărâtă ca şi atunci când bând bere şi vin vorbise despre Smarandache, uitând acum că fusesem de atâtea ori împreună şi că-i plăcea să-l audă pe Calagherovici când se pilea recitind stricat „Gruia lui Novac", ca de un ungur... „Dorme Gruia, dorme dus, sub un copache, paloşul lui târnă sus, aninat de-un crache..." Calagherovici e un agent al reacţiunii în sânul partidului, el trebuie nu numai exclus, a zis ea, el... Anişoara avea în ea o credinţă nemaipomenită, de-o mie de ori mi s-a părut mai puternică decât ar fi putut-o avea Smarandache, care nu şi-o şi spunea în gura mare, bărbăteşte: şi cred că această credinţă a făcut-o să nu piardă niciodată şi să nu se poticnească, infailibilitatea ei a ţinut-o dreaptă şi neabătută şi de temut. Sigur, poţi spune că nu doar pe ea, şi pe Calagherovici nu l-am cunoscut şi şi el mă putea duce să-mi pierd minţile: era doar ce nu ştiam că este şi mai ales fusese, un om al siguranţei în rândurile partidului, una fuma şi alta vorbea, una vorbea şi alta gândea... şi eu, sigur, poţi spune, am fost căsătorită cu el şi l-am iubit: şi deci dragostea nu mi-a folosit la nimic ca să-l cunosc, şi-atunci cum de spun că voiam să te înţeleg şi să te cunosc pe tine căsătorindu-ne, dacă dragostea nu-i bună de nimic?... Şi nici ura, nici ea nu e dreaptă, şi ea e un sentiment, he, he, oricum, nu, zici tu şi mai zici: „Numai Anişoara avea dreptate, câştigă doar cei care n-au sentimente, de se şterg şi se uzează ca nişte... ca orice, şi te uzezi şi tu şi pierzi partida, în ce faci, între tine şi alţii e mai bine fără ele11... asta, zic eu, înseamnă şi fără credinţă, căci iat-o pe Anişoara rămânând aceeaşi, la fel de infailibilă şi de fermă acum când crede în Dumnezeu ca şi atunci când îşi bătea joc de Francisc bătându-şi joc de Pintecan şi de egoismul lui şi de neobrăzarea şi izolarea lui de oameni, de trădarea lor,

de trădarea lui.”

q r„Francisc, am venit să te-ntreb ce se-ntâmplă

Xeând visezi peşti roşii, de acvariu?” „Altceva vrei să mă-ntrebi, domnişoară Caramalis11. „De ce nu-mi spui pe nume, Anişoara?” „Fiindcă suntem singuri şi n-are cine să m-audă că ne tutuim11. „Doresc eu să se ştie, Francisc?” „Nu, şi nu e bine să mă-nvăţ cu ceva ce nu-ţi face plăcere să ţi se spună de faţă cu lumea’1. „Mă mai iubeşti?” „Nu te-am iubit niciodată41. „Mi-ai spus că da44. „N-ai crezut şi pentru asta ai şi venit atunci la mine acasă, n-aveam cum să te mai deranjez a doua zi... şi un măscărici ce spune într-o circiumă că te iubeşte n-au alţii de ce să-l creadă. Eram foarte bun pentru tine, nu credea nimeni ce-ţi spun. Ce vrei acum, de-ai venit singură? 44 „Aseară m-am plimbat pe sub muntele Plopilor şi mi-a ieşit în cale un iepure... şi-a luat-o la fugă, îi scăpărau picioarele, aşa alerga: şi cum se îndepărta, deodată îl văd că începe să zboare ca o pasăre... era diavolul? 44 „Desigur, dar ai venit să mă-ntrebi altceva11. „Da, despre fata lui Moise: se spune că tu ai omorât-o44. „Ce-aveam eu cu ea, sau cu Moise, ce câştigam din asta? 44 „Nimic. Tu eşti un artist, Francisc, poţi face orice pentru niciun motiv, pentru tine, să arăţi că poţi... Asta e meseria ta, să scoţi bani pe nas şi să faci tot ce e imposibil... Eşti un bărbat plin de talente, Francisc. Dacă-ţi intră în cap să încerci ceva, îţi şi reuşeşte, nu te laşi până nu-ţi iese lozul cel mare, aşa, pentru plăcerea ta. Un băiat inteligent ca tine poate să-ncerce să-i arate lui Moise că şi lui i se poate întâmplă ceva ce nu se mai poate repara, recupera, ceva imposibil de îndreptat... Să simtă şi el o durere, să devină şi el om! Tu ai ambiţia să arăţi că Moise e om, nu e diavol, şi că şi el poate să sufere şi să plângă. Tu vrei să-l ierte oamenii, Francisc, văzând că şi el e tulburat şi se chinuie44. „N-am nicio datorie faţă de el11. „Tocmai d-asta44. „Dumneata glumeşti cam...44 „Francisc, talentele tale sunt atât de grozave... poţi orice, orice îţi poţi permite, şi o glumă proastă... Iepurele de-aseară avea ochii ca ai tăi11. „Vrei să zbor acuma pe fereastră şi să-ţi arăt că

sunt dracul dracilor, he, he... eşti destul de naivă, domnişoară, puteai să-ţi găseşti un pretext mai bun venind la mine ca la un bărbat... Sau vrei să încerci pe pielea ta de mai sunt bărbat, mergi până acolo cu setea dumitale de dreptate? Te înşeli, n-ar fi niciun sacrificiu, altă dată n-ai avut pentru ce să te sacrifici...Îl „Mi-ar părea bine să nu te văd după gratii, Francisc44. „Nu trebuie să te prefaci îndurerată.44 „Nu mă prefac, te văd cu tristeţe cu lanţuri la mâini tăind sare de dimineaţa până seara, ani de zile. Când o să se dovedească omorul, o să ajungi la ocnă, n-ai nicio scăpare. Doar dacă e să zbori într-o seară ca iepurele ce l-am văzut eu ieri44. „Doar de sunt dracul, he, he, şi cum nu sunt, o să-mi zuruie lanţurile la picioare. Şi de n-o să recunosc, o să-mi mai radă vreo două la fund, ca la şcolari. Nu-ţi fă probleme, n-o să mă roadă lanţurile şi vergelele n-o să mă umple de sânge, cum mă vezi acum, bătut şi năpăstuit...” „Aşa te văd, Francisc, dar curios: nu simt nicio durere pentru tine, e ceva groaznic: nu simt nicio milă!” „Mă crezi vinovat” „Nu, n-am de ce. E rău când un nevinovat ca tine va suferi... dar în orice luptă şi în orice război sunt şi victime inocente. Şi în cazul de faţă e o luptă pentru ce s-a-ntâmplat cu Anita şi e bine că întreg Câmpuleţul duce un război împotriva crimei.” „Da, domnişoară, vă înţeleg, o să mă plângeţi, aşa a fost soarta mea, să plătesc nevinovat. O să ziceţi şi-o să fiţi împăcată, fiindcă o să descoperiţi că nu m-a lovit cutare sau cutare ins şi nu sunt chiar atât de mult victima lui Manoilescu şi a violenţei luptei celor din Câmpuleţ, cât victima unui ghinion, a unei nenorociri, a acelui rău care trebuia stârpit cu orice preţ... Dar Don Iliuţă zice că Manoilescu şi autorităţile au datoria să sprijine oamenii oneşti, autorităţile sunt în serviciul legii şi nu legea în serviciul lor şi al lui Manoilescu. Dorinţa dumitale de a se afla ce s-a-ntâmplat cu Anita, şi a lui Manoilescu, nu justifică tâmpeniile pe care mi le spui, blajină, şi nici insultele şi grosolăniile lui Manoilescu, lupta contra violenţei criminale vă dă dreptul şi vă justifică această purtare grosolană şi plină de violenţă?

Nu eu întreb, Don Iliuţă, deci lui ar trebui să-i daţi un răspuns, nu mie, de veţi dori”. „Francisc, cunosc un caraghios care avea obiceiul întotdeauna când făcea câte o boacănă să se ridice în şedinţa de partid şi să-şi înjure şefii, ca să nu poată fi pedepsit: căci după logica lui nu putea fi dat afară un ins ca el care-şi spunea deschis părerile în adunări de partid, asta ar fi însemnat că se calcă în picioare un principiu de partid: oamenii să-şi exprime deschis şi în public părerile, critic!... Şefii lui trebuiau doar să-şi facă autocritica. Şi şi-o făceau, Francisc. Ani de zile şi-au făcut-o, fiindcă şi ei erau nişte neisprăviţi. Intr-o zi, insul a intrat în closet, a închis uşa şi-a început să se dezbrace, beat cui: să-şi arunce cămaşa într-un colţ, izmenele în altul, crezând că e acasă. Îi era cald: s-a culcat pe jos şi l-a descoperit femeia de serviciu (a auzit pe cineva sforăind acolo)... A doua zi, în şedinţă, l-a făcut pulbere pe contabilul şef pentru... nici nu mai contează pentru ce, motive se pot găsi, fleacuri... Până a venit un alt şef care nu ştia jocul, şi când l-a aflat, nu i-a păsat de el şi l-a dat afară pe ins... Nu vorbi cu vorbele lui Don Iliuţă, nu eşti el, pe el violenţa şi tâmpenia criminalilor îl umplu de friguri, ca orice frică... dar a lui Manoilescu, zice, e de ruşine, întâi îl umplu şi pe el de ruşine, mai apoi de frică, sau niciodată. Pe tine însă te cheamă Francisc”. „Vezi cum te contrazici? Te-am insultat, că spui tâmpenii, şi nu te-ai supărat. Te aşteptai. Însă la un lucru nu te aştepţi, şi nu-ţi dai seama, şi pentru asta eşti curajoasă: nu te aştepţi să te tai în bucăţi ca pe Anita şi nici să te spânzur! Altfel, draga mea, scumpa mea domnişoară, n-ai vorbi de funie în casa spânzuratului... N-ai fi călcat peste pragul odăiţei mele de burlac dacă în sinea ta ai fi crezut o clipă că s-ar putea (reţine!) în toiul dragostei, hm! hm! să... şi ca să nu fiu dat de gol să te fac fărămituri. Atunci pentru ce-ai venit la mine? Nu ca să afli părerea mea despre ce se şuşoteşte c-am făcut eu? Ba da, recunoaşte. S-o luăm pe îndelete, de la început, eu sunt un circar şi la mine fiecare program sau număr din program are un început şi un sfârşit. Moise şi Lilica au avut o fiică, Anita,

născută într-o greşeală, sau dintr-o neglijenţă, sau dintr-o neîncredere, că s-ar putea naşte, ori dintr-o dorinţă de a nu rămâne fără urmaşi, sterpi şi unul şi altul? Răspunsul nu-l dau, un răspuns nu rezolvă atât de simplu o întrebare cu atâtea semne de nedumerire, şi nici nu vreau să încerc să-l dau, nu el e important... Atunci ce este?... Ai răbdare. Să ne întoarcem din nou la Don Iliuţă, chit că nimeni nu spune că e ca el şi de spune ce zice el este pentru că-i dă dreptate lui, într-o anumită problemă... Zice el că şi neobrăzarea lui Manoilescu e folositoare şi orice violenţă a Câmpuleţului e folositoare nu atât împotriva celui care a omorât-o pe Anita şi a crimei, cât mai ales ca mijloc ascuns (ştiut de inşi, dar nebănuind de unde poate să se ivească, în orice clipă) de a menţine ordinea şi de a conduce un târg ca al nostru spre o viaţă liniştită şi... Nu-nţelegi, văd. Bine, mă apropiu mai mult de Moise şi de Lilica. Ai stat de vorbă cu ei pe rând şi i-ai şi auzit certându-se şi spunându-şi marea cu sarea... Fiecare dintre ei a mai vorbit şi cu Tică, nu?... Ei, va să zică, vor să spună tot ce ştiu, să se afle adevărul, gol-goluţ, ultraadevărul, mai mult ca adevărul, sau cum vrei să-i zici! Asta înseamnă că amândoi, unul în faţa altuia, ori în faţa ta, sau a lui Tică, vor să arate că ştiu ce spun: că sunt conştienţi! Înţelegi? Că mărturisirea lor despre cum s-au cunoscut şi ce i-a legat cât trăia Calagherovici şi mai apoi e fără margini, fără minciună! îşi pun sufletul pe tavă, înţelegi? Conştienţi, reţine, te rog, stăpâni pe mintea lor! Aici, niţică atenţie, domnişoară Caramalis! Cea mai eficace formă de exploatare (alt termen n-am), de robire, poftim, a conştiinţei şi atenţiei altora este... hai, spune dumneata, care crezi în Dumnezeu! Este spovedania în faţa preotului, nu? Dumneata nu te duci pe la mânăstiri în excursii O.N.T. Şi când nu te vede nimeni nu te spovedeşti acolo?... Ba da, ba da, nu-i frumos să minţi, domnul vede... Cine-i preotul unor atei, al unor învrăjbiţi cu ei înşişi?... Urechea noastră binevoitoare, domnişoară. Pe care ei o exploatează, nu la fel, dar într-un fel la fel... o să-ţi spun mai târziu în ce sens sunt la fel... Da, dintr-o crimă, a Anitei, dintr-o violenţă,

desigur, ce scoate Moise? E foarte rentabil să exploatezi politic o violenţă oarecare, întâmplătoare şi destul de confuză... Să faci un caz politic! Moise, o victimă! El ştie... dar să-l lăsăm pe Dunărinţu în pace, să revenim la ei. Se eliberează dumnealor de taine, şi le strigă în gura mare să le auzim şi noi, perfect, să nu mai existe niciun mister, perfect! Moise strigă, ca să nu mai fie crime, perfect! Dar el, ca un bun şi înnăscut câine poliţist ce este, ar trebui să ştie, deşi ştie şi se face că nu ştie, că adevărata bătălie contra crimei se dă în umbră, zi de zi, pe tăcute... Cine strigă toată ziua ca la târlă: lupul! lupul!, poate să rămână cu buzele umflate. De ce strigă ei să-i auzim şi noi, ca să înţelegem totul? Care tot? Moise şi Lilica s-au legat şi-au trăit ca să zic aşa o eternitate (şi pentru o eternitate s-au legat) coşmarul, da, da, coşmarul neputinţei lor de a trăi şi de a se omorî unul pe altul... Şi-au spus vorbe acre, încet, sau nu şi le-au spus, le-au simţit strigătul, disperarea rece şi înceată i-a cuprins ca într-un vârtej lent de apă tulbure şi i-a dus, i-a dus la fund, în adânc, în acel adânc din ei şi-n acel frig şi adânc din jurul lor, în acel gol, în acea singurătate, domnişoară... Şi acum urlă, să scape de-acolo, se spovedesc, dar această faţă a lor este ea adevărată? Ei s-au tocat unul pe altul cu o plăcere meticuloasă, s-au sfâşiat ca nişte hiene şi s-au bucurat fiecare de amărăciunea celuilalt. Fiecare l-a băgat pe celălalt cu capul în apă şi l-a ţinut de păr până era gata să se sufoce, şi l-a scos la aer, ca să trăiască, zilnic unul pe altul s-au înfundat cu botul în lături şi s-au salvat în ultima clipă, ca să reînceapă de îndată şi deodată această tortură consimţită... Şi atunci a venit pe lume Anita, dar cine putea rezista între doi monştri? Cine venea între ei nu putea să fie decât o victimă, domnişoară Caramalis. Şi ei ticăloşii acuma fac ei pe victimele şi se plâng şi urlă, ca şi cum Anita, venind pe lume şi murind, i-a distrus pe ei şi i-a lăsat ca două obiele, ca doi morţi, ea şi moartea ei sunt de vină că le-a distrus viaţa, înţelegi? Anita e vinovată, înţelegi? Aici începe demenţa! Ei nu aşteptau unul de la altul decât nişte

înjurături surde în fiecare zi care să le-ntreţină ura, o ură atât de grozavă şi de binefăcătoare şi de indestructibilă încât îi apropia şi-i ţinea legaţi mai tare decât orice dragoste. O agonie perfectă, domnişoară, pe care Anita le-a tulburat-o, ei erau aşa de fericiţi să-şi picure în fiecare seară în ureche nişte picături de cucută... şi acum Anita moare şi-i ia pe nepregătite şi ei nu vor să moară dintr-o dată, să li se-ntunece mintea de durere şi să crape de durere, ei nu şi-au încheiat conturile, moartea Anitei i-a surprins nepregătiţi: şi atunci urlă, devin adică foarte conştienţi de cine sunt ei şi cine-au fost şi spun adevărul în gura mare!... Dar, domnişoară Caramalis, dumneata cunoşti de la ultima dumitale spovedanie făcută în genunchi în faţa călugărului tânăr de la Cozia că atunci când nu te căieşti după o faptă rea, şi numai o urli, spovedania asta nu ajunge la Dumnezeu, rămâne pe pământ, în vorbe, n-are niciun rost, e degeaba, fără... Dumneata crezi în Dumnezeu, de mine n-are rost să te mai ascunzi, şi ştii că înainte când îţi recunoşteai o vină, aşa, ca să fie... Ziceam că Moise şi Lilica sunt într-un fel la fel, în nebunia asta zic eu, că se spurcă unul pe altul cum le trece pe la gură, fără frică de Dumnezeu sau de altceva: şi eu cred că vorbăria lor nu e altceva decât un semn c-au înnebunit...” „Tu ai un horoscop chinezesc, scrie şi-n el asta?” „Nu m-am uitat”. „Uită-te11 „Crezi şi în horoscoape, domnişoară”. „Cred”. „E bine, foarte bine, crezi în Dumnezeu, în horoscoape, în orice, ai nevoie de credinţă, bine... Dar în ce an sunt ei născuţi?” „Nu ştiu precis... Ia să vedem, aşa, aşa... Cine e născut în?...” „Şobolanul”, bun, ia să vedem... Celebrităţi: William Shakespeare, Lev Tolstoi, Daniel Defoe, Eugen Ionescu, Louis Amstrong, Maurice Chevalier, Marlon Brando, Matta Hari... Armele principale: şarmul şi setea de atac. La prima vedere, pare liniştit, retras, cumpătat, dar nu vă înşelaţi! în spatele acestor aparenţe este o sete de agresivitate, o continuă mişcare internă. Furnizează discuţii, încăpăţânat pentru nimicuri şi îi place să bârfească: de altfel îi place societatea femeilor.

Pentru că vorbeşte uşor cu alţii, are mai multe cunoştinţe decât prieteni. Nu poate fi uşor păcălit; este un judecător, delicateţe, în artă... Este tot timpul obsedat de teama că ar putea să-i scape ceva important. Cu toate aparenţele de nepăsare pentru ziua de mâine, îşi chiverniseşte foarte bine rezervele pentru bătrâneţe; femeia-şobolan îşi umple dulapurile cu lucruri inutile, cheltuind chiar ultimii bani pentru aceasta. Şobolanul are foarte multă fantezie, de cele mai multe ori e inteligent, cu talente de critic. (Hi, hi!) Burghez şi cinstit, de obicei duce la bun sfârşit orice acţiune pe care o întreprinde, chiar dacă este convins că şansele de reuşită sunt minime. Nu răzbeşte prin muncă, ci mai mult prin minte şi agerime. Din păcate, nu reuşeşte să-şi păstreze totdeauna banii. Este totuşi sentimental. (Hi, hi!) Pentru omul iubit este în stare de orice; dragostea este elementul său. (Hi, hi!) Relaţii cu alţii: Se înţelege cel mai bine cu dragonul, care-i dă putere şi-i dă şi din echilibrul său, şi în schimb ia de la el (de la şobolan) spiritul său critic. Bivolul este liniştitor; lângă el, şobolanul se simte în siguranţă. Cei născuţi între: 14.02.1888 – 1.02.1889; 01.02.1900 – 19.02.1901; 19.02.1912 – 06.02.1913; 06.02.1924 – 25.02.1925; 25.01.1936 – Îl.02.1937; Îl.02.1948 – 29.01.1949; 29.10.1960 – 15.02.1961

He, he, ce zici, în anii ăştia or fi ei?" „Dar dumneata?" „Eu nu sunt... ia să vedem „Maimuţa..." „Formidabil, domnişoară, acuma ştiu de ce-ai venit, nu pentru ei m-am înşelat..." Intr-adevăr, m-am înşelat... se petrecea sub ochii mei ceva absurd, cretin: pe ea n-o interesa nici Anita şi nici ce se vorbeşte despre Moise şi Lilica, murea după horoscop, să-şi găsească zodia... O auzeam citind şi nu-mi venea să cred cât fusesem de prost, de la început, certându-mă cu ea, încercând...Îl

q / în cartea numită „Inocenţa ierbii11, pe care o Ow pregăteşte de ani de zile ziaristul Dumitru Pop (n-o să apară niciodată, e destul de leneş ca s-o termine, bine că i-a găsit un titlu, are cu ce se lăuda! N-a terminat el nici volumul „Dormind pe un şarpe", început mai demult!), este un pasaj

luat din „învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie” unde se spune că toate scripturile laudă hrana şi mirosul cel frumos al raiului, către care toată pohtirea lui Dumnezeu pohteşte să ajungă. Despre şarpe spune o pildă: „Fraţilor şi feţii mei, am să vă spui ş-alte pilde, care sunt arătate mai aiave! Şi chiar că-mi adus aminte de cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos, care zice: „Fiţi înţelepţi ca şărpii şi întregi ca porumbeii”. Deci ascultaţi acum, să ştiţi cum iaste înţelepciunea şarpelui. Şarpele iaste o jiganie mai înţeleaptă şi mai cumplită decât toate jigăniile, şi totdeauna se roagă lui Dumnezeu, ca să vază chip de om, pentru că omul iaste şi poartă podoaba lui Dumnezeu. Şi apoi iară să roagă, ca omul să nu-l vadă pe dânsul. Deacii el, deacă vede pre om, fuge să să ascunză undeva, iar deacă merge omul dupre dânsul şi-l ajunge, iar el îşi acopere capul cu tot trupul şi şi-l ascunde subt dânsul, ca doar şi l-ar putea feri zdravăn. Că ştie că, deaca va scăpa capul zdravăn şi sănătos, decii măcar de i-ar zdrumica şi să-i sfarme tot trupul, iară şi-l va vindeca; iar deacă i să va zdrobi capul, deacii tot trupul lui rămâne cu dânsul zdrobit şi sfărâmat. Vedeţi această jiganie cum îşi dă tot trupul spre ucidere şi spre zdrobire, iar capul şi-l păzeşte şi şi-l fereşte. Aşijderea şi voi, fraţilor, să vă păziţi şi să vă feriţi sufletele, că capul omului cel adevărat iaste sufletul. Deci, de vor fi sufletele voastre drepte, şi trupurile vor fi drepte. Iar dă vă veţi piarde sufletele, deacii şi trupurile voastre îndoită muncă vor dobândi şi niciodată nu să vor vindeca”. Ş-altă pildă, cu porumbelul. „Porumbul iaste o pasăre mai bună şi mai întreagă decât toate păsările. Şi când merge să să hrănească şi apucă grăunţul cu gura şi nu-l înghite, ci-l ţine în gură şi să păzeşte şi caută să nu cumva să iasă la dânsul uliul şi să-l prinză. Decii, dacă vede că nu iaste uliul deasupra lui, atuncea el înghite grăunţul, lată, aceasta fiind o pasăre, vedeţi, cum să străjuieşte şi să păzeşte ca să nu piiaie cumva far de vreme. Aşa şi voi, fraţilor şi feţii mei, înţelegeţi pildă de la acest porumbu şi vă învăţaţi şi vă deschideţi ochii şi vedeţi’ că vine uliul, adecă ceasul

morţii”. Pop Dumitru mi-a dat aceste caiete ale lui pline de însemnări despre animale şi sunt uimit că nicăieri el nu scrie nimic în plus de la el, niciun comentariu. Despre fapte petrecute sub ochii lui, la fel, niciun rând. Fiecare să înţeleagă, să zicem, despre şarpe ce vrea: Desigur, cartea proiectată de el nu e terminată, a adunat doar o parte din material, dar eu cred că ea nu va fi sfârşită niciodată şi că el dându-mi caietele mi-a întins o cursă: vrea să vadă eu ce înţeleg din aceste răzleţe notaţii: ce legături voi face, şi *cu ce* – asta va fi pentru el puterea de-a-l înţelege, mi se pare. „Măi, i-am spus, Moise a înţeles când s-a-mbolnăvit la munte Calagherovici de pneumonie că n-a răcit la vânătoare de urşi ziua şi nici noaptea în cabană: şi de ce atunci a fost slab şi-a tăcut?’! „Dacă nu tăcea, era slab, Don Iliuţă, cine vede un om transpirând sub pătură şi tuşind şi aiurind în febră şi-i umblă papagalul dă dovadă de slăbiciuni umanitariste mic-burgheze şi trebuie să… Ori Moise n-a vrut să se sinucidă, nici măcar romantic, de un brad…” „Toţi sunteţi nişte înţelepţi, Populе, dar de ce mama dracului între şerpii ăia nu ţi-ai notat tu şi măgăria asta despre tăria lui Moise?”. „Fiindcă e simplu, nu era în joc tăria lui, băiatule; era o lege pe care de o călca se putea-mbolnăvi şi el de gripă japoneză”. „Dar atunci şi-a pierdut fiul din prima căsătorie, pe Ilarion, şi preţul e destul de mare”. „Ilarion fusese crescut de-o mătuşă şi ei nu se-nţeleseseră niciodată, aşa că Moise n-avea ce pierde. Ilarion era dintr-o generaţie care nu cunoscuse războiul decât din poveşti şi avusese ce să mănânce… Ilarion nu ştie nimic, a crescut în puf, zicea râzând de el Moise, el n-are de ce să se-ngrozească, n-a cunoscut lupta noastră, a mea, şi crede că are numai drepturi”. „Pneumonia lua forme de tuberculoză galopantă, nu era penicilină, sau era, dar nu se găsea suficientă, nu mai ştiu, omul putea să dea ortul popii dintr-o răceală, iată un mister al medicinei care azi s-a dezlegat… Nu se mai moare ca în „Dama cu camelii „tuşind, dar totuşi pneumonia lui Calagherovici era un fel de a rezolva nişte neînţelegeri politice, am impresia. Şi

dacă pneumonia era încarnarea (ca să zic aşa) voinţei lui Gălătioan de a se îmbolnăvi omul cu care nu-i plăcea să vâneze urşi, atunci Gălătioan (ce reprezenta scopul acelei vânători, căci pentru el era organizată) era bolnav, el şi toată istoria vânătorilor sale din munţii Ţebei, departe, sau din pădurile Lăzărenilor... Şi ce-a mai rămas din casa lui de vânătoare, o ruină peste care a năpădit iarba, teribila iarbă de munte, şi muşchiul verde... Şi viaţa lui s-a terminat pe nesimţite, fără glorie..."

q —*j* „Eşti furios că Ilarion nu te cheamă la nuntă, X / *n*-are nevoie de tine, doar de banii tăi. Şi e singurul tău urmaş, asta te doare. Nici nu te-a-ntre'bat de-i dai voie, s-o ia pe Anghelina, nici în peţit nu te-a luat ca şi cum nici n-ai fi. Şi te mai şi judecă, fluşturatecul, şi-ai băgat bani în el să-l ţii la şcoli. Scoate nişte marafeţi de la ciorap, babacule, ţi-a zis râzând, de parcă-ţi făcea un favor că voia să-ţi mănânce paralele. Da, nu mai ai nici cine să-ţi pape ce-ai agonisit, n-ai nici măcar o guşată cât o batoză să-ţi moştenească numele şi casa ca lui Gălătioan, Anita s-a dus şi 'lui Ilarion nu-i pasă că exişti şi nu vrea să trăiască lângă tine, cum nici tu n-ai trăit lângă el până a crescut mare. Îţi aminteşti, ultima dată când ne-a sunat la uşă discutam despre Anişoara şi el s-a aşezat pe scaun ţinându-şi în mâini şapca lui de şmecheraş şi ne-a făcut semn să-i dăm înainte cu vorba şi să nu ţinem cont de el, că nici el nu ne ascultă, respiră, se odihneşte: aler gase câţiva metri să nu-l ude ploaia, până-i deschisesem uşa... Trăncăniţi, trăncăniţi, ne îndemna făcându-ne semn cu mâna, ca un profesor, să continuăm pălăvrăgeala... Anişoara zisese atunci că pe ascuns Calagherovici a vrut să-l doboare pe Gălătioan şi să rămână el singur... Iar a doua zi tot Anişoara s-a scuzat: mă scuzaţi, a zis, n-am vorbit bine, dar nu a spus ce n-a vorbit bine... Fiindcă nici nu ştia. Gălătioan nu-i spusese decât că vorbise slab, neorientat. Ori ea se orientase, Calagherovici trebuia pus la locul său, fusese împotriva politicii partidului în industrie (la fabrica de cuie nu se zbătuse pentru o nouă linie tehnologică – linie ce se realizase după zece ani, e

drept, dar el de-atunci ar fi trebuit să...) şi voia să distrugă oameni, nu numai comunişti, ca vechi agent al siguranţei, ci şi foşti legionari ce-l cunoşteau şi foşti agenţi ai siguranţei ce-l cunoşteau: ca să nu depună mărturie cumva că-l cunosc! Pe Carastan, bunăoară: n-a vrut să-l... Noroc, a zis Gălătioan, că de Carastan a avut grija el să rămână în viaţă: ca să depună mărturie! Şi Anişoara nu înţelegea acest joc dintre ei, că acelaşi om, Carastan, să zicem, era în acelaşi timp şi ticălos şi foarte bun, ticălos pentru matrapazlâcurile în care intrase mai demult şi excelent pentru ce servicii putea s-aducă, el fiind unul dintre puţinii martori ai ticăloşiei lui Calagherovici. Cu un ticălos se zdrobea alt ticălos mai periculos – şi ea, tămâie, Anişoara! Şi Gălătioan ţi-a spus ţie, tu să zici, nu el: „Tovarăşi, să nu confundăm politicianismul cu nişte grave greşeli politice! Calagherovici n-a umblat cu sorcova de colo colo şi cu intrigi ca să-l pună deoparte pe tovarăşul Gălătioan, nu-i vorba de un politicianism mărunt, de o dorinţă de şefie, nu: el a greşit la fabrica de cuie susţinând o altă linie decât a partidului, de industrializare, luând în derâdere Câmpuleţul şi cuiele: şi a greşit, pentru că...44 Da, aici a înţeles Anişoara şi te-a întrerupt şi-a continuat ea: „Pentru că a deschis porţile unor legionari să intre în partid şi ca agent al siguranţei burgheze!... îmi fac autocritica... el a instaurat o teroare, nu puteai să deschizi gura în faţa lui că-ţi râdea în nas să te simţi un tâmpit... Şi-a vrut s-ajungă cât mai sus ca să pună mâna pe actele care-l legau de siguranţă, să le distrugă, să nu mai rămână urme, acte şi oameni să facă praf...” Şi Ilarion a intrat în bucătărie şi-a venit înapoi c-o sticlă umplută cu apă de el de la robinet: şi-a început să bea din ea, ca un beţivan vin, lăsându-ne pe noi adică să batem câmpii! Te-ai înfuriat şi i-ai luat sticla (cu eticheta „Borsec”) din mână şi-ai aruncat-o pe fereastră în grădină: „Suntem nişte zăpăciţi că tot discutăm ce-a fost, doar tu eşti deştept? De ce ne judeci dacă nu cunoşti ce-a fost atunci, să-ţi pară bine că n-ai trecut prin ce-am pătimit noi, ai scăpat, erai un mucos, şi-acuma te-ndopi cu apă şi

zâmbeşti şi ne iei peste picior... alaltăieri mi-ai şi zis să dau slujbe pentru... pentru ce, Ilarioane? Te-ai găsit să judeci nişte fapte pe care nu le-ai cunoscut decât din vorbele altora şi în care ai avut bafta (că erai un mucos) să nu intri şi... Dar chiar Calagherovici a recunoscut c-a luat bani de la siguranţă, şi exista şi actul în care a semnat să fie agent, şi statele de plată... Şi când era arestat, vezi doamne drept comunist, el în închisoare era plătit! El a mărturisit că fiind închis putea mai uşor să afle ce era nou, şi să informeze! El, cu gura lui, uite, e de faţă şi Lilica, el a zis: mă arestau destul de des, ăsta era mijlocul cel mai uşor şi mai sigur ca să raportez siguranţei ce aflasem despre ultimele intenţii ale comuniştilor! Ce metodă perfectă, ca să distrugi un mecanism, a zis el, şi tu, Ilarioane, surâzi ca un aiurit şi nu crezi!" „O fi declarat şi el nişte minciuni ca să-şi salveze pielea," a zis Ilarion.. „Dar de unde să fi ştiut eu atunci că el minte, când şi nevastă-sa, că-i de faţă' l-a crezut! Aşa a fost timpul, Ilarioane41. „Nu da vina pe timp, el nu e niciodată decât ce este întotdeauna, o scurgere de secunde, tăticule, eu aşa am învăţat la şcoală, el n-are conştiinţă, este indiferent, nu da vina pe el, ce greşeală are el că tu şi doamna Lilica aţi crezut că e cutare un ticălos? Şi nu-nţeleg de ce te legi de mine şi de sticla cu apă? Dă-mi nişte marafeţi şi plec, n-am venit să-mi distrug urechile cu nişte văicăreli care şi-aşa nu mai schimbă nimic. Banii, mă grăbesc! 44 „Nu-ţi dau niciun ban, munceşte! 44 „Ba ai să dai, nu mai eşti aşa de tare ca până acuma, să mă refuzi... îţi miroase a ce?... a, nu te pocăieşti ca domnişoara Caramalis, nici de moarte nu ţi se face pielea de găină, dar ceva tot s-a-ntâmplat, tăticule, nu mai eşti decât o umbră a omului care a fost şi care nici de mine nu-i păsa... Dacă mă primeşti în casă şi stai şi de vorbă cu băiatul, n-am vreme de pierdut. Da, eşti ca o umbră, poate că omul care a fost a crăpat şi şi-a lăsat numai umbra să stea, ho, ho, de vorbă cu subsemnatul, sau poate, cine ştie, umbra vajnicului, îndârjitului, netemutului Moise l-a pierdut pe Moise, şi-a pierdut omul şi-a rămas singură... he, he, scoate francul!

Hai, nu te mai codi, că-ţi şi face plăcere să-mi dai bani, te vezi prin asta om bun, te mai linişteşti… îţi fac un bine, ai şi mata un milog pe care să-l ajuţi', îţi prind bine, îţi împac conştiinţa… Şi faci şi o afacere, nu dai banii altuia, străin, îi depui tot în familie, îţi acoperi şi o obligaţie mai veche… Şi ai şi martor, pe doamna Lilica. Eşti plin de omenie, îţi recapeţi umanitatea, tăticule, şi conştiinţa: faci un bine şi eşti conştient că-l faci… Hai, fă-l odată, gata, conştiinţa care ţi-ai vândut-o atunci… Trebuie să recunoşti, ca să ai ce îndrepta, nu? Ai vândut-o, ce dracu, dar nu altuia, stai, nu te grăbi, dumneata eşti cinstit, n-ai făcut o afacere cu cineva, îţi dau asta, îmi dai asta… Pardon, matale nu e… Vă place, Faust? he, he… Nici vorbă! Nu altuia, întâi te-ai vândut propriei matale conştiinţe, crezului matale, este? Eu aşa cred! Pe urmă a venit povestea cu Gălătioan… dar putea să fie oricine: erai împăcat cu dumneata, aveai o convingere căreia i te închinasei ca lui Dumnezeu. Şi cine se vinde, nu mai are pretenţii, aruncă totul la coş, prietenie… Nu dau nume, stai!… dragoste, omenie, adică, pe scurt, umanitatea omului, tovarăşul meu drag, înţelegi? De nu-mi dai parale, întind coarda şi le spun pe nume oamenilor care… De unde-i ştiu? Păi nu mă-nsor eu cu fata lui Horia Dunărinţu? Aud? Păi eu n-am urechi? Hai, destul pentru azi, te-am gâdilat destul! Ai fost mare! Acuma eşti bun! Ai nevoie de cineva să te zgândăre, să-ţi arunce în faţă cu… Văd că doamna Lilica nu prea se pricepe! Doamnă, tatăl meu, soţul dumneavoastră, care nu sunteţi mama mea… el are nevoie să fie sictirit cu seriozitate, nu în glumă! Făceţi-l să simtă în nas şi ziua, treaz, mirosul medicamentelor pe care le ţinea în mână în cabana de vânătoare când Calagherovici zăcea de pneumonie, şi pe care noaptea le visează!… Priviţi, eu umblu cu buzunarele pline de aspirine şi prafuri, când mă vede să şi simtă miros de spital şi să poată înjura medicii şi farmaciştii că sunt neputincioşi, dacă şi el a fost atunci neputincios cu pilulele şi penicilinele aduse… Doamnă, tatăl meu e un geniu (vorba asta dublează pitarii!) care a vrut să întemeieze un

imperiu, sau cam aşa ceva, sau măcar o dinastie, şi-a ieşit un fâs extraordinar!... Prietenia, nu spun nume... fâs 'i Familia, dragostea... he, he... Mă mai are pe mine, care mâine poimâine n-o să mai fiu, mă topesc nu spun unde, însă în niciun caz în mormânt! Pardon, sunt o puşlama, dar cu ceva şcoală, şi nu un idiot! Batjocoreşte-l, doamnă Lilica, fă-l să se simtă neputincios şi singur, ca într-un pustiu, într-o singurătate fără nicio nădejde... exasperantă, ia exemplu de la mine, pe care mă ascultă şi mă plăteşte!... Această singurătate, fără copii, nici Anita, nici eu, un întârziat mintal sau un sifilitic, mai degrabă un sifilitic!... fără dumneata, sfâşietoare, această groază că n-are pe nimeni, înţelegi, doamnă?... peste tot a răspândit numai groază, venin, ca un monstru, a pătat cu sânge o întreagă istorie, he, he, de familie, cu fraţii şi cumnaţii şi copiii lui nu s-a-nţeles, numai pacoste şi dezastru a rămas în urma lui... spune-i aşa, şi-o să turbe pocitania de ciudă (ia exemplu de la mine!), fiindcă astfel, înţelegi, el începe să fie şi să se simtă nu numai o bestie (să folosesc şi eu cuvântul ăsta, ce contează, cresc piţulele!), ci şi (da, mai ales!), ci şi o victimă a trupului său şi a capului său şi a bătrâneţii sale, a neputinţei sale, un nefericit din cauza fiinţei sale, înţelegi, şi a altora... da, şi a altora, de ce nu chiar a pătârlăgenilor, a lumii, de ce nu? Îl vezi cum râde? L-am făcut să surâdă! Bravo mie, nu plec cu buzunarele goale! E un nebun, o să spună, un aiurit! Şi n-are tot el dreptate, doamnă? Ba da, eu am spus atâtea tâmpenii... şi-atâtea... am amestecat niţel adevăr cu niţică minciună, ' pac! pac! în mojar, ca ardelenii – şi ce-a ieşit? O bolboroseală, ceva absurd, ceva nici cald, nici rece, când să crezi că-i albă... fâs! nici tu logică, tocmai când ceva logică începuse să fie... O nebunie, şi eu, un scăpat de la balamuc, adică un viitor scăpat... ho, ho!... înţelegeţi, nu mă incumbă, nu sunt eu în măsură să mă incumbe altceva decât arginţii... De-asta mă iubeşte tăticuţul, că-l amuz şi-l întristez, uite-l gata să plângă, pardon, să râdă!" Şi i-ai dat nişte bani, Moise, ca să plece. Şi dus a fost... O să te uşureze întruna de lei? Poate.

Eu însă n-am înţeles ce-a vrut el să spună, mă plictisea. De la o vreme, însă, mă tot întreb, despre ce pete de sânge de rude pomenea el? Atunci încă mai trăia Anita, n-ar fi putut să te-nvinuiască în aiureala lui de-o asemenea prostie... A ieşit pe uşă fluierând şi-a plecat prin ploaia luminoasă spre gară, unde nu-l aştepta niciun tren să-l ducă şi să nu-l mai întoarcă şi unde şi el ştia că nu există un asemenea tren: tocmai de-aceea ne flutura prin ploaie o batistă albă, şi se ştergea apoi la ochi cu ea, ca mai apoi s-o stoarcă de lacrimi, tocmai de-aceea era trist... nu fiindcă putea fi un asemenea tren, ar fi fost o speranţă deşartă a lui, şi a ta... flutura batista prin ploaia luminoasă, deoarece se simţea atât de... în ploaia luminoasă, atât de..."

QQ» Să ne-amintim de blocul turn de lângă piaţă, 00 cu opt etaje, primul construit în Câmpuleţ. Gălătioan a tăiat panglica din faţa uşii la inaugurare şi fie-sa a izbit o sticlă de şampanie de scări, ca atunci când e lansat în Dunăre un şlep nou, să aibă drum bun, noroc. Cineva avusese această idee, mi se pare tu, Moise, nu pentru norocul viitorilor locatari, pentru plăcerea guşatei mici şi grase (care se plângea iarna că zăpada îi ninge pe stradă ursuleţii maro de catifea şi nimeni nu opreşte zăpada! O naivitate de fetiţă, zici, nu o încăpăţânare şi o dorinţă de bezmetică învăţată să aibă orice.) Nu s-a mutat nimeni în bloc, sau au locuit în el oamenii doar o săptămână: o comisie de la Turnuvechi (după ce se prăbuşise acolo, lângă stadion, într-o noapte un căsoi cu patru etaje), a decis şi a iscălit un proces verbal că e înclinat... Şi-a rămas gol, cu perdeluţe la ferestre, să creadă cine nu ştia, străinii din Câmpuleţ, că e locuit. O dată pe săptămână femeia ce dădea bonuri de-un leu la veceul public din piaţă, cu o cheie ce se potrivea la toate uşile, intra în camere şi uda florile de la ferestre. Nu-l demola nimeni, n-avea curajul, şi costa; rămânea ţanţoş în picioare, gol şi cu sacsâi pe balcoane şi în ferestre, plin de flori ca un mort şi uitat. Era şi un vinovat, Calagherovici, când de fapt nu era nimeni vinovat, decât lipsa de experienţă şi graba şi făloşenia de-a-l vedea toţi mai

repede ridicat, şi lipsa de imaginaţie, că se poate înclina şi prăbuşi o casă (cine-a mai văzut!)?... De ce era nevoie de un ţap ispăşitor? Simplu: se găsise un motiv în plus contra lui Calagherovici, şi nu el fusese cauza acestei nenorocite întâmplări. Cine mai credea asemenea bazaconii? Recunoscuse Calagherovici şi această mârşăvie, c-o pusese la cale printr-un inginer, fost, e drept, liberal sau ţărănist... Ei, şi? Eu nu l-am cunoscut, ai zis, şi-am zis şi eu, deşi am împărţit câţiva ani în aceeaşi casă, şi masă... Cine să-şi fi închipuit? am zis eu şi, e adevărat, nu mi-am imaginat că el ar fi fost un ticălos atât de perfect, prieten cu Grecu... Da, îl auzisem zicând la moartea vărului, că ea n-o să schimbe mult timp nimic, răul ce l-a dezlănţuit el trebuie să-şi facă suma, valurile pornite de la o piatră aruncată în baltă se tot lărgesc şi până nu se sting singure n-ai cum le opri, chiar de-a dat un nebun cu piatra... ca la tuşea măgăreaseă, sau la turbare, sau la orice boală, degeaba mai distrugi microbul care *a* început totul, sau degeaba moare el de moarte bună, pieirea lui nu mai contează, răul e pornit şi până nu se desăvârşeşte, cu greu poate fi... Aşa că văru, Dumnezeu cu mila, zisese el. L-am auzit. Eram cu Anişoara şi cu Francisc la o cârciumă, când a zis exact ce-a spus Anişoara când şi-a turnat cenuşă în cap: că Gălătioan poate fi cumpărat cu două, trei vorbe, de-l gâdili şi-l faci ca Logofet om subţire, intelectual, şi-i asculţi poeziile ce le scrie şi-l asiguri c-o să vie timpul când va trebui să le publice, acuma nu e, să nu trăncănească unii că abuzează... Da, zice Anişoara, şi e drept, n-a minţit, am fost de faţă, Calagherovici a spus: „Gălătioan e un neisprăvit, un diletant în toate, plin de complexe, şi când apare un lingău unsuros şi-i toarnă în ureche că e un intelectual, nu mai repetă, crede că e intelectual, un autodidact (Sadoveanu n-a fost? sau Gorki? îl asigură Logofet)... fiindcă-i place să fie ce nu este şi ce urăşte... şi Logofet îl prosteşte cu două şuşoteli la un pahar de vin (ei singuri, ei singuri!) şi făcându-i cadou (nişte simple, dar minunate obiecte de artă populară, zice poetul) icoane pe sticlă şi canceie din

Transilvania... Vedeţi, piatra aruncată de el ce forme ciudate dă? Pe Carastan îl cumperi: poftim un post, spune asta! Pe-un ticălos ca Brânzaş e şi mai simplu: îl laşi să te plimbe, să vină în urma ta şi să-şi deşerte sacoşa cu bârfe, nici nu trebuie să-i dai ceva ca să-l corupi, e corupt gata, lui îi ajunge că se poate lăuda c-a fost cu tine şi-a auzit de la tine asta şi asta, îi ajunge, şi satisfacţia lui e întâi faţă de sine: se vede şi se crede un personaj, domnule, o personalitate! Să vezi cum îţi cumpără apoi şi-ţi vinde nu un meci. Tot ce vrei! Corupţia nu-i ca la Gălătioan, să vină dinafară (nişte covoare de rugăciuni, de la Logofet, să zicem), sau tot din afară, ca la Carastan (ai un post şi ai casă, bătrâne, e-n regulă?), ea vine la Brânzaş întâi dinăuntrul lui... Cam la toţi pleacă din sufletul lor, până la urmă, diferit e felul cum porneşte, răul din ei vine, din fudulia lui Gălătioan (pe care dacă o zgândări, o îndulceşti, ca Logofet, multe poţi câştiga), din harababura ce e în inimioara şi în mintea lui Moise... Despre Moise cel mai bine a vorbit Eftimie: că învârte politica şi-o suceşte ca porcul dovleacul, până se-nfige în el, unde-i mai copt... Da, în Moise e o bramburească grozavă, care e şi tăria lui: el atâta tot amestecă rahatul şi pe toate le întoarce cu fundul în sus încât e greu să le mal dai de capăt şi din dezorganizarea şi haosul ăsta el îşi ajunge scopul: când totul e vraişte, el pune laba, acaparează totul, puterea, asta e tăria lui!” Şi cred, Moise, c-avea dreptate: nu după ce se-amestecaseră atâtea lături şi eu eram zăpăcită mi-ai zis de pe bicicletă c-o să-mi faci o vizită? Eu, vezi, caut să te-nţeleg pe pielea mea, he, he, n-am să vorbesc de Horia, ea bărbatu-meu, Calagherovici. Dar nu ştiu ce-ai să câştigi din moartea Anitei, fiindcă şi-acuma totul e vraişte şi îneâlcit: un lucru nu l-a spus până la capăt Anişoara: Calagherovici zicea că ăştia de sunt ticăloşi au în adâncul lor ca într-un somn ticăloşia, mândria ce poate fi foarte bună pentru a-l corupe ziua în amiaza mare şi ieftin pe cineva, dorinţa de a fi vătaf, care şi la tine... da, da, toate astea fac din băieţii ăştia minunaţi nu nişte ticăloşi doar, sau măcar în acelaşi timp şi

nişte, să le zic ca el, victime, nişte viermi condamnaţi de starea lor de viermi să nu fie altfel... Deci, Calagherovici, Moise, vă găsea o scuză! Asta cred că v-a înfuriat aflând (e imposibil Anişoara să nu vă fi şoptit chiar a doua zi...) asta: că găsindu-vă o scuză şi înţelegându-vă, el vă aşeza în acelaşi timp sub el, mai proşti ca el, mai scunzi, nişte neterminaţi! Şi Gălătioan a tras concluzia: ne vede aşa fiindcă urăşte politica noastră, nu pe noi, nu întâi pe noi, întâi faptele şi gândurile noastre. El avea mereu idei salvatoare: şi perdeluţe şi flori la ferestrele blocului din piaţă el zisese să se pună...”

q /-’v „îmi amintesc ce fericită a fost Anişoara când X y a fost trimisă cu alţi inşi să asiste la analiza modului în care se preocupă organele şi organizaţiile de partid din cadrul miliţiei din Câmpuleţ de îmbunătăţirea activităţii politico-ideologiee şi de educare marxist-leninistă a personalului şi la intensificarea pregătirii de specialitate şi militară a acestuia... întreaga activitate politieo-ideologieă şi de educaţie comunistă desfăşurată de organizaţiile de partid şi de tineret a contribuit la înarmarea lucrătorilor din miliţie cu cunoaşterea aprofundată a politicii partidului, la conturarea clară a sarcinilor ce le revin, la educarea în spiritul dragostei şi devotamentului faţă de patrie şi partid, a abnegaţiei şi spiritului de sacrificiu în apărarea cuceririlor revoluţionare ale poporului. Au fost organizate cu întreg personalul grupe şi cercuri de învăţământ politico-ideologic, s-a acordat mai multă atenţie formelor participative de pregătire – mese rotunde, simpozioane, dezbateri. Rezultatele bune obţinute în activitatea politieo-ideologieă şi de educare marxist-leninistă şi în pregătirea de specialitate s-au reflectat pozitiv în activitatea profesională. Aparatul a fost mai bine orientat în muncă, şi-a îmbunătăţit stilul şi metodele de lucru, a acţionat mai energic, stăpîneşte mai bine situaţia operativă! A fost intensificată activitatea de prevenire a oricăror forme de încălcare îi legilor, s-au popularizat legile în cămine culturale, în şcoli... Dar Anişoara n-a fost mulţumită de toate aceste acţiuni pe

care le-a enumerat, nu. De ce nu se veghea? Dumnezeu şi biblia cu poveştile ei îndepărtează oamenii de la problemele muncii şi ale realităţii noastre şi ale realităţii însăşi şi-i duce cu gândul în cer şi la judecata de apoi şi la bunătatea lui Cristos şi în felul acesta ei se spală pe mâini şi nu le mai pasă de viaţa pe care o trăiesc, dacă ei şi-aşa n-au nicio putere şi toată puterea se află în mâna tatălui ceresc. Religia este opiul popoarelor, îmbată de cap şi dezarmează lumea, o face să se simtă neputincioasă şi să nu se mai încreadă în forţa lor şi a muncii lor, ci numai în cel sfânt, care nu se vede şi de fapt nici nu este... Să crezi în ce nu este e o mare şarlatanie, a zis Anişoara, datoria noastră e de a ne păzi şi păstra fiinţa noastră, existenţa noastră pe pământ... Ei, da, această grijă a ei faţă de fiinţa ei explică şi trecerea ei acum de partea lui Dumnezeu, şi lepădarea de Calagherovici, ce devenise periculos şi pentru fiinţa ei de rămânea alături de el sau măcar o zi lângă pneumonia lui de la cabana din munţi. Aceste lipsuri în combaterea influenţei sectanţilor şi baptiştilor sunt şi datorită insuficientei pregătiri a unor propagandişti, a zis ea, da: dacă nu ară la timp şi nu seceră la timp în Pătârlagele şi nu câştigă mai bine la fabrica de marmeladă, trebuie să le explici oamenilor că Dumnezeu n-o să le dea nimic în plus, ei pot totul, şi revoluţia pentru asta s-a făcut, ca pământul şi uzinele să fie ale lor şi ei să devină fruntaşi şi să arate că pot mai mult decât în trecut munci, ei, eroii muncii sunt totul, nu Cristos din ceruri. Lipsa ei de credinţă în Dumnezeu îi dădea o siguranţă în glas şi în mişcări şi o superioritate de netăgăduit faţă de toţi aceştia care nu-şi găseau reazimul în ei, ci într-o aberaţie, în ce nu exista. Şi nu ştiu ce mama dracului s-a întâmplat între timp de ea a ajuns să aprindă luminări seara acasă şi să se-nverşuneze împotriva inculţilor ce nici măcar biblia n-o cunosc... Undeva, socoteala e destul, sau aparent destul de simplă: ce i-a adus pasiunea cu care înfierase în zeci de şedinţe pe cei ce credeau în cum le zicea ea bazaconii? Ea nici nu fusese special plătită pentru aşa ceva, ca profesoară avea

alte îndatoriri: şi totuşi încercase să distrugă această bazaconie din mintea oamenilor şi bătălia înfocată împotriva lui Dumnezeu o adusese până la urmă acolo că ea începuse să creadă în el cu aceeaşi patimă cu care voise să-l distrugă. Şi Moise, din câte-l ştiu eu, mereu a fost fascinat de lucruri imposibile şi uite că până la urmă ce părea fără noimă i-a reuşit, Calagherovici nu mai este şi el este cu Lilica, şi-au avut chiar şi-un copil, deşi pe ea nu era obligat s-o ia de nevastă sau să dea pe faţă legătura lor: sau poate că această tentaţie a fost mai irezistibilă la un moment dat decât orice şi el n-a mai putut-o controla şi n-a mai putut ocoli ce pare să fie dacă ne gândim bine chiar ceva imposibil de îndreptat... Moartea Anitei cum s-o mai poţi îndrepta, ea s-a dus, şi odată cu ea poate vor mai pieri şi alţii, traşi de acest bolovan ce nu mai poate fi oprit nici de Moise, care l-a urnit din loc, ca să-şi arate sieşi că poate ce nu putea nimeni, fascinat de acest bolovan imposibil de urnit, de imposibil... Lilica nu-l lăsa noaptea să doarmă, şi când adormea, o visa lungită pe malul Dunării, goală, numai în costum de baie, ca în duminica de august când fusese cu ea şi cu Calagherovici la pescuit în bălţile pătârlăgenilor: şi acest trup în costum de baie din visele lui mereu îl zărea peste zi îmbrăcat în fuste şi cu pardesie, sau iarna cu paltoane, era nu pentru el, mai ales seara când intra sub duş, şi apoi... Ca un elev de liceu, o urmărea cu gândul în fiecare ceas şi ei nu-i păsa şi cărnii ei nu-i păsa că el există, era pentru el ceva imposibil, absolut inaccesibil, ca din altă lume, din altă viaţă, o aberaţie, o bazaconie... Deosebirea dintre Moise şi Anişoarea este că fiecare s-a apropiat de ceva imposibil pe căi diferite, ea prin ură, de Dumnezeu, el prin dorinţă şi vanitate şi poate chiar invidie, şi dragoste, de Lilica. Anişoara e acum împăcată cu sine, şi-a găsit izbăvirea şi încrederea în ea iubindu-l tihnită în orele ei de singurătate pe Qristosul pe care cu atâta fanatism îl scosese de prin case cu icoane cu tot şi-l făcuse vinovat de toată deznădăjduirea şi laşitatea oamenilor.14

„Ai uitat ceva, sau poate n-ai ştiut niciodată, ori ai ştiut şi

nu ţi-a păsat, ca o dovadă că puteai să nu-ţi pese, erai mai tare chiar ca o lege, sau credeai că tu poţi face orice, că e lege ce faci, în numele a ce gândeai tu că faci ce făceai, totul devenea lege, era bun, erai deci un ins care nu doar îndeplinea ceva, ci îndeplinindu-l... acel ceva devenea şi o lege: şi aşa încet încet inegalitatea oamenilor şi a faptelor în faţa legii nu te-a mai nici mirat... Chiar dacă ştiai că e nevinovat Calagherovici, dacă trebuia scăpat de el, lăsindu-l pe drumuri sau tămdu-i beregata ca la un borfaş, oricum, el trebuia lichidat. Şi dacă Dolângă îi dăduse în cap, noaptea, cu furca lui Butiseacă? Nu conta ca o crimă dacă Dolângă îţi putea fi de folos, şi prin tine lui Gălătioan, el era nevinovat dacă voi îl găseaţi util. Şi-acum cu mine tu îţi cauţi tinereţea pierdută, şi ce vrei să găseşti? Vrei să uiţi de Butiseacă şi de Calagherovici şi să faci şi din asta o lege, dar e mai greu, nu te poate nimeni scăpa de tine. Ai intrat într-un război greu şi n-ai certitudinea virgulei, unde trebuie ea pusă, sau unde va fi pusă, înaintea lui „nu”, sau după. Oracolul din Delfi (de care vă reaminteaţi cu Horia în război, imitându-l pe profesorul de istorie) spusese: «te vei duce te vei întoarce nu vei muri în război». Un oracol care te putea umple de bucurie sau de tristeţe.14

„Ce-i cu pasiunea asta nouă a ta pentru guy l noaie, Moise, te-ai ţicnit? Avem prea puţin gunoi, te plângi mereu, ei şi ce dacă n-avem mai mult? Câmpuleţul nu e un oraş doldora de uzine şi de fabrici ca un sac cu pureci, de unde să scoatem atâta gunoi cât îţi trebuie ţie? O fabrică de cuie, una de marmeladă şi de compoturi, alta de cărămidă, nu ne acoperă deşeurile şi nu se întunecă cerul de fum şi de zgomote, ce vrei, asta suntem! Da, te-nţeleg, jalea ta că nu sunt prea multe lături şi gunoaie nu e o trăsnaie, o ciudăţenie de om la care au început să i se îngroaşe şi întărească şi înţepenească arterele, ci e o atitudine: tu vrei să ne salvezi Câmpuleţul să moară îngropat în deşeuri puturoase, tu vrei din gunoaie să ridici case şi să faci pământ bun de crescut flori. Şi tot ce ţi-ai pus tu în cap ţi s-a-mplinit! Cine ar fi crezut că Lilica se va încurca cu tine,

nimeni, numai tu. Dar când ştii dinainte că vei obţine tot ce-ţi doreşti, aşa cum s-a-ntâmplat întotdeauna, mai e asta o dorinţă, Moise? Când eşti sigur de ce vrei, încrederea asta nu strică chiar de la-nceput dorinţa şi-o poate face să se numească altfel? Mă-ntreb, ca prostu44. „Eu când îmi pun ceva-n cap, mă bat zi şi noapte ca să…” „Merită gunoaiele astea atâta muncă? 4’ „Mă gândeam la Lilica, ea e altceva…41 „Nu e, nu sunt un bou să fac glume proaste, e altceva, bineînţeles… Eu mă gândeam la tine, că în ce vrei tu să ţi se-mplinească pui tot ce ai în tine, la fel… Şi pentru alba şi pentru neagra tu mergi până-n pânzele albe… Dar oare nu te-nşeli niciodată?” „Trebuie să-ncerci. Am citit, m-am documentat: gunoiul este o sursă de materii prime. Nu mai stau pe gânduri, trec la fapte: construiesc o maşină cu benzi transportoare şi cu concasoare şi-o să vezi că nu vor mai fi nici gunoaie şi nici mirosul lor nu va mai exista. N-am bani destui, dar am metoda unui afurisit de neamţ, care a tăiat mărunt gunoiul (după ce-a separat din el fierul) şi l-a amestecat cu un nămol proaspăt şi în nişte cazane l-a învârtit în apă şi aer până l-a lăsat fără duhoare… Am metoda, citeşte aici: se va face o putrefacţie dirijată, adică se vor crea condiţii optime pentru microorganismele aerobe care respiră oxigenul conţinut în gunoi… înmulţindu-se în mod exploziv, aceste microorganisme iau locul microorganismelor anaerobe, ostile oxigenului, care sunt factorii mirosului tipic de gunoi… Şi după o nouă fază de fermentare se obţine un fel de amestec care se aseamănă cu orice pământ bun de crescut flori… Nu mă crezi, întotdeauna ai zi’S că sunt lozinci tot ce-ţi spun eu… Dar e chiar ştiinţă curată. Gunoaiele ar putea fi şi arse… Ce mici termocentrale, frate, nici nu visezi tu! Puterea calorică a gunoiului nu e mai mică deloc ca a lignitului, din contră. Şi totuşi nu e bine, iese fum şi se-mpute aerul! Alta e calea, gunoaiele trebuie reintegrate în circuitul economic, inginerii caută metode noi cu care aceste gunoaie ale prosperităţii să poată fi descom puse în diferitele lor componente de materii prime. În tine tu râzi acum: uite-l pe Moise cum

vorbeşte cu mine ca din ziare despre valorificarea gunoaielor, uite cum îşi bate joc de mine...” „De mine nu, de tine-ţi baţi joc. Tu crezi că chiar toate ţi-au mers din plin? Lilica era frumoasă şi puteai să nu dormi gândindu-te la ea şi punându-ţi în cap s-o ai lângă tine, dar de nu era şi târfă n-o aveai, aşa că până la urmă nu ştiu dacă ea este ce-ai gândit tu, zâna zânelor şi mândra mândrelor, sau o biată muiere în carne şi oase... Tu te gândeai că e cel mai frumos lucru din viaţa ta, aşa mi-ai şi zis odată, şi când colo, iată, zic eu, e şi ea o muiere...” „Vrei să spui că nu merita? Că nu e ce e mai grozav, ce-am crezut, sau că este, a fost, dar c-a fost şi minciună, şi înşelătorie, şi fleacuri... Da, poate e şi soarta mea, că după tot ce fac nu rămâne nimic, decât să încep din nou... Ce-a ieşit, din dragostea mea, din legătura cu ea? Nimic... Anita nu mai este. Când eram mai stăpân pe mine, a căzut vărul Guguştiuc şi m-am trezit cu totul ţăndări în mine, când eram mai fericit cu Lilica, a murit fata şi-am rămas cu mâinile goale. Ce tortură mai grozavă vrei şi ce batjocură mai împuţită vrei decât să te trezeşti când te afli în capul mesei şi-ţi cântă lăutarii la ureche că totul e doar un vis! Ce vis, mai rău, că e chiar realitate: şi că n-ai nimic din tot pentru ce te-ai zbătut şi că în culmea fericirii în care te afli tu eşti fără nimic... Şi cum să nu râzi tu de mine că acuma am ajuns să mă gândesc la o făbricuţă care prin ardere să transforme deşeurile în energie! Ce prostie! îţi zici. Şi eu îţi mai dau încă un exemplu de care să râzi: chimiştii cred că din resturile de hârtie, de lemn şi legume – care formează gunoaiele locuinţelor –, se poate face alcool ’ Îţi dau şi reţeta, mi-am copiat-o: moleculele de celuloză din aceste gunoaie sunt descompuse de vitriol în molecule de glucoză care dau alcool tot atât de bine ca şi cartoful, secara, porumbul... Râzi: uite, o viaţă de om ca a lui Moise, plină de atâtea şi atâtea, se termină printr-o muncă de gunoier, de ins care vrea să reintegreze deşeurile societăţii în circuitul nou al vieţii, în... Ce prostie, îţi zici tu, şi de ce-am ajuns, şi de ce gândesc! Uite care e fericirea lui! zici tu. Să aibă cât mai

mult gunoi! Ca şi cum fără duhoarea lor lumea va fi mai fericită şi pământul mai liber şi oamenii mai fericiţi! Numai un bou ca Moise, îţi zici, îşi închipuie că lucrând oamenii la uriaşe maşini cu gunoaie vor fi fericiţi! Când, de fapt, munca asta nu poate să aline nicio durere şi nici să facă vreun suflet mai... Vezi gropile unde sunt aruncate din camioane toate gunoaiele, vezi mormanele acelea cum fumegă încet? N-o să mai fie, zic eu, şi tu râzi: cum să dispară toate excrementele Câmpuleţului, cârpele, unghiile, umbrelele, ziarele, lăturile, ghemurile de vată ale secretarelor, cărţile date cadouri şi rămase necitite, ciorapii cu chilot aduşi de zidari italieni în maşini colorate, sticlele de bere sparte în capete de amici pe la onomastici, cutiuţele de pudră cumpărate din pachet şi umplute mereu cu pudră de-a noastră, măi frate, şi date seara fetelor romantice de la cofetăria „Progresul”, sutele de dinţi scoşi de Bubu Sulea-Sighet, cel mai bun dinţar, cum o să piară această patrie a murdăriei, clăile de hârtii bătute la maşină cu plombagină ştearsă ca să aibă dureri de cap inspectorii financiari, oasele de viţei aduşi dimineaţa în bidoane pentru lapte, cârpele şi pantofii cui ajunşi de casă, unghiile tăiate cucoanelor de manichiurista Minei Bumbac, pălăriile roase de molii şi toată această parte a Qmpuleţului cum să nu mai fie?... Şi cum o să fac eu aici un paradis, he, he, râzi tu şi-ţi zici: şi Moise pune bărbi ca Manoilescu, e şi el, cum zice Nicanor despre Manoilescu, un rahatofag, un...” „Ba nu, eşti tot ca Manoilescu, dar altfel, tot cum zice Nicanor, dar altfel, un rahatometru, cu tine vrei să se măsoare toate în lume, până şi... Ani de zile m-ai dus cu sufletul tău nesăturat niciodată, nici măcar de patul Lilicăi, nici de puterea ce ţi-a dat-o Gălătioan, de nimic... Ei, drace, şi acuma eşti nemulţumit, vrei să faci ţuică din gunoaie, foarte bine, nici nu mă mir, şi nici nu e ceva nou, am auzit că nemţii lui Hitler au făcut margarină din cărbune, şi încă ceva mai grozav, unt din rahat! Tu de ce să nu poţi? Lilica ce ţi-a adus, numai bucurii? Nici vorbă, te-a şi perpelit... Brânza s-a cam împuţit, mâine poimâine n-o să mai fiţi

împreună, parcă văd, şi raiul cu ea s-a beşit, ai rămas şi de data aceasta cu buzele umflate… Şi atunci îţi cauţi o altă minune de făcut… ca să fi mul ţumit…” „Ce minuni am încercat eu?… O să spui ceva şi de Horia, c-am vrut să… Că m-am bucurat când el…” „Când el ce, Moise?” „Nu m-am bucurat niciodată cu adevărat, n-am avut timp, n-am avut noroc… Nu te mint… Nici Lilica…” „Şi nici gunoiul ăsta, sunt sigur, n-o să te umple de fericire! Dar ce vrei tu oare cu adevărat, Moise? Ceea ce te mulţumeşte cumva şi-acuma în nebunia asta cu gunoaiele nu sunt maşinile pe care încerci să le încropeşti şi ziarele de unde înveţi atâtea experienţe, nu este plimbarea ta de fiecare zi printre aceste grămezi puturoase şi nici munca ce-o faci ca de să nu mai fie, ci altceva, Moise, efortul de a te depăşi pe tine însuţi, de a nu mai fi cel de ieri, cel cu Ică, cel legat de Peralta şi Horia, cel ştiut cu Lilica, e grija asta nebună de a fi altul, de-a acţiona, de-a arăta că eşti tu… Moise, aici, între gunoaiele astea pestilenţiale pe care vrei să le redai bune Câmpuleţului, tu eşti pentru mine cel mai caraghios dobitoc… Cauţi să-ţi justifici existenţa, romantic, e drept, imbecil, e drept… Dacă nici cu Gălătioan n-ai fost mulţumit, nici cu Lilica, nenorocitule, eşti gol ca o troacă, ce putere şi ce dragoste vrei tu să te mai învie, zoaiele astea făcute ţuică o să te mulţumească şi-o să crezi că ai făcut ceva şi ai eliberat gropile astea, pământul ăsta, şi eşti liber şi tu şi fericit ca în poveştile pe care ţi le-aminteşti că ţi le spunea Peralta în război când vă zăpăcea îngheţul? Nici măcar Dumnezeu nu te salvează, ca pe Anişoara. Cristos este absent, nu vine el din cer pentru tine. Ai îmbătrânit într-adevăr, Moise, ţi-ai pierdut acel simţ grozav pe care-l aveai, de animal, de a sta cu picioarele pe pământ: nu mai vezi că viaţa e cum e, ziua albă, noaptea neagră… Totul s-a-ntunecat, şi ţi se pare că e noapte… Şi noaptea toate pisicile sunt negre. Doamne, Moise, nu te mai recunosc! Erai sănătos, dat dracului, porc, uneori parcă aveai în tine un geniu al porcilor, nemulţumit într-adevăr, mereu dornic să ieşi înainte, la orice – şi-acuma? Un biet zăbăuc care se

felicită c-a găsit un cretin ca mine să-l asculte cum o să recicleze gunoaiele şi ce brânză o să scoată din afacerea asta, un fel de burghez fericit că o să fie de folos Câmpuleţului şi... Vrei o statuie? Unde să ţi-o pună?" „Nu râde." „Dar ce vezi tu aici de râs? Erai un porc, Moise dar aveai un fel de geniu, şi-acuma văd cum ai ajuns un funcţionar care aşteaptă bătăi pe umăr... Mi-e scârbă când văd un geniu ajuns un biet funcţionar, un linguşitor, un... Ascultă-mă pe mine, avem gunoaie, dar lasă-le aşa, nu le mai reintegra în niciun circuit. Sau nici nu vrei? Sau e şi asta o altă faţă a ta?"

„Anişoara a avut o căţeluşe albă nu de soi, o y / corcitură, o fiinţă de care s-a legat şi de la care a simţit când i se tăvălea la picioare şi aştepta să fie scărpinată cu talpa pe ceafă sau pe burtă o afecţiune şi o supunere. Când a fătat în bucătărie patru pui, Anişoara a privit tremurând orele ei de chin şi de spaime în faţa clipei necunoscute a maternităţii şi s-ar putea zice că acest mister pe care ea nu-l cunoscuse, rămânând stearpă ca o iască şi netrecând prin el, trezise în ea o grijă faţă de căţeluşii orbi şi o bucurie o luminase, că-i poate culca într-un coş în cârpe şi pune la adăpost de frigul de-afară şi de orice, ca să trăiască. După o vreme, a dat căţeii cui i-a cerut. Şi ghinionul căţelei a fost că într-o seară lungă trecând strada a fost călcată de un camion. Dar înainte de a muri, ca să aibă lapte şi să-şi hrănească odoarele bine, Anişoara îi aducea mâncare caldă în sufertaş de la cantină, li punea şi ceapă tocată în farfurie, auzise că ceapa dă lapte, şi-i dădea şi bere, în loc de apă, auzise ea şi că berea face lapte. Nu fusese acasă când Marga nimerise sub roţile hardughiei ce căra gunoaiele strânse în lăzi şi scoase la porţi. Ţiganii aruncaseră căţeaua în lada camionului, şi Anişoara, poate spre norocul ei, n-o mai văzuse moartă şi rămăsese cu imaginea ei de fiinţă vie şi ascultătoare şi încă mai spera prin absurd ca Marga să-i schelălăie într-o dimineaţă la uşă, revenită dintr-o lungă rătăcire prin lume. Şi astfel moartea începea să i se pară ei o lungă rătăcire, o abatere de la cele ştiute şi cu care te

obişnuisei. Suferise în tăcere, încă din clipa când i se spusese de o vecină că Marga rămăsese lângă trotuar cu ochii deschişi ca într-o mare mirare şi că şi peste gunoaie, aruncată, între hârtii şi cârpe şi oase şi sticle sparte, ea tot parcă privea nedumerită în jur... li aducea mereu de amiază sufertaşul cu mâncare de la cantina şcolii şi această încercare a ei de a continua ce fusese, ca printr-o minune sau întâmplare să se şi chiar continue ce fusese, căţeaua să apară, această tulburare a ei şi refuzul de a se obişnui cu altceva ce nu-i convenea trezise în vecini la unii milă şi la alţii un surâs deloc binevoitor. Uite, domnule, animalele sunt şi de făcute să moară, şi domnişoara nu vrea asta şi suferă mai rău decât după un om, că e căţeaua ei, vezi doamne, suferă şi vrea şi noi să suspinăm, e îndurerată, sărmana, dar vrea să tragă un ce profit din această durere, da, da, domnule, să profite şi de pe urma adevăratei (în sfârşit!) ei dureri... Da, fiindcă Anişoara se refugiase atunci în durere ca o ţestoasă în carapacea ei cornoasă, ca să rămână în linişte şi din linişte să i se limpezească gândurile şi să-şi poată continua mersul ei printre aceşti vecini ce o priveau de după perdele cu batjocură, că nu se măritase, şi cu bucurie, că rămăsese singură şi nu nenorocise pe nimeni, cum ar fi nenorocit pe orice bărbat ce s-ar fi legat prin căsătorie cu ea, sub acelaşi acoperiş blestemat de blestemul ce era în ea. Iar acum, peste ani, se ascunsese în credinţa faţă de Dumnezeu ca într-o biserică în care nimeni nu poate fi omorât sau scuipat sau hulit sau privit cu silă, ca păcatul şi sila şi ura să nu se întoarcă în faţa domnului spre sufletul celui ce priveşte fără iertare pe cel venit spre iertare şi primit până în ceasul al doisprezecilea, şi el ceas sfânt... Dar şi acest ascunziş nu era decât tot o linişte pe care şi-o căuta (ca şi în clipa când murise Marga şi devenise o imagine vie a tristeţii), un răgaz, ca şi devotamentul ei pentru Guguştiuc, o încercare de a uita că niciun foc n-o mistuise, cum ar fi vrut sângele ei şi nopţile ei, şi cum lucrarea tainică şi de neînţeles şi obscură a destinului i sa împotrivit şi şi-a văzut de calea ei ce nu ţinea seama de

nimic, ca o cârtiţă nevăzută decât prin lucrarea ei ieşită ca o bubă a pământului, mişcătoare în imperceptibila ei frământare şi stând pe loc, legată de locul ei de muşuroi în câmpia verde... Şi Moise acum stă închis în suferinţa lui c-a murit Anita ca o împotrivire faţă de Dumnezeu, care i-a luat-o după voia lui, tocmai când el vedea prin ea sângele său dus mai departe şi găsise în sfârşit un rost vieţii sale, Ilarion fiind o ruşine a sângelui şi numelui... Moise stă ca un împărat, zic eu, în această tristeţe... fiindcă moartea fetei lui poate să arate altora că nu-i pornită dintr-un gând negru, de duşmănie, ea a venit dintr-o întâmplare, dintr-un şir de întâmplări, de la un kilogram de zahăr, de la un tâmpit ca Francisc întâlnit întâmplător, de la un ceas rău, crima e posibilă oricum, omul e o fiinţă plăpândă şi supusă unui şir de întâmplări... şi de ce n-ar fi şi în cazul lui Horia vorba de o întâmplare? Ce nu e cu bună ştiinţă început şi sfârşit, altfel se... ce premeditare putuse fi cu Anita? Niciuna... Da, s-ar fi putut ca destinul să nu ţină cont de nimic în tainica sa curgere, he, he, şi chiar aşa se şi întâmplase, asta o ştia precis Moise, n-o furaseră nişte ţigani şi n-o călcase o maşină, el ştia ce se-ntâmplase cu ea... Aici i se pare el Lilicăi ciudat, că s-a închis în durere, precum Anişoara în credinţă faţă de Dumnezeu, ei fiind după cum îi cunoaşte altfel... De-aici pleacă o cumplită bănuială... „Vezi, Moise, îi spune ea, cârtiţa o fi unealta lui Dumnezeu sau a pământului, naturii, he, he, sau a destinului, cum vrei tu... S-o lăsăm în pace, ea nu-şi ascunde răbdarea ei şi munca ei, ea este ce este şi nu trebuie să se prefacă ce nu este, ea există! Bun, suntem de-acord, nevăzuta asta este cu adevărat, zi-i cum vrei, sau poate nu este şi numai ce face ea este, de-acord şi-aşa. Da, dar tu suferi şi-ţi convine asta, fiindcă chiar tu ţi-ai ales suferinţa, ca un semn care să şi arate disperarea ta”. Şi Moise nu înţelege, sau nu vrea, sau nu vrea ca ea să creadă că înţelege spre ce o duc gândurile... suferinţa lui n-ar exista cu adevărat, precum credinţa Anişoarei, sau ce?... Lilica nu-i spune verde ce e, fiindcă nici ea nu ştie, bâjbâie,

dar o bănuială cumplită o împinge să caute... Francisc, elegant, umblat prin lume, hipnotiza mai ales femei şi ca dentist avea clientelă îndeosebi feminină, stabilise Manoilescu. Se mai găsise o probă: o domnişoară declarase (şi era gata să-l şi dea în judecată) că mergând la el să-i pună o plombă o violase. „De câte ori aţi fost la el în cabinet?" a întrebat-o Manoilescu. „De vreo zece-eincisprezeee ori".

„Şi când s-a-ntâmplat violul?" „Păi, să vedeţi, de fiecare dată". Spunându-i Lilica această întâmplare lui Moise, a vrut să citească în ochii lui o pâlpăire, însă chipul lui a rămas de nepătruns, fiindcă aventurile amoroase ale lui Francisc nu erau o probă de vinovăţie decât pentru Manoilescu, pentru el erau şi un alibi, că dentistul punând o plombă de douăsprezece sau cincisprezece ori era un nepriceput în dentistică, însă el nicicum n-o forţase pe juna copilă să vină să sufere atât de mult pentru o măsea stricată... Francisc se logodise şi aventurile lui se răriseră, zicea Manoilescu, luându-se după domnişoara bolnavă de dinţi, ceea ce era o altă prostie: Lilica aşa părea că vede în tăcerea şi în suferinţa bărbatului ei, *prostia* lui Manoilescu. Mâncau ciorbă de fasole în bucătărie. Manoilescu putea să creadă liniştit în probele lui false, era bine să fie lăsat să se bucure de de, aşa legenda despre Anita lua o înfăţişare din ce în ce mai vie şi mai credibilă şi suferinţa lui Moise avea o justificare mai mare: şi totul se baza pe o eroare, a lui Manoilescu, pe eroarea datorată orgoliului său... Lilica îl privea (cum mănâncă) la fiecare lingură de fasole şi ceapă: şi adevărul era aici, în lipsa oricărei tresăriri din ochii lui, în împietrirea feţei sale de sfinx, era în suferinţa lui în care nimeni nu-l zărise şi n-avea cum să-l ghicească măcar, pentru că Moise nu spunea răspicat nici da, nici ba, şi nimeni nu se gândise că tăcerea lui era felul său de a vorbi atunci când nu voia să spună nimic... aşa cum obrazul lui, în somn, ca şi-al altora, arată vârsta... Şi ea învăţase să-l cunoască privindu-l cum dormea: cu gura căscată, într-o totală absenţă şi îndepărtare şi rupere de lume, şi chiar de

patul său, ca într-o moarte de-o oră sau de-o noapte... palid, mai ales în vârful urechilor, acolo unde pielea era mai îmbătrânită şi mai lividă şi mai aproape de moartea care parcă le şi atinsese cu suflarea ei palidă... Da, Manoilescu era un băiat minunat, tenacitatea sa şi descoperirile sale umpluseră Câmpuleţul de curiozitate şi de spaimă, legenda vampirului se lăţise şi luase o înfăţişare dramatică, răul exista şi putea fi văzut, devenise vizibil adică, el care se strecurase pe străzi necunoscut şi semănând eu orice om... Era o satisfacţie în fiecare ins din Câmpuleţ că totul se sfârşise şi apele se despărţiseră, hipnotizorul fusese arătat cu degetul, binele triumfase... Mai rămăsese familia Anitei în suferinţă, da... tatăl şi mama, îndoliaţi, erau nişte martiri... Şi cine nu iubeşte un om în suferinţă, cine nu-i lângă el, ce monstru nu e sensibil la tragedia unei familii? Lilica îşi privea bărbatul cum mănâncă ciorbă de fasole cu costiţe: devenise un martir, nu mai era Moise cel violent în adunări şi hotărât, trăgând concluzii şi stabilind planuri de măsuri, dâmd indicaţii în Pătârlagele când să înceapă recoltatul sfeclei de zahăr şi prăşitul porumbului, inflexibil şi cu dreptatea mereu pe buze, criticând lenea şi şperţul şi triumfător ca un învingător la cursele de cai din Turnuvechi... devenise şi el un om oarecare, ce poate fi înfrânt, zdrobit de o prostie, ca a lui Francisc, de o întâmplare... Viaţa îi dăduse şi lui o labă şi o lecţie, îl coborâse din şaua acelui cal ce rupea întotdeauna primul firul la sosire... era unul dintre ei, sărmanul... Şi poate că aşa a fost mereu şi nu l-am cunoscut bine, câte nu se mai bârfesc!... Ori îl pedepsise Dumnezeu pentru?... Moise mânca fasole ca un erou înfrânt, înfrânt dar iubit, iertat, iubit pentru că şi el putuse fi zdrobit, nu de ceva pus la cale, ci de-o întâmplare şi de-un descreierat şi pervers... Mânca în linişte şi ea îl privea cum âi tihneşte fasolea şi iubirea asta a oamenilor, care venea din somnolenţa lor şi din plăcerea de a nu gândi şi mişca un deget, din vechea obişnuinţă că nimeni nu poate să nu dea chix şi să nu fie supus şi să nu sfârşească în ţărână egal cu toţi în moartea

ce nu ocolea pe nimeni şi era egală pentru toţi… Şi Moise, mâncând fasole, se vedea în ochii lor urcând pe drumul Golgotei cu propria sa cru’ce în spinare, spre locul unde avea să fie ţintuit în cuie şi împuns cu suliţa: şi-i tihnea fasolea cu ceapă şi chipul său din ochii lor, îndurerat şi plin de suferinţă şi izbăvit de rele, îi tihnea carnea de porc afumată şi credinţa aceasta în care căzuse până şi Anişoarea Caramalis: că Dumnezeu e sus şi el pe toate le ştie şi nimic din ale oamenilor n-au vreo importanţă şi că totul este în mâinile lui sfinte şi n-are rost un pai să mişcăm, nu depinde nimic de noi, nici propria noastră viaţă, care e o întâmplare, şi şi ea o voinţă a lui ca să fie această întâmplare, nici propria noastră moarte…”.

„Cât timp n-am ştiut cine eşti te-am ţinut / pe lângă mine ca pe o valoare şi…” „Şi m-ai folosit”. „Crezând că eşti o valoare, nu un aventurier şi un tercheaberchea”. „N-am fost aşa ceva”. „Dar ai ajuns”. „Căutaţi-mi un doctor”. „Am crezut în capacitatea ta şi nu te-am căutat mai adânc să-ţi văd adevăratul chip”. „Şi-ai făcut politică atunc’i şi… şi istorie hm! hm! cu un neisprăvit ca mine? Daţi-mi un doctor şi scăpaţi. Decât să mă găseşti vinovat şi să mă faci pulbere, mai bine găsiţi-mi un doctor care, atunci când eu îi voi cere, să bage în mine o injecţie şi eu să răspund de ora pe care mi-o aleg şi el doar să m-asigure că nu va exista niciun risc ca să fiu salvat…” „Hai, Moise, lasă iordanele. Pe mine vrei să mă ameninţi cu asemenea jucării? Vrei să protestez, că ’n-o să-ţi ofer un asemenea medic? Şi că nici nu se află? Ah, eşti un spirit evoluat, îţi ceri libertatea de a… Când văd cât puroi e în tine… Vrei să-mi demonstrezi că te sinucizi pentru c-ai fost loial şi-acum a te dau să te pape furnicile? Ce loialitate, Moise, bancul ăsta cu sinuciderea e un truc ca să-ţi atingi scopul: eu să te las în pace! Dar nu te las!” „Foarte bine. Şi dacă nu vrei să laşi pe umerii medicilor responsabilitatea de a mă rezolva… he, he, şi moartea fiind o rezolvare… nu mă poţi împiedica să cred măcar că trebuie să fiu lăsat să mor… Tot sunt pentru tine ca un mort şi vrei să m-arunci, mai mult te-ncurc… Balonul

tău umflat, minunatul tău balon ce te poartă pe sus, se scutură şi trebuie să m-arunci, e prea mult lest, he, he... eu sunt lest, bun de azvârlit, ca să nu cadă sfărâmat pe pământ minunatul tău balon. Adică să mă predau, da? Ca să fiu exclus din partid, da?" „Da, ţi s-a tulburat mintea, e ca o piftie..." „Am trădat revoluţia şi numai tu cunoşti adevăratul drum... Dar atunci de ce m-ai chemat pe munte să discutăm şi nu m-ai pus într-o şedinţă să fiu judecat? M-am îmbolnăvit, mi s-a umplut creierul cu muci, nu mai văd limpede, sunt un idiot! Bun, atunci de ce să-mi mai prelungesc amărâta asta de viaţă cu preţul atâtor suferinţe... O să putrezesc tot, de zici c-am şi început, de la cap, ca peştele, şi tu vrei întâi să-mi tai capul, apoi să-mi razi mâinile şi picioarele... şi celelalte membre, pe rând, numai să trăiesc şi să nu se spună cumva că tu ai săvârşit o crimă dându-mă la porci, ca pe crapi, ân deltă... De ce să opreşti cu fleacuri şi cu medicamente un bolnav să crape? Sunt ca un babalâc plin de râie şi de tuse măgărească şi care nici nu-şi mai poate târî picioarele: de ce să fi milos cu un semiconştient răblagit a cărui existenţă nu e decât un geamăt? Am trădat revoluţia, am ucis, de ce să m-arunci ca pe un lest, nu-i mai bine să nu mai fiu deloc şi să nu te mai încurc?" „Nu, Moise, nu vreau să fac din tine un erou. Destupă-ţi creierul şi înţelege că e nevoie să plăteşti ce-ai făcuit". „Crezi că de mă sacrifici pe mine ca pe-un nebun la şah, asta o să te salveze?" „Eu n-am greşit cu nimic, Moise, nu există probe. „La mine există? Da, există. Şi nu-mi pasă şi tu ştii că nu-mi pasă şi pe asta te bazezi, pe nepăsarea mea: eu sunt bun de plată oricând..." „Aşa e, Moise, vezi că pricepi? Cum ţi-a fost indiferent când l-ai pus pe Horia în dăinăuş şi l-ai mătrăşit şi cum nu ţi-a păsat nici de viaţa băiatului tău Ilarion şi nici de Lilica şi de nimeni din propria ta familie, n-o să te schimbi când e vorba de tine, tot nepăsător o să primeşti ce-ţi spun că e bine să faci, tu mă dispreţuieşti şi pe mine, ca întotdeauna, şi acest dispreţ faţă de oameni, oricine ar fi fost ei, şi indiferenţa la ce se-ntâmplă te-au ţinut ân picioare mereu mândru şi beat de

puterea pe care ţi-o doreai şi care credeai că ţi se şi cuvine, din moment ce-o simţeai în tine arzând.. „Şi de eşti atât de sigur că eu am făcut atâtea, de ce nu vrei ca eu să mă predau şi să mă spun singur?... De ai probe şi eşti sigur, ce nevoie mai ai de mărturisirea unui căcănar cu creierul de muci? Doctorul Cristoloveanu zice că de ni se-nfundă nasul şi ne intră mucii în cap, să scoatem batistele, să facem inhalaţii... De strănuţi, zice el, ţi se scurge tâmpenia din cap, d-aia se zice şi din bătrâni: „noroc, noroc şi sănătate!” De ce vrei tu să vorbesc eu şi să-mi destup creierul, şi ţu să-mi zici noroc? Mă ajuţi pe mine să mă fac sănătos, ori ciripind eu şi punându-mi lături în cap te-nzdrăveneşti tu şi mai tare?” „înţelege, te-am ţinut mult timp pe creditul meu în şcoală: nu ţi-l mai dau, s-a dus baba cu colacii! Nu te-am cunoscut bine, dar acum te ştiu şi mă-ngrozesc. Şi-a venit şi Lilica la mine şi mi-a spus...” „Deci din cauza ei mă arunci din minunatul tău balon... ca să nu te pârască ea că mă aperi, ştiind cine sunt şi ştiind şi ce ea ţi-a spus că sunt. A zis c-am înnebunit, sau că nu mai am mult? C-o să sfârşese lamentabil, înconjurat de ură, pierzându-mi minţile de-atâta ură ce-am trezit în jurul meu, de teroarea ce-am dus-o cu mine şi-am...? Ce mai zice?” „Că pe Horia nu... pentru niscaiva onoruri, să-i iei glasul şi să nu te mai tulbure şi să-i ocupi toate locuirile şi să te salţi în şa ica un rege al Pătârlagelor şi al pământurilor satelor toate din împrejurimi, nu, ci din curiozitate: cum n-o să mai fie, ca un pui de găină, ca şi cum nici n-ar fi fost... şi tu să vezi cum se duce, din curiozitate şi fiindcă îl urai nu numai pe el, o, nu numai... îi urai şi-i urăşti pe toţi, dispreţuieşti oamenii, Moise...” „Asta e părerea ei?” „Da.” „Atunci de ce nu-mi căutaţi amândoi un doctor, o soră, o moaşă? De ce nu mă lăsaţi să mor? Iată ce vă cer: lăsaţi-mă să crap. Voi vreţi să mă lăsaţi să mor încet, să mă predau, să mă spovedesc, să mă excludă, să mă închidă, să-mi putrezească oasele tăind la sare... Vreau o moarte mai activă, dragul meu Gălătioan, numi place moartea înceată şi pasivă... Nu vă temeţi de Dumnezeu, el nu există, şi lăsaţi dracului morala, pentru un

ticălos ca mine ce nevoie aveţi voi să fiţi morali!? De ce să mă lăsaţi să trăiesc şi să mor la adânci bătrâneţi? De ce să mor hodorogit şi de moarte bună şi lumea să mă scuipe până atunci şi să creadă că tu i-ai făcut dreptate şi eu plătesc?... Gândeşte-te, această problemă a mea e nouă şi pentru tine! Până acuma oamenii nu trăiau atât de mult şi ticăloşii nici ei nu ajungeau bătrâni... Şi de ce mi-l porţi pe la nas pe Horia? Ca să-mi împrospătezi aducerea aminte? N-are dreptul nimeni pentru o cauză nobilă să comită ceva chiar monstruos? Îţi dau o mie de exemple, slavă domnului. Bunul nostru şi slăvitul şi genialul nostru Manole nu este un monstru când îşi zideşte soţia gravidă în zidurile mănăstirii ca să i se împlinească visul şi gloria sa să devină nemuritoare şi?... Atâtea batalioane de cavalerie au fost trimise în bătaia tunurilor ca să facă loc armatei de pedestraşi, ho, ho... Câte lupte celebre nu s-au câştigat, generalii lor călcând pe oasele celor trimişi de ei înainte să moară... Deci, pe scurt, au mai fost sacrificii în istorie.

O să zici că Horia n-a fost sacrificat, ci... Problemă de interpretare. Şi greşeală, dragul meu Gălătioan, fiindcă el e mort doar în mintea voastră şi ucis de mine, în mintea prietenilor şi duşmanilor mei, însă el, aşa cum s-a mai spus, a dispărut, şi-ar putea într-o zi să aterizeze la Bucureşti ca regele bumbacului din America de Sud... Dar tu l-ai dat morţii şi după ani de zile (când îţi tremură izmana, scuză-mă că sunt obraznic cu dumneata şi-ţi spun ca niciodată tu, nemaiavând ce pierde) eşti gata să m-arunci şi pe mine în groapa pe care-am săpat-o atunci pentru el, ca proverbul să nu rămână în vânt şi cine sapă groapă altuia să cadă şi el în ea, după ce-a căzut cel ce trebuia, ori n-a căzut... he, he... Eu nu mai sunt de folos, ca şi Horia, ce trebuia ca pe un lest... Eu am făcut asta, zici tu, şi nu e niciun martor să spună altfel, ori că tu m-ai îndemnat, sau cel puţin mi-ai sugerat... Deci, un zăpăcit ca Horia, care nu trăia cu picioarele pe pământ ca mine, e dat în lături ca să treacă generalul Gălătioan... Nu exista martor care să spună, repet, că eu din ordinul tău, he, he... cum, formidabil, n-o

să fie nici acum când tu pe omul care te-a servit îl dai la raţe, he, he... Eu îţi îndeplinesc voinţa, şi când pute... pe mine mă pocneşte la mir ca să triumfe această frumuseţe minunată, mănăstirea ta de la Argeş, Dragomirna ta, Gura Humorului, Cozia, Secu, Putna ta... Dămi voie să-ţi spun pe cuvânt de onoare că eşti un porc! Ce vrei tu să faci pe pământ de eu te-asoult? Şi cu ce te-ar împiedica de mi-aş găsi un doctor, ori m-aş arunca sub trenul ăsta ce vine de la Sănduleşti? De eu aş fugi acuma spre calea ferată, ce-ai zice? Şi ce-ar zice Anişoara, care uite cum culege flori... A trăi nu ţine de nimeni decât de voinţa mea de a nu muri..." „Anişoara cu biserica ei te-ar ierta, zicând că te-ai aruncat sub roţile marfarului într-un moment de rătăcire... Nu mă lua cu poveşti de fetişcane gravide şi părăsite. Un porc ca tine nu-şi trage un glonţ în cap. Sinuciderea nu-i o greşeală, se mai întâmplă la domnişoare, e o eroare datorată unei slăbiciuni, dar tu nu faci greşeli şi mintea ta o să găsească o mie de căi ca să trăieşti11. „Pen tru asta sunt şi periculos şi trebuie să mă denunţ singur, ca să nu mă descurc... he, he... Se mai bagă cu capul sub ştreang şi deştepţii, în clipa când, fii atent, când gândurile lor sunt mai limpezi ca înainte, când văd mai bine, când sunt mai lucizi ca până atunci, în acel moment... haţ! Am eu capul plin de muci? Da! Dar de mi se desfundă nările?" „Poama rea nu piere. Tot ce poţi face tu e să declari ce-ai făcut". „Nu ţi-e teamă c-am să spun vrute şi nevrute?" „Nu. Eşti atât de inteligent încât să înţelegi că de bunăvoinţa mea depinde, şi de mărturia mea, ca tu să primeşti o pedeapsă mai blândă... O să fi exclus, dar nimeni n-are probe că pe Horia tu... Doar a dispărut. Poate e o nebunie ce te-a cuprins... În fond, atunci ai fost cu mine şi nu pe mine m-ai trădat, ci un mort. N-ai mai fost de-acord cu părerile lui, hai să zicem că l-ai trădat: dar s-a-ntâmplat demult şi-atunci erau alte condiţii... În fond, înţelege, Moise, acuma nu faci altceva decât să mă serveşti pe mine (şi pe tine) şi prin asta să ajuţi să se liniştească povestea cu Horia. Lasă mândria deoparte, Moise, tu eşti ce-ai fost, un soldat conştiincios, he, he, nu?"

„După ce-o să dau totul în scris, cine-o să-mi garanteze mie c-o să mă mai aperi?” „Eu”.

/’v *a* „Mereu zâmbeşti şi zici ca o scuză: eu te-am iubit, fato! Ei, nu m-ai iubit şi n-o să mă-ndupleci să tac cu leşinături, ce-ai iubit tu în mine a fost încrederea ta în mine, mândria ta că există în sfârşit o fiinţă ce nu-ţi iese din cuvânt şi care te pune la adăpost de toate zoaiele şi şi în ochi tăi te face să creşti şi să-ţi zici că viaţa e un cântec de sărbătoare şi că a auzi chiar şi înjurături şi blesteme şi a vedea cum ţi se întoarce spatele şi a gusta din halba cu bere în care scuipă ospătarii este tot un fel de bucurie, fiindcă şi ura liniştită şi rea din privirile altora, şi nesomnul şi oboseala ce-ţi fac mâinile şi picioarele mai grele şi capul ca de plumb, şi învinuirile lui Tică sunt bune, de toate îţi dau certitudinea că viaţa există şi merită trăită şi ea e fermecătoare aşa cum este... încrederea ta găsise în mine un reazim, mi-am zis, şi tu iubeai această încredere a ta, nu pe mine, să fie dar. Insă cred că şi-aici m-am înşelat, Moise. De era aşa, Anita ar fi trebuit să trăiască, familia ţi-ar fi întărit mândria şi încrederea... Dar nu ţi-a păsat de nimic: când fetiţa a aflat la şcoală din gura colegilor ei cine sunt părinţii ei, ne-a întrebat care-i adevărul... Pe mine, cine-a fost Calagherovici? Şi altele... Şi trebuia să te-ntrebe şi pe tine... Când am trimis-o după zahăr, am avut cu ea această discuţie. Voia să vorbească şi cu tine şi i-am spus s-aştepte până seara, când te-ntorceai de la biroul de turism ce-l luasei în primire lângă piaţa MihaiViteazul. Ea nu s-a mai înapoiat... Insă, Moise, fii atent: Anita a venit la tine la noua slujbă ce ţi-o dăduse Gălătioan şi te-a întrebat calmă şi naivă şi necrezând, repet, necrezând, fiindcă n-a crezut nici că eu... Şi asta te-a-ngrozit pe tine: că fetiţa ta, nu altcineva, plămada ta, visul tău şi tot ce-ai făcut tu şi realizat mai bun, da, visul tău, Anita, se-ndoieşte de tine şi te-ntreabă şi te priveşte în ochi, cu un pachet de zahăr în mână, se-ndoieşte şi nu-i vine să creadă că eşti un monstru... Iar de se va convinge, nu te va ierta... E ca o oglindă, Moise, şi tu într-o clipă te-ai văzut în această

oglindă şi-ai vrut să spargi această oglindă... Spun prostii? Vezi, niciodată n-ai recunoscut nimic: şi cum vrei atunci să se fi putut închega o familie din asemenea oameni ce fiecare rămâne cu gândurile lui şi ce aştepţi din relaţiile lor să iasă altceva decât un dezastru... Şi eu te-am minţit? Nu l-am cunoscut bine pe Calagherovici, e drept, am zis când a fost făcut... Dar între noi a fost o înţelegere?" „A fost, şi cine-o calcă va plăti". „Ce înţelegere?" „Una pe care-o ştii tu foarte bine". „Care?" „Aia care n-are nevoie de vorbe". „Care?" „O s-o vezi când n-o s-o mai... Şi zici că Anita a venit la mine cu zahărul în mână? Şi-a văzut pe dracul şi s-a-nchinat? Dar era nebotezată, cum să sey-nchine?" „Vezi, eu n-am spus că ea şi-a făcut cruce în faţa ta şi te-a rugat ca pe Dumnezeu să-i spui adevărul ca să termine odată cu fetele şi băieţii din clasa ei ce-o tot necăjeau... N-am spus nici că şi-a făcut cruce speriată ca de diavol când te-o fi întrebat şi-o fi văzut în ochii tăi... Tu ai spus că s-a-nchinat, şi deci c-a fost la tine la birou". „Nu putea să fie, fiindcă nu mai venise niciodată acolo la mine şi, mai ales, da, pentru că nu se-nchina, Anita nu era creştină, he, he, nu-şi măsura din creştet până la buric sfântă cruce.. „Atunci cum de s-a-nchinat în faţa ta?" „Nu s-a-nchinat, că n-a fost". „Dar putea să fie şi putea să se-nchine... de botezat era botezată la biserică44. „Nu cred". „îţi aduci aminte c-a venit într-o duminică la noi mama lui Calagherovici? Ea încă mai spera că Anita fusese făcută cu el... Şi m-a rugat s-o las să se plimbe cu fetiţa în cărucior prin oraş şi eu am simţit că ea vrea s-o privească mai îndelung şi să-i afle vreo asemănare cu fiul ei. Şi-am lăsat-o să se plimbe cu fetiţa şi ea s-a dus până în capătul Câmpuleţului la biserica unde slujea un preot plecat din Pătârlagele, cunoscut de-al ei: şi-a botezat-o pe Anita şi nu mi-a spus până acum câteva zile... Mi-a zis să fiu liniştită, de-a murit, n-a murit ca un păgân, s-a dus în rai..." „Dar Anita ştia că fusese botezată?" „I-a spus nu demult Anişoara Caramalis41. „Ea de unde ştia, de la popa din Pătârlagele?" „Nu. Dacă-ţi aminteşti, Anişoara venea destul de des pe la noi şi când tu erai la şcoală în

Pătârlagele şi eu la slujbă şi n-aveam cu cine să lăsăm fetiţa ea zicea că-i face plăcere să se plimbe cu Anita şi să mai scape de colesterol şi să aibă şi ea măcar câteva ore sentimentul că e mamă… Şi râdea: mamă cu cărucior… Da, se plimba nu numai cu fata noastră, în fiecare zi o puteai vedea împingând cărucioarele altor familii… Mai ales ale acelor care nu-şi botezaseră copiii… înţelegi?” „Nu”, „Nici eu n-am înţeles până nu mi-a spus ea, târziu: că a botezat-o pe Anita la un preot de pe strada Călugăreni, acolo unde botezase încă vreo treizeci de copii pe care părinţii lor fiind atei sau din frică să nu fie pârâţi îi lăsaseră nebotezaţi… doctori, ingineri, oameni cu carte adică…” „Anita era botezată de două ori?” „De trei ori. O botezase şi Sevastiţa în Lăzăreni. Întâi ea a botezat-o în casă la tata, după uşă:
i s-a părut că fata e slabă şi prăpădită şi ca să nu moară fără nume şi cruce şi Dumnezeu, a luat-o în braţe după uşă şi i-a pus numele Ioana… Ion, de e băiat, şi Ioana, de e fată, înseamnă că se-ntăreşte. Şi cum n-a murit, a dus-o apoi şi la biserică4’. „Nu ştiam de ce Anita e în buletin şi Ioana… Nu mi-ai spus44. „Nu m-ai întrebat. Am mai avut un copil, cu Calagherovici. A murit de-o zi, şi Sevastiţei i-a fost frică şi de Anita… C-a murit cel dintâi, la al doilea, Anita, i-a pus toartă în ureche: toartă *după* pierit44. „Da, Anita avea toartă…44 „Toartă se pune şi la cei ce dau de-o boală… Cum plângea fata, Sevastiţa a dat-o încet cu gura de pământ şi a zis: cum tace pământul, aşa să tacă şi copilul… 44 Şi tot pentru că murise cel dintâi, ’ pe Anita a dat-o de pomană pe fereastră sorei lui Eftimie, muiere la care nu i-au murit copiii… Eu i-am dat fata pe fereastă şi ea mi-a dat un pietroi, ea a zis bogdaproste pe el şi s-a rugat să aibă sănătate şi a mai zis: „în viaţa asta să fie al meu copilul ăsta…44 Aşa că de-atunci Anita e şi nepoata lui Eftimie…41 „Şi tu te-ai luat după toate prostiile Sevastiţei? 44 „Am vrut să-mi trăiască fata, aşa cum şi tu ai dorit ca ea să se nască şi să nu moară. La botez, când au adus-o de la biserică, tata a pus masa în bătătură şi am aşezat-o pe Anita pe masă, cu faţa spre casă: şi mi-au dat-o mie în braţe, iar

Sevastiţa, moaşa, a luat securea în mână şi-a zis: „cum nu se deoache securea, aşa să nu se deoache copilul...44 Erau prostii? Fetei lui Colae al lui Făniţă la turtă în loc de pahar cu apă au pus ceapă cu sare şi-a rămas a mică proastă. Când unei femei nu-i trăiesc copiii, pe-l de se mai naşte îl dă de pomană alteia, care se pune moaşă şi care-l aruncă la răscruci de drum, pe lângă o fântână. Moaşa stă pitulată pe aproape, copilul e îmbrăcat cu tot dichisul pentru botez, cu luminare, haine... Cine-l găseşte îl ia în braţe şi se duce cu el la biserică şi-l botează şi se pune naş. Aşa m-au aruncat şi pe mine în răscruci, şi Sevastiţa m-a găsit şi e naşa mea. Naşul care n-a avut noroc de fini se schimbă... Am făcut şi eu ce m-a-nvăţat ea ca Anita să trăiască şi-a trăit până acuma când... Şi şi tu ai voit să ai o fată sau un băiat, un copil care să-ţi poarte numele şi să nu mai trăiască prin străini şi să nu te recunoască şi să nu se ştie exact de e sămânţă ta, ca Ilarion, o odraslă care să fie dusă în braţe de tine la primărie şi trecută în văzul lumii în acte, ca a ta, şi care să fie partea ta cea mai nevinovată şi căreia nimic să nu i se poată pune în cârcă, nepătată: şi în care să-ţi pui toate speranţele pentru viaţa ce-o mai aveai de trăit şi pentru ce avea să rămână din tine şi din numele tău când n-aveai să mai fi, nădejdile unui crez şi ale unei lupte pentru care până atunci făcusei totul ca să rămână din de decât pulbere şi vânt şi blesteme. Aveai nevoie de Anita mai mult ca de o fată, ca de un martor şi de o poliţă în alb pentru ca să nu se spună că sângele tău a fost blestemat să nu dea rod şi să se sfârşească sterp. Şi iată că acum Anita, care era reazimul nevinovăţiei tale în faţa lui Tică şi a Sevastiţei, se duce fără urme: şi în bătălia pe care o începusei de la naşterea ei (şi având-o chiar pe ea ajutor, fără ca ea să ştie că e înrolată ca un soldat în această luptă) totul se duce de râpă... Neamul tău e blestemat să se stingă sterp, şi chiar tu să-l retezi din rădăcini, după ce câţiva ani te-ai liniştit văzând-o pe Anita crescând... Chiar tu, când ea s-a-nchinat în faţa ta şi te-a-ntrebat cine ai fost, ai lovit-o peste faţă cu două palme şi-ai izbit-o cu capul de

calorifer şi ea a leşinat şi-ai crezut că moare şi-o să plăteşti... Sau ce-ai crezut! Şi-aşa s-a-mplinit blestemul, Moise, să n-ai urmaşi. Ţi s-a părut de necrezut că tocmai ea să te-ntrebe şi să se-ndoiască şi să te condamne, de necrezut, absurd, ca după ani, tocmai ea, în care-ţi puseseşi toate speranţele, să te ia la-ntrebări pentru faptele tale şi pentru ce numeşti tu politica şi viaţa ta puse în slujba semenilor tăi şi a consătenilor tăi pentru a făuri o istorie nouă şi o faţă nouă Pătârlagelor şi împrejurimilor şi... Şi dintr-o dată, în camera unde aveai să lucrezi lângă piaţa Mihai Viteazul, ai simţit că fetei ce-i descântai de muma pădurii când se speria în somn n-aveai ce răspuns să-i dai şi că între voi încet încet se căsca pământul şi ca într-un vis rău vă îndepărtaţi unul de altul, rămânând pe loc, malurile îndepărtându-se şi voi devenind tot mai mici şi mai necunoscuţi la faţă: şi că nu vă mai rămânea decât un singur loc unde să fiţi alături, sub o cruce în cimitir în bolta de ciment a familiei tale, un singur loc care să vă-ncapă şi unde să mai staţi liniştiţi şi împăcaţi ca în nopţile ei când tresărea în somn şi tu din joacă şi nu din credinţă, din joacă şi din dragoste şi dintr-o amintire de copil îi ziceai mumii pădurii: „Tu, urâta lumii, ce vii cu câinii hămăind, cu vacile borâscăind, cu boii boncănind, pe Anita încântând şi spăriind, Du-te la zumbaţii tăi, la colţaţii tăi, ce te-aşteaptă cu mesele-ntinse, cu făclii aprinse, Beţi şi mâncaţi şi vă ospătaţi, pe Anita s-o lăsaţi, Dacă voi nu veţi pleca, fum de tămâie voi da, cu toporu voi tăia, cu aşchii vă voi împuşca, de la Anita vă voi îndepărta, din creierii capului, din faţa obrazului, din ronţul nasului, din fluierele picioarelor, din băierile ficaţilor..."

r\r~ „După ce-au petrecut patruzeci de ani în pustie, poporul a plâns şi copiii lui Israel au cârtit împotriva lui Moise: «De ce n-om fi murit noi în ţara Egiptului, sau de ce n-om fi murit în pustia aceasta? Pentru ce ne duce domnul în ţara aceasta, în care vom cădea ucişi de sabie şi copilaşii noştri şi nevestele noastre vor fi de jaf? Nu este oare mai bine să ne întoarcem în Egipt?» Sătui de pustie, voiau să-şi

aleagă o nouă căpetenie şi să se-ntoarcă de unde plecaseră, un conducător în locul lui Moise şi Aaron ca să ajungă la locul de început. Zadarnic le spuneau că ţara ce-au iscodit-o şi-au străbătut-o este foarte bună, minunată, şi-n ea curge lapte şi miere. Cei izgoniţi cândva prin strămoşi din rai nu mai aveau încredere c-o să ajungă ei din nou în ţara de lapte şi de miere şi s-au răzvrătit împotriva domnului şi-a credinţei în el şi nu s-au mulţumit când li s-a spus că pe oamenii din ţara aceea îi vor mânca ei, fiindcă Domnul nu mai este cu ei, şi-au vrut să-i ucidă cu pietre pe cei din fruntea lor când cel de sus i-a zis lui Moise: «Până când mă va nesocoti poporul acesta şi nu va crede în mine, cu toate minunile ce le fac în mijlocul lui? Îl voi lovi cu ciumă şi-l voi nimici, dar pe tine te voi face un neam mai mare şi mai puternic decât el...» Dar Moise i-a zis Domnului: «Egiptenii vor auzi lucrul acesta, ei, din mijlocul cărora ai scos pe poporul acesta prin puterea ta, şi vor spune locuitorilor ţării aceleia. Ei ştiau că tu eşti în mijlocul poporului acestuia, că te-arătai în chip văzut, că norul tău stă peste el, că tu mergi înaintea lui într-un stâlp de nor, şi noaptea într-un stâlp de foc. Dacă omori pe poporul acesta ca pe un singur om, neamurile, care au auzit de tine, vor zice: „Domnul n-avea *putere* să ducă pe poporul acesta în ţara pe care jurase că i-o va da: de aceea l-a omorât în pustie”. Acum, să se arate puterea domnului în mărimea ei, cum ai spus când ai zis: «Domnul este încet la mânie şi bogat în bunătate, iartă fărădelegea şi răzvrătirea, dar nu ţine pe cei vinovat drept nevinovat şi pedepseşte fărădelegea părinţilor în copii până la al treilea şi al patrulea neam.» Şi domnul a iertat, dar a zis că toţi cei ce au văzut cu ochii lor slava sa şi minunile ce le-a făcut în Egipt şi în pustie şi totuşi l-au ispitit de zece ori, toţi aceia nu vor vedea ţara pe care a jurat părinţilor lor că le-o va da, trupurile lor moarte vor cădea în pustie şi copiii lor vor rătăci patruzeci de ani în pustie şi vor ispăşi astfel păcatele părinţilor; şi aşa s-a şi întâmplat, bărbaţii trimişi de Moise să iscodească ţara şi care la întoarcere făcuseră toată

adunarea să cârtească, oamenii aceştia ce înnegriseră ţara au fost loviţi de o moarte năprasnică. Şi poporul a fost în mare jale. Domnul vorbea lui Moise, şi Moise copiilor lui Israel. Iar pe cel ce strânsese lemne de ziua Sabatului l-au aruncat în temniţă şi Domnul a zis lui Moise să fie pedepsit cu moartea, toată adunarea să-l ucidă cu pietre. Şi aşa s-a şi-ntâmplat. Iar pe Core, Datan şi Abiram, ce s-au răsculat împotriva lui Moise şi au zis: „Destul! căci toată adunarea, toţi sunt sfinţi, şi Domnul este în mijlocul lor. Pentru ce vă ridicaţi voi mai presus de adunarea domnului? N-ajunge că ne-ai scos dintr-o ţară unde curge lapte şi miere ca să ne faci să murim în pustie, mai vrei şi să *stăpâneşti* peste noi?”, domnul i-a pogorât de vii în locuinţa morţilor: pământul şi-a deschis gura şi i-a înghiţit cu casele lor cu tot şi au pierit în mijlocul adunării. Iar pe cei care a doua zi au cârtit împotriva lui Moise şi Aaron zicând: „Voi aţi omorât pe poporul domnului41, mânia domnului i-a urgisit şi patrusprezece mii şapte sute de inşi au pierit. Moise a condus copiii lui Israel spre ţara făgăduinţei prin pustie şi când au fost lângă muntele Amoriţilor şi le-a zis c-au ajuns la muntele pe care li l-a dat domnul, ei au zis să trimită oameni să iscodească ţara de dinaintea lor şi să le aducă răspuns cu privire la drumul pe care se vor sui în ea... Şi dosiprezece oameni s-au dus şi-au zis că e bună, dar unii au cârtit în corturile lor: că domnul îi urăşte şi i-a adus aci să-i dea pe mâna amoriţilor să-i nimicească. N-au avut încredere, şi domnul i-a pedepsit să nu vadă ţara jurată părinţilor lor, afară de Caleb, fiul lui Iefune. Dar povestea e că domnul s-a înfuriat şi pe Moise din cauza lor şi i-a zis: „Nici tu nu vei intra în ea41.

„Avem noi dreptul, Moise, să ne plimbăm prin cimitire? Avem, cine poate să ne interzică? Dar se interpretează. Şi atunci ce e de făcut? Să nu mergem? Totul ne este interzis nouă, e posibil, m-ai putea întreba. Şi eu ţi-aş putea răspunde: ne este interzis să trecem peste morminte şi să ne plimbăm prin cimitire fiindcă lumea ar putea să ne creadă că ne batem joc de cei din pământ şi de credinţele

celor de-afară, sau că suntem nebuni, este? Şi o mică plăcere ne este interzisă, o plimbare printre prunii şi merii şi nucii din cimitir – da, această plăcere ne este interzisă, degeaba strigi în tine că atunci totul este interzis, degeaba strigi: mai ales că tu nu te-ai plimbat singur, ai fost cu Lilica, şi totul se complică şi mai mult: ce cauţi tu printre morţi cu nevasta lui Calagherovici, a unui mort, eşti nebun, şi e şi ea?... Ori nu vă pasă? Ori ce? Sau tu, sau ea, sau amândoi ştiţi că... şi asta e grav, că de trece o femeie însărcinată peste morminte, îi moare copilul! Voi credeţi că alţii sunt tâmpiţi şi nu se gândesc că măcar unul dintre voi, dacă celălalt nu ştia, voia să scape de copilul din burta ei? Nu se vedea copilul, ei şi, cine voia să scape de el, îl ştia. Atunci de ce te-ai legat de ea, de n-ai nevoie de ea şi de copilul ce ţi l-ar putea face? Ai avut sarcina, ai fost împins cu de-a sila de mine să intri în pat la ea? Că tot dai vina pe mine: şi asta de la mine ţi se trage, că te-ai încurcat cu ea? De-i aşa, şi plimbatul printre morminte, şi că vrei să scapi de plod, tot de la mine pleacă... Ori tu nu mai crezi în mine, Moise, şi demult! Ai pus şi tu ceva bani la CEC şi ţi-ai încropit câte ceva şi deja ai început să te îndoieşti de mine, ca să nu ţi se scârbească de tine, fiind şi mai uşor şi mai la îndemână. Mica asta bunăstare te-a făcut să umbli peste morminte şi să faci pe tulburatul şi pe insul aflat pasămite într-o criză grozavă, când e înşelat şi nu mai ştie deosebi albul de negru, şi valorile, măsurătorile... Drept urmare şi-aşa deci era vorba despre greci. Ca urmare a prosperităţii, hm, hm, dumnealui, Moise, trece printr-o criză, adică nu trece, este într-o criză a valorilor: bun şi gras şi nota zece! Dar care sunt chestiile de care te îndoieşti tu, băiatule? Eu ţi-am zis: omoară-l pe cutare de nu vrea să te asculte şi ne împiedică în drumul nostru, eu? Să mergem înainte, tovarăşi, am zis eu mereu: asta să însemne că eu nu m-am ocupat de problemele tale individuale, măi frate, ce mănânci dimineaţa în satul de la mama dracului (şi dacă nu haleşti, n-o să faci ulcer?), dacă te speli, unde te culci (şi eventual cu cine?), ce... Existenţa tovarăşului nostru Moise

nu m-a preocupat, da? Şi atunci dragul nostru tovarăş, adică tu, şi-a descoperit singur dimensiunea umană, da? Hai, c-am auzit de gogoriţa asta, recunoaşte măcar cum când te-ai întins cu Lilica la vorbe şi iarăşi la vorbe, şi la fapte şi iarăşi la fapte... ai descoperit ce pierdusei: dimensiunea şi perspectiva umană, lucruri pierdute (dar ce lucruri, ăştea nu sunt lucruri!) datorită mie şi acelor ani de căutări şi lupte şi greşeli şi... Uite că nu ştiam că datorită mie, şi numai mie, îţi pierdusei tu perspectiva asta... Şi când i-ai luat nevasta lui Calagherovici, ţi-ai regăsit dimensiunea şi perspectiva şi uiteaşa te-ai îndreptat... Mie nu-mi plac cioacele, băiatule, să nu confundăm prefectura cu... Ai descoperit şi tu spre bătrâneţe că eşti un animal şi că simţi o mare bucurie că eşti, foarte bine... Măi băiatule, tu faţă de mine faci pe râiosul? Ţi s-a dezumanizat eul psihologic, ai, he, he recunoaşte, c-aşa ai plâns ca o babă... şi în faţa cui, a Anişoarei! Ori i-ai spus ca să-mi spună? Mi-a spus. Ţi-ai descoperit vârful buricului, bine, şi tălpile goale lipite de tălpile goale ale unei muieri, bine, pielea ta, părul... Şi te-ai mirat descoperind că ai păr şi piele şi trup, şi te-ai bucurat că eşti viu şi că e grozav să ai piele şi păr şi buric şi picioare şi mâini şi să simţi că de trăiesc, şi că şi tu trăieşti... Bine, n-ai găsit până atunci femeia care să te facă să zici că eşti şi tu din carne şi piele făcut, dar de ce amesteci două hoituri care se îngemănează unul cu altul şi nu au nimic ce să-şi ascundă şi de ce să se înfricoşeze ori să le fie ruşine cu dezumanizarea vieţii sociale, măi fratele meu Moise, de care eu aş fi vinovat?... Te-am împiedicat eu să pui mâna pe sfârcuri negre, sau pe gât, pe genunchi, sau să gâdili tălpi?... Dă-mi voie să spun că de-ai aşteptat îndrumări speciale, sau circulare, am greşit: şi de-am greşit, îţi cer iertareee... Am voie să şi cânt, de ce nu? Tu ai descoperit ce ştie orice flăcăiandru şi orice câine, ce altă brânză?... Că eşti şi tu acolo făcut din carne şi oase. Pentru asta de ce ai nevoie de sorcove? Că ai descoperit o stare a omului, cea adevărată: te-ai ţicnit, băiatule, îi zici cum i-ar zice Sevastiţa, ea vorbeşte despre rai cum ar vorbi despre

chibrite, te-ai sărit şi-ai şi botezat-o, starea de rai, hi, hi... Păi nu ţi-e ruşine pe la nas? Trebuie să mergi în rai ca să umbli gol printre muieri, du-te, mă, la mare, treci şi pe la nudişti... La mare, la ştrand, dacă nu eşti în stare acasă, ori la... Ai îmbătrînit, Moise, n mai babalâcii se mai cred în rai şi luminaţi de luminile lui Dumnezeu când se mai pot şi ei bucura de trupul lor, vai de pielea lor! Dar atunci, de nu-ţi vine să râzi cum râd eu acuma, şi totul e serios, de ce vrei să te desparţi de Lilica? Tot eu te oblig? Ori lumea te împinge să vă despărţiţi, vă priveşte cu scârbă... a, uite-l pe ăla care l-a băgat în pământ pe Calagherovici cum se giugiuleşte cu nevastă-sa, cum se plimbă cu ea prin cimitir, cum beau bere la grădina de vară, fără ruşine... Acum nu mai puteţi îndura privirile oamenilor şi daţi vina pe altceva... Pe ce, Moise, că sunt curios? Pe societate ar fi destul de frumos: uite cum se destramă o iubire (păi nu v-aţi iubit?) sub presiunea nemiloasă (merge!) a convenţiilor sociale (e cam tras de păr, dar merge!)... Zic iubire, fiindcă nu pot zice căsnicie, nu sunteţi trecuţi în acte... Şi nici n-ar fi fost nevoie, nici în rai nu există notari, numai fericire! hi, hi, numai... Nu glumesc. Sau vă despărţiţi pentru că tu eşti trist (aş putea zice: trist şi fatalist ca în filme): descoperi că frumuseţea e pieritoare, că Lilica se trece şi nu vrei să treacă şi să moară iubirea voastră (iu bire, iubire, unde te duci?" – tango)... mai bine să vă despărţiţi! Sentimentele sunt şi de aşa cum sunt, sunt şi de o realitate şi o realitate este şi ea aşa cum este, nu altfel şi nu poate fi transformată şi să rămână la fel... Şi dacă nu puteţi rămâne în starea voastră de rai, mai bine „Adio, Nela!"... E un fel de a recunoaşte că nu te mai ajută balamalele, nu te-ntreb, tu trebuie să faci din ruptura voastră o problemă serioasă, care nu e numai a ta, e a societăţii, deci şi a mea, porcul porcilor, tu rămânând tot un năpăstuit... Dar băiatule, Calagherovici era un fanatic, iartă-mă că-i zic aşa, şi zicând aşa înseamnă că nu zic aşa despre tine: el ce-şi punea în cap se zbătea să-l ducă la capăt, muncea de dimineaţa până seara: şi această stare a lui a înfricoşat-o pe Lilica,

bagă-ţi bine în minte! Asta a rupt-o poate de el, înfricoşarea: că el dădea mai mult pe ce făcea, pe munca lui, pe activitatea lui decât pe averea lui şi pe ea… De-aici a venit neîncrederea ei în Calagherovici… tocmai când ai apărut şi tu, vrând să-l salvezi, vrând să-i faci un bine lui… dar şi ei, de-l scapi de munca lui, care-l absorbea ca un burete, da, e bine zis burete. Glumeţ erai, aveai timp şi să discuţi cu ea, şi el n-avea… Chit că tu discutai despre el… Vrei să spui că eu te-am trimis la ea! Şi în păturile ei, tot eu, ca să râd de Calagherovici… Bine, e mai simplu aşa pentru tine. Dar eu mă întreb (socotind şi viaţa ta cu Lilica tot ca pe o căsătorie), care cale a fost mai bună, a lui Calagherovici sau a ta? Fiindcă aţi ajuns la acelaşi punct: macademaca. Care e cauza? El a crezut în căldura căminului („casa noastră, cuibuşor de nebunii”), şi-a ieşit fum pe coş! Tu, în carnea şi oasele voastre, în pielea voastră, în trupurile voastre în care trăiaţi numai voi doi, dincolo de lume şi fără să vă pese de păcat sau de bine, fericiţi ca două turturele, ca două păsărele, he, he… Dar să fim sinceri, băiatule, toate astea au venit după ce v-aţi petrecut mai multe luni împreună, nu de la-nceput, căci la-nceput, aşa cum îmi şi bagi mie de vină, eu te-am trimis s-o descoşi pe ea despre Calagherovici… Deci tu te-ai întâlnit cu un scop la început cu ea, era un calcul la mijloc, şi al meu, şi al altora, şi al tău… Un calcul îngrozitor, da, recunoşti şi îmi bagi de vină, care voia să-l pună cu botul pe labe pe Calagherovici, şi tu nu erai decât o rotiţă, o rotişoară din această maşinărie construită dintr-un calcul bine calculat, ca să zic aşa… ei, şi ce-a ieşit din groaza asta pe care mi-o bagi în ochi: fericirea ta, starea ta, he, he, de rai! Deci ai putea să-mi zici: vă mulţumesc că m-aţi făcut să mă simt om! Dar nu zici, şi greşeşti, căci eu atunci continui: greşeala ta e că din legătura asta cu Lilica (de când Calagherovici e oale şi ulcele şi nu mai aveţi nici de cine vă feri şi nici de cine să vă fie ruşine) ai făcut un fel de maşinărie îngrozitoare, tot din calcul, tot la rece: ca să n-o pierzi pe Lilica şi să fie cu altul şi să afle altul cine eşti, asta

e, mai ales asta! ai vrut ca ea să nu se mai mişte nicăieri, ca o bucătăreasă, ca o... Să nu fie ce-a fost, adică exact cum nici n-ar mai fi deloc, ca o moartă... Ce vreau să spun? N-am spus c-ai vrut s-o omori cu parul... deşi, dragul meu, eşti în stare... Pentru asta nici nu mai eşti bun de nimic şi va trebui să-ţi iei catrafusele şi să te pensionezi sau să munceşti în altă parte... Te-ai compromis cu Dunărinţu, lumea te şi bănuieşte şi eu nu mai pot lucra cu un ins care e bănuit de omor... E ca şi cum aş şti şi-aş permite... sau... Dar să nu uit: nici ca nenorocitul de Calagherovici, să crezi în căldura... Dar nici ca tine, cu tabla înmulţirii. Căsătoria, legătura cu o femie pe altceva trebuie să se... Şi m-ai minţit cu Calagherovici! M-ai indus în eroare! Nu numai pe mine, asta n-ar conta... Dar şi pe Lilica. De ce vrei să scapi de ea? Fiindcă ea e îngrozită acum de tine şi ea vrea să rupă... Credea că eşti un năpăstuit (şi de mine, nu?) şi un ins curat şi cu inimă dumnezeiască, şi când colo se simte lângă tine ca o lătură, ca o cârpă puturoasă... Mi-a şi spus: „Acum ştiu că Moise e o cârpă puturoasă, mi-e greaţă de el şi de toată porcăria asta în care m-am băgat cu el!" Şi ţi-a spus şi ţie (mi-a mărturisit) acelaşi lucru. Şi tu... Ei, tu te plimbi de-atunci cu ea prin cimitir, aşa, ca în trecere... să se îngrozească într-adevăr când îşi va da seama de ce vrei s-o obişnuieşti cu locurile alea de sub pruni şi nuci... Vrei să bagi spaima în ea, băiatule, încet, cu dulceaţă, mâncând mere căzute pe jos. Să-i moară întâi copilul, îţi zici, ca să nu faci deodată două, he, he, glumesc, Moise, dar noi suntem prieteni vechi şi n-o să ne supărăm pentru nişte glume proaste."

O ~7 „Nu-mi place la tine că te plimbi cu fetiţa: e *y /* foarte periculos să vezi un tată împingând pe străzi un cărucior sau ducându-şi de mână odrasla. Vrea să fie simpatic, şi mie asemenea inşi ce vor prin copiii lor să aibă lumea milă de ei şi să-i ierte mi se par neserioşi. Singura ta şansă acum este şi singura datorie ce-o ai: şi singurul serviciu ce-l mai poţi face este să recunoşti că eşti mizerabil şi să iei asupra ta propria ta vină, asta ar arăta şi

că nu te susţine nimeni şi nici nu poţi fi… E mai bine de la tine să-nceapă recunoaşterea acestui trecut pe care-l târăşti după tine ca pe-o coadă de crocodil, he, he… Altora, care n-au trecut şi nu vor să te-nţeleagă orice-ai zice, trebuie să le dai posibilitatea să te condamne: ar fi foarte bine ca Tică să te dea şi în judecată, tot n-ar avea ce dovedi –, dar s-ar sparge o bubă care altfel va trebui s-o sparg eu… Priveşte muntele, nu ne aude nimeni, Anişoara culege flori, e linişte şi parcă timpul s-a oprit: gândeşte-te, nimeni nu te mai simpatizează, deşi zici că n-ai ce să-ţi reproşezi şi eşti ca lacrima… Eşti nebun de te vezi chiar aşa şi nu vrei să plăteşti niciun chior… Eşti o ruină, bătrâne, numai ochii tăi mi se par ciudaţi că au aceeaşi culoare ca mai demult şi mai mă poţi privi la fel de calm… Să recunoşti această monstruozitate cu Horia: ea e atât de gogonată şi de umflată chiar şi de mine şi de alţii că pare imposibilă. Dar lumea vrea o satisfacţie, să i-o dăm. Şi eu am gândit-o cât mai împopoţonată şi de necrezut, că, de-o s-o recunoşti, unii o să se mire şi-o să spună că oricât ai fi fost de nebun şi orice metode tâmpite ai fi folosit aşa de neomenos n-ai fi putut fi… Şi-o să spună că Tică ţi-a răsucit mâna ca să recunoşti ce vrea el. Dacă nu vrei să vorbeşti, înseamnă că vrei să mori în tăcere, căci de-nhăţat tot o să te-nhaţe Tică până la urmă. E o ambiţie prostească să faci pe domnul şi să răspunzi cu un la orice întrebare şi la orice fapt recunoscut de martori. E o mândrie tot atât de caraghioasă ca şi de ţi-ai cere de la Tică iertare. Din punct de vedere politic, eşti un ins sfârşit, niciun viitor nu te mai aşteaptă cu braţele deschise şi în prezent toţi te ocolesc şi te suspectează: ce mai ai e un trecut tulbure şi o şansă ca să-ţi recunoşti măcar ce n-ai săvârşit… L-ai ras pe Horia, îţi zici, şi acum ţi se cere să te razi singur, să te sacrifici: da, e mai bine aşa. Nu-ţi vine să crezi şi mă priveşti senin ca pe-un nebun şi te gândeşti că poate şi tu ţi-ai pierdut minţile de înţelegi aiurea ce eu sau oricine n-ar putea zice: te-nşeli, amândoi stăm cu picioarele pe pământ şi adevărul acesta este şi nu altul. Mai bine vei plăti pentru ce n-ai făcut, sau

n-ai făcut până la capăt, decât pentru ce-ai săvârşit”...

QQ „Oare Gălătioan a vrut să-l încerce ca să-i cu*yQ* noască pornirile inimii? Dacă o să păzească sau nu şi pe mai departe poruncile lui? Şi ce-i de-l mută în alt post? Omul nu trăieşte numai cu pâine. L-a mustrat cum mustră un om pe copilul său. Atunci de ce s-a răzvrătit şi-a tăcut? De ce i s-a umflat inima de mândrie şi-a uitat că Gălătioan l-a scos din nimic şi şi-a zis că tăria lui şi puterea mâinilor lui i-au câştigat acest loc ce-l are şi casa şi onoarea şi bogăţia? Nu s-a răzvrătit, a tăcut doar ca un semn că acceptă ce voia Gălătioan, să nu meargă mai departe împreună? Ani de zile îl ascultase şi visase ţara ce i se făgăduise, ca lui Moise, dar unde mai era acum acel pământ promis dacă el trebuia să se predea şi astfel să înceteze dea mai fi ce dorise? Domnul i-a spus lui Moise: „Tu să nu treci Iordanul”. Moise îl chemase cu o zi înainte la el pe Ilarion şi-i zisese: „Îţi las casa şi banii mei, numai să mă asculţi şi să mergi mai departe pe drumul meu, nu te-ndepărta de mine şi nu asculta toate bazaconiile ce mi se pun în cârcă”. Şi Ilarion a dat din umeri nepăsător şi i-a răspuns că n-are nevoie nici de casă şi nici de parale şi nici de sfaturile lui: n-o să ia în stăpânire nimic din averea lui şi nici la nunta ce-o s-o aibă n-o să-l cheme, şi nici pe Gălătioan. Eu zic că Moise atunci s-a văzut fără niciun rost şi s-a gândit că i-a bătut ceasul să moară. Şi el s-a gândit cu tristeţe că nimeni n-o să-l plângă şi n-o să ţină doliu că el se va sfârşi, nici fiul său Ilarion. Stătea pe muntele Plopilor cu Gălătioan lângă calea ferată, aşteptând trenul de Câmpuleţ, şi se uita la nori, ca şi cum l-ar fi aşteptat pe Francisc să treacă pe ceruri cu măreţie ca un Dumnezeu, căci pe

Dumnezeu nu-l aştepta, pentru el cel de sus nu era un loc de adăpost şi nu era veşnic. Şi sub braţele lui nu găsea o scăpare, ca mine. A zis: „Cine sare din par în par, tot îi dă până la urmă unul prin fund. Măcar Francisc pluteşte cu capul prin nori. Eu m-am crezut tare ca un lup, că fac ordine, că sunt... He, he, ce-o să râdă nimuricul de Eftimie:

el mi-a povestit că lupii se cred şi sunt ca nişte jandarmi în pădure. Nu vorbea despre mine, cum am bănuit, îşi vedea de animalele lui: ţinea pe umeri un pui de lup. Priveşte-l, mi-a zis, când nu mai e cu picioarele pe pământ, îl apucă groaza, se zbate, schiaună ca un căţel, urlă şi e în stare de orice! Noroc că ăsta e căţelandru... De-i ridici de pe pământ, se pierd... Da, a încheiat Moise şi a privit iarăşi norii, dar sunt sigură că era cu gândul tot la Eftimie. Departe, se aprindeau luminile în Câmpuleţ şi în satele din împrejurimi. Deruta lui atunci a început, când Gălătioan şi-a luat mâinile de pe el şi el a simţit că nu mai are nicio putere şi nicio valoare şi că asta avea să-i uşureze lui Tică drumul... Marea lui cădere a început când el privind norii parcă a ameţit de liniştea lor albă şi de mişcarea lor nepăsătoare ca şi a timpului... Surâdea, însă era ca un lup ţinut pe umeri, nu degeaba-şi amintise de Eftimie, zăpăcit şi gata de orice... Atunci m-am temut de el: surâzând, mi-am zis, m-ar fi putut sugruma şi pe mine cu aceeaşi nepăsare cu care cu un briceag curăţa de coajă o nuia de salcie. (Pe muntele acesta ciudat creşteau şi sălcii). „Ai încercat întâi să-l desfiinţezi pe Horia cu învinuiri şi cu vorbe, dar asta nu te-a ajutat, i-a zis Gălătioan, şi-atunci ai trecut la fapte. Şi după asta tot nu ţi-ai pus lacăt la gură, şi-aici ai greşit, de ce era nevoie de atâta mânie? Patimile nu trăiesc mult, ţi-a spus-o chiar el, toate intră în albia lor şi numai *echilibrul* are viaţă lungă. Şi tu, împotriva oricărei logici, ai făcut ca Brânzaş: ăsta când nu înţelege pe cineva şi nu poate intra în legătură cu el şi cu gândurile şi lumea lui, îl face praf, ca pe Carastan, sau ca pe Calagherovici. Ăştia sunt şi cei mai buni martori, inşii plini de ambiţie şi care fac pe modeştii şi se poartă ca nişte lingăi. Tu nu eşti ca Brânzaş, dar cu Horia te-ai purtat cum s-ar fi purtat el, înjurându-l şi înainte şi după moarte şi arătând astfel şi celui mai naiv copilandru că ţi-ai pierdut firea şi-ai renunţat la orice glas cât de plăpând al nenorocitei tale raţiuni şi-ai vrut cu orice chip să-l desfiinţezi: ceea ce arată neputinţa ta desăvârşită, Moise, de a face politică şi a menţine relaţii şi

cu tipi ce nu-i înghiţi şi a comunica intr-un fel cu ei, incapacitate ce e o dovadă grozavă că nici pe viitor tu nu te poţi lega decât de tipi ce sunt la fel ca tine şi vorbesc aceeaşi limbă ca tine. Nu mai eşti bun de nimic dacă e mai tare în tine ce este sub puterea luciditătii ce totuşi o mai ai... Răbufnirile din tine te orbesc, te-ai ramolit, trebuie să te odihneşti, aşa că o să te ocupi de turism şi pe muntele ăsta o să ridici cabane din bârne şi din ciment, şi-o să ne chemi să mai tragem o duşcă..." „Să mă ia dracu, a zis Moise. Pot să crăp, am şi de ce, dar de râs n-o să mă fac, n-o să zic ce vrei tu. O să mor şi n-o să mă plângă nici Ilarion, dar de ce m-ar jeli când nici eu nu aflu în mine pentru ce-am făcut nicio lacrimă cu care să mă plâng? Ce să mai caut la alţii ce nu găsesc nici la mine, mai bine tac şi mă duc dracului ca o părere, ca şi cum n-aş fi fost. Cine a fost prietenul meu? Nu mai văd pe nimeni care să zică da. Şi cine m-a iubit? Nu m-a făcut maică-mea prea breaz să-nghesuie muierile la mine şi bătrâneţea m-a ajuns devreme, dar ce vină am eu c-am venit pe lume cu carnea asta leşinată şi cu urâţenia mea şi ce vină am că n-am fost prost şi-am avut o minte mai luminată ca a altora, Gălătioane, chiar decât a ta? Cu astea m-am născut şi pe urmă am mai avut fericirea să mă-ntâlnesc cu ticăloşi ca tine, cu smintiţi, cu lingăi ca Brânzaş şi cu bandiţi ca Toma Carastan. Şi-am mai avut parte de legionari în şcoală, de partide istorice care se schimbau cum îşi schimbă popa Văcărescu pălăriile, de asasinate politice, de moartea lui Iorga, de-o istorie plină de răsturnări, de război, de luptele ce-au urmat apoi. N-am fost atât de deştept ca tine sau ca Guguştiuc să-i pun pe alţii să scoată castanele din foc, m-am aruncat cu capul înainte ca un berbec... Şi din astea ce-a ieşit? Un monstru, Gălătioane, un dobitoc despre care spui că nu se mai poate stăpâni şi e dus înainte de ce zace în inconştientul lui murdar... He, he, eu sunt murdarul, da, dar pun punct aici, nu mă predau. Aşa mi-e mai uşor să mor, am şi eu o certitudine: că tu eşti cine eşti şi că visul meu, atât cât a fost el, îl văd... Chiar de eu n-o să ajung

unde am vrut şi chiar de Ilarion nu crede în visul meu şi nici la nunta lui n-o să mă cheme”. Se-ntunecase şi personalul nu mai sosea şi pe munte începuse să bată un vânt ascuţit şi de jur împrejur întunericul creştea şi nu ne mai vedeam unul pe altul. Şi cum plecaserăm pe jos spre staţia Buna pe lângă terasamentul liniei ferate, ne auzeam doar paşii prin iarbă, moi, ca printr-un deşert, şi simţeam noaptea cum ne apasă cu negura ei de cătran şi ne lasă mergând alături pe fiecare în singurătatea lui fără margini. Şi deşi nu-l mai vedeam pe Moise deloc, ca şi cum nici umbra lui n-ar mai fi fost, îmi plăcea glasul lui, ce venea rar şi batjocoritor din pustietatea nopţii, şi râsul lui sinistru cu care se învinuia de propria sa viaţă plină de ticăloşii.44

O O” e ce lotuşi Gălătioan, văzând că Moise nu se denunţă, nu l-a denunţat el? Când se-ntâlneau, îl privea lung şi blând şi cu înţelegere ca pe un animal. Nu-l dădeau pe mâna lui Tică, de care se temea Moise, fiindcă încă n-avea absolută nevoie de asta. Îl avertizase doar. Nu-l denunţa, ca să-l îngrozească şi mai tare: îl ţinea pe jăratic să se perpelească, să nu mai afle nicio scăpare decât moartea. Căci gândul său acesta era: Moise, în disperare, să nu se prezinte şi să recunoască ceva, să se dea singur pe apa sâmbetei. Asta l-ar fi scos definitiv şi pe Gălătioan din orice… Părerea Anişoarei este că pe Moise nu l-a omorât nici Nicolaie din Pătârlagele, nici Lilica sau altcineva: s-a aruncat singur sub tren, lângă staţia Buna de pe muntele Plopilor. Era ceaţă şi noapte şi marfarele ce aduceau piatră de la cariera din Sănduleşti şi personalul şi locomotivele ce se-ncrucişau erau exact ce-şi dorise chiar în seara discuţiei cu Gălătioan pe lângă terasamentul căii ferate. Şi eu aş zice că liniştea lui din vremea când Francisc povestea absurdităţi şi începuse chiar să recunoască nişte aberaţii venea din cunoaşterea exactă a adevărului despre Anita şi din faptul că moartea lui începuse încă înainte de aiurelile lui Francisc: el n-a ucis atunci în biroul său de lângă piaţa Mihai-Viteazul, cum zice Lilica, el s-a sinucis… Din sămânţă sa blestemată n-a mai rămas nimic, s-ar putea

spune, şi el cu mâna lui îşi stinsese orice posibilitate de a supravieţui şi cred că n-a făcut-o cu ură sau eu bună ştiinţă, ci cu aceeaşi indiferenţă cu care Anişoara povesteşte că pe munte curăţa de coajă o nuia de salcie. S-a enervat, desigur, de întrebările fetei, e posibil ce zice Lilica, dar te poţi întreba: de ce atâta ură şi-atâta patimă pentru nimic? Căci Anita murise pentru ca el să nu câştige nimic. Un accident? Posibil. Dar de ce n-a recunoscut nimic? Aici e vina lui şi crima lui, de a fost un accident: că n-a spus: eu sunt!... Sigur, povestea cu scheletul găsit în piaţă n-are nicio legătură cu Anita şi nici aiurelile lui Manoilescu: dar atunci unde-a ascuns-o Moise pe fie-sa? Nu, să fie dar, el nu se mai temea de oameni, de nimeni: unii uitaseră ce se-ntâmplase, Anişoara nu mai avea credinţa de atunci, Gălătioan se lepădase de el, Sevastiţa bătea câmpii cu iadul şi raiul ei, Tică era prea tânăr ca să fie drept în ochii altora: el se temea însă de cei morţi, ăştia rămăseseră neschimbaţi în credinţa lor şi viaţa li se oprise şi n-aveau ce să mai uite, nemaiîntâmplânduli-se nimic apoi, ei aveau aceeaşi ură şi neîmpăcare ce intraseră în el până în măduva oaselor (şi-i purta cu el când se aşeza la masă, în pat, peste tot): îi ducea cu el, şi ei parcă înnebuniseră în el, timpul nu le potolea disperarea şi învinuirea, din contră... Şi peste neliniştea asta a venit şi plimbarea cu Gălătioan spre Sănduleşti cu personalul, şi noaptea ce i-a apucat mergând spre staţia Buna... Şi ce-a aflat el atunci? El atunci a murit, zice Anişoara, dar deşi nu mai era tânăr puterea nu-i trecuse şi auzul nu-l părăsise şi vederea nu-i slăbise. Ea zice că Gălătioan nu i-a arătat nimic, decât moartea. Nu pentru că pe lângă ei în sus şi în jos treceau mereu trenuri de marfă, vagoane goale şi pline cu piatră... Ea zice că atunci când s-a suit din câmpia Moabului Moise pe muntele Nebo, pe vârful muntelui Pisga, în faţa Ierihonului, domnul i-a arătat toată ţara: de la Galaad până la Dan, şi i-a zis: „O voi da seminţiei tale. Ţi-am arătat-o ca s-o vezi cu ochii tăi, dar nu vei intra în ea”. Şi Moise, robul său, a murit acolo, după porunca lui. Era în vârstă de o sută douăzeci de ani. Şi

domnul l-a îngropat în vale, în ţara Moabului, şi nimeni nu i-a cunoscut mormântul până în ziua de azi, zice Anişoara Caramalis.”

st f\r „O legendă spune că la început când a făcut j ((Dumnezeu cerul şi pământul s-a brodit de a făcut pământul mai mare decât cerul şi nu încăpea pământul sub cortul cerului. Şi marginile pământului stând afară de cortul cerului nu mai vedea nici soarele, nici picătură de ploaie sau fulg de zăpadă. Şi ce să facă el ca să dreagă lucrurile? Trimite pe albină la arici să ceară sfat: cum ar putea el să bage tot pământul sub cer? Şi ariciul zice: „tocmai la un ghemuit ca mine te-a trimis? Du-te de-i spune că nu mă pricep la asta”. Albina se preface că pleacă, dar se aşază pe clanţa uşii şi-l aude pe arici zicând: „După ce şi-a bătut joc de mine şi m-a făcut aşa de urât, acum ar pofti să-l învăţ cum să micşoreze pământul. De ce nu mi-a dat vlagă mai multă să-l strâng cu putere în labe, până s-o încreţi, să se facă munţi şi văi şi să vezi atunci cum încape”... Iar altă legendă spune că atunci când a urzit Dumnezeu pământul era cu ariciul lângă el şi cum se văietau amândoi neştiind cum să-l întindă, i-a auzit năpârca şi a grăit: „Uite ce să faci ca să întinzi pământul; fă dealuri, văi, şi aşa o să fie bine”. Acolo unde apare muntele dintre ape începe creaţia şi harul lui Dumnezeu şi se termină haosul şi apele neţărmurite, matca vieţuitoarelor şi a tuturor posibilităţilor... Muntele e centrul lumii, buricul, tronul lui Dumnezeu, absolutul şi de obicei el este înconjurat de un şarpe, care ar fi întinderea neagră şi fără sfârşit a apelor ce vor să surpe temelia muntelui, tronul pe care stă de la Solomon puterea şi inteligenţa şi neîmpăcarea cu oarbele şi întunecatele forţe ale haosului lipsit de forme şi ale instinctelor... Cam aşa zic legendele vechi, dar sunt şi întâmplări mai noi despre naşterea munţilor din cutremure de pământ şi din... Da, povestea ce i-a spus-o Mircea Borcilă despre muntele din Canada apărut într-o regiune plată străbătută de un firicel de apă îl fascinează. O problemă fundamentală a zilelor noastre, care-l preocupă şi pe Moise, este: ce să facem cu

gunoaiele? Cum se poate rezolva problema gunoaielor? Ele poluează oraşele, aerul, apa, reziduurile ne copleşesc cu putorile lor iuţi şi clocite, praful fabricilor de ciment albeşte frunzele şi iarba şi le împietreşte, negrul de fum întunecă semănăturile, hârtiile, cârpele, alimentele stricate, ambalajele năvălesc... Şi ce să faci? Să le arzi rămân în aer urme, să le dai drumul pe râuri distrug peşti şi otrăvesc apele... Şi pe pământ duhnesc, în pământ nu e chip să le îngropi ca într-un cimitir... Mircea Borcilă i-a spus desigur râzând că în Canada savanţii îşi rod coatele şi unghiile şi-şi storc creierii ocupându-se de gunoaie... Matematicieni, sociologi, biologi, chimişti, aventurieri, medici... Cine va găsi cheia va ajunge miliardar. Gunoiul (pentru el) este ţara ce trebuie cucerită, ca altă dată pustiurile Americii... Cine va găsf noua mână de aur? râde Borcilă. Şi un canadian a avut o idee genială: să se facă un munte de gunoaie! Şi s-a făcut, capitaliştii ăştia cum îşi pun ceva în cap cum scot dolarii şi trec la fapte! Muntele e gata: au pus şi iarbă pe el şi-au sădit copaci, brazi. Bineînţeles că o minunată şosea şerpuieşte până în creştetul înzăpezit al muntelui, acolo unde sunt staţiuni de iarnă, pârtii pentru schiat, patinoare pentru concursuri internaţionale de hochei. Se filmează comedii muzicale printre brazi, cu urşi, căprioare, veveriţe. Restaurantele servesc păstrăvi pescuiţi în apele ce saltă la vale... Şi muntele creşte mereu, parcă e viu, şi cei noi nu ştiu ce e cu el şi cum s-a născut şi cei vechi au uitat că el e o latrină a celor ce-l stăpânesc şi a oraşului din apropiere, de unde s-a adus aici materia primă din care s-a înălţat... Au fost făcute şi pietre din presarea gunoaielor, pe la ferestrele cabanelor strălucesc luminări de sărbători, porni de Crăciun încărcaţi cu vată şi globuri de plastic şi sticle de şampanie destupate fac plăcerea... Şi muzica: alămuri, chitare, muzicuţe, tobe... Şi un grup de geologi străini a început să sape şi să caute minereuri necunoscute şi aur, neapărat aur... Şi în fond totul e un rahat. Şi oraşul, şi civilizaţia sa au produs acest munte pe care se plimbă şcolarii în vacanţe în rânduri şi pensionarele stau la soare şi

cabanierii mai gospodari cultivă cartofi şi roşii şi salate minunate şi castraveţi lungi de-un metru: o recoltă minunată, doar să dai puţin cu sapa… Şi în vârf, dominând totul, e un turn de televiziune şi un bar. Noi restaurante şi hoteluri cu piscine şi vile se construiesc pe acest munte ce creşte mereu: şi cu brazi şi cu iarbă şi cu tot se înalţă spre slava cerului albastru, spre noi culmi. Muntele viu creşte, şi bunăstarea creşte şi ea, şi chitarele cântă, şi roşiile se coc splendide, şi totul e minunat, şi desigur de-ar mai trăi Moise israelitul şi poate Faust sau Heracle ar străbate şi acest munte în drumul lor lung în căutarea nemuririi şi în iluzia lor ce e ca a lui Ghilgameş şi a altor bravi visători urcuşul pe masivul canadian i-ar îmbăta de plăcere şi de ozonul brazilor argintii şi de răcoarea zăpezilor albe…”

a „Poate n-a existat nici Mircea Borcilă să-i

X vJ I spună de muntele din Canada; şi poate muntele să fie un vis al său, să ajungă pe o culme de unde să vadă ce-şi dorea, aşa cum nebunul de Francisc, ca împărat al norilor, se plimba peste pământ şi ape şi în iluzia sa de stăpân al înălţimilor nu-i păsa de nimic şi se simţea puternic şi liber şi fericit. Poate că Moise se agăţase de reziduurile Câmpuleţului depozitate alături de pământul trecut prin concasoare la Căpăuş ca de-o ultimă speranţă ce-l mai putea urca pe un munte lângă norii lui Francisc şi renunţase la orice mândrie şi acceptase şi această ironie a gunoaielor ca să simtă sub picioare ce-şi dorise. Sau poate că această iluzie a sa era doar în închipuirea plină de sfinţi şi de ispăşiri şi casne a Anişoarei Caramalis, care în seara când se plimbaseră cu Gălătioan pe lângă terasamentul căii ferate dintre Sănduleşti şi Buna îl şi văzuse prin întuneric pe Moise ca pe o pasăre rănită ezitând între cer şi pământ. Dar ce-i ceruse Gălătioan ca el să se cutremure şi să-şi simtă sufletul răcindu-se în el? Nu se-ntâmpla nicio nedreptate de se preda, atunci de unde atâta durere? Pentru că tocmai

Gălătioan îi cerea acest pas ce-l umilea înainte de a-’l distruge, tocmai el îl împingea în suferinţa ce n-avea niciun sens şi pe care el o ştia foarte bine de la alţii, ce nu-i

putuseră rezista... Gălătioan i-a zis: „Adă-ţi aminte de Vasile Frânculescu, guşatul de pe lângă Bistriţa, care se stabilise în Pătârlagele şi vara căra apa de băut cu o saca pe la oameni în câmp. Atât avea, o mârţoagă, Aurica, neagră, şi un butoi pus pe două roate. N-a vrut să intre în colectiv, ce să facă el acolo? Dar după ce a intrat şi n-a mai avut nimeni nevoie de apa lui şi nu şi-a mai găsit rostul, bâlbâit cum era şi puţintel la minte, a început să vorbească pe câmp cu Aurica... Sacaua i s-a uscat lângă grajdurile colectivului, i-au plesnit butoiului cercurile... Şi Frânculescu i-a zis într-o zi mârţoagei, arătându-i şi roţile ce nu mai erau la sacaua fostă a lui: „Lasă, fato, lasă că se duc dracului ăştia şi te iau eu acasă şi luăm şi butoiul...” Şi tu l-ai auzit şi-ai zis că el stind de vorbă cu mârţoaga printre oameni şi prefăcându-se nătâng – el de fapt face în bună regulă agitaţie anticomunistă. Şi cât a primit Frânculescu, îţi mai aminteşti? Dacă el era sifilitic din naştere şi-şi ţesăla mârţoaga şi o ţinea de gât şi vorbea cu ea tot ce cu alţii nu discuta, fiindcă nu asculta nimeni, tu ce-ai zis? Asta te-a întrebat Horia. Nebunia blajină a lui Frânculescu era de neocolit şi singurătatea vieţii lui îţi dădea dreptul să-l judeci astfel? Dar de era pus de altcineva să zică aşa, sau de nu era chiar sărit de tot din balamale? Şi-ar fi găsit o muiere sau un prieten până atunci, sau după asta. Suferinţa lui, ce venea din boala părinţilor lui (de era cumva sifilitic şi nu doar cu minţile împuţinate din altă neputinţă a sângelui împreunat din care se alcătuise) şi de care nu putea scăpa decât murind avea în ochii pătârlăgenilor o scuză şi o înţelegere; dar când Frânculescu a trebuit să plătească pentru sărăcia minţii lui cu o lungă şi nenorocită plecare din sat, suferinţa lui n-a mai găsit în ei nicio justificare: şi chiar de el o simţea cine ştie cum, ei au simţit-o aşa cum ar fi trebuit s-o îndure el de era întreg... şi tu dintr-un exemplu ce-ai vrut să-l dai ca să stingi orice împotrivire la ce ziceai tu ai făcut un rahat cât un munte de mare”.

A r\ rs „Dacă n-ar fi fost un monstru, fiul său de
I IJ / sânge Ilarion, chiar după lunga despărţire ce se

aşezase între ei ca o stare normală, ar fi simţit prin acea voce neauzită care e a celulelor roşii şi a fluxului şi refluxului din artere şi vene că trebuie să se apropie de el ca de tatăl său şi să rupă ce devenise firesc, despărţirea, şi viitorul să-i găsească dacă nu sub acelaşi acoperiş, măcar pe acelaşi drum: dar fiul cunoscându-l mai ide aproape din câteva întâlniri se îndepărtase şi mai tare de el şi dintr-un părinte pe care-l ignora Moise ajunsese un ins pe care-l căuta doar să-l jignească şi astfel prăpastia dintre ei să fie mai fără nicio punte şi nepăsarea să dispară ca o negură şi să lase locul unui dispreţ reciproc şi unei neîncrederi fără nicio tăgadă. Ilarion îi zisese primul Anitei să plece din casa tatălui ei şi să se mute în Lăzăreni sau să intre la un cămin şi desigur Moise râsese ca de-o obrăznicie, fiind de faţă la acest îndemn nepoliticos, şi-l trăsese părinteşte de zulufi, iar Anita n-avusese cum să înţeleagă (şi era prea mică şi firavă ca să înţeleagă) că fratele ei vitreg voia să spună că avea nevoie să stea departe de Moise: ca depărtarea s-o apere de ce el se ferea acum, cu bunăştiinţă, de monstrul care credea el că e intrat în Moise ca un diavol, sau aşa cum în Vasile Frânculescu, gângavul din Pătârlagele, intrase într-o după-amiază şarpele, când el dormea cu gura căscată sub sacaua lui plină cu apă: şi rămăsese în el şi crescuse în el mare şi i se-nvârtea în burtă (şi se hrănea cu laptele pe care nătângul îl ţinea la el într-o sticlă şi-l bea când vietăţii din el îi era foame) şi îndepărta de el orice femeie şi… Şi Lilica i-a spus: „De Frânculescu nici femeile din Lăzăreni, guralive şi vinete de nemulţumire (după patru ani cât le ţinuseră bărbaţii lor departe de ei în dorinţa nebună de a pieri cu toţii, de a pieri odată cu moartea lor şi urmaşii lor care muriseră în ei omorâţi de voinţa lor de a nu mai rămâne urmă de lăzărean ’pe pământ), nu se apropiaseră când el, ieşit din închisoare, se mutase în Lăzăreni, şi nu atât de urâţenia sau de lipsa lui de judecată, cât de spaima şarpelui ce i-ar fi putut lui noaptea ieşi în somn pe gură şi să intre în de şi… Mai bine să n-aibă urmaşi, să rămână sterpe, decât să umble pe drum ca

Vasile cu jivina în burtă şi să doarmă cu el în burtă...” „Avea nebunia lui în burta lui, a zis Moise, l-o fi bătut cineva când a fost mic de i s-au clătinat glodurile în cap... Mâine poimâine, ca să omoare balaurul din el, o să-şi spintece maţele cu secera şi n-o să-l mai căineze nimeni şi-o să vadă c-avea în pântece exact ce-avea şi în ţeastă, apă chioară. Dar de ce mi-l aduci tu în discuţie, Lilico? Şi pe Gălătioan l-a apucat mila de zmintit, ce vreţi cu el?... Sau să-mi spui că mai bine te-ncurcai cu un pierit la minte decât cu mine? Sau c-ai făcut un copil eu mine ca să facă şi altele din Lăzăreni cu oricine, numai să fie şi să nu ie piară sămânţa? Ce vrei? Că t-u ţi-ai dorit un copil întâi, şi pe urmă un bărbat, care-ar fi putut fi nu contează cine?...” „Da, mi-am dorit ce tu n-ai vrut şi ce ai acceptat apoi, neavând ce mai face, un copil, care e mai mult decât un moştenitor, e o izbândă a vieţii mele şi o înfrângere a nebuniei care mă molipsise şi pe mine, odată cu muierile şi fetele din Lăzăreni, o ieşire din moartea sau din nebunia ce patru ani stătuse peste sat şi nu lăsase să vină pe lume niciun suflet de om... Dar ţie tot timpul nu ţi-a păsat de Anita este sau nu, şi când în noul tău birou, cu pachetul de zahăr în mână, ţi s-a părut că ea nu te-nţelege şi e neobrăzată şi o să fie mai neiertătoare chiar decât Ilarion, ai plesnit-o şi-aşa te-ai eliberat nu numai ide obsesia întrebărilor şi ochilor ei şi de ea însăşi, ci mai mult, de o realitate care te enerva şi nu te lăsa nici pe muntele ce l-ai visat să respiri cum vrei şi să faci ce vrei şi ce meritai după atâţia ani de muncă... Dacă Francisc e împăratul norilor şi se leagănă şi treaz şi în vis noaptea în cea mai desăvârşită iluzie, unde nu-l ajung nici crimele ce i se pun în cârcă şi nici bârfele cu muieri violate când veneau să le scoată măselele dureroase, tu de ce să-ţi tot sacrifici viaţa (înconjurat până şi de o fiică duşmănoasă) într-o realitate de zi cu zi plină de suspiciuni şi de ce să nu scapi odată pentru totdeauna de aceste mizerii şi de ce să nu spargi cercul ce pătrunsese ca un laţ până şi în casa ta şi la masa ta, de ce să nu?... Ar fi fost un motiv, însă acum ştiu că tu n-aveai nevoie de motive ca să faci ce vrei şi să

nu-ţi pese. Doar când dormi strigi şi-ţi pasă de ce vezi în întunericul viselor ce te umplu de sudoare şi te muncesc. Astă-noapte ai vorbit cu Vasile Frânculescu. «Ce-ai, mă, de eşti palid, ce sânge verşi din tine, cine te-a plesnit şi peste ce şi de ce? Cum te uzi sânge, mă, de ce minţi? Ia să văd, hai, aici dă-i drumul», i-ai zis şi cum se pare că bâlbâitul te-a ascultat, te-ai mirat... «Doamne, ai zis şi te-ai închinat cu mâna, dormind, te uzi sânge, doamne, Vasile», ai zis şi te-ai întristat şi visând iarăşi ţi-ai făcut cruce pe piept, cum nu te-am văzut niciodată44. „Vasile nu şi-a înfipt o custură sub buric să taie şarpele din el, a murit mult mai simplu, pe calea ferată Săndulești-Câmpuleţ, aruncându-se în faţa trenului, ca să omoare şarpele...44 „Ce şarpe? 44 zice Lilica. „Nebunia44. „Ce nebunie, Moise? Tu îl visezi exact aşa oum a murit: culcat cu gâtul pe şină şi ţin’ându-se cu amândouă mâinile de traverse, să nu se sperie şi să fugă, cu şarpele încolăcit în el. Şi strigi, Moise: «Vasile! Trenul!» Dar în visul tău, Vasile se ţine mai departe strâns cu mâinile de traverse şi roata locomotivei trece peste gâtul lui aşezat pe şina de fier şi capul său sare în iarbă şi se rostogoleşte pe taluz...Îl vezi cum roţile îi taie capul de zeci de ori, în fiecare noapte îl visezi cum e decapitat şi...” Şi Lilica e nedumerită: un monstru cum poate să viseze şi să se căiască şi să-l plângă pe un sifilitic tăiat de tren? Şi cum să se-nchine ca un copil în somn? Şi de ce scânceşte şi e lac de apă de e un porc?... Şi visele lui o fac să se-ndoiască. Norocul ei este că el dimineaţa se trezeşte şi nu ştie nimic şi-şi vede liniştit de-ale lui...44

— I„Moise, Dumitru Pop zice că fiu-său Traian

LJ *J* nu-l crede c-a fost vreodată copil şi-l priveşte ca pe un bătrân, iar maică-sa îl priveşte pe el mereu ca pe un copil: şi el stă parcă între vârste, copil şi bătrân, acelaşi ins văzut de progenitura lui într-un fel şi de matca din care vine altfel: şi şi el priveşte vârstele tot ciudat, niciodată nu şi-o închipuie fetiţă pe maică-sa şi nu şi-l poate închipui pe Traian decât puşti, deşi pe Traian îl judecă (fiind mai mare

ca Mihai şi Cristi) ca pe un matur... Cristi, zice, mai poate fi iertat, dar pe primul născut deşi-l văd ca pe un copil nu-l judec decât ca pe un ins responsabil şi matur...44 „Şi un asemenea falnic fluture nu mă poate ierta pe mine, nu? Gazetăraşul ăsta face pe cumplitul şi, şi e ce este: cumplitul fluture! N-are nicio valoare ce spune şi ce scrie, nicio putere. Bate vântul cu aripioarele lui de purpură, he, he, i-am şi spus-o de la obraz, nu ţi-a zis?" „Ba da, mi-a zis aşa: porcul (adică tu) o să se culce din nou cu ea şi-o s-o strângă în braţe şi-o să-i umble cu buzele pe sâni şi-o să suspine plin de dragoste şi n-o să-i fie ruşine că face asta ca să nu fie singur şi nu din dragoste (sau şi din dragostea de a se împreuna), n-o să-i *pese* că ea îl crede al ei şi numai al ei, cum nu i-a păsat nici înainte când a intrat cu ea în aşternut doar ca să vadă cum e cu ea (din curiozitate) şi când era sigur că n-o să rămână niciodată cu ea... n-o să-i pese că *minte,* doar ăsta e felul său de a fi, aproape e ca un animal, nici nu ştie că minte, sau că încalcă legea...41 „Despre revoluţie nu ţi-a bâzâit nimic cumplitul nostru fluture? 44 „Aşteaptă. După ce Lilica a venit din spital, după povestea cu podul, nu de medici avea nevoie...44 „Dar de ce zice fluturele cel cumplit?" „Ca şi cum ea ar fi fost bolnavă de râie şi tu trebuia s-o vindeci cu alifii cu sulf, cu leşie din gloduri de porumb, s-o ţii în pat şi închisă în cameră, să nu dea în altă boală de piele... Aşa o fereai, să nu se scarpine.44 „Da, însă furiosul fluture zice că ea era bolnavă cu sufletul... hă, hă, cu mintea, n-avea nevoie de doftorii, ci să fie lăsată în plata domnului!" „Exact44. „Şi eu am vroit s-o sugrum ca să scap de ea, deci înfruntasem legea (şi şi mai mult, o călcasem) ca să scap de ea şi să fiu liber44. „Exact44. „Doi inşi ca noi, închişi în aceeaşi odaie, nu mai avem aer şi de-aici vine, zice cumplitul fluture Dumitru Pop, fenomenul de stress şi ca urmare... Apropo, a mai publicat prin ziarul de la Turnuvechi ceva nou despre campania de primăvară?" „Să nu-ţi uiţi vorba: un pumn de lăcuste băgate într-o oală distrug tot ce află acolo de păpat şi pe urmă crapă şi de de foame, aşa e textul lui Dumitru Pop

despre stress...44 „Asta ar însemna că eu cu ea trebuie să ne sinucidem, ori să... he, he, crezi? Noi doi într-o oală hlăpăind până ne apucă pandaliile, noi doi...44 „Voi doi, sau cum a zis el exact41... „Da, doi sau mai mulţi revoluţionari ca voi, ea voi...44 „Nu, mie nu mi-a zis de revoluţionari, c-aţi fi aşa ceva...44 „Poate c-am fost44. „Nu, mie mi-a zis că sunteţi două lăcuste, ceea ce nu e acelaşi lucru. Mâncaţi ce-au produs alţii. De înghesui mai multe lăcuste pe metru pătrat, le apucă după foame nebunia şi crapă dintre de atâtea câte trebuie ca să poată restul trăi, înghesuiala aduce moartea care e o izbăvire, numărul lor prea exagerat se împuţinează şi pot respira. Asta despre lăcuste44. „Şi despre revoluţie nu ţi-a ţinut un curs cât de scurt? Despre mine şi revoluţie n-a crezut nimic? Mie mi-a spus în faţă că nu mai am nimic revoluţionar în mine, dacă cumva am avut vreodată... Nu mai eşti revoluţionar, Moise, mi-a zis, în ochii tăi au pălit destule stele şi n-ai ajuns ce-ai vrut (dar ce-am vrut, mă?) şi ţi-e teamă că o să pierzi şi ce ai (dar ce am, Popule?) şi ţi-e teamă că nici n-o să mai ai vreodată, sau să ajungi vreodată unde-ai ţintit. Şi-ai început, Moise, să uiţi necazurile vechi, nu mai ai atâta ură ca să nu le uiţi şi să te răzbuni, dar nici atâta credinţă ca să înfrunţi altele noi... Nu mai sunt nici chiaburi, nici legionari şi moşieri şi pentru ce-ar trebui acuma să te lupţi nu mai ai credinţă... Vrei să fie linişte, e mai bine să faci parte şi tu dintr-o generaţie liniştită, care mănâncă şi bea, îţi convine să fie linişte, Moise, şi uitare şi niciun fel de schimbare: şi asta e burghezia, Moise, mi-a zis cumplitul fluture, şi eu ar fi trebuit, devenit burghez, să...44 „Să râzi, Moise, cum râzi şi-acuma. Cine râde trăieşte mult, râzi44. „Păi de ce să nu râd de prostiile voastre cu generaţia liniştită, că şi tu ţi-ai băgat coada aici... Dar poate aveţi dreptate, faptul că stau şi-ascult toate neroziile voastre, chiar de mă amuză, arată a nepăsare din partea mea. Altă dată aş fi încercat să vă distrug, este, ca pe Horia? 44 „Acuma ai şi humor, ca şi cum ai fi fost un mieluşel44. „Şi-am fost o fiară care am făcut atâtea jertfe...41 „Nu le-aş spune jertfe, dar de vrei

aşa, fie: ai făcut atâtea jertfe pentru nimic, Moise, nu pentru patrie, nu pentru libertate, ci pentru ambiţia ta, cariera ta, pentru o curvă, pentru ca să poţi pleca liniştit în străinătate, pentru un post mai gras, aşa zice cumplitul fluture Dumitru Pop şi aşa zic şi eu şi culmea e, că amândoi zicem astfel după ce ne-a dezlegat Lilica ochii… Pe Horia l-ai jertfit pentru nimic – şi-a dat ea seama Când a înţeles că şi pe Anita ai omorât-o pentru nimic44. „Ţi-a spus ea ţie aşa ceva?” „Mai mult, mi-a zis că ţi-a spus şi ţie. Cumplitul fluture n-a adăugat decât că Ifigenia a fost jertfită pentru ca flota de corăbii a tatălui ei…44 „Cunosc placa, pentru ţară, pentru ceva sfânt, iar eu pe Anita am… ca să nu-mi distrug micul meu viitor, he, he, mica mea situaţie de burghez… Şi pe Horia, la fel!” „Nu râde, Moise, să nu rămâi cu gura strâmbă. Nu e chiar de râs şi nu e chiar acelaşi lucru: cumplitul fluture zice că Ifigenia a aşteptat să fie jertfită, ştia ce soartă o aşteaptă şi-a acceptat să moară pentru victoria tatălui ei şi a ţării ei…44 „Pe când Anita nu ştia, şi nefiind vorba nici de patrie, e bine spus, nu? e o crimă, da? …” „Aşa zice Lilica despre Anita44. „Şi voi, despre Horia44. „Noi spunem asta de mult”. „Şi-acuma aveţi o confirmare: lupul care a mâncat o oaie o mai mănâncă şi pe-a doua, chit că şi-a schimbat părul şi-a devenit liniştit şi burghez… Da, mi-a spus Lilica, scumpa de ea, că tot ce-am inventat eu (dându-i prostului de Manoilescu impresia că el a descoperit) despre Francisc era de fapt ce-am făcut eu, cum am băgat-o în geamantan… Aiureli, aiureli de mamă care şi-a pierdut minţile! Intraţi la mine ca nişte câini ştirbi, n-aveţi nicio dovadă, doar presupuneri… O aiureală, Lilica, un fluture, he, he… Cumplitul fluture mi-a zis că de era un accident cu Anita, c-am omorât-o (dintr-o palmă, izbind-o cu capul de calorifer) n-ar fi fost atât de grav, cât e faptul că n-am avut tăria să recunosc o greşeală… Asta e placa Lilichii, nu e a fluturelui, i-am şi zis-o! Am ascuns, în loc să recunosc, fiind adică şi mai murdar… şi mi-am băgat propria fiică în murdărie, amintirea ei, în murdărie… şi-am băgat între mine şi Lilica un cadavru, un copil… şi minciună,

şi moarte, otravă. Şi mai mult: am făcut şi pe victima! Mi-am construit drumul (cariera, na, de-ţi convine) pe faptul că sunt *victimă:* toţi m-au compătimit şi m-au avansat, ani la rând... Şi-acuma, cu Anita la fel, o victimă, ca mai demult, victima unor calomnii... Cu Horia, nu? Şi îl distrug pe dentist, acuma, un nevinovat! Şi toate astea: fiindcă nici nu-mi pasă, zici tu, zice cumplitul fluture... Poeţii şi gazetarii înţeleg că sunt nişte fluturi furioşi, dar tu? Dar Lilica? Şi ea zice: „nu-ţi pasă, Moise!” Păi cum să-mi pese de nişte tâmpiţi? Şi ca să fiu liniştit, şi să nu fie nicio schimbare, trebuie în primul rând să nu-mi pese, Don Iliuţă! Şi să râd.44 „Este exact unde voiam să ajung, Moise. Adevărata revoluţie are loc în inima şi în căpăţâna omului, Moise, în tine ar fi trebuit să aibă loc acele modificări şi arderi (arderi e cuvântul cumplitului fluture) care să te... Dar tu, după aproape o viaţă de om, unde-ai ajuns? La ce ţi-a servit lupta...” „Sau crima chiar, de-am ajuns un burghez, un mic-burghez cu soţie şi cu tabieturi... nu? Doar mă duc la pescuit! Şi burghezii se duc la pescuit şi la vânătoare!” „Nimic nu s-a schimbat în tine dac-ai ajuns ce-ai fost, revoluţia n-a schimbat nimic în tine, zice cumplitul fluture, nimic nu s-a transformat în sufletul tău...44 „Şi-atunci de ce a mai fost nevoie să mă zbat şi ce rost a mai avut revoluţia dacă în sufletul meu nu s-a transformat nimic şi-am ajuns tot ce-am fost, un mic-burghez împuţit, ce rost a mai avut revoluţia? Cumplitul fluture ce răspunde?” „El vede în tine cum nişte orgolii ale puterii pot murdări o revoluţie, el vede în tine cum poţi deforma o revoluţie Moise44. „Şi tu cum mă vezi?” „Eu zic că tu n-ai fost niciodată un revoluţionar, ci numai un pârlit de borfaş, un asasin. Dar cumplitul fluture mă face pătimaş şi superficial: de-ai fi fost aşa, plăteai de mult, ai fi ieşit ca şarpele în cărare, nu te-ar fi ţinut sub pulpană Gălătioan şi... Da, cumplitul fluture zice că puterea e un animal ciudat şi că eu sunt un superficial de văd în tine un dobitoc41.’ „Mulţumesc”. „N-ai pentru ce”. „Dar mai bine să-ţi citesc articolul lui Dumitru Pop, îl am la mine”. „Ce zice cumplitul fluture?” „Ascultă41: „Cred

că forţa labirintului stă în negura din el, în densul întuneric ce nu poate fi surpat: şi nu poate fi fiindcă, din ordin regesc, Dedal a construit acest întuneric fără întoarcere pentru burta monstrului jumătate taur şi jumătate om, acest labirint de negură în care să fie mereu sacrificaţi oameni pentru burta neîncăpătoare şi de întuneric, pentru burta minotaurului. Şiruri de tinere fete şi de tineri bărbaţi se sălăşluiră în secoli întunecaţi în pântecele nesătul al minotaurului şi cei care încearcă să taie cu sabia întunericul sfârşiră traşi pe roată şi mâncaţi de corbi şi pe frunte purtând coroană de fier înroşit, pe scaun de foc, mâncaţi de vii de propriii lor prieteni, prietenii lui Doja special flămânziţi, mâncaţi de propriii lor prieteni cu care au luptat şi au suferit, sfârşiră fluierând nebuni din trişcă, sfârşiră înjunghiaţi pe la spate, regi-ţărani, singurii şi adevăraţii şi nemuritorii noştri regi. Ei ştiură să viseze şi crezură în visul lor că burta puternicului monstru de putere poate fi spintecată. Istoria Transilvaniei e plină de Horea şi de Doja şi de atâţia mulţi Horea şi de atâţia mulţi Doja încât s-ar putea spune că toţi care pieiră în marele întuneric, luptând, aveau chipul şi sângele lui Horea şi Doja… Şi totuşi numai când Horea şi Doja îşi dădură mâna prin timp minotaurul se cutremură şi ţara de păduri şi de someşuri şi de târnave îşi regăsi chipul în lumină. Marea problemă a istoriei a fost mereu o întrebare: cum să ies din labirint? Şi marele răspuns e un simplu ghem de aţă care să te aducă de unde ai plecat, fiindcă eu cred că secretul labirintului stă în întunericul din el şi nu în minotaur, minotaurul are şi el zilele numărate şi poate fi şi el învins, numai întunericul n-are zilele numărate şi e de neînvins. Cu alte cuvinte, ca să fie mai dar, în umbra şi în întunericul puternic şi al puterii din labirint poate mulţi ajunseseră înaintea lui Tezeu să-l omoare pe minotaur, dar ucigând monstrul şi nevenind înapoi, neştiind drumul către lumină înseamnă că le plăcu întunericul şi că şi ei deveniră prinţi ai întunericului, sau mai pe şleau minotauri, asasini ce doriră la rândul lor jertfe şi tribut de sânge pentru burta lor. Problema e şi mai clară:

cine uită de unde a plecat îşi uită rădăcinile şi calea spre lumină şi prinde gustul puterii – în întuneric e posibil –, altfel nu se explică şirul lung de jertfe al istoriei labirintului. A fost nevoie de un ghem de aţă, care e o idee, ca monstrul să fie răpus. A fost nevoie de o idee, dar ideea a venit din mintea unei fecioare, Ariadna, care îl iubea pe Tezeu: deci, s-ar putea spune că ideea a venit din' inima ei, adică din dragoste, şi că numai dragostea pentru viaţa lui l-a scăpat şi ne-a scăpat de minotaur. Numai dragostea faţă de semenii cu care împărţim pământul, şi apa, şi pâinea ne poate limpezi viaţa şi face stăpâni pe propria noastră viaţă. Asta presupune că puterea minotaurului, şi a puterii lui, este ura, şi că minotaurul, din labirintul său şi de pe tronul său, ca să poată dăinui se baza pe ura şi pe nepăsarea şi pe lipsa de dragoste a celor din afară. În Transilvania, îşi dădură mâna în revoluţii românii şi maghiarii şi lumina acestei strângeri de mână fu începutul ieşirii de sub jug. Iancu jură în revoluţie să nu asuprească niciodată pe fraţii maghiari şi mai jură să lupte pentru creşterea bunăstării şi mai jură să facă totul pentru ca binele să înainteze, pentru înaintarea binelui. Dar trebuiră să vină zile mai noi, zile mai apropiate de noi, ca românii, şi împreună cu ei maghiarii şi germanii să trăiască în pace, în sfântă pace şi-n libertate, şi-mpreună să construiască o ţară de lumină şi o istorie de lumină. Puterea lor şi a patriei stă în construirea acestui edificiu de lumină fără minotauri, puterea lor stă în unirea şi în dragostea cu care împreună lucrează pentru propăşirea binelui". Această boală, care e râia, sau scarlatina sau puterea labirintului... Şi pentru Moise ce e puterea decât un labirint plin de întuneric în care a intrat fără măcar un opaiţ şi fără o aţă legată de picior sau de mijloc, un labirint întunecos în care chiar terminând învingător, ca să trăiască (nemaiştiind drumul spre ziua de-afară şi spre lumină), a început să ceară şi să mănânce tot ce i s-a dat şi nu s-a sfiit să-şi înghită duşmanii întâi, apoi prietenii, ca la urmă şi pe cei de-un sânge cu el, din familia lui... şi chiar să se mănânce singur, ca acel şarpe nebun şi în formă de cerc,

Uroboros, ce-şi rade singur coada…”

A r\ A „Tică, te invit la nunta mea. N-o lua ca pe-o obrăznicie, sau fă cum vrei. N-am nicio datorie să te invit şi nicio teamă că de nu te chem o să te superi, supărarea ta m-ar lăsa rece, ca de altfel şi bucuria ta, de-ai veni. Ia toată povestea aceasta ca pe un protocol, de vrei. Eu n-am nimic cu taică-meu şi n-am niciun chef să răspund pentru el, cum nici lui nu prea i-a păsat de mine… S-a trezit că mă iubeşte când a văzut că e singur şi că nici Lilica nu-l poate ferici, probabil… M-am dus la el auzind c-a murit soră-mea vitregă şi-am întrebat de ea şi el m-a privit lung şi şi-a zis: iată, fiul risipitor s-a întors şi mă iubeşte, îl iert! Se-nşela, eu nu plecasem de lângă el, el m-a părăsit când eram mic. Şi: n-avea de ce să mă ierte, eu l-aş fi putut ierta. Şi: nu-l iubeam. M-a mângâiat pe creştet părinteşte şi a tăcut îndelung: deci el era o victimă a unei cruzimi, a bolii lui Francisc. Aşa spera el că gândesc eu, ceea ce nu-i adevărat. Dragostea mea faţă de el nu venea de-aici, şi nici din altă parte: nu exista pur şi simplu. Eu mi-am învăţat o meserie pe care o ştiu şi din ea pot trăi liniştit şi nu vreau să-mi complic viaţa cu prostiile altora. Crezând că-l iubesc şi că probabil şi până atunci am ţinut la el însă n-am îndrăznit să-i arăt asta ca să nu par un linguşitor, mi-a vorbit ca unui fiu: „Ilarioane, băiatule41… Mă mir că el s-a-ncurcat în iţe, el care e un lucid de ce mi-a zis pe nume? Şi-a adus aminte că este tată şi s-a pierdut, a luat-o razna: „Ilarioane, băiatule, am să-ţi dau44… Am râs şi n-a-nţeles de ce râd. „Fiindcă nu-mi trebuie nimic de la dumneata44, i-am zis. I-a plăcut: pesemne şi vedea în mine tresărind orgoliul ce venea din sângele lui, îi semănăm deci. Deschiderea lui faţă ide mine şi dragostea ce se trezise în el pentru mine se bazau pe o eroare: că eu îl cred victimă şi-l iubesc şi mai tare în aceste clipe de cumpănă ale sale. Dar nu-l credeam nicicum. Însă chiar de-aş fi zis că suferă şi e tatăl meu şi trebuie mângâiat pentru pierderea Anitei, se-nşela dacă se considera el o victimă… A cui, a lui Francisc? Eroarea lui, că-l iubesc, se întemeia pe suferinţa sa, care nu

exista, deci o eroare se baza pe o altă eroare. Dar el ştia că una dintre erori era eroare, de ce se baza cu a doua pe prima? Mă înşel eu, zicând că n-a fost zdruncinat de dispariţia Anitei? Dar el mi-a zis: „ea trăieşte! 44 Deci degeaba îl credeam eu ca pe un martir, fata trăia: şi eu rămânând mai departe lângă el îl iubeam ca pe un părinte, nu ca pe o victimă, asta-l făcea să mă mângâie pe ceafă, pe tâmple... Fii atent, Tică: din aceste erori, pe care el le folosea cum îi convenea, nu putea să iasă până la urmă cu mintea limpede: eu cred că el de va muri vreodată îi va plesni inima sau se va arunca de la un etaj sau sub un tren în clipa când jocul său de-a folosi nişte erori îl va pune ca în faţa unei oglinzi şi el se va privi cu stupoare cum nu s-a uitat niciodată într-o oglindă şi va descoperi că e singur şi şi că aşa a şi fost mereu şi va înnebuni... Căci l-am văzut atunci o secundă sau zece privindu-se în ochii mei şi încercând să găsească dragoste (deşi bănuia că e puţin probabil să afle) şi negăsind dedt un surâs şi o nepăsare: şi totuşi i-a făcut plăcere! A fost o secundă de nebunie, căci plăcerea lui mergea până acolo încât voia să găsească în ochii mei, pe chipul său, semnele propriei sale murdării: şi o întrebare l-a lovit ca o scânteie: ce-ar fi de nu m-aş mai minţi singur? Apoi şi-a revenit, ca trezit brusc dintr-un vis. A surâs. „Acum când şi Gălătioan m-a părăsit şi când nu mai sunt aproape nimic, ai venit tu, Ilarioane”, a zis. Dar pentru mine Gălătioan nu-i Dumnezeu, care să-şi fi luat harul şi să-l fi lăsat baltă, şi nici măcar dracul în persoană nu era. De ce trebuia eu să-l iubesc dacă-l părăsise Gălătioan? N-avea nicio logică, mi-am zis, şi-ai să spui şi tu la fel. Ei, dacă vrei, cheia lui aceasta este, întunericul acesta ce n-are nicio logică. Ai citit articolul lui Dumitru Pop despre labirint? Să-l cauţi. Are o idee măcar: că puterea labirintului stă în întunericul din el, în lipsa oricărei logici. Puterea lui, şi i-am şi spus-o, stă în bezna din el. Mi-a răspuns: nu te-am iubit destul, ai dreptul să-mi spui orice. Deci, Tică, nici nu s-a supărat, cum ar fi fost normal. Tu vrei să-l înţelegi şi să afli adevărul despre... Mă faci să râd, zău. Te crezi şarpele

fermecat din poveste? Ai uitat? Intr-o ţară undeva departe, se-adunau în fiecare an şerpii şi se frecau între ei, se pare inutil, căci din viermuiala lor unul de altul nu ieşea decât o spumă... Şi apare nu se ştie de unde alt şarpe, poate căpetenia lor, şi spune ceva, de nimeni ştiut, o vrajă doar de el cunoscută şi apare o perlă din spumă şi el o ascunde, doar el ştie unde... Ca un alchimist, el a transformat truda atâtor şerpi într-o piatră preţioasă, într-un adevăr... Tu m-asculţi şi pe mine, vrei să afli adevărul şi să-l spui. Aşa cum pe mine nu mă interesează să-l aflu şi nu-l spun de-l ştiu, fiindcă vreau să trăiesc liniştit şi fiindcă de acel timp şi de acel adevăr nu mă leagă nimic. Fiindcă nu vreau să mă aseamăn cu nimeni, nici cu taică-meu, ce pare închis într-un labirint de întuneric şi se hrăneşte eu acel întuneric. Nicio ieşire, lumina l-ar omorî. Şi totuşi face pe victima şi m-a lăsat chiar şi pe mine să înţeleg că el n-a putut să fie altfel, dacă aşa a fost timpul: trebuia să fie ca acea vreme... Eu nu vreau să mă aseamăn cu nimic, ca să nu dau vina pe capriciile meteorologiei, Tică. Francisc l-a hipnotizat pe Eftimie la circ într-o seară şi ca să fie numărul educativ a ţinut o predică explicând că hipnoza este o stare de somn în care voinţa celui hipnotizat este înlocuită cu a hipnotizorului. „Cine eşti tu?” l-a întrebat pe Eftimie. „Napoleon!” Şi lumea a râs că un infirm din naştere poate să se dea drept împăratul împăraţilor şi războinicul războinicilor. Personalitatea circarului a înlocuit-o pe-a lui Eftimie, care părea o jucărie. „Cântă «Mărioară de la Gorj»”. Şi el cânta. Eram cu taică-meu la circ, pentru prima oară ieşiţi împreună în lume, bătrâni amândoi, eu gata de însurătoare: dar parcă îndeplineam ce uitasem amândoi, să râdem la circ, eu să fiu copilul şi el părintele care-mi cumpără bomboane şi covrigi. A cântat şi el „Mărioară de la Gorj” total iresponsabil? A fost sub stare de hipnoză, dar cine era leul-paraleul? Un om? Gălătioan? O vreme? O idee? O sugestie a cui? Sugestia fiind, după Francisc, o acţiune prin care o idee venind din afară de la un ins este impusă creierului altui ins. El n-a avut nicio putere şi niciun

privilegiu, n-a fost între cei care fac vreo lege, zice; însă, zic eu, legile sunt nu numai cele date în scris, poţi face o lege şi pentru o cameră de trei metri pătraţi, pentru un sat, pentru cinci zile sau un an. Şi el, ştiu ce zici tu, c-a preferat să trăiască în nedreptate decât să piardă acele mici nu mari privilegii. Iată, i-ai zis şi lui Don Iliuţă, un fel de a trăi sinucigaş, o morală sinucigaşă, bazată pe represiunea bunului simţ, a instinctelor. Să nu mişte un pas, de nu-i acoperit, împins, pasămite la sugestia altora. Minciuni, desigur. Morala lui a fost violenţa, dar nu cum crede Lilica, o violenţă îndreptată numai împotriva altora, ci în primul rând împotriva lui însuşi, fiindcă el este în conflict, în cel mai mare război cu el însuşi. Îi găsesc o scuză că e tatăl meu? Nu. Şi sunt atât de egoist încât vorbesc despre el doar ca să-ţi arăt de ce nu vreau să fiu nici ca el, nici ca tine, nici ca nebunul de Adrian, ca nimeni… Voi sunteţi, fiecare, cu adevărurile voastre, optimişti sau disperaţi, zăpăciţi sau posaci. Anişoara Caramalis, cu mesianismul ei, cu setea ei de Dumnezeu, după ani de zile cât a fost o zdreanţă, Sevastiţa, cu lumea ei de basme, cu iadul şi raiul în care se duce să vadă ce mai fac cei plecaţi din Pătârlagele acolo, cu utopia ei, Francisc, împăratul norilor, dentistul circar, mincinos şi parcă nu, spunând adevărul ca pe o minciună şi minciuna ca pe un adevăr, Ghenadie Manoilescu, cel care a trecut prin atâtea ca să facă azi pe poliţistul voluntar – iată doar patru feluri de a transforma disperarea în speranţă. Şi tatăl meu cine este? Tu ai toate motivele să cauţi un asasin al tatălui tău şi să-l bănuieşti şi pe el. Asta ştie şi el, şi eu. Ambiţiile tale, i-am zis, te-au făcut să accepţi toate ilegalităţile de-atunci. Mi-a răspuns fără ironie: e uşor să judeci o bătălie atunci când te afli de ea foarte departe, şi nici în ea n-ai fost. Ce numeşti tu ilegalităţi, mi-a zis, e un cuvânt prea dur şi e al duşmanilor noştri. Era o lume ce se desprindea de-o altă lume şi-n acea învălmăşeală, când trebuia să decizi în fiecare clipă, se-ntâmpla să n-ai mereu dreptate, dar erau interese superioare care… „Nu, tată, i-am zis, interesele superioare

te-au obligat şi de mine să uiţi? Te chema patria şi partidul şi nu mai aveai timp de-un fel de bastard? Nu ascunde nişte matrapazlâcuri sub interese cică superioare, nu deghiza mata propria dumitale laşitate în datorie, nu fă pe eroul”… „Eu am apărat legea şi linia partidului41, mi-a zis, şi-aici i-am răspuns că atunci nu trebuie să dea vina pe Gălătioan sau pe vreme. „Ai apărat legea, şi-acuma o trădezi, i-am zis, rupându-te de Gălătioan şi el de tine, dar asta nu era cumva propria voastră linie, sau era şi el hipnotizat de vărul?…” S-a enervat că i-am zis de fapt că e un trădător, însă e prea tare ca să-mi fi ras o palmă: a râs, ca de un aiurit ce sunt… „N-am trădat nicio linie şi nicio lege”, mi-a zis. „Atunci te serveşti de de ca de un alibi”, i-am răspuns. „Ai trecut de partea duşmanilor mei, mi-a zis, o să vezi şi tu în mine ce cred Don Iliuţă şi cumplitul fluture Pop că sunt, un vierme care se zbate să supravieţuiască, o trădare a revoluţiei (ce cuvinte umflate cu pompa de cumplitul fluture!). Dar dacă degradarea ei e posibilă, Ilarioane, şi şi deformarea ei este posibilă, şi eu sunt ce cred Don Iliuţă şi fluturele „atunci tu ce mai vrei de la mine, la ce-ai venit? Să vezi ce nu vrei să ajungi? Dar nu poţi ajunge aici dacă n-ai niciun gând, niciun vis”. „N-am14, i-am zis. „Păcat, a zis el, orice s-ar întâmplă şi oricum aş arăta eu în faţa ta, nu trebuie să nu ai un vis, nu trebuie să n-ai în tine un vis care să fie al revoluţiei, al”… „Revoluţia mea, i-am spus, e să fiu liniştit44. „Şi să profiţi de ce-am făcut noi, chiar cu greşelile noastre?” m-a întrebat. „Să trăiesc din munca mea”, i-am zis. Şi-ţi spun şi ţie la fel. Tică. Eu am curajul să spun acest gând al meu, despre care o să zici că e burghez. Numeşte-l cum vrei. Eu nu visez ca tine să adun mărturii despre un adevăr şi nici nu-ţi spun să te laşi păgubaş şi să nu-ţi mai pierzi toată energia şi tinereţea ca să construieşti o utopie pe care o ştii de la început efemeră… Nu eşti singurul, o să-mi spui, trebuie să mai fie şi alţii, fenomenul ce se întâlneşte cel mai des trece întotdeauna aproape nebăgat în seamă. Utopia asta este pentru tine speranţa ce te ţine viu, ea e revoluţia ta. Dar de ce speri tu că a spune

adevărul e ceva minunat? Cui, unor aiuriţi, unor mânjiţi, unor nepăsători ca mine? A, mai ai o rezervă: viitorul. Dar dacă el va avea treburile lui? Tu trăieşti acum, bea, du-te la muieri, fii ca mine cu picioarele pe pământ. Ţi-e imposibil, ştiu. Dar şi mie să fiu ca tine. Ar trebui să ajung un fanatic, un nebun. Cine trage după el un şoşon şi-i zice cuţu cuţu ca un nebun, e şi el... Ce mărgăritar, ce piatră preţioasă vrei să afli? Eu n-am nici în din, nici în mânecă, zău, cu adevărul ăsta... E un fel de fata morgana, Tică, cu cât de apropii de ea, se duce mai departe, o părere... Ca orice vis, când te trezeşti din el, în jur e gol, nu-i nimic... La nuntă la mine măcar o să bei un pahar cu vin.44

m „Poate că singurul lucru pe care l-a iubit j (JS Moise a fost acel geamantan scorojit în care se aflase ce se mai putuse din Anita şi-l iubise tocmai fiindcă în el descoperise ceva legat de singura fiinţă pe care o iubise în viaţa lui. Şi nu atât mucavaua scorojită şi îmboţită şi prinsă de umezeală şi uşor înne grită şi cu un miros searbăd şi greţos, cât ideea că în ea încăpuse ce pierduse el cu desăvârşire: şi ce poţi pierde până la urmă definitiv nu are nevoie nici măcar de un sicriu din scânduri, încape într-o valiză de carton pe care o poţi plimba cu tine cum ai duce nimic în mână. Tot mângâia hârtia lipită înăuntru ei, fără picătură de sânge, semn că moartea se întâmplase demult şi irevocabil şi nicio minune nu mai putea pune sângele în mişcare, cât el şi nu exista deloc, şi că pedeapsa nici ea nu mai putea fi amînată pentru cel vinovat, nicio minune n-o mai putea îndepărta de capul ce gândise sau lăsase să se întâmple crima. Lazăr înviase din morţi întâi de toate fiindcă rămăsese întreg şi cu sângele în ei, Anita nu mai putea să vină pe urmele lui pe pământ, întâi pentru că nu mai avea picioare şi apoi de-abia pentru că n-avea să vină niciun Cristos să-i zică să se ridice şi să umble. Aşa că înainte chiar de a iubi geamantanul învechit şi zgâriat şi murdărit de Francisc (care era o probă a crimei desăvârşite cu desăvârşire, încât nici măcar Dumnezeu, de-ar fi vrut şi Anişoara, n-ar fi putut aduna la un loc trupul răspândit cine

ştie prin ce locuri şi sângele fecioarei demult dus în canalele târgurilor şi amestecat şi pierdut între cojile de ceapă şi lăturile gospodinelor fără porci şi câini) el iubea acel iad care avea să-l ardă pe monstrul ce ucisese un suflet nevinovat şi el iubea acele cazane cu smoală fierbinte de care nu se mai putea fugi: şi el le iubea cu atât mai mult, cu cât ştia că dacă Dumnezeu nu există să facă o minune şi s-o învieze, ca pe Lazăr, pe Anita, nici lăcaşul său de pedeapsă, iadul, nu putea să fie. Dar era bine să vorbească de acele vâlvătăi de păcură cu care e pardosit iadul ca să se vadă că el cu ură priveşte spre cel vinovat... Vasile Chiş povestea cum a găsit lângă şcoala de fete valiza lipită lângă perete şi cum a plecat cu ea pe strada Paris la secţia de miliţie... Zidul era în linie dreaptă, a zis el, şi a trebuit să vină ziua de 17 mai ca Francisc să spună că el a lăsat valiza într-un intrând al zidului... intrând pe care l-a recunoscut şi arătat şi Chiş Vasile în 18 mai... Deci, exact locul indicat de Francisc... Deci, Francisc, din camera de anchetă, a spus unde e locul şi... şi anchetatorii şi-au revizuit schiţele... deci, ei n-au putut să-i dicteze lui Francisc cele spuse de el: căci în acest caz i-ar fi spus că zidul şcolii e în linie dreaptă şi nu din una care formează un intrând... asta spune că insul care a depus valiza acolo e Francisc. Şi victima sa îi venea acum de hac, asta era culmea, fără să mai poată vorbi, asta era culmea se gândea Moise, că fără un cuvânt victima poate să-şi dea peste cap asasinul... Şi nici măcar ea, ci o parte din ea, şi mai mult decât ea, un geamantan scorojit, un obiect de câţiva lei...! Şi el acum nu-l mai apăra pe Francisc, tăcea, doar iubea acel geamantan şi dragostea asta faţă de un obiect de carton însemna că acceptase că prietenul său, sau fostul său prieten, e pierdut şi, mai ales, ce era şi mai îngrozitor... că Francisc nici nu mai trebuia apărat, căci nu se mai apăra nici el, nu mai avea ce apăra... Această linişte din privirile lor când te întâlneai cu ei separat era asemănătoare, fapt destul de straniu... fiindcă Moise n-avea nimic de câştigat din această certitudine... şi Francisc nimic de pierdut, doar

fiecare din ei ştiau că adevărul nu e acesta, în cazul de faţă nu era acesta şi că certitudinea aceasta era falsă, nu în amănun – tele ei, cu zidul în linie dreaptă sau cu intrând, ci în esenţa ei... Deci, s-ar putea zice că şi Moise iubea geamantanul fiindcă era proba cea mai sigură a unei certitudini false şi că lui îi convenea această... Dar de ce atunci nu-l mai apăra pe Francisc? Simplu, nici Francisc nu mai încerca să se dezvinovăţească... ba chiar recunoştea din nou cum în 6 ianuarie s-a dus la locuinţa părinţilor Dorinei şi a îngropat, învelit într-o hartă... Şi de ce-au ales ziua de 16 ianuarie pentru dezgropare... Sâmbătă, de când se ştiu bătrânii Tăciunaş, părinţii ei, merg, din strada Cibinului unde locuiesc, la periferia oraşului, la casa de rugăciuni din strada Cuza Vodă, în centru. Francisc a fost sigur că bătrânii vor fi departe de casă, mult timp... Şi cultul adventist de ziua 7-a (comunitatea Câmpuleţ) arată printr-o adresă fără număr că zilele lor de rugăciuni sunt miercuri, vineri, sâmbătă şi duminică seara. Ziua de 6 cădea într-o miercuri. Dar însemna că şi aceste... în esenţa lor erau... Pentru Moise exista o explicaţie, în afara alteia... Dacă Anişoara Caramalis avea scris într-un carneţel ca o deviză a vieţii ei din ultima vreme dedicaţia către un prieten al regelui George al V-lea al Angliei, pe prima pagină a bibliei, că: „Secretul fericirii este nu să faci ceea ce îţi place, ci să înveţi să-ţi placă ceea ce trebuie să faci”, Moise de mult se ştia că învăţase de la Gălătioan (ceea ce nici Gălătioan nu ştia de la cine ştie, şi în niciun caz că ar fi putut fi vorba de un ins din timpul inchiziţiei) că e bine să crezi ce ţi se spune de către cei mai sus decât tine, să crezi însă cu sinceritate, nu oricum, cu sfântă sinceritate de ţi se spune de şeful superior că aşa este, chiar dacă albul e negru şi negrul e alb tu să fi convins că e aşa cum ţi se spune şi nu cum vezi, cu sinceritate să... Dar acum nu avea superiori şi nu-i spunea nimeni să creadă aşa ceva, numai de nu-şi spunea singur..

i C\/”Horia cunoştea principiile luptei de clasă din
l şcoală şi credea că se poate elibera prin muncă din

situaţia în care se afla ca atâţia alţi copii veniţi de prin sate şi că în conflictul cu societatea, omul ce stă deoparte e înghiţit de moară şi nu poate sfârşi decât în moarte sau într-un compromis. După război, Gălătioan şi Moise au văzut în Guguştiuc un om al Destinului, care a schimbat faţa Câmpuleţului şi a Pătârlagelor şi Braniştei şi a multor alte cătune şi a schimbat soarta atâtor plugari şi vânzători de lemne şi de arpagic şi de viţei şi găini şi legume, de apicultori şi salariaţi la fabrica de cuie şi la gatere şi a decis prin experienţa şi legăturile sale şi vocea sa şi munca sa neobosită de zi şi de noapte soarta întregului raion şi chiar a Turnuvechiului (şi poate cumva şi pe a lumii o cârmea altfel de nu murea). Vărul nu era un sfânt venit din cer ca să mişte altfel treburile lumii, cum îl vede Anişoara acum pe Dumnezeu şi-l aşteaptă, el era omul cu mintea luminată şi curajoasă care vorbea şi acţiona şi dicta şi schimba lumea în numele unor mari forţe sociale (forţe ce făureau prin el transformările istorice din Câmpuleţ şi împrejurimi). Şi e ciudat că Moise acum e atât de total de acord cu Manoilescu că Francisc a ucis ca să evite în viitor să se cunoască raporturile sale necurate cu victima: ucigând, a vrut să ascundă o faptă anterioară, de raporturi, şi să nu fie expus la pedepse pentru acest fapt. Pentru crimă nu s-a gândit c-ar putea fi pedepsit, ca orice criminal. Eu zic că e ciudat că Moise e sigur că astfel Francisc a vrut să înlăture frica de urmările unei divulgări a fetei... şi că omorând îşi păstra liniştea... şi e ciudat nu fiindcă şi el poate cu Horia a procedat din aceleaşi motive, nu, de altceva: că înţelege că Francisc, nesilit de nimeni şi în numele nici unei forţe din afară, a ucis: deci e posibilă şi o crimă pornită dintr-o stare de negură a lui Francisc şi care chiar descoperită nu putea în pedepsirea ei să aibă nimic ce să condamne politic pe cineva şi în niciun caz pe circar... Deci: pedepsindu-l pe Francisc, zis maestro Emyro, născut în Deva, fiul lui Gheorghe şi Valeria, iluzionist, la muncă silnică pe viaţă, îl băgai la temniţă grea pe omul care toată viaţa nu făcuse niciun fel de politică, de ştergem cu buretele minciunile

despre el din timpul războiului... Moise, ciudat, condamna astfel chiar insul nelegat de nimeni, singuratic şi ca meserie şi ca fel de a fi... da, omul acesta era vinovat: înseamnă că se născuse aşa: şi aici e ciudat Moise, nu că e convins că Francisc e criminalul. Când Horia a spus pe vremea lui Guguştiuc că fabrica de cuie din Câmpuleţ dă în magazine nişte sârme cu măciulie care nu intră în parii din gard oricât le-ai bate în cap. Se-ndoaie şi la prima ploaie le prinde rugina şi devin roşii ca sângele, Gălătioan şi Moise au zis că aşa vorbesc numai reacţionarii şi cei care-i aşteaptă pe anglo-americani, trădătorii de ţară şi vânduţii capitalismului monopolist. „Tu vorbeşti în numele forţelor apusului14. „Ba nu, eu zic ce zic pătârlăgenii44. „Chiaburii44. „Ba nu, *eu* am vrut să-mi fac un gard...44 Nimeni n-a convins pe nimeni şi-au ajuns la Calagherovici. „Un membru de partid poate să vorbească aşa?" a întrebat Moise. „Poate, a zis Calagherovici. „Sigur, în numele anglo-americanilor...44 „De ce nu în numele meu?" „Fii sincer, ce dracu?..." „Eu n-am nicio îndoială că nu e sincer44, a zis Calagherovici. „Să se facă o anchetă, tovarăşe Calagherovici44, a zis Gălătioan. „Ca să vedeţi ce forţe' străine mă plătesc?" „Nu râde44. „Nu rid44. „Ne crezi tâmpiţi?" „Eu?" „Ne suspectezi că suntem tâmpiţi?" a repetat Moise. „Nimeni nu suspectează pe nimeni, a vrut să-i împace Calagherovici. Şi nici voi pe el... Un membru de partid nu poate fi bănuit de nimic de spune ceva, chiar de spune o prostie. Voi n-aţi spus nicio prostie?" „Dar asta e propagandă burgheză curată44 a zis Moise. „De-ar fi aşa, şi de el n-ar fi fost atât de sigur de buna sa credinţă că nişte nenorocite de cuie sunt slabe, Horia ar fi fost mult mai prudent... Şi înainte de război, când el (împreună cu Peralta, lucrau la fabrica de cuie vara să mai câştige o para) a zis că patronul dă pe piaţă macaroane... Şi proprietarul, Baniţiu, care mai avea la Braşov o fabrică de petarde (nişte cutii de carton umplute cu praf de puşcă ce pocneau în draci, dar în afară de zgomotul lor ce te asurzea nu puteau face alt rău), ca să-i astâmpere pe puştanii ce lucrau numai o vară şi puteau

clănţăni fără teamă că-şi pierd pâinea, i-a dat afară... şi pe Horia şi Peralta a pus oamenii lui să-i facă trădători de patrie...44 „Noi suntem oamenii partidului şi nu ne-a pus nimeni să...” „Şi el e, Gălătioane. El vrea să zică ce zice, că nu sunt bune cuiele şi că n-am schimbat nimic de-am schimbat doar proprietarul şi nu facem mai mult...44 „O să facem44. „Bine, asta vrea şi el.44 „Dar el vorbeşte în gura mare că...” „Dar putem noi să facem politică, Moise, dacă nu îndrăznim să vorbim în gura mare? 44 „Depinde ce vorbim.44 „Depinde de ce nu vorbim de ce ne doare.44 „După câte văd chestia asta cu cuiele nu e numai părerea lui, a surâs Gălătioan. Avem acum probleme mai majore de rezolvat decât cele de la fabrica de cuie44. „întotdeauna vor fi altele şi mai majore... Dar crezi că unele sunt majore şi altele minore, Gălătioane? îmi pare rău c-aţi venit cu Horia până la mine şi că dintr-o discuţie despre cuie aţi făcut un scandal politic. Eu nu ştiu cât sunt de rele sau de bune acum cuiele astea, dar poate o să trec să le văd şi s-ar putea să am şi eu tot o părere proastă...41 „Eu nu-i bag nicio vină lui Horia că are părerea lui, a zis Gălătioan, dar de ce şi-o spune, şi în gura mare, acum când?...” „Crezi că o să fie vreo zi când n-o să fie un acum când?” „De aşteaptă, o să vină o zi?” „Viitorul îmi va da mie dreptate11, a zis Gălătioan. „S-ar putea, a zis Calagherovici, dar deocamdată viitorul nu aparţine nimănui, nu e proprietatea personală a nimănui.44 „Viitorul este al nostru44, a zis Moise. „Chestia asta o ştiu şi eu, dar nu-mi veni c-o lozincă atunci când nu mai poţi discuta despre ceva... E al nostru, depinde cum o să-l facem, şi depinde acum.41 „Oricum, n-o să-l facem bine de ne batem joc de ţară44, a surâs Gălătioan. „De ce ridici aşa de sus lucrurile?” „Aşa trebuie.44 „Vrei să faci o afacere pe spinarea lui Horia?” „Ce afacere? 44 „Să-l reclami mai sus?” „Ţara n-are nevoie, şi nici partidul, de...44 „E foarte uşor să faci afaceri în numele ţării şi al partidului acuzându-l pe Horia de vândut capitaliştilor putrezi, acuzându-l de trădare pe el care nu zice altceva decât să ve*dem c*e este în

Câmpuleţ sub nasul nostru, nişte cuie.41 S-au despărţit trântind uşile. Era, cum zice Don Iliuţă, fosta fabrică de cuie a lui Baniţiu din Câmpuleţ o vacă sacră, ce nu putea fi atinsă nici c-o vorbă? Erau în Câmpuleţ vaci sfinte ce nu puteau fi atinse nici c-o floare? Moise a îmbătrânit şi s-a schimbat şi nu mai poate răspunde... Dacă Moise credea cu adevărat că Horia n-are dreptate şi vorbeşte în numele unora care ne urau şi voiau să distrugă ţara şi că în Câmpuleţ fabrica de cuie mergea bine, atunci şi prin astea înseamnă că el nu trăia într-o lume reală: şi în beţia lui sinceră erau şi limitele lui, şi eşecul lui. Trecuseră atâtea şi n-aveau să mai revină niciodată, asta era bătrâneţea pentru Moise: Calagherovici. Acum câţi ani fusese cu el de ziua minerilor la Rodna-Nouă şi băuseră bere stând pe iarbă? Spre seară, fusese pusă pe malul apei o pânză albă lipită de o stâncă şi dintr-un camion cu prelată dăduseră drumul filmului „Balada Siberiei44. Ce muzică, ce zăpadă albă, ce mesteceni! Şi pe prima leafă şi-a cumpărat un porc de rasă. Mangaliţă? În ultima clasă de şcoală, de paşti, şi-a luat din Turnuvechi prima pălărie, neagră, ca de ginere. În trecut, anii treceau foarte repede. Caietele învelite cu hârtie albastră, cu etichete, şepcile cu cozoroc. Horia, Peralta, jucând bâza lângă soba de teracotă, la internat. Şi acele de siguranţă pentru numerele de pe mîneca vestonului. Lucruri mărunte, dar acum în*grozitoare: mu*riseră şi lucrurile, nu numai oamenii... Şi el ce făcuse? Şi cât timp mai avea să facă ceva până n-o să mai fie?

Îmbătrânise, de se-ntreba? Dar la Câmpuleţ, când cu... acele cuie? Nici spusele lui Horia şi nici gândurile lui Calagherovici n-au avut vreo greutate... ce avea valoare omenească să aibă?... Totul s-a schimbat cu o vorbă a lui Guguştiuc, dintr-o clipă în alta a fost altfel... Poate de-atunci i-a plăcut lui Moise circul, unde cu o singură bătaie de picior în pământ lumina se stinge şi se aprinde şi apar trapeziştii pe scări sub cupolă şi leii rag în cuşti şi porumbeii ies din mâneci guruind. Şi totul merge înainte, clovnii se dau peste cap şi maimuţele se uită în oglindă, vin punct

după punct balerinele care înghit flăcări, şi piticul ce cântă din vioară în vârful unei prăjini ţinută pe frunte de o frumoasă doamnă de o sută treizeci şi şase de kilograme, intră urşii polari, totul e lumină şi râsete şi fericire şi nimic nu e ireversibil. Spectatorii mănâncă seminţe de floarea-soarelui şi alune prăjite. În arena cu talaş, sub reflectoarele multicolore, se întâmplă tot ce vrei şi ce-ţi place şi nu trebuie decât să râzi şi să te bucuri şi să baţi din palme când girafele defilează în trap şi urangutanii se dau peste cap şi papagalii se ceartă în cuşti. Francisc l-a fascinat cu hipnotismul şi pasele sale magnetice şi cu şerpii cu clopoţei care dansau prin aer ca în poveşti şi cu acel *timp* de două ore al spectacolului când te simţeai rupt de pe pământ şi dus într-o lume fericită şi fără nicio responsabilitate, ca orice lume fantasmagorică. Şi cum de putuse acest om minunat s-o taie la beregată pe Anita? Fără să-l forţeze nimeni, singur, cum? Vorbise şi Horia despre cuie din capul lui, singur? „Da, Moise, îşi aminteşte (ca de un răspuns dat acum) vorbele de-atunci ale lui Calagherovici. O, dar nu-i vorba de nişte cuie, Moise, e de cu totul altceva, dacă lui Horia n-ar trebui să
i se mai scurteze din limbă şi dacă lui Horia libertatea asta, libertăţii ăsteia de a vorbi ce vede şi ce gândeşte n-ar trebui să i se mai pună o limită. O, Moise, nu te lua după Gălătioan, unui membru de partid, ca Horia, de-i limitezi libertatea de vorbire... sau cum îi spune Don Iliuţă, şi alţii, de expresie, nu poate să ducă asta la un abuz, nu-i niciun risc aici?... niciun pericol, Moise, să ne gândim?..." E ciudat cum vorbe şi zile pe care le-ai crezut moarte trăiesc în tine şi apar aşa... nechemate, îşi zice Moise. Dar mai ciudat e că el e total de acord cu Ghenadie că Francisc a ucis ca să evite în viitor să se cunoască raporturile sale cu victima... Ce e cu Moise de e plin în ultima vreme de atâtea lucruri de neînţeles? Să fie ciudăţeniile lui... sau acea lipsă de justificare pe care o dăm omului şi naturii sale şi care...? Sau să fi îmbătrânit? O, doamne, toate îmbătrânesc, zice Don Iliuţă, şi lemnele, şi caprele, şi şoarecii... câinele

îmbătrâneşte ca omul, cheleşte, i se albeşte părul, îşi pierde vederea, nu mai aude nimic, nici de-l strigi, nici de bate vântul, nici de tragi cu puşca în el, cum a tras Celce în câinele lui, în General... Câinele îmbătrâneşte ca stăpânul, nu-i mai miroase nimic, nicio putoare, îl lasă picioarele şi mintea, merge unde-l duci, nu-şi mai cunoaşte casa şi paiele, dezorientat ca un căzut din stele... Asta e ciudat, zice Don Iliuţă, câinii bătrâni par căzuţi din stele, merg unde-i duci şi mănâncă ce le dai şi nu te mai iubesc nici pe tine stăpân şi nu-i mai latră şi nu-i mai urăsc nici pe vecini, totul le e indiferent"...

a f\—r „Moise în ultimul timp se legase mai mult de
ı (J / Francisc, şi poate nu atât de el cât de horoscoapele şi şedinţele sale de spiritism, care erau, într-un fel, altceva decât rugăciunile pioase ale Anişoarei, şi totuşi cam acelaşi lucru, o staţie de parcare şi de refugiu, o ieşire dintr-o realitate atât de monotonă şi de drastică şi cu care nu se mai putea negocia şi ajunge la nicio înţelegere când nenorocul te împingea să-ţi ieşi din pepeni şi să calci legile ei mai fixe ca ale matematicii, fiindcă nu erau abstracte şi te izbeai cu capul de pereţii ei şi de zidurile ei... Dentistul îl chema în ajutorul său şi pe Pasteur, care zisese că există o influenţă cosmică, deci un rău şi un bine cosmic, şi în mod natural şi constant această influenţă condiţionează organizarea moleculară şi principiile esenţiale ale vieţii... Câinii latră noaptea la lună fascinaţi de lumina ei şi atraşi (fără voia lor şi cu voia doar a elementelor din care sunt compuşi, săruri minerale şi tot felul de elemente chimice) de magnetismul ei, apele se mişcă neîmpinse de vânt, şi chiar împotriva vântului, de la ţărm sau spre ţărm, după cum le luminează şi vrea sora soarelui şi regina blândă a nopţii, cum îi zic poeţii: şi atunci ea de ce n-ar avea o influenţă şi asupra omului, care în alcătuirea sa are şaizeci şi cinci la sută apă şi nişte săruri?... He, he, râde Francisc dentistul şi circarul, influenţa dintre cele patru faze ale lunii şi cele patru temperamente clasice este recunoscută ştiinţific... El ia în râs ştiinţa, o aduce drept argument doar

pentru proşti, zice şi face pe bufonul şi lasă uşor să se priceapă că nu-i bine să râzi de măscărici, ei sunt (face el pe omul dus la teatru) şi în Shakespeare aproape singurii care spun adevărul, ei, caraghioşi, nebuni, circari ca el şi îmbrăcaţi ca nişte paiaţe colorat ţipător şi cu fes turcesc... Să-şi fi căutat Moise în horoscoape o înţelegere a firii sale şi o justificare? Dacă toţi cei născuţi într-o anumită zi din calendar sunt supuşi rotaţiei soarelui şi capriciilor lumilor ce ne-nconjoară, vină atunci n-ar mai exista... Să luăm de exemplu „Câinele11... Cei născuţi între 26.01.1898-12.02.1899 – Îl.02.1910-31.01. 1911 – 29.01.1922-16.02.1923 – 15.02.1934-04.02.1935 – 03.02.1946-22.01.1947 – 17.02.1958-07.02.1959... Celebrităţi: Voltaire, Churchil, Moliere, Rasputin, Marcel Proust, Brecht, E.M. Remarque... închis în sine, prudent, atent şi foarte încăpăţânat. Cinic, este de temut pentru observaţiile sale deosebit de aspre şi critice. Pesimist, convins că nu aşteaptă nimic de la viaţă, puţin blazat, dar spiritual şi critic. Nu se pierde, cercetează cele mai mici detalii, căutând eşecul. Tendinţa de a râde de toţi şi faptul că este un suflet ales, cinstit, îl scutesc de multe rele. Pare că ar avea mult sânge rece, dar nu este defel aşa. Este loial, cinstit şi foarte îndatoritor, ca şi femeia – câinele – credinţa personificată... în societate este banal şi pare neajutorat. Rareori se afirmă, dar este excelent ascultător, plin de inteligenţă. Face orice pentru altul, chiar până la jertfirea sa. Împarte dreptatea şi este un apărător în toate privinţele... Foarte culant, se pare că nu-i pasă de bani. Poate fi un excelent preot, pedagog şi, indiferent de meserie, i se dedică cu toată fiinţa. Şi în dragoste este loial şi cinstit. Tot timpul vieţii suferă din dragoste, dar vina o poartă el, din cauza identităţii sale... Relaţii cu alţii. Este fericit cu calul. Cu tigrul poate înfăptui lucruri măreţe uluitoare, pentru a lupta cot la cot pentru dreptate... O viaţă liniştită, tihnită poate duce numai cu pisica. Dragonul este prea mândru ca să fie de acord cu cinismul şi spiritul critic al câinelui. Capra îl consideră curios, iar el nu-i poate

suporta toanele şi capriciile41. Don Iliuţă (despre care din horoscop, fără să-i ştie data naşterii însă, Moise crede c-ar fi un câine) râde citind cu voce tare această zodie pe care o găseşte însă plină de greşeli gramaticale... Putea Moise, după acest horoscop, afla cine sunt oamenii, ca să se ferească de ei? Ar fi o nerozie ca pentru atât să se fi împrietenit cu dentistul, putea şi prin altcineva să obţină hârtiile unde erau scrise cele douăsprezece animale şi destinele lor şi să afle tot prin altcineva de la Francisc tainele citirii vieţii acestor lighioane. Voia să-şi afle firea şi mai ales sfârşitul? Şi de unde va veni el, din relaţie cu ce animal, de care să se ferească? Inutil, tot nu exista scăpare de soarta ce-i era pecetluită, atunci?... Voia să ştie... poate, să nu moară amăgindu-se, acea nevoie de o certitudine venită dinafară, ridicolă poate, dar fermă... Şi, totuşi, exista o salvare, uite, bunăoară câinele era fericit cu calul, deci de el trebuia să se apropie, şi nu cu dragonul sau capra... Se putea ajunge la o învoială, tocmi... Moise fusese toată viaţa un şiret sau un înţelept şi ieşise din toate bine, ceea ce nu se poate spune de alţii, ce avuseseră o mai mare putere decât el şi sfârşiseră ca vai de lume. Ştia în ce să se ascundă, acuma, după moartea fetei (aici începuse să-l ghicească Lilica), în suferinţă, în acest cal de lemn din pântecele căruia trebuia să iasă la timp ca să deschidă porţile cetăţii şi să audă uralele victoriei, acum astfel, cum mai demult, când Lilica nici nu bănuise, el se închisese în burta frumosului cal troian care fusese dragostea lui pentru ea...Îl

a /" \0 „Dumnezeu şi Satanail sunt fraţi în legendele

I(jo noastre şi ei se hotărăsc într-o zi să facă pământul. În numele lui Dumnezeu şi după sfatul său, Satanail avea să se coboare de trei ori în fundul mării s-aducă nisip; însă el n-aduce decât a treia oară nisip în mâini, când ia nisip şi în gură. Dumnezeu împrăştie în toate părţile nisipul adus în mâini de fratele său şi acesta când vede începe să râdă, bucuros că ziditorul şi l-a pierdut pe al său, câtă vreme el

pe al lui şi-l ţine în gură. Iar Dumnezeu a zis: Acum să blagoslovim pământul, ca să crească! Şi a început, blagoslovit cu mâna sa sfântă, nisipul să crească, dar tot aşa a început să crească şi cel din gura lui Satanail. Şi când a văzut Satanail că nu-i încape în gură, a scuipat în toate părţile şi unde a căzut scuipat au crescut munţi. Îţi aminteşti de povestea asta ce i-ai citit-o de mai multe ori Anitei seara să adoarmă? Ea închidea ochii ca orice copil şi eu te ascultam înmărmurită: citeai poveşti tu care atunci când se ivise între tine şi Horia o deosebire de păreri şi o invidie nu găsisei altă cale de împăcare, ori de rezolvare a acestei neînţelegeri ce vă despărţea decât despărţirea desăvârşită, adică moartea. Şi el a crezut în dreptatea lui şi în onoarea acestei dreptăţi şi n-a bănuit că va pierde, ori că tu poţi duce ruptura dintre voi până la o despărţire stupidă şi desăvârşită: de-aceea nu s-a apărat în noaptea când pe malul apei între voi... Nu poţi minţi, pe mine nu, Moise, te-am auzit povestind în vis aceste întâmplări, şi nu o dată, deşi poate eu m-am măritat cu tine s-aud alt vis cum o să-l povesteşti odată şi odată, spre bătrâneţe măcar, cu bărbatul meu. E imposibil să nu visezi şi ce nu doreşti, este? Şi Horia, în prostia lui, că între voi mai poate exista o cale de împăcare, nu s-a apărat, sau poate nici n-a avut timp? Oricum, mai bine să moară, decât să-şi piardă onoarea şi să fie ca tine un mincinos şi o cârpă a lui Gălătioan... îi povesteai Anitei despre cum a făcut Dumnezeu pământul şi niciodată nu-l visai pe Dumnezeu şi nu vorbeai cu el”. „Vorbeam în somn cu dracu, nu?” „Vorbeai cu Horia, îl minţeai”. „De unde ai tras concluzia că sunt un mincinos fără pereche, dacă mint şi în vis... când nu mă pot controla... Dar de cine mă mai apărau aceste minciuni?” „Moise, ţi-am pomenit de Anita şi ca să-ţi amintesc că Ilarion în faţa ei ţi-a zis într-o duminică la circ ce auzise el despre tine şi Horia. Ai zis că sunt nişte minciuni gogonate, şi el a răspuns că nişte minciuni gogonate pot să aibă o importanţă grozavă într-o judecată, în condamnarea cuiva fie şi la moarte... Iarăşi ai zis: tu n-ai

fost niciodată judecător şi nici prin tribunale n-ai prea călcat. Erai totuşi furios că băiatul tău, cu care te întâlneai destul de rar şi numai ca să-l duci la un spectacol de circ ori la un film, ori în parc de Unu Mai, îţi pune nişte întrebări nelalocul lor şi se ia şi el după gura duşmanilor tăi. Şi că probabil face aşa ca să stoarcă bani în plus, şi dintr-o răutate ascunsă, că fusese crescut departe de tine. Nu te-ai mai întâlnit cu el apoi câteva luni la rând, îi trimiteai doar bani, şi el a simţit că războiul cu tine pe care-l pornise sau la care fusese împins era prea greu pentru el şi n-avea să-i aducă nicio victorie (şi chiar de i-o aducea, n-avea ce să facă el cu ea, nu-l interesa) şi-a renunţat la orice discuţie de orice fel, nu-ţi răspundea decât la ce-l întrebai şi indiferenţa lui tu ai luat-o drept cuminţenie şi ea de fapt era ceva mult mai grav, o despărţire, o moarte ce se aşeza între voi, pe care azi o simţi şi o vezi… L-ai minţit pe Ilarion la circ, ca şi Anita să nu treacă de partea lui şi să vadă în tine altceva decât un tată bun ce-o adormea citindu-i despre feţi frumoşi… L-ai minţit frumos, râzând, cum ai minţit şi când ai zis despre Calagherovici că e un prefăcut şi un…” „Şi el a recunoscut’4. „Dar tu ştiai că minte, de ce-ai minţit şi tu?” „Ca să-mi salvez pielea, fiecare ins trăieşte cu pielea lui. Dacă el voia să crape, n-avea decât”. „Deci ai minţit, Moise”. „Aş fi fost un dobitoc să fiu sincer când el nu mai era”. „Poate nu mai putea să fie, sau îşi bătea joc de voi, ştiind că nu puteaţi crede aşa ceva…” „Dar şi tu ai zis că nu l-ai cunoscut îndeajuns, şi tu te-ai mirat că el a fost ce spunea c-a fost…” „Eu n-am fost chemată de voi pentru a lămuri ce era cu el, n-aţi avut nevoie de mine ca martoră, el când m-aţi întrebat ce ştiu despre el nu mai era un om acuzat de nişte fapte, nu mai trebuia nici să se apere ca orice învinuit, în acel moment era deja condamnat de voi, cu asta aţi şi început totul şi de mine aţi avut nevoie doar ca să văd un condamnat şi el să mă vadă şi să-şi mai pună o dată lături pe cap. Ca eu să nu mai am nicio speranţă… Şi tu erai verde la faţă de supărare că nu avusesei curajul mai devreme să-l dai de gol, din ziua când el cu Horia mâncau

miere de stup pe pragul şcolii din Pătârlagele şi se uitau la cer tăcuţi şi nu voiau să vină cu tine în sat s-adunaţi lumea să-nceapă seceratul griului: tu vorbeai, şi ei căscau ochii la cer şi nu te băgau în seamă, îşi lingeau degetele şi plescăiau din limbă... Şi tu le-ai zis: de ce vă uitaţi pe cer, n-o să plouă?! Ori îl căutaţi pe Dumnezeu?" „Da, să vadă cât eşti de prost, a zis, ce, nu ştiu oamenii când să-şi secere grâul?" „Nu după Dumnezeu ne uităm, a zis Calagherovici, după lună, oare când răsare? După lună şi după americani să vedem vin ei cu avioanele?" „Da, ai zis tu, ei se uitau după americani şi şi ascultau la galene posturile lor de radio, cum i-ai şi văzut... Da, ţi-ai zis, ei se distrează, aşteaptă sau n-aşteaptă... însă nicicum nu vin cu tine să scoată sătenii la muncă... Şi te chinuise cu nepăsarea lor şi tu îţi pierzi vremea cu nişte scursori care au trădat revoluţia, nişte lepre, cam la fel cu borfaşul de Carastan şi cu homosexualul de Brânzaş... inşi ieşiţi din ordinea firii, căci firea omenească era viaţa şi politica ta, şi ei nu erau ca tine... Moise, să ne gândim puţin la noaptea de pe malul Amireşului. Eram alături, om lângă om, când m-ai strâns de gât, dar în acel moment am fost dintr-o dată foarte departe unul de altul, ai pus între noi o depărtare, ne despărţea un perete nevăzut, o clipă neagră, o noapte de netrecut, un zid îngrozitor, al morţii. Adă-ţi aminte: şi de Horia, şi de Anita te-a despărţit acelaşi întuneric greu, aceeaşi secundă nenorocită... Horia se angajase într-o bătălie contra ta, care te simţeai ca Gălătioan (şi Gălătioan ca Guguştiuc) un atotştiutor şi deci un Dumnezeu ce privea de sus Pătârlagele şi realitatea i se părea cea pe care o dorea el, fără putinţă de a se înşela... El a pierdut această bătălie, şi ca să nu piardă ar fi trebuit să fie ca tine, ori să stea în afara luptei: însă stând în afară, el n-ar mai fi avut ce să ceară de la viaţa lui... În noaptea de pe lângă podul Amireşului... totul se putea întâmplă în acel loc pustiu şi uitat de lume, unde nici pescari nu dormeau pe malul apei şi unde în casele (două şi) nu prea apropiate luminile erau stinse: întunericul şi liniştea, depărtarea de sate...

aminteşte-ţi, părea că suntem în afara timpului, ieşiţi din el, şi în afara spaţiului, undeva nicăieri, unde se putea petrece orice, fără... Dar aşa a fost să fie, eu am scăpat, dintr-o întâmplare (cum Horia n-a scăpat), şi această întâmplare (hainele s-au înfoiat în apă şi m-au făcut să plutesc ca o barcă prin întuneric) i-a dat vieţii mele, scăpării mele, un, cum să-i spun, caracter ciudat, de, he, he, destin... Şi neputând muri în valuri, înecată (fiind prea sănătoasă, ori răceala şi apa fiind o floare la ureche), te-am iertat... Am ajuns mamă, simţeam de-atunci c-o să fiu, ieşind pe mal, nimic nu mă mai putea împiedica... Şi-am crezut că asta e menirea mea, să te iert, să am un tată pentru copil... Eu eram mamă... ca pământul pe care în acea dimineaţă strălucea în iarbă roua, trebuia să fiu ca pământul, tăcută, să dau viaţă copilului, cum el... Şi te-am iertat, cum iartă atâtea pământul câte vede şi se-ntâmplă pe el, cum am păşit pe malul Amireşului am ştiut că te-am iertat... înfloriseră nişte buruieni galbene şi era aşa de multă fericire în frunzele lor pline de rouă... Pentru copil am făcut totul, am iertat: dar tu şi pe acest copil l-ai... Horia s-a stins când şi bruma lui de noroc s-a dus şi când bătălia în care el intrase avea nevoie de moartea lui. Dar Anita în ce luptă intrase şi ce luptă avea nevoie ca ea să nu mai existe? Asta e ce mă interesează, Moise. Horia am înţeles ce voia, dar ea? De ce taci?” „Mă gândesc la muntele pe care gazda Anişoarei a zis c-a stat cu picioarele. Era o nebună, dar muntele este un loc sacru, acolo se află adevăratul tron pe care domneşte stăpânul universului... Muntele este lumea, casa hotărârilor, oracolelor, centrul lumii, buricul, he, he... De ce râd? de tine: îţi zici: ăsta se gândeşte la munţi, nu la ce-i spun eu, ascultă ce-i zic, dar e cu minţile duse aiurea... Are nervii slăbiţi, nu se mai poate concentra, nu se mai poate feri, îl pot plesni! îmi fluieră mintea, hai? Asta oare să însemne dacă n-ascult balivernele tale? Ai dat în mintea copiilor, muiere, mai bine ţi-aş citi o poveste ca s-adormi. Aia cu Dumnezeu şi cu satana, cum au făcut ei pământul, din nisip. Satanail ţinea ascuns nisipul în gură şi când

fratele său a binecuvântat pământul, a început să-i crească în gură pământul... Dormi?..."

a „Anişoara ştia pe de rost cum s-a făcut raiul:

|) y domnul Dumnezeu a sădit o grădină în Eden, spre răsărit, şi a pus acolo pe omul pe care-l întocmise. Domnul Dumnezeu a făcut să răsară din pământ tot felul de porni, plăcuţi la vedere şi buni la mâncare, şi pomul vieţii în mijlocul grădinii, şi pomul cunoştinţei binelui şi răului. Un râu ieşea din Eden şi uda grădina; şi de acolo se împărţea şi se făceau patru braţe. Numele celui dintâi este Pison; el înconjoară toată ţara Havila, unde se găseşte aur. Al patrulea râu este Eufratul. Domnul Dumnezeu l-a luat pe om şi l-a aşezat în grădina Edenului, ca s-o lucreze şi s-o păzească. Domnul a dat omului porunca aceasta: poţi să mănânci după plăcere din orice pom din grădină, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua când vei mânca din el vei muri negreşit". Curios e că învăţând acestea de la gazda ei, ce le citea cu voce tare în bucătărie stând în poală cu găina ei iubită, Anişoara nu s-a apropiat de Dumnezeu, dar de schimbat s-a schimbat. În dimineaţa ei cea de pe urmă, venind de pe muntele Plopilor, baba văzuse izvorând din acel munte un râu ce se-mpărţise în patru, ca şi fluviul ce străbătea şi înconjura raiul şi care avea şi el patru guri: şi pe unde trecea torentul acesta de apă vie, florile înfloreau şi gângăniile se trezeau şi totul prindea viaţă şi trăia în linişte şi pace. Dar de-abia peste mulţi ani Anişoara a început să creadă în Dumnezeu, şi asta a fost după dispariţia lui Horia şi după îmbolnăvirea lui Calagherovici şi s-ar putea spune că vieţile acestor oameni o despărţiseră de felul ei de-a fi de până atunci şi-o apropiaseră de Dumnezeu. Aceasta rămâne de văzut, principalul e că domnişoara s-a schimbat a doua oară la faţă, cum tu, Moise, ai rămas toată viaţa la fel. A văzut felul de-a fi al lui Gălătioan şi al tău şi s-a dat un pas înapoi: era gazda ei trăsnită când vedea la gurile fluviului ce ieşeau din rai locul pe unde ea avea să păşească şi să intre în grădina nemuritoare a lui Dumnezeu, dar aiurelile ei nu voia să le

creadă şi altcineva şi ea nu izbea cu de pe nimeni în moalele capului şi în numele lor nu băga pe nimeni în groapă, aşa că de n-aveau gust sărat şi nu miroseau a crimă şi nimeni n-o putea bănui c-a ucis măcar un puric, nu ca pe tine, Moise… De tine şi fiul tău Ilarion se îndoieşte şi eu cred că Anita a dispărut fiindcă şi ea a fost cuprinsă de îndoială. Moartea lui Horia a lăsat toate întrebările lui fără niciun răspuns, aşa că n-o putem lua ca o sinucidere, cum o vrei tu şi alţii, aşa cel puţin crede Don Iliuţă. Şi Anita n-ar fi avut niciun rost să-şi ia zilele, chiar de se-ndoia de ceva, ea era foarte tânără şi voia să cunoască până la capăt acele fapte ale nelinştei sale şi cineva n-a lăsat-o şi astfel moartea ei nu poate fi luată ca un răspuns al ei la descoperirile ei îngrozitoare, să zicem, despre familia ei, adică despre noi doi, fiindcă la aceste descoperiri n-ajunsese, decât la nişte întrebări şi îndoieli… Deci, ca să-i aflăm cumva cauza pentru care nu mai există, lăsând la o parte un accident stupid sau o poveste sângeroasă şi pe gustul lui Manoilescu, să încercăm să găsim cauza pentru care dacă ea continua să existe şi să descopere un adevăr ce deranja pe cineva, acest cineva i-ar fi retezat cu bună ştiinţă, sau dintr-o neghiobie, sau chiar din nepăsare, zilele, să nu-l mai încurce… Să fie şi mai dar, Moise: să ne gândim la Horia: dacă el n-ar fi dispărut, cum s-ar fi purtat el mai departe cu tine şi cu alţii, şi cu mine, cu Anişoara, care ar fi fost drumul vieţii lui? Ori unde-l priveşti, el s-ar fi ciocnit de Gălătioan, să-l luăm doar pe acesta… Aşa cum Anita avea, ca şi Ilarion acum, să pună din ce în ce mai multe întrebări. Aşa că moartea lui Horia n-a venit dintr-o dorinţă a lui, crede Don Iliuţă, fiindcă de nu considerăm viaţa lui încheiată atunci şi o continuăm până azi în ceea ce ea s-ar fi putut continua, prin gândurile lui şi dorinţele lui şi deci prin crezul ce şi-l alesese el şi-l urma… înţelegi, Moise? El s-ar fi dus până la capăt pe drumul pe care şi-l alesese. Dar tocmai aici zice Don Iliuţă că e posibilă pieirea lui, fiindcă Horia a vrut să facă totul pornind de la propria lui viaţă, băgându-se ca un soldat naiv în prima linie ca să dea cu

propria sa înaintare un sens victoriei în care credea. Tu ţi-ai pus mereu zilele la adăpost şi asta voia să şi te-ntrebe Anita, nu din răutate, ci ca să îndepărteze o suspiciune venită în joacă şi printre surâsuri de la colegele ei: ea mai credea în frumuseţea ta, Moise! Ea te-ntreba ca să-i dai o certitudine, nu din duşmănie: de ce ai văzut şi în întrebările ei nevinovate ceva îngrozitor? Tot mă întreb dacă nu-i bolnavă conştiinţa noastră, cum zice spurcatul de Don Iliuţă, care nu-i nici chiar aşa de negru în cerul gurii cum sunt propriile noastre îndoieli, sau cel puţin ale mele, ca să nu vorbesc pentru alţii”. „Vorbeşti vorbe mari, du-te la un doctor”. „O să mă duc, Moise. Dar mai înainte vreau să te-ntreb: de ce n-ar putea fi adevărat ce e scris în acele anonime că Anita a fost furată sau răpită, cum vrei, de nişte inşi care voiau să se răzbune pe tine, sau pe mine? Aşa, fetiţa ar mai avea o şansă că este în viaţă şi că poate fi salvată. Dar tu taci, nu spui nici procuraturii şi nici poliţiei şi nici mie niciun ins care ţi-ar putea face un rău. Ca să dovedeşti că în viaţa ta n-ai făcut niciun rău. Şi eu încep să te-nţeleg, aşa şi crezi, că eşti nevinovat, deoarece te crezi cu cinci capete, sau cu şapte: şi te simţi astfel fiindcă eşti nebun. N-ar avea niciun motiv Tică să se răzbune pe tine? Bine, el vrea să te prindă în laţ, dar soru-sa? Ea e prietenă cu Ilarion şi-o cunoaşte pe Anita şi foarte uşor putea să plece cu ea într-o plimbare şi s-o ducă să zicem într-o casă chiar din Câmpuleţ şi s-o închidă în pivniţă sau în pod… Nu vrei să dai niciun nume de ins ce-ar putea să se răzbune pe tine, oare eşti într-adevăr atât de curat cum vrei să te arăţi? A, taci, ca răpitorii să nu se sperie şi să-i facă Anitei vreun rău? Şi laşi să se creadă ce vrea Manoilescu, povestea cu Francisc, ca naivii ce-au furat-o pe Anita să fie liniştiţi şi să fie luaţi prin surprindere şi ca din oală”? Ori taci ea să ascunzi o zi neagră din viaţa ta şi să nu le dai prilejul acestor inşi ce vor să se răzbune să o dea în vileag? Ori taci ca să mă pui şi pe mine pe gânduri şi să mă-ndepărtez de ce în ce mai mult sunt sigură: că nu eşti nici acum sincer şi că nici n-ai cum să fi din moment ce Anita…”

„Ce-i cu ea? Ce tot vrei şi nu-ndrăzneşti să-mi spui că s-a-ntâmplat cu ea? Ori vrei să mă fierbi ca să-ţi spun eu ce cred că-i cu ea? Nu ştiu”. „Sunt sigură că n-o să te schimbi, Moise. Şi, totuşi, am şi eu nebunia mea, nu degeaba m-ai trimis la doctor… Da, da, he, he, bărbate, eşti într-adevăr ca un sfinx, îţi mai lipseşte nisipul în jur şi pustiul nemărginit şi singurătatea, eu tot te sâcâi şi nu vreau să pricep c-aşa eşti şi aşa este şi adevărul tău, cu atâtea feţe şi cu niciuna, cu una singură, de nepătruns… Şi poate aşa sunt şi eu, ca orice om de azi, o biată nenorocită neputincioasă până în măduva oaselor şi incapabilă să ghicesc măcar cine sunt eu şi ce-am făcut şi de ce, darmite cine eşti tu şi cine sunt alţii… Şi totuşi eu sunt mai dată dracului, Moise, cel puţin acum, cu Anita… Zvonurile despre vampirul care i-a supt sângele au fost neroade până în ziua când s-a stabilit cum a murit… atunci Manoilescu, singurul care crezuse în zvonuri, a strigat: „Extraordinar!” Şi ce era extraordinar? „Era, a zis el fericit, da, era faptul că insul care a lansat zvonurile ştia cum murise fata, ştia multe şi, mai ales, mai ales: ştia toate acestea înainte ca de să fie confirmate de medici, deci prea devreme! Deci, insul cu zvonurile era criminalul!” El trebuia căutat, dar unde? „Dacă de el nu putem da, putem da şi trebuie să dăm de locul de unde au pornit zvonurile, să căutăm originea lor,” a zis îmbujorat şi fericit Manoilescu, încât m-am şi mirat cât de uşor pot fi unii oameni fericiţi şi ce lucru uşor e fericirea. Un lucru pentru mine însă e foarte dar, Moise: chiar dacă Francisc se dovedeşte vinovat, fata pe care a omorât-o el e altă fată”… „Cum alta?” „Nu e Anita”. „Manoilescu are probe” „Să vedem de se şi confirmă, şi de nu-i o fantezie de-a lui, sau o glumă sinistră de-a lui Francisc, ca să-şi bată joc de el şi să se răzbune pe el că înainte cu mulţi ani Manoilescu l-a găsit spion şi trădător de patrie… Dacă e scheletul unui copil luat de la morgă, sau de la facultatea de medicină din Turnuvechi? Oricum, nu e Anita! Oare noi, Moise, nu trebuie să cunoaştem ce facem şi cum trăim şi pentru ce trăim? Oare doar trebuie să nu ne pese de ce se-

ntâmplă cu noi şi să ne lăsăm duşi de zile ca de o apă şi să fim fericiţi în această dulce nepăsare, oare nu trebuie să ne-ntrebăm nimic şi să ne vedem de somnul nostru şi să credem că orice facem facem bine?” „Ce vrei să spui?” „O să-nţelegi dacă o să vrei, dar n-o să vrei”. „Atunci de ce tot mă pisezi la cap?” „Pentru că

Iot nu te interesează. Insă trebuie să afli că eu am înţeles”. „Ce?” „Destule, şi printre de şi de ce a trecut lângă Dumnezeu domnişoara Caramalis”. „O smucită”. „E simplu aşa, nu-ţi convine ceva: e o tâmpenie! zici”. „De când a murit Anita, nici nu se mai fereşte să intre în biserică: dă slujbe în fiecare zi. Moartea ei a zăpăcit-o de tot. Chiar ieri a plătit slujbe la toate şapte bisericile din Câmpuleţ şi din satele ce ţin acum de Câmpuleţ”. „Ţine minte, ţi-am mai spus, nu pentru Horia sau altcineva crede ea în Dumnezeu şi acum nu pentru Anita crede pe faţă în el, fără să se mai ferească, nu, drumul ei spre Dumnezeu a plecat de la Marga...” „Găina babei? A mâncat-o atunci e Francisc, şi-a puiat în ea smerenia şi?...” „Nu găina, iepuroaica”. „Are o iepuroaică pe care-a botezat-o Marga?” „A avut”. „Hai, că mor de râs... E ţâcnită, dragă...” „Crezi?” „E mai şireată de cum arată, mintea ei e mai vioaie decât trupul pe care i l-a dat Dumnezeu, he, he, sau mumă-sa...” „Văd că ţi-a vorbit şi ţie de ispitirea femeii”. „Mi-a trăncănit de-o mie de ori, dar cine-a luat-o în seamă”. „Să ne-aducem amândoi aminte de ce zice ea, vrei? Ea zice ce ştia pe de rost, că omul şi nevasta lui erau amândoi goi, şi nu le era ruşine. Şi că şarpele era mai şiret decât toate fiarele câmpului pe cari le făcuse domnul Dumnezeu. Şi el a zis femeii: „Oare a zis Dumnezeu cu adevărat: «Să nu mâncaţi din toţi pomii din grădină?»” Femeia a răspuns şarpelui: „Putem să mâncăm din rodul tuturor pomilor din grădină. Dar despre rodul pomului din mijlocul grădinii, Dumnezeu a zis: «Să nu mâncaţi din el, ca să nu muriţi.» Atunci şarpele a zis femeii: «Hotărât că nu veţi muri: dar Dumnezeu ştie că, în ziua când veţi mânca din el, vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul.» Îl După cum vezi,

şarpele strecoară o îndoială în sufletul ei: oare ce este binele şi răul, oare ce este raiul ăsta de nu cunoşti binele şi răul şi ce faci şi pentru ce, oare de ce Dumnezeu ţine ascuns acest secret, oare cine sunt ei şi de ce trăiesc?” „Sunt întrebări de muiere nemăritată, ca Anişoara cu vioara, prostioare de-ale domnişoarei Caramalis care vrea să-şi găsească în biblie o scuză c-a dat-o pe târfit...” „Numai atâta?” „Păi acuma muşcă din fructul oprit pe unde apucă şi pe urmă-i trage o rugăciune, ce mai vrea?... De ce se mai îndoieşte ea, sărmana? Ori nu-i vorba numai de ea? Ce vrei să spui cu şarpele ăsta? Anişoarei îi place să se joace cu şarpele, şi e fericită, s-o ia dracu!” „Ascultă toată povestea: femeia a văzut că pomul era bun de mâncat şi plăcut de privit, şi că pomul murea de dorit ca să deschidă cuiva mintea... A luat deci din rodul lui şi a mâncat”. „Cunosc, cunosc: «A dat şi bărbatului ei, care era lângă ea, şi bărbatul a mâncat şi el!» Numai că Anişoara, neavând un bărbat, a dat la mai mulţi bărbaţi să mănânce din mărul oprit, şi cum e ea harnică şi darnică, o să mai dea!...” „Bine, Moise, ea a ales calea asta, dar mai e una: să dormi în pace şi să n-asculţi ce zice cel care vrea să te-ndoieşti şi să te-ntrebi. Şi mai e o cale şi mai sigură ca să fi fericit11... „Care, iubita mea?” „Să-i zdrobeşti şarpelui capul cu călcâiul...” „Da, asta e, vorba lui Ilarion, destul de mişţoacă, he, he... Bună, deşi n-am mai auzit de ea. Cum zice crainicul de fotbal Victor Tudor Popa? A fost o partidă suficient de bună. Da, e suficient de bună, he, he, hai să te pup!” „Moise, tu ai omorât-o pe Anita”. „Ce legătură are una cu alta? Anita nu era nici şarpe, era o puştoaică... Nu, nu era şi nu putea fi nici conştiinţa mea... he, he, conştiinţa mea bolnavă, parcă ai spus! De-ar fi fost, ar fi trebuit să aibă vârsta mea, nu? Ori doar acuma am început şi eu să mă-ndoiesc?... Nevastă, eşti surmenată şi baţi câmpii cu poveşti bisericeşti, o s-ajungi ca Anişoara să aprinzi lumânări la altare11.

A „Am ajuns la convingerea că tu ai omorât-o

Pe Anita, fiindcă n-aveai niciun motiv s-o faci, aşa cum

te-ai purtat întotdeauna în asemenea situaţii... Motivele le-au găsit alţii şi erau bune pentru ei şi întâmplător ţi s-ar fi potrivit şi ţie, însă nu erau ale tale, tu niciodată n-ai ştiut ce e suferinţa şi ţi-a fost indiferent pentru ce... Uneori tot din nepăsare ai zis şi tu ca ei şi-ai vorbit cu vorbele lor: puteai şi asta, te simţeai deasupra zbuciumului lor şi al lumii lor, rupt de ei şi liber să faci ce doreşti. Unde începe despicarea firului în patru şi căutarea cauzelor sociale, mă rog, şi psihologice, mă rog, care te-au împins spre ceva, râzi: cine îşi caută o mie de motive şi o bază pe care să-şi construiască o oasă ori (de ce nu?) o crimă, acela n-are siguranţa tăierii dintr-o singură tăietură a unui nod, nu-i un om de acţiune, e un limbut. Nimic nu e mai trecător şi mai neimportant decât să te tot moşmoneşti să găseşti o mie de soluţii în spatele cărora să te pui la adăpost. Până şi Anişoara şi-a găsit o soluţie singurătăţii sale, o iepuroaică pe care a cumpărat-o de la un pădurar şi a botezat-o Marga. Şi urechiatei crescându-i dintâi (a luat-o de pui încă), a început să-i roadă picioarele scaunelor şi ale mesei şi într-o zi a găsit-o pe scrinul ce i-l dăduse Gălătioan în dar de ziua femeii, cu mulţi ani înainte. Fusese luat din casa unui funcţionar de bancă ce-o ştersese în Elveţia după război, cu amanta, o boieroaică de şaptezeci şi trei de ani. Noaptea iepuroaica îşi încerca dintâi în picioarele patului, dimineaţa o privea de pe pianul boieroaicei negru şi cu coadă, la amiază o aştepta în prag şi se lăsa luată în braţe de-i aducea frunze proaspete şi iarbă şi varză şi morcovi. Când se ducea Anişoara prin vecini, lua şi animalul cu ea, cum zicea Don Iliuţă, şi înspăimântase mahalaua: nimeni n-avea voie să-i dea un picior în fund de începea să ronţăie ce găsea, ori de se urca în pat sau pe masă. Urlau potăile la gard văzând-o stând la fereastră şi privindu-le cu nepăsare. I-au pus nişte copii gând rău, însă n-au avut curajul să treacă peste teama părinţilor lor de a se certa cu domnişoara profesoară Caramalis. Dar când scrinul a fost desfigurat şi pianul scrijelat şi când vecinii au început să plece în oraş la treburi, de Anişoara venea până la ei după

un chibrit, şi când n-a mai călcat picior de om pe la ea prin odaie, din cauza iepuroaicei obraznice care teroriza pe toată lumea rozându-le şi pantofii şi urcându-li-se pe genunchi, atunci Anişoara s-a decis să se scape de ea… Şi-a chemat portarul de la şcoală: „Vino să ţi-o dau pe Marga!” Şi omul a venit, dar când a intrat pe poartă, domnişoara i-a strigat: „Stai! Să te ia dracu! Pleacă, nu ţi-o dau! Tu o mănânci!” Şi portarul a plecat şi ea din uşă a tot strigat: „Buzatule, mai bine ţi-ai cumpăra nişte sandale noi şi ţi-ai călca nădragii, ardelean veşinos, numai slană ai pe creier, şi-ţi pute gura a pălincă! Nu dai nici sărumâna, mormăi, spală-te mai bine pe ochii ăia verzi ca…” A bodogănit singură ca o babă prin casă toată ziua. I-a dat-o pe Marga poştaşului. E foarte curios acest amănunt: Anişoara s-a hotărât să se despartă de Marga şi asta însemna c-o dă să fie mâncată, o dă morţii: dar a făcut nazuri, a strigat şi l-a-njurat pe portarul şcolii: adică ei nu i-a convenit călăul acesta, nu-i plăceau ochii lui verzi ca mărarul şi gura ce-i puţea a ţuică răsfiartă, şi că n-avea sandale curate! Cu astea adică nu era ea de acord (că nu-i dădea el sărutmâna şi că mânca slănină cu ceapă), cu astea adică, nu *cu* moartea iepuroaicei! (moarte ce era decisă), înţelegi?… „Dumnezeu să mă ierte”, a zis ea rămânând fără Marga în singurătatea camerei ce se lăţea, în singurătatea şi liniştea amiezii… Atunci a zis: „Dumnezeu să mă ierte”, şi a tresărit, căci numai el mai putea veni în liniştea îngrozitoare a amiezii… Vezi, asta a scos-o din starea ei şi-a adus-o spre Dumnezeu, iepuroaica, Marga, nu Horia, şi nici baba, şi nici cutremurul de pământ, ce-a spart geamurile berăriei din centru, şi nicio altă durere a altcuiva din neamul ei. Dintr-o dată s-a simţit ca un fulg plutind fără rost între pământ şi cer în singurătatea amiezii şi a vârstei sale ajunsă dincolo de cumpăna când mai poţi spera ca totul să se limpezească într-un echilibru şi într-un rost, ca un fulg caraghios: nici Marga nu mai exista să-i roadă mobila desperecheată, nici cine s-o enerveze, dacă nu s-o ţină cu picioarele pe pământ: un gol în jurul şi înaintea ei. Marga a făcut-o să

zică s-o ierte Dumnezeu şi să creadă în el şi nimic altceva… o iepuroaică ce nu fătase niciodată şi nici nu mai avea când, nu un om.”

m „El ştia din orice situaţie să-şi facă un adăpost în care să se piardă şi să nu mai fie zărit şi numai acel buncăr să iasă în lumină şi să rămână drept ţintă, cu atât mai mult cu cât nimeni nu e interesat să-l distrugă. Şi în spatele morţii Anitei (dacă moartea ar avea două feţe şi nu una singură) el ar sta umilit – şi stă, ştiind ce pavăză grozavă este o durere şi cum dincolo de moartea unei rude apropiate şi a unei copile poţi dormi în linişte şi la adăpost de orice suspiciune. Şi timpul trecând întotdeauna aduce argumente care să-l acopere şi mai bine: Francisc dentistul e vecin cu el, unu; doi, cel hipnotizat de el a spus cam tot ce era scris în anonime şi oam tot ce se desprindea şi din zvonurile lansate prin Câmpuleţ. În asemenea situaţii, fantezia oamenilor întotdeauna lucrează pentru a găsi posibile soluţiile cele mai imposibile: Francisc a luat chipul vampirului, şi setea lui de sânge l-a dus orbeşte spre crimă… Dar cum din construirea momentelor ce-au dus la săvârşirea omorului nu reieşea că Francisc avea nevoie de sângele ei ca să trăiască asemeni vampirilor şi că nu s-a folosit de el şi l-a vărsat în chiuvetă, s-a descoperit că mobilul odioasei fapte era degradarea acestui ins ce făcea pe dentistul şi care în sălbăticia sa n-ar putea fi prins şi pedepsit decât tot cu ajutorul unei copile în floare, în faţa neprihănirii căreia el se cutremură întâi şi se pierde… Deci Anita apărea şi ca o nadă întinsă, fără voia ei, de cineva ce voia să scape Câmpuleţul de tirania acestui animal fermecat ce înnebunise suplele, şi dolofanele, şi mironosiţele, şi nedusele la biserică, şi focoasele noastre câmpuleţene… Dar cine voise aceasta nu se mai ştia şi gura lumii trebuia să caute şi căutând Moise tot în afara acestor căutări rămânea. Anita era acum o pavăză minunată pentru el, cum fusese şi Lilica înainte de căsătorie şi după… Însă de-aici ar putea să-i vină şi lui sfârşitul, deoarece şi Lilica găsise în legătura cu el nu o plăcere, sau

nu numai atât, ci un adăpost de unde-l putea privi pe el în linişte. Şi chiar de soacră-sa o blestemase şi multe femei o ocoleau, şi chiar şi el o mai lua în râs, ea, în nemulţumirea aceasta, nu se văicărea şi nici către taică-său nu se căina şi nu se arăta batjocorită şi nici nu se simţea, căci de la început îşi închipuise că n-o să fie altfel: şi când îi răspunsese lui, ce era pe bicicletă, că poate să treacă pe la ea, cum dorea el, ea acceptase şi această stare, sau în primul rând o acceptase şi apoi îi spusese lui: da, vino... Şi nu crâcnise şi nu-l reclamase nici după întâmplarea de lângă podul de peste Amireş, ba chiar se arătase ea vinovată, plină de capricii şi de minciuni, şi toată mizeria ce-o umplea de ruşine o acceptase în linişte şi aproape cu bucurie: fiindcă acum n-avea cine să i-l mai ponegrească pe Moise şi nici nu mai era nevoie, acum îl cunoştea. Dar s-a înşelat şi-atunci, şi numai acum şi-a dat seama că nu l-a cunoscut nici atunci. Mi-a zis: „El n-avea atunci niciun motiv să scape de mine lângă Amireş: doar îmi cântase în maşină şi oprind lângă pod mă dezbrăcase şi mă iubise pe banchetă ca un copilandru nerăbdător şi fericit că suntem singuri şi că greierii cântă în iarbă. Şi eu, ca şi alţii, găsisem că el voise să mă omoare ca să scape de mine şi să nu se căsătorească obligat cu mine şi să nu aibă copil, şi să nu fie forţat, de aveam copil, să mă ia totuşi, ori să fie dat afară din slujbă. Găsisem cauze şi credeam că-l cunoscusem şi mă înşelam: doar pe banchetă părea fericit şi niciun semn nu spunea că vrea să nu mai fiu... Şi n-a vrut asta, fiindcă întâlnindu-mă apoi cu el şi mâneând împreună acasă ce gătise el nu şi-a cerut nici scuze şi n-a avut nicio remuşcare pentru cele întâmplate... şi nici n-a fost supărat pe mine şi nici nu m-a urât pentru cele de câte fusese întrebat. Mă privea mai degrabă cu o mare milă, ca pe o copilă nenorocită, şi mă mângâia pe mâini cu dragoste. Vezi, pentru asta sunt sigură c-a omorât-o pe Anita, fiindcă n-avea niciun motiv. Motivele o să le găsesc eu şi le-am şi găsit, dar el n-a avut un motiv precis... Cum n-a avut nici pentru Horia Dunărinţu... Ce s-a spus erau bănuielile

familiei şi ale pătârlăgenilor, argumentele tale sau ale altora, nu ale lui, şi pentru asta se simte Moise nevinovat41. Dracu să-l pieptene. Poate că noi găsim cauzele unor întâmplări de-atunci în lipsa de discernământ politic a oamenilor şi în secetă şi în sărăcia de după război, şi în lipsa de în văţătură şi în absenţa din Câmpuleţ a unui proletariat care să ştie ce e democraţia şi pentru ce trebuie să lupte, şi în atâtea alte cauze generale, şi nu vedem că acele lucruri au fost înfăptuite de oameni şi că oamenii sunt nişte fiinţe individuale care pe lângă mari calităţi pot să aibă şi orgolii şi oameni fiind pot fi împinşi în ce fac şi de nişte impulsuri întunecate izvorâte din mama dracului ştie ce abisuri ce zac necunoscute în ce numeşte Cristoloveanu zestre necontrolabilă şi mâl şi inconştient (şi Anişoara Caramalis, păcatele Evei) şi aşa mai departe. Da, Horia (sunt mărturii că nu o dată) i-a spus lui Moise că (Moise) se bazează pe Carastan şi pe Cicerone Stoica şi pe alţi jandarmi sau notari sau funcţionari moşteniţi dinainte de război şi că o ţară socialistă şi un sat ca Pătârlagele trebuie să-şi schimbe mai bine din temelie această funcţionărime şi administraţie decât s-o menţină printr-o suspiciune permanentă şi o inchiziţie, fiindcă acest fel de schimbat n-o s-o schimbe la faţă imediat şi lumea şi pătârlăgenii o să confunde purtarea lui Cicerone Stoica şi a lui Carastan cu ce ei nu sunt... Dar lui Moise nu i-a păsat: „fâs, a zis, nu-ţi plac ţie ochii lui Cicerone!” „Ceva totuşi l-a enervat: când Horia, după o inspecţie la şcoală urmată de nişte vin băut lângă un miel fript pe cărbune, i-a zis în glumă că e bine ca inspectorii să-şi mai petreacă şi ei, dar de ce nu se aduc şi nişte femei şi nişte lăutari?... Şi că gluma cu inspectorii n-ar fi fost altceva decât un exemplu ieşit din ce-i spusese Calagherovici lui Gălătioan (când acesta se mutase în casa unui funcţionar de bancă fugit la Viena ascuns într-un şlep): că: de-o ţinem aşa, frate, şi de ne place vinişorul şi să nu ne sculăm decât la prânz n-o să facem altceva decât să construim, adică nu să construim, să reconstituim în Câmpuleţ un cal de lemn, în interiorul socialismului o lene

şi nişte obiceiuri burgheze şi o bunăstare burgheză şi un…” Şi Gălătioan ţipase: „Noi construim un cal, socialismul e un cal de lemn?” „Nu te pripi, n-ai înţeles, nu socialismul, calul e lenea asta, şi vinişorul, şi bijuteriile boieroaicei, şi…” Vezi, Calagherovici era obişnuit să-şi spună pe faţă ce gândea şi ce auzea că. Vorbesc alţii şi au dreptate. Gălătioan s-a făcut alb: „Am înţeleg14, însă n-a spus ce-a înţeles şi doar mai târziu s-a Văzut ce-a înţeles. Acestea ar putea fi nişte motive cu care să explici ce-a fost, dar Lilica zice că Moise n-avea nevoie de motive… el se credea în nepăsarea şi grandomania lui mai presus de toţi şi de toate şi îndreptăţit să facă orice. În faţa unui singur ins simte o uşoară jenă şi o neputinţă de a fi ca el… Francisc ghiceşte cu o săptămână înainte numerele ce vor ieşi câştigătoare la loterie. Le scrie pe o hârtie pe care o pune cu martori într-un sertar ce-l închide cu trei lacăte, trei inşi păstrând câte o cheie. Şi el face la circ să se ridice în aer în mijlocul arenei o femeie întinsă. Toţi zic că sunt trucuri. Dar într-o zi a adormit-o la ea acasă pe Anişoara şi zice că a ridicat-o din pat şi-a scos-o pe fereastră şi-a înălţat-o până peste antenele de radio: era spre seară şi domnişoara a luat-o spre cer plutind ca un aerostat sau ca un sfânt… Ea zice că Francisc a glumit, a adormit-o doar şi ea a visat că se ridică din pat şi pleacă în zbor prin aer spre lună ca o pasăre. Şi Francisc zice că poate să facă să-i moară duşmanii dacă toarnă sânge de copil în caliciul unei flori. Şi că uneori noaptea el pluteşte deasupra pământului privind oraşele şi cum dorm oamenii şi cum fac copii şi se odihneşte spre zori închizând ochii şi plutind mai departe extaziat şi plin de lumină ca o stea călătoare… Şi când ai crede că Francisc minte mai grozav, el parcă te simte şi de eşti în circiumă îţi arată o sticlă cu vin pe masa vecină şi-ţi zice: „Uită-te cum se sparge!” Şi sticla se sparge şi el râde şi e greu de-nţeles ce e truc şi ce e adevăr… Francisc se laudă că el trece şi prin zid. În ultima; vreme însă, Moise e mai liniştit: circarului i s-a-nfundat cu Manoilescu şi deci nu este nici el ce voia să fie şi nu-i în stare să-l ridice cu scaunul pe care stă pe omul ce-l

tot descoase: şi nici el nu mai zboară noaptea prin cer, s-ajungă undeva unde să nu poată fi ajuns. Rămâne pe loc, un panglicar lăudăros. Şi Moise surâde amintindu-şi de el. „Lilico, nu-mi mai vorbi de el, ăsta e neserios. Ştii’ce mi-a spus ultima dată când ne-am văzut? Că diavoiul a venit la el: şi avea chipul unei călugăriţe: şi călugăriţa avea o cruce de aur la gât şi când s-a apropiat de el i-a zis: Bonjur, dobrâideni, iounopot, domnule Francisc. Ce mai faceţi, domnule Francisc? i-a zis călugăriţa şi i-a întins un buchet de trandafiri albi. He, he, eu cred că-i fluieră o bujie, râde Moise şi se simte mai în siguranţă, neputinţa şi lăudăroşenia dentistului fiind ca o pavăză şi...”

”1 ’l O „Era o spaimă în el dacă ajunse şi la Anghe/ lina să-i citească viitorul în palmă. Ea nu vru, zise c-o încearcă, s-o dea pe mâna miliţiei, şi el zise că nu, şi de crede c-o încearcă nu vede nimic şi el pleacă, e o neputincioasă. Şi Anghelina i-a zis, bine, văd, dar am vrut să crezi că nu văd, ca să pleci, căci ce ţi-oi spune nu e de bine şi tu eşti învăţat numai cu binele. Mândria ei de văzătoare prin zile înainte şi înapoi era mai grozavă decât ce-ar fi putut ei să-i facă, şi ea ştia totuşi că nu putea să-i facă el rău cu nimic dacă ajunsese la ea. Şi aşa şi era, chiar de nu era Anghelina vrăjitoare, de el avea nevoie de prorociri era cu sufletul la pământ. I-a zis Anghelina: o să te ajungă moartea pe câmp plin cu zăpadă, lângă tren şuierând, fugind de toţi şi părăsit şi bătut în toate ca un câine bolnav şi bătrân la care-i curg urechile. O să ţi se întâmple moartea când o să i se întâmple moarte şi altcuiva, de care eşti legat şi în ziua aia o să ardă clopotniţa din Pătârlagele ca o luminare, mânia din ceruri o să pustiască locul unde-ai fost dus la botez şi-ai văzut lumina botezului, şi de nu mă crezi priveşte în strachina asta cu apă şi spune-mi ce vezi, nu vezi faţa ta? „Ba o văd, a zis Moise, o văd, cum să n-o văd, de mă uit într-o apă liniştită mă văd, de mic, şi toată lumea-şi vede faţa de şi-o priveşte, îmi văd chipul, ei şi?” „Priveşte mai bine, că nu mă crezi, i-a zis Anghelina, cască ochii mai bine şi vezi-ţi chipul în apa asta neîncepută şi spune-mi cum e,

cum e, nu e cu ochii închişi, privindu-te pe tine cu ochii deschişi nu-ţi vezi faţa ta cu ochii închişi, semn de moarte, nu vezi asta, Moise?" „Ba da, a zis Moise, se zice c-a zis Moise şi-a plecat ca beat de-acolo, sau poate chiar sembătase, acolo, ori acolo îl ajunsese vinul de avusese tăria să intre în casa Anghelinei. Oricum, chiar de se îndoi atunci sau mai târziu de ce văzu, nu uită ce văzu." Lilica zice că acum Moise nu e vinovat, a omorât din întâmplare, n-a voit, s-a enervat şi s-a-ntâmplat... dar vina lui e că n-a recunoscut. Ca să nu plătească şi pentru cele pe care de fapt le-a făcut, de frică, a ascuns: asta înseamnă sigur că în ce-l priveşte cel puţin pe Horia Dunărinţu – eşti vinovat! — îi spune în faţă'\

a -i O „Domnişoară Caramalis, poftă bună la cafea...

J he, he... nu te uita la mine ca la un diavol...

Hai să-ţi citesc din horoscop, poate aşa mai întinereşti, he, he... Ascultă: Ce zici de şarpe? *Celebrităţi:* Copernic. Indira Ghandi, Picasso, Frank Sinatra, Ingrid Bergman, Greta Garbo şi Jaqueline Onassis. În ţările creştine şarpele are o anumită semnificaţie rea. În Asia este preţuit şi apreciat pentru inteligenţa şi simţul lui. Ascuţit. Bărbatul-şarpe este dotat cu mult simţ şi umor. Femeia-şarpe este frumoasă şi nu rare sunt cazurile când îşi croieşte drum cu ajutorul acestei frumuseţi. Când în Japonia cineva vrea să-i facă un compliment unei femei, spune: – Draga mea doamnă, eşti un şarpe! Femeia-şarpe este foarte profundă, gândeşte mult şi adânc. Este dotată cu o inteligenţă deosebită, uneori filosofică. Poate fi un bun om de ştiinţă. Este încrezătoare şi are alte măsuri şi impresii decât ale sfaturilor şi întâmplărilor altora... Are un puternic instinct care o conduce cu mult tact şi bun simţ. Este foarte decisă, casnică şi supusă. Nu suportă situaţii confuze. Ajută totdeauna prietenii nu cu bani şi cu sfaturi şi fapte. Uneori depăşeşte limitele, devenind stăpână de spiritul ei de posesiune şi drumeţie... Pe oamenii care-i sunt obligaţi îi îmblânzeşti până când aceştia nu mai pot mişca. Când iubeşte, o face cu toată fiinţa şi continuă să fie geloasă

chiar când dragostea a încetat de mult. Se prinde atât de mult de partener, încât împiedică orice posibilitate de mişcare doar din capriciu… Şarpele este doar un vânător, în special bărbatul, care exercită o mare putere de seducţie asupra femeilor. Şarpele îşi complică viaţa cu tot felul de minciuni, apoi îşi concentrează asupra familiei toată dragostea. Doreşte şi preţuieşte o familie numeroasă. Doreşte şi preţuieşte şi metodele de subjugare a oricărui partener. *Relaţii cu alţii:* Poate fi fericit cu bivolul, cu condiţia să-l recunoască drept şef. De asemenea, se înţelege bine cu cocoşul, dar vai de porcul care se lasă încolăcit de şarpe; încet, dar sigur va fi sufocat. De tigru să se ferească, îl va distruge. De ce zâmbeşti auzind glasul meu oracolicesc, Anişoara Caramalis? E agramat, pare că n-are virgulele puse la punct horoscopul ce ţi-l citesc? Şi ăia bătrâni aveau probleme cu virgulele, de ce n-aş avea şi eu… mai ales că nu sunt un savant cu doctorate… Totul e cum interpretezi, o virgulă schimbă lumea cu susul în jos… he, he, de-mi convine mie, da? Desigur. Dar să-ţi dau şi datele şarpelui, ştiu că le notezi… ca să mă combaţi… 18. 02. 1893 – 06. 02. 1894 Marii ticăloşi, după mine, sunt cei ce se prefac în ochii lumii că nu dau doi lei pe o prostie cu un horoscop şi totuşi acasă îl studiază cu atenţie… Tu nu faci parte dintre ei, tu îl notezi ca să te cultivi. Ca să-mi facă plăcere, unii îmi cer horoscopul şi se prefac că cred ceea ce nu cred… Pe mine mă mai pot arunca la gunoi, cred ei, eu nu-i pot lovi nici c-o floare, doar gura e de mine… Că eu sunt tâmpit, zic ei, şi asta ar fi suficient ea ei să fie mai inteligenţi ca mine. Dar cu Tică Dunărinţu e altceva: nu vezi că nu pot face doi paşi fără să se gândească la el? Simplu fapt că el se trezeşte dimineaţa şi deschide fereastra şi respiră îi îngrozeşte şi-i paralizează şi cu timpul o să ajungă să vină în faţa lui nechemaţi de el şi să zică: da, da, da… Ca să scape de ce e în ei… Îl. 02. 1929— 30. 01. 1930. El e mereu pregătit, mereu echipat ca la plecarea pe munte, mereu gata să-şi împlinească misiunea…

gata să dea socoteală în faţa oricărei judecătorii nu de

voi, de noi sau de alţii, în primul rând de el: dacă şi-a îndeplinit sau nu măsura pentru care a fost născut şi făcut, el e gata să zică mereu: prezent! Sunt aici! Asta îi îngrozeşte pe cine ştiu eu... Că e treaz şi pregătit să răspundă... 15. 02. 1953 – 03. 02. 1954. Eu, care ştiu toate gândurile oamenilor (care mă interesează, bineînţeles), ale celor vii şi ale celor morţi, am să-ţi aduc aminte (şi de nu-i aşa, să mă întrerupi şi să mă scuipi) că Horia i-a zis lui Moise: bă, eu nu-ţi spun să te-nchini în faţa lui Calagherovici, că nu-i biserică, dar de-ai avea încredere în el, cum am eu, ca într-un frate, ca în mine, l-ai preţui mai mult decât paralele ce le iei şi mai mult decât bătăile pe umăr ale lui Gălătioan... Şi Cala ar fi mai presus decât orice bogăţie, aşa cum îţi este un frate, aşa cum îmi este mie, ca un frate... Şi prin el te-ai preţui şi pe tine, ai fi mai presus în ochii tăi decât orice minciună şi orice posibilă avuţie sau onoare... 05. 02. 1917 – Îl. 02. 1918. Îţi aminteşti ce i-a mai spus? „Cum poate fi ridicată muncitorimea (şi el prin muncitorime îi înţelegea şi pe toţi aliaţii ei) la înălţimea rolului ei de factor activ şi conducător al revoluţiei sociale? Prin organizarea unui partid comunist puternic şi autohton, printr-o educaţie comunistă... Comuniştii nu au interese care se deosebesc de interesele întregii clase muncitoare, Moise, aşa că nu-i drept despre Calagherovici să se spună că are altceva în cap... Şi de el va plăti, din prostia ta sau a lui Gălătioan, el, care e un om cinstit şi deştept, tu, care eşti o vită încălţată pe lângă el, vei fi atunci mai fericit? Aceasta e întrebarea, a surâs Horia, tu atunci vei fi mai fericit numai pentru faptul că eşti un dobitoc?” 28. 01. 1941 – 15. 02. 1942. Deci, draga mea Anişoara, scuză-mă că sunt atât de franc cu tine, şi cald, bineînţeles... Dreptatea trebuie să fie pe tot locul, şi în dreapta, şi în stânga, nu numai în gura unora... A, nu te uita aşa de urât la gura mea, eu nu fac dreptate pe pământ, nu am gradele astea, eu doar vorbesc ce ştiu... Nu sunt chiar un caraghios, ştii tu asta, hoţomano, degeaba te prefaci că bat câmpii... Ticăloşii sunt cel mai mult înspăimântaţi de inteligenţa

cuiva, că-i pune la colţ, pe boabe de porumb, în genunchi… De-ar fi cât de cât inteligenţi, ticăloşii s-ar teme să mai râme… Moise a inventat măgăria cu mine şi Anita, ca să-şi arate în primul rând că-i mai umblă mintea ca o sfârlează… Eu merg până acolo şi spun: ce-mi pune el în cârcă nu e ce-a făcut el (şi dă vina pe mine), nu, n-a putut fi atât de odios… El doar a făcut să dispară Anita, că e maestru în asta… Şi ce s-a găsit sunt alte… e altă mâncare de peşte. Nu intru în detalii, ca să nu te plictisesc… Evident, ’ eu ştiu totul… Da, nu mă privi aşa, îl apăr, de data asta îl apăr pe ticălos: n-a făcut ce zice c-am făcut eu… Dar el gândeşte monstruos, domnişoară dragă… Şi el nu-şi foloseşte mintea şi toate calităţile ce i le-a dat dracu sau Dumnezeu decât pentru a-şi satisface propriile sale vicii… 03. 02. 1955 – 12. 02. 1956. De ce nu-l beleşte Tică? Nu ştiu dacă o să mă înţelegi. El urăşte tot ce e tulbure, ce e confuzie, întuneric, tot ce e infidelitate în dragoste, tot ce e trădare în dragoste, în prietenie… Confuzia, asta e otrava ce l-a băgat pe taică-său în mormânt, infidelitatea, asta e crima, sau cea care stă la baza ei… Necredinţa, confuzia… Adă-ţi aminte şi de Horia: nu i-a zis el lui Moise când cu icoanele (şi când cu boala lui Cala) că trebuie să ferească organizaţiile de partid de confuzie… îţi aminteşti?… Că trebuie să domnească spiritul de egalitate între membrii partidului, să fie relaţii bune între organele superioare şi inferioare, cele dintâi îndrumând, dar dându-le celor de mai jos posibilitatea de a acţiona din proprie iniţiativă… Trebuie păstrată democraţia în interiorul partidului, aminteşte-ţi, domnişoară… El nu vrea să fie confuzii… Din proletariatul român a ieşit un partid care a organizat pregătirea clasei sale pentru cucerirea puterii, pentru a conduce… Asta e ce vrea să înţeleagă Tică, şi ce-a gândit taică-său, ori Cala… Tică vrea să fie sigur, auzind totul şi văzând tot ce se poate, pe pielea lui vrea să fie sigur de ce s-a petrecut atunci… De aceea stă de vorbă cu toţi… şi intră până în gât în toate, el, şi nu-i mulţumit cu ce-i cânţi tu la ureche, ori Moise, ori chiar Don Iliuţă sau Solomon Pexa, sau Seiastiţa… Dacă năzbâtiile

mele de împărat al norilor le crede? Nu râde, he he... Eu oricum i le spun... he, he... Fiindcă eu ştiu că el nu-l beleşte pe Moise nu din slăbiciune, sau din calcule... Da, e scrupulos, asta recunoşti şi tu, mulţumesc. Domnişoară, el nu e un orb care ascultă de porunca lui Horia de-a-i face dreptate... În primul rând, Horia n-a avut cum să-i dea această poruncă... A, glasul sângelui! Da, posibil... Dar nu asta e măsura pentru care se simte el făcut, domnişoară, să-şi răzbune tatăl... El vrea întâi să-şi înţeleagă tatăl şi să se înţeleagă pe sine... Zicea Horia, adă-ţi aminte: partidul trebuie să fie în stare să realizeze revoluţia victorioasă, la sate şi la oraşe, propria revoluţie. Pentru asta s-a luptat, nu? Şi de-i aşa, şi aşa este, Tică ezită fiindcă simte o sete grozavă, o nevoie grozavă de certitudine... Asta e măsura lui, răspunderea ce-o are şi-o va avea faţă de aceste certitudini... Dacă Moise a intrat atunci cu bila într-o noapte tulbure şi şi-a trădat prietenul (căci trădarea a fost înaintea crimei), a deraiat, umanitatea a luat-o razna: şi trebuie adusă şi pusă la loc! Nu Moise, neapărat, ci lumea, domnişoară, lumea să revină în matca ei, toată... Tică nu e un papă lapte fără tăria de-a-l arăta cu degetul pe Moise... E vorba de ceva mai mult aici, de propria conştiinţă, a lui Tică, de răspunderea ce simte că o are... Să te fereşti, domnişoară, de credinţa celui care crede, ea e sfântă şi ea nu e ca a dumitale, în sfinţi, nesfintă, nesfintă, fiindcă dumneata (vezi că sunt politicos şi nu-ţi zic acuma tu) crezi în Dumnezeu acuma deoarece n-ai curajul şi nu-ţi mai dă nici mâna să nu i-te închini lui, cum te închinai altădată lui... he, he..."

a a A „Boieri dumneavoastră, viaţa este un fluviu

IZL misterios şi necontenit care trece prin secole nebuloase şi ea nu trebuie legată nicio clipă de moarte, ci de acel început fără sfârşit care este eternitatea. Cum mă vezi şi cum te văd eu, după această discuţie cu tine, o să mă ridic cu un nor plin de trăsnete şi fulgere care o să întunece Câmpuleţul şi pe această fur tună, nevăzut de nimeni şi nici de tine, mă voi duce în Mexic la piramide şi

voi trăi acolo o sută de ani ca să mă mai odihnesc după tot tămbălăul de-aici. N-am să mor, puteţi s-o întrebaţi şi pe Sevastiţa, ea numără pe cei ce vin şi pe cei plecaţi de-aici şi care nu sunt morţi, fiindcă ea ştie că nu există moarte (oamenii doar dispar din ochii noştri, ne părăsesc scârbiţi de *gloria* abjectă a unui ins ca Moise, ce şi-o şi merită). Chiar când sunt duşi unii la groapă şi cetiţi şi jeliţi, Sevastiţa ştie că ei dacă devin pământ şi-i mănâncă viermii şi se zice că mor, moartea lor e doar ca un ochi de lanţ într-un lanţ, ca un belciug, ca o dâră neluminată în acest fluviu misterios, care este viaţa. Doctorul Cristoloveanu, nemulţumit doar cu ce-a citit şi auzit c-au experimentat alţii, a cântărit şi el o babă înainte şi după moarte şi n-a găsit nicio graniţă în greutate... şi ai mai putut afla şi de la el că şi după ce într-un om s-a coborât moartea unele organe din el îşi mai păstrează vitalitatea şi ar fi greu deci de tras o linie sigură între viaţă şi moarte. De ce-ţi spun toate aceste poveşti? Fiindcă ştiu că de îţi sunt cunoscute şi nu te *interesează.* Tu vrei să afli doar cam pe unde este acea graniţă, labilă desigur, dintre adevăr şi minciună. Nici umbra omului nu e toată ziua la fel, şi după ea nu-l poţi judeca: dimineaţa, când răsare sfântul soare, umbrele sunt mai lungi, ca şi când apune: umbrele se preling pe pământ *departe,* atunci, ale aceluiaşi ins. Minciuna are şi ea picioare lungi. Baba a bolit câteva săptămâni, şi Vasile a văzut cum în fiecare zi se făcea mai pământie şi cum moartea intra în ea lent, trăind, de vrei, destul de paşnic cu toate procesele vitale... Dar adevărul? mă întrebi tu mereu. Aici zici tu că ai o datorie şi încerci să afli graniţa mişcătoare şi nesigură, care totuşi e graniţă!... Ce pas există între viaţa vie şi viaţa moartă mai puţin te interesează. (Şi ca să fiu sincer, tu nu mă iei întotdeauna în serios.) Briceagul e mort, şarpele e viu şi umblă. Dar mai sunt tot felul de fluturi şi de lemne şi de măgari, e plină grădina lui Dumnezeu de felurite creaturi. Şi mai sunt, după Cristoloveanu, şi microbii, şi virusurile, aceste misterioase firimituri unde pragul dintre viu şi mort nu există. Dar noi

oamenii nu suntem nişte asemenea, hai să le zicem, atomi, mârâi tu şi vrei să arăţi că ai o datorie şi că şi omul are o misie pe pământ, nu cum crede Ghenadie, că n-are nimic de făcut în lume... Eu spun că pământul şi stelele îşi văd de drumul lor, după legile lor preferate şi pe care puţini le ştiu şi într-o foarte mică măsură. Maşina asta a lumii funcţionează bine şi atâta timp cât şi viitorul este ca şi trecutul o continuă mişcare şi rotire, nimic nu se pierde şi nimic nu se creează, totul (cum au şi decretat un franţuz şi un rus) se transformă: şi, deci, zic eu, universul este *etern.* Eu îmi permit să fac această afirmaţie fiindcă eu cunosc şi realitatea ce se găseşte dincolo de realitatea pe care tu şi alţii o ştiţi. Să ne coborâm niţel pe pământ: Moise n-o iubea pe Anita şi nu se juca decât rar sau deloc cu ea: considera că nu e a lui, că e făcută cu altul. Din clipa morţii ei, a început să se uite la fotografiile ei şi să-i pună la masă farfuria când mânca el cu Lilica, ca şi cum o aştepta să sune la uşă şi să intre în fugă lihnită de foame. O iubea, îi pomenea numele la telefon, îşi amintea seara de ea înainte de culcare: cum nu se spăla pe dinţi când era mai mică... Şi această purtare l-a emoţionat pe Ghenadie Manoilescu: uite, zicea, aşa sunt inşii mai duri, nu-i arătase că ţinea la ea, o iubea în ascuns. Rahat. El o iubea acum ca să arate că nu el a ucis-o. Şi Lilica l-a dibuit, târziu, e drept... Şi să revin la prostul de Manoilescu: ce-a înţeles el din ce-am spus eu că nu se pierde nicio picătură de energie în universul acesta perfect (care totuşi se transformă mereu şi se naşte, nu, se autogenerează mereu)? Că omul (şi el se gândea la Moise) n-are atunci nicio vină! Dacă aşa se brodesc să fie stelele deasupra şi dedesubtul lui şi să-l pună să facă şi ce nu vrea, ce vină are?... E drept, în nesfârşitele mele rostiri am vorbit şi de aşezarea stelelor şi despre faptele unora: dar de ce ia el doar ce vrea din lunga mea limbuţie? Dacă totul se trage din întâmplătoarea aşezare a stelelor şi Anita de-aici s-a născut şi a pierit şi nimeni n-o să-l poată vreodată *explica* pe Moise şi de ce el la moartea fetei sale s-a comportat aşa şi nu altfel... Aşa s-a-ntâmplat să se

poarte, aşa au dat bobii, bobii ăia de sus! El vrea să-l scape astfel pe Moise de orice răspundere, fiindcă nimeni n-are vreo răspundere sau vreun rost în lume, dacă maşina asta a lumii de care vorbeam eu îşi vede în continuare de legile ei perfecte. Punct. Dar legea aceasta minunată pentru el, el o foloseşte doar în ce-l priveşte pe Moise. Aici sunt de vină stelele şi e bine ca nimeni să nu caute să explice nici ce s-a petrecut la podul de peste Amireş cu ani de zile în urmă şi nici cu Anita. Dar când e vorba de mine, el e foarte concret şi decis şi cu picioarele pe pământ! Ei, vezi, Tică, pentru asta ţin eu la tine şi vorbesc cu tine: pentru că prin dovezile precise ce le-a adus el despre mine şi Anita tu ai văzut un lucru extraordinar: cât de mult putea un om ca Ghenadie să mistifice adevărul şi să ofere probe *valabile* (ce erau false) care puteau fi luate de miliţie şi de procuratură drept de netăgăduit... Ai *descoperit* un lucru teribil: *mecanismul* minciunii, care şi în cazul lui Horia a dat nişte roade minunate. Şi ce energie grozavă a cheltuit băiatul ăsta (ca să-şi ia nişte bătăi pe umăr şi nişte examene, şi încă ceva, he, he), cum le-a *ticluit,* cu ce fantezie!... Şi toate vin din *frica* lui de a se atinge de Moise. Eu aş zice că ăsta e verişorismul, dar tu n-o să-mi dai voie să fac consideraţii personale despre politică, aşa că mă opresc aici. Gândeşte-te la *precizia* minciunii: cum am coborât eu din tren, cum am ademenit-o pe fată cu jucării şi bomboane, ce *culoare* avea geamantanul de mucava. Şi *martorii,* ce minunat i-a găsit! El e zăpăcit de libertatea cu care Moise întotdeauna a făcut ce-a dorit: căci întotdeauna şi el a vrut să fie liber, să fugă de sărăcie, să aibă o haină fără petece la coate, a visat şi el de pe când trăia Butiseacă să se scape de orice mizerie, să se elibereze de orice mizerie, a visat şi el, înţelegi?! Şi nu vede că Moise şi-a împlinit acest vis dând cu barda şi că el şi-a câştigat această libertate făcând numai măgării, numai rău... Lui Moise nu-i pretinde nicio *justificare* pentru ce face ori a făcut, numai mie, aici e măgar şi prost! Cum să măsori lumea cu două cântare? Pe ageamii îi mai duci de nas, dar odată şi-odată tot înţarcă bălaia! Eu ştiam

că el descoperă probe mincinoase, însă n-avea nicio greutate părerea mea, eu sunt pentru mulţi un mincinos şi un nebun care trăieşte cu capul în nori. Şi e bine că tu ai înţeles acest mic mecanism (scuză-mă că folosesc un cuvânt tehnic, e însă şi ceva tehnică aici), şi că n-o să taci, şi că o să vorbeşti nu doar în numele tău, ci şi în al lui Dunărinţu, care nu mai poate vorbi şi care şi el l-a descoperit şi pentru că l-a descoperit i s-a închis gura cu pământ. Când Ghenadie descoperea de zor ce măsele am mai scos eu la nişte târfe, m-am dus într-o zi la Sevastiţa şi-am găsit-o punând într-o strachină lapte la rădăcina dudului pentru şarpele casei ei şi-am întrebat-o privind luna ce rămăsese pe cer: oare ziua de ieri nu s-a terminat? N-aveam vreo teamă pentru mine, oricând mă pot face nevăzut, nu-i o problemă! Şi ştiu şi viitorul. Însă tocmai şi această nepăsare a mea putea să mai încurce minţile oamenilor, şi dovezile lui Ghenadie că eu am ciopârţit cadavrul ei puteau să-l scoată pe Moise de sub lege şi să-l scoată ca pe-un sfânt, curat şi luminat, infailibil... Asta e guguştiuceală, dar tac. Pe Moise, care a născocit o etică, he, he, un fel de a fi ce nu se dă în lături, din contră, de la tromboane şi anonime şi memorii şi foloseşte orice ca să-i meargă bine şi să scape de mizerie, şi nu se dă la o parte nici de la crimă, ca să scape de orice răspundere şi să fie *liber,* pe un asemenea guguştiuc împuţit el era gata să-l scoată ca lacrima, infailibil ca papa şi intangibil ca Dumnezeul Anişoarei: fiindcă vede în el ce n-a reuşit el să fie, insul cel mai liber şi mai fericit ce-a existat vreodată... Şi Ghenadie e un guguştiuc, însă ce folos dacă numai eu ştiam ce pasăre este? El trebuia dibuit cu ochiul şi cu urechea şi pe căile pe care se poate deosebi o pasăre de alta, altfel rămânea necunoscut, lumea nu recunoaşte decât doar ce poate şi ea înţelege şi cunoaşte, şi de mine ar fi râs de le-aş fi spus (cum au mai şi râs în ignoranţa lor) că pentru mine imposibil nu există şi eu ştiu... Spune şi tu, chiar par neserios? A, desigur, asta şi vreau uneori, să mă mai distrez, însă... Tică, e importat ce-ţi spun: Lilica a

descoperit singură, cu ochii şi urechile şi mintea ei simplă de muiere, că Moise şi-a ucis fata, ca un fel de Irod ce şi-a omorât propriul copil vrând să-l ucidă pe Cristos. Anita ştia totul... Nu mă privi aşa, m-aş simţi jignit să mă consideri un simplu muritor care se mai pricepe la suflete, unul mai răsărit în ale psihologiei, unul care observă şi... nu, zău, psihologia e o roabă care are roata din dovleac, eu sunt altceva, nu te-ndoi!”

I i *O”* te kine sau mai bine, observi că

1 X 3 Moise n-a putut niciodată să se ducă mai departe de Turnuvechi, s-a tot învârtit între Turnuvechi şi Malovăţ şi Branişte şi Câmpuleţ, dar n-a putut ieşi din raionul ăsta, ca un cal ce nu poate sări dincolo de pătratele şahului pe care sare mâncând pioni şi regi şi ofiţeri în dreapta şi în stânga, în sus şi în jos, fără să aibă libertatea de a sări afară din acest joc pătrat şi în pătrăţele decât în clipa când crapă şi el mâncat de alt cal sau de un pion sau nemâncat de nimeni, când regele e mâncat. Era ca într-un ceas din care nu putea ieşi, Moise, şi tot ce încâlcise el cu Lilica şi Horia şi Don Iliuţă nu putea să mai desfacă. Şi de-abia acum, fugind prin zăpada albă spre trenul care voia să-l ducă oriunde şi să-l scoată de-aici şi să nu se mai întoarcă aici, îşi dă el seama că nici cu ea nu reuşise să se înţeleagă şi să se destăinuie şi să nu fie străin de ea, dacă îi făcuse şi un copil, sau putuse să-i facă după atâtea zile şi nopţi de stat împreună... Fugea prin zăpadă spre tren şi-şi amintea că numai înainte de război mai fugise cu adevărat prin zăpadă şi simţise în ghete umezeala iernii şi numai atunci şi în război plecase din aceste locuri, căci de-atunci chiar de plecase în altă parte, la munte, într-un concediu sau la băi, el tot nu ieşise cu gândurile din cercul ăsta dintre Câmpuleţ şi Turnuvechi şi Branişte – şi acum voia să rupă acest hotar şi să se ducă dracului oriunde, chiar de-ar muri, cât mai departe, dincolo de iarna asta care-l înfunda în zăpadă ca pe-un om de zăpadă de nu se mai recunoştea în albul ce cădea ca un potop pe câmpia ce n-avea margini.”

a a / „Când se apropiase bicicleta de ea prin faţa I r”

fabricii de cuie, auzise claxonul de departe şi văzuse roţile cum se învârteau fără grabă şi închisese ochii de teama obscură că ultima dorinţă pe care desigur Calagherovici nu i-o ceruse (dar ar fi avut tot dreptul, de-ar fi avut şi puterea pe care i-o luase boala şi depărtarea dintre ei, în metri, distanţa dintre cabana de vânătoare şi Câmpuleţ, şi neştiinţa ei că se afla acolo) putea să n-o împlinească, de Moise nu se oprea şi-şi vedea de drum: dar bicicleta îşi încetinise mersul, şi ea simţise atunci că soarta care poate era chiar în roţile şi spiţele şi ghidonul acelui cal de metal îşi încetinise mersul ei nepăsător şi orb şi-i oferise şansa de a fi otrava sau trenul sau securea care să-i vină vinovăţiei ca o plată meritată şi astfel somnul bărbatului ei să fie lin şi să nu mai rătăcească noaptea nedormit nici Horia şi nici altcineva, ea fiind mâna care să picure vitriolul în ochii vinovaţi şi sterpi şi să apese pe trăgaci şi să îndrepte glonţul spre inima sau spre ţeasta plină de muci a vânzătorului, să fie ea deci mâna şi cheia răzbunării.”

a a —j „Eu, Francisc, care am patru ţâţe pe piept ca o

I / vacă şi pot de vreau să curgă din de lapte şi să ţin la piept copiii şi să le potolesc foamea, îţi spun că pentru Moise nu exista niciun motiv să-şi omoare fata şi nu exista niciun pretext pentru un om normal să întindă mâna şi să facă o faptă atât de îngrozitoare, însă trebuie să-l cunoşti pe acest ins cu corn în creştet ascuns sub păr ca să înţelegi că el într-adevăr atunci n-a ştiut de cei plesneşte peste faţă şi omoară singura sa fiică, n-a ştiut şi a făcut totul fără să realizeze *vinovăţia* faptei sale: el s-a învăţat cu ideea spusă de Anişoara Caramalis că trebuie să ducă lumea în ţara unde curge lapte şi miere şi nimeni n-are voie să ridice glasul şi să cârtească. Patruzeci de ani a durat drumul în deşert al lui Moise, plecat din Egipt, şi oând adunarea odată a început să ţipe şi poporul a plâns în noaptea aceea, Domnul i-a vorbit celui ales că trupurile lor vor cădea în pustie şi de moarte năprasnică vor fi loviţi cârtitorii. El avea nevoie de o mulţime tăcută şi supusă şi fără voinţă ca să-şi execute puterea ce i se dăduse şi voinţa ce-o avea de la

naştere. Toţi trebuiau să împlinească poruncile date şi să-şi aducă aminte că Domnul de i-a lăsat să sufere de foame şi de sete a vrut doar să-i încerce şi să le cunoască pornirile inimii şi să vadă de păzesc sau nu cuvintele sale. Îi aştepta o ţară bună, cu lună, cu pâraie cu apă, cu izvoare şi cu lacuri, cu grâu şi orz şi vii şi smochini, cu măslini şi cu miere, unde vor mânca din belşug şi nu vor duce lipsă de nimic. Dar să ia mereu seama să nu li se umfle Inima de mândrie şi să uite cine i-a scos din ţara Egiptului, din casa robiei şi să nu zică fiecare în inima lui că tăria lui şi puterea mâinilor lui au câştigat aceste bogăţii, căci vor pieri. Din bolboroselile Anişoarei trebuia reţinut un sâmbure de adevăr, că Moise n-avea nicio justificare a faptei sale şi că nicio cauză şi niciun interes al nici unei persoane sau al revoluţiei nu i-o cerea, sau al poporului, sau al ţării: dar aici e şi explicaţia: el se socotea îndreptăţit să dispună de viaţa celor din jurul său şi să nu dea socoteală, căci şi până atunci tot aşa se şi comportase, după bunul său plac. Povestea lui Horia e prea îndepărtată pentru mulţi şi nesigură, dar să ne-amintim de cum se-nchisese el în casă oând aflase că Lilica se-necase în Amireş şi cum asculta plăci de-ale Mariei Tănase cu cântece de jale şi *suferea...* Şi voia să se şi ştie că suferea ascultând bocete şi colinzi în faţa patului unde ea dormea de obicei la el. Ori era cabotin că stătea acolo umflat şi cu ochii împăienjeniţi de nesomn, ca să-l vadă vecinii şi Vânturache, ori nebun, inconştient... Altul ar fi fugit la mama dracului şi n-ar mai fi ţinut ochii beliţi pe fotografia ei: şi el rămânea nemişcat, să se pătrundă parcă de durerea *absenţei* şi morţii ei (moarte care era prezentă acolo prin fotografia şi câteva ţoale de-ale ei). Şi uitase că până atunci obişnuia s-o lase pe la cabane dimineaţa singură şi să plece fără să plătească, ştiind că ea n-are bani, să se descurce şi poate să-şi găsească un bărbat s-o întreţină şi s-o rupă cu el... O umilea şi-i chiar şi zicea: „Poate se-ndură vreun turist şi te-agaţă! Pune-ţi rochiţa aia cu buline, că-ţi stă mai gigea, he, schimbă-ţi şi combinezonul să miroşi mai tânără...” Tot

spera s-o apuce disperarea şi să-l lase. Însă ea s-a ţinut de el, începuse să-l înveţe: şi când el n-a plâns aflând de moartea Anitei, ea nu s-a mirat, Moise era un om care nu ştia ce-i aia *suferinţă,* durerile lui erau întotdeauna numai de burtă şi de şale, când ploua şi-l strângea de oase reumatismul. Plânsese şi pe scările casei ei când cu Amireşul, şi Anişoara întâmplător îl şi pozase şi existau fotografiile ca o dovadă? Pentru ea nu, el n-avea sentimente nici cât o babă, el nu cunoştea suferinţa şi de-aici venea şi teribila sa siguranţă: că nu se simţea *vinovat* niciodată. Dar orice lucru perfect are o hibă şi Lilica pornise de la această siguranţă a lui să-l bănuiască de... Fiindcă el era atât de plin de el înoât era surd şi la cicălelile Anişoarei că îmbătrânise şi n-avea să treacă Iordanul şi că după atâta drum nu i-a mai rămas nimic decât pustiul din inima lui, şi că după ce-şi pierduse prietenii şi la unul îi luase şi nevasta, de se uita în jur nu găsea decât dispreţul ei şi scârba ei şi o singură privire mirată şi încă neştiutoare, Anita... El râdea ca de nişte bancuri ieşite din gura unei scrântite întru cel de sus şi într-adevăr nu vedea în ochii fetei singura privire limpede şi de dragoste, pentru că nu-l interesa nici măcar nevinovăţia ei. El se mulţumea cu propriile sale păreri. Era încântat şi se tot lăuda la beţie cum o plânsese el pe Lilica ascultând colinzi şi bocete pe plăci, lăcrimase şi-i curseseră mucii de durere: adică, vezi doamne, suferinţa sa fusese şi era ceva *extraordinar,* nu ca a oricărui terchea berchea, un lucru excepţional, nu un macademaca. Şi tot povestea de fachirul (Costică Brezoi) care bea lapte şi-l excomunica nedigerat într-un lighean. El nu era adică precum Costică Brezoi. Şi-i plăcea grozav de acest prieten al meu şi mă invita deseori cu Costică la cabana de pe muntele Plopilor şi ne dădea să mâncăm ’bine şi-l ruga pe el să facă acel număr celebru al său pe care nu-l putea în public să-l execute, oricât de fachir ar fi fost el (ca şi pe cel cu laptele): şi Brezoi cânta imnul regal din fâsâituri şi Moise leşina de râs. E un ins care mai greu se dă de gol când trece printr-o întâmplare ce pe alţii i-ar umple de spaime şi de jale şi de

lacrimi: la Veselie însă nu se stăpâneşte şi de fachirul din Lăzăreni ce învăţase de mic mâncând fasole să distreze prostimea se zguduia de râs. Dar ân hohotele lui şi în veselia lui era o furie turbată şi o disperare nu doar pentru că nu-i mai rămăsese altceva după o viaţă de om de făcut decât să se bucure de năzbâtiile unui fachir şi nici pentru că în câinoşenia sa i se fâlfâia de orice altceva (şi chiar de muntele cu care-l bătea la cap Anişoara), cât datorită valului nou de oameni ce nu-l mai ştiau şi singurătăţii ce se căsca în jurul său ca o mlaştină duhnitoare şi acestui timp nou ce nu-l mai recunoştea, având alt chip deoât el, având o înfăţişare omenească: şi împotriva acestei ponderi (ce se şi recunoştea) cu chip uman el nu mai avea decât să râdă până i se Uda cămaşa în spinare, fiindcă nu mai găsea nicio mână care să-l apere şi nicio iluzie care să-l mângâie. Până şi Lilica nu mai era oaia blândă şi sluga care-l ierta pentru orice înjurătură şi se trezise în ea un fel de arţag că nu e doar burta în care el să-şi verse vigoarea şi niciun obiect al egoismului său de bărbat: şi tocami ea începuse cu un curaj nesăbuit să-i spună în faţă că e vinovat de moartea Anitei, şi ea îl trădase, ea în care avusese totuşi încredere şi uneori ca să nu fie singur şi străin în casă împărţise cu ea o nedumerire. Era – totuşi un tip puternic dacă vedea cum piere şi desfrânarea care-l mai fascinase cu obiceiurile sângelui şi nu se prăbuşea şi mai avea gâlgâitul acela de râs rânjit şi furios; dacă nu se lăsa ânfrânt, cu toate că nicio iluzie nu-l mai cutremura şi îşi cunoştea minciuna şi boala bătrâneţii şi neputinţei sale; dacă-şi cunoştea şi degradarea morală şi crima şi inima de cenuşă şi fără nicio speranţă şi apa Iordanului pe care n-avea s-o treacă. Toate acestea parcă nici nu-l atingeau, ca laptele maţele lui Costică Brezoi: era formidabil cum nu se clintea sub de şi nu-şi pierdea minţile şi-şi păstra luciditatea drăcească, să râdă şi să meargă mai departe... Dar unde? Anişoara îi spusese, pe muntele Plopilor, cu Gălătioan de faţă, să privească ţara Canaanului, fiindcă el va imuri şi va fi adăugat la poporul său: „Tu vei vedea doar de departe ţara dinaintea ta, dar

nu vei intra în ea, pentru că ai păcătuit în pustia Ţin, lângă apele Meriba…” Spre ce viitor să meargă dacă şi viitorul plăsmuit într-o noapte din bucuria şi sudoarea lui şi a ei venise spre el întâi blând şi gângăvit şi apoi cu cât creştea şi treceau anii, mai plin de întrebări şi mai tăios?… şi atunci nu putea întreba: pentru ce să ai copii, sau să mai încerci să ai, pentru ce să încerci să dai viaţă dacă viaţa vine spre tine oarbă şi străină şi neiertătoare, dacă ea n-are sens sau singurul ei sens este să intre în matca ei şi să nu-i pese de tine? Sevastiţa i-a şi prorocit că va avea un copil şi că astfel chiar din sămânţă lui va veni cineva şi-i va spune senin cine crede lumea că este şi-l va întreba care-i adevărul şi el altă cale nu va mai. Avea decât să răspundă încercând în ceasul din urmă să-recunoască o vină, ori ca Irod să taie cu sabia gâtul vlăstarului ieşit din acea negură a nopţilor sale şi a sângelui său. Nu putea să ia în seamă o babă ca Sevastiţa şi să nu behăie, aşa că Lilica e mai sigură că el, înainte de-a-i pune Anita vreo întrebare, a fost văzut, măcar cu o clipă mai devreme, cu cineva ee nu dorea să fie văzut, probabil cu o muiere, dezbrăcat, aşa cum nu-i stă bine unui părinte să apară în faţa odraslei sale. Anita a plecat după zahăr şi a trecut pe la biroul oficiului de turism al tatălui ei, din piaţa Mihai Viteazul, şi fără să bată la uşă a trecut prin toate încăperile de la poartă până la etaj să-l întrebe ce era adevărat în ce o tot cicăleau la şcoală colegele ei şi l-a găsit desculţ şi cu fiinţa care a mai avut timp să fugă în camera alăturată cu hainele în braţe…

Era spre seară şi birourile erau închise pentru lume, şi nici Anita nu obişnuia să treacă pe la tatăl ei: dar nu-i ajungeau banii rămaşi de la zahăr să-şi cumpere biscuiţi, sau… Şi intrase să ceară de la el… Şi din neglijenţă şi din supărare, c-a fost surprins (nu încuiase uşa), i-ă tras o palmă… Şi-apoi a ascuns-o, să nu plătească, şi să nu-şi piardă galoanele, şi să nu-l ştie Lilica, ultimul său sprijin, zice Lilica… „Asta ajunsesem, i-a spus ea, nişte ticăloşi care aveau o convenţie, să rămână împreună: şi tu ai trădat şi această legătură, nu omorând fata, ci ascunzându-mi ce-ai

făcut... Fiindcă, Doamne dumnezeule, ce se-ntâmpla dacă-mi recunoşteai?... şi erai *cinstit* cu mine? Şi arătai că mă iubeşti, dar ai făcut o prostie? Aveam eu curajul să te denunţ?" Până şi Anişoara găsise o cale de ispăşire a ce făcuse, închinându-se lui Dumnezeu. Credinţa ei în cel de sus venise din această zăpăceală şi învălmăşeală în care şi din care nu se mai putea descâlci, din pierderea până şi a ultimului animal (ca un blestem), din neîncredere şi absenţa de la toate şi din dorinţa ce urla în ea de a se mărturisi la cineva fără *probe* adevărate şi fără martori: din dorinţa de a se spovedi şi a fi crezută fără probe... Şi Dumnezeu era mare şi bun şi rugându-se lui se scăpa de păcatele care altfel ar fi trebuit s-o înfrângă şi de-avea puţin obraz s-o... Ori aşa, după orice vină, se ruga şi moartea ce-ar fi trebuit să-şi fi adunat şi vechile ei argumente şi s-o ducă în laţ, mai era încă o dată învinsă: şi din înfrângere în înfrângere, ea nici nu mai exista, moartea, şi Anişoara, prin Dumnezeu, se vedea trăind veşnic... Era o soluţie, cum şi Lilica îşi găsise una, să ispăşească prin jalnica ei aventură clipa când zisese da şi n-av-usese tăria să termine atunci, şi apoi tot amînase ce voia... Infrângerea omului cu corn ar fi fost o salvare nu doar pentru ea şi pentru cei duşi şi pentru memoria lor, ci mai ales pentru adormiţii ca Ghenadie, sau nepăsătorii, sau fricoşii, pieirea lui era necesară ca o apă ce cară şi curăţă zoaiele, ca un triumf al onoarei lui Horia şi Calagherovici şi ca o dovadă că omenia nu e o pasăre singură şi săracă între alice şi hăitaşi plătiţi. Şi mai mult decât că se-ncurcase cu acest ciot becisnic, văzuse cum chiar ea îi înmulţea neamul, cum i se umflase burta ca o băşică din care putea ieşi un om, dar şi un paianjen... Numai un împăiat ca Ghenadie poate să spună cum ar bea apă că viaţa nu are în vedere niciun scop şi că ea apare cum dau bobii şi că ea se reproduce tot cum dau bobii şi este în aşa fel alcătuită că nimeni n-o poate opri sau modifica, e ca şi lumina care nici ea n-are niciun rost, un joc de întâmplări... Ori Lilica ştia că nu dintr-o întâmplare ajunsese borţoasă şi nici din vânt. Dar ce să

spună şi cui şi ide ce că ea îşi alesese această cale şi că pusese de la început între ei ura ascunsă în toate îmbrăţişările şi în aventura ei cu un monstru pe care din şosea, când a zis da, a şi început să-l vadă ca dat cu parfum (şi apoi să-l parfumeze mereu ca pe-un closet), ce să spună?... Şi el, ca un ghiuj singuratic, trăind dus de inerţie că mai este cine era (şi într-adevăr dovedindu-se că de nu era ce fusese putea fi), părăsit şi respins de prieteni şi de propriile sale balamale şi deci de propria sa biologie, intrase în această aventură, pe care el o stârnise, încercând cu disperare să mai realizeze măcar aşa *ceva,* şi nu-i reuşise nimic, decât să-i pună capăt ultimei speranţe născute chiar din stirpea sa blestemată... Şi ea trecuse peste noaptea de la Amireş şi se căsătorise cu el ca să nu-i sece ura şi să nu uite, însă căzuse în propria ei cursă, fiindcă el se folosise de ea ca de-o mărturie vie a oricărei sale nevinovăţii şi se folosise, e bine zis aşa, şi de trupul ei ca să aibă moştenitori şi nu bastarzi nerecunoscători şi chiar ostili, ca Ilarion: şi cu ea, ca o pavăză, încercase încă o dată să-şi împlinească visul său pentru care trecuse peste orice şi sfidase orice legi ea să... ei, da, ca să ce?... Eu i-am spus de acum câţiva ani lui Moise, când am venit din pădurea Teişului, unde şerpii se urcaseră în tufani să-şi clocească ouăle în cuiburi de păsări şi în scorburi, că şerpii cu care am vorbit erau îngrijoraţi de ploile mari ce aveau să vină şi să spargă digurile râului şi să scoată în case prin closete apa puturoasă a canalelor ce nu vor mai avea unde să se scurgă, şi el şi de un asemenea fenomen al naturii a râs (ca să-mi dea peste

„nas” cu şerpii mei vorbitori): că fusese obişnuit să: râdă de tot ce era omenesc şi de tot ce voia, şi nimeni (şi nici Lilica, ce-ar fi avut motive) nu făcuse altceva decât să râdă cu el... Aşa că ea n-avea de ce să se mai plângă nimănui, ea trecuse şi peste viaţa lui Calagherovici şi peste noaptea de vară de lângă Amireş, dintr-o disperare, că nu avea altă soluţie să-şi atingă ţelul ce-l dorise, nu putea alege... de nu era cu el şi nu rămânea cu el ar fi scăpat el la nesfârşit şi

nu i-ar fi ştiut nimeni mersul de şarpe niciodată acelaşi, şi prin iarbă şi prin apă *niciodată* lăsând urme... *Apa* era salvarea lui, ea spală, şi ploile, şi zăpada: şi de nu se lega de el şi nu afla, pierind poate odată cu el, ea tot pierea, aşa că n-avea o cale mai bună. Măcar aşa rămânea ea ca o urmă a lui, sigură, şi astfel ea tot avea o mulţumire, că nu lăsase căpcăunul să-şi vadă de mersul său sigur şi neoprit... Aşa că ea, undeva, Tică, seamnă cu tine în această luptă dusă cu omul ce se credea cu cornul puterii în cap: căci vrând să afle adevărul despre ce s-a-ntâmplat eu bărbatul ei (ca şi tu despre Horia), ea a dorit cu preţul nefericirii ei şi al scârbei lumii pentru ea să descopere şi dacă acest adevăr există, şi dacă există un adevăr al adevărurilor, absolut, un Dumnezeu altfel decât al Anişoarei, dacă el poate fi atins şi pipăit, şi chiar trecut dincolo de el... Aşa că lupta ei cu omul însemnat cu corn a fost de la început o luptă chiar cu moartea, chiar din clipa când a zis da şi el a venit în. Patul ei, o luptă şi o încleştare nu numai cu un om ca Moise, ci şi cu ce era dincolo de el, cu un Dumnezeu altfel ca al Anişoarei, repet... Era un fel de tâmpenie în ce se băgase ea, însă vezi că nouă uneori ne plac şi tâmpeniile altora şi morile de vânt, ne dau şi nouă o altă faţă, chit că n-am vrea să fim în pielea celui de care râdem că şi-a irosit zilele astfel... N-ai nicio teamă, burghezii ăştia de medici de azi, care iau curcani şi plocoane şi tablouri de pictori celebri pentru o măsea scoasă, ori pentru un post aranjat de asistent sau profesor, nu se zbat pentru niciun absolut, se mulţumesc cu chefurile la cabane şi cu călătoriile vara de studii în Spania şi în Italia, de unde vin încărcaţi de ciorapi şi de cârpe (magnetofoane iau din Germania), pentru ei eternitatea şi aşa-zisul adevăr absolut sunt cei câţiva dolari primiţi la oficiul de turism cu care, minunea minunilor (mai mare decât discuţiile mele cu şerpii), ei îşi plătesc benzina şi hotelul şi masa pentru toată familia din maşină timp de două luni prin Europa, egalând şi chiar depăşind dumnezeiasca faptă a lui Cristos, care din cinci pâini ’şi trei peşti a săturat o mulţime de oameni... Şi nici alţi

îmburgheziţi şi impăiaţi ca Ilarion şi Ghenadie, care n-au averi... Dă-i dracului! Vreau să n-o urăşti pe Lilica. Uneori omul ajunge o păpuşă stupidă a propriilor sale dorinţe ascunse în sângele său şi pierde uşor din vedere scopul ce şi l-a voit: şi împotrivirea ei nu a slăbit şi când a simţit împietrându-i sânii de laptele ce trebuia să-l sugă fiinţa ce bătea cu călcâiele în burta ei şi care dintr-un vrej adormit şi leşinat şi pus pe uscare ce era ea făcuse (smulgând-o pustiei şi sterilităţii, ca pe o insulă plutitoare şi în derivă şi deşartă) o femeie vie (fiindcă dădea viaţă)?... şi nu de la hârbul de Moise venise această împlinire a ei ca matcă purtătoare în ea de viaţă?... Să ne amintim de şarpele de foc, de acea roată uriaşă de foc ce se roteşte nebună din vremea minunatului meu prieten indian şi în care şi el a văzut arzând şi şi urmaşii lui văd topindu-se în vâlvătăi iluzii şi dorinţe, arzând în propriul lor foc sălbatic de iluzii şi dureri, în vâlvătaia roşie şi fără iertare a naştei'ii şi a resentimentelor, a supărării şi a dragostei şi a morţii, o neîncetată roată imensă de foc ce nu e decât un şarpe de scântei... Ghenadie atât se pregăteşte şi se-ntreabă de cum o să fie în viitor, încât nu îndrăzneşte nici să privească înainte şi ţine pe palme şi linge în gur toate scârnele ce s-au petrecut, şi umblă zilnic cu geanta lui burduşită spre locul unde a fost slujbaş şi unde mai speră în nebunia lui să fie, şi amestecându-se cu navetiştii, ce coboară din trenuri şi autobuze şi cu cei din Câmpuleţ ce se-ndreaptă spre fabrica de marmeladă şi spre cea de cuie, calcă uşor şi vrea să se obişnuiască în fiecare dimineaţă cu viitorul, să nu se sperie oând o veni, şi tăria lui să nu-l ia pe nepregătite şi să-l izbească, vrea să reziste... Face şi gimnatiscă, idiotul, şi se pregăteşte adică şi fizic să-l ia în coame şi să nu i se îndoaie ceafa... dar de ce nu se sperie el, ah, drace! Şi de ce e mulţumit de prezentul său, de ce se preocupă doar de ziua ee va veni? Moise a vrut să schimbe Pătârlagele şi oamenii şi a dat chix fiindcă a uitat că şi el e din Pătârlagele şi că şi el e om. Dimineaţa vezi şi tu inşi cu genţi grăbindu-se prin gări şi prin staţii de autobuze să-i prindă cu un picior

înăuntru ceasul ce bate fix la poarta unde intră la lucru, navetişti cu ceapă şi cu slănină şi pâine în geantă… ţanţoşi, să pară că n-au mâncare acolo, că au altceva, orice altceva, hârtii de rezolvat la vreo întreprindere, fiecare dorind să fie altceva, în ochii altora să pară altceva, să nu se creadă că au ceapă, sau usturoi şi ouă fierte… Şi, de fapt, toţi cu genţi în mâini, plecând de la sate spre oraş, din Pătârlagele spre Câmpuleţ, ducând aceeaşi ceapă… Şi Ghenadie, eh, îmi împut gura cu el!… Un roi de albine este, şi poţi să-l întrebi şi pe Eftimie, care creşte stupi (şi *după* ce aiuritul de Dolângă i-a răsturnat cu motoraşul pus pe patru roţi şi i-a despicat cu fierăstrăul de tăiat lemne, roata aceea cu dinţi trecând prin scânduri şi prin faguri şi prin albinele prinse înăuntru făcând miere), un singur trup, un organism unic… (Adrian, văzând atunci albinele scăpate de măcelul inutil şi caraghios zburând sălbăticite şi oarbe, şi-a dat seama de ce dezastru putea să fie în bătătura şi grădina prietenului tatălui său.) Regina este matca, partea fermecată ce le dă viaţă, alergătoarele după polen sunt burta şi maţele ce dau vigoare… Cunoşti şi tu trântorii, toate aceste părţi pe care nişte instincte puternice le unesc într-o singură fiinţă ce nu depinde absolut decât de ea singură şi în care fiinţă interesele părţilor se supun celor de asamblu… Dar când nu se leagă nimic în viaţa ta, nu te-apucă disperarea, ca pe Lilica? Nu încerci atunci şi ce nu se poate şi nu dai mâna şi cu dracul ca să treci podul? în odaia ei când l-a primit pe Moise, timid şi tăcut, n-a încheiat cu el o înţelegere? Şi oare el nu bănuia că ea vrea să-l distrugă? Ba ştia fiecare ce voia cellalt: şi totuşi au rămas împreună, legaţi de o înţelegere, de o lege a lor. Şi cine va călca această convenţie va plăti cu viaţa, crede Don Iliuţă şi tot el întreabă: cine încercase dintre ei la pod?… Şi când au plecat de la nunta lui Ilarion din Pătârlagele nu s-au despărţit? El s-a urcat în tren din Câmpuleţ spre Sănduleşti, voia să fugă, unde?… Să mai privească o dată luminile târgului de pe muntele Plopilor? Şi beat, prin zăpadă, nu s-a-ntâlnit cu ea, care-l căuta? Să-l aducă acasă, ori să-l împingă sub tren? mă întreabă Don

Iliuţă. În prima lor noapte, rămânând împreună, ea n-a ştiut că el e poate nebun de nu-i pasă de nimic, ori sifilitic, de n-a ştiut ea de la-nceput c-ar putea să ia această boală? Ori de bună voie a luat această boală pentru a învăţa şi ea ce ştia el şi pentru ca această boală să-i lumineze mintea şi astfel să descopere o cale fericită?... Don Iliuţă se-ntreabă dacă apoi ei doi, încarceraţi (să zicem) în propria lor pasiune şi nebunie, n-au trăit zile fericite ca nişte tineri zei (să zicem)? Dar până la urmă această fericire n-a fost o soluţie a ce dorea ea şi nici a problemelor ei sentimentale şi sexuale, ei o altă formă de (cum ar spune Don Iliuţă) înţelegere burgheză... Şi l-a împins sub tren când el nu se aştepta şi când nu exista niciun martor decât zăpada. Ea se umilise de bunăvoie şi intrase de bunăvoie în tot ce e mai murdar, în locurile unde stă ascuns diavolul, în întunericul zilelor ei şi al existenţei ei, ca acel cântăreţ care nemaiaflând pe pământ dragostea inimii sale s-a dus s-o caute în iad... A venit Anita pe lume, şi în inocenţa ei de copil se mira de orice, şi în inocenţa ei din biroul oficiului de turism s-a mirat încă o dată, înainte de-a pune o întrebare, şi chiar punând-o, şi s-a mirat chiar de lumina tulbure din ochii lui şi de cruzimea acelei clipe... Şi Lilica nu putea să mai aştepte, aflând singură şi ee nu-i închipuire... A fost o tresărire a ei, după o atât de lungă şi plină de somn trecere de vreme. Îi murise bărbatul şi în disperarea ce-o cuprinsese l-a întâlnit pe bicicletă ca oarbă pe Moise şi a zis da; şi tot din disperare, prima oară în bucătărie, în picioare, când ea luase nişte pahare în mâini din dulap să le umple cu coniac, s-au legat, în faţa oglinzii pătrate de sub icoana lui Cristos, pe care i-o adusese în dar de la mânăstirea Cozia Anişoara, necrezând nici în Dumnezeu, şi ca să râdă de orice fel de dragoste, paharele făcâmdu-se cioburi pe podea... Şi ea să râdă de orice fel de a fi îl frecase cu spirt sanitar pe picioare în sus să-l scoată din amorţeală, şi-i băgase degetele în urechi ca la bebeluşi, şi-i prăjise în tigaie lângă ciupercile proaspete şi şapte goange negre de bucătărie, rămase cu burta în sus de cu o noapte înainte

sub dormeză, otrăvite de praful alb şi puturos de D.T.T... Şi şi-a turnat vin spumos în cap şi i-a turnat şi lui şi l-a bătut eu urzici peste piept, şi el, pilit repede, n-a observat că această muiere insuportabilă îşi pierduse în disperarea ei orice credinţă şi pentru ea totul era un băşat. Şi el, ca să-i facă plăcere şi să-şi facă zilele norocoase, o tot întreba de copilăria ei, de-a fost premiantă cu coroniţă şi de şi-a dorit să aibă nepoţi şi să-i ducă de mână la şcoală (băşat, zicea ea şi despre bătrâneţe)... Şi el căzuse parcă fleaşcă, amorezat ca un sublocotenent de vânători de munte de acest monstru care-i arunca pantofii pe foc la cabane şi-i scuipa în cafele, turtă... mâncau ciuperci fripte pe sobă, cu sare, şi nuci cu vin, băgau în ei de dimineaţa până spre dimineaţă, de parcă toate se sfârşiseră, gândurile şi visele, toate se fâsâiseră, şi Calagherovici nici nu existase, şi situaţia lor şi a lumii era una singură, bunăstarea burţii şi a maţelor... he, he, îmburghezirea burdihanului, zile şi nopţi umplut şi golit, frenezia burţii... mâncăruri cu piper şi ardei, ardei copţi în oţet, să aibă strat vinul, ca la sfârşit de lume, în râgâieli pe care nici nu le mai auzeau dormind unul peste altul, unul pe picioarele sau peste pieptul altuia, trezindu-se dimineaţa înecaţi în propriile lor sudori, reci şi puturoase, ca şi cum din tot ce crezuse ea nu mai rămăsese decât această disperare de care Anişoara se crucea când dădea peste ei şi se-nchina cu faţa spre perete, mărunt, şi-şi zicea că ei sunt pierduţi fiindcă nu se roagă lui Dumnezeu să-i ierte, cum o iartă pe ea, el, unul, unul din unu, care este ieri, care este azi, care este mâine... Dar lui Moise când i s-au mai potolit poftele... a încercat să se-ndepărteze de ea şi tot râdea de balivernele ei că nimeni nu-şi poate alege un om până nu-i cunoaşte singurătatea, de este cum este, şi nu cunoaşte moartea şi..; şi vrând s-o părăsească, plictisit întâi şi apoi îngrozit de purtările ei cu şerpi puşi în ciorbă la fiert şi haine date de pomană la ţigani pe la cabane (în timp ce el dormea, lăsându-l în vârful muntelui în pijama), şi vrând să se însoare cu Valeria, sau... a venit şi Amireşul şi-apoi a trecut, şi-a venit şi Anita şi a trecut şi Anita, şi el a

început să-şi dea seama că o iubeşte, că nu mai are nimic pe lume altceva... Şi-o asculta cum ea descoperă ce se petrecuse în piaţa Mihai Viteazul şi nu-i venea să creadă... şi cu cât orice sentiment al ei se ducea dracului (întreabă-l pe Don Iliuţă, el zice astfel), el se umplea, poate pentru prima oară, – de dragoste, ca să nu-i zic teamă (cum îi mai zice Don Iliuţă)... Şi la nunta lui Ilarion, când ea stătea rece ca de sticlă şi parcă se vedeau prin ea gândurile ei, el s-a-mbătat cui şi-a luat-o de picioare şi-a tras-o pe duşumea printre nuntaşi până afară în zăpadă unde a învelit-o, rostogolind-o, în nea, ca pe un om de zăpadă: şi aşa învelită în zăpadă a luat-o în braţe şi a pus-o în picioare şi cu degetul i-a făcut o gură omului de nea (până i-a găsit ei buzele, să respire) şi ochi, şi nas... şi i-a pus o furcă de tors în brâu: şi o oală de noapte pe cap şi a jucat în jurul ei tontoroiul, dându-se şi peste cap şi urlând de-a întărâtat câinii... uitând unde este şi îngrozind lumea şi îngrozind-o şi pe ea, ce rămăsese în omul de zăpadă aşteptând, aşteptând... dar de fapt el acum iubind-o, zice Don Iliuţă, ce era de faţă, acum dându-şi seama că ea era ultima *lui salvare,* şi dragoste, şi cu ea ar mai fi putut avea totuşi copii, şi. Trăi, poate pe malul Dunării, în casa moştenită de la... Dar Lilica a ieşit din omul de zăpadă şi-a luat-o la fugă şi el a plecat după ea s-o ajungă şi s-au pierdut unul de altul... Şi el, cu maşina, a ajuns beat la Câmpuleţ şi de-abia acolo şi-a adus aminte că ea putea să plece din Pătârlagele spre trenul ce din Săndulești trecea prin Buna spre Câmpuleţ... Şi s-a urcat în alt tren, să-i iasă înainte... Şi când s-au întâlnit prin zăpadă şi prin întunericul acelei... doar vorbindu-şi, el ca un dement, sau ca un sifilitic ţipând c-o iubeşte, vrând s-o ia în braţe, ea, ca să scape de el, l-a împins sub roţile locomotivei ce venea pe linie cu felinarele aprinse... Don Iliuţă numai unele le-a văzut, pe altele doar le bănuieşte, eu sunt singurul care ştiu totul, norii de zăpadă erau... Nu mai insist, e dar. Dar vezi, Tică, Moise era atât de ticălos, încât nu putea să se lase pus cu botul pe labe nici mort. El făcuse o înţelegere cu Lilica, fără vorbe,

trăiau mai bine sau mai rău în această lege a lor, şi cine o călca trebuia să plătească! Plecând la nuntă, el a bănuit că s-ar putea cine ştie ce întâmplă între ei şi... şi... Toată lumea zice că Lilica, de ruşine, a băut otravă. De voia să moară, o făcea după ce Calagherovici... A, că-şi atinsese scopul şi nu mai avea rost să răspundă la tot felul de întrebări? Fals, nimeni nu ştia, decât eu, că ea l-a împins sub locomotivă, nimeni nu i-a văzut şi nu există nicio urmă... A nins, he, he, atât cât trebuie, înainte puţin, şi după... Ea de-abia acum ar fi mărturisit totul despre el, ce-i spusese şi lui... Şi ce el nu voia, şi pentru care... îşi luase măsuri de precauţie, Tică. Cine călca înţelegerea, ea adică, de venea acasă fără el... Avea paharul ei din care bea apă, în dulapul din bucătărie, cu dungi roşii, şi cu o floare, cumpărat odată cu paharul Anitei... Un strat, nevăzut, o picătură ucigătoare de otravă era de-ajuns, nu? Dacă ei veneau împreună, spărgea paharul, ori îl spăla bine bine, aşa însă... Şi Lilica n-a înţeles decât văzând că lângă pahar el îşi pusese fotografia lui făcută în faţa circului, zâtmbind... A văzut fotografia când a început să-i fie rău: şi a înţeles. Asta e tot ce voiam să-ţi spun şi pentru care te-am chemat aici în Lăzăreni, acasă la prietenul meu Eftimie. El stă afară pe tronul lui de pământ şi vorbeşte cu Adrian şi cu Dinache despre macii ce înfloresc roşii ca sângele în grâu. Mii de maci pe malul Dunării, în grâu, ca un covor roşu. Du-te şi-i întreabă. Eu o să rămân singur în cameră şi după ee tu o să-i întrebi despre maci, să-l trimiţi pe Adrian să mă caute: n-o să mai fiu aici, mă duc pe nori în Mexic să mă odihnesc câteva zile, o mie de ani. Să nu se sperie băiatul lui Dinache şi nici să nu mă caute pe horn sau în grădină (de altfel ferestrele au giurgiuvele de fier, pentru hoţi). Să mâncaţi mai departe seminţe de floarea-soarelui şi să vorbiţi despre maci, şi despre mine, ca un vis al vostru, adormiţi de macii înfloriţi... Şi priviţi spre Dunăre şi fiţi liniştiţi, ziua de mâine o să vă prindă aici, în tindă, povestind despre mine, ziua de mâine, care vă aparţine la toţi, atât pentru meritele voastre cât şi pentru durerile voastre. Uite-l prin geam pe Dinache

cum stă pe scaunul său şi aşteaptă timpul să vină şi să se ducă, mă aşteaptă pe mine care chiar acum plec să mă odihnesc în Mexic câteva zile, cam o mie de ani…

5 „Ei, Manoilescule, cum ai dormit? Prost, se vede pe ochii tăi, ai şi pielea vânătă, ca de ţigan… Eşti tu dat cu smoală şi slab ca un şarpe, arăţi a baragladină trăită în secetă, cu urzici, dar când nu dormi eşti de-a dreptul oribil. Ce mai e nou, n-ai mai descoperit niciun vampir, niciun bandit care suge sângele poporului, niciun criminal pe post de profesor universitar?” „Ce-s glumele astea acre aşa de dimineaţă?” „Vorbesc serios, nu eşti tu omul care cunoşti totul mai înainte cu o secundă decât alţii?” „Ai aflat ’că te-am înjurat?” „A, nu, nu e o înjurătură, e o părere de-a ta, de ce-ţi consideri părerea înjurătură?” „E drept, dar aşa se zice când te pronunţi mai critic despre un coleg, că-l înjuri şi că urmăreşti cine ştie ce, să-i iei locui”. „În cazul meu, nu e cazul, nu sunt prea sus, poate vrei să mă elimini şi să-ţi aduci vreun prietenaş…” „Nu depinde de mine, dragă… Hai, vrei să ne-mpăcăm?” „Păi, ne-am certat, Manoilescule? Tu ai zis că eu sunt caraghios tot răscolind în lăturile satului Pătârlagele, eu nu ţi-am răspuns, deci nu ne-am certat şi n-are rost să ne-mpăcăm… Şi cred că

9 „Eu sunt un om al datelor precise: în patru ianuarie, pe la orele şase, Lilica, având nevoie de zahăr şi cornuri, a trimis-o pe fiica ei la magazinul alimentar din piaţa Mihai Viteazul… i-a dat bani corespunzători şi pentru că paltonaşul fetei n-avea buzunare, Lilica a băgat banii în portmoneul ei,